

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Det står skrevet

i kirkebøger, skøder, skifter, folketællinger og mange andre arkivalier

Samlet og bearbejdet 1990 - 1998

af

Jens Peder Skou

udgivet af SLÆGTEN 1998

Forsiden:

Helt fra forhistorisk tid har man sagt det med blomster. Billedet viser almindelig røllike (*Achillea millefolium*) og dens røde havevariant.

Da man i 1921 åbnede Egtvedpigens kiste, lå alt på samme plads, som da den 16-18-årige unge pige blev gravlagt for mere end 3000 år siden. Vi ved, at det skete en sommerdag, for en af hendes nærmeste havde lagt en blomstrende røllike ved hendes venstre knæ.

Det står skrevet

i kirkebøger, skøder, skifter,
folketællinger og mange
andre arkivalier

Samlet og bearbejdet
1990-1998

af

Jens Peder Skou

Udgivet af Slægten 1998

*Til mine børn, børnebørn
og børnebørns børn*

Forord

Der er flere årsager til, at jeg har søgt min slægt. Det er bare svært for mig at skille dem fra hinanden. Alligevel prøver jeg at skitsere dem her.

Af mine bedsteforældre har jeg kun kendt min mors mor, der boede hos os til sin død i 1931. Morfar døde i 1918 og begge fars forældre var døde, før han var 14 i 1914. Hvem de egentlig var, fik jeg kun sporadiske samtaler med mine forældre om, medens de levede. Efterhånden følte jeg et behov for at vide det, men først i 1990 gik jeg alvorligt i gang med at søge dem, og det viste sig, at der foran dem også var forældre, som det kunne være værdifuldt og interessant at vide noget om. Herefter var det for en stor del nysgerrigheden, der drev mig videre. Hvor langt kunne jeg komme ved generation for generation at søge forældrenes forældre. For en anden del var det, fordi der hele tiden dukkede store og små livshistorier op - måske kun anelser, som også andre end jeg kunne være interesseret i. Et tredje var selve den spænding, der lå i at finde dem og gøre sig klart, at omme på kildernes næste side ser fortiden ud på en helt anden måde, end man troede. Hver gang et par forfædre findes, og det bliver muligt at læse frem i tiden, opdages sammenhænge, der gør helheden til en historie.

Når vi går op til byen - til Roskilde, går vi ofte den kortere vej gennem kirkegården. På sådanne ture har jeg ofte funderet over, at livets indhold her er blevet en bindestreg eller en tankestreg mellem to årstal. Begyndelsen og enden om en streg! Det kunne godt virke frygtindgydende.

Om hundred år er alting glemt, siger et slogan. Det er forkert. Ikke sjældent går det meget hurtigere; enkelte gange varer det længere, og mine undersøgelser har vist, at ganske mange "kun" er glemt af dem, der levede i det nævnte hundrede år, medens arkiverne har bevaret deres navne, data og så meget af deres historie, at det er muligt for interesserede at tegne et billede. Det kan være tydeligt eller sløret, men det er der.

Det er notaterne om alle disse personer, deres slægtfølger, historier eller skæbner, jeg har samlet til en helhed i denne bog. På den baggrund synes jeg, at jeg bedre ved, hvem jeg er, end jeg gjorde før. Bogen kan derfor også siges at være skrevet for mig selv og til mig selv. Undervejs har det dog ikke været uvæsentligt for mig, at det også var mine børns og børnebørns bog, som de kunne dvæle ved, om de måtte ønske det. Hvis det bliver bogens fremtid, tjener den sit formål og glæder mig.

Langt den største del af de hundreder af notater, jeg har samlet, er hentet fra Rigsarkivets film, folketællinger, lægdsruller og dets håndskriftsamling. Jeg skylder Rigsarkivets personale en stor tak for den beredvillige hjælp det er ydet mig både ved at finde dokumenterne frem og ved hjælp med at tyde vanskeligt læselige ord.

Jeg er en særlig stor tak skyldig til Ole Bech Knudsen i Arhus for hans meget kritiske og konstruktive gennemlæsning af manuskriptet. Ligeledes skylder jeg Povl Skårup i Tillerup på Mols (Molsbibliotekets egnhistoriske arkiv) en tak. De har begge bragt mig ud af nogle vildfarelser med slægtfølger og personer. Jeg skylder også Aksel Hjort ved Rosenholm Egnsarkiv tak for den støtte til mine undersøgelser, som besøget på dette arkiv har betydet, og til Kirstin Nørgaard Pedersen i Beder for drøftelserne af slægten i Mesing.

Yderligere må jeg takke Bent Sørensen i Aarhus for drøftelse af slægterne på Mols og Helgenæs og for at gøre mig opmærksom på min morfars bror, der med kone og to små børn emigrerede til U. S. A. i 1892, og dér fik en talrig efterslægt.

En særlig tak er jeg Birgit Øskov i Nørresundby skyldig for læsning af korrektur på manuskriptet og for hendes positive holdning til dets udgivelse.

Blandt de slægtsforskere, jeg har truffet på Rigsarkivet, må jeg fremhæve og takke Ulla Hilbert i Brøndby, for den hjælp hun har ydet gennem sit indgående kendskab til personerne i Hornslet sogns kirkebog og Svend Brandt Knudsen i Bagsværd, der med sit kendskab til Det skanderborgske Rytterdistrikt og Dover sogn samt sine undersøgelser af denne egns lensregnskaber har været mig til stor hjælp.

Min kone, Asta har gennem mere end otte år tålmodigt lyttet til alt det, jeg fortalte om det, jeg fandt var godt og det, der alligevel viste sig at være forkert. Hun har til alle tider været min bedste kritiker og korrekturlæser. For denne indsats er en tak virkelig et fattigt ord.

Endelig skylder jeg nedenstående institutioner og forlag en tak for tilladelse til at gengive billeder og kort fra deres publikationer. Således Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab for gengivelse af kort over hærvejen fra side 32 i Hugo Matthiessen "Hærvejen. En tusindårig vej fra Viborg til Danevirke" 3. udgave, Gyldendalske Boghandel 1989; Dansk Historisk Fællesråd for benyttelse af kortudsnit fra "Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660"; Nationalmuseet for tilladelse til at gengive Lennart Larsens foto fra 1969 af epitafiet over provst *Christen Nielsen Friis* og *Karen Clemensdatter* og foto fra 1901 (efter Hude 699) af epitafium over familien Basballe, begge i Vor Frue kirke i Aarhus; arkivar cand. mag. Henry Christensen "Len og magt i Danmark 1439-1481" udg. af Aarhus Universitetsforlag 1983 for gengivelse af herrederne vest for Storebælt, tegnet af Ingrid Nielsen; kortudsnit fra "Danmark 1:100000 Topografisk Atlas 1989", der venligst er leveret af Kort- og Matrikelstyrelsen; forlaget Historia for tilladelse til gengivelse af tabel (omsat til søjlediagram) af Kai Schou "Ukuelige Menneske. En række katastrofer i menneskehedens historie", 1960 og Randers Amts Historiske Samfund for tilladelse til gengivelse af en figur fra bogen Rosenholm redigeret af Frits Nicolaisen 1991.

For enkelte illustrationer har det ikke været muligt at finde frem til rettighedshaveren. Hvis ophavsretten på denne måde er krænket, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som var tilladelse indhentet i forvejen.

J. P. Skou

Roskilde, juli 1998

Hvordan bogen kan læses og blive interessant for læseren

Hver gang man får fat i en bog, må man begynde med at orientere sig om, hvad det er for en, man har mellem hænderne, og måske også om, hvordan den er bygget op, inden man går i gang med at læse den. Derefter er det almindeligste, at læseren begynder med begyndelsen og fortsætter til slutningen.

Det er nok ikke lige den metode, der vil skabe den største interesse hos læseren af denne slægtsbog. Læserens første umiddelbare interesse må forventes at være personer, der er kendt i nutiden eller den nærmeste fortid. Det er dem, der ventes på, men da bogen begynder med begyndelsen langt ude i fortiden, varer det jo længe, inden de dukker op. Nok er bogen fremadskridende op mod nutiden og fuld af drama og små og større historier, men det er ikke en roman, og bogen er ikke bygget som en roman.

Når læseren får fat i bogen, bør han eller hun i første omgang blot tilfældigt blade rundt i den for at skabe sig et indtryk af, hvor særegent den er bygget op i kapitler og afsnit med videre. Ved denne bladren vil læseren finde de 20 slægtstavler, lade øjnene glide ned over dem og opdage, at de hænger sammen og ville kunne samles til ét stort men uoverskueligt "rodnet". Her vil man finde den eller de personer, man kender eller har hørt om, og man vil hen gennem bogen finde, at hver ane har et anenummer.

Jeg er et par gange blevet spurgt om, hvem der nu er mine forfædre i alt dette her. Derfor må jeg her meget kraftigt pointere, at hver familie (mand eller mand og kone) i hver slægt af mine aner er omtalt i hvert sit afsnit med hoved i fed skrift, og i teksten er hvert anenavn skrevet med *kursiv*. Desuden er kun det eller de af deres børn, der bliver min ane, skrevet med *kursiv*. Altså er bogen med andre ord bygget over de slægter - eller stykker af slægter - som jeg er rundet af. Slægter er som floder, der løber sammen og ender i den skrivende person.

Der er selvfølgelig omtalt mange andre, som er af betydning for sammenhængen, men de står alle uden de nævnte karakteristika.

Fra 1828 og op til vor tid skulle vi alle have fast efternavn og fik det efterhånden; blot fik konen ved giftermålet mandens efternavn.

Sådan er det ikke mere. I gammel tid var der slægter med fast efternavn efter *patronymikon* (-sen navnet); først og fremmest adelige og gejstlige, men efterhånden også borgerlige. De fleste havde ikke noget slægtsnavn men hed blot søn eller datter af deres far. Fx var Poul Jensen søn af Jens Poulsen; i næste generation var det omvendt for den første søn. Sådan skiftede det generation for generation, og tilsvarende hed døtrene Jensdatter og Pouldatter. Navnetraditionen var en afgørende faktor.

Det skete ikke sjældent, at man fik et tilnavn, som kunne være efter det arbejde eller fag, man havde eller den by, man kom fra eller noget helt tredje. Et sådant tilnavn kunne "hænge ved" i generationer og derved blive til et slags efternavn - et slægtsnavn om man vil. I bogen vil vi se, at et sådant navn undertiden kan spores tilbage til sin oprindelse.

"Hvor langt kan du så føre din slægt tilbage", er det almindeligste spørgsmål at få stillet, men lige så umiddelbart interessant det er, lige så vanskeligt er det at svare på. Hver person i slægten har to forældre og dermed to grene. Hver af dem igen to - og så videre - . Nogle grene er lange, andre er korte, fordi oplysningerne mangler eller ikke har kunnet findes.

Den bedste vej, til at skabe klarhed på, hvor langt og bredt slægten kan spores ud, er ved anvendelse af de nævnte anenumre. Dem skal jeg lige forklare brugen af.

Jeg er den, der har foretaget undersøgelsen af mine forfædre. Sådan én kaldes en *proband* og tildeles nummer 1. Min far bliver da nummer 2 og min mor nummer 3. Går vi videre ud bliver min farfar nummer 4 og min farmor nummer 5, min morfar nummer 6 og min mormor nummer 7, og sådan kan

der fortsættes bagud i tiden. Umiddelbart vil læseren heraf kunne se, at alle mændene har de lige numre og kvinderne de ulige.

En sådan doubling op for hver generation, fører hurtigt til store tal, men relativt færre og færre kendes for hver generation, så derfor er det kun en lille bitte brøkdel af dem, der kendes dér langt bagude i tiden. Et hurtigt regnestykke vil føre til tal, der er større end antallet af mennesker, der har levet, og det kan jo ikke passe. Årsagen er, at det hele på en måde "kører rundt", fordi der efterhånden som vi kommer flere og flere generationer tilbage vil være et stigende antal, der har samme nummer. Lad mig tage provst *Søren Madsen Ørsted* og *Margrethe Thomasdatter* som eksempel. Af anetavle 2 vil man se, at deres to børn begge blev mine forfædre, hvorfor *Søren* og *Margrethe* hver skulle have to numre, og deres forældre, som vi også kender, skulle hver have fire. Ved læsning af bogen vil man finde et forældrepar, der har hele tre af deres børn, som blev mine forfædre. Dette reducerer jo det faktiske antal forfædre. Langt nok tilbage er vi alle i slægt med hinanden!

Bag i bogen er der en liste, som jeg har kaldt "forældrenes børn", hvilket vil sige den enkelte familie og dens børn. Der finder man de allerfleste af de børn, der var søskende til mine forfædre, og som sådan har de en egen interesse såvel for læseren som for slægten og for den, der vil søge videre. Deres halvsøskende er medtaget i parentes, fordi de er af betydning for hele sammenhængen. Ofte vil det være anført, hvem børnene var gift med, og hvad de var. Desuden kan man dér få en let og hurtig oversigt over forældrene og deres børn fra en ende af efter anenummer fra nutiden og bagud.

Listen er med hele vejen under de respektive anenumre, selv om der i teksten kun henvises til den en gang imellem ved at skrive (se LFB).

Alle kilder er anført som fodnoter bortset fra kirkebøger, folketællinger og den slags. De fleste af dem indeholder stof af betydelig værdi, der er med til at skabe relief og perspektiv i den personalhistoriske sammenhæng.

I de ældre kirkebøger, og undertiden også i andre arkivalier, var datoerne ofte anført på latin og ofte brugtes dagens gamle latinske betegnelse; fx var det meget almindeligt at skrive så og så mange søndage efter Trinitatis (Dom. X post Trinitatis). Læserne vil se, at jeg enkelte gange ved citater har brugt disse betegnelser, men ellers har jeg konverteret dem til nutidig tidsangivelse ved hjælp af Bauers Kalender (1868), der er legendarisk, idet den har alle datoer fra år 601 til år 2200 opført klart og overskueligt samt et register med de fremmede betegnelser. I en slægtsbog som den her ville det være totalt uoverskueligt at anvende de gamle betegnelser.

Jeg vil tro og håbe, at når læserne er begyndt bagfra - nærmest nutiden - og har stiftet bekendtskab med de nærmeste generationer, så vil interessen være kommet til, at han eller hun gerne vil følge mig på en tur til slægtens medlemmer og familier fra bogens begyndelse til dens ende.

En yderligere inspiration hertil kan det måske være at nævne, at forfædrene er af mange slags såsom: Store og små, af højere eller lavere rang, rige og fattige, heldige og uheldige, raske og syge, ægte og u-ægte fødte, og så videre, og så videre; nogle er det ene og bliver det andet eller omvendt, hver med sin skæbne. Uanset hvad, er de dog mine direkte forfædre!

Rang og stand er kun møntens præg,
og én er mand trods alt det -
Se det skvadderhoved, kaldet lord,
som knejser og krør sig og alt det.
Tusiader lytter til hans ord,
men han er kun en nar trods alt det,
trods alt det og alt det.
En mand med uafhængig sjæl
han kigger og ler ad alt det.

Første del

Min fars slægt

	Side	Tavle/side
Slægten Sadolin den ældre	9	1/11
I. Dines/Høfdings slægt	12	2;3/14;17
II. Slægten Sadel	19	2/14
III. Slægten Sadolin den yngre	21	1;2/11;14;15
IV. Slægten Friis	23	2/14
V. Slægten Basballe	30	2;4/14;15;29
VI. Slægterne Ørsted og Lyngaae	34	2/14;15
VII. Slægten Ferslev	36	2/15
VIII. Slægten Hjersing	43	2/15
IX. Slægten Braad	50	2;5/15;51
X. Slægten Schlüter	74	5/51
XI. Slægten Hurtigkarl	76	5/51
XII. Slægten Pedersen	82	2;5/15;51
XIII. Slægterne Suhr og Bolt	86	2/15
XIV. Bødkere og musikere i Svejstrup	91	5/51
XV. Selvejere og fæstere i Mesing	97	6/99
XVI. Forfædre i Skanderborg Ladegård	108	6/99
XVII. Herredsfogeder og delefogeder	108	8/115
XVIII. Bertels og Jacobs slægter	113	6;8;9/99; 115;137
XIX. Troels' slægt	119	6;8;9/99; 115;137
XX. Forfædre i Grumstrup og Forlev	126	6;8/99;115
XXI. Den ældste del af slægten i Illerup	124	7/111
XXII. Slægten på Illerup Skovgård	128	7;9/111;137
XXIII. Forfædre fra Rye	130	7;11/111;153
XXIV. Slægten i Svejstrup 1	133	7/111
XXV. Slægten Dose	135	9/137
XXVI. Flere forfædre i Firgårde	139	9/137
XXVII. Endnu flere forfædre i Firgårde	144	10/145
XXVIII. Slægten fra Emborg	148	11/153
XXIX. Slægten fra Alken	150	9;11/137;153
XXX. Slægten i Svejstrup 2	156	5;9;11/51; 137;153
XXXI. Slægten i Boes	158	9;10;11/137; 145;153
XXXII. Slægten Basse	164	12/165
XXXIII. Slægten Skou	176	12/165
XXXIV. Slægten Laasbye	181	12/165
XXXV. "Udlagte" fædre fra Karlby	185	12/165

Anden del

Min mors slægt

	Side	Tavle/side
I. Slægten Rosser	197	13/199
II. Slægten Knøvel	198	13/199
III. Dines' slægt	204	13/199
IV. Slægterne Stisen og Skiærp	205	13;15/199; 213
V. Slægten Greve	207	13/199
VI. Slægten Ibsen	210	14/209
VII. Slægten Grønfeld	214	15/213
VIII. Slægten Winther	214	15/213
IX. Slægten Sparre	221	15/213
X. Mortens og Ditlevs slægter	223	15/213
XI. Oles slægt	226	15/213
XII. Gius' slægt	230	15/213
XIII. Slægterne Hellesen og Danmand	232	16/233
XIV. Slægterne Fast og Ahm	237	16/233
XV. Slægterne Bonde og Udengaard	239	16/233
XVI. Marcus' slægt	243	15;16/213; 233
XVII. Slægten Døes	248	17/247
XVIII. Slægten Halgaard	255	17/247
XIX. Sporene i Trabjerg	257	17/247
XX. Slægten Skrædder	259	17/247
XXI. Forfædre i Ejstrup sogn	259	17/247
XXII. Slægten Bødker i Aale og Hvirring sogne	261	18/263
XXIII. Fæstere under Rask Hovedgård	271	18;19;20/263; 277;279
XXIV. Slægten Lund	280	20/279
XXV. Tangaards slægt	283	20/279
XXVI. Vistes slægt	288	20/279

Tredje del

Mine forældre

Deres historie i korte træk

side 301

Slægtstavler

Nr.	side	Nr.	side	Nr.	side	Nr.	side
1	11	6	99	11	153	16	233
2	14;15	7	111	12	165	17	247
3	17	8	115	13	199	18	263
4	29	9	137	14	209	19	277
5	51	10	145	15	213	20	279

Kort

Side

1. Kort over en del af Hærvejen. Lidt over midten anes vejen over heden fra Over og Neder Torning til Karup. 49
2. Kort over Østjylland fra nord for Aarhus til Horsens Fjord. 87
3. De danske herreder vest for Storebælt i 1400-tallet. 95
4. Kort over Sønderhald, Øster Lisbjerg og noget af Mols herreder. 167
5. Kort over Hjerm herred med Naur, Måbjerg og Borbjerg sogne. 249
6. Kort over området syd for Storåen med Nørre Felding og Tvis sogne. 251
7. Kort over Vrads, Tyrsting og Nim herreder. 269
8. Kort med "Villa'en" ved Floes Holdeplads. 307

Figurer

Side

1. *Johan Henrik Pedersens* notat om *Helene Sophia Pedersens* dåb 1798. 9
2. Epitafium over provst *Christen Nielsen Friis* og *Karen Clemensdatter*. 25
3. Gammelt kort over Aarhus med Basballe Bro over Aarhus Mølleå indtegnet. 31
4. Epitafium over *Lisbeth Pedersdatter* og *Christen Jensen Basballe* samt *Inger Hieronimidatter* og *Søren Molbo*. 33

	Side
5. Gravsten med relief af <i>Thomas Christensen</i> og <i>E... Hendriksdatter</i> .	41
6. <i>Simon Braads</i> anmodning om ekstra udstyr og dets godkendelse.	57
7. Dommens fuldbyrdelse efter mytteriet på "Haufmanden".	61
8. Omslaget til <i>Simon Braads</i> journal (dagbog).	63
9. Side af <i>Sten Arvesens</i> regning til assurandørerne.	65
10. Sankt Søren's Kirke i Rye.	85
11. Første side af skiftet efter <i>Søren Sørensen</i> i Forlev 1702.	125
12. Prøveareal til matriklen af 1844	143
13. Gamle huse i Boes	159
14. <i>Rosenholm</i> Gods fæstegårde 1735-1850	175
15. Træskomager <i>Niels Jensen Skous</i> hus fra 1860.	190
16. Min fars forældre	192
17. Skæring by 1777	230
18. Influenzaepidemien 1918.	295
19. Min mors forældre 1916.	297
20. Maltserkorset for "VETERANS OF FOREIGN WARS".	298
21. Mine forældre.	305

Lister

	Side
Liste over samtlige forældres børn.	309
Alfabetisk navneliste.	349

Første del

Min fars slægt

Min fars slægt har så mange lange og korte rødder og rødder fra vidt forskellige samfundslag, at det er vanskeligt at afgøre, hvor det er bedst at begynde historien om den. Vi skal ikke mange generationer tilbage, før slægten befinder sig i Det skanderborgske Rytterdistrikt, hvor nogle grene af den går endog meget langt tilbage i tiden, og en generation inde i det befinder vi os i en præsteslægt og dens forgreninger, som fordeler sig ud over landet. Her vælger jeg at begynde og så tilknytte de forskellige rødder, efterhånden som de ved giftermål kommer naturligt ind i slægten. Det betyder, at vi for hver rod eller slægtsgren må tilbage i tiden for at finde og begynde med de ældste spor. Se oversigten tavle 1 side 11.

Slægten Sadolin den ældre

Da jeg under søgen bagud i slægten nåede til min tipoldemor *Helene Sophia Pedersens* dåb i Rye Kirke torsdag den 11. oktober 1798, fandt jeg følgende indført i kirkebogen (Figur 1): "Født den 8. august, min egen og hustru

født d. 8de August min egen og hustru: *Carolina Dorteia Sadolins* Pigeb. Døbt *Lunsroym d. 11-October - kaldet Helene Sophia* - Test: *Jomfru Helene Cathrine Sadolin* Jomfru *Sophia Amalia Sadolin* begge af *Wiborg* -
Fødsler: *Them Hr. Asmusen* - Fødsler: *Tønning Hr. Bynk*
Fødsler: *Alling Hr. Wentzel* - *Birkedommer Fogh* fra *Friisholt* - *Mølleren Hr. Nissen* fra *Bierres-Mølle*
Mølleren: *Pige-Mølle Hr. Frantz Blok* -

Figur 1. Kopi af Rye kirkebog for 1798 da min 2 x tipoldefar, pastor *Johan Henrik Pedersen* indskrev sin datter *Helene Sophia Pedersens* dåb.

Caroline Dorteia Sadolins pigebarn døbt torsdagen den 11. oktober kaldet *Helene Sophia*. Test.: Jomfru *Helene Cathrine Sadolin*, jomfru *Sophia Amalia Sadolin* begge af *Wiborg* - præsten i *Them Hr. Asmusen* - præsten i *Tønning Hr. Bynk* - præsten i *Alling Hr. Wentzel* - *Birkedommer Fogh* fra *Friisholt* [i vore dage hedder det *Ormstrup gods*] - *Mølleren Hr. Nissen* fra *Bierres Mølle* - *mølleren* i *Rye Mølle Hr. Frantz Blok*".

Det gjorde nogle ting klart for mig. For det første måtte dette "min egen" betyde, at det var præstens datter, der var blevet døbt, så han måtte være min 2 x tipoldefar. Hans navn var *Johan Henrik Pedersen*, og da datteren blev kaldt *Pedersen*, måtte der være tale om fast efternavn. For det andet, at en rod af min slægt bagud i tiden var en del af *Sadolin*-slægten.

Det viste sig, at *Sadolin*-slægten var relativ let at studere, dels har *S. V. Wiberg*¹ skrevet en præstehistorie, der omfatter data for landets præster

¹S. V. Wiberg: Præstehistoriske, statistiske og genealogiske bidrag til en almindelig dansk præstehistorie, 1870-1873. Når der hen gennem teksten ofte er henvist til *Wiberg*, er der altid tale om dette værk.

fra Reformationen til ca. 1870, dels har J. Th. Sadolin² udgivet bogen "Slægten Sadolin gennem 300 år", som ud over data indeholder en betydelig del biografisk stof. Disse værker har været meget værdifulde at konsultere, selv om der kan påvises en del fejl, når der sammenlignes med de originale kilder.

Ud fra dem kunne det se ud til, at det var muligt at føre slægten tilbage til Hans Tausens medarbejder Jørgen Jensen Sadolin, der senere blev den første protestantiske biskop i Odense. Ja, det kunne endog se ud til, at slægten kunne spores endnu længere tilbage, idet sønnen, præsten Hans Jørgensen Sadolin, der var én af de tidligste renæssancedigtere, skrev et stort digt på latin om sin slægt helt tilbage til oldefaren, som skulle have været herredsfoged på Mors på Christian I's (konge 1448-1481) tid.

Det ville jo være særdeles flot, hvis det virkeligt var muligt at føre slægten så langt tilbage. Holder vi os til de nævnte værker af Wiberg og Sadolin, synes det at være tilfældet, selv om de begge har nogle vanskeligheder omkring første halvdel af 1600-tallet, hvor vi er fremme ved præsten Jørgen Theophilisen Sadolin (1600-1650) i Stokkemarke. Wiberg antager, at det er hans datter Sophie Jørgensdatter, der blev gift med præsten i Næstelsø og Mogenstrup, *Albert Christensen Sadel*, og ovennævnte J. Th. Sadolin kommer til samme resultat, selv om han erkender, at der med dette giftermål kom navne ind i slægten, som ikke tidligere havde været der. Til støtte for sin antagelse henvendte Sadolin sig til den daværende direktør for "Dansk genealogisk Institut" Th. Hauch-Fausbøll, som i et tillæg redegjorde for navnets oprindelse som en latinisering af "sadel" og altså skulle komme af sadelmager og ikke komme af et bynavn. Th. Hauch-Fausbøll foretog en undersøgelse af slægten og kom til den slutning, at det meget vel kunne være en datter af Jørgen Theophilisen Sadolin, *Albert Christensen Sadel* blev gift med, men det virker alligevel, som om han ikke kommer helt ind til sagens kerne. Blandt andet er det aldrig blevet påvist, at Jørgen Theophilisen Sadolin overhovedet havde en datter, der hed Sophie.

Der er imidlertid andre, der har lavet præstehistorier. I Rigsarkivets håndskriftsamling findes der to, nemlig Aage Dahls³ og L. Vestens⁴. Af begge disse værker fremgår det, at præsten *Albert Christensen Sadel* var gift med *Sophie Jørgensdatter*, der var datter af præsten *Jørgen Dinesen Høfding* i Nordby på Samsø. Desværre anfører de ikke kilden til deres viden, så det er vanskeligt at verificere.

I forbindelse med mit arbejde med slægten har Ole Bech Knudsen i Arhus med stor velvilje foretaget en særdeles kritisk og konstruktiv gennemlæsning af manuskriptet, som det forelå i efteråret 1996. Ole Bech Knudsen gik mange steder helt i dybden og fandt flere originale kilder, der ændrer på mangt og meget. Således fandt han også kilden til slægten Sadolin, som vi nu kender den, og den gør det helt klart, at det er Aage Dahl og L. Vesten, der har ret.

I Samsø Birks tingbog⁵ står behandlet en arvesag "Løverdagen den 7. juni 1721" efter Olle Jørgensen Høfding og hans hustru Dorthe Christensdatter. Han var sognepræst til Ubby ved Kalundborg og søn af *Jørgen Dinesen Høfding* i Nordby på Samsø. De havde ingen livsarvinger, men mange andre arvinger og blandt dem Olle Jørgensen Høfdings søskende, hvoraf det især er værd

²J. Th. Sadolin: *Slægten Sadolin gennem 300 år*. J. Frimodts Forlag, København, 1924.

³Aage Dahl: *Danmarks Præstehistorie*. Rigsarkivets håndskriftsamling, XIV, gejstlig 8. Inddelt efter amt, herred og sogn. Der er ofte henvist til dette værk hen gennem bogen.

⁴L. Vesten: *Samlinger til dansk præstehistorie*. Rigsarkivets håndskriftsamling, XIV, gejstlig 7. Opsat alfabetisk. Der er ofte henvist til dette værk hen gennem bogen.

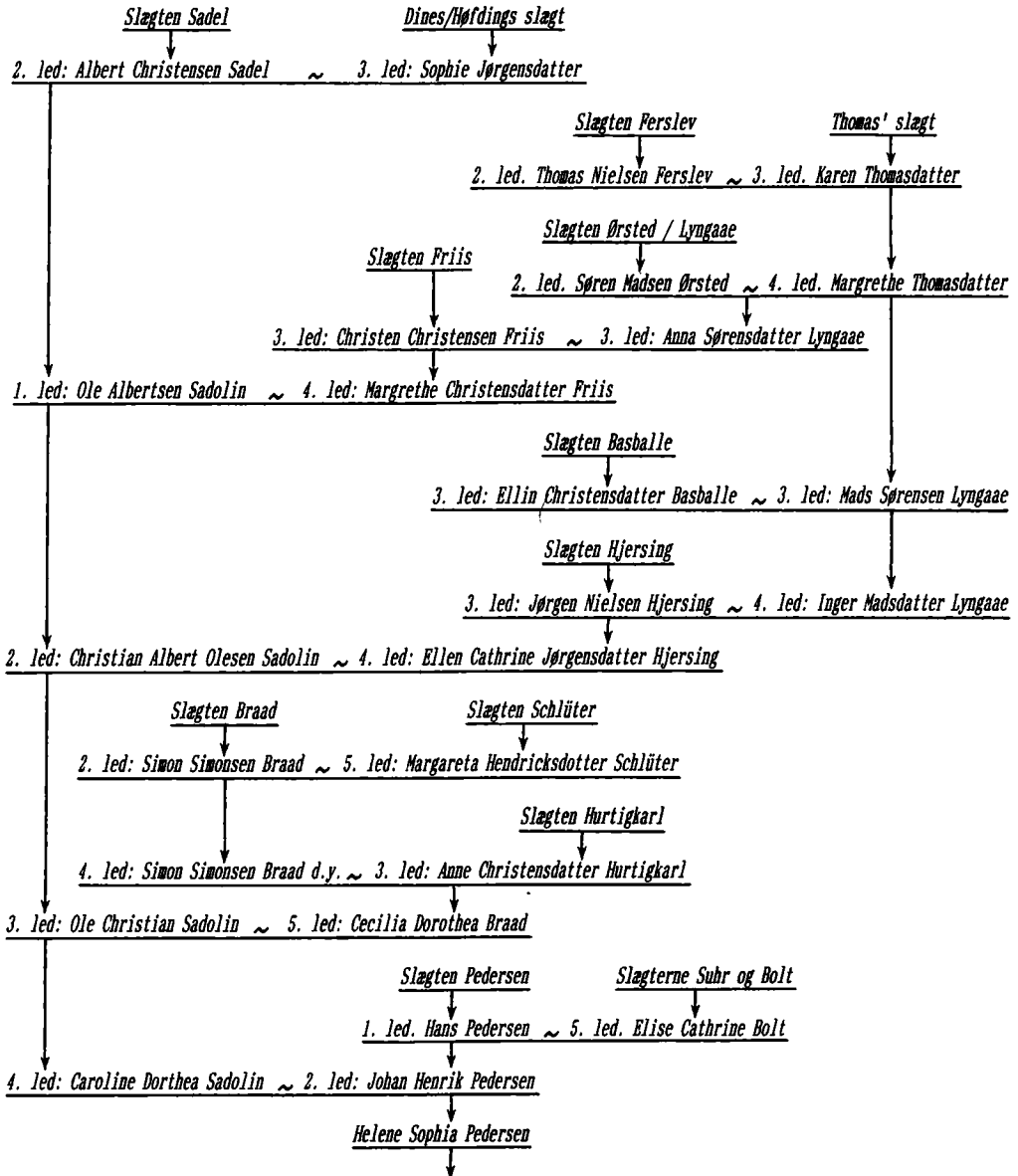
⁵Samsø Birks tingbog 1720-30 fol. 47b-48b, Landsarkivet for Sjælland.

Tavle 1

Slægten Sadolin den ældre

Slægten Sadolin d. y. og dens rødder

at hæfte sig ved Kiersten Jørgensdatter, der var gift med præsten Knud Christensen Friis i Nordby og "*Sophia Jørgensdatter*, som havde til ægte Hr. *Albert Christensen Sadelin* i Næstelsø", som begge var døde. De videre undersøgelser viste, at der den 21. juni 1682 havde været skifte efter Knud Christensens Friis⁶, hvor der blandt boets formue og gæld fandtes "af Kirsten Albertsdatters af Nedstvelse [Næstelsø] hendes *patrimonium* 47 daler 2 mark". Desuden en gældspost lydende "Børne gods til Kirsten Albertsdatter af Næstelsø i Sjælland, *in summa* 52 Dlr. 2 Mk, med rente 3 Mk.". Senere står der, at der nu var lagt "ungefær et års rente af 15 Dlr." til kapitalen, som ikke fandtes *in natura*, hvorfor der var blevet udlagt forskelligt løvsøre. Knud Christensen Friis har åbenbart været formynder for sin kones søsterdatter. Hende skal jeg senere komme tilbage til, som til sagen i øvrigt.

Disse oplysninger gør det soleklart, at vi her har fat i den rigtige *Sophie Jørgensdatter*, som intet har at gøre med den ældre slægt Sadelin. Vi ser imidlertid også, at *Albert Christensen Sadel* bliver kaldt *Sadelin*, som er en direkte latinisering af *Sadel*. Det er så åbenbart det, der i næste generation bliver til *Sadolin* og altså "den yngre".

Slægten Sadolin den yngre og dens rødder

I. Dines/Høfdings slægt

(tavle 2 og 3 side 14 og 17)

1. led. Dines Jørgensen

(ane nr. 2500)

Nu er det så på tide at begynde med begyndelsen.

Af præstehistorierne ses det, at der har været brødrene Hans Dinesen Høfding (1597-1654) og *Jørgen Dinesen Høfding* (1600-1650), så efter den gængse tradition for navngivning, kunne det antages, at den ældste var opkaldt efter morens far og den næstældste efter farens. Derimod var det usikkert, hvor de var at finde, men heldet var ude, for præstehistorierne afslørede, at præsten i Hunseby i Musse Herred på Lolland hed *Dines Jørgensen*, og de videre undersøgelser viste, at det var ham jeg søgte.

Hos H. Friis-Petersen⁷ findes *Dines Jørgensen* under sit latiniserede navn *Dionysius Georgii*, hvorunder han er indskrevet på universitetet, men der står blot nævnt, at han blev student på Fyn i 1561 og et par referencer. Det må betyde, at han er født omkring 1540.

Det vides ikke nøje, hvornår han blev præst i Hunseby. Medens Dahl skriver, at han blev præst dernede i 15.. og provst for Musse Herred i 1602, anfører Wiberg, at det var omkring 1583, og Vesten noterer, at det var i 1565. Det sidste kan ikke være rigtigt, for så bliver årstallene for de tidligere præster forkerte. Året 1565 kan snarere være, da han blev færdig på universitetet. Det kunne have været rart at vide, hvad han har foretaget sig, indtil han blev præst i Hunseby.

Dines Jørgensen døde i 1605 og efterfulgtes af Jens Olufsen Riber, der giftede sig med enken Karen. Som vi nedenfor skal se, har *Dines Jørgensens* ægteskab med Karen været hans andet, og hun var ikke mor til sønnerne Hans og *Jørgen*. De har altså mistet begge deres forældre, medens de var små børn. Alligevel viser det sig, at de begge kom på Sorø Skole i 1614 under de latini-

⁶Samsø-Tunø Provsti. Gejstlig skifteprotokol for Samsø, 1682-1701 (C 35.2).

⁷H. Friis-Petersen: Samling af danske og norske studenter ved Københavns Universitet 1479-1880, Landsarkivet i Viborg.

serede navne Johannes Dionysii og *Georgius Dionysii* fra Lolland. Under pesten i 1619 studerede de ved universitetet i Rostock og blev derpå i 1620 indskrevet ved Københavns Universitet, hvor de var færdige i 1622. I 1622 blev Karens og Jens Olufsen Ribers søn, Dines Jensen (1607-1677) optaget på Sorø Skole⁸. Nærmere detaljer om ham ses på tavle 3. side 17. Familiens økonomi og stilling i samfundet har altså ikke været så ringe.

Både Wiberg og Aage Dahl skriver, at *Dines Jørgensen* var den lærdeste præst i herredet, men han kunne ikke prædike uden postil. Det er en samling af prædikener, hvorfor notatet antagelig betyder, at han har stået og oplæst gamle nedskrevne prædikener. Man kan så fundere over, hvad der har været af den slags på hans tid, men ikke ret længe, for den kendte oversætter, digter og præst Rasmus Hansen Reravius (død 1582) havde i 1576 udgivet Niels Hemmingsens latinske postil på dansk, og den kom i tre oplag. Men allerede i 1565 havde Reravius endvidere læst korrektur på Peder Tidemands danske udgave af Luthers postil. Det er uden for al tvivl dem, *Dines Jørgensen* har brugt. Jeg skriver kendt, fordi en del af Reravius' store produktion blev udgivet igen og igen i op til 100 år senere, og så sent som i Den danske Salmebog fra 1953 er der endnu to af hans salmer med⁹.

Dines Jørgensen har antagelig kendt Rasmus Hansen Reravius personligt. I 1577 udgav denne "En liden Bønnebog", der udkom i flere udgaver. Den første kendes ikke mere, men det gør den udgave, der blev udgivet i København i 1582. Heri findes indsat med særskilt titelblad: "To aandelige Viser" af *Dines Jørgensen*¹⁰. Altså antagelig skrevet før han blev præst i Hunseby, og medens Rasmus Hansen Reravius var præst i Rødby.

Der er ingen tvivl om, at *Dines Jørgensen* har været en meget takksom præst, hvilket følgende tildragelse vidner om.

Den fik sin afslutning i 1597 ved en brevveksling mellem *Dines Jørgensen* og Christian IV's mor enkedronning Sophie, der havde Lolland og Falster i livgeding og regerede med fast hånd. Sagen var den, at Marine Lauridsdatter fra Maglemer, der var trolovet med Jep Christensen fra Hunseby, alligevel havde haft et forhold med hendes far Laurids Hvids tjenestekarl Niels Hansen. Det var hun selvfølgelig blevet straffet for. Siden havde hun dog i tre år levet ærbart og ustraffet hos sine forældre. Så vidt så godt, men nu truede en ny fare, for til trods for sin straf "har hun alligevel af menneskelig skrøbelighed atter fejlet og således givet Guds menighed et slet eksempel og stor forargelse ...", står der i det brev, som *Dines Jørgensen* sammen med andre gode folk sendte enkedronning Sophie den 25. juli 1597. Brevet fortsætter med anmodning om, at lade Marine Lauridsdatter indgå ægteskab, så der ikke var fare for, at der skete ny utugt. Dronning Sophie gav sin tilladelse og bad *Dines Jørgensen* udsende et åbent brev herom, hvilket vil sige meddele tilladelsen offentligt¹¹. Det var en fornuftig løsning i stedet for fortsat forbud mod ægteskab.

Her må der indflettes en sag vedrørende efterfølgeren Jens Olufsen Ribber. Ellers kan det være vanskeligt at forstå, det der senere hændte.

Da der skulle en ny præst i sognet efter *Dines Jørgensens* død, blandede Christian IV sig, hvilket ses af Kancelliets brevbog 1603-1608, hvor der

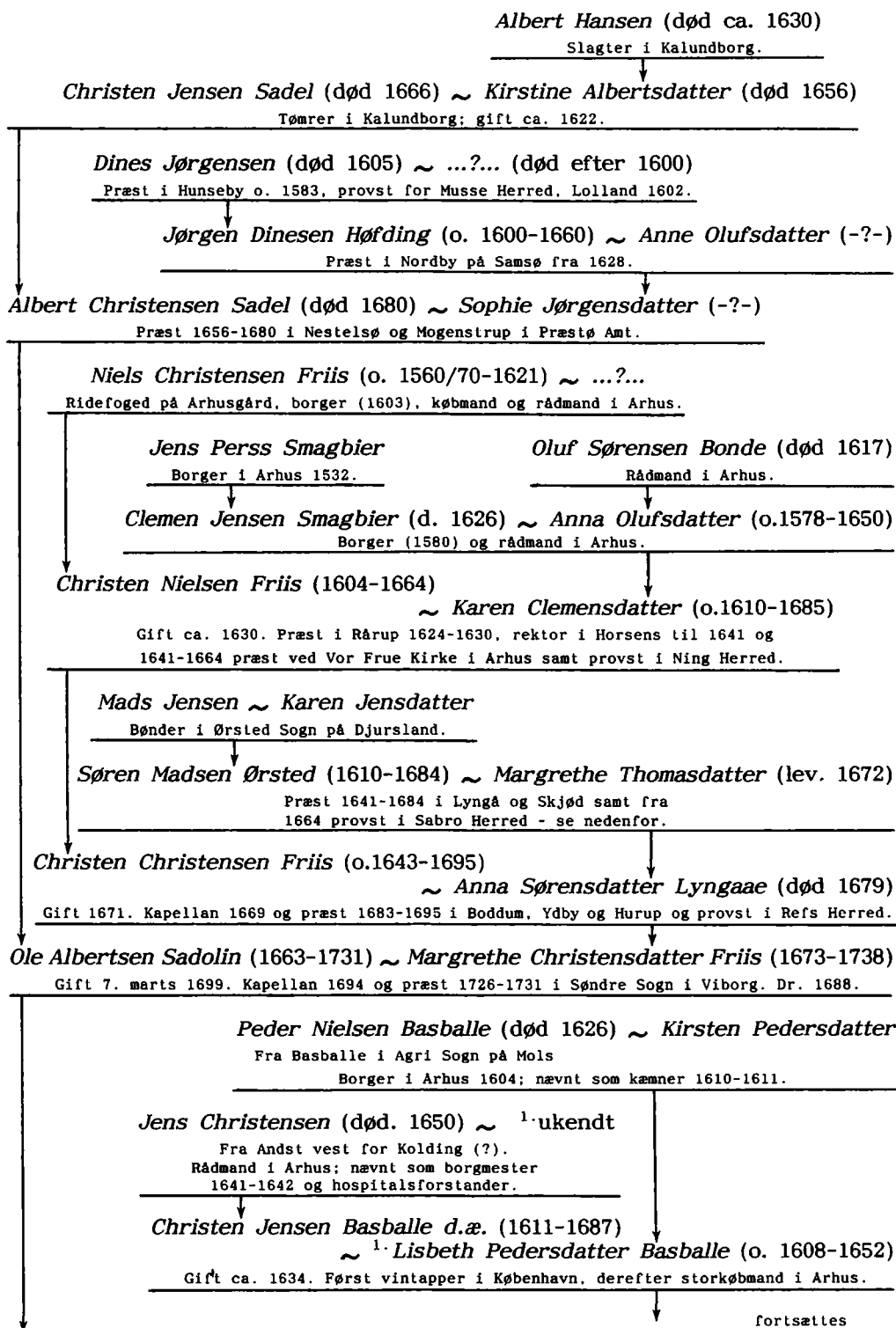
⁸Torben Glahn: Soraner-biografier 1584-1737. Soransk Samfund 1978.

⁹Holger Fr. Rørdam: Rasmus Hansen Reravius. Kirkehistoriske Samlinger 4 rk., 2. bd. s. 1-53, 1891.
Biografisk Leksikon.

¹⁰H. Ehrencron-Müller: Forfatterlexikon omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814, 1927.

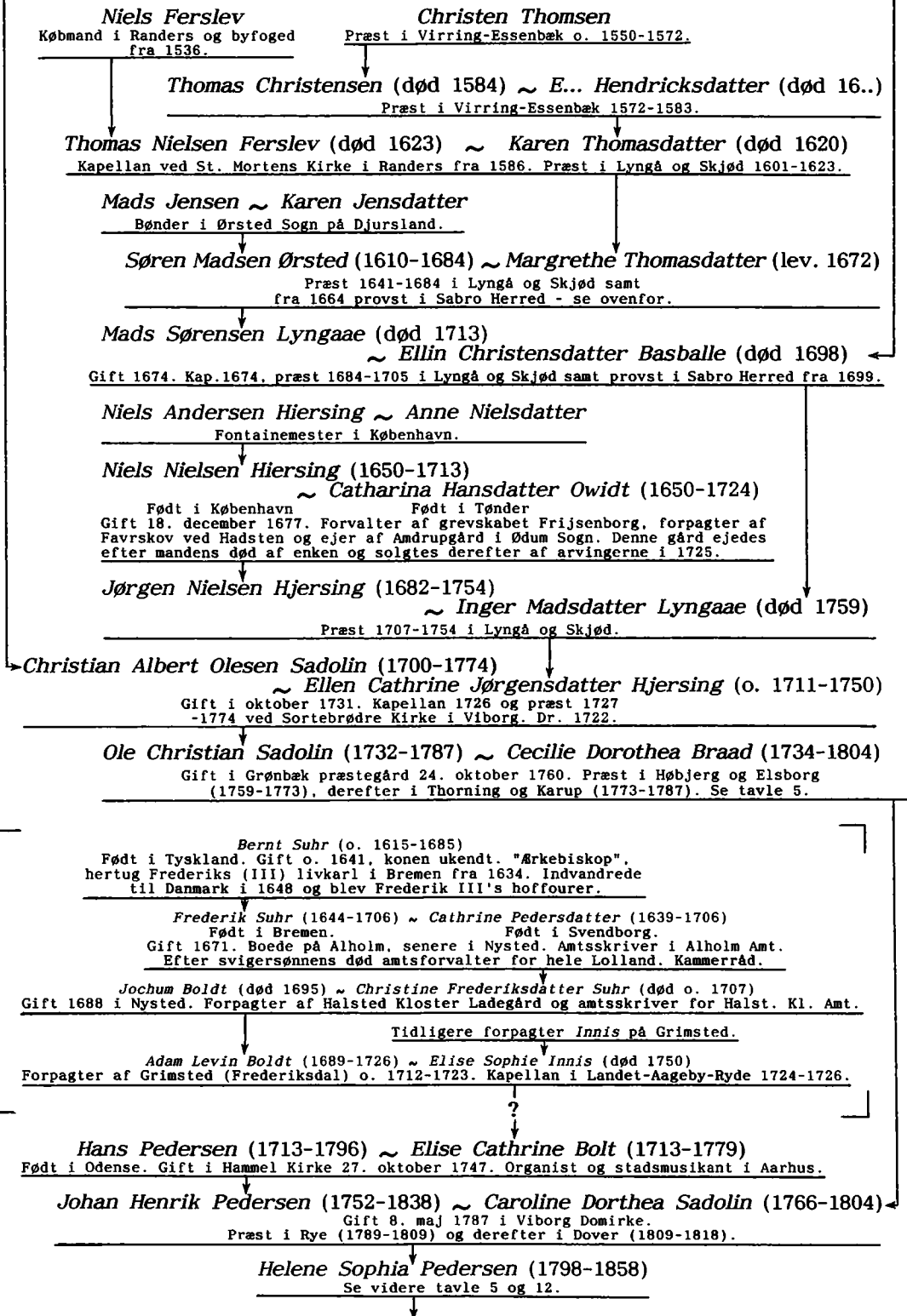
¹¹Svend Thorsen: Fr. II's enke dronning Sophies kopibøger. G.E.C. Gad, 1937.

Tavle 2

Tavle 2

fortsat

under 1605 står: "12. april meddeles det Knud Urne [lensmanden på Aarsmarke, der var det, der nu hedder Knuthenborg] og bispem i Fyen, at kongen gerne ser, at M. [magister] Poul Jensen kunne blive befordret til Hunseby præstekald i Halsted Kloster len på Lolland frem for nogen anden, såfremt han findes duelig og bekvem i levnet og lærdom, dog skal alt gå efter ordinansen". Så skulle man jo tro, at det gik sådan, men det gjorde det ikke, og med tiden skulle det vise sig hvorfor. Som nævnt gik kaldet til Jens Olufsen Riber.

Den 18. april 1605 havde Jens Olufsen Riber underskrevet en forpligtelse med Knud Urne. Han skulle ægte enken, som endnu var ung, mod at han overtog præstegårdens besætning og avlsredskaber uden vederlag. Desværre havde Knud Urne samtidig fået ham til at nøjes med en ringere løn end forgænger, idet han bemægtigede sig nogle gårde, som hidtil havde ligget til præstegården. Det førte til, at Jens Olufsen Riber efterhånden ikke kunne klare sig. I 1615 opsøgte han Knud Urne for at få ham til at give sig de fratagne gårde tilbage. Det var han ikke villig til, og det synes at være endt i et skænderi, hvorunder Jens Olufsen Riber frasagde sig sit præstekald. Det førte til, at han blev suspenderet og senere ved en herredagsdomstol på Antvorskov Kloster den 2. juni 1619 blev fradømt sit præsteembede. Hele den groteske sag er udførligt beskrevet af Alfred Larsen¹². Ved dommen blev de tre fratagne gårde givet tilbage til præstegården, idet det var mod loven at forringe præstegårdens tilliggende, men Jens Olufsen Riber fik ikke sit kald tilbage, fordi hans frasigelse af kaldet ikke havde været lovlig, og fordi det var en overtrædelse af ordinansen at frasige sig gårdene for at få kaldet.

Knud Urne skete der ikke noget, og der måtte endog en ny retssag til, før han afleverede gårdene.

Christian IV var utilfreds med såvel suspensionen som dommen og prøvede flere gange at få Jens Olufsen Riber ind i et nyt embede. Fx henvendte han sig den 22. august 1619 til biskoppen i Ribe, Ivar Ivarsen Hemmet, der var Jens Olufsen Ribers stedfar, men han ville ikke hjælpe. Endelig befalede (!) kongen i 1621 lensmanden i Odense, Holger Rosenkrantz sammen med biskoppen Hans Mikkelsen at indsætte Jens Olufsen Riber som sognepræst i Lunde på Nordfyn, hvor embedet efter Oluf Andersen var ledigt. Her forblev han til sin død i 1639, og her blev også Karen begravet den 23. januar 1654.

Ejendommeligt er det imidlertid, at Oluf Andersen ikke var død men derimod forflyttet til Lumby, hvor han var præst til sin død i 1651.

Wiberg anfører i sin præstehistorie - vel nærmest som en rutine - at Jens Olufsen Riber var søn af forgænger, Oluf Andersen i Lunde (1605-1621). Alene tilnavnet Riber og det, at han havde en stedfar i Ribe lader ane, at sammenhængen er en anden. Det skal jeg vende tilbage til.

Dines Jørgensens ældste søn Hans Dinesen Høfding (1597-1654) blev sognepræst i Maribo og Hillested. Vi skal nu møde *Jørgen Dinesen Høfding*, der blev min forfar.

2. led. *Jørgen Dinesen Høfding* og Anne Olufsdatter

(aner nr. 1250 & 1251)

Som nævnt fødtes *Jørgen Dinesen Høfding* i 1600. Han kom på Sorø Skole i 1614. Under pesten i 1619 studerede han ved Rostock Universitet, og i 1620 blev han optaget på Københavns Universitet. Ifølge dets matrikel blev han baccalaureus - den laveste akademiske grad - den 27. maj 1622. Seks år senere, i 1628, finder vi ham som sognepræst i Nordby på Samsø. Der har været

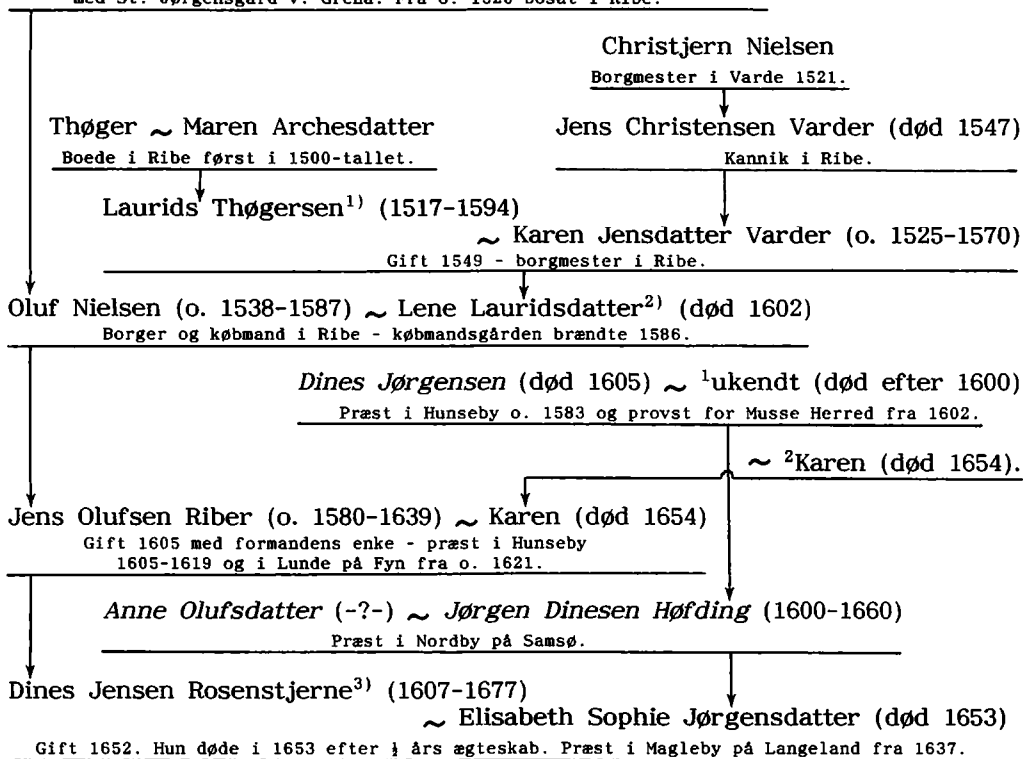
¹² Alfred Larsen: Den Hunseby præst Jens Olufsen Riber og hans strid med Knud Urne til Aarsmarke [det nuværende Knuthenborg]. Lolland-Falsters historiske samfunds årbog 1943-45, bind 31-33 s. 400-413.

Tavle 3

Dines og Rosenstjerne

Niels Torkildsen (Lym) Rosenstjerne (død 1553) ~ Kirsten

Kannik. Christian II's skriver. Adlet 2/7 1520 og forlenet med St. Jørgensgård v. Grenå. Fra o. 1525 bosat i Ribe.

¹⁾ Gift 2. gang med Ingeborg Lambertsdatter 1570, datter af rådmand og købmand i Ribe Lambert Ibsen.
Sammenlign med Birgit Øskov & Anton Blaabjerg: Er du i familie med bryggeren? Slægterne bag bryggerne J. C. og Carl Jacobsen på Carlsberg side 62. Slægten 1997.

²⁾ Gift 2. gang med rektor senere biskop i Ribe Ivar Ivarsen Hemmet.

³⁾ Gift 1. gang 1638 med Margrethe Nielsdatter og 3. gang i 1653 med Maren Christensdatter, med hvem han bl. a. fik datteren Elisabeth Sophie Dinesdatter Rosenstjerne (begr. 1736). Hun blev gift med præsten Frantz Krag (1656-1725) i Magleby med hvem hun fik 10 børn. Den ældste Dines Christian Krag 12/12 1683, den yngste Niels Rosenstjerne Krag 12/3 1700. De huskede, hvor de kom fra!

Litteratur:

- Danmarks Adels Arbog 1967, II s. 3 ff.
Hansen, E. Juel, 1930. Slægten Krag fra Mesinge. Pers. hist. T. 9. rk. 2. bd. s. 101-121.
Larsen, A., 1942. Om nogle descendenter af Christjern Nielsen, borgmester i Varde. Pers. hist. T. 11. rk. 3. bd. s. 188-200.
Larsen, A., 1943-1945. Den Hunseby præst Jens Olufsen Ribber og hans strid med Knud Urne til Arsmarke. Lolland Falsters historiske samfund Arbog 4. rk. bd. 31-33 s. 400-414.

fart på, selv om der synes at have været mange odds imod det. Derfor kunne være rart at vide, hvad og hvem der har været hans økonomiske baggrund.

Det har antagelig heller ikke været længe efter den tid, han blev gift med *Anne Olufsdatter*. Vi ved det ikke, og heller ikke hvor hun kom fra, men det er vel ikke utænkeligt, at hun var datter af præsten Oluf Andersen i Lunde (1605-1621), som biskop Hans Mikkelsen hjalp til Lumby (1621-1651).

Der vides ikke meget om familien, men med fundet af arvesagen i Samsø Birks tingbog for 7. juni 1721 har vi fået fat i ganske mange oplysninger om deres børn.

Her møder vi først præsten i Ubby Olle Jørgensen Høfding (o. 1640-1719). Han blev student i Aarhus i 1660 (fodnote 5 s. 10) og præst i Ubby i 1669. Derimod blev han først gift (troløvet) 18. september 1683 med Dorthe Christensdatter, hvilket godt kunne give en forestilling om, at han har været gift tidligere. Det er i hvert fald sjældent at have en ungkarlepræst i 15 år (skifte 4. december 1722).

Derefter er der nævnt fem søstre. Kirsten Jørgensdatter var gift med Knud Christensen Friis, der blev farens efterfølger som præst i Nordby på Samsø (skifte 21. juni 1682). Han var søn af *Christen Nielsen Friis* og *Karen Clemensdatter*, der er mine aner nr. 1252 & 1253. Dernæst følger Anne Jørgensdatter, der var gift med Oluf Rasmussen Porchstein (død 1682), som var præst på Sejro fra 1663, Maren Jørgensdatter, der var gift med rådmand Elias Hansen Svane i Kalundborg, *Sophia Jørgensdatter*, der som nævnt var gift med *Albert Christensen Sadel* og er mine aner, som vi skal møde nedenfor. Endelig var der Elisabeth Jørgensdatter, hvorom der blot står, at hun var præstekone på Langeland. Hende har man altså ikke vidst mere om, da man behandlede arvesagen i 1721, men der er faktisk en hel del mere, som kaster lys over noget af det, jeg tidligere har været inde på, men først må det lige nævnes, at der også har været en søn, Dines Jørgensen Høfding, der blev student i Aarhus i 1664. Når han ikke er nævnt, blandt efterkommerne, må det antages, at han ligesom de øvrige søskende var død i 1721.

Vi må nu ud at lede efter Elisabeth Jørgensdatter præstekone på Langeland. Der er ikke så få sogne på Langeland, og der kan være mere end én præstekone af det navn. Hun må stå i Wibergs præstehistorie, hvor sognene står alfabetisk. Derfor var det bare om at få fat i et atlas og så gennemgå Langelands sogne fra en ende af. Da jeg nåede frem til Magleby, gav det pote. Her står der, at præsten "Dines Jensen Rosenstjerne af en gammel adelig stamme f. c. 1607" var blevet præst i 1637 og døde i 1677. Det ses at han var gift tre gange, nemlig med ¹Margrethe Nielsdatter 1638 († 1650), ²Elisabeth Sophie Jørgensdatter, der døde efter et ½ års ægteskab i 1653 og ³Maren Christensdatter, med hvem han blandt andre fik datteren Elisabeth Sophie Dinesdatter Rosenstjerne. Hun blev til sin tid gift med præsten Frantz Krag i Magleby med hvem hun fik 10 børn. Den ældste Dines Christian Krag, 12. december 1683, den yngste Niels Rosenstjerne Krag, 18. marts 1700.

Men hvad er nu det? Det der Dines Jensen synes bekendt! De fortsatte undersøgelser viste ganske rigtigt, at han var den søn af Jens Olufsen Riber og Karen, som vi husker blev født i Hunseby i 1607 og som kom på Sorø Skole fra 1622. Det rejser nogle spørgsmål, som må løses. For det første er det her, det bliver helt klart, at Karen ikke var mor til Hans og *Jørgen Dinesen Høfding*, for i så tilfælde ville Elisabeth jo være blevet gift med sin fars halvbror, og det ligger langt uden for enhver mulighed. Altså er det rigtigt, at *Dines Jørgensens* ægteskab med Karen har været hans andet; eller senere.

Det næste er, hvad det var for en "gammel adelig stamme", der var tale om. Den er der jo ikke nævnt noget om i forbindelse med Jens Olufsen Riber

i Hunseby på Lolland og i Lunde på Fyn. Litteraturen¹³ viser, at slægten går tilbage til Christian II's skriver Niels Torkildsen Lym, der den 2. juli 1520 blev adlet og forlenet med St. Jørgensgård i Grenå. Efter Christian II's flugt bosatte han sig fra 1525 i Ribe, hvor sønnen Oluf Nielsen blev gift med borgmesterens datter Lene Lauridsdatter. Han endte tilsyneladende meget fattig - hans købmandsgård brændte i 1586 -, og hverken han eller sønnen Jens Olufsen Ribber brugte adelstitlen, men nu kan vi se, hvorfor Jens Olufsen havde tilnavnet Ribber. Oluf Nielsens enke blev i øvrigt senere gift med den følgende biskop i Ribe, Ivar Ivarsen Hemmet, der jo var den stedfar til Jens Olufsen Ribber, som Christian IV uden held henvendte sig til for at skaffe ham et nyt præsteembede.

Det er nu klart, hvorfor man i 1721 ikke vidste meget om den Elisabeth Jørgensdatter, der var død allerede i 1653, men hendes navn levede videre, som vi ser af den udredning, der vises i tavle 3 side 17.

Hans og *Jørgen Dinesen Høfding* brugte navnet *Høfding* fra deres tid på universitetet, hvor protokollen citerer fra Rostock Universitets protokol, at *Georgius Dionysii* var bror til Ioannes D. "Fioni Danus", og ved ham står der *Høfding* i parentes. "Fioni Danus" siger, at de var fra Fyn i Danmark, hvorfor citatet først kan være skrevet, efter at familien kom til Lunde. Også deres efterkommere brugte navnet, men ellers er det ikke set. Det er derfor stadig et åbent spørgsmål, hvor det kom fra.

II. Slægten Sadel

(tavle 2 side 14)

Vi så ovenfor, at direktør Th. Hauch-Fausbøll i sit tillæg til "Slægten Sadolin gennem 300 år" (fodnote 2 s. 10) ikke var så heldig med sin støtte til den gængse formodning om *Sophie Jørgensdatters* oprindelse. Derimod er der nok ikke noget i vejen for at kunne bygge på hans undersøgelse af slægten Sadel's oprindelse - især ikke når Aage Dahls og L. Vestens præstehistorier støtter og supplerer hans oplysninger.

1. led. Christen Jensen Sadel og Kirstine Albertsdatter

(aner nr. 1248 & 1249)

Tidligt i 1600-tallet kom en *Christen Jensen* til Kalundborg, og det er antageligt, at han er identisk med den *Christen Jensen Jude* der den 10. november 1609 svor borgerskab i Kalundborg. Jude vil blot sige, at han kom fra Jylland. At erhverve, eller som her at sværge borgerskab, var i ældre dansk retssprog en krævet adkomst til udøvelse af bunden næring, hvilket svarer til det senere indførte næringsbrev, der krævedes for udøvelse af handel, håndværk og industri. Loven herom bortfaldt først i 1975. Det vides ikke, hvordan navnet Sadel kom ind i billedet. Måske har borgerprotokollen blot betragtet det som et tilnavn, eller også kan han have tillagt sig det senere.

Hvorom alting er, så levede der en *Christen Sadel* i Kalundborg på den tid, og det kan slås fast, at han var tømrer og ikke sadelmager, som det har været påstået. Det må desuden antages, at han har været særlig anset blandt tømmere i byen, fordi han er den eneste af dem, der nævnes ved navn, og dette bekræftes yderligere ved, at "han holdt ikke mindre end tre sønner til studeringerne".

¹³ E. Juel Hansen: Slægten Krag fra Mesinge. Pers. hist. T. 9. rk. 2. bd. s. 101-121, 1930.
A. Larsen: Om nogle descendenter af Christjern Nielsen, borgmester i Varde. Pers. hist. T. 11. rk. 3. bd. s. 188-200, 1942. Se også fodnote 11.

Sven Houmøller & Albert Fabritius (red.). Danmarks Adels Arbog 1967, II, s. 3 ff.

Dette udsagn kan kun være rigtigt, hvis *Christen Jensen Sadel* har været gift mere end én gang, idet brødrene Hans Christensen Sadel (1601-1637) og Jens Christensen Sahl (o. 1600-1644) kom på Sorø Skole 1. april 1616 (fodnote 8 s. 13), ca. seks år før *Christen Sadel* blev gift med *Kirstine Albertsdatter*. Begge forlod Sorø skole den 15. februar 1622. Dertil kommer en søn, der døde som discipel på Kalundborg Latinskole i 1628 (se LFB). Også han må høre til første ægteskab, ellers kom han på latinskole som ca. 6-årig.

Christen Sadel's anden kone, som altså hed *Kirstine Albertsdatter* († 1656), er han sikkert blevet gift med omkring 1622, da der på det tidspunkt er en *Kirstine*, der "fæstede stolestade i Kalundborg Kirke". Det var nemlig almindeligt i borgerstanden, at man lejede et stolestade i kirken, når man var blevet gift.

Det eneste barn, der med sikkerhed kendes fra dette ægteskab, er sønnen *Albert*, som vi møder i næste slægtled.

Måske har familien på den tid boet i Saltbæk i Raklev Sogn, der rækker til den nordlige udkant af Kalundborg, sådan som pastor L. Vesten noterer.

Christen Sadel levede til han var højt oppe i firserne - ti år efter *Kirsten Albertsdatter* - og har altså været noget over 40 år, da de blev gift. Den 7. oktober blev han begravet på Skt. Olai Kirkegård i Kalundborg.

Om *Kirstines* far (ane nr. 2498) vides der ikke andet, end at han hed *Albert Hansen* (død o. 1630) og var slagter i Kalundborg. Foruden *Kirstine Albertsdatter* havde han datteren Maren Albertsdatter, der blev gift med præsten Christopher Andersen Baarsøe (o. 1614-o. 1656, ordineret 1641) i Næstelsø og Mogenstrup. Hun var altså moster til *Albert Christensen Sadel*, der blev hendes mands efterfølger i embedet.

2. led. Albert Christensen Sadel og Sophie Jørgensdatter

(aner nr. 624 & 625)

Albertus Christerni blev ifølge matriklen indskrevet ved Københavns Universitet den 22. juli 1647 efter at være blevet student ved Kalundborg Skole. Halvbrødrene (?) Jens og Hans står samme sted indskrevet som Janus og Johannes Christiani i 1621 samt anført som præst i henholdsvis Dollerup og Ryde-Gurreby. I universitetets matrikel (1611-1667 s. 83) står de alle tre efter hinanden under Sadel(ius) med tilføjelsen (Sallerus, Sadelmager cfr. Sahl, Sadolin), så der har været tvivl. Det vides ikke, hvordan han selv har tituleret sig. Derimod ser det ud til, at børnene er blevet kaldt både Sadalin eller Sadalinus og Sadolin.

Den 20. juni 1656 blev *Albert Christensen Sadel* af biskop Hans Svane ordineret til sognepræst for Næstelsø og Mogenstrup, hvor han forblev til sin død i 1680. Det har sandsynligvis været omkring ved den tid - 1656 - eller lidt senere, at han blev gift med *Sophie Jørgensdatter*, som vi ellers ikke ved andet om, end der er anført ovenfor.

I 1656 fik Næstelsø Kirke en ny alterkalk. På kanten af den står indgraveret "H[r.] *Albrecht Christensen*" foruden navnene på to kirkeværger. Tilsvarende fik Mogenstrup ny alterkalk i 1665, hvor navnet "H[r.] *Albert Christensøn*" er indgraveret sammen med to andre kirkeværger. Disse to minder viser, at han har været med til at forære kirkerne altersølv, hvilket således ikke tyder på, at man i almindelighed har brugt navnet *Sadel* om ham.

Der var tre sønner i ægteskabet, nemlig *Jørgen Albertsen Sadolin* der blev student fra Slagelse Skole den 12. juli 1680 og var præst i Asminderup og Grønløse 1690-1696, *Ole Albertsen Sadolin* (3. november 1663-28. marts 1731) blev næste led i min slægt, som omtales nedenfor, og *Peder Albertsen Sadolin*, der blev student fra Herlufsholm i 1687 og senere degn i Ubby, hvor vi ovenfor så, at hans morbror var præst. De står opført i Københavns Universitets matrikel under navnene *Georgius Alberti Sadolin*, *Olaus Alberti Sadolin* og *Petrus Alberti Sadolin*.

Endelig var der datteren Kirsten Albertsdatter Sadolin, som ifølge Niels Stenfeldt¹⁴ kom ud at tjene hos fremmede 11 år gammel, hvilket vil sige ved farens død, idet hun døde den 14. november 1718 i Sørbymagle 49 år gammel. Præsten skriver, at årsagen til hendes død var et hårdt angreb af colica. Hun var gift med Peder Jensen, der sandsynligvis var smed i byen. Hun fødte ham 9 børn, hvoraf 1 søn og 4 døtre efterlevede. Familien må fra tidlige tid have haft relationer til Sørbymagle, idet Kirstens fars moster, Maren Albertsdatter den 13. februar 1659 som præsteenke fra Næstelsø stod fadder ved en dåb i byen.

Der kan nu ikke herske tvivl om, at *Albert Christensen Sadel* og *Sophie Jørgensdatter* er stamfar og -mor til slægten Sadolin den yngre.

III. Slægten Sadolin d.y.

(tavle 1 og 2 side 11, 14 og 15)

1. led. Ole Albertsen Sadolin og Margrethe Christensdatter Friis

(aner nr. 312 & 313)

Ole Albertsen Sadolin blev født i Næstelsø den 3. november 1663 og blev 19 år gammel student fra Herlufsholm, hvorefter han tog fat på det teologiske studium, som afsluttes den 29. december 1684 med karakteren *illum* (udmærkelse? - betyder egentlig lysende). Der var ikke tale om nogen teologisk embeds-eksamen, for den blev først indført i 1707. Aret efter bestod han "homiletisk" prøve (hvilket betyder gejstlig talekunst - altså om hvordan man prædiker - ak ja!) med meget rosende vidnesbyrd. Han fortsatte derefter studierne i København i yderligere fem år og skrev herunder i 1688 teologisk disputats med titlen "*de cometarum ortu, natura, loco et effectis*" (om kometernes oprindelse, natur, stilling [sted] og virkning - man var alsidige dengang!), udgivet i Hafnia 1688 af "*Olaus Alberti Filius Sadolin*", der er hans latiniserede navn. I 1689 rejste *Ole Albertsen Sadolin* til Viborg, hvor han var lektiehører (en slags hjælpelærer) indtil han i 1694 blev residerende kapellan ved Viborg Domkirke - en stilling han beholdt i 31 år, indtil han den 6. oktober 1727 blev sognepræst for Søndre Sogn, Sortebrødre Kirke (= dominikanere; oprindeligt deres klosterkirke) i Viborg.

Den 7. marts 1699 giftede *Ole Albertsen Sadolin* sig med *Margrethe Christensdatter Friis* (1673-1738) fra Boddum Præstegård (det vender vi tilbage til), og deres ægteskab blev beriget med fire sønner og en datter. Sønnerne blev alle præster, og datteren blev gift med en præst. Den ældste søn *Christian Albert* (1700-1774) blev den, som fortsatte min slægt. Han hjalp som kapellan fra 1727 sin far med præstegerningen, fordi denne var svagelig i sine sidste år. Han omtales nærmere nedenfor. Hans Christian Olesen Sadolin (1703-1756) blev gift med Eleonora Hildebrandt og var præst i Strandby, Bjørnsholm og Malle. Det er noteret, at han døde i "Viborg Snapsting", hvor egnens første landsting efter jul eller påske blev afholdt. Det skulle faktisk være derfra, at Folketingets frokoststue på Christiansborg har fået sit populære navn. Knud Henrik Olesen Sadolin (1705-1773) blev gift med Christine Marie Ørsted og blev præst i Haderup i 1755, efter at han havde opholdt sig i syv år i Norge. Han købte Østergård i Haderup, som hans enke skænkede til enkesæde og gav 200 rigsdaler til de fattige i Ginding Herred! Albert Olesen Sadolin (1710-1792) blev gift med Dorthea Sophie Fochsdatter Ørsted og var præst i Blære og Ejdrup. Datteren Sophie Olesdatter Sadolin (1714-1778) blev gift med Jacob Jørgensen

¹⁴Niels Stenfeldt: Nogle kirkebogsnekrologer fra det 18de aarhundrede. Pers. hist. T. 8. rk., 4. bd. 1925. Gengivelse fra kirkebogen.

Graae (1711-1760), der var præst i Grundfør og Spørring.

En række personer af slægten Friis - begyndende med kansler Johan Friis (1494-1570) til Hesselager oprettede et legat, der hen ad vejen forøgedes til 5.500 Rdl. Johan Friis gav selv 1000 Rdl. Legatet var for fattige, skikkelige og duelige studenters underhold ved Københavns Universitet.

Th. Thaulov¹⁵ har gengivet en liste over dem, der blev indskrevet (indstillet) til legatet fra 1715 til 1795. Listen anfører farens navn og stilling, barnets navn og fødselsår, indskrivningsdag og år og endelig rekommandantens (den der anbefaler indstillingen) navn. Da børnenes alder har varieret fra 2 til 18 år, siger listen ikke noget, om de pågældende faktisk også fik en portion af legatet. Alligevel har det en vis interesse her, idet der står følgende: "Sadalin, Ole Albertsen, Capellan til Domkirken i Viborg: Hans Christian S., f. 1704, og Knud Hendrich S., f. 1705. - 12/4 1718. (Søster Elsebet Friis)". De to sønner har altså været 14 og 13 år ved indskrivningen. Desuden ses det, at der står Sadalin og ikke Sadolin, så den, der skrev indstillingen, har åbenbart kendt fortiden.

Den nævnte søster Elsebet Friis var priorinde i Roskilde Kloster og den sidstlevende af denne slægt Friis. Hun fik kgl. bevilling til at overdrage patronatet af legatet til sin slægtning på mødrene side generalløjtnant Ove Juul til Ravnholt. Når der står sådan, må den slægt Friis, som *Margrethe Christensdatter Friis* her tilhørte, være en anden.

Aret før *Ole Albertsen Sadolin* blev præst, var der en storbrand i byen, hvorved Søndre Sogns kirke brændte den 25. juni 1726, og hovedparten af de ældste ministerialbøger (kirkebøger) gik tabt. Kirken blev så hårdt beskadiget, at den ifølge kirkelig resolution skulle nedlægges, men menighedens indtrængende henvendelser til kongen hindrede en gennemførelse¹⁶.

Efter genopførelsen blev den indviet den 26. juni 1728. Hvordan præsterne klarede deres virke i den situation, har jeg ikke set noget om. *Ole Albertsen Sadolin* døde den 28. marts 1731 efter kun fire års virke ved kirken. Han blev begravet den 4. april 1731, og i kirkebogen er der tilføjet, at der i forbindelse med jordpåkastelsen var ringning og prædiken i kirken ved provsten magister Christen Lassen Tychonius. Den 30. juni 1738 blev hans kone *Margrethe Christensdatter Friis* begravet. I den forbindelse står det først anført, at hun blev nedsat i Mag. Ostenfeldts bisættelse (en tidligere præstefamilie ved kirken) bag alteret. Derefter står der, at der i forbindelse med jordpåkastelsen var ringning, tændte alterlys og sang samt ligprædiken ved kapellan til Domkirken Hr. Henric Steuner, eftersom magister Christen Lassen Tychonius ikke kunne være til stede.

Det ses heraf, at det ikke var sønnen, der forrettede handlingen, selv om han i flere år havde været kapellan ved kirken og fulgte faren i embedet. Desuden viser fremhævelsen af de forskellige handlinger i forbindelse med begravelserne, at det har været noget ganske særligt. I almindelighed nævnes alt dette ikke, idet det var noget, der skulle betales ekstra for og derfor ikke blev brugt særligt ofte. Det er interessant at se, at både *Ole Sadolin* og sønnen *Christian Sadolin* omhyggeligt for hver kirkelig handling noterede, hvem der havde foretaget den. I øvrigt synes jeg også, at det er interessant at læse mine 4 og 5 x tipoldefædres håndskrift. Selv om de skrev den gængse gotiske skrift fra begyndelsen til midten af 1700-tallet, så er den klar og nydelig og derfor let at læse, selv om nogle blade er mørke og beskadigede.

I sit manuskript om Viborg By skriver J. Tjørring om *Ole Albertsen Sadolin*, at "han var en enfoldig men dog redelig og sand guds tjener".

¹⁵Th. Thaulow: To indskrivningsbøger til de Friisers legater fra årene 1715-1795. Pers. hist. T. 8. rk., 3. bd. s. 77-117, 1924 og 4. bd., 1925.

¹⁶E. Horskjær: De danske kirker. Bd. 7 s. 41, 1966.

Herefter varer det lidt, inden vi går videre i slægten Sadolin, for vi skal lige besøge *Margrethe Christensdatter Friis'* forfædre.

IV. Slægten Friis

(tavle 2 side 14)

1. led. Niels Christensen Friis

(ane nr. 2504)

Niels Christensen Friis er antagelig født i Arhus omkring 1560/70, og fra figurstenen over ham og hans anden kone, Karen Knudsdatter i Vor Frue Kirke ved vi, at han døde den 10. juni 1621 og hun i 1615. Han var ridefoged på Arhusgård, medens Carl Bryske sad der som lensmand (1602-1613). Bryske, der blandt andet også ejede Margård på Fyn og Katholm på Djursland, overlod administrationen til sin ridefoged, så der har været nok at se til for *Niels Christensen Friis*. Torsdag den 24. marts 1603 svor han dog sin borgered (tog borgerskab), vedlagde 6 daler, nævnes straks som byens kæmner og rådmand. Desuden nævner Hüberts¹⁷ ham som en af "byens 24 mænd" (en institution, der kan spores tilbage til først i 1500-tallet. Christian III havde beskåret byrådets myndighed, men samtidig o. 1550 blev det sådan, at 24 "eliteborgere" skulle være "rådets medskrivende hjælpere". De kan betragtes som den tids borgerrepræsentanter). Interessant nok var der samtidig tre andre blandt de 24, der blev min slægts mænd, nemlig *Oluf Sørensen Bonde*, *Clemen Jensen Smagbier* og *Peder Nielsen Basballe* - altså ikke mindre end hver sjette. Dem vender jeg tilbage til.

Som købmand har han antagelig haft gode indtægter. De blev yderligere forøget, da han i 1606 fik tildelt kronens og kirkens tiende i Astrup sogn ved Arhus¹⁸ (Solbjerg). Endnu bedre blev det, da Karen Knudsdatters arv kom til. J. Hoffmeyer¹⁹ anfører, at *Niels Christensen Friis* havde børnene *Christen*, *Anne* og *Poul*, og at de o. 1624 ejede den ene eller de to gårde nord for byporten, der tidligere havde tilhørt Knud Galt (Galten) og rådmand Poul Pedersen Skriver, der henholdsvis var Karen Knudsdatters far og første mand.

Blichfeldt-Petersen & Thomsen²⁰, der ligesom jeg kan føre anerne tilbage til denne slægt, har gjort opmærksom på, at sønnen *Christen Nielsen Friis* må være af farens første ægteskab, fordi han må være født o. 1604, da han ellers er blevet student som 13-årig, og idet *Niels Christensen Friis'* anden kone, Karen Knudsdatter var enke efter ovennævnte Poul Pedersen Skriver, der døde i 1607. Navnene på de to andre børn kunne tyde på, at de var af andet ægteskab, men vi ved det ikke.

Omkring 1608 blev *Niels Christensen Friis* gift med Karen Knudsdatter og muligvis var det i den forbindelse, han erhvervede den nævnte gård. I litteraturen er det i almindelighed hende, der nævnes som mor til børnene, men hun var det altså ikke til dem alle. Efter Karens død i 1615 indgik *Niels Christensen Friis* sit tredje ægteskab med Sidsel ..., der levede til 1623/24.

¹⁷ J. R. Hüberts: Aktstykker vedkommende staden og stiftet Arhus. 3 bind, 1845.

¹⁸ Helge Richter-Friis. Slægterne Richter . Schwartz . Friis. Mine fædrener og deres familie. Trykt som manuskript 1996, ISBN 87-985922-03.

¹⁹ J. Hoffmeyer: Arhus i middelalderen. Blade af Arhus Bys historie. Andet halvbind. s. 284ff. 1906. Hagerups Forlag, København.

²⁰ A. Blichfeldt-Pedersen & C. J. A. Thomsen: En gammel århusiansk storborger-slægt. Rådmand Clemen Smagbier og hans efterkommere. Arbog hist. samf. for Arhus stift 36: 101- 153 og bd. 37: 22-59 + rettelser, s. 60-65, 1943-44.

2. led. Christen Nielsen Friis og Karen Clemensdatter

(aner nr. 1252 & 1253)

Efter farens død i 1621 blev den på den tid kendte århusborger købmand Rasmus Pedersen Thestrup værge for *Christen Nielsen Friis*, der blev student fra Arhus lærde Skole i 1622. Allerede i 1624 tog han baccalaaurgraden fra universitetet og var 5. lektiehører i Arhus. Det varede dog ikke længe, for samme år blev han sognepræst i Rårup i Bjerre Herred. Ca. 1630 finder vi ham som rektor ved skolen i Horsens, og omkring samme tid blev han gift med *Karen Clemensdatter* (o. 1610-1685) fra Arhus. I 1641 blev han præst ved Vor Frue Kirke i Arhus; et kald som han dog først tiltrådte den 21. august 1642. Samtidig var han en tid lang hospitalsforstander under krigen mod svenskerne. Det vil sige, indtil han i 1647 blev magister (svarer til vore dages doktor), kannik ved Domkirken og provst i Ning Herred, som altså når helt fra Vor Frue Kirkes sogn og ned til Beder, Malling og Mårslet i syd. Efter sit travle virke døde *Christen Nielsen Friis* den 13. september 1664, og ifølge Vor Frue Kirkes regnskabsbog blev den "hæderlig och højlærde Mand, Mag. *Christen Friis* begravet i Kirken udi en af hans Forfars Begravelse".

I Vor Frue Kirke findes et smukt epitafium over *Christen Nielsen Friis* og hans kone *Karen Clemensdatter (Catharina Clementina)* med portrætmaleri af dem begge. Det var *Karen*, der opsatte det i 1668 (figur 2).

Christen Nielsen Friis ejede en gård på Store Torv, hvor hans kone boede til sin død i 1685. Det skulle være der, hvor Hotel Royal nu ligger.

Christen og *Karen* havde 11 børn, hvoraf 5 eller 6 blev præster, og 2 døtre blev gift med præster.

Deres ældste søn Knud blev, som vi har set ovenfor, præst i Nordby på Samsø og gift med Kirstine Jørgensdatter Høfding (se aner nr. 1250 & 1251).

Den næstældste var *Karen*, som blev gift med farens efterfølger ved Vor Frue Kirke, Henrik Christensen Blichfeldt, hvis efterkommer jeg har disse oplysninger fra. Datteren Anne Christensdatter Friis blev, som vi skal se, gift med 1. borgmester Jens Christensen Basballe (se denne slægts 3. led).

Jeg må også lige nævne datteren Sidsel Christensdatter Friis (*1. november 1647-†2. juli 1728). Hun blev første gang gift 5. juni 1670 med Arrild Jørgensen Bentsen (*3. december 1639-†23. september 1681), der den 24. september 1668 af greve Mogens Friis til Boller og ejer af Frijsenborg blev kaldet til sognepræst i Tyrsted og Uth sogne syd for Horsens. Som vi også skal se senere, havde greven kaldsretten i de sogne, der lå i grevskabet. Anden gang blev Sidsel gift efter "bevilling til vielse uden lysning og trolovelse den 6. februar 1683" med Jeremias Anchersen (*12. marts 1650-†1. maj 1719), der i nogen tid havde været kapellan i sognene. Han blev præst i sognene 22. februar 1696 og senere provst i Hatting Herred. Den 10. november blev han sognepræst ved Arhus Domkirke og fra 1715 stiftsprovst. Når jeg gør så meget ud af de to her, skyldes det, at Jeremias Anchersen, medens han var kapellan i Uth, den 10. juli 1692 døbte min forfar ridefoged *Simon Braads* søn, som netop blev opkaldt efter ovennævnte greve. Desuden stod Sidsel fadder til hans datter *Karen*, da hun i 1697 blev døbt i Urlev Kirke. Det vender jeg tilbage til under omtalen af slægten *Braad*.

Sønnen *Christen Christensen Friis*, der blev gift med *Anna Sørensdatter Lyngaae*, kommer vi til under slægten Ørsted/Lyngaae. Se endvidere listen over "forældrenes børn" (forkortet LFB) angående *Christens* og *Karens* øvrige børn. 3. led af slægten *Friis* vender vi os til, når vi har mødt *Karen Clemensdatters* forfædre.

Figur 2. Billede af det epitafium med portrætmaleri som *Karen Clemensdatter* lod opsætte i Vor Frue Kirke i Århus i 1668 over sig og sin mand, provst *Christen Nielsen Friis*.

Clemen Jensen Smagbier og Anna Olufsdatter

(aner nr. 2506 & 2507; tavle 2 side 14)

Blichfeldt-Petersen & Thomsen begynder deres artikel med en vandring gennem Århus og standser ved en smukt udført men meget slidt ligsten med basrelief. Her standser vi også. Stenen ligger nu nordøst for alteret. Tidligere lå den i midtergangen ud for alteret. Den af kirkegængernes fødder slidte inskription lyder sådan:

"Her ligger begravit erlig og velact Mand *Clewit Jensen*, Borger og Raadmand her i Århus, som

døde 18 Juni Anno 1626 - med sine tvende Hostrver Maren Christens Datter fød i Haderslev som lefde tilsamen paa fjortende Aar oc afledte 6 sønner oc en Dater oc døde dn 28 Oktober 1597 oc erlig oc gudfrøgtige Qvinde Anne Olofsdatter som døde den 11. Febr 1650 - Al. 72. Gud gifve dem evig Lif*.

Egentlig hed denne mand *Clemen Jensen Smagbier* og menes at være født i Arhus, da vi faktisk godt kan ane, hvem hans far var, idet der i borgerskabsprotokollen 1471-1673 på Arhus Rådstue står, at *Jens Perss Smagbier* tog borgerskab i byen i 1532 (ane nr. 5012). "Jens Perss" har sikkert været hans daglige kaldenavn, der antagelig er kommet af "Pers søn eller Peders søn" - altså Jens Pedersen Smagbier.

I borgerskabsprotokollen for året 1580 står der: "*Clemen Jensen* svor Eed, gaff ingen borgerskab, thi hans Fader var borger", hvilket vil sige, at han intet skulle betale, fordi hans far var borger. Første gang han står som *Smagbier* er i mandtallet over borgervæbningen i 1588, hvor det nævnes, at han er "gereustit midt federspin Hellebarer och stackit Rørr", så han har været en farlig karl at komme på tværs af.

Sidst i 1500-tallet var der samtidig en Jørgen Smagbier i Arhus, ellers er der frem i tiden kun en sønnesøn, der bruger navnet. Wiberg mener dog at vide, at biskoppen i Viborg og kongelig konfessionarius for Frederik III, Hans Didriksen Bartsker (1611-1661) også brugte tilnavnet *Smagbier*. Hans datter Johanne Hansdatter Bartsker (*4. maj 1642 på Herlufsholm; død 1723) blev 11. september 1667 gift med *Clemens* sønnesøn Clemen Christensen Clementin (o. 1635-†6. oktober 1680), så måske har der været et slægtskab.

I 1591 solgte *Clemen Jensen Smagbier* en gård på hjørnet af Studsgade og Graven til *Oluf Bonde* - sandsynligvis ham, der senere blev hans svigerfar, men ellers vides det, at han boede i Mejlgade, hvor han havde flere ejendomme. Han nævnes første gang som rådmand den 30. april 1608 og vedblev åbenbart at være det til sin død 18. juni 1626. I 1608 nævnes han også som en af "byens 24 mænd", og i 1612 står han som en af de tilsynsførende ved havnen.

Traditionen var, at rådmændene efter tur til fastelavn blev udnævnt til borgmester for et år. I 1623 var det *Clemen Jensen Smagbier*, der blev "fastelavnsborgmester".

Med sin første kone Maren Christensdatter (†28. oktober 1597) fra Haderslev fik han syv børn. De er omtalt i LFB under anenummer 2506 & 2507, hvor det kan konstateres, at de virkelig var ophav til en århusiansk storborger-slægt, sådan som Blichfeldt-Petersen & Thomsen skriver.

Clemen Jensen Smagbier blev gift med sin anden kone, *Anne Olufsdatter* (o. 1578-†11. februar 1650) omkring 1598. Hun var datter af *Oluf Sørensen Bonde* (død 1617) (ane nr. 5014), der i 1608 nævnes som en af "byens 24 mænd", men han blev åbenbart først rådmand i 1615.

Clemen og *Anne* havde to døtre. *Karen Clemensdatter* (født o. 1610 og begravet 27. marts 1685) er min ane, som jeg har skrevet om og efterlod oppe under *Christen Nielsen Friis*. Den anden var Maren Clemensdatter (o. 1614-†3. november 1690), der blev gift med Anders Lydichsen (o. 1597-†24. maj 1664) fra Højer i Sønderjylland (i litteraturen står der godt nok, at det lå i Holsten, som landsdelen ofte blev kaldt). Selv om de "blot" er søster og svoger til en af mine aner, er de så betydelige og spændende hver for sig, at jeg må skrive lidt om dem.

Da vi første gang hører om Anders Lydichsen, er han slotsskriver på Kalø Gods. Det er der i sig selv ikke noget at bemærke om, bortset fra det lensregnskab han aflagde for året 1. maj 1626 til 1. maj 1627. Heri forekommer følgende udgiftsposter:

"otte Daler til Skarpretteren i Arhus for at henrette Præsten Søren Quist i Vejlbj by og en halv Daler til Arhus By for Brugen af Rettersværdet".

Det er om den sag, Steen Steensen Blicher skrev sin roman "Præsten i Vejlbj", som også er filmatiseret.

I 1633 fik Anders Lydichsen for livstid lov til at oppebære det brokorn, der betaltes af Vester Lisbjerg Herred for at holde Lisbjerg Bro vedlige, mod at han selv påtog sig forpligtigelsen. Samme år har han Tegltøften under Arhusgård i fæste. Heri kunne der sås 13 tønder byg (på den tid et mål for ejendommens størrelse). Det forblev ikke ved det, for i 1637 står han som ridefoged over Arhusgård Len og nævnes som borger i Arhus, selv om han først tog borgerskab 7. juni 1638.

Borger og indvåner i Arhus Anders Lydichsen fik 18. maj 1640 bevilget forpagtningen af fremmed øl, danziger øl, maltøl, mjød, danziger eddike og dansk brændevin for tre år for 780 specier om året, og han fik i tiden derefter bevillingen fornyet hvert tredje år. Afgiften varierede fra periode til periode. 1649-52 var den på 500 Rdl. årlig på grund af krigen. Da svenskerne i januar 1644 rykkede ind og brandskattede byen måtte Anders Lydichsen udlægge 4000 Rdl. for den. Det kom der en kommissionssag ud af, da han skulle have sine penge igen. Den tildømte ham med renter 7766½ Rdl. 1½ Ort 9 Sk. Til fordeling af betalingen pålagde lensmanden Erik Grubbe (den fra litteraturen meget bekendte Marie Grubbes far) i 1648 seks borgere at taksere byen. Det var der 48 borgere, der klagede til kongen over, men i 1652 stadfæstedes kommissionens dom af kongen og rigsrådet.

Anders Lydichsen valgtes den 12. april 1648 af byens borgere til på byens vegne at møde i København til valget af hertug Frederik til konge, da det gjaldt om, "at Arhus By maatte beholde de Privilegier og Haandfæstninger, som Kongen naadigst havde svoret og givet". Anders Lydichsen og Mads Wærn (gift med halvbroren Sørenns datter Sidsel) underskrev Frederik III's håndfæstning på Arhus Bys vegne.

I 1648 valgtes Anders Lydichsen til "fastelavnsborgmester" - borgmester for et år - men var desuden borgmester 1653-1659. I den periode - 1657-58, hvor svenskerne igen besatte Arhus, flygtede Anders og Maren til Kalundborg, hvilket han senere fik megen bebrejdelse for, fordi han var magistratsperson.

Anders Lydichsen var 1. rigsdagsmand for Arhus i 1660, hvor han deltog i gejstlighedens og borgerstandens fællesandragender til kongen. Han var tilsagt til arvehyldningen og underskrev både håndfæstningens tilintetgørelse af 16. oktober 1660 og arveenevoldsakten af 10. januar 1661.

Efter alt dette var Anders Lydichsen selvfølgelig blevet en overordentlig rig mand. Det har bekymret ham, da tiden kom. Den 2. maj 1664 opsatte Anders Lydichsen og Maren Clemensdatter en kontrakt eller testamente for, hvad der skulle ske med ejendomme og formue, når en af dem eller begge var døde, og det var et omfattende dokument. Anders Lydichsen oplevede dog ikke dets kongelige konfirmation, idet han døde den 24. maj 1664.

Fra den store gård i Mejlgade - den eneste gård i Arhus, hvortil hørte 4 gårdsavl - førte Maren Clemensdatter i det meste af 25 år tilsyn med ejendommene, og de var mange. I Arhus alene 17 ejendomme og dertil ejendomme andre steder i landet fx på Hindsholm og i Ore Sogn ved Bogense samt en del selvejer bøndergods. Det var ikke det eneste. Af sin store rigdom havde hun (de) lånt penge ud, så hun havde pant i en del Arhusejendomme, ligesom private personer var hende penge skyldige. Først som 75-årig i 1689 flyttede Maren over på den anden side af gaden til brordatteren madame Hutfeld (Cidsel Clementin, datter af Christen Clemensen (Clementin) på Herlufsholm og gift med Jesper Nielsen Hutfeld (1626-1696), stiftsskriver og borgmester i Arhus samt titulær assessor i Rentekammeret), hvor hun døde den 3. november 1690. Maren var rundhåndet med sine midler og delte store og små gaver ud til slægt, venner, tyende og fattige; således gav hun 7 boder på Studsgade. De seks heraf var friboliger, hvor 18 mennesker, deriblandt Sidsel, Jens

Organists enke med to små børn, fandt husly. To og to delte kvinderne stue sammen. Sidsel Organist og børnene boede i rum sammen med Maria, Abraham Kobbersmeds enke. Det værste Maren gjorde til skade for eftertiden var, at hun bestemte, at alle de papirer, der lå fra hendes mands embedstid, skulle tilintetgøres.

Hüberts fortæller, at man ofte talte om Maren Clemensens slægt og ikke mandens eller farens. Man talte om Maren Lyders eller salig Anders Lyders enkes jord og ejendomme. I 1695 var der skifte efter hende, og der kan man se vurderingen af de mange ejendomme, hun ejede rundt omkring. Helt ovre i Mesing var hun ejer af gård nr. 1 - en gård som hendes mand havde købt i 1646²¹.

I Domkirkenes søndre korsfløj hænger et af kirkens største epitafier med portræt af ægtefællerne. Det blev bekostet af Maren i 1666. Desuden findes der en smukt forarbejdet ligsten, der har ligget over graven inde i kirken og oprindelig været omgivet af et jerngitter med årstallet 1666.

3. led. Christen Christensen Friis og Anna Sørensdatter Lyngaae

(aner nr. 626 & 627)

Nu er det snart længe siden, vi forlod slægten *Friis* 2. led, *Christen Nielsen Friis* og *Karen Clemensdatter*, hvor det nævntes, at sønnen *Christen Christensen Friis* blev gift med *Anna Sørensdatter Lyngaae* af slægten *Ørsted/Lyngaae* i Lyngå, hvor vi senere skal møde hendes forældre, *Søren Madsen Ørsted* og *Margrethe Thomasdatter*.

Christen Christensen Friis blev født o. 1643. Han blev student i Aarhus i 1662 og baccalaur (kandidat) fra universitetet 24. maj 1664. Den 22. april 1669 blev han sognepræst i Boddum, Ydby og Hurup helt ude i det vestligste Thy over mod Nees Sund vest for det sydvestlige Mors. Fra 1683 var han tillige provst for Refs Herred.

I 1671 blev *Christen Christensen Friis* gift med *Anna Sørensdatter Lyngaae*, som døde allerede i 1679. De fik sønnen *Christen* og datteren *Margrethe*, som er min ane, og var, som vi skal se nedenfor, opkaldt efter sin mormor. Den 16. juni 1680 indgik han sit andet ægteskab med *Karen Madsdatter Schytte* (1661-1697), datter af sognepræsten *Mads Christensen Schytte* (1632-1708) i Karby på Mors og *Johanne Jørgensdatter Næstved* (1637-1672) - lige på den anden side af Nees Sund. De fik ti børn sammen. Nævnte *Christen Christensen Friis* d. y. (*19. september 1671-†27. november 1737), der var præst i Alsted og Bjergby på Mors, blev ejendommeligt nok den 7. februar 1703 gift med *Jytte Madsdatter Schytte*, der var søster til farens anden kone, og ikke nok med det, brorsønnen *Christen Nielsen Friis* (1665-1700) fra Skårup blev gift med en anden søster, *Johanne Madsdatter Schytte* (1662-1734)²².

Pastor L. Vesten skriver: "Da han i efteråret 1694 gjorde en rejse til Køge til sin søstersøn mag. *Christen Henriksen Blichfeldt's* bryllup, kom han så ulykkeligt af sted, at han ikke forvandt følgerne, men døde i begyndelsen af året 1695". Denne *Christen Henriksen Blichfeldt* var præst i Køge og Ølsemagle og blev den 19. september 1694 gift med *Maren Andersdatter Aagaard*. Han var sønnesøn af præsten *Christen Henriksen Blichfeldt*, som vi møder senere i forbindelse med i forbindelse med *Søren Madsen Ørsted* i Lyngå.

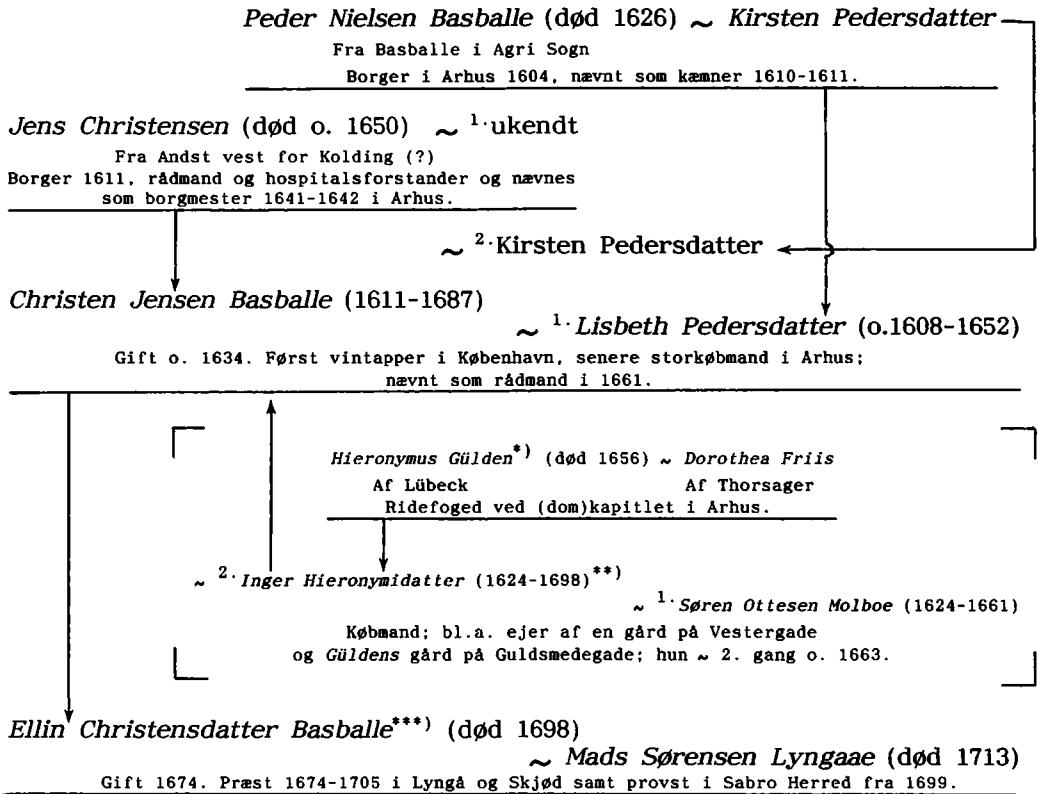
Christen Christensen Friis døde i Aarhus den 21. januar 1695. En rejse fra Boddum i det vestligste Thy til Køge har været en kolossal opgave på den

²¹Kirstin Nørgaard Pedersen: Mesing by 1458-1767. Eget forlag 1995.

²²Albert Schütte & Albert Fabritius: Geschlechterbuch der Familie Schütte (Schytte - Schythe). Wilhelmsburg, 1935.

Tavle 4

Basballe komplikationer

*) Han boede i Guldsmedegade; måske kaldte han sig derfor *Gùlden*; eller var det omvendt?

**) Inger Hieronymidatter var først gift med Søren Ottesen Molboe. De fik et barn, Henrik Sørensen Molboe (d. 1678), inden han døde 37 år gammel. Derefter var hun fra ca. 1663 Christen Jensen Basballes anden kone. Med ham fik hun sønnen Hieronymus Christensen Basballe, der blev gift med Giertrud Mikælsdatter Malling. Deres søn, Mikael Hieronymus Basballe blev i 1759 adlet under navnet de Basballe eller von Basballe afhængig af, om skribenten var af fransk eller tysk observans.

***) *Ellin Christensdatter Basballe* var den yngste af de 8 børn, *Christen Jensen Basballe* havde med sin første kone *Lisbeth Pedersdatter Basballe*. Det er efter hendes far og hende, navnet *Basballe* stammer.

tid for den ca. 52-årige mand. Med hest og vogn. Først over Nees Sund til Karby, så tværs over Mors og sikkert til Pinen for at komme over Salling Sund til Plagen. Derfra videre over Viborg til Aarhus og videre over Kattegat til Kalundborg - eller mindre sandsynligt ned gennem Jylland for at komme over Fyn til Sjælland - og endelig på tværs heraf til Køge.

Hans enke blev derefter gift med efterfølgeren Saxo Henriksen Ascanius (1650-1733).

Datteren *Margrethe* blev, som vi har set ovenfor, gift med præsten *Ole Albertsen Sadolin* (se denne slægts 1. led). Deres søn kommer vi til nedenfor i slægten Sadolins 2. led side 46.

V. Slægten Basballe

(tavle 2 og 4 side 14, 15 og 29)

Der findes en righoldig litteratur og andet kildemateriale om denne meget kendte gamle slægt på Arhuseggen, som jeg må henvise til²³. Her må jeg nøjes med at tegne et klart, dokumenteret billede af den del der hører til min slægt.

1. led. Peder Nielsen Basballe og Kirsten Pedersdatter

(aner. nr. 2526 & 2527)

Peder Nielsen Basballe kom fra landsbyen Basballe i Agri Sogn på Mols, som han har taget navn efter. Han var gift med *Kirsten Pedersdatter*, tog borgerskab i Aarhus i 1604, og i 1608 omtales han som en af "byens 24 mænd".

I 1610-11 nævnes *Peder Nielsen Basballe* som kæmner og ejer af gården Emervad (Immervad - altså en altid brugbar vade; i gamle dage den eneste bro over Aarhus å; senere dér, hvor den kongelige hærvej førte over. Broen hed i en lang periode "Basballebro", indtil den i 1830-erne fik navnet "Frederiks bro" efter Frederik VI's besøg i byen, se figur 3 side 31), boder og grunde på Broberg, foruden haver udenfor Vesterport og Broberg samt den store Damhave ved møllen, hvoraf der svaredes 28 Sk. jordskyld til hospitalet. Hans virksomhed var ellers "krambod, schibsfart och kornhandel". Der var skifte efter ham 6. marts 1626. Foruden enken efterlod han sig datteren *Lisbeth Pedersdatter* (o. 1608-1652), som fortsatte min slægt.

2. led. Jens Christensen (Basballe)

(aner nr. 2524 & 2525)

Lidt senere fik Aarhus en anden borger udefra. Det var handelsmanden *Jens Christensen*, som var født i Ans, men der hersker lidt tvivl om, hvilken by der er tale om. Hüberts skriver Ans, og det ligger lige syd for Tange Sø, medens Baumgarten skriver Anst vest for Kolding, som på Danmarkskortet hedder Andst. Han tog borgerskab i Aarhus i 1611 og betalte 6 Dlr. (daler) for det.

Den 22. maj 1616 fik *Jens Christensen* sammen med Jens Nielsen Mørke skøde af Holger Rosenkrantz til Rosenholm på det hus med have, jord og ejen-

²³Torkil Baumgarten: Slægten Basballe. Kjøbenhavns Arkiv for genealogi og heraldik - ikke afsluttet. Frederiksberg bibliotek 1931.

J. Hoffmeyer: Immervad og slægten Basballe. Blade af Aarhus Bys historie. Andet halv bind s. 410ff, Hagerups Forlag, København, 1906.

J. Clausen, E. Haugsted, R. Knudsen & E. Sejr (red.): Aarhus gennem tiderne. Nyt nordisk Forlag bd. 1-4, 1941.

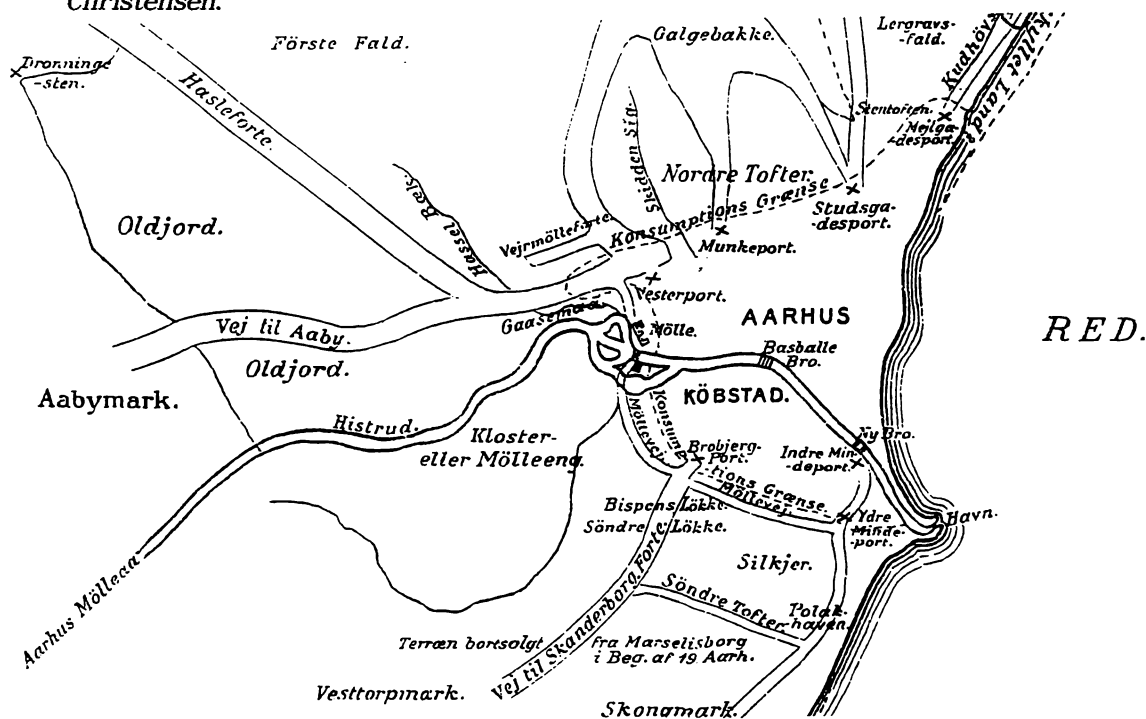
dom, som Mette Ommestrup boede i. Arealet lå "langs Mindegades vestre side om hjørnet" og omtrent til det sted, hvor Sønderallé nu ligger.

I 1626 var *Jens Christensen* rådmand, og han nævnes 1641-42 som borgmester. Desuden har han i en periode også været hospitalsforstander.

Sandsynligvis har *Jens Christensen* været gift, da han flyttede til Aarhus. Det vides ikke, hvad hans første kone hed, men med hende havde han sønnerne *Christen Jensen* (o. 1611-1687) og *Jens Jensen* (død 1671). Det ser ud til, at hun er død omkring ved samme tid som *Peder Nielsen Basballe* (1626), idet *Jens Christensen* gifter sig med dennes enke *Kirsten Pedersdatter*, og kalder sig derefter *Jens Basballe*. Se komplikationerne tavle 4 side 29.

I 1638 fik han betaling "for huis kgl. May[estæts] Folk hos hannem havde forteret". Det er det sidste, der vides om ham selv. I 1651 er det hans søn *Jens*, der betaler jordskyld til hospitalet af *Peder Basballes* jord ved møllen (Damhaven), så *Jens Christensen (Basballe)* må være død o. 1650.

I den gamle by i Aarhus hænger et maleri, der hedder "*Salvator Mundi*" (Verdens Frelser). Det blev i 1631 skænket til rådstuen af borgmester *Jens Christensen*.

Figur 3. Kort over Aarhus i Middelalderen med "Basballebro" indtegnet. Den stiplede linie angiver byens toldgrænse (efter Hoffmeyer, 1906²⁴).

3. led. Christen Jensen Basballe d. æ. og Lisbeth Pedersdatter

(aner nr. 1262 & 1263)

Da faren efter sit andet giftermål kaldte sig *Jens Basballe*, kan det diskuteres, om det er derfra *Christen Jensen* har navnet, eller han har taget det, da han giftede sig med *Peder Nielsen Basballes* datter *Lisbeth Pedersdat-*

²⁴Se fodnote nr.19 s. 23.

ter. Han var den ældste af de to sønner og født i Århus 1611 - samme år som faren tog borgerskab i Århus. Lige efter giftermålet omkring 1634 finder vi *Christen Jensen Basballe* som vintapper i København, men det varede ikke længe, før de var tilbage i Århus, hvor han blev storkøbmand og en af byens rigeste borgere. Ved takseringen i 1661 er han rådmand og "haver Brug med Kram og Skibsfart og Kornhandel" samt gården Immervad. I 1675 gav han af "Eye og Medel" 80 Dlr. i skat og var i over en menneskealder byens rigeste mand. Da han døde den 12. november 1687, var han ejer af 30.000 rigsdaler.

Den yngre bror Jens Jensen Basballe, der i sin tid havde fået halvparten af arven, fik i 1634 privilegium på at drive vinhandel i sin gård Brohulen, der lå lige over for Basballegården på den anden side af åen, og det var ham, der efter farens død betalte 28 Sk. jordskyld til hospitalet af *Peder Basballes* have ved Møllen, så den har altså været med i hans arvelod. I 1654 lejede han rådhuskælderen for 10 Sletdaler årlig. I 1661 blev hans gård med 1 gårdsavl vurderet til 270 Sld. og den nævnte have til 80 Sld. Han nævnes i 1646-47 som kærner og var i 1667 taxerborger. Han var gift med Anne Olufsdatter, som der ikke vides noget ud over, at ægteskabet var barnløst. Derfor arvede *Christen Jensen Basballe* det hele ved Jenses død den 9. august 1671.

Den 30. april 1652 skaffede *Christen Jensen Basballe* sin hustru fast stolestade i kirken for 3 Daler. Desværre fik hun ikke så megen nytte af det, da hun allerede døde den 27. oktober samme år 44 år gammel og blev begravet den 31. i samme måned i Frue Kirke. Der blev da betalt for ringning: "aff de 4 mindste klocher for *Chr. Basballes* hustrue iij Dl. i mark [= 3 daler og 1 mark]". Samme år forærede han et bemærkelsesværdigt, smukt eksemplar af Christian IV's bibel til Vor Frue Kirke. Denne bibel bærer den latinske påskrift "*M. Christiano Nicolaj Frisio Aarhusiensi*", hvilket vil sige, at den har tilhørt *Christen Nielsen Friis*, hvis datter Anne jo var gift med *Basballes* søn Jens. I vore dage befinder denne bibel sig på museet på Frederiksborg Slot.

Lisbeth Pedersdatter fødte *Christen Jensen Basballe* 8 børn.

Den ældste søn Jens Christensen Basballe (o. 1632-1708) blev i 1665 gift i Gråbrødre Kirke i Viborg med Maren Jacobsdatter Winther, men da hun døde efter godt et års tid, giftede han sig i 1668 med Anne Christensdatter Friis (o. 1640-†2. maj 1704), der som nævnt er søster til en af mine aner. Jens Christensen Basballe blev rådmand i 1667, borgmester i 1695 og 1. borgmester i 1701 efter Michel Michelsen Malling. Clausen med flere (fodnote 23 s. 30) skriver: "Som Købmand og Skibsreder og Ejendomsbesidder i stor stil og dertil begavet og vel uddannet var han en betydelig borgmester". Der var kun et barn i ægteskabet, nemlig Christen Jensen Basballe d. y. (o. 1672-1747), som også blev borgmester (1710), men af en helt anden type - stædig og nærig og i sine sidste leveår sindsyg. Denne søn opsatte i 1725 et epitafium over faren og sig selv. Det er uden maleri men med en pompøs tekst om den store far og den stolte søn.

Sønnen Peder (o. 1644-1711) var gift Karen Andersdatter Regel (død 1712), datter af sognepræst Anders Nielsen Regel. De boede på grevskabet Langeland (oprettet 1672), der i vore dage er Tranekær.

Døtrene Silche, Maren og Anne var skipperkoner. Augustinus var præst for Mygind, Skørring og Krogsbæk menigheder, og Margrethe var præstekone i Mørke.

Deres yngste barn, *Ellin Christensdatter Basballe* blev gift med præsten til Lyngå og Skjød, *Mads Sørensen Lyngaae* og var således også præstekone. De er mine aner og omtales nærmere nedenfor.

Elleve år efter *Lisbeth Pedersdatters* død giftede *Christen Jensen Basballe d. æ.* sig med Inger Hieronymidatter (o. 1624-†26. januar 1698), der var datter af [dom]kapitlets ridefoged Hieronymus Gilden fra Lübeck (brgr. i Domkirken 9/2 1656) og Dorothea Friis, der muligvis var fra Thorsager. Hun var enke efter købmand Søren Ottesen Molboe, som var død 22. april 1661 efter

7 års ægteskab 37 år gammel. Som medgift bragte hun Søren Molboes gård på Vestergade, Guldens gård på Guldsmedegade og Hieronymusbakken vest for Broberg, hvilket jo gjorde den rige *Christen Jensen Basballe d. æ.* endnu rigere. Desuden havde hun sønnen Henrik Sørensen (død o. 1678). Selv fik de

Figur 4. Epitafiet med Lisbeth Pedersdatter, Christen Jensen Basballe, Inger Hieronymidatter og Søren Ottesen Molboe.

sønnen Hieronymus Christensen Basballe, der til sin tid blev gift med borgmester Michel Michelsen Mallings datter Giertrud Michelsdatter Malling, og deres søn Mikael Hieronymus Basballe (1687-1762) blev i 1759 adlet von Basballe eller de Basballe - afhængig af sproget. Da var han kammerråd og deputeret ved finanserne. Titlen forsvandt dog snart igen, da hans søn kammerherre

Christian Carl Basballe døde ugift i 1783.

Det ser ud til, at Inger Hieronymidatter har været en skrap dame, som ikke havde noget godt forhold til sine stedbørn, hvilket gav sig stærkest udslag, da arven efter *Christen Jensen Basballe* skulle deles i 1687, og det menes, at striden allerede brød ud, medens han endnu lå lig i Søren Molboes gård. Hun påstod, at gården, samtlige til stede værende obligationer, klingende mønt, smykker af guld og sølv med ædle stene, Hieronymusbakken og meget andet var hendes søns mødrene arv, hvorimod hendes stedbørn forlangte registrering og deling. Det endte i to sager, som begge blev afgjort ved højesteretsdom. Den første bestemte den 27. juni 1698, at skiftet skulle stå ved magt; den anden førtes af Ingers søn Hieronymus mod hans halvbror borgmesteren Jens Christensen Basballe. Den "afgjordes ved dom af 17. maj 1699 til liden ære for borgmesteren". Inger var dog død forinden begge dommes afsigelse.

Den 11. december 1688 fik Inger Hieronymidatter kancelliets tilladelse til "at sætte contrafejer i det epitafium, som hun har ladet lave", selv om det stred mod en forordning af 11. november 1682. Det overdådigt udsmykket epitafium med portrætmaleri af - fra venstre til højre - *Lisbeth Pedersdatter, Christen Jensen Basballe d. æ.*, Inger Hieronymidatter og Søren Ottesen Molboe (figur 4) hang indtil 1901 i Vor Frue Kirkes sakristi; nu anbragt på sideskibets loft. Flere steder i litteraturen står der, at teksten er forkludret.

Baumgarten har undersøgt teksten nærmere og konkluderer, at årsagen til forvirringen i epitafieteksten skyldes de overmalinger, der er foretaget i tidens løb. Med hans korrektioner bliver teksten fornuftig og er den, som jeg har brugt som grundlag for disse dele af ovenstående tekst. Overmalingen bekræftes i værket "Danmarks Kirker"²⁵.

"Natten mellem 7. og 8. april 1744 brændte Basballegården og naboejendommen med alle bindinger hus, svalegange, kramboder, kornlofter, vejerbod og pakhuse, og tagværket styrtede sammen over værdier af mere end 100.000 Rdl.". Det menes endog, at branden opstod i Christen Basballe d. y. soveværelse. Efter hændelsen var han resten af sine dage sløv og ligegyldig. Det var som et forvarsel om Basballeslægtens undergang. "Den femte ætsmand døde i fattigdom og største nød i sin fødeby", skriver Baumgarten, og Hüberts tilføjer: "Man maa absolut erkjende Nødvendigheden, som her gjør sig gældende: det er en Stigen gjennem visse Generationer til Toppunktet og en Aftagen derfra ned ad. Uden denne dialektiske Bevægelse i Livet vilde Træerne voxte i Himmelen". Den gamle borgmestergård er nu museum i "Den gamle By" i Århus.

VI. Slægterne Ørsted og Lyngaae

(tavle 2 side 14 og 15)

Under slægten Friis's 3. led så vi, at *Anna Sørensdatter Lyngaae* var gift med *Christen Christensen Friis*, og under slægten Basballe lige ovenfor så vi, at *Christen Jensen Basballe d. æ.*'s yngste barn, datteren *Ellin Christensdatter Basballe* gift med hendes bror *Mads Sørensen Lyngaae*. For at finde forfædrene, skal vi en tur til Djursland.

1. led. Mads Jensen og Karen Jensdatter

(aner nr. 2508 & 2509)

Om dem ved vi kun, at de var bønder i Ørsted Sogn på Djursland, og

²⁵V. Michelsen & K. de Fine Licht: Danmarks kirker, Vor Frue i Århus bd. 16.3: 1213-1218, 1976.

at de havde sønnen *Søren Madsen Ørsted*, der var født i 1610. Trods denne status har økonomien åbenbart været så god, at de har kunnet lade ham studere.

2. led. *Søren Madsen Ørsted* og *Margrethe Thomasdatter*

(ane nr. 1254/1260)

Søren Madsen Ørsted (1610-1684) blev student i Århus 1630, og allerede i 1635 blev han rektor ved Randers Skole, skriver pastor Aage Dahl. Det må være lige efter studierne ved universitetet. Han blev præsteviet den 25. marts 1641 til kapellan hos sognepræsten for Lyngå og Skjød menigheder, Christen Henriksen Blichfeldt, og da denne døde nogle få måneder senere, blev *Søren Madsen Ørsted* ordineret til embedet den 2. juli samme år. Hans kaldsbrev fra denne dato eksisterer og findes gengivet *in extenso* i en indberetning i Sabro Herredsbog fra 1660, og er gengivet af P. Ladefoged²⁶. Et sådant fuldt kaldsbrev fra den tid er en sjældenhed. Der kan af det ses, hvilke forventninger menigheden havde til deres præst. Ved reformationen i 1536 havde menighederne fået kaldsretten, men det skulle ikke være ved. I Lyngå gik kaldsretten (patronatsretten) over til greverne på Frijsenborg - antagelig begyndende med Mogens Friis, der oprettede lensgrevskabet i 1672, og de bevarede denne ret til 1809, hvor de i stedet fik indstillingsret, og den blev så endelig ophævet ved Grundloven af 1849.

Fra Ladefoged og Holger Fr. Rørdam²⁷ ved vi ganske meget om denne præst, der har været en hyppig gæst i Skjolddelev Præstegård i Lading Sogn.

Den 19. april 1664 blev provsten i Sabro Herred, Niels Poulsen Brandtzon begravet i Lading. Det var *Søren Madsen Ørsted* fra Lyngå, der holdt ligprædikenen ud fra "Apoc. 22, vers 20 og 21" (Johannes' åbenbaring). Faktisk er der tale om de allersidste ord, der står i biblen: "Han, der vidner om dette, siger: "Ja, jeg kommer snart". Amen, kom, Herre Jesus! Herren Jesus nåde være med jer alle". Samme år blev *Søren Madsen Ørsted* provst i Sabro Herred.

Den "hederlig oc wellerd Mand Her *Søren Matthssøn* til Løngaa oc Skøds kircher" havde også holdt ligprædikenen ved provstens kone, Karen Nielsdatters begravelse i 1658. Da var "Texten, han forklared af Ezech. 24. cap. v. 15-18" (profeten Ezekiels bog fra Det gamle Testamente), der slutter sådan: "Om morgenen talte jeg til folket. Om aftenen døde min hustru, og næste morgen gjorde jeg, hvad jeg havde fået befaling om". Livet skulle gå videre!

Søren Madsen Ørsted var præst til sin død, men i de sidste ti år havde han sin søn og efterfølger som kapellan.

Det eneste sted, *Søren Madsen Ørsteds* kones navn optræder, er i en liste over familie- og folkeskatter 1672, hvor hun hedder *Margrethe Thomasdatter*, men det er alligevel nok til, at vi kan få opklaret noget om, hvem hun var. *Søren Madsen Ørsteds* forgænger i præsteembedet i Lyngå, Christen Henriksen Blichfeldt havde nemlig en kone af samme navn, og det var jo meget almindeligt, at den nye præst blev gift med formandens enke, og i dette tilfælde var efterfølgeren jo kapellan i nogle måneder før forgængerens død. Nedenfor skal jeg fortælle om hendes slægt. Der vides ikke noget om, hvornår hun døde, blot ved vi altså, at hun levede i 1672; selv døde *Søren Madsen Ørsted* den 17. marts 1684.

Søren Madsen kaldte sig, som vi har set, *Ørsted* efter sit fødesogn. Sine to børn kaldte han - eller de kaldte sig - tilsvarende *Lyngaae* efter deres

²⁶P. Ladefoged: Lyngå sogn. 303 sider, Århus Amtstidendes Bogtrykkeri, 1947.

²⁷Holger Fr. Rørdam: Livet i Skjolddelev Præstegård i det 17de århundrede. Kirkehistoriske samlinger 3. rk. 4. bd. s. 105-156, 1882-84.

fødesogn. Det var *Anna Sørensdatter Lyngaae* (død 1679), der blev gift med *Christen Christensen Friis*, som vi mødte ovenfor og *Mads Sørensen Lyngaae* (død 1713), der blev gift med *Ellin Christensdatter Basballe* (død 1698), og som vi skal møde i slægtens 3. led side 42, men først skal vi besøge *Margrethe Thomasdatters* forfædre.

VII. Slægten Ferslev

(tavle 2 side 15)

Det var blandt de nævnte personer i Rørdams artikel om "Livet i Skjolddelev Præstegård" (fodnote 27 s. 35), hos Blichfeldt-Petersen & Thomsen (fodnote 20 s. 23) og hos Ladefoged (fodnote 26 s. 35), jeg kom på sporet af *Søren Madsen Ørsteds* kone *Margrethe Thomasdatter*, men helt opklaret blev det først ved opsøgning hos pastor Aage Dahl (fodnote 3 s. 10), hvor det i øvrigt viste sig, at hun var af slægten Ferslev.

1. led. Niels Ferslev

(ane nr. 5020)

Det var hos Ladefoged, jeg først så, at *Margrethe Thomasdatters* farfar var hospitalsforstander i Randers, men han nævnte ikke navnet. Det står derimod hos Aage Dahl, hvor han hedder *Niels Ferslev*, og det kan ses, at hvis han har været forstander, må det have været i sidste halvdel af 1500-tallet.

Ved den videre søgning troede jeg at have fundet ham i Kancelliets Brevbog fra 1566, hvor der den 28. maj er en stadfæstelse af en dom mellem Randers By og forstanderne for Randers almindelige Hospital, Niels Christensen og Per Persen vedrørende en fiskegård og et stykke eng. I dommen tilkendes byen gård og eng, mod at den årligt betaler "1 Td. saltet helt og 3 ferske ørreder til hospitalet". Allerede i 1535 boede Niels Christensen i Randers og tog sig af de syge på Helliggejsthus²⁸.

Det viser sig, at Niels Christensen var forstander for Randers Hospital o. 1560-1565. Han havde en omskiftelig tilværelse, idet han oprindelig hørte til gråbrødrene, men optrådte allerede i 1532 som luthersk prædikant i Randers, og samme år havde han hjulpet Mogens Gøye med at drive gråbrødrene ud af Næstved. Hvis Niels Christensen har haft et tilnavn, har det snarere været Tørslev, idet han fik livsbrev på tiende af Vester Tørslev Sogn i 1552 samtidig med, at han blev sognepræst ved St. Mortens Kirke.

I Povl von Spreckelsens "Randers købstads Historie"²⁹ står der: "Den første mand i embedet [som byfoged] ved periodens begyndelse [1536-1682], *Niels Fersløff* [Niels Ferslev], var også købmand, og hans efterkommere blev betydelige handelsmænd i århundredets anden halvdel". Byfogden var fra ældgammel tid kongens lokale domsmyndighed, der ledede bytinget og modtog de idømte retsbøder på kongens vegne. Med disse hverv og erhverv fra omkring 1536 kan *Niels Ferslev* næppe være født ret meget senere end 1500, og det må anses for ret usandsynligt, at han også var eller blev hospitalsforstander. Derimod er alderen selvfølgelig ikke til hinder for, at han kan have haft en søn, der er født omkring 1560 og blev kapellan ved St. Mortens Kirke i Randers i 1586 eller 1599, blot konen har været ung nok.

Niels Christensen og *Niels Ferslev* levede altså samtidig.

²⁸Danske Kancel. reg. 1535-50 s. 8.

²⁹Povl von Spreckelsen (red.): Randers købstads Historie bd. 2 s. 397, 1952 (udg. af Randers byråd i jubilæumsåret).

Derefter fandt jeg i H. Friis-Petersens register³⁰, at danskeren *Niels Ferslev* i 1576 var indskrevet ved universitetet i Rostock. I den forbindelse står der også, at han var hospitalsforstander i Randers. Det virker som en hund i et spil kegler og tyder på, at der har været mere end én om budet.

Ham her må dog forkastes, fordi det ikke kan være hans søn, der bliver kapellan i 1586, og næppe ej heller i 1599. Der er snarere tale om den Niels Pedersen Ferslev, der i 1579 fik ventebrev (adj. cum. spe succ.) til Ørsted-Estruplund Sogne og var præst dér fra 1602-1615. Wiberg anfører, at han skulle være søn af præsten Peder Nielsen i Ferslev-Vellerup i Hornsherred på Sjælland, så det kan vel antages, at det er derfra, han har navnet.

Vedholdende nævner kilderne *Niels Ferslev* som hospitalsforstander, men han er ikke med i Henning Heilesens³¹ liste over hospitalsforstandere ved Randers kloster, der ellers dækker hele perioden.

Endnu et bud på denne titel fandt jeg hos Anna Levin³², der nævner tre sønner af *Niels Fersløff*, nemlig købmand og rådmænd i Randers Thomas Nielsen Ferslev (død efter 1573), borger Oluf Nielsen Ferslev (død efter 1584) og Niels Nielsen Ferslev, der i 1577 træffes som student i København og senere skulle være blevet hospitalsforstander i Randers. Han må dog også forkastes, for han kan ikke være far til den *Thomas Nielsen Ferslev*, der blev sognekapellan ved St. Mortens Kirke i 1586. Snarere hører de til samme slægtled, så de første tre kan være brødre til den sidste, for vi så jo ovenfor, at *Niels Ferslev* blev stamfar til en købmandsslægt i Randers.

Endelig henvendte jeg mig til Kulturhistorisk Museum i Randers og fik dér oplyst, at Guri Dybsand, der arbejder med et projekt om slægtsforbindelser i 1500-1600-tallets Randers, godt nok har hørt om en Niels Ferslev, der skulle være klosterforstander, dog uden finde det bekræftet nogen steder³³.

Alt dette får mig til at tro, at en af de gamle kilder - muligvis L. Daa, som H. Friis-Petersen har som kilde - har bragt titlen på bane, hvorefter den er vandret videre. Snarere er der tale om den Niels Christensen, jeg nævnte først, og at der er tale om navneforveksling.

På den baggrund er min konklusion, at *Niels Ferslev* er konkret nok. Han har antagelig levet fra ca. 1500 til efter 1560, og har været byfoged og købmand i Randers, men næppe hospitalsforstander.

2. led. Thomas Nielsen Ferslev og Karen Thomasdatter

(aner nr. 2510 og 2511)

Hos Aage Dahl står der, at *Thomas Nielsen Ferslev* var søn af hospitalsforstander *Niels Ferslev* ved Randers Hospital, hvad han altså ikke var. Wiberg, nævner ham som kapellan ved St. Mortens Kirke i Randers fra 1586, da den hidtidige kapellan Peter Sørensen den 5. april det år blev præst i Lyngå, hvor det også blev *Thomas Nielsen Ferslev*, der efterfulgte ham i 1601. Det virker så sammenhængende, at den, der som nævnt ovenfor, immatrikuleredes ved Københavns universitet i 1593 og blev residerende kapellan ved St. Mortens Kirke i Randers 1599, må forkastes. Der kan simpelt hen ikke være tale om den samme person, som næppe heller kan have haft ovennævnte *Niels Fers-*

³⁰H. Friis-Petersen: Danske og norske studenter ved udenlandske universiteter (L. Daa, 94).

³¹Henning Heilesen: Randers Klosters historie. Udg. af Randers Kloster i jubilæumsåret, 1958.

³²Anna Levin: Ferslev-Slægten fra Skagen samt oversigtstavler over andre Ferslev-Slægter, 1927. 2 bind.

³³Museumsinspektør Jørgen Smidt-Jensens brev af 4. september 1997.

lev til far.

I alt fald var *Thomas Nielsen Ferslev* sognepræst for Lyngå og Skjød menigheder 1601-1623. I Wibergs præstehistorie bruges ikke tilnavnet Ferslev, men i næste slægtled bærer nogle af børnene navnet.

Thomas var gift med *Karen Thomasdatter*, hvilket må være sket, medens han var kapellan ved St. Mortens Kirke i Randers, da deres ældste barn blev født o. 1596. Der står, at de fik 5 sønner og 5 døtre. Dem har jeg ikke alle identificeret (se LFB), men i hvert fald var de tre sønner præster og de tre døtre gift med præster. Én af sønnerne kalder sig Ferslev, nemlig Niels Thomsen Ferslev (o. 1596-1660) efter farfaren, én både Lyngaae og Ferslev og én Lyngaae efter sognet. Blandt børnene var *Margrethe Thomasdatter*, som vi strejfedede ovenfor. Nielses datter Ingeborg kaldte sig også Ferslev. Hun var gift med Niels Christensen Friis, der var søn af *Christen Nielsen Friis* og *Karen Clemensdatter*.

Thomas Nielsens Ferslevs døtre *Margrethe* og *Anne* kendes fra Rørdams artikel, hvor optegnelserne viser, at de var til stede ved provsten, Niels Poulsen Brandtzons søns dåb i Skjoldalev den 25. februar 1636, idet der står (med korrektion fra kirkebogen): "var *Margret Thomisdatter*, Hr. Christen Henriksens i Løngaa og hendes Søster Faddere". Fra anden side ved vi, at *Margrethe Thomasdatter* var gift med farens efterfølger i præsteembedet i Lyngå, Christen Henriksen Blichfeldt. Går man Rørdams artikel nøjere efter, kan det konstateres, at hun også stod fadder i 1626 som "*Margret Her Christens* i Liungaa" og altså også gift på det tidspunkt. Antagelig er de blevet gift ret snart efter "Hr. Christens" overtagelse af embedet i Lyngå, sådan som Aage Dahl nævner det. På den baggrund må det antages, at *Margrethe* må have hørt blandt *Thomas Nielsens Ferslevs* ældste børn - måske det ældste - og født lidt efter 1600.

Aage Dahl skriver, at *Karen Thomasdatter* døde i Viborg den 1. februar 1620. Desværre anfører han ikke nogen baggrund eller kilde til oplysningen. I en senere tilføjelse til hans oplysninger står der med arkivar Nygårds³⁴ håndskrift: "Datter af *Thomas Christensen* i Virring-Essenbæk". Ham skal vi besøge om lidt.

Thomas Nielsen Ferslev døde i Lyngå den 7. august 1623 ifølge Ladefoged (fodnote 26 s. 35), medens Aage Dahl noterer, at det var den 18. august. Antagelig har Ladefoged ret, for den 17. august 1623 blev efterfølgeren Christen Henriksen Blichfeldt kaldet til embedet.

Christen Henriksen Blichfeldt (o. 1600-1641) og *Margrethe Thomasdatter* fik tre børn. Sønnen Henrik Christensen Blichfeldt var født i 1631 og blev for øvrigt gift med Karen Christensdatter Friis - søster til min ane *Christen Christensen Friis*, som var gift med *Søren Madsen Ørsteds* datter *Anne Sørensdatter Lyngaae*. Christen Henriksen Blichfeldt døde den 9. juni 1641, og det vides, at *Margrethe Thomasdatter* overlevede ham, idet der ved et bryllup i Skjoldalev Præstegård 3. pinsedag den 15. juni 1641 i listen over dem, der gav brudegaver, står "*Margret* salig Her Christens i Løngaa". Selvfølgelig behøvede hun ikke at være til stede af den grund, men hun levede. *Margrethe Thomasdatter* har på den tid været omkring 40 år og havde således stadig mulighed for at føde børn. Som vi så ovenfor blev det til to. I marts samme år var *Søren Madsen Ørsted* blevet kapellan i sognet.

³⁴ S. Nygård. Arkiv af ca. 600.000 sedler i 205 kasser med personoplysninger - kaldet Nygårds sedler. Desuden er det antagelig ham, der har befordret en særlig indbinding af Wibergs Præstehistorie med sider til rettelsers. Derigennem er hans håndskrift velkendt. Således også rettelsers til fx Aage Dahl og L. Vesten bidrag til præstehistorier. Rigsarkivets håndskriftsamling. Nygårds sedler og rettelsers anses for meget nøjagtige.

Præsterne i Virring-Essenbæk

1. led. De tidligst kendte præster

Inden vi går videre, skal vi lige se, hvad der vides om *Karen Thomasdatters* forfædre i Virring-Essenbæk, og for at få rigtig fat på dem, skal vi helt tilbage til før reformationen i 1536.

På væggen i Virring Kirke hænger en tavle over præsterne til Virring-Essenbæk Sognekald. Ca. 1500 - altså i den katolske tid, hvor kirken ejedes af Essenbæk Kloster³⁵ - hed præsten Peder Kat, og ca. 1537 blev Magister Laurits præst; efter præstetavlen at dømme forblev han i embedet til ca. 1570.

Igen i henhold til præstetavlen men også ifølge diverse præstehistorier efterfulgtes Magister Laurits ca. 1570 i embedet af *Christen Thomsen* (ane nr. 10.044), der døde i 1572. Denne usikkerhed i forløbet af embedsperioderne for de tidligst kendte præster betyder en hel del i sammenhængen, for, som vi skal se nedenfor, blev *Christen Thomsens* søn og efterfølger født i Virring Præstegård o. 1551. Når det står fast, må Magister Laurits embedsperiode enten være angivet fejlagtigt, eller også må *Christen Thomsen* i en længere årrække have været hans medhjælper (kapellan?). Jeg vil tro, at den første antagelse er den rigtige, og at *Christen Thomsen* har været præst for Virring-Essenbæk menigheder fra o. 1550 til sin død i 1572.

2. led. Thomas Christensen og E. Hendricksdatter

(aner nr. 5022 & 5023)

Ved farens død i 1572 blev *Thomas Christensen* præst for Virring-Essenbæk menigheder. Hidtil har man stort set ikke vidst andet om ham, end at han døde i 1584 og efterfulgtes af Rasmus Andersen, og at han havde sønnen Christen Thomsen, der kaldte sig Christen Thomsen Sodie og i 1613-1628 var præst i Harridslev-Albæk på nordsiden af Randers Fjord. Desuden vides det, som vi så det ovenfor, at han også havde datteren *Karen Thomasdatter*, der blev gift med *Thomas Nielsen Ferslev* i Lyngå.

Joh, det vidstes også, at hans navn og dødsår står på den Renæssance Gravsten, der står i Virring Kirkes våbenhus. Dens tekst synes imidlertid aldrig at være blevet dechifreret. Ved henvendelse til Nationalmuseet vidste man ikke andet om den, end hvad der står i den indberetning, som Nissen i Ramten havde meddelt den 8. september 1893. På den tid lå gravstenen i skrå stilling nederst i kirken. Der er en enkelt fejl i de få ord, Nissen meddeler fra dens tekst, men indberetningen slutter med følgende vigtige oplysninger:

"Denne i Sandhed prægtige Sten burde ikke gaa tabt, og der er god Plads til den. Indskriftens Bogstaver ere overordentlig nøjagtige".

Der findes en indberetning mere om gravstenens historie, som bør med her. I sommeren 1936 blev Virring Kirke restaureret under ledelse af arkitekt Hjersing i Randers. Herom skrev pastor Jens Michael Mikkelsen en indberetning, som findes i Sønderhald Egnarkiv i Auning. Heri hedder det blandt andet: "Der udgravedes i Kirkeskibets Østende en Varmekælder med nedgang udefra. Under dette Arbejde afdækkedes en stor muret Hvælvingskrypt, hvortil der var Nedgang fra Kirkens Midtergang; men saavel Trappe som Kælderhvælvning var fyldt med Sand. Ved undersøgelser foretagne af Arkitekt Schultz fra Nationalmusæet fandtes flere Kisteskjold. De fleste var stærkt medtagne; men en enkelt med høje udhugne Bogstaver viste sig at være over Sognepræst Jens

³⁵Poul Rasmussen: Essenbæk Klosters jordegods i Sønder Hald Herred. Historisk Aarboeg fra Randers Amt 52: 20-28, 1958.

Hansen Trige, hvis Navn findes paa Prædikestolen sammen med Aarstallet 1665. Flere tidligere Begravelser syntes imidlertid at være gaaede forud, idet Ligrester var nedgravede i et Hjørne i det med Brosten pikkede Hvælvingsgulv. Hermed stemmer, at den i Vaabenhuset opbevarede Ligsten med Portrætrelieffer af to tidlig reformatoriske Sognepræster og deres fælles Hustru samt i hvert Fald Aarstallet 1584 tydeligt nok har haft sin Plads i Midtergangens Gulv som Dække over Nedgangen til Gravhvælvingen. Baade Stenens Maal og Facon samt Slidtage viser, at den netop har haft sin Plads som foran nævnt. Kendsgjerningerne synes derfor at vise, at Sognepræsterne ikke blot har efterfulgt hinanden i Embedet i levende live, men at den ene efter den anden ogsaa i Døden har indtaget sin Formands Plads".

På dette sted må det være rimeligt at anføre, at ringen hermed på en måde synes sluttet, idet nemlig, at jeg i april 1937 blev konfirmeret i Virring Kirke af Jens Michael Mikkelsen, der var præst i Virring-Essenbæk 1922-1937 og derefter i Krstrup ved Randers til 1959³⁶. Dette ejendommelige sammentræf blev jeg klar over i 1997; altså ret nøjagtigt 460 år efter reformationen og godt 400 år efter, at mine gamle forfædre var præster i Virring-Essenbæk.

Et fotografi af personerne på stenen gengives i figur 5 side 41, og teksten i min dechifrerings lydter sådan:

Over personerne står der:

" ROM. 8
NVLVA CONDEMNATIO EST IN
HIS QV..SVNT IN CHRISTVM IESV"

Under personerne står der:

"HER HVILER SIG HEDERLIG OC WELLÆRDE
MAND S:H TAMMES CHRISTENSØN FØD I VIRRING
PRESTEGAARD SOM VAAR SOGNE PREST TIL
VIRRING OC ESSENBECK SOGNER SOM LEFDE
DER VDI XI AAR OC DØDE I MARTIO ANNO
1584 MA... [AL]DER 33 AAR ▶ HERHOS
HVILLER HEDERLIG OC VELLERDE MAND S:
H RASM.. [ANDE]RSØN FØD I RANDERS SOM
OC VAAR VDI DISE SOGNER 36 AAR
OC .R..... HANNOM DEN 5. IANUARY
ANNOS ALDER 63 AAR ▶ SAA OC
DIER[IS] ...[HVS]TRO ERLIG OC GVDFRYGTIG
O..... HENDRICKSDATTER BARN
[F]Ø[D] HORSSENS SOM AFLEDE MED
D..... SØNNER OC 4 DØTTER
..... [A]NDEN 7 SØNNER OC
.....[K]ALDTE GVD HINDER DEN
.....[A]NNO 16 HINDERS ALDER AAR
GVD GIVE DENNEM EN GLEDELIGE OPSTANDELSE"

Jeg har sat [], hvor bortslidte bogstaver må have stået, og der er strek under, hvor de kan anes.

Den latinske tekst er fra Paulus' brev til romerne kapitel 8. Det kan ikke ses, hvilke vers der er tale om, men da NVLVA CONDEMNATIO betyder "ingen fordømmelse", og da der sluttet med CHRISTUM IESV, må der være tale om de to første linier i kapitlet bortset fra de fire første ord.

Med godt lys og en god lup kan hovedparten af den øvrige tekst læses.

³⁶Poul Nedergård: Dansk præste- og sognehistorie, Arhus stift 1965.

I næstsidste linie kan 16 anes, derefter er der en tom plads til resten af årstallet, og kunstneren har ligeledes afsat en tom plads mellem ALDER og AAR. Disse to felter har ingen tydelig slid, så der har aldrig været hugget der. Hustruens dødsår og alder har altså ikke været kendt - antagelig fordi hun levede endnu, for havde hun været død, ville der have været nogen, der kendte de to årstal.

Figur 5. Renaissance Gravstenen i Virring Kirkes våbenhus.
Fra venstre Thomas Christensen, E... Hendriksdatter og Rasmus Andersen.

På nudansk lyder teksten sådan:

Over personerne: Fra Paulus "Rom[erbrevet kapitel] 8", vers 1: Så er der da "ingen fordømmelse for dem, som er i Kristus Jesus".

Under personerne: "Her hviler hæderlig og vellærde mand salig Hr. *Thomas Christensen*, der var barnefødt i Virring Præstegård og præst for Virring og Essenbæk sogne i 11 år. Han døde i marts 1584 i en alder af 33 år. Ved siden af hviler også hæderlig og vellærde mand salig Hr. Rasmus Andersen, der blev født i Randers og var præst i disse sogne i 36 år. Han døde den 5. januar i året i en alder af 63 år. Ligeledes hviler også her deres hustru ærlig og gudfrygtige *Hendriksdatter*, som var barnefødt i Horsens. Hun fik med sin første mand sønner og 4 døtre, og med sin anden 7 sønner og kaldte Gud hende den i året 16.. i en alder af Gud give dem en glædelig opstandelse".

Antagelig var *Thomas (Tammes) Christensen* gået af som præst året forinden sin død. Vi ser, at hans hustru hed *Hendriksdatter* og var født i Hor-

sens. Over hendes skjold eller signet nederst på stenen ses det, at hendes fornavn begyndte med *E.* Lægges der til og trækkes fra i alt dette, kan hun ikke være født meget senere end 1550-1555. *E. Hendricksdatter* og *Thomas Christensen* har altså været nogenlunde lige gamle.

I litteraturen angives det, at Rasmus Andersen gik af som præst i 1619, og i pastor Aage Dahls præstehistorie står der, at han levede i 1620. Her på gravstenen står der 5. januar, som altså tidligst kan være i 1620. Det er således efter den tid, gravstenen er hugget.

Over de tre symboler (våben) står der henholdsvis HTCS, EHD og HRAS - altså Hr. Tammes Christensøn, E. Hendricksdatter og Hr. Rasmus Andersøn.

Antagelig er der tale om personernes signeter. Fruens symbol er et H omslynget af et S. Det står sandsynligvis for Salvator, der betyder frelser. Det smukke symbol er gengivet på kirkestolens gavle.

Til trods for, at stenen har været brugt at gå på i flere hundrede år, fremtræder den efter min mening stadig så klar, at det må siges, at kunstneren har været en øvet person. Helheden giver indtryk af noget blødt. Ikke blot klæderne virker bløde, idet også baggrunden imiterer vævet stof.

De to mænd er næsten kopier af hinanden. Hver af personerne står med en salmebog i hænderne med de stive kantede fingre. Hustruens hænder er foldede.

I stenens hjørner er der relieffer af de fire evangelisters symboler med Matthæus (Mataeus) øverst til venstre og de øvrige i rækkefølge mod uret.

Alt i alt gør denne smukke gravsten det naturligt at spørge, hvem kunstneren kan have været. Ejendommeligt nok er det netop i de følgende 20-30 år, at stenhugger Hendrick Hendricksen, borger i Randers udførte en række kunstværker. Jeg henvendte derfor til kenderne af hans kunst, Merethe og Jens Bergild i Viborg³⁷. I sit svar har sidstnævnte godtgjort, at det ikke er denne, der er mesteren men derimod den samme, som huggede en sten til Spentrup Kirke³⁸. Navnesammenfaldet er derfor tilfældigt, og mesteren er ukendt.

Som nævnt levede *E... Hendricksdatter* da stenen blev rejst ca. 1620 og har da været en 65-70 år. Det er derfor antagelig hende, der sammen med familien og måske bønderne har sørget for opsætningen af kunstværket. På den tid var sønnen Christen Thomsen Sodie præst i Harridslev godt en halv snes km fra Spentrup. Måske har han kendt mesteren.

3. led. Mads Sørensen Lyngaae og Ellin Christensdatter Basballe

(aner nr. 630 & 631)

Vi husker, at vi forlod dem ovenfor. *Mads Sørensen Lyngaae* må være født omkring 1644, da han blev student fra Randers skole i 1664. Allerede den 6. februar 1674 blev han kapellan hos faren i Lyngå og Skjød og blev først præst, da denne døde i 1684. I 1699 blev han provst for Sabro Herred. Hr. *Mads*, som han kaldtes, gik af som præst i 1705 men levede til 1713.

I 1674 blev han gift med *Christen Jensen Basballe d. æ.*'s yngste barn *Ellin*. Sønnen *Søren Madsen Lyngaae*, der i 1705 efterfulgte faren, døde allerede i 1707, hvorefter svigersønnen *Jørgen Nielsen Hjersing*, der var gift med datteren *Inger Madsdatter Lyngaae*, blev præst. De hører til mine aner og må

³⁷ Merete Bergild & Jens Jensen: Henrik Henriksen - stenhugger og billedsnider i Randers i 1600-tallet. Historisk Arbog fra Randers 1996 s. 21-36.

³⁸ I et brev af 21. april 1998 anfører Jens Bergild, at "Stenens mester er uden tvivl også mester for en anden "præstesten" i Spentrup kirke nord for Randers indsat i kirken dér i 1608". Jeg kan tilføje, at denne sten er sat over præsten Christen Nielsen Randers.

vente lidt endnu. Derudover havde de ved skiftet (Sabro Herreds gejstlige skifteprotokol) i 1712 døtrene Lisbeth, Dorthe og Dorthe Marie.

Ladefoged anfører, at *Ellin Christensdatter Basballe* døde i 1698. Efter hende synes Hr. *Mads* at have indgået endnu to ægteskaber. Ifølge L. Vesten var *Mads Sørensen Lyngaae* gift med Margrethe Arensberg, men hvis det holder, må det have været ganske kortvarigt, idet han indgik sit sidste ægteskab med Anne Jacobsdatter Winther fra Arhus efter troløvelse den 30. juni 1700, og det vides, at hun levede i 1711.

Der er ingen børn identificeret fra disse ægteskaber.

VIII. Slægten Hjersing

(tavle 2 side 15)

Vi skal nu træffe slægten Hjersing og her nå frem til et besøg hos *Jørgen Nielsen Hjersings* datter, der blev gift *Christian Albert Olesen Sadolin*.

1. led. Niels Andersen Hiersing og Anne Nielsdatter

(aner nr. 1256 & 1257)

Det er ikke meget, vi ved om *Niels Andersen Hiersing* og *Anne Nielsdatter*. De har levet omkring midten af 1600-tallet. Han var fontainemester i København, hvilket vel må betyde, at han passede Københavns springvand, af hvad natur de så måtte være. Den 5. juni 1650 fødtes deres søn *Niels Nielsen Hiersing*, der allerede som barn kom hjemmefra. Hvorfor vides ikke, som vi skal se, fik han i hvert fald en særdeles grundig uddannelse.

2. led. Niels Nielsen Hiersing og Catharina Hansdatter Owidt

(aner nr. 628 & 629)

C. Klitgaard³⁹ skriver følgende om *Niels Nielsen Hiersing*: "Fra sit 12.-14. Aar var han hos sin Moster, der var gift med Jens Jensen, han kom derfra til S^r. Niels Christophersen, Stempelpapirforvalter i Kbh., hvor han var i 4 Aar og var derefter Tjener hos Henrik Daa til Borreby i 1 Aar [slægten Daa ejede på den tid herregården Borreby ved Skælskør]. Derefter var han en kort tid hos sin tidligere Principal, der var blevet befordret til Rentekammeret, og 1668 blev han Kammertjener hos Erich Steensøn, kongelig Forskjærer. Her var han til 1669, da han blev antaget i Kammerherre Jens Rosenkrantz' Tjeneste, hvor han var i 4 Aar. 1673 blev han Inspektør ved Rosenkrantz' Gaard Faurskov og 1674 tillige ved Christopher Lindenous Gaard Frisholt. 1677 fik han i Forening med sin Ven Albert Sørensen Faurskov [ved Hadsten] i Forpagtning. Samme Aar, den 18. Decbr. ægtede han *Cathrine Hansdatter Ovet* [*Owidt*] Kammerpige hos Fru Dorothea Friis [datter af greve Mogens Friis (1623-1675) til Frijsenborg og gift med Amtmand og Kammerherre Jens Rosenkrantz, som er nævnt ovenfor]. I dette Ægteskab var der 6 sønner og 3 døtre 1702 blev han Forvalter over Frijsenborg og havde ogsaa en Tid Bruusgaard i Forpagtning af Holger Rosenkrantz. Han døde pludseligt efter at have besøgt sin Søn Hr. *Jørgen Hiersing* og derpaa at have sovet nogle timer [det var den 29. januar 1713]". Her er næsten alt fortalt, og det var jo ikke så lidt.

Catharina Hansdatter Owidt var født i Tønder o. 1650 og døde o. 1724.

³⁹ C. Klitgaard: En samling jydsk testamenter fra 1681-1734. Pers. hist. T. 5. rk. 6. bd. s. 163-181. 1909.

På et tidspunkt har *Niels Nielsen Hiersing* købt Amdrupgård i Ødum Sogn af *Jørgen Vind*. Oprindeligt var det en bondeby på 5 gårde, men de blev samlet til én. Efter *Nielses* død i 1713 ejede hans kone den fortsat til sin død.

Arvingerne solgte i 1725 den da 97 tdr. hartkorn store gård for 5250 Rdl. til kongen, som udlagde den til ryttergods. Den kom senere i privat eje og var en overgang landbrugsskole, hvilket jeg må fortælle lidt om, da det både har almen interesse og særlig interesse for mig.

I 1896 købte *Jens Poulsen Nyboe* Amdrupgård og oprettede Ødum Landbrugsskole på den. *J. P. Nyboe* var født på Døvergård i Ydby Sogn i 1858. Efter at have været på Testrup Højskole og Tune Landboskole tog han på Landbohøjskolen, hvor han blev kandidat i 1885. I 1888 blev han gift med *Johanne Kristine Agger* (1866-1890) fra Kølhedede ved Bøvling. De fik i 14. december 1889 en datter, som fik morens navn. I 1892 giftede *J. P. Nyboe* sig igen, nu med *Johanne Rasmussen* fra Rørth ved Odder. I Ginnerup i Heltborg Sogn fødtes i 1881 en anden thybo, *Anders Andersen* (1881-1964). Han blev landbrugskandidat i 1905 og var i 1908 lærer på Ødum Landbrugsskole og fra 1909 på Ladelund Landbrugsskole. *Anders Andersen* giftede sig i 1910 med *J. P. Nyboes* datter *Johanne Kristine*, som jeg nævnte ovenfor. I 1913 fødtes deres søn *Poul Nyboe Andersen* - den meget senere så kendte professor ved Handelskøjskolen, højskolelærer ved Krogerup Højskole, formand for FDB og økonomiminister i VKR-regeringen (1968-1971)⁴⁰, og senere igen til sin tid blev dennes datter, *Bodil Nyboe Andersen* var nuværende nationalbankdirektør.

Anders Andersen vedblev ikke at være landbrugslærer. I 1920 købte han Knudsminde ved Odder. Han blev en ledende skikkelse på egnen. Fra 1945 til 1954 var han formand for Hads Herreds Landboforening, hvor jeg traf ham, idet jeg var foreningens planteavlskonsulent 1949-1954.

I 1953 havde landboforeningen 100-års jubilæum. Til dette skrev *Anders Andersen* en meget omfattende og flot bog om foreningens historie, hvor alle dens gøremål i tidens løb var med. Samme år blev han dannebrogsmænd. I sine sidste år skrev han sine erindringer i hånden til sine to børn, ialt henved 1800 sider. Dem har professor *Poul Nyboe Andersen* - nu selv en gammel mand - maskinskrevet og udgivet i 50 eksemplarer under titlen "*Anders Andersen. Erindringer*", hvoraf han har været så generøs at forære mig eksemplar nr. 35.

Ødum Landbrugsskole lededes indtil 1913 af *J. P. Nyboe*, som derefter blev lærer på Høng Landbrugsskole. I 1918 blev skolen nedlagt. Jeg ved ikke, hvem der derefter ejede gården, men fra 1948 var den igen i statens eje som Ødum forsøgsstation. Efter oprettelsen af det store forsøgscenter i Poulum er denne forsøgsstation nedlagt for nogle år siden.

For øvrigt var jeg 9-måneders elev på Tune Landboskole 1944-45.

I de ca. 40 år *Niels Nielsen Hiersing* var forpagter af Favrskov boede familien der. Den ligger i Lyngå Sogn, i hvis kirke der er opsat et flot epitafium over dem.

Det bør noteres, at *Niels Friis* (1584-1651) var Herre til Favrskov til sin død. Derefter ejedes den af sønnen *Mogens Friis*, og den indgik sammen med en række andre gårde under grevskabet *Frijsenborg*, da han oprettede det i 1672. Næsten fra grevskabets oprettelse har *Niels Nielsen Hiersing* altså været forpagter af Favrskov⁴¹.

Deres børn, hvoraf flere var præster eller gift med præster, er omtalt i LFB (aner nr. 628 & 629). Min ane *Jørgen Nielsen Hiersing* skal vi nu møde.

3. led. *Jørgen Nielsen Hiersing* og *Inger Madsdatter Lyngaae*

(aner nr. 314 & 315)

Jørgen Nielsen Hiersing blev født på Favrskov i 1682 og døde i Lyngå

⁴⁰ Tage Kaarsted: De danske ministerier 1953-1972. Udg. PFA Pension, forsikringsselskab, 1992.

⁴¹ K. de Fine Licht, V. Michelsen & J. Poulsen: Danmarks kirker, Lyngå bd. 16,4: 1781-1783, 1980.

J. P. Trap: Danmark. 5. udg. 1959.

17. september 1754. Han blev student fra Arhus Skole i 1701 efter privat undervisning. Hvornår han blev teologisk kandidat vides ikke, men han fik den 16. april 1707 kongelig konfirmation på et ham af greven til Frijsenborg den 12. april meddelt kaldsbrev som præst i Lyngå og ordineret 15. august 1707 efter sin svoger *Søren Madsen Lyngaae*, der kun havde været præst fra 24. november 1705 (ordineret 19. maj 1706) til sin død 1707.

Jørgen Nielsen Hjersing var gift med *Inger Madsdatter Lyngaae* († 26. januar 1759), der, som vi så ovenfor, var datter af præsten *Mads Sørensen Lyngaae*. Det vides ikke, hvornår *Inger* blev født og ikke nøje, hvornår de blev gift, men det har antagelig været omkring 1710. Der kom tre døtre i ægteskabet, nemlig *Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing* (født o. 1711-1750), der er min ane, finder vi i næste afsnit gift med *Christian Albert Olesen Sadolin*, Nille *Jørgensdatter Hjersing* (1713-1759), der var gift med præsten *Christen Jensen Høst* (1708-1752) og *Anne Margrethe Jørgensdatter Hjersing* i Lyngå, hvor hun var gift med farens efterfølger *Peder Ebbesen Gimling* (1702-1775). Hun blev født o. 1714 og begravet den 12. august 1763.

Vedrørende *Jørgen Nielsen Hjersings* præstegerning findes der en visitatsindberetning til kongen, hvori biskop *Peder Hygum* i Arhus skriver: "I Lyngå Kirke 25. oktober 1741. Sognepræsten *Jørgen Hjersing* prædikede med temmelig gode udvortes gaver, og materien [indholdet] var i lige måde ulastelig. I øvrigt er han allerede gammel og har, hvad den fremfarende tid belanger [angår], ikke været af de bedste præster. Det viste sig også desværre kendelig nok hos ungdommen i disse tvende sogne [Lyngå og Skjød], hvortil kommer også den hidindtil på de fleste steder havende mangel på ordentlig skolehold, hvilken man håber nu her efterdags ved Deres Majestæts højpriseligste anstalter at kunne råde bod på"⁴².

Efter denne svada skulle man jo tro, at han var en dårlig præst, og hvad er det for noget med ungdommen og manglende skolehold i 1741? Nej, der var religionspolitik i det. Det ene var, at *Christian VI* fem år forinden havde indført konfirmationen, og det betød, at ungdommen skulle lære den lille katekismus, hvad den selvfølgelig havde meget svært ved. Det andet var, at biskop *Peder Hygum* var pietist, hvilket omtalen af det manglende skolehold kunne tyde på, at *Jørgen Nielsen Hjersing* ikke var. Vi ved ikke, om kongen reagerede over for ham, men vi ved, at kongen døde fem år senere, medens *Jørgen Nielsen Hjersing* forblev som præst til sin død den i 1754.

Wiberg anfører, at *Jørgen Nielsen Hjersing* på en rejse hjem fra et besøg i Svejstrup - lige syd for Lerbjerg - på bakken nord for Lyngå faldt ned mellem hestene og åget og derved kom ynkeligt af dage.

Ved skiftet efter ham den 17. oktober 1754 viste det sig, at han samvittighedsfuldt havde nedskrevet, hvad hver af døtrene havde fået undervejs, så der ikke var grundlag for splid om arven, der var stor, for *Jørgen Nielsen Hjersing* var rig. Foruden det, der umiddelbart kunne registreres og vurderes i dødsboet, fandt man et "jernbunden" skrin i en liden firkantet æske. Skrinet viste sig at indeholde 26 obligationer, der tilsammen lød på 19.825 rigsdaler. Endvidere ejede pastor *Hjersing* "fjerdeparten af $\frac{2}{3}$ [en sjettedel] kongelig kvægtiende i 30 sogne i Hald, Støvring, Houlbjerg og Galten herreder, som han havde købt efter [sin svigersøn] provst *Høst* i Vithen i 1753 for 738 rigsdaler".

Hans enke, *Inger Madsdatter Lyngaae* havde som arv krav på en hovedlod (halvdelen af boet) og en brorlod [det dobbelte af en søsterlod], men hun erklærede at ville nøjes med hovedloden, når blot hun måtte beholde sit guld-armbånd og sine brasiletter (armbånd), og det fik hun lov til. Guldarmbåndet vejede "8 lod og $2\frac{1}{2}$ qvint" og blev vurderet til 8 rigsdaler. Der var fire

⁴²Sigurd Elkjær: Biskop *Peder Hygums* visitatsindberetninger. Arbog hist. samf. Arhus stift bd. 23 s. 174 ff. 1930.

brasiletter - to af guld i filigranarbejde og to i sølv med stene og deviser. Deres værdi har jeg ikke set opgjort.

Inger Madsdatter Lyngaae døde den 26. januar 1759 hos sin svigersøn pastor *Sadolin* i Viborg, hvor hun opholdt sig.

I hendes gemmer fandt man følgende brev: "Jeg vil, at Lise Bryssels det blinde Barn skal have et halv hundrede Daler, når jeg er død, og Grethe *Sadolin* skal have en god sort Klædning. Nu fik hun ikke noget efter min salig mand. Nu kan I give hende en god fra os begge, enten af Silke eller Klæde, hvilken hun vil have. De 4 smaa i Viborg vilde jeg vel, I skulde give hver 20 Rl. i Kroner, at de kunde tænke på mig, deres uendelig elskede

Inger Lynge i Lyngaa d. 4. Februar 1755".

Navnet Grethe har jeg ikke noteret mig blandt *Christian Sadolins* mange børn. Måske er det barnebarnet Margrethe, hun kalder sådan. Hun brugte jo også en kort form af sit eget navn.

Ved auktionen over hendes efterladenskaber solgtes guldarmbåndet til guldsmed Normand i Randers, guldbrasiletterne til pastor P. Ebbesen Gimlinge i Lyngå, som jo nok har foræret dem til sin kone Anne Margrethe Hjersing, og sølvbrasiletterne til provstinde Høst - *alias* Nille Jørgensdatter Hjersing.

2. led. Christian Albert Olesen Sadolin og Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing

(aner nr. 156 & 157)

Der er her tale om 2. led af slægten *Sadolin* d. y. *Christian Albert Olesen Sadolin* (2. juni 1700-†24. marts 1774), som blev student fra sin fødebys skole i Viborg i 1718 og fik baccalaaurgraden (teologisk kandidat) den 11. juni 1720 med karakteren *haud* (rosværdigt). Samme år bestod han homiletisk prøve (se ovenfor) med et flot resultat. Herefter fortsatte han studierne i København endnu i to år og afsluttede dem med disputatsen: *De actis Pilati* (Om Pilatus' handlinger), Hafnia 1722.

Hjemme i Viborg igen blev han hører ved skolen og derefter fra 6. oktober 1726 farens personlige kapellan. Den 24. august 1731 efterfulgte han denne som sognepræst ved Sortebrødre (Søndre Sogns) Kirke i Viborg.

Det vides ikke nøje, hvornår han blev gift med *Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing* (ca. 1711-1750), der var datter af *Jørgen Nielsen Hjersing* og *Inger Madsdatter Lyngaae*, som vi lige har mødt ovenfor. Når vi ser på tavle 2 (side 15), vil vi opdage, at de var næstsøskendebørn og havde altså fælles oldeforældre, hvilket betød, at de skulle have kongens tilladelse til at gifte sig. Den kongelige bevilling forelå den 12. oktober 1731, hvorfor de antagelig er blevet gift kort tid derefter.

Christian Albert Olesen Sadolin og *Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing* fik otte sønner og ni døtre. Det har været et ordentligt job for konen, der, som det ses, blev gift meget ung og døde 39 år gammel. Den 5. august 1750 blev hendes kiste nedsat i begravelsen bag alteret. Den ældste søn *Ole Christian Sadolin* kommer vi senere til, da han er min ane.

Tre år efter, den 21. september 1753 giftede *Christian Sadolin* sig med *Mette Marie Fogh* (1721-1755), der var datter af amtsforvalteren i Roskilde, *Jørgen Nielsen Fogh* og hans kone Anne Marie Maar. Den 11. august 1755 døde *Mette Marie* i barselsseng efter at have født datteren *Inger Kirstine*, og hun døde dagen efter moren. *Christian Sadolin* levede endnu i 19 år og døde den 24. marts 1774 efter at have været præst i 48 år. Den 5. april 1774 blev han nedsat i begravelsen bag alteret. I *Wibergs Præstehistorie* citeres en Hr. S. Krog for følgende: "Formedelst hans dydige vandel og yppige og rare embeds-

gaver er han endnu hos enhver iblandt os i en uforglemmelig erindring".

På stiftsbiblioteket i Viborg findes et manuskript til en biografi af *Christian Sadolin*. Den er skrevet af J. Tørring, som har kendt ham personlig. Uddrag heraf findes i Jysk historie og topografi (fodnote 2 s. 10). Heri fortælles, at *Christian Sadolin* i sin ungdom skulle have været meget vild og ryggesløs - selv en tid efter han var kommet i embede, men det ændrede sig fra året 1735, da han fik Hr. Jacob Graae til kapellan (han var gift med søsteren Sophie Sadolin og blev senere præst i Grundfør og Spørring). På den tid kunne han betragte sig selv som den omvendte gudsbespøtter Paulus. Der fortælles meget andet, som det vil føre for vidt at komme ind på, alligevel må det høre med, at *Christian Sadolin* i begyndelsen "ikkun var mådelig til at prædike", men det ændrede sig.

I 1740 var Christian VI i Viborg og hørte da *Christian Sadolin* prædike flere gange. Det blev kongen så betaget af, at han beordrede ham til København for at holde kabinetsprædiken for det kongelige hus i Christiansborg Slotskirke. Det gik imidlertid ikke så godt, for stående over for de kongelige blev han nervøs og holdt en dårlig prædiken. Denne hændelse ser ud til at have fået følger for *Christian Sadolin*, idet han flere gange blev forbigået ved provsteansættelser i Viborg, fordi kongen ikke ville skrive under. Han havde både kvalifikationerne og opbakningen, men det hjalp ikke. Senere hen var han ikke interesseret.

Selv om det siges, at Viborg ikke rigtig var med på pietismen, som var den nye inderlige holdning til troen, der netop kom ind og fik sin største betydning i *Christian Albert Olesen Sadolins* tid, så fik den på flere måder stor betydning netop for ham. Det er sandsynligvis i den forbindelse, Jacob Graaes indflydelse skal ses.

Desuden blev konfirmationen indført i 1736 - i 200-året efter Reformationen - hvilket stillede store krav til præsterne. Siden gammel tid havde præsterne haft en række verdslige opgaver ud over præstegerningen. Vi forestiller os knap, hvor vanskeligt det var for myndighederne at komme i kontakt med folk, og det skulle de, for loven skulle jo kendes af alle, ligesom den skal det i vore dage. Det var præstens opgave at meddele alle disse ting. Det var derfor ikke for troens skyld alene, at der var kirketvang. Nu kom så konfirmationen til, og den betød, at man stod uden for samfundet, hvis man ikke lod sig konfirmere. Man kunne således ikke tage gård i fæste eller blive gift, hvis man ikke var konfirmeret, så det var til at begynde med ikke kun de helt unge, der blev konfirmeret. Alt dette skulle præsten holde kontrol med, så han havde sin tid besat. Det havde bønderkarlene så sandelig også - især om søndagen, for da skulle de, foruden at passe gården (fæstegården), møde hos præsten til kateket-timer for senere at kunne blive konfirmeret. Derefter skulle de til kirkegang, og når den var ovre, skulle de til soldaterekcersits. Det sidste ikke mindst efter Stavnsbåndets ophævelse i 1788, da man måtte indføre værnepligt, fordi godsejerne ikke længere kunne sikre, at der var soldater til militæret.

3. led. Ole Christian Sadolin og Cecilie Dorothea Braad

(aner nr. 78 & 79)

Ole Christian Sadolin blev født i Viborg 16. oktober 1732 som ældste barn af *Christian Albert Olesen Sadolin* og *Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjer-sing*. Han blev student i 1753, hvorefter han tog baccalaurgraden den 25. juli 1754 og den teologiske embedseksamen den 23. oktober 1755. Den 31. august 1759 blev han kaldet og den 5. oktober ordineret til præst i Højbjerg og Elsborg i Lysgård Herred, og den 11. oktober 1773 skiftede han til Thorning og Karup, hvor han var til sin død den 23. februar 1787 i Thorning Præstegård.

Thorning ligger ved den gamle hærvej fra Viborg til Dannevirke. Sidst i 1700-tallet har det stadig været en hovedvej, og det var længe før hedeopdyrkningens tid. Det ses tydeligt af kort fra den tid. Skal man forestille sig, hvad det har været for en rejse ind over heden, hver gang *Ole Christian Sadolin* skulle gøre tjeneste i Karup, kan man ikke gøre noget bedre end at læse Hugo Matthiessens bog om hærvejen⁴³. Den lige vej vestpå har været i ådalen med tilløb til Karup å, men der har givetvis været for fugtigt. Han har snarere fulgt det højere terræn ind over Tinghøj (kort 1 s. 49).

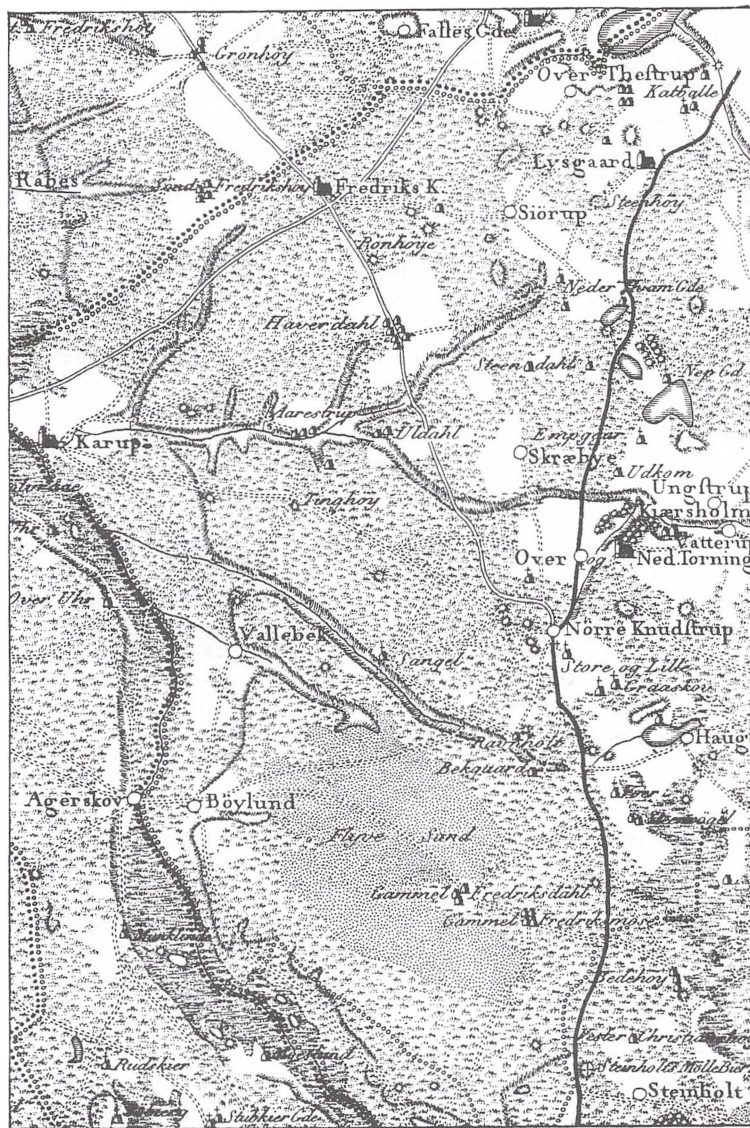
Fra 1819 til 1825 var digteren Steen Steensen Blicher præst i Thorning. I omtalen af ham i Raunkjærs leksikon bliver det kaldt "et magert kald". Det var forøvrigt Blichers hjemegn, idet hans far Niels Blicher var præst i nabosognet Vium, så *Ole Sadolin* og Niels Blicher må have kendt hinanden.

I Wibergs Præstehistorie står der, at han i 1760 blev gift med *Cecilie Dorothea Braad* men ikke, hvor det fandt sted. Hos Sadolin (fodnote 2 s. 10) nævnes intet herom, og kirkebogen, hvor han var præst, er også tavs, så det krævede lidt detektivarbejde at finde. Det var jo væsentligt for at finde ud af, hvor *Cecilie* kom fra. Jeg fandt frem ad flere veje. Først Rigsarkivets særlige indbinding af Wibergs Præstehistorie (fodnote 1 s. 9), hvori er der indsat blanke sider beregnet på tilføjelser og rettelser af fejl. Her fandt jeg under omtalen af *Ole Christian Sadolin* i Thorning tilføjet "Braad" og en gnidret skrift, som jeg ved arkivarernes hjælp fik tolket til "hustru datter af Hospitalsforst. Horsens og Ane Hurtigkarl". Desuden spurgte de mig, om jeg havde set efter i Dahls og Vestens i Håndskriftsarkivet, hvad jeg selvfølgelig ikke havde, da de på det tidspunkt var ukendt land for mig. Nu var der noget, der dæmrede, for deres første barn blev jo "frembåret i Højbjerg Kirke til sin dåbs publikation af prousteinde Hurtigkarl", og provsten var Niels Hurtigkarl i Grønbæk, så måske var han i slægt med den nævnte *Ane Hurtigkarl* i Horsens, og måske havde vielsen derfor fundet sted i Grønbæk. Ganske rigtigt. I Grønbæk kirkebog står der kort og godt under 1760: "Fredagen den 24. Oktober blev velærværdige og vellærde Hr. *Oluf Sadolin* Sognepræst for Højbjerg og Elsborg Menigheder copuleret til Jomfrue *Cecilia Dorothea Braad* (*1. november 1734-begr. 30. april 1804) i Grønbæk Præstegaard". Og den med slægtskabet i Horsens holder også, men den spændende historie herom må vente lidt endnu.

Sammen fik *Ole* og *Cecilie* en søn og seks døtre. Ældst var Christian Albert Sadolin (døbt 12. august 1761-†18. august 1813), der blev betjent i Viborg og døde barnløs. Næste år kom Ane Cathrine Sadolin (*27. juli 1762-†25. januar 1763) og næste år igen Ane Margrethe Sadolin (*16. august 1763-), der først var gift med skolelærer Rosted og siden med forvalter Reinert. Den fjerde var Ellen Catarina Sadolin (*21. januar 1765). Ved folketællingen i 1787 boede hun hos sin morbror Niels Hurtigkarl (født Braad) på Rosensgade i Århus. Senere døde hun som ugift i Viborg. Den femte i rækken var min ane *Caroline Dorothea Sadolin* (døbt 14. marts 1766 og †30. januar 1804), som jeg kommer ind på senere. Den yngste, Sophia Amalia Sadolin, hvis dåb jeg ikke har fundet, var også fadder med den nævnte barnedåb, hvor hun stod opført som jomfru af Viborg. Blandt fadderne var også birkedommer Fogh fra Friisholt (figur 1). Han er den kancelliråd og birkedommer Søren Fogh, som hun senere blev gift med.

Det var en stor sag næsten hver gang, der var dåb i præstegården, for mange af egnens honoratiorens nærmest kappedes om at være faddere, og familien mødte flittigt op. Ved *Caroline Dorotheas* dåb var det således højvelbårne Hr. generallieutenantinde Irminger på Vindum Overgard, der bar hende.

⁴³Hugo Matthiessen: Hærvejen. En tusindårig vej fra Viborg til Dannevirke, 1930. 3. udg. 14. opl. Gyldendal 1981.

Kort 1. Hærvejen over Lysgård i slutningen af det 18. århundrede. Tværs over midten af billedet ses Aresvad A med sit udløb i Karup A. Syd derfor ses den stiplede vej over heden fra Thorning til Karup (efter Videnskabernes Selskabs kort).

Hun hed Mette Dorothea Friedenreich og var enke efter generallieutenant Carl Gotfried Irminger (død 1764); hun og børnene ejede godset til 1779. "Faddere vare velærværdige Hr. cancelliråd Poulsen fra Aunsbjerg, Hr. Friedenreich fra Palstrup, Hr. lieutenant Irminger fra Vindum Overgaard, Hr. lieutenant Høst fra Frisenvold, Hr. Ebbesen Gimling, Nelle Sadolin fra Viborg og præsten Ole Sadolin [faren, som også foretog handlingen]".

Efter Ole Christian Sadolins død den 23. februar 1787 fik enken bevil-

liget tilladelse til at sidde i uskiftet bo med sine umyndige børn. Ved folketællingen den 1. juli samme år finder vi den 52-årige præsteenke *Cecilie Dorothea Braad (Sadolin)* i Thorning By, hvor hun har et stort folkehold på fem karle og to piger - sandsynligvis i præstegården. Samme år flyttede hun til Viborg og antog navnet *Sadolin*. Ved folketællingen i 1801 havde hun datteren Helene Cathrine og dennes otte årige datter Caroline Dorothea Sadolin boende hos sig foruden køkkenpige, gadepige og tre studerende som logerende. Der står endvidere, at hun levede af gården. Den 30. april 1804 blev *Cecilie Dorothea Sadolin* begravet fra Viborg Domkirke. Denne Helene Cathrine Sadolin var antagelig ikke hendes egen datter men derimod svogeren Albert Sadolins, som havde været gift med præsten Jacob Danæus, der var død i 1793, og den Helene Cathrine Sadolin af Viborg, der var fadder ved *Helene Sophia Pedersens* barnedåb i 1798 (figur 1). Hun døde i Viborg i 1836.

Datteren *Caroline Dorothea Sadolin* var den 8. maj 1787 blevet gift i Viborg Domkirke med residerende kapellan ved kirken *Johan Henrik Pedersen*. Dem vender vi senere tilbage til.

IX. Slægten Braad

(tavle 2 og 5 side 15 og 51)

Som nævnt ovenfor, fandt jeg frem til, at *Cecilie Dorothea Braad* var datter af hospitalsforstander *Braad* i Horsens og *Anne Hurtigkarl*, så dér måtte være en indgang til slægten. Det var der såvel i kirkebog og skifteprotokol som Horsens Bys historie af O. Fabricius⁴⁴ og Sv. Aage Bay⁴⁵.

De nævner begge hospitalsforstander *Simon Braad*. Fabricius undrer sig over den lange tid, han var forstander, medens Bay var klar over, at der var tale om to. Derudover gav de ingen bidrag om slægten. Så undersøgte jeg, hvad der måtte findes i Personalhistorisk Tidsskrift, og heri fandt jeg en artikel om Jørgen Iversen (Dyppel), som havde været Vestindisk-guinesisk Kompagnis første guvernør på St. Thomas⁴⁶. I artiklen nævnes en *Simon Braad*, men der stod ikke noget om tilknytning til Horsens. Derimod førte referencerne frem til et meget omfattende arkivmateriale i Rigsarkivet, som jeg vil vende tilbage til, bl. a. *Simon Braads* journal (dagbog) og til en opsats af biskop Erik Pontoppidan⁴⁷, hvoraf det fremgår, at han må have set *Braads* journal, og måske er det ham, der ved et notat i marginen på første side anførte, at *Simon Braad* var hospitalsforstander i Horsens, hvor han fornylig var død, ældgamme. Så vidt så godt, men der er langt fra Vestindisk-guinesisk Kompagni til Horsens, og der var intet somhelst om, hvem denne *Simon Braad* var.

Kommet så langt, fik jeg den idé at tage en tur på Frederiksberg Bibliotek, der er kendt for sin samling af anetavler. Der fandt jeg, hvad jeg søgte i "Svenska Ättartal 1889"⁴⁸. Her står der under slægten *Braads* 2. kendte generation i Ronneby, at en søn "*Simon*, f. 1659; köpman; reste till Guinea", og det er et påfaldende udsagn på baggrund af ovennævnte. Det ville

⁴⁴O. Fabricius: Horsens Kjøbstads Beskrivelse og Historie. Forlaget af den Miloske Boghandel. Odense, 1879.

⁴⁵Sv. Aa. Bay: Horsens historie indtil 1837. Udg. Horsens kommune, 1982.

⁴⁶Fr. Krarup: Jørgen Iversen (Dyppel). Pers. Hist. T. 2. rk. 6. bd. s. 23ff., 1891.

⁴⁷Erik Pontoppidan: Annals Ecclesie Danicæ Diplomatici. Tomus IV s. 618-619, 1741-1752.

⁴⁸Victor Örnberg (arkivar, privat udgiver) af serien "Svenska Ättartal". Artiklen "Braad (†1837)", som er uden forfatter findes i 5. årgang s. 160-162, 1889 (Frederiksberg Bibliotek).

Tavle 5

Joachim Schlüter (død 1532) ~ Catharina Gele
Magister i Rostock 1521; gift 1528. Protestantisk reformator i Rostock.

Simon Braad
Nordjylland i beg.
af 1600-tallet.

Elias Schlüter (døbt 1529) af Ribnitz.

Herman Schlüter (o. 1572-o. 1633)
~ Catharina (død 1636)

Handelsmand i Ronneby. Indvandret fra Pommern i 1592.

Hendrich Hermansson Schlüter (død 1659)
~ Johanne (død 1663)

Rådmand i Ronneby i Blekinge.

Simon Braad (1623-1692) ~ Margareta Hendricksdotter Schlüter (1636-1677)
Gift 1656; handelsmand i Ronneby i Blekinge.

Simon Braad (1659-1743) ~ Sidsel Sørensdatter Wejle (død 1719)
Sejlede med "Haufmanden" 1682-1683. Gift 18. juli 1690 i Uth kirke; ridefoged på Boller 1688-92 og forstander ved Horsens Hospital 1706-1726.

Niels Nielsen Hurtigkarl, i Nibe fra omkr. 1650.

Christen Nielsen Hurtigkarl (død 1708) ~ Dorthe Nielsdatter
Giftermål ukendt - fiskereder (ejer af flere fiskerbåde) i Nibe.

Simon Braad (1691-1750) ~ Anne Christensdatter Hurtigkarl (død 1747)
Gift 1. august 1721 - forstander ved Horsens Hospital og købmand.

Ole Christian Sadolin (1732-1787) ~ Cecilie Dorothea Braad (1734-1804)
Gift 24. oktober 1760 i Grønbæk Præstegård - præst i Højbjerg og Elsborg (1759-1773) og derefter i Thorning og Karup (1773-1787).

Niels Sørensen i Svejstrup, nævnt som far 1718.

Rasmus Nielsen Bødker (død o. 1725) ~ (Maren) Rasmusdatter (-?-) fra Siim.
Gift 10. marts 1709 i Dover kirke. Fæstede 28/9 1718 sin fars gadehus i Svejstrup.

Unge Rasmus Sørensen ~ Maren Rasmusdatter (o. 1615-1693)
Fæstede Svejstrup Overgård 1642/44. Se tavle 10.

Jens Pedersen (o. 1633-1701) ~ Maren Rasmusdatter (o. 1641-1709)
Halvgårdsmand til det halve af Svejstrup Overgård. Se tavle 7.

Nicolaus Møller (o. 1646-1736) ~ Karen Jensdatter (-?-)
Rytter og halvgårdsmand til det halve af Svejstrup Overgård 1700-1703.

Søren Rasmussen Bødker (1713-1767) ~ Johanne Nikolajsdatter (1704-1772)
Gift 13. december 1733 i Dover Kirke - boede i Svejstrup.

Hans Pedersen (1713-1796) ~ Elise Cathrine Bolt (1713-1779)
Gift den 27. oktober 1747 i Hammel Kirke. Organist og stadsmusikant i Aarhus.

Johan Henrik Pedersen (1752-1838) ~ Caroline Dorothea Sadolin (1766-1804)
Gift 8. maj 1787 i Viborg Domkirke - residerende kapellan Asmild-Tapdrup 1786 og ved Viborg Domkirke (1787-1789), præst i Rye (1789-1809) og Dover (1809-1818).

Rasmus Sørensen (1734-1811) af Svejstrup ~ Karen Andersdatter (1752-?) af Rye
Gift 7. december 1781 i Rye Kirke - musiker i Svejstrup.

Peder Rasmussen (1788-1866) ~ Helene Sophia Pedersen (1798-1858)
Gift 20. maj 1820 i Dover Kirke - han musiker og hun jordemoder i Svejstrup. Se tavle 2.

Søren Pedersen (1827-1911) ~ Caroline Dorothea Pedersdatter (1820-1892)
Gift 9. august 1851 i Dover Kirke - gårdejer, senere indsidder i Svejstrup. Se tavle 12.

jo være et meget ejendommeligt sammentræf, hvis en ung dansker og en ung svensker med samme navn og beskæftigelse på samme tid "får den idé" at rejse til Guinea. Det hænger nok snarere sådan sammen, at den eller de (slægten?), der lavede anetavlen, har kendt til udrejsen men ikke til "hjemkomsten". Dermed er det på tide, at jeg begynder ved den ende, der er længst bagud i tiden.

1. led. Simon Braad

(ane nr. 1264)

Slægten *Braads* anetavle i "Svenska Ättartal" har som titel "*Braad* († - 1837)", hvilket må betyde, at slægtsnavnet på det tidspunkt er uddød i Sverige. Teksten indledes sådan: "Äldste kände stamfaren *Simon Braad* (efter Dansk uttal *Brodd*) lefde i början af 1600-talet och bodde i byn Kaberud i norra Jutland. Der föddes hans son".

Det gør det klart, at slægten kom fra Danmark og var dansk, for ellers havde der ikke været nogen grund til at notere noget om udtalen på svensk. Derimod ved vi kun, at han kom fra Nordjylland, for der er ikke identificeret nogen by ved navn Kaberud. Der kan være tale om en mundtlig overlevering, som har ført til forkert stavemåde, og prøver vi at se, hvad der så kan være tale om, er der en to-tre muligheder, der ikke er nemme at efterforske.

2. led. Simon Simonsen Braad og Margareta Hendricksdotter Schlüter

(aner nr. 632 & 633)

Anetavlen oplyser, at *Simon Braads* søn af samme navn blev født i dette Kaberud i Nordjylland i 1623. Som vi skal se hed han egentlig *Simon Simonsen Braad* i overensstemmelse med, at faren hed *Simon*. Anetavlen oplyser også, at hans kone hed *Margareta Schlüter*, men som vi skal se hed hun egentlig *Hendricksdotter* efter sin far. Senere er efternavnet stavet *Schlyter* eller *Slytter*. Her vælger jeg at bruge det oprindelige.

For at komme nærmere ind på slægten søgte jeg hjælp ved Rigsarkivet i Stockholm⁴⁹, der tilsendte mig kopier af "mantalslängd" i Ronneby Stad 1659 og 1661, hvor *Simon Simonson* står anført med hustru og tjenestefolk, idet man åbenbart først og fremmest var interesseret i "Manfolck och kunna ahrbeta", - "Quinfolck och kunna ahrbeta" og "Crononet Civil Prester och Schole Persohner". Desuden henviste man til Landsarkivet i Lund. Ved henvendelse dertil fik jeg en række værdifulde oplysninger⁵⁰.

I det første svar fik jeg følgende kontante oplysning, der stemte med anetavlen: "En pojke *Simon* bars till kyrkan i Ronneby den tjuogoandra söndagen efter trefaldighet 1659, dvs den 30 oktober, efter att ha döpts hemma. Han var äldste son till *Simon Simonson* och hustru *Margareta Hendricksdotter*".

Det næste svar fortæller, at stikprøver på oplysningerne i anetavlen stemmer; således fx datteren Elisabeths dåb den 16. juni 1658 og sønnen Hans dåb anden påskedag 1661. *Simon* og *Margareta* skulle efter anetavlen være blevet gift i 1656, men det kunne ikke checkes, fordi "vigselbok saknas för 1656" og kirkeregnskaberne var vanskelige at få overblik over i disse år. Anetavlen anfører, at denne *Simon Braad* døde i 1692. Herom lyder svaret fra Lund sådan: "Dödboken för 1692 finns inte heller bevarad, men i kyrkoräkenskaperna för detta år står antecknat att klockorna ringde för *Simon Simonson* och att

⁴⁹ Brev fra Anna Karin Hermodsson, Rigsarkivet Stockholm, 22/10 1994.

⁵⁰ Breve fra Anna Svensson, Landsarkivet i Lund 24/3 og 28/4 1995.

en avgift betalades till kyrkan i samband med detta. Hans ålder vid dödsfallet står inte utsatt". Navnet *Braad* forekommer ikke og må derfor antages at have været betragtet som et tilnavn. Her var der alligevel noget at arbejde videre med. Dog skriver Paul Wilstadius⁵¹ i sin artikel, at købmanden i Ronneby, *Simon Simonsen Braad* i samtlige samtidige kilder altid blev kaldt "*Brååd*", og at hans kone altid blev kaldt "*Margareta Henriks dotter*".

Der vides intet om, hvordan *Simon Braad* er kommet fra Nordjylland til Blekinge og Ronneby. Fremmed land var det endnu ikke på den tid. Der er mange muligheder. Måske som soldat - måske som sømand. Han giftede sig ind i en slægt af handelsmænd, og det har han måske selv været allerede forinden.

Som handelsmand i Ronneby har *Simon Simonsen (Braad)* været en kendt person. Da Karl XI fra 1682 ville anlægge admiralitetshavn i Karlskrona, lovede 28 navngivne personer, at de i løbet af året ville bygge hus dér. Den første på listen var *Simon Simonsen* fra Ronneby⁵².

Simon og Margareta fik 10 børn. Først to piger, Maren i 1656, Elisabeth i 1658 og som nævnt deres ældste søn, *Simon* i 1659. Det passer jo meget godt med, at de ifølge anetavlen blev gift i 1656.

3. led. *Simon Simonsen Braad* (d. æ.) og *Sidsel Sørensdatter Wejle*

(aner nr. 316 & 317)

Denne *Simon Braad* blev altså døbt i Ronneby i Blekinge den 30. oktober 1659 og var blevet handelsmand som andre medlemmer af familien i øvrigt.

Der vides intet om hans færd, før han som 23-årig dukker op i København og kommer i kontakt med Vestindisk-guinesisk Kompagni, der i foråret 1682 søgte besætning og mandskab til at sejle til St. Thomas og Guinea (fodnote 56 s. 55).

For at komme rigtig ind på dette, må jeg først beskrive situationen.

Fra midten af 1600-tallet havde man sendt ekspeditioner til Vestindien. Det havde imidlertid i stor udstrækning givet skuffende resultater, så bortset fra nogle vovehalse, der sejlede derover på fremmede skibe, gik det stort set i stå. Men så i 1671 tog Jens Juel (1631-1700) initiativ til oprettelsen af Vestindisk-guinesisk Kompagni⁵³. Han var vicepræsident og senere præsident i kommercekollegiet (i vore dages termer svarende til handelsminister). I 1672 blev han friherre og oprettede baroniet Juellinge ved Karise på Stevns (hovedsædet senere flyttet til Halsted Kloster på Lolland). Direktionen valgte den meget befarne og erfarne Jørgen Iversen (1638-1683) til guvernør på St. Thomas. Han havde været med i lang tid. Allerede som 12-årig var han taget med et skib fra sin fødeby Helsingør til Vestindien og kom først tilbage til Europa igen i 1660. Han fortsatte med at handle og blev en formuende mand. Samtidig var han meget religiøs. Nu skulle han udruste et skib og sejle ud til sit nye virke. Det blev en meget bedrøvelig rejse, som det ligger for langt uden for mit emne at beskrive⁵⁴. Jørgen Iversen gjorde en kolossal indsats derovre, men forholdene og intrikate personer gjorde det sammen med religiøse anfægtelser umuligt for ham at vedblive. På baggrund af anklager, som kom

⁵¹ Paul Wilstadius: Slægten Schlyter i Ronneby och Karlskrona under 1600-talet. Släkt och Hävd, 1977.

⁵² Janrik Bromé: Karlskrona Stads Historia. 1. del, 1680-1790. Udg. Karlskrona 1930.

⁵³ J. O. Bro-Jørgensen: Dansk Vestindien indtil 1755. I Johannes Brøndsted (red.): Vore gamle tropekolonier bd. 1 s. 51 og 100-105, 1966.

⁵⁴ Vel beskrevet i flere artikler, se fodnoterne 46 og 47 s. 50, samt i Thorkild Hansen: Slavernes øer. Gyldendal 3. oplag side 19-37, 1970.

kompaniet i hænde vedtog generalforsamlingen i 1679 at lade ham erstatte af en duelig person, og denne blev holsteneren Nicolas Esmit, som viste sig umulig for Jørgen Iversen at samarbejde med og blev hans onde ånd. Så rejste Jørgen Iversen hjem med et anklageskrift fra Esmit i lommen. Det blev afleveret til direktionen 9. marts 1681 men blev så stærkt gendrevet af ham, at kompaniet besluttede at gøre ende på Esmits regimente og genindsætte Jørgen Iversen som guvernør, hvilket han ikke i første omgang var særlig villig til.

Han kunne alligevel ikke lade være. I marts 1682 foreslog han direktionen at ansøge kongen om at låne et skib til endnu en sejlads. Direktionen, der nu bestod af ovennævnte præsident for kommercekollegiet baron Jens Juel, medlem af kollegiet og af admiralitetet etatsråd Albert Gyldensparre (1642-1696) (bror til Peder Griffenfeld) og forretningsmanden Evert Holst. De var med på ideen, og det var kongen, Christian V også. Turen skulle gå til St. Thomas og derfra til Guinea og tilbage til St. Thomas igen med slaver og så derfra endelig tilbage til København med varer. Meget snart octroyerede (lejede) de af kongen fregatten "Haufmanden", og allerede den 13. maj 1682 lod direktionen udgå offentlig indbydelse til bosættelse på St. Thomas.

Her må jeg komme med et lille indskud, der får det hele til at virke "forud bestemt":

Hitil havde Rigsarkivet haft til huse i bygningen ud til Rigsdagsgården modsat Christiansborg, men efter restaureringen af Proviantgården, flyttede det ind i den. Går man fra Rigsdagsgården gennem en af de buformede gennemgange i det gamle Rigsarkiv, kommer man ind på en ralbelaagt gårdsplads, hvor øjet straks fanger statuen af rigskansler Peder Griffenfeld, hvis indsats både havde berøring med min historie omkring Frijsenborg og nu i det følgende. Går man videre ind, kommer man ind i Det kongelige Biblioteks have. Lige frem ligger biblioteket, til højre Tøjhusmuseet og til venstre Proviantgården. I 1682 var der intet bibliotek, haven var krigshavn og de to andre bygninger blev brugt til deres formål - krigsmateriel og proviant til flåden. I 1682 lå "Haufmanden" også her. Meget kort tid efter, at jeg første gang gik ind gennem haven til det nye Rigsarkiv, fandt jeg frem til alle de arkivalier der ruller hele historien om "Haufmanden" og Simon Braad op for mig.

Rejsen med Haufmanden

"Haufmanden" havde i 1675 været på en lignende tur, og da var det gået lige så galt som tidligere ved andre rejser, idet der mistedes 34 ud af 58 mand på vejen over. Sådant rygtedes, så det efterhånden blev næsten umuligt at skaffe frivilligt mandskab. Det gjorde det også, at mange døde under strabadserne og klimaet ovre på øen. I opslaget i 1682 fortalte man, at forholdene var blevet bedre. Man skulle få gode betingelser, hvis man havde lyst til at tage derover. Fx efter tre års arbejde eget areal til egen plantage. Der meldte sig imidlertid ingen. Derfor henvendte direktionen sig til kongen igen med en ansøgning om at måtte udtage det fornødne antal fanger på Holmen. Kongen bevilgede det, og den 25. juli fik admiralitetet pålæg om at aflevere til kompaniet alle de fanger, "som for Livstid er dømt at gaae i Jern paa Holmen", og dertil skulle børnehusets direktører føje 20 kvindfolk, der var dømt derind for letfærdighed⁵⁵.

Kongen bekræftede valget af Jørgen Iversen til guvernør og gav ham kongelig bestalling som overhoved for turen. Efterhånden samledes også en besætning, og det blev en blandet skare med flere tungemål, hvilket fremgår af de bevarede kontrakter. I det følgende vil jeg komme ind på *Simon Braad* og andre af de personer, der var vigtige, for det der skete.

Nogle af staben havde tjenestefolk med, og Jørgen Iversen, der var

⁵⁵Admiralitetets pålæg findes i Vestindisk-guinesisk Compagnis arkivalier i Rigsarkivets håndskriftsamling.

nygift for anden gang, havde sin hustru og søn af første ægteskab med samt en dreng og en pige. Man har beregnet, at de rejsende har været omkring 100, hvoraf fangerne udgjorde hovedparten. Hertil kommer en besætning som angives til 50. Det var den fantastiske skare, som "Haufmanden" sejlede fra Københavns red med den 5. november 1682.

Og nu til *Simon Braad* og arkivalierne, der fortæller, hvad der siden skete. Anetavlen kalder ham købmand, og det falder naturligt, at uddannelsen hertil er taget i farens eller familiens forretninger i Ronneby, inden han rejste til København. Med det livsløb *Simon Braad* fik, kan det ikke være sket på et senere tidspunkt derefter. Det kan ikke vides, hvornår han rejste til København. Når alt tages i betragtning kan det anslås til at have været senest omkring 1680-1682.

For at det kan stå helt klart, hvad hans opgave på "Haufmanden" var, indsætter jeg her *Simon Braads* kontrakt og instruks *in extenso* med de samme ord fremhævet som i arkivaliet⁵⁶:

"Wii Underskrefne ded Kongel.: Octroyerede [lejede] Vestindiske oc Guineesche Compagnies Directeurer, kiender her ved at hafve udi Compagniens tieneste antaged, oc her ved antager *Simon Simonsen Braad* - barnefød her i staden, at fare ofver med hans Kongel.: Ma.: Skib Haufmanden som er Destineret til Vestindien oc der fra til Guinea, oc fra Guinea till Vestindien oc siden hid igien till Assistens, hvilken hands bestilling fornemmelig der udi bestaae, at Annamme alle de Vahrer som i Skibet indskibes til *Cargasoen* [ladningen] oc tillige med Capitainen quitere paa facturen at de rietig er om bord kommen. *Cargasoen*, Godset hafver hand till att beuare oc befuere des talmaall oc styk som hand ded her Annammet hafver, Huer paa sit Sted, oc der paa tager nøy-actig oc tilbørlig *quitance* [hensyn], *Leccatien* [lækager] Angaaende som paa saadanne lange reyser falder, shal hand ritig forklare som da hannem icke shal till Skade Regnis, icke heller -?- de Vahrer som kunde for derfues, naar hand her des *Conseruation* hafuer brugt, [med] den hannem muelig[e] fliid.

Udi Vestindien paa Compagniets øe S.: Thomas kommende, Hafuer hand at lefuere til dend med hannem ofvergaående *Gouverneuer Jørgen Ifversen* ham den som der /: Aller huem hand der til kunde befuldmægtige:/ for Opperfolket hafver at *Commandere* de af Compagniet hannem med gifne Vahrer som eftter *facturen* der shal laastes, tagendis der paa forbemelte *Jørgen Ifversens Beviis*.

Blifver noget paa reysen af *Cargasonet* Udgifuet saa oc for den *Lec-cagie* [lækage] som kunde befindes ved Udskibningen, der paa shal han tage skibsofficerernes Attest. Saa det kan sees, at inttet ved hands forsømmelse er kommen til beskadigelse.

Den øfrige *Cargasoen* til *Guinea* Destineret hafuer hand att medtage til *Guinea* oc der eftter dens ordre at ofverlefvare som for OpperKøbmand med-gaar, Hollende der af tilbørlig reyning, paa det *Compagniet* kand der udaf see hand for Vahrer oc huor meget der paa huer sted er blefven soldt oc hand der imod har Annammet, Huis oc paa fortet kunde befuiris, der paa hafver hand dend paa fortet *Commanderende officerers quitance* [hensyn] at tage Saa oc rigtig bog holder, baade huis hand her fra Annammer oc hannem der fra befuiris. -

Paa huis sted huor de Ankommer hafver Hand at opskrifue, alt huis Verdiger er att *obseruere* oc som kunde tiene Compagniet til meyen fordeell eller efterretning oc *Speculation* til *Negotiens* [handlens] fortsættelse.

De sig tilforhandlede Slaver ved dag oc datum at annotere Naar de kommer om bord oc *distinctlig* melde Huor mange føre karle, quinders person, drenge oc piger, oc for alting gifue flittig agt paa dennem at de faar deris tilsium, oc befri dennem saa meget menneskelig mueligt er for Siugdom, oc i

⁵⁶Vestindisk-guinesisk Kompagnie: Instruktions og Contracters Copie Bog fra Ut Marty 1682 indtil 12. May 1684. Rigsarkivets håndskriftsamling V-gK 21.

alle maader saaviit hannem mueligt oc vedkommer at gøre alt for -?- deris **Conseruation**.

Naar nogen ved døden afgaar, det ved dag oc **datum** at tegne, oc om den afgangne var en før karl, quindes person, dreng eller pige, Huilken dødelig afgang maa attesteres ved de formelte af skibsofficererne som er inden borde.

Udi Vestindien fra Guinea kommende paa Ste Thomas, Hafuer hand tillige med **OpperKiøbmanden** Bronckhorst at befuere alle Compagniens Slaver til Gouverneuren Jørgen Ifversen oc der paa tagende hans rigtig quitering udi **Negernis** verdi, at dend eene nation frem for den anden begierer oc Vorder æstimeret, saa kand udi bem.te: quitering med Indføris huer Slaves af huilke nationer de ere, til den ende, de som brugelig ere ved deris indskibning distinctlig maa -?-rehes [henregnes?].

De Vahrer som af Jørgen Ifversen eller af andre **particulier** [egentlig person, der lever af sin formue] imod fragtens betalling, oc der paa rigtig Regning at holde, paa ded hand kunde om des ladning gjøre fornøvelig vigtighed oc reede ved des hiem komst her.

Alt øfreig som her udi icke er Spificeret oc som kunde vere **Compagniet** til **avantasje**, ded paatager Hand sig at befordre oc befremme efter yderste formue oc vindskibelighed, der imod at Afværge oc forhindre som **Compagniet** till nogen Skade eller nachdeele vere kunde eftter den ded oc pligt somt (?) schriftlig suerge hand til **Compagniet** yderste (?) hafuer.

For saadan hans tro oc flittig tjeneste er hannem tilsagt at nyde all den stund han udi **Compagniens** tjeneste er, sin fri underholdning udi **Cajuten** af dend **tractement** som spitses paa Capitainens bord. -

Mens som hans opvarthning angaar fra 1 aug.: da shal hand fra dend tiid nyde for kostpenge maanedlig indtill Hand spitser om borde = otte Slettedaler, siden nyder hand maanedlig **Gagie** aatte rigsdaller, som angaar fra den dag Skibet af Sundet seyler, oc endigien Naar Skibet Nest Guds naadige hielp oc bistand hiem kommer oc er blefuen losset, oc for hand da sin Regnskab rigtig, oc blifver Imod for moeding opholdet af **Compagniet**, da shall hans **Gagie** gaa fast, oc hand dend nyde, indtill hand faar sin betalling, oc er hannem der foruden belofuet att i fald hand gjøre **Compagniet** nogen **extra ordinaire** tienster saa shall saadant eftter des befindende vorde recompenseret.

Der till bekræftigelse er her tvende eens liudende **contracter** forfærdigede under **Compagniens** Sigil og vores Hænder eftter hulichen denne hands bestalling oc **Instruction** Hand her ved oc Pligtsomt schriftlig -?-uertes paa liugeliudende gienpart til og paa **Compagniens** vegne giort oc gifuet hafuer,

Kiøbenhavn dend 18 aug.: 1682

Jens Juel

A. Gyldensparre

Evert Holst

L:S. [locus sigilum]

Simon Simonsen Braad hafuer paa beste maade att omgaas med **OpperKiøbmanden** Bronckhorst, paa det hand ved god omgiengelse fortroligen aabenbarer ham handelens beskaffenhed som hellers mueligt ey sheer, oc da legge vind paa at hafve indseende med hoorledis Bronckhorst udfiurer Handelen, oc til dend ende Bronckhorst udi hans **Instruction** Anbefallet at Informere eder udi hans handelen er angaaende, paa det ved siugdum heller dødes fald af Bronckhorst kunde hafue nogenledis **fundament** om **Cours** af Handelen, oc det da eftter muglighed nogenledis rette eftter Bronckhorstis **Dessein** oc for

Paris le 27 Mars 1852
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer de l'Est
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer du Nord

Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer de l'Est
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer du Nord
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer de l'Est
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer du Nord

= 4 Fr. pour l'Est
= 10 Fr. pour le Nord
= 10 Fr. pour l'Est et le Nord
= 12 Fr. pour le Nord et l'Est

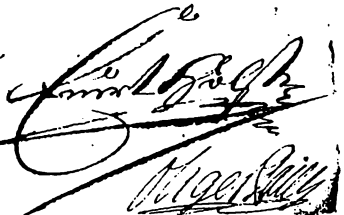
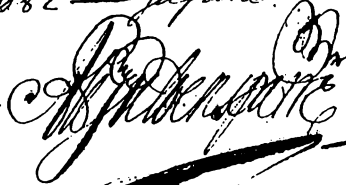
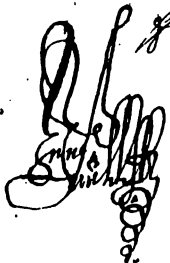
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer de l'Est
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer du Nord
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer de l'Est
Messieurs Messieurs de la Direction
de la Compagnie des Chemins de fer du Nord

A Paris le 26 Mars 1852

Simon Braasch

Extrait du Journal, Jeudi 17 Septembre

N° 182 - Suisse

Maasland

nemmelig vigtigere for **Compagniens Indseelse** eftter viidere den **Instruction** oc maade som Bronckhorst er medgifven som om bemelte Bronckhorst ved døden skulle Afgaae, I til eder at tage, oc eder der eftter vedbørligen retter oc eder der hans efterlatte saa velsom Compagniens at antage oc forsuarligen administrere, dog om endskiønt Handelen med Godset ey vel er Separreret, saa er dog icke destomindre her med meent, at afvenbemelte Bronckhorst dog aparte Regning shal holdes, oc da at bruge dend forsiutighed som udi slig tilfælder obserueres bør, oc naar i udi saa maader oc ved saadan tilfælder skulde vretelig [rettelig?] træde udi Bronckhorstis sted, der at nyde den hans forbedring fra den tiid at regne hans verdtielig Compagniet udi saadan tilfælder tjeneste giøre oc noget af Compagniens Cargason forhandler, som **Schibes Artichel**: udi saadan tilfælder ved Succession, udi dødes fald formelder, Hafniæ ut supra

Jens Juel

A. Gyldensparre

Evert Holst

L:S. [locus sigilum]

Ligeliudende Breiuark Hafuer ieg af de Grever Directeurer Annammet, oc lofer mig der eftter saavelsom hvis ordrer mig viidere til Compagniens tjeneste vorder gifuet udi alle maader tilbørligen oc forsvarligen at rette oc forholde, Saa Sandt hjælpe mig Gud oc Hans hellige ord,
Kjøbenhavn ut supra

Simon Braad

Disse dokumenter er skrevet af tre forskellige personer med hver sin ortografering og sætningsbygning. Sandsynligvis er de skrevet efter diktat, hvorefter henholdsvis direktionen og *Simon Braad* har skrevet under. Ikke mindst den sidste på en sådan måde, at man kan se, at han er vant til at skrive. Ydermere, at han skrev dansk som i alle senere dokumenter fra hans hånd.

Når man læser kontrakten, må man allerede efter de første linier spørge, om det i det hele taget er den person, vi tror at have fat i, for der står sort på hvidt "barnefød her i staden", og det er jo ikke det, der har været på tale hidtil? Jeg har søgt grundigt i København, men jeg har ikke kunnet få det bekræftet. Desuden er spørgsmålet også, hvor megen vægt der skal lægges på det. *Simon Braad* har jo ikke selv skrevet kontraktens tekst, og han har vel næppe heller diskuteret dens indhold med den høje direktion "for detaljer". Dertil kommer, at det måske ikke var så godt, hvis der stod, at han kom fra Blekinge, som svenskerne havde taget 25 år tidligere. Mit udsagn er derfor stadig, at han er den *Simon Braad*, der kom fra Ronneby.

Simon Braad må nok være mødt op med gode referencer, da det ellers vil være uforståeligt, at direktionen har lagt et ansvar, som det kontrakten udviser, på en 23-årigs blotte ansigt. Ansvaret er af en størrelse, så det er rimeligt, at man kalder ham supercargo (tilsynsførende med en afsendt skibsladning fragt). Selv kalder han sig assistent.

I intruksen er der en aftale om, at *Simon Braad* skal holde øje med hvordan overkøbmanden Bronchorst vurderer og handler med slaver, hvis det fx skulle ske, at han døde. I så tilfælde ville *Simon Braad* oppebære løn som overkøbmand. Nok var *Simon Braad* købmand, men handel med slaver har han ikke været ude for før. En modsvarende instruktion er givet Bronchorst.

Endelig står følgende vigtige sætning i kontrakten: "oc er hannem der foruden belofuet att i fald hand giøre Compagniet nogen **extra ordinaire** tienster saa shall saadant eftter des befindende vorde recompenseret". Vi skal senere se, hvordan direktionen håndterede den.

Inden afrejsen er der endnu et vigtigt dokument blandt arkivalierne at notere sig. Sagen er den, at direktionen havde givet tilladelse til, at hvert

besætningsmedlem efter ansøgning kunne få noget ekstra materiel med på rejsen, og *Simon Braads* ansøgning af 26. august 1682, der blev godkendt den 7. september, er så væsentlig for hele sagens videre forløb, at den vedføjes her i kopi (figur 6 s. 57). Desuden støttes den af den dechifrerede tekst, da det kræver nogen erfaring at læse de gotiske bogstaver⁵⁷:

"Høy og velbårne Herr: Directeurer ofver det ko: octroyerede Vestindiske og Guineciske Compagnie, Mine Høygunstige Patroner.

Efttersom Herr: Direkteurerne forleden war, eftter min ydmyge anmodning mig tilstode, at jeg shulde opsette hvad for vahre Jeg war sindet at wilde for min Particulier fri forny [?] denne Forrestaende Reise medtage; da fordrister Jeg mig at ombede mine Høygunstige Patroner, at wilde tilstede mig efterfølgende, nemlig:

- = 4 Stc: Hørlerret
- = 10 Stc: Sleslerret [slesisk lerred - en særlig kvalitet]
- = 10 Stc: Musketer og 1 flint [vel 1 til hver]
- = 12 ancher frans brendevin

Forscihrendes dennem, at Jeg shal som shyldigst, saaledis paa denne Reise tragte efter alt det, hvis som kand fremme Compagn: til beste, at de after Reisens fuldending shal hafue aarsag, at employere mig ydermere udi deris thieneste. Herpaa formoder Jeg deris Gode Reoslution, som dend de forblifue i ald Sandhed deris tro thienner, saa lenge Gud sparer mig lifuet.

Hafnia 1682
d: 26 Aug.

Simon Braad

Er dedte bevilliget, dend 7 Septemb.

A° 1682 - Hafnia

Jens Juel

A. Gyldensparre

Evert Holst

Oliger Pauli [bogholder og fuldmægtig]

Det er ikke klart, hvad der forstås ved stykker lerred - måske er det ruller - og hvad han ville bruge det til. Musketer har kun ét formål, men hvad havde han i tankerne? Og med alt det saltede kød, de havde om bord, var der stort behov for drikkevarer, ligesom de stærkere af dem vel kunne mildne noget på strabadserne undervejs, men 12 anker er nu alligevel meget. Bad han om det med salg for øje? Jeg tror det næppe!

En anden væsentlig ting at bemærke er hans gentagelse af, at han vil prøve at gøre arbejdet så godt, at kompagniet vil "employere ham ydermere".

Og, læg endelig mærke til hans skrift og sprog! Der kan ikke være tvivl om, at vi her har at gøre med virkelig vel lærd mand med megen øvelse.

Af alt dette må det være klart, at *Simon Braads* kontrakt kun gjaldt denne ene rejse. Det er derfor fejlagtigt, når det angives, at hans ordre og instruks lød på, at han skulle være assistent på St Thomas⁵⁸.

Så sejlede "Haufmanden" da op gennem de danske farvande den 5. no-

⁵⁷ Vestindisk-guinesisk Kompagnie: *Simon Braads* anmodning af 26. august 1682, Sten Arvesens og *Simon Braads* breve samt regnskabet over bjerget godt og omkostningerne herved, V-gK 192.

⁵⁸ E. Gullach-Jensen: Bidrag til de dansk-vestindiske øers personalhistorie. Pers. hist. T. 7. rk. 1. bd. s. 253, 1916.

vember 1682 ledsaget af en "Barcalonga" (en særlig stor bark), til skibet var forbi kap Lindesnæs. Man ville sikre sig, at "Haufmanden" var vel ude. Desuden skulle man nok heller ikke have, at nogen af fangerne tvang sig i land på de danske kyster.

Foreløbig var alt roligt. Den 19. november skrev Jørgen Iversen til Oliger Pauli, at den tyske kaptajn søger at hundse de danske. Samtidig slår han sig til tåls med, at det nok skal gå. Den 30. november meddelte Jørgen Iversen, at hans hustru er nedkommet med en lille pige. Derefter hørte man aldrig mere fra ham.

Næste gang man hørte fra "Haufmanden" var fra Marstrand i Sverige, da man forlængst troede, at skibet var nået til St. Thomas. Under stormvejr den 30. marts 1683 var skibet grundstødt på en klippe på Risøen i Karlsund ved Marstrand, hvor rådmand Sten Arveson (Arfueson) anede uråd, fordi "man fra skibet dagen den 1. april var begyndt at bringe fanger i jern ind til byen". Han skrev derfor et brev dateret 2. april til København om hændelsen, men allerede den 3. april tog admiral Niels Juel (bror til ovennævnte baron og direktør Jens Juel), der lå i Kattegat med nogle danske skibe, affære og bragte fanger og mandskab til København, hvor der blev iværksat en stor retssag.

Hvad der var sket kom tildels frem under retsagen, men efter min opfattelse først og fremmest i to andre dokumenter, nemlig understyrmand Jan von Gents flyveblad⁵⁹ og *Simon Braads* journal eller dagbog fra rejsen. Jan von Gents flyveblad, der betragtes som den eneste øjnvidneberetning og er en beskrivelse af rejsen, mytteriet og dommen. Det er gengivet i "Vore gamle Tropekolonier" (fodnote 53 s. 53). Heri er der en fin, detaljeret tegning af skibet set i to vinkler, af de ni rejste stejler, af skarpretteren og af to præster - de dømte blev forrettet hver efter deres religion. Flyvebladet kan beses under opsyn i Det kongelige Biblioteks stiksamling men må ikke berøres. Tegningen gengives her i figur 7 side 61.

Simon Braads journal er på 83 håndskrevne sider og findes sammen med forhør og dom blandt den store mængde arkivalier fra Det vestindiske-guinesiske Kompagni i Rigsarkivets håndskriftssamling⁶⁰. Omslaget gengives i figur 8 side 63.

"Ved dagningen den 20. januar 1683 opstod der mytteri på skibet, da Jørgen Iversen og *Simon Braad* kom op på skansen (broen) til kaptajn Bloem, som fortalte, at bådmandsmat Hans Biermand sad og drak brændevin sammen med fangerne. Han ville, at guvernøren skulle gå at spørge, hvad Biermand havde med fangerne at bestille. *Simon Braad* gik da hen og spurgte dem ud ...". Sådan begynder *Simon Braads* svar på fiskalens spørgsmål om, "hvorledes det henger sammen med bemelte rebellion, og naar den skeede", og derefter fortsætter det lange forhør (eksamen) af ham. Det vil være alt for omfattende at komme ind på detaljer her. I stedet henvises til de nævnte artikler, hvor man kan få et vist men dog begrænset indblik i hændelsen.

Fangerne og en del af besætningen havde begået mytteri, sammen med den nævnte Hans Biermand, men i spidsen for mytteristerne stod en af fangerne, Jochum Gulliksen, som tidligere havde gjort tjeneste på "Haufmanden". Under kampen var Jørgen Iversen den første, der blev kastet over bord, og efter forfølgelse blev kaptajn Jan Bloem og fem af kompagniets funktionærer fanget og gik samme vej. Det gjorde også kisten med Iversens nyfødte datter. I de følgende dage blev andre skudt og kastet over bord ifølge Jan von Gent,

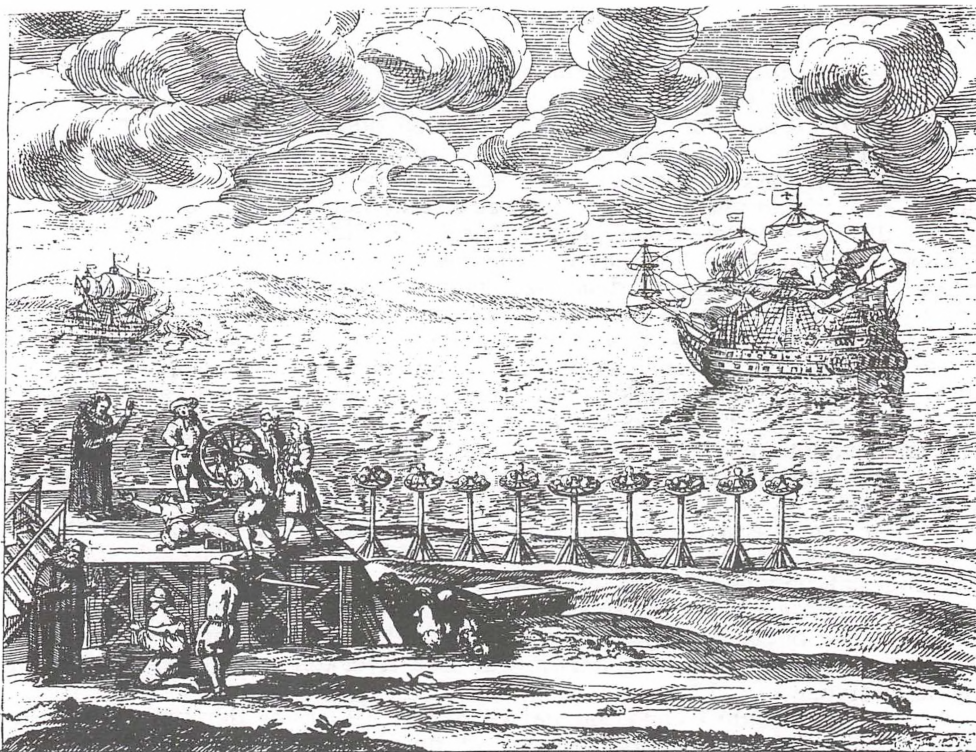
⁵⁹ Jan von Gent. En grundelig Beretning om det Vest-Indiske Skib *Haufmanden* kaldet". Det kongelige bibliotek. Flyveblad 1683. Gengivet i "Vore gamle tropekolonier", se fodnote 47 s. 50.

⁶⁰ Vestindisk-guinesisk Kompagnie: *Simon Braads* journal 5/11 1682-2/4 1683 og forhør over ham. Rigsarkivets håndskriftsamling V-gK 181.

således den 29. januar købmanden Bronchorst. De øvrige blev skånet, men flertallet af fangerne og tjenerne (servingerne) blev sat i land på øen Flores i Azorene den 1. februar 1683. Først ville mytteristerne sejle til Irland for at afsætte skibet, men efter et nyt mytteri sejlede de mod København.

Dommen blev afsagt den 20. juni 1683. Den er på 6 sider og opsat i 16 punkter. Som leder af mytteriet står Jochum Gulliksens sag først og fylder en hel side. Han skulle have arme og ben knust og derefter lægges levende på stejle. Hans gode sømandsskab - efter Bro-Jørgensens mening (fodnote 53 s. 53) - hjalp ham ikke meget. Lignende skulle overgå flere andre. Hans Bierman, som var den første, der lagde hånd på kaptajn Jan Bloem, skulle knibes med glødende tænger og have højre hånd afhugget inden den øvrige behandling.

Tre skulle miste hovedet, som skulle sættes på stager og kroppene lægges på stejle. I alt ni blev dømt til henrettelse, men derudover blev der

**Dette er en grundelig Beretning om det Væst. Indiske Skib/ Hafmanden kaldet/ houlket Anno 1682.
den 6. Novembriis fra Kiøbenhavn ad St. Thomas skulle henfyle/ og hvorledis 9. aft Dramen paa Skibet hafver rebelleret,
og Saberneret/ saa de Captajn Jan Bloem/ samt andre flere hafver ihullslaget og kast vnder Borden/
og Skib og Gods sat vnder Eyrt.**

Figur 7. Gengivelse af understyrmænd Jan von Gents tegning 1683, der viser "Hafmanden" i to vinkler, de ni stejler og hjul samt eksekveringen af dommen.

afsagt en række andre domme. Nogle skulle arbejde i jern på Bremerholm, andre skulle arbejde for kongen uden gage eller for kosten alene, og 18 navngivne personer "have forbrudt til kompagniet deres forhen løn og skulle arbejde for kongen i et $\frac{1}{2}$ år for $\frac{1}{3}$ af deres forrige gage", fordi de "ikke haver efter kommet deres skyldige pligt med at assistere Officeerne". Blandt dem var

også den nævnte understyrmand Jan von Gent.

Ifølge biskop Erik Pontoppidans opsats (1741-1752) gik dronning Charlottte Amalie i forbøn for de dømte og bad kongen om at forkorte deres kval, hvilket meget snart resulterede i, at de blev strangulerede (3. juli 1683). Den afslutning synes svag og stemmer hverken med dommen eller med Jan von Gents beskrivelse og tegning. Det er altså ikke rigtigt, når Gyldendals Leksikon (1978) anfører, at "stejle og hjul sandsynligvis ikke anvendtes efter 1500-tallet".

I vore dage har forfatteren Thorkild Hansen (1970) skildret Jørgen Iversens situation, mytteriet og straffen i sin trilogi om den danske slavehandel i bindet om "Slavernes Øer".

Nu må det være på tide at spørge, hvor *Simon Braad* var under alt dette? "Forhør og Dom" står der på et dokument omslag, men forhøret af ham har titlen "Examen". Det fylder 23 sider foldet folio med korte spørgsmål til venstre og *Simon Braads* omfattende, klare og detaljerede svar til højre. Heri står hans navn flere gange, men i dommens 6 sider nævnes hans navn ikke én gang.

Hvordan kan det hænge sammen? Krarup (fodnote 46 s. 50) vil vide, at han blev frikendt på grund af sin unge alder. Det må anses for et skøn, han lægger. *Simon Braad* var jo midt i 20-erne, så det er næppe troligt, at denne alder skulle spille nogen rolle for at blive dømt, og det stemmer ikke med den brutalitet, der i øvrigt blev udvist i sagen. Bro-Jørgensen (fodnote 53 s. 53) kommer nok virkeligheden noget nærmere, idet han noterer, at *Simon Braad* også skulle have været dræbt, men at "de kvindelige fanger med deres liv gik i forbøn for ham, fordi han havde været god mod dem, trøstet dem med Guds ord og sørget for klæder til dem". Det leder tanken hen på *Simon Braads* lærred, og det stemmer med, at Krarup noterer, at den stærkt religiøse Jørgen Iversen havde bedt *Simon Braad* holde andagt med folkene. Det er nok muligt, som Bro-Jørgensen skriver, at det skulle være *Simon Braad* og et par mere, der fik de andre "overrebeller" indespærret og skibet til at sejle mod København, men det skrift, Gulliksen havde udfærdiget med de øvrige "bekendelser" og et andet, der redegjorde for hans egen opførsel, var *Simon Braad* den eneste, der nægtede at skrive under på, fordi han fandt "en hel hob usandfærdigt deri".

Når *Simon Braad* ikke kom under samme tvang, kan det ikke udelukkes, at det skyldes, at han var i stand til at holde de øvrige i skak. Det er jo beviseligt, at han var stærkt bevæbnet.

Ved min gennemgang af arkivalierne har jeg fundet en helt anden sammenhæng, der beviser, at *Simon Braad* aldrig er blevet anklaget. Derfor findes *Simon Braads* navn ikke, og derfor var der hverken nogen frifindelse eller dom at afsige.

På sidste side i hans journal er der et NB:, hvor der står: "1683: den 6. maj forføjede mig fra Kiøbenhavn ad det foruløckede skib...." og videre "den 22. Sbr. [september] kom jeg til Kiøbenhavn igien, efter at jeg drog onsdagen tilforn fra Marstrand". I løbet af sommeren 1683 skrev Sten Arveson mindst 11 breve til direktionen (i alt 26 breve fra 2. april 1683 til 16. juni 1685. Det har åbenbart været vanskeligt for ham at få sine penge). I brevet dateret den 15. maj nævner han, at Monsr *Simon Braad* kom til Marstrand forgangen lørdag, som var den 12. *huius*, og i brevet dateret den 13. august 1683 nævner han, at Mr *Simon* nu begiver sig på reisen ned, så han bliver ene. Altså rejser han ikke nødvendigvis med det samme. Samtidig beklager han sig over, at de Høye Herrer ikke svarer på hans breve. Det viser sig, at Sten Arveson og *Simon Braad* hele sommeren sammen med en del folk har ligget ved "Haufmanden" og søgt at få fat i alt, hvad der kunne bjerges. Medens Sten

Journal

holden paa

Fregatten, Hansmancor Sælver
destineret til St. Thomas, og derfra
til Guinea, og fra samme Guinea
igien til St. Thomas, og der
efter til Stadenhagen, Com-

manderet af Cap: Jan
Bloom, bemelte Journal
er holden af Assistent

Simon Braad, fra
den 5te Novemb. 1682.

Der er agtet at gaas
Hvigt fra Stadenhagens
Riad, med den 2de April

1683, efter at Sten,
bet kom til at fravæde
den 30 Martijæ
ved Carlunds ruder

Sverrig, og der for
uden paa Huisen forre
faldet Prebellen.

[Signature]

Arveson sender sine breve om besværet ved arbejdet og med folkene, sender *Simon Braad* flere lister over bjergede sager såvel som over det, der er kastet ud igen på grund af vandskade. Det nævnes altsammen - revl og krat. Listen af 10. juni 1683 underskriver de begge. Den 16. december 1683 summeres det hele op på 10 sider, skrevet med *Simon Braads* hånd - også underskriften, men der står Sten Arfuesen. De her anførte dateringer dækker over en ejendommelighed, idet der på omslaget til dokumentet med forhør (examen) og dom står, at det fandt sted på admiralitetet i København i juni 1683, og da dommen blev afsagt den 20. juni, må det være rigtigt.

"Examen" af *Simon Braad* bærer ingen selvstændig datering, så enten må han være afhørt på et andet tidspunkt, eller også har han været en tur i København i juni måned. På grund af dokumenternes datering i øvrigt kan denne "eksamen" have fundet sted senest en gang i maj måned.

Denne antagelse bekræftes af to dokumenter dateret Marstrand d. 26. maj 1684. Af det første "Special Räckning på alt det Gods, som Anno 1683 ähr Bergiat af det forOlykade Skepp Hafmanden beliggende uthi Carlsund ved Kysten..." fremgår det hen gennem dokumentet klart, art for art, hvor meget der blev bjerget, hvor stor en del af det, der var ødelagt, og endelig den tredjedel bjergerne havde fået eller taget. Resten havde assurandørerne tilgode, og det var ikke mindre end 4043 Dr. 28 1/3 öre, efter at Sten Arveson havde trukket sine udlæg fra - se nedenfor. Møntfoden i Sverige på den tid var rigsdaler, daler og örer. Af det opsatte regnskab kan det ses, at en rigsdaler (RDr.) var lig 1½ daler (Dr.), og en daler var lig med 32 öre. Desuden regnedes örer også i brøkdele. I Danmark brugtes skilling. Selv om bjergningsmandskabet fik den ene tredjedel - godt og vel - var det alligevel ikke så ringe en del, *Simon Braad* her var med til at sikre assurandørerne.

På det andet dokument, "Räckning på det som Iag Hafver forskuttet I Contant..." (figur 9 s. 65), er hver enkelt post opstillet, som Sten Arveson har tilgode for, og de slutter med, at han, som vanligt er, lægger 2 procento til i provision. Ialt kræver han 1200 Dr. 24 öre. Med på denne liste er der tre poster ved-rørende *Simon Braad*. Den første lyder: "Betalt till Wölbårne Hr. Öfverste Macklier: I Gottenburg, som Wellacht. vnge karl *Simon Braad* hafver uptaget till sin Reises forsättiande till Kiöpenhafn, först när Skepet war Strandet. Contant ... 40 Dr.". Ifølge kontrakten skulle han have 8 rigsdaler om måneden, så længe han sejlede med Haufmanden, og det gjorde han i 5 måneder, så han har således på det tidspunkt kun fået to tredjedele af sin gage. Den anden post lyder: "Betalt till Een ung Persohn Well^t *Simon Braad*: ifra Kiöpenhafn, som var ved Biergningen i fra d. 12 May: och till d. 10. September: Paa Hre. Assccuradeurernes Weigner, för hans Omack ... 100 Dr. - för hans Kost Holt udi 17 Wekars thid à 2 RDr. [sic.!] om Wekan beloper ... 51 Dr."

Dokumenterne er udfærdiget af en øvet skriver og sat op samlet. Sten Arvesons underskrift står med samme hånd, men det så man måske stort på den gang?

Den sommer var *Simon Braad* således hele tiden i assurandørernes tjeneste. Dermed er det helt afklaret, at hans forklaring til retten er afgivet, inden han først i maj 1683 rejste til Marstrand.

Begge regnskaber (regninger) har et indhold og er sat så deltaljeret og klart op, at de kunne være genstand for en selvstændig artikel, men det ligger uden for en slægtsbogs rammer. Et par indtryk af det bjergede skal jeg dog give:

"124 tønnder kød, deraf 25 tønnder fordærvet, til bjergerne 33 tønnder og i be-

Figur 9. Siden overfor: Side af rådmand Sten Arvesens opgørelse over sine kontante udlæg i forbindelse med bjergning af last fra vraget af "Haufmanden". Midt på siden findes beviserne for, at *Simon Braad* var i Marstrand, medens retssag, dom og eksekvering fandt sted i København.

Den kung. af Nystad Frederic og udd. 13 Måneder i 1 Dyr.	590	2	—
for 272 sk. for de borte til Liggere og vedværende i 13 Måneder i 1 Dyr om Månaden	19	16	—
for Liggere i Bolig	13	—	—
for Liggere i Bolig og Liggere i Bolig i 1 Dyr om Månaden for Liggere	19	16	—
for Sold Bolig som var af 1000 Måneder Boligist.	9	—	—
for 218 27. Musqueter at Removeere i 1 Dyr.	54	16	—
for 32 Propant at det er gjort i 1 Dyr.	12	—	—
13 Proter eller Dyr till 16 1/2 P.	1	16	—
Detalt i Dattena for at gøre det Opvækst i de Oddwall till 6. Måneder for 2 Dyr fram og Licba stene	9	—	—
Detalt till for den Person i Helt. Emore Braad: ifra Liggere for som var med Liggere i fra 12 Maj og till 10 September.			
for Liggere i de 10 Måneder, for Liggere om 10 Måneder	100	—	—
for Liggere i 1 Dyr i 1 Dyr i 2 Dyr om 10 Måneder	51	—	—
Om den fulle Måneder i 1 Dyr på 1 Dyr Liggere	150	—	—
Udd. Liggere og Dyr for som 10 Måneder Liggere	30	—	—
A: 1684 i 19 Januar, for 10 Måneder som for Liggere i 1 Dyr om 10 Måneder 1700 Dyr, betalt for det:	1	—	—

Summa 1090

hold til assurandørerne 66 tønder til en værdi af 330 Dr.
 24 tønder flæsk, deraf 3 tønder fordærvet, til bjergene 7 tønder og i behold
 til assurandørerne 14 tønder til en værdi af 126 Dr.
 68 ankre brændevin, deraf 8 ankre bedærvet af saltvand, utætte og aldeles i
 bedærv 4 ankre, 10 ankre til at fylde de andre ankre med, bjergene
 taget 15 1/3 ankre, beholdt for assurandørerne 30 2/3 ankre til en værdi
 af 212 Dr 21 öre".

Og sådan kunne jeg blive ved, men det her vil være nok til at give indtryk af, hvilken kolossal opgave det har været at få sådan et skib udrustet, og hvilke værdier der stod på spil rent materialemæssigt. Man erindre Proviantgården som nævnt ovenfor. Her blev det hele bragt ind. Herfra blev skibet lastet og her sad jeg nu med dokumenterne herom godt 300 år senere.

I dette tilfælde gik den væsentligste del tabt, men takket være ikke mindst *Simon Braad* var det dog meget betydelige værdier, der blev bjerget. Var direktionen derefter indstillet på at "employere ham ydermere"?

Vejen til Horsens

Fra efteråret 1683 og til 1688 siger kilderne intet om *Simon Braad*. For at få rigtig fat på det, der da skete, er det nødvendigt med et lille sidespring og tilbage i tiden.

Efter krigene med Sverige var der en hel del bytten jordejendom mellem danske og svenske godsejere og mellem danskere indbyrdes. En af disse godsejere var Mogens Friis (1623-1675), der i 1672 oprettede grevskabet Frijsenborg og baroniet Frijsenvold. Heri var Peder Griffenfeld ham behjælpelig, men som bekendt kom begge kort efter "til skade"⁶¹. Mogens Friis mistede baroniet, og Peder Griffenfeld sad fra 1676 fængslet på Munkholm.

Relationerne mellem familierne gik imidlertid ikke tabt. Peder Griffenfeld var i 1670 blevet gift med Mikkel Nansens datter Karen. De fik i 1672 deres eneste barn datteren Charlotte Amalie (opkaldt efter dronningen), og moren døde 14 dage senere. Charlotte Amalie skal være blevet lovet til greve Mogens Friis' søn Niels (Nicolaus), men det blev frafaldet ved Griffenfelds fald⁶².

Charlotte Amalie Griffenfeld (1672-1703) blev opfostret hos farbroren Albert Gyldensparre⁶³, der i 1671 var blevet gift med Anna Margrethe Iserberg og ikke hos slægten Nansen, som anført i Danmarks slotte og herregårde⁶⁴. Ikke uden perspektiv er det i den forbindelse at erfare, at Gyldensparre selv havde en datter, der hed Charlotte Amalie, og at hun blev begravet den 19. december 1676⁶⁵. I litteraturen er det almindeligt at nævne, at forholdet mellem Griffenfeld og Gyldensparre var køligt, men entydigt troværdige kilder

⁶¹ Palle Birkelund, Finn Hilsted, Ib Koch-Olsen & Jørgen Paulsen: Danmarkshistoriens blå bog. Krak, 1971.

⁶² Palle Rosenkrantz: Amtmandsbogen. Portrætter og biografier af stiftamtmand og amtmand i Danmark 1660-1935. s. 61 og 94, Arthur Jensen, 1936.

⁶³ Chr. Bruun: Bidrag til Danmarks historie under Christian V; samlede fra udenlandske arkiver af C. F. Allen. Danske Samlinger 2. rk. 5. bd. s. 320, 1876-1877.
 Louis Bobé: Borgmester Hans Nansens efterslægt. Pers. hist. Tidsskr. 3. rk. 2. bd. s. 10, 1893.

⁶⁴ P. B. C. Westergaard: Stensballegaard. I Arthur G. Hassø (red.): Danske slotte og herregårde bd. 4 s. 443-448, 1945.

⁶⁵ H. C. Roede: Uddrag af kancelliets registranter angående vielser, dåb og begravelse 1676-81. Pers. hist. T. 7. rk. 1. bd. s. 48 og 58 samt 2. bd. s. 136, 1916-17.

mangler. Det kan derfor lige så godt være, at Gyldensparre blot gjorde klogt i at holde en lav profil og på afstand af broren - det var jo også gået galt for deres søster. Griffenfelds datter fik lov at bevare sin frøkenstand efter farens fald, så Frederik Krag måtte i 1690 have kongens særlige tilladelse til at gifte sig med hende. Herom skriver Bruun - med C. F. Allen, 17. oktober 1690 som kilde (fodnote 63 s. 66) - sådan: "Nu sedan har bemålede Kragh, med konnungens concens sig förlowat här med fordom Stor Canzleren Griffenfelds enda dotter, som sig hos sin farbror Etats Rådet Gyllensparre upphållit har, alt sedan den desastre och olycka hennes fader 1676 öfwer gick".

Kongens tilladelse er sandsynligvis givet på forbøn af ovennævnte baron Jens Juel til Juellinge, hvis nu afdøde datter Fr. Krag tidligere havde været gift med (Biografisk Leksikon).

I 1688 blev greve Niels Friis (1664-1699) til Frijsenborg amtmand over Stjernholm (Horsensområdet) og Arhusgaard amter⁶⁶. Samme år eller året efter havde Albert Gyldensparre godset Stensballegård i Vær Sogn lige nord for Horsens, og i 1690 gik det over til baron Frederik Krag (1655-1728), da han blev gift med Charlotte Amalie Griffenfeld.

Niels Friis og Charlotte Amalie Griffenfeld har altså sandsynligvis også truffet hinanden i voksen alder. I hvert fald formidlede Niels Friis et forlig mellem Horsens By og baron Fr. Krag til Stensballegård om retten til benyttelse af Horsens Havn. Her skriver begge under på dokumentet⁶⁷. Niels Friis døde af hjerneblødning i Haag godt et halvt års tid efter, at han var blevet *Envoyé extraordinaire* (gesandt). Hans enke Christine Sophie Reventlow (søster til dronning Anne Sophie Reventlow) beholdt Boller og Møgelkær i livgeding.

Friis-slægten havde i øvrigt relationer til Horsens Hospital, hvortil Mogens Friis til Boller og Favrskov allerede i 1666 udstedte en forskrivning, der lød på, at han og hans arvinger erkendte sig skyldige til Horsens 500 Rdl., som skulle indestå på Boller og den årlige rente udbetales til hospitalsforstanderen til 2 fattiges underhold i hospitalet (fodnote 44 s. 50).

Fra 1688 var *Simon Braad* ridefoged på godset Boller i Uth Sogn syd for Horsens⁶⁸, der hørte under grevskabet Frijsenborg. Det var netop det år, 1688-matriklen kom, og den viste, at Boller var på 119 tdr. hartkorn hovedgårdstakst samt 9 tdr. skovskyld og 9 tdr. mølleskyld. Hertil kom sammen med Møgelkær 1280 tdr. hartkorn bøndergods. Det job må have krævet sin mand.

Hvad der har været talt om i korridorerne, kan man kun gisne om.

På den tid boede greven på Boller. Det nuværende imponerende herresæde Frijsenborg ved Hammel hører en langt senere tid og efterkommer til, idet det blev bygget i 1860-67 af lensgreven og politikeren Mogens Krag-Juel-Vind-Friis (1849-1923).

Den 15. juli 1690 (Die ♂ [den nordiske gud Tyrns tegn = tirsdag] post dncem Exaudi [efter 4. søndag efter Trinitatis]⁶⁹) blev *Simon Braad* med kongens tilladelse foruden nogen trolovelse gift på Boller med *Sidsel Wejle*. Egentlig hed hun *Sidsel Sørensdatter*, så efterhånden faldt tilnavnet *Wejle* bort. Den 22. marts 1691 døbttes deres første barn i Uth Kirke. Det var en søn, som selvfølgelig kom til at hedde *Simon*. Da der var flere borgere fra Vejle blandt fadderne, synes det klart, at moren var fra denne by.

⁶⁶ J. Bloch: Stiftamtænd og amtænd i kongeriget Danmark 1660-1848. Arhus stift s. 108-109. Udg. af Rigsarkivet, C. A. Reitzel, København 1895.

⁶⁷ Sv. Aa. Bay: Bidrag til Horsens historie side 74-75. Horsens kommune 1979.

⁶⁸ P. H. J. Petersen: Samlinger vedrørende danske ridefogeder bd. 1. XIV. Alm. dansk-norsk personalhistorie, K 2 lokale embedsmænd. Rigsarkivets håndskriftsamling.

⁶⁹ Alle latinske, gammelkirkelige datoangivelser er transformeret ved hjælp af R. W. Bauers Calender for årene fra 601 til 2200 efter Christi fødsel (1868 (1971)). Gentagne optryk.

Historien får dog mere perspektiv, da de den 10. juli 1692 fik en søn døbt Mogens, hvorved greve Nicolaj (Niels) Friis og jomfru Anne Marie Offenbergs var faddere. Anne Marie von Offenbergs (o. 1646-1694) var greve Mogens Friis' 2. hustru og mor til greve Niels Friis. Jeremias Anchersens har ikke blot villet skrive enke men har i stedet brugt det finere jomfru.

Efter Mogens Friis' død i 1675 drev hun grevskabet videre under sønnens mindreårighed, men både hun og senere sønnen var nok også godt hjulpet af forvalteren *Niels Nielsen Hielsing* (1650-1713), der som vi så under slægten Hjersing, desuden var forpagter af Favrskov og ejer af Amdrupgård.

Næste år den 24. september var der igen dåb hos ridefogedens, da en datter blev kaldet Anne Marie efter grevens mor. Sønnen Mogens døde godt 3 måneder gammel, medens Anne Marie Braad (1693-1719) blev gift med Hein Justesen den 22. august 1713.

Så må familien være flyttet, for i 1697 fik de datteren Karen døbt (dato kan ikke læses) i Urlev Sogn længere sydpå i Bjerre Herred. Her var Jeremias Anchersens hustru fadder, så familien har som sædvanlig holdt fast ved tidligere bekendtskaber.

Seks år senere - den 8. maj 1703 fik *Simon Braad* skøde på Inger Gudmandsdatters (enke efter tolder Christofer Pedersen Høyer) gård og to tiliggende boder med have på Søndergade i Horsens⁷⁰. Det er kort noteret hos Bay⁷¹, der skriver "forrige forpagter" men kun prikker i stedet for, hvad det var af. Skødet er da også skrevet særdeles småt, men sirligt og klart. Her står det tydeligt nok, at *Simon Braad* hidtil havde været forpagter af Grunnedgaard. En nærmere undersøgelse viser, at det må være Store Grundet i Hornstrup Sogn nord for Vejle. Den ejedes da af major Erik Krabbe (1701-1705); måske var *Simon Braad* der også under dennes stedfar, Otto Fr. von Gamm⁷².

Den 4. maj 1705 fik *Simon Braad* og *Sidsel Sørensdatter* deres sidste barn døbt Margrethe Elisabeth (begr. 3. februar 1710), og så er tankerne pludselig tilbage i Ronneby. Hans mor hed jo Margareta, som vi skal se nedenfor (X. Slægten Schlüter). Desuden havde han en søster Elisabeth (1658-1680), der var et år ældre end han, og som netop var død på den tid, han kan tænkes at have forladt Ronneby. Slægtskabet holder.

Hospitalsforstander og konsumtionsforpagter

Efter hospitalsforstander Christian Nielsen Toldorphs død i 1705 ansøgte amtmanden over Aarhusgaard og Stjernholm amter Christian Ludvig von Plesens (fodnote 62 s. 66) og biskop Hans Braem i Arhus om tilladelse til nedlæggelse af Horsens Hospital og fordele patienterne på andre, da der heri kunne ligge en besparelse, men Frederik IV sagde nej (fodnote 44 s. 50).

Så skulle hospitalet have ny forstander, og igen ser det ud til, at *Simon Braad* har haft de rigtige forbindelser. I hvert fald fik han kongelig beskikkelse som hospitalsforstander den 2. november 1706 og blev i jobbet, indtil det i 1726 overgik til sønnen *Simon Braad d.y.*

Hospitalsforstanderen havde fast løn, der aftaltes med biskoppen. Desuden var der åbenbart nogle sportler. Horsens Hospital hørte under Torsted Kirke i udkanten af byen, men i hvert fald nogle af de kirkelige handlinger

⁷⁰Horsens skøde- og pantebrevsprotokol 1703 side 210.

⁷¹Sv. Aa. Bay: Horsens gennem tiderne side 76-77. Thems boghandel, Horsens 1953.

⁷²Mogens Lebech: Store Grundet. I Aage Roussell (red.) Danske slotte og herregårde bd. 15 side 301-310. Se også J. P. Trap: Danmark 5. udg. 1959. Gadbjerg, Grønbæk, Hornstrup, Horsens, Urlev, Uth og Vær, 1967.

dér vedrørende hospitalet er indført i Vor Frelser Kirkes kirkebog. Der ser vi ofte *Simon Braads* navn, når han har givet en tilladelse eller rettighed fx: "1718, d. 28. April copulerede jeg udi Torst: Kirche skibskarl Christen Jensen og Anne Thomasdatter, i copulations Rettighed lagt den 27. April 1718 til *Simon Braad*". Der må være tale om et pengebeløb. Muligvis har han skullet skrive nogle papirer i sådanne tilfælde. Tilsvarende må antages at være tilfældet, når handlingen blev forestået i Torsted Kirke af hospitalets egen præst, Elias Olufsen Svane. Der var altså brugerbetaling, hvilket jo ikke var forskelligt fra den, der ellers var i forbindelse med kirkelige handlinger.

Men *Simon Braad* havde andre aktiviteter. Således var han i 1711 forpagter på Rosenvold på nordsiden af Vejle fjord, hvor han holdt tjenestefolk uden selv at bo der (Nygårds sedler). Hvor længe det stod på vides ikke.

Den 7. april 1716 (1/1 1716-1/1 1719) forpagtede *Simon Braad* sammen med interessenter konsumtionen (d.v.s. inddrivelsen af forbrugsafgifter) af Horsens By, der i de år udgjorde et beløb på godt 4956 Rdl. årlig (Nygårds sedler). Senere var sønnen *Simon Braad d. y.* med i det. De blev begge på den tid kaldet *Seigneures*.

I 1719 står der i kirkebogen: "den 14. oktober prædikede jeg ofver *Simon Braads* salig kjæreste *Sidsel Sørensdatter*, som blev nedlagt udi Frelser kirche udi een ege kiste". En måned senere prædikede præsten over Rasmus Jensen Werling (nedenfor) "forhen begravet udi Frelser kirches kirchegaard udi i een ege kiste". Begge blev lagt ned i en egekiste, men til forskel blev *Seigneur Simon Braads* kone begravet inde i kirken. *Simon Braads* har altså været særligt ansete personer i byen på den tid.

Datteren Anne Marie (begr. 8. december 1719) døde næsten samtidig med moren, og det ses af skiftet, at barnebarnet den 5 årige *Sidsel Heinesdatter*, med sin far Hein Justesen som værge, fik sin mors søsterlod. Af andre børn var der på den tid også den 28-årige *Simon Braad d. y.* og den 20-årige Karen Simonsdatter Braad.

I 1726 afgav den 67-årige *Simon Braad d. æ.* som nævnt stillingen som hospitalsforstander til *Simon Braad d. y.*, men ellers siger kilderne ikke noget om den gamle, før han i 1742 oprettede en fundats, hvorved han skænkede 400 Rdl. til en sengeplads på hospitalet. Han døde den 5. juli året efter 84 år gammel, og skifteforretningen efter ham blev holdt i *Simon Braad d. y.* gård i 1744. Af arvinger ud over ham var der søsteren Karen, der i 1722 var blevet gift med løjtnant Thedin og nu boede i Boratz (Borås) i Sverige samt jomfru *Sidsel Heinesdatter*, der havde Sr Peder Hansen Mulle som værge, selv om hun boede hos morbroren⁷³.

4. led. *Simon Braad d. y.* og *Anne Christensdatter Hurtigkarl*

(aner nr. 158 & 159)

For at vi på bedst mulig måde kan blive klar over, hvem det var, den unge *Simon Braad* blev gift med, må jeg begynde med at fortælle om "Købmændene på Søndergade":

Hans Nielsen Riber må være kommet til Horsens fra Ribe før 1690. Her blev han gift med Johanne Christensdatter og fik den 25. maj 1691 døbt datteren Ingeborg (også skrevet Engeborre) Hansdatter. Den 21. oktober 1690 pantsatte han en gård på søndre side af Store Smedegade, men i 1698 havde han stadig en gård (fodnote 67 s. 67). Den 1. december 1691 tog han borgerskab i Horsens for at ernære sig "af ringe grov købmandshandel" på Søn-

⁷³Horsens købstads skifteprotokol 1743-1744 side 626 ff.

dergade (Nygårds sedler). Da han døde i 1699 viste skiftet⁷⁴, at grovvarehandlen ikke har været så ringe endda. Værdierne blev åbenbart stående i ejendommen, og det blev væsentligt for det følgende.

Den 4. februar 1701 giftede enken Johanne Christensdatter sig med Rasmus Jensen Werling fra Vejle. Han havde den 29. juni 1700 taget borgerkab i Horsens for at ernære sig ved "små" købmandshandel (Nygårds sedler). I 1717 døde Johanne Christensdatter, uden at de havde fået livsarvinger, så der var umiddelbart ikke andre til at arve end manden og hans steddatter Ingeborg. Igen blev værdierne stående i boet. I skiftet efter hende findes afskrift af tyske breve fra Lübeck, der viser, at Rasmus Jensen Werling handlede med denne by, hvilket selvfølgelig er foregået ad søvejen⁷⁵. Sådan kan han også have handlet med Nibe og i den forbindelse fundet sig en ny kone.

Det var i hvert fald *Anne Christensdatter Hurtigkarl* fra Nibe, han blev gift med, og sandsynligvis er det sket ret snart efter. Nygård har to sedler, der viser, at de ikke er gift i Horsens. Den ene er et notat fra kopskat mandtal i 1718. Her står der, at "Rasmus Jensen Werling bruger en lille krambod. Han har lidt søskade, og han har et barn og en tjenestepige". Nedenunder er der senere tilføjet, at "manden er gift siden forleden år, og konen betaler kopskat som manden". På den anden står nævnt, at de fik kongelig konfirmation på testamentet 1719 20. november. Det kan jeg bekræfte efter en gennemgang af kirkebogen og desuden, at Rasmus Jensen Werling ikke fik børn i nogen af sine ægteskaber.

Rasmus Jensen Werling og *Anne Christensdatter Hurtigkarl* kan selvfølgelig være blevet gift mange andre steder end lige i Horsens, men det er alligevel en overvejelse værd. Når vi ved, at hun fødte sit sidste barn i 1738, kan hun næppe have været meget over en snes år, da hun blev gift med Werling i 1717/18. Men hvordan kommer en pige på den tid og af den alder fra Nibe ned og bliver gift med en ældre købmand i Horsens?

Hendes far og familie sejlede med sild og Rasmus Jensen Werling handlede med tjære (og salt?) og sejlede bl. a. på Lübeck. I disse fakta kan der måske være en sammenhæng, der gør det lidt mere sandsynligt, at de er gift i Nibe end andre steder, men det kan desværre ikke verificeres, da Nibe kirkebog først begynder i 1765.

Det er ikke nemt at vide, hvad søskade dækker over, men det kan være på grund af den, han i 1718 har tjenestepige (kone) og bruger kramboden.

Testamentet står i Danske Kancelli (Jyske Register, D 26, 1716-1720) og en afskrift, bevidnet af lavværgeren, findes gengivet i skifteprotokollen. Det begynder sådan: "Som Ieg undershrefne Rasmus Jensen Werling indvaaner udi Horsens paa nogle aars tiid med min itzige hustrue *Anna Christensdatter* haver levet et forunderligt Egteskab dog uden livsarvinger ei heller i mit forige Egteskab hafve det....". Derfor ønskede de, at den efterlevende skulle beholde de efterladte værdier.

Den 9. november 1719 døde Rasmus Jensen Werling og begravedes den 17. Under skifteforretningen gjorde *Anna Christensdatter Hurtigkarls* værge Seing. Jens Pedersen opmærksom på, at hun og manden havde oprettet et testamente, som nu var i København til konfirmation. Imod dette reagerede Morten Mortensen på de fraværende arvingers vegne og forlangte, at forretningen skulle gå videre, da ingen testamente var forevist magistraten. Det fik han ikke noget ud af. Forretningen fortsatte den 28. november 1719, da der forelå et testamente underskrevet af Rasmus Jensen Werling (LS) og *Anne Christensdatter* (LS) den 20. oktober og konfirmeret af Frederik IV den 20. november. (LS) betyder, at de har haft personlige segl, som de har sat under.

⁷⁴Horsens købstads skifteprotokol 1699 side 145a-162b.

⁷⁵Horsens købstads skifteprotokol 1717 side 414-424b.

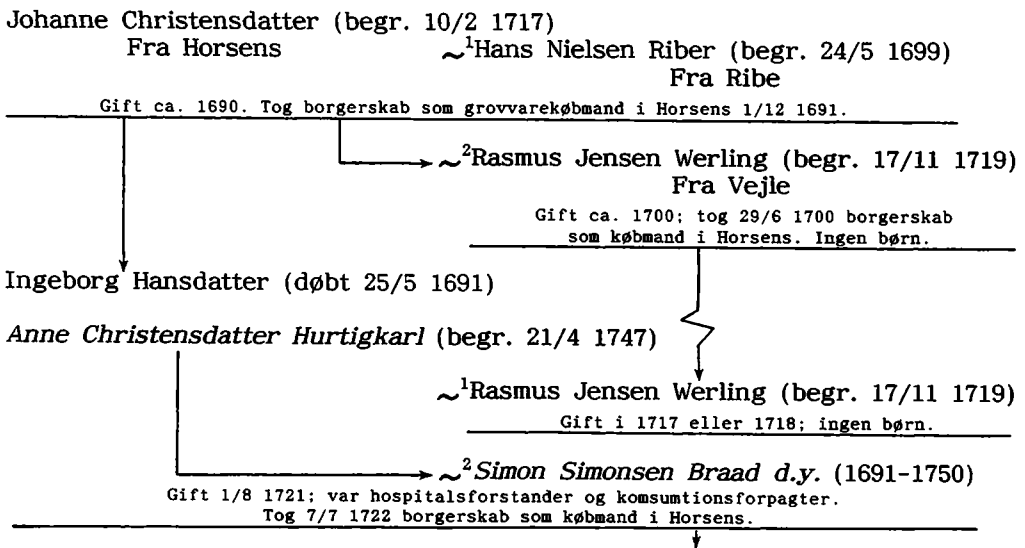
Det måtte man bøje sig for, men den 28 årige steddatter Ingeborgs værge Oluf Jørgensen kommer imellem og kræver, at hun skal have arven efter sine forældre, sådan som det er anført i skifterne efter dem. Det var i penge 356 Rdl. 3 Mk. og 14 Sk. Samtidig blev de 60 Rdl., som begravelsen af hendes mor var sat til, afstået, "formedelst hendes (Ingeborgs) store svaghed og enfoldigheds skyld, siden hun ej er af den forstand, hun sit brød i ringeste måder er god for at erhverve". Det, der stod i ejendommen efter tidligere skifter, kom nu frem.

Selve skiftet nævner gården i Hospitalsgade, hvor den salig mand døde og "1 gårds auling på Horsens mark". "Ellers bemeldte enken at være endnu i behold til stervfboen efter forrige skifteforretning, da der blev skiftet efter den salig mands første hustrue, 1 huus i Raarup hartkorn 3 skp. ialt, så og et par (?) ejendomme på Vejle mark". Ud over det sædvanlige står der en del om tjæreboden og dens indhold af åbnede og uåbnede tjæretønder. Det siger noget om grovvarehandlen, som måske har relation til skibsfarten og søskaden. Det bør dog også nævnes, at *Simon Braad d. æ.* havde en fordring i form af et rentalån med resterende renter på 104 Rdl. 1 Mk. og 12 Sk.⁷⁶.

Det var en ganske pæn købmandshandel, der siger noget om den "mindre" grovvarehandel på Søndergade, som Hans Nielsen Riber havde, Rasmus Jensen Werling fortsatte, og som enken *Anne Christensdatter Hurtigkarl* (født før 1700-1747) blev siddende ved efter 1719. Hun synes således at have været velsitueret, måske endog rig, og hun har været attraktiv for et ægteskab. Men de hittidige oplysninger lader ane, at hun vidste, hvad hun ville.

På samme gade boede *Simon Braad d. y.*, der som nævnt blev født på Boller i 1691. Der vides intet om hans opvækst og ungdomsår; muligvis har han hele tiden boet hjemme, men så træffer han den selvbevidste *Anne Christensdatter Hurtigkarl*. I Vor Frelzers kirkebog i Horsens står der: "den 1. august copulerede ieg i huuset Monsignør *Simon Braad* og enche Madame *Anne Christensdatter Hurtigkarl* udi i enchens eget huus uden foregående trolovelse efter kongl. allernådigste brevaftale 9. juli 1721". Igen får vi indtrykket af en stærk dame.

Slægtsfølgen af købmændene på Søndergade

⁷⁶Horsens købstads skifteprotokol 1719 side 57b ff. Indeholder også afskrift af testamentet.

Den 30. december 1721 dannede *Simon Braad d. y.* et selskab, der for pagtede konsumtionsretten i Horsens, muligvis sammen med faren, der tidligere havde det. Deres forpagtning blev fornyet flere gange og fortsatte i hvert fald indtil udgangen af 1730. I den periode lå beløbet fra 4070 Rdl. til 4605 Rdl. årlig (Nygårds sedler).

Samfundsøkonomisk er det værdifuldt at vide, hvad der kom ind i forbrugsafgifter, men privatøkonomisk ville det være lige så værdifuldt at vide, hvad forpagterne fik for arbejdet, men det synes ikke registreret.

Den 7. juli 1722 tog *Simon Braad d. y.* borgerskab som købmand i Horsens, så han nu kunne kalde sig købmand på den gård, han fik ved ægteskabet. Måske har det været i den sammenhæng, at der i 1724 var problemer med at få næringsbevillingerne overholdt (fodnote 44 s. 50).

Den 24. maj 1726 meddelte stiftamtmand og biskop *Simon Braad* bestallingsbrev på hvervet som hospitalsforstander, hvilket fik kongelig konfirmation den 21. juni (Jy. Reg. 117). Den gode *Simon Braad* har haft meget at se til!

Der kom en hel del børn i familien, men om forretningerne siger kilderne foreløbig intet. Bay noterer dog, at *Simon Braad* i 1744 blev suspenderet som hospitalsforstander for sløseri i sit embedes forretninger, men det synes ikke holdbart, idet han stadig står som hospitalsforstander i februar 1747. Fra gammel tid havde Horsens Hospital en hel del jordegods, og der har forstanderen været skifteforvalter. Ved registrering af et skifte den 15. og 22. februar 1747 er det stadig *Simon Braad*, der skriver under, men ved den endelige vurdering af skiftet den 26. april er det ved hans fuldmægtig Ancher Jacobsen, og borgmester Hans Christian Møller står som konstitueret hospitalsforstander, så det må være i den periode, katastrofen er sket.

Vi ser kun glimt af situationen men kan dog ane, at der ikke alene har været noget galt med regnskabet. Således opstod straks fra *Simon Braads* ansættelse i 1726 en stedse varende uenighed mellem ham og hospitalets præst Peder Dalhoff. Alene for *Braads* skyld søgte han bort fra byen og blev efter 4½ år præst i Slangerup på Sjælland, hvor han døde allerede i 1732. Det er fra hans søn Herlov Dalhoffs optegnelser, dette vides. Han var degn i Hvirring og Hornborg sogne vest for Horsens, hvor han sandsynligvis selv har mødt *Simon Braad d. y.*, idet han skriver: "ham har jeg kiendt som en gammel Kjeltring".

Kildekritisk set er det ikke nogen dårlig kilde. Med de ord rammer den nok den almindelige opfattelse af ham i samtiden. Interessant er det også, at Herlov Dalhoffs optegnelser indeholder et referat af rettergangen efter sagen med "Haufmanden". Selvfølgelig har referatet nogle afvigelser fra virkeligheden, men den er ikke vokset med tiden⁷⁷.

"Den 1. april 1747 fik hospitalsforstander i Horsens *Simon Braad* og hans hustru *Anne Christensdatter Hurtigkarl* kongelig bevilling på at sidde i uskiftet bo i enlig stand og omsider skifte med samfrænder" (Nygårds sedler), men kirkebogen fortæller allerede den 21. april "prædikede jeg ofver *Anne Christensdatter Hurtigkarl*, forstander *Simon Braads* Hustru, som blev henlagt i Kirchegaarden". De har haft det vanskeligt i den seneste tid.

Først den 28. november 1749 fik stiftsøvrigheden *beneficium* (godkendt) panteret i sagen mod *Simon Braad* (Nygårds sedler; Jy. Reg. 34.270). Men hvad der siden skete, oplevede han ikke. Han døde den 18. april 1750, og i kirkebogen står der: "d. 23. april: til 12 Slet henbåren i Kirchegaarden afsatte Hospitalsforstander *Simon Braad* af mig kast. jord paa". En sammenligning med hans kones begravelse tre år tidligere sandsynliggør, at der her ikke har været nogen kirkelig handling. Præsten har blot bedt nogle om at bære kisten ud til graven præcis kl 12, så ville han kaste jord på. Meget tyder på, at

⁷⁷Sigurd Elkjær: Af degnen Herlov Dalhoffs optegnelser (1769-1791). Arbog hist. samf. Arhus stift bd. 23. s. 165-190, 1930.

hjemmet og det hele er faldet fra hinanden efter *Anne Christensdatter Hurtigkarls* død.

Skiftet og opgørelsen efter de to er meget omfattende og varede det meste af seks år. Det viser klart, at *Simon Braad d. y.* på en eller anden måde var kommet ud i svære økonomiske vanskeligheder, som det vil være alt for vidtgående at komme ind på her. Det skal blot som et eksempel på vanskelighederne nævnes, at han havde betydelig 2. prioritets pantegæld til sin svoger provst Niels Hurtigkarl i Grønbæk, til hvem han endog den "8. januar 1748 pantsatte 4 køer, 2 ungstude, 24 får og 2 små bæster". Der blev i 1750 udfærdiget plakater og katalog over ejendommens effekter og siden holdt offentlig auktion. Da man endelig nåede vejs ende den 24. december 1755 og talte gæld og værdier op mod hinanden, viste det sig - for så vidt det er muligt for mig at gennemskue - at enhver fik sit med påløbne renter. Hvad der stod i depositum fra tidligere skifter var til stede. Således fik fx hans "syster Karen salig liutenant Thedins i Sverrig" arven efter sin far og hans søsterdatter Sidsel Heinesdatter, der nu var gift med Thomas Stephansen, en arv på 779 Rdl. Også de 400 Rdl. som *Simon Braad d. æ.* havde doneret til en sengeplads på hospitalet var der. Skiftet slutter endelig med, at der endnu var beholden 921 Rdl. 3 Mk. og 5 Sk., som blev "holdt *in deposito*, indtil hospitalets præntioner enten fra de høye herrer direktører eller andre vedkommende vorder tilkjendegivet". Jeg har ikke noteret mig sådanne tilkendegivelser⁷⁸.

Simon Braad var altså i realiteten ikke gået konkurs, men der havde været noget i hans økonomi, han ikke kunne klare, og derfor blev det også galt med hospitalets regnskab.

Slægtens sidste Braad

Ifølge skiftet havde *Simon Braad* følgende børn. Den 25 årige Rasmus Christian Braad (døbt 28. juni 1722), der opholdt sig som studiosi i København, den 20 årige Simon Braad (døbt 19. oktober 1729; den 5. i rækken) i Kolding, den 19 årige Niels Hurtigkarl Braad (døbt 27. juni 1731) i Horsens, den "ungefehr" 15 årige *Cecilie Dorothea Braad* (døbt 1. november 1734), som opholdt sig hos sin morbror provst Niels Hurtigkarl i Grønbæk og endelig den 11 årige Dorthe Braad (døbt 8. juni 1738), der opholdt sig hos sin værge Thomas Stephansen i Horsens.

Den 5. november 1762 blev Rasmus Christian Braad ved kongelig befaling relegeret fra universitetet (Nygårds sedler). Hvorfor vides ikke. Simon Braad er muligvis forblevet i Kolding og kan være den mølleriejer Simon Braadt, der i 1769 havde en trætte med Hans Møller.

Niels Hurtigkarl Braad blev student fra Horsens Latinskole 1751 og cand. theol. 23 år gammel. Den 9. oktober 1761 fik han gården Refstrup i Gadbjerg Sogn, da han ægtede Sophie Amalie Bagge, der var enke efter birkedommer Lars Thistrup⁷⁹, der døde i 1756. Ved giftermålet var Niels Hurtigkarl ophørt med at bruge slægtsnavnet Braad.

Refstrup Hovedgård havde på den tid godt 22 tdr. hartkorn, hvortil kom over 200 tdr. hartkorn bøndergods, og det ses, at Niels Hurtigkarl købte mere, idet en gammel landgildebog for en del bøndergods, der tidligere havde hørt under Engesholm, fra 1769 bar Niels Hurtigkarls og M. Thistrups under-

⁷⁸ Horsens hospitals skifteprotokol 1747 side 1-6.
Horsens købstads skifteprotokol 1749-1755 side 479b-496, i alt 33 enkeltsider.

⁷⁹ Prokurator Lars Thistrup var birkedommer til Skovgård Birk og fra 1754 ejer af både Fårupgård og Refstrup. P. Eliassen. En præstehistorie fra Jelling. Vejle amts årbøger s. 176-185, 1912.
Se desuden Gadbjerg sogn i Trap: Danmark.

skrifter, når bønderne betalte deres landgilde. Sidstnævnte var formentlig Lars Thistrups søn. Niels Hurtigkarls underskrift ses sidste gang i februar 1772, så han er antagelig kommet fra gården på den tid⁸⁰.

Ved folketællingen i 1787 genfinder vi den nu 55-årige Niels Hurtigkarl og Sophie Amalie på 83 år på Rosensgade i Aarhus. Hun har altså været 57 år, da de blev gift, hvorfor det er klart, at de ikke fik børn. Niels Hurtigkarl står som konsumtionskontrollør og har altså haft et job, der i sit indhold har svaret til farens og farfarens.

Dorthe Braad blev i 1766 gift med Andreas Jørgen Fischer til Grauballegård men døde året efter i barselsseng⁸¹.

Det er muligt, at *Cecilie Dorothea Braad* (1734-1804) er kommet til sin morbror i Grønbæk før 1750, og hun blev der i en årrække; måske nærmest som en datter i huset. Hun har gået der som ung pige, da Niels Hurtigkarl i 1757 byggede sin pragtfulde præstegård⁸², og kirkebogen fortæller, at det var i den hun fredag den 24. oktober 1760 blev gift med *Ole Christian Sadolin* (1732-1787), der var præst i Højbjerg og Elsborg (1759-1773) og derefter i Thorning og Karup (1773-1787). Se slægten Sadolins 3. led side 47.

Niels Hurtigkarl og Anne Margrethe Jespersen vil få en særlig omtale under slægten Hurtigkarl nedenfor (XI. slægt).

Braadernes historie er resuméret i artiklen "Braads saga"⁸³.

X. Slægten Schlüter

(tavle 5 side 51)

Ovenfor noterede jeg, at *Simon Simonsen Braad* i denne slægts 2. led blev gift ind i slægten Schlüter i Ronneby i Blekinge. Ved kontakten med Landsarkivet i Lund blev jeg bekendt med en omfattende svensk beretning fra 1906 om slægten⁸⁴, som gjorde et nærmere studium af den mulig. Oplysninger om slægtens ældste del har jeg hentet i et tysk biografisk leksikon⁸⁵.

Slægten kan spores tilbage til Brabant før 1500 og skal være udvandret derfra på grund af religionsforfølgelser, hvilket bestyrkes af slægtens egne gamle optegnelser samt dokumenter og biografiske samlinger i arkiverne, men måske er det kun navnet, der er tilbage fra den tid. Hertugdømmet Brabant lå fra det nordlige og ned midt gennem det nuværende Belgien.

1. og 2. led. De første spor af slægten

(tavle 5 side 51)

Det først kendte navn i slægten var *Joachim*, som blev født i 1491/92 i Dömitz ved Elben 30-40 km vest-nordvest for Wittenberg. Hans far hed *Kutz-*

⁸⁰ Hans Kau: Hovedgården "Refstrup" i Gadbjerg sogn. Vejle amts årbøger s. 1-50. 1911.

⁸¹ H. Friis-Petersen: Slægten Fischer fra Silkeborg. Pers. hist. Tidsskr. 13. rk. 2. bd. side 62-63, 1953.

⁸² J. P. Skou: Provst Niels Hurtigkarl til Grønbæk. Arbog for Roskildeegnens selskab for genealogi og personalhistorie, 9. årg. s. 5-9, 1996.

⁸³ J. P. Skou: Braads saga. Pers. hist. T. 1 s. 75-99, 1997.

⁸⁴ Karl A. K^{son} Leijonhufvud & Gustaf C^{son} Leijonhufvud: Ny svensk släktsbok (2) s. 505 ff. P. A. Norstedt & söners förlag, Stockholm, 1906.

⁸⁵ Duncker & Humbolt: Allgemeine deutsche Biographie i 56 bind, 1967. Første udgave Akademie der Wissenschaften, Berlin 1875. Der er heri ca. 2 sider om *Joachim Schlüter*.

ker og var færgemand. Han døde tidligt, hvorefter moren giftede sig med en ved navn Schlüter, og det blev det navn, der anvendtes i familien, og som *Joachim* fortsatte med at bruge som voksen. Morens og stedfarens navne kendes ivotrigt ikke.

Joachim Schlüter må tidligt være kommet i gejstlig stand, for allerede da han den 19. juli 1518 lod sig indskrive ved universitetet i Rostock bar han titlen "Dominus". Efter et kort ophold dér finder vi ham i vinteren 1520/21 i Wittenberg, hvor han var Martin Luthers elev ("des Lutherei Discipel") - altså allerede et par år efter, at Luther havde opslået sine 95 teser! I 1521 tog han magistergraden i Wittenberg, og kort tid efter begynder han at prædike Luthers lære under et lindetræ ved hoveddøren til sit hus i Rostock.

Joachim Schlüter (ane nr. 10.128) havde åbenbart en god støtte i hertug Henrik den Fredsommelige (den femte) af Mecklenburg, der i 1523 nævnes som stedfortræder for Magnus (postulirten Bischofs von Schwerin). Trods det, blev *Joachim Schlüter* i 1525 fordrevet fra Rostock, men allerede i 1526, trekvart år senere, kaldte hertug Henrik ham tilbage, hvorefter han fortsatte sine prædikener ved St. Petri Kirke.

Det må være kort herefter, han blev trolovet og i ugen efter St. Michael i 1528 gift med *Catharina Gele* (ane nr. 10.129) under stort folkeligt opløb - det var jo en præst i et hidtil katolsk land, der giftede sig, og det endog med en datter af en klejnsmed. De fik en søn døbt *Elias* i 1529 (ane nr. 5064). Denne *Elias* menes at have haft en søn ved navn *Herman*, og han kan være den *Herman Schlüter*, som vi senere møder i Ronneby i Sverige. Fra denne gamle tid og videre op var *Elias* i hvert fald et almindeligt navn i slægten. Desuden kalder Paul Wilstadius (1977) i en nyere og meget omfattende artikel (fodnote 51 s. 53) antagelsen for plausibel.

I efteråret 1531 blev *Joachim Schlüter* syg, og han døde pinsesøndag den 19. maj 1532. Paul Wilstadius vil vide, at der var tale om et giftmord. Han blev begravet under "Kirkegårdslingen" (der Friedhofslinde) ved hoveddøren til sit hus, der hvor han oprindeligt prædikede. Graven blev dækket med en sten med latinsk indskrift, og stenen ligger der stadig. Så sent som i 1862 blev der rejst et mindesmærke i jern over ham.

Catharina Gele flygtede - udtrykket stemmer godt med, at der var tale om et mord - derefter med den omkring treårige søn *Elias* og hans søster, hvis navn er ukendt, til Ribnitz midt mellem Rostock og Stralsund. Klimatet har på den tid nok været usundt for protestantiske præsteenker.

I 1525 skrev *Joachim Schlüter* en katekismus og en sangbog og i 1531 endnu en sangbog.

3. led. Herman Schlüter og Catharina

(aner nr. 2532 & 2533)

Herman Schlüter skal være født omkring 1572 og menes at være indvandret fra det preussiske Pommern (Ribnitz) omkring 1592 til Blekinge, hvor han bosatte sig som handelsmand i Ronneby. Hos Paul Wilstadius nævnes han også som borgmester. *Herman Schlüter* blev gift med *Catharina*, om hvem der ikke vides andet. *Herman* døde antagelig o. 1633, og *Catharina* blev begravet den 17. januar 1636. De er begge nedlagt i kirken i Ronneby, hvor deres sønner, *Herman*, *Hendrich* og *Johan* i dette år opsatte et epitafium med portrætmalerier af dem og deres børn. Det viser, at der var fem børn. Den ældste søns og den lille datters navne er ukendt. Antagelig er de begge døde før 1636. Interessant nok er epitafiets tekst affattet på tysk.

Herman Hermansson Schlüter (1600-4. oktober 1678) var antagelig den ældste. Han blev som sin far borgmester i Ronneby, hvor han den 16. juli 1637 havde giftet sig med *Anna Pedersson* (1620-12. januar 1679), datter af borg-

mester Lauritz Pedersson.

Johan Hermansson Schlüter var antagelig gift med Margareta Hansdotter, som var datter af præsten Hans Jørgensen og Margareta Larsdotter. Han blev begravet i Ronneby 23. januar 1650.

Hendrich Hermansson Schlüter er min ane i slægtens næste led.

Paul Wilstadius skriver, at slægten Schlüter var meget dominerende i Ronneby indtil begyndelsen af 1680-erne, hvor navnet snart sagt findes på hver side i de bevarede kirkearkiver og dombøger. Der er to årsager til, at det ændredes. Den 21. december 1680 hærgedes Ronneby af en brand, der lagde halvdelen af husene i aske, og et par år senere stillede kongen krav om, at indbyggerne flyttede til det nyanlagte Karlskrona, hvilket bevirkede, at Ronneby blev en mindre "köbing". Det var netop på den tid, den unge *Simon Braad* kom til København og blev ansat til turen med "Haufmanden".

4. led. *Hendrich Hermansson Schlüter* og *Johanne*

(aner nr. 1266 & 1267)

Hendrich Hermansson Schlüter købte den 9. juni 1634 en gård i Ronneby og blev den 8. september samme år rådmand i byen. Efter de oplysninger jeg havde, da jeg skrev "*Braads saga*", har jeg ment, at han måtte have været gift med den Lisebeht *Hendrich Schlüters*, der blev begravet den 10. december 1662. Der blev i den anledning ringet med kirkens store klokke, men efter en nyere kilde, som jeg netop har fået fat i (Paul Wilstadius, fodnote 51 s. 53), må jeg ændre opfattelse. Elisabeht viser sig at være en datter i stedet. Selv blev han begravet den 11. marts 1659, hvor han da kaldtes "gamle *Hendrich Schlüter*". Den gamle *Hendrich Schlüters* kone hed *Johanne* og blev begravet kyndelmissedag 1663. At det hænger sådan sammen bekræftes af, at der den 14. august 1663 blev sat fire mænd til at vurdere efter "*Johanne salig Hendrich Schlüters*".

Som det fremgår af LFB, havde de fem børn foruden min ane *Margareta Hendrichsdatter Schlüter* (1636-1677), der i 1656 blev gift med handelsmanden *Simon Simonsen Braad* (1623-1692) i Ronneby, sådan som det er anført under slægten *Braads* 2. led.

XI. Slægten Hurtigkarl

(tavle 5 side 51)

Vi så ovenfor, at *Anne Christensdatter Hurtigkarl* fra Nibe var gift med *Simon Braad d. y.* af slægten *Braads* 4. led i Horsens. Nu skal vi se, hvad vi kan finde om hendes forfædre.

Desværre begynder Nibe Købstads skifteprotokol først i 1745 og kirkebogen i 1765, så den del af slægten *Hurtigkarl*, hvortil jeg kan føre mine aner, findes ikke her.

Da Klitgaard i 1917 skrev Nibe Bys historie indtil 1728⁸⁶, måtte han derfor i meget væsentlig udstrækning hente oplysninger om personerne i tingbøgerne, som kun fortæller om konkrete enkeltsager. Af samme grund er de mindre gode i slægtsmæssig henseende, og de nævner logisk nok kun personer, der er sager med, hvilket jo ikke behøver at ske generation for generation. Tingbøgerne kan derfor kun vise visse slægtsmæssige sammenhænge, men man kan næppe basere en egentlig slægtsfølge på deres oplysninger alene. Hos

⁸⁶C. Klitgaard: Nibe bys historie indtil 1728. I kommission hos Magnus A. Schultz, Ålborg, 1917.

Klitgaard står der, at bartskeerer Jens Jensen Hurtigkarl "hørte til en i Nibe i det 17. Aarhundredes sidste Halvdel meget talrig Familie, af hvilken *Jens Hurtigkarls* Broder *Niels*, der var kgl. privilegeret Prokurator i Nibe, var sin Slægts Førstemand, socialt set; de øvrige var Fiskere og gennemgående af et meget stridbart Naturel". Dette citat gør to overvejelser nødvendige. Når slægten har mange medlemmer, kan der være flere på én tid, der bærer samme navn, så selv om der findes en logisk navnefølge, behøver den ikke at være rigtig i slægtsmæssig henseende.

På sporet af Hurtigkarl

Under Torstenssonkrigen (1643-1645) og Karl Gustav-krigene (1657-1660) var Jylland og dermed Nibe besat af svenskerne. Efter besættelsens ophør i 1658 løb der i Nibe en stor sag kaldet "Den store Fejde". Den begynder med, at en af byens ældste og mest ansete borgere, Christen Hansen Maller vil have afkræftet nogle beskyldninger mod sig (Nibe tingbog 10. juli 1658). Han var på rejse, da svenske officerer tog 20 af byens mænd, som han med fare for sit liv foranledigede løsladt, straks han kom hjem. Der var åbenbart nogle, der bestred, at det var foregået på den måde, men 43 mand sagde god for forklaringen; deriblandt Niels Nielsen Hurtigkarl (ane nr. 636). Christen Hansen ville ikke have beskyldninger hængende på sig. Han havde handlet som en ærlig mand både mod fattige og rige, og han havde, næst guds hjælp, ikke alene befriet borgerne for stor indkvartering, men også gjort sit bedste med hensyn til byens ansættelse i krigsskat til fjenden. Allerede den 24. juli 1658 var Christen Hansen Maller på tinget igen, hvor han ville have flere personer "forklaget for Landsens Fjender", fordi de havde plejet omgang med en svensk krigskommissær, og Poul Lund og *Niels Nielsen Hurtigkarl* havde givet ham et halvt hundrede rigsdaler. De to nævnte blev hver idømt et halvt hundrede rigsdaler i bøde, medens andre blev dømt til at betale 25. Beløbene skulle under livsstraf betales inden tre dage. Sager og beskyldninger vedblev at fyge gennem luften, så "Den store Fejde i 1660 omfattede alle de 235 personer, der var skattepligtige i Nibe", skriver Klitgaard.

Der er ikke flere oplysninger om denne *Niels Nielsen Hurtigkarl*. Det må dog antages, at han har været en gift person, og at han meget vel kan have haft et par sønner ved navn Jens og *Christen*.

I øvrigt kan der opstilles sandsynlige slægtsfølge:

(*Niels Nielsen Hurtigkarl*)

Hos Klitgaard møder vi kun navnet Jens Nielsen Hurtigkarl i ét tilfælde, nemlig i tingbogen den 2. november 1650 da han sammen med andre fortalte, at de "paa Skuden havde set og synet en Dannemand af Uddevalla ved navn Søren Pedersen Brams, som laa død i sin Køje". Der er ingen sikkerhed for, at denne Jens er søn af *Niels Nielsen Hurtigkarl*, men omkring ved samme år er der en fisker Jens Nielsen Hurtigkarl, der får en søn Niels, og hos Klitgaard fremgår det, at denne havde en bror Jens. Der synes således at være en hel del sandsynlighed for, at den Jens Nielsen Hurtigkarl, som vi her har fat i, er *Niels Nielsen Hurtigkarls* søn⁸⁷.

Da sønnen Niels Jensen Hurtigkarl (o. 1650-før 1719) nok traditionelt er opkaldt efter farfaren, vil han være den ældste. Broren Jens Jensen Hurtigkarl (død 1722) blev i 1680 troløvet og gift med Maren Svendsdatter (død før 1704), der var datter af den nyligt afdøde bartskeerer Svend Jensen. Hans praksis blev fortsat af svigersønnen, der almindeligvis blev kaldt Jens Doktor eller Jens Badskar. På den tid virkede barberen også som læge. De havde i øvrigt to døtre, Else og Maren, hvoraf den ældste blev gift med Christoffer Frederik

⁸⁷ H. Hjorth-Nielsen: Danske prokuratorer med kongelig bevilling 1660-1869 side 154-155. Munksgaard, 1935.

Groszmann fra København, som i 1700 fik privilegium som bartskeer og bader i Nibe, så der blev næsten tale om et dynasti. Jens Jensen Hurtigkarl indgik sit 2. ægteskab med Sidsel Christensdatter Eliesen, som var datter af en småmand i Nibe og lidet anset, fordi "en kvinde i byen havde ladet hende høre, at hun var en rytterhore".

(Niels Jensen Hurtigkarl)

Niels Jensen Hurtigkarl blev som nævnt født omkring 1650 som søn af fisker Jens Nielsen Hurtigkarl i Nibe.

Han var en meget aktiv herre, og en sådan skaffer sig let både venner og fjender - ikke mindst, når han havde til opgave at gøre ret og skel. Sådan også for prokurator Niels Jensen Hurtigkarl, der i tiden omkring 1690 var sin bys juridiske tillidsmand; en stilling han praktiserede på bevilling fra stiftsamten, men denne bevilling toges fra ham den 20. april 1693, fordi "generalmajor Levetzau til Oxholm dagen i forvejen havde klaget over, at Hurtigkarl fik for mange processer i gang ved at ophidse Oxholms fæstere mod deres herskab til deres egen ruin". Det ville Niels Hurtigkarl ikke finde sig i. Derfor tog han allerede den 13. maj samme år tingsvidne om sit forhold, da han agtede at søge kgl. bevilling som prokurator. Beboerne anbefalede ham varmt, og den 10. juni 1693 fik han bevilliget prokura over alle over- og underretter i Nordjylland, hvorefter han kaldte sig "Kgl. Majestæts privilegerede Prokurator i Nibe" (fodnoter 87 s. 77, Nygårds sedler 34 s. 38 og Jy. Reg. nr. 47).

Den 4. november 1693 satte Niels Hurtigkarl en stor del af Nibes borgere stævne for at få valgt 12 mænd, som kunne "lægge indbyggerne i skat, når behov gjordes til byens fornødenhed og nytte", og det synes at være lykkes at få sådanne valgt for ét år ad gangen.

Nibingerne var kommet i et alvorligt afhængighedsforhold til Alborg ved en forordning af 28. januar 1682, der gjorde Alborg til stabelplads for limfjordsbyerne, og det blev dem forbudt at handle med udlandet. Af den årsag skulle nibingerne tage deres salt, hamp og tjære m.v. hos Alborg-købmændene, ligesom de også måtte sælge deres sild gennem dem. Godt nok bestemte et kongeligt brev, at de skulle have toldgodtgørelse af hver læst sild, men det er problematisk, hvor meget den var værd, da Alborg-købmændene utvivlsomt tog fuld told af saltet. Ja, en overgang var det så slemt, at de nægtede nibingerne salt og andre i at sejle til Nibe, hvilket gjorde det helt umuligt for dem at sælge sild. Det klagede nibingerne over, og i et kongeligt brev af 17. marts 1688 blev det tilladt danske undersætter at sejle til Nibe. Det dækkede ikke nibingernes ønsker, og i 1689 blev det vedtaget at ansøge kongen om handelsprivilegier for byen, men det kom der ingen ting ud af. Så prøvede de igen, og den 25. april 1693 affattede nibingerne en omfattende ansøgning til kongen. Heri søgte de at forklare de store problemer, de havde med sildefiskeriet og Alborg-købmændene. Ansøgningen var underskrevet af 24 mænd; deriblandt af fire Hurtigkarler, hvoraf den ene var Niels Jensen Hurtigkarl. Regeringen sendte ansøgningen til udtalelse hos stiftamtmanden Dr. med. Niels Jespersen i Alborg, men det kom der intet ud af. Det gjorde der heller ikke, da nibingerne i 1694 sendte en deputation på tre mænd til København med prokurator Niels Jensen Hurtigkarl i spidsen. I 1697 klagede de så direkte til stiftamtmanden, men også det var uden resultat.

Endelig, da Alborg-købmændene under høstfiskeriet i 1699 hindrede en norsk skipper i at sejle til Nibe med en ladning salt og hvede, besluttede nibingerne at sende en ny deputation til København for at virke for deres sag, og denne gang bestod den af folk uden noget personligt forhold til Alborg eller dens købmænd, nemlig herredsfoged i Hornum Tyge Thomsen, prokurator i Nibe Niels Jensen Hurtigkarl og købmand i Nibe Søren Pedersen Trane. Deres klage fik ørenlyd i en kongelig bevilling af 2. september 1699. Da var Frederik IV med andre synspunkter netop blevet konge. Det varede dog til 1727, før Nibe fik købstadsrettigheder.

Det ser ud til, at Niels Jensen Hurtigkarls modstandere efterhånden fik skovlen under ham. Omkring 1704 lod kreditorer foretage udlæg hos ham, så han måtte leje en del indbo hos sine svogere, og i 1714 siges det, at han er udelukkende fæstebonde (fodnote 86 s. 76).

Niels Jensen Hurtigkarl var gift med en datter af fisker i Nibe Knud Jensen Stræt og Maren Pedersdatter, men hendes navn kendes ikke. Han var 54 år, da de blev gift i 1704⁸⁸. Derfor har han antagelig været gift tidligere.

Der vides intet om hans børn! I henseende til mine aner kan vi kun ane, at de har været nære slægtninge. Ovennævnte Jens Nielsen Hurtigkarl kan således have været bror til *Christen Nielsen Hurtigkarl* her nedenfor.

⁸⁸C. Klitgaard: Himmerlandske slægter. Pers. hist. T. 8. rk. 2. bd. s. 87, 1923.

2. led. Christen Nielsen Hurtigkarl og Dorthe Nielsdatter

(aner nr. 318 & 319)

Christen Nielsen Hurtigkarl (død 1708) kan være søn af ovennævnte *Niels Nielsen Hurtigkarl* og bror til Jens Nielsen Hurtigkarl. Muligheden for at han skulle være søn af prokuratoren eksisterer ikke. Prokurator Niels Jensen Hurtigkarl, som fødtes omkring 1650, kan nok have fået en søn Christen, men denne kan så ikke have fået en datter Mette ca. 1680 - se nedenfor.

Tingbogen nævner *Christen Nielsen Hurtigkarl* i 1693, da han og Jens Jensen Hurtigkarl havde en strid med præsten Peder Jensen i Nørholm om nogle sildegarnsstader. Præsten havde købt dem af Chr. Olsen i Viborg, men da ejeren havde givet dem i livsfæste til *Christen Nielsen Hurtigkarl* og Jens Jensen Hurtigkarl, ville de selvfølgelig ikke lade sig fortrænge af præsten. Under processen fremkom de med følgende spydige indlæg: "i Henseende det er et Samvittigheds-Værk at skille os og vore Hustruer og Børn fra Levnedsmiddel og derforuden lidet hæderligt, at en Præstemand bliver Fisker. Vi have hørt, at Peder - en Fisker - blev en Apostel, men at Hr. Peder, nu en Præst, vil blive en Fisker, synes noget urimeligt for os, endog Fiskernes Lav ved saadanne hæderlige Interessenter synes at blive æret....".

Christen Nielsen Hurtigkarl var ifølge Klitgaard fiskereder, hvilket betyder, at han var selvejer af ét eller flere fiskefartøjer - sandsynligvis kåger, men da Færgeman⁸⁹ kalder ham fiskeudreder, og da der omtales fiskefæstere, kan det betyde, at han lejede eller fæstede skibe ud på egen regning og eget ansvar.

Christen Nielsen Hurtigkarl var gift med *Dorthe Nielsdatter*. I ægteskabet var der tre eller fire børn, nemlig Mette Christensdatter Hurtigkarl (o. 1680-1748), *Anne Christensdatter Hurtigkarl* (før 1700-1747), Niels Hurtigkarl (1700-1766) og muligvis Jens Christensen Hurtigkarl.

Mette blev ifølge Thomle⁹⁰ gift den 12. juni 1699 med Lorents Jürgensen (født 19. juni 1670) fra Als, hvorfor han kaldte sig Alsing. Han var fuldmægtig hos tolderen i Ringkøbing, men de boede i Haurvig, da han var kontrollør ved toldstedet i Varde. Efter farens død i 1708 havde hun arvet 1435 Rdl. Hun skal allerede i 1717 være kommet forarmet til Nibe igen - vel sagtens som enke. Ved skiftet efter hende den 29. april 1748 blev hendes bo overgivet til hendes bror provst Niels Hurtigkarl i Grønbæk.

Når Mette fik så stor en arv - og det vel endog blot en søsterpart, må fiskereder *Christen Nielsen Hurtigkarl* have været en meget velstående mand.

Det virker lidt ejendommeligt, at der skulle gå ca. 18 år før der igen blev født børn i familien. Virkeligheden kan dog godt have været en anden, for når kirkebogen mangler, registrerer vi kun dem, der er vokset op.

Jens Christensen Hurtigkarl fra Nibe vides der ikke meget om, men omtalen af ham hos Klitgaard og i Nygårds sedler passer på, at han kan være født på et tidspunkt mellem de to døtre. Han nævnes første gang i 1716, da han er medunderskriver på en klage til stiftamtmanden over en nyansat sognepræst. Biskoppen i Viborg fik kongelig befaling til at undersøge sagen. Det fik de ikke noget ud af. Hr. Mathias Tancke beholdt sit kald. Derefter nævnes han flere gange; sidste gang i den 25. august 1727 da han var blandt de 21 nibinger, der sendte kongen en omfattende ansøgning om købstadsrettigheder, og som resulterede i, at Frederik IV den 19. december 1727 meddelte Nibe købstadsprivilegium. Jens Christensen Hurtigkarl fik i 1729 kongelig konfirmation på et testamente, som han og hans kone, Else Jensdatter havde oprettet.

⁸⁹T. B. Færgeman: Nibe Købstads Historie 19. December 1927 s. 10. Aalborg Stifts bogtrykkeri 1927.

⁹⁰E. H. Thomle: To Kragerø-Slægter. Pers. hist. Tidsskr. 8. rk. 2. bd. s. 225, 1923.

Datteren *Anne Christensdatter Hurtigkarl* mødte vi oppe under slægten *Braads* 4. led side 69.

Sønnen Niels Hurtigkarl (1700-1766) har haft så stor betydning for slægten og er så spændende en person, at han fortjener en særlig omtale. Han fødtes i Nibe i året 1700, blev student fra Alborg Skole i 1719 og cand. theol. den 12. februar 1722. Den 11. november 1729 fik Niels Hurtigkarl kongelig bevilling på et ham af Chr. Fischer til Vinderslev meddelt kaldsbrev som præst til Grønbæk, og den 16. december blev han ordineret til sognepræst for Grønbæk og Svostrup menigheder. Den 15. oktober 1739 blev han tillige provst over Lysgård Herred.

I 1730 blev han gift med Anne Margrethe Jespersen (døbt 19. maj 1696 og †28. marts 1770), der var enke efter forgængeren i kaldet, Morten Seemann. Hun var datter af stiftamtmand og kancelliråd Dr. med. Niels Jespersen og hustru Ane Poulsen i Alborg. Det var ham, der i 1693 ikke fandt grund til at ændre Alborg-købmændenes behandling af fiskerne i Nibe, sådan som jeg nævnte det ovenfor. Der nævnes flere steder i litteraturen, at hendes efternavn er forkert. Aage Dahl og L. Vesten kalder hende Nielsdatter, fordi hendes far hed Niels. Det er jo det, der er tradition for. I Ehrencron-Müllers forfatterleksikon (1927) kaldes hun Seemann efter hendes første mand, og det nævnes, at hun er født Jespersdatter. På Grønbæk kirkegård står der et smukt jernkors med deres navne og data. Her har efterslægten skrevet Jespersen. Sagen er den, at borgerstanden på den tid var begyndt at bruge faste efternavne, og det er selvfølgelig det, der gør sig gældende her.

Det fremgår af flere kilder, at Niels Hurtigkarl i Grønbæk har været en ganske usædvanlig person. Aage Dahl skriver: "Brav og berømt; dygtig i adskillige andre smukke Videnskaber som Mekanik, Chemi, Landhusholdning og Byggekunst. Byggede Præstegaard, som i henseende til Varighed og god Indretning var en af de første i Danmark". Det er åbenbart ikke helt ved siden af, for da universitetsbogtrykker Andreas Hartvig Godiche i 1757 begyndte at udsende "Danmarks og Norges Oeconomiske Magazin"⁹¹ viser det sig, at Niels Hurtigkarl allerede den 28. oktober 1755 havde indsendt sin første artikel dertil. Den slog til lyd for at bygge grundmurede huse af tegl, fordi de var bedre og mere holdbare end de gængse. Han forklarer, hvordan man bygger sit eget teglværk. Selv havde han et, der kunne brænde 3000 sten ad gangen, og det kunne godt lade sig gøre at bruge tørv dertil, selv om træ var bedre. Beviset står endnu. I 1757 byggede han den bygning af smukke røde teglsten i Grønbæk, der stadig er præstegård. Han tegnede selv huset og dets indretning - ja selv stenene, gesimser, lisener (blindsøjle, der springer lidt frem fra en væg) og vinduessmige gav han anvisninger til, og det er et spørgsmål, om der noget sted i verden er teglsten af den størrelse og form.

Det var i Grønbæk Præstegård, at *Cecilie Dorothea Braad* fra 1747 efter moren *Anne Christensdatter Hurtigkarls* død kom til at bo, vel nærmest som en datter i huset. Hun har været der, medens Niels Hurtigkarl byggede sin nye præstegård, og det var i den hun den 24. oktober 1760 blev viet til præsten for Højbjerg og Elsborg menigheder velærværdige Hr. *Ole Christian Sadolin*.

Den 6. april 1765 fik Niels Hurtigkarl bevilliget beneficeret (tilgodeset) panteret til præstegårdens tilliggende herligheder. Karnovs lovsamling viser, at loven om panteret går tilbage til Christian V Danske Lov (1683). Ifølge den må man bevare et sådant pant som sit eget gods, og panthaveren kan overdrage det til andre, hvilket i den her sammenhæng betyder, at det kan lejes ud. "Herligheden" var på den tid noget meget vigtigt, som fx herremanden kunne eje - også på selvejergårdene. Den bestod fx i retten til jagt på jorderne. I Niels Hurtigkarls tilfælde betyder det, at han fik tilkendt retten til jagten på

⁹¹Initiativet til magasinet kom egentlig fra Adam Gottlob Molke til Bregentved, der allerede i midten af 1700-tallet gjorde en betydelig indsats for at forbedre bøndernes forhold.

præstegårdens jorder og således kunne leje den ud, hvilket han antagelig gjorde.

Da Asta og jeg i september 1995 holdt kroferie i Gammel Rye, var vi en tur i Grønbæk for at se, om Niels Hurtigkarls berømte præstegård stadig var der. Det blev en oplevelse, det er værd at notere her. Vi vidste ikke, hvor vi skulle lede efter den og gik derfor ind i kirken. Her sad der en dame og tegnede en skitse af døbefonden. Jeg spurgte hende, om hun var fra egnen, og om hun vidste, om den gamle præstegård, som Niels Hurtigkarl byggede endnu eksisterede. "Jo, det gjorde den sandelig da, og der er også et gravsted over ham og hans kone. Det kan endda belyses ved festlige lejligheder".

Deres gravsted er en særlig anlagt plads, hvorved der er plantet træer. Der står et stort velholdt jernkors over Niels Hurtigkarl og hans kone Anne Margrethe Jespersen, og der er opsat en skjult lampe, så det kan belyses. Et nutidigt bevis for deres betydning for egnen.

Vi fandt præstegården, som ganske rigtig er særpræget. Asta ville ikke have, at jeg generede beboerne ved at gå op og fotografere den, men jeg holdt på, at den var tom, så der ikke var nogen at genere. Derfor blev hun nede på vejen, medens jeg fotograferede. Da jeg var på vej tilbage, kom der en mand gående, som vi faldt i snak med, idet han bemærkede, at bygningen i øjeblikket stod tom, fordi den hidtidige præst gik på pension i juni, og nu skulle huset lige sættes i stand, inden den nye flyttede ind. Det vil altså sige, at der til stadighed har boet præst i denne bygning, siden den blev bygget i 1757, og at den stadig er så god, at der kun skal en selvfølgelig istandsættelse til, før den nye præst flytter ind.

Desværre brændte præstegården i 1968, så taget og alt indvendigt træværk måtte fornyes⁹², men trods det er det stadig Niels Hurtigkarls bygning med hans initialer.

Den 22. juni 1758 indsendte han endnu en bemærkelsesværdig artikel til Magazinet. Den var i tre dele: I. Model til en Plov som paa een Tid kand skjære tvende Furer, II. Machine, til at saae Sæden tillige med Ploven og III. Anvisning til at skjære Furerne. Artiklen beskriver på god måde en dobbeltfuret hjulplov, der samtidig kan harve og så kornet. Artiklen er ledsaget af en tegning udført af I. Haasse, men han har desværre ikke haft megen sans for mekanik, for den vil udføre operationen i rækkefølgen såning, harvning (skjæring), pløjning, og det er nok ikke så godt. Jeg har set sådant et apparat i funktion i 1990-erne, men jeg havde aldrig troet, at den første beskrivelse var næsten 250 år gammel!

Efter denne artikel har Godiche indsat en anmærkning, der begynder sådan: "Velærværdige og Høylærde Hr. Provst Hurtigkarl, en *in Physicis & Mechanicis* vel verseret Mand, som af flere Prøver tilforn er bekiendt, bestyrker den Sandhed, at en geistlig Land-Mand, taber intet af sin Geistlighed, og for-tiener dobbelt Høvyagtelse derved, at han ogsaa i timelige Ting, tiener Næsten med sin Videnskab og Forfaring".

Endelig skrev Niels Hurtigkarl en artikel om "tørvemosers egentlige væsen", og hvordan man bør bruge og vedligeholde dem. Han var selvfølgelig ikke biolog og kunne ikke vide, hvor vanskeligt det er at genopbygge en tørvemose.

Fra Niels Hurtigkarls hånd findes også en indberetning til stiftet om Lysgård Herred⁹³.

I 1736 fik ægteparret godkendt et testamente, "fordi der næsten intet kunne blive til hver enkelt, hvis det lidet de havde skulle deles". I 1763 blev

⁹²Vagn Steen: Østjylland - Grønbæk sogn (under leksikalt register), 1987.

⁹³Fr. Krarup: Stifts relationer (Niels Hurtigkarl: Lysgaard herred). Pers. hist. T. 1. rk. 6. bd. s. 71-72, 1885.

testamentet ændret, hvorved kongen gav dem ret til at gøre med deres midler og formue, hvad de fandt rigtigst, hvis de ingen livsarvinger havde. Da Niels Hurtigkarl døde den 26. april 1766, blev det klart, at kongen også havde godkendt, at testamentet først måtte åbnes, når de begge var døde. Derfor var der ikke andet for skifteretten at foretage den 26. maj 1766 end at vitterliggøre dette. Blandt underskriverne var Andreas Fischer, foged på Allinggård i Grønbæk Sogn og ejer af Grauballegård - han var jo netop blevet gift med niecen Dorthe Braad, som det er nævnt ovenfor - Albert Sadolin, der var præst i nabosognet Hinge og bror til *Ole Sadolin* i Højbjerg samt samfrønden, nevøen Niels Hurtigkarl til Refstrup som provstindens lavværge og på egne vegne. Han var, som nævnt ovenfor, ophørt med at bruge slægtsnavnet *Braad*.

Anne Margrethe Jespersen døde på Grauballegård den 29. marts 1770. Jeg har ikke undersøgt, hvordan arven da blev fordelt.

XII. Slægten Pedersen

(tavle 2 og 5 side 15 og 51)

Ved afslutningen af slægten Sadolins 3. led side 47 nævntes det, at datteren *Caroline Dorothea Sadolin* blev gift med *Johan Henrik Pedersen*. Nu skal vi prøve at finde ud af, hvem han og hans slægt var. Han skulle være fra Århus, men det var svært at finde, fordi Wiberg, Aage Dahl og L. Vesten alle kaldte hans far *Johannes Pedersen*, og det navn kunne jeg ikke finde i originale kilder. Det hjalp, da jeg blev klar over, at man havde taget navnet fra universitetets immatrikulationsprotokol, hvor der brugtes latinske navne, og Johannes er det latinske ord for Hans, ligesom Johan er en forkortet form af Johannes. Jeg skulle altså lede efter *Hans Pedersen*; alligevel var det svært. Endelig fandt jeg ham i Rye, hvor *Johan Henrik* var blevet præst i 1789.

I kirkebogen står der følgende under 1796: "Dom. 25. p. Trinit. d. 13. jordet forrige musikant i Århus *Hans Pedersen*. Døde i Rye præstegaard Onsdag nat i hjallet mellem d. 9. og 10. november. Født i Odense i Fyen November aar 1713. 83 Aar".

1. led. Hans Pedersen og Elise Cathrine Bolt

(aner nr. 76 & 77)

Fra sønnen ved vi altså, at *Hans Pedersen* blev født i Odense i 1713. Der har jeg søgt ham, men hans forældre og dåb kan ikke med nogen form for sikkerhed findes der.

Kilderne viser, at *Hans Pedersen* er kommet til Århus allerede i 30-års alderen, idet han nævnes ved skattemandtallet i 1743.

Nogle steder nævnes *Hans Pedersen* som musikanter og andre steder som musikantsvend. Det sidste må anses for det rigtigste, for på det tidspunkt skulle man faktisk have en uddannelse, for at have lov til at spille på offentlige steder, og stadsmusikanten var den eneste, der havde lov til at spille musik mod betaling. Altså må *Hans Pedersen* have været uddannet musiker. På den tid, han var en ung mand, var der ved St. Hans Kirke i Odense en organist ved navn Edvard Jensen, "en dygtig Mand, af hvis Lærlinge to endog naaede at blive Stadsmusikanter i Hovedstaden", skriver Holbeck⁹⁴. Ligesom lavsmestrene holdt han svende og drenge. For at blive musikantsvend måtte en dreng stå 5 år i lære. Når den var overstået fik man et særdeles dekorativt

⁹⁴H. St. Holbeck: Odense bys historie. Hempelske boghandels forlag, Fyens stiftsbogtrykkeri. Dreyer, 1926.

svendebrev. *Hans Pedersen* kan meget vel have været i lære der. Desværre kan det ikke opspores.

I en brevveksling med Mogens Friis Samsøgade 85 i Århus fik jeg en række oplysninger fra stiftsamten om *Hans Pedersen*. Første gang træffer vi ham i 1746 i Garvergyden i Århus sammen med musikantsvend Jesper Gotfridsen, og de var begge hos stadsmusiker Morten Ræhs d. y. Senere, i 1749 og 1750 boede han hos Ræhs i Møllestien. I perioden 1748-1754 passede han nemlig Ræhs' job og benyttede en del af hans instrumenter. I 1754 døde Morten Ræhs og hans svigersøn, Frederik Krag fik bestillingen. Da han døde fik *Hans Pedersen* endelig selv meddelt bestillingsbrev som stadsmusikant - efter knap 25 år som musikantsvend - af borgmester og råd i Århus den 12. marts 1767, og den 18. maj samme år fik den kongelig "konfirmation" (Jy. Reg. 39.288). Så højtideligt gik det til, men det må også have været anset for et ganske indbringende job, idet *Hans Pedersen* årligt skulle betale 150 Rdl. til magistratens løns forbedring (d.v.s. skat) og til forgængerens enke, Johanne Bondier 40 Rdl.

I 1771 klagede *Hans Pedersen* da også over afgiften, og magistraten gik godvilligt med til, at han fremover skulle betale 100 Rdl., men med tilføjelsen: "eller qvitte tjenesten, da hand paa en saa ubillig Maade søger at undslaae sig fra de Vilkaar, paa hvilke ham samme er forundt,..."⁹⁵. Sådan, vær så god! På den anden side kan han godt have været en filur i pengesager, for samme år blev sønnen *Johan Henrik* student og påbegyndte det teologiske studium ved Københavns Universitet, og han blev først kandidat ni år senere. Det har han nok ikke selv betalt. På den tid benævnes *Hans Pedersen* organist og stadsmusikant. Tidligere blev han kaldt instrumentist, og ved en dåb, hvor han var fadder, står han som trompeter, så han har altså spillet flere instrumenter. Der siges ikke noget om, hvor han var organist, men da de kirkelige handlinger for familien fandt sted i Vor Frue Kirke, har det muligvis været der.

Hans Pedersen var gift med *Elise Cathrine Bolt*, men det var en gåde hvornår og hvor det havde fundet sted. Efter megen resultatløs søgen opdagedes det i Nygårds sedler, hvor det er noteret, at de var gift i Hammel i 1747.

En konsultering af Hammel kirkebog for 1747 viser, at den 6. oktober blev "musikanteren seign. *Pettersen* fra Aars trolovet med jomfru *Bolt*, husholderske ved Frisenborg", og den 27. ditto [oktober], "musicantsvenden fra Århus *Pettersen* copuleret med husholdersken ved Frisenborg *Else Catrine Bolt* efter Hr. grevens copulations seddel af dato 26. oktober 1747".

De må have fået deres første barn i 1749, for den 21. december det år blev monsr. *Hans Pedersens* kæreste [d.v.s. kone] introduceret, men nogen barnedåb står der intet om.

Sønnen *Christian* blev døbt den 5. maj 1751, og ved den lejlighed nævnes der tre faddere, som var i *Hans Pedersens* condition (tjeneste), hvilket må sige, at han stod for orkesteret. Som vi husker, var det netop i den periode, han passede Morten Ræhs bestalling. *Christian* blev begravet to måneder gammel den 6. juli 1751.

Den 21. juni 1752 fødtes så min tiptipoldefar *Johan Henrik Pedersen*, hvis historie fortælles nedenfor (ane nr. 38).

Elleve måneder senere fik de en datter begravet uden at der nævnes noget navn. Antagelig har hun været nyfødt. Endelig blev - så vidt jeg kan se - deres sidste barn *Else Kirstine* døbt den 15. april 1755. Jeg skriver sådan, fordi det ejendommelige er, at han den 4. juni 1779 efter konens død fik tilladelse til at sidde i uskiftet bo på grund af umyndige børn så længe han forbliver i ugift stand, men han måtte ikke skifte med samfrænder (Jy.

⁹⁵ Jens Clausen, Ejler Haugsted, Regnar Knudsen & Emanuel Sejrr: Århus gennem tiderne 1-4, bd. 3 s. 333-335. Nyt nordisk Forlag, Arnold Busk Kbh., 1939-41. Desuden Stiftamtets kopibog 3/9 1771, Hoffm. Håndskr. seddel nr. 60, lbnr. 9 og Mogens Friis' brev af 28/11 1994 (Århus).

Reg. 42.420).

Elise Cathrine Bolt blev begravet den 14. maj 1779 66 år gammel, hvilket vil sige, at hun skulle være født i 1713 ligesom *Hans Pedersen*, der som nævnt ovenfor først døde natten mellem 9. og 10. november 1796 83 år gammel.

Man bedes her bemærke, at *Hans Pedersen* brugte fast efternavn eller slægtsnavn til sine børn, jfr. *Johan Henrik Pedersen* nedenfor, og således regnede sig til borgerstanden.

Resultatet af min søgning efter *Elise Cathrine Bolts* forældre fremgår af afsnit XIII side 86.

2. led. Johan Henrik Pedersen og Caroline Dorthea Sadolin

(aner nr. 38 & 39)

Johan Henrik Pedersen blev født den 21. og døbt den 27. juni 1752 i Vor Frue Kirke i Århus samt konfirmeret 15 år gammel den 27. april 1767. Han var da "discipel i 4. lektie". Derefter blev han student i Århus 1771 og samme år immatrikuleret ved Københavns Universitet under navnet *Johannes Henricus Petersen* hos professor C. F. Rottbøll (theolog og Dr. i medicin; fra 1770 bestyrer af den botaniske have ved Amalienborg) (Birket-Smith, Kbhv. Univ. Matr.). Først den 18. juli 1780 blev han cand. theol. og det var med laveste karakter nc., der står for *non contemendus*, hvilket oversat betyder "ikke at foragte" - en flot betegnelse for den laveste karakter, man kunne bestå med!

Efter sin kandidateksamen var *Johan Henrik Pedersen* først hører (d.v.s. lærer) ved Viborg Skole. Det er ikke helt klart, hvor længe det var. Den 17. marts 1786 ordineredes han imidlertid til residerende kapellan ved Gråbrødrene (Asmild-Tapdrup) Kirke i Viborg⁹⁶, men allerede den 29. december samme år blev han residerende kapellan ved domkirken.

Den 8. maj 1787 blev han i Viborg Domkirke gift med jomfru *Caroline Dorthea Sadolin* af Thorning Præstegård, og vielsen blev foretaget af domprovst Frederik Alstrup. Ved folketællingen den 1. juli samme år boede de på Skolebakken 1, og det var her de fik deres første barn Olivia Cathrine.

Interessant nok er det muligt at få et lille indblik i deres hjem kort efter brylluppet. Det skyldes det forhold, at kronprins Frederik - den senere Frederik VI - i sommeren 1787 var på rejse rundt i Danmark og således også kom til Viborg. Med i kronprinsens regiment var sekondlieutenant Johan Hieronymus Kirchhoff (født i Glückstadt 1763 og fra 1781 sekondlieutenant), der på tysk har skrevet en 64 sider stor dagbog over rejsen. Den er oversat til dansk af Rist⁹⁷. Under den 24. juni står der blandt andet: "Mit Logis var lige bag ved Biskoppens Hus, hos Kapellanen, der nylig var blevet gift med en ret smuk Kone. Her fik jeg et jammerligt Hul, hvor jeg havde alt mulig Møje med at holde mig Kattene fra Livet, thi disse syntes i rum Tid at have beboet mit Kammer. Den ene Dør kunde jeg ikke lukke, uden at jeg satte en stol for den, og møbler o. desl. var forholdsvis ligeledes meget elendige". I en fodnote til dette står der: "Sognekapellanen til Viborg Domkirke *Johan Henrik Petersen* (1752-1838) var blevet gift en Snes Dage før han fik den unge Officer i Indkvartering med Præstedatteren fra Torning, *Caroline Dorothea Sadolin* (1756-1804)". - Det var dog den 14. marts 1766, hun blev født!

Den 4. søndag efter påske 1789 blev Mester *Johan Henrik Pedersen* ind-

⁹⁶ Interessant nok var det her biskop Gunner (1152-1251) boede, da han blev biskop i Viborg i 1222 efter at have været abbed ved Øm kloster fra 1216 til 1222, og det var måske her, han skrev *Jydske Lov*, som Valdemar Sejfr gav folket i 1241.

⁹⁷ P. Fr. Rist: Frederik VI's første rejse i Danmark som kronprins. Pers. hist. T. 7. rk. 1. bd. s. 122-156, 1916.

sat og kaldet til sognepræst i Rye⁹⁸ af Hr. provst Skytte i Schade. Begyndelsen dér har nok ikke været let, for i det år brændte præstegården. Om det skete før eller efter hans tiltrædelse, er jeg ikke klar over.

I 1804 skrev *Johan Henrik Pedersen* i Rye kirkebog: "lørdagen den 7. februar jordet min dyrebare og uforglemmelige hustru *Caroline Dorthea Pedersen* født *Sadolin*. Døde i barselsseng med 11. barn på 14 dage den 30. januar, gl. 38 år mindre 1 måned 15 dage efter at have levet tilsammen i et kærligt ægteskab 16 år 9 måneder mindre 9 dage".

Deres børn omtales i LFB. Her skal blot nævnes den yngste Peder Bolt Hurtigkarl Pedersen (*12. september 1802-†3. juni 1803), hvis navn viser bagud til både den mødre og den fædrene slægt, og *Helene Sophia Pedersen* (*8. august 1798-†16. august 1858) der er min tipoldemor. Det er indførelsen af hendes dåb i Rye kirkebog, der vises i figur 1. Så er vi altså for et øjeblik tilbage, hvor jeg begyndte denne historie. Hende skal vi høre mere om nedenfor.

Figur 10. Sct. Søren i Ry.
Gengivet efter jubilæumsskriftet fra 1984 "Kongevalget i
Sct. Søren's Kirke Ry 4. juli 1534" ved Søren Bach (Ry Boghandel).

Læser man teksten i figur 1, finder man blandt fadderne pastor Hr. Asmussen fra Them. Hans fulde navn var Mikael Overgaard Asmussen og hans hustru hed Birgitte Schade. De fik den 1. september 1793 sønnen Casper Severin Asmussen. Året før, den 29. september 1792 fik *Johan Henrik* og *Caroline Dorthea* deres 4. barn Cecilie Dorothea Pedersen. De voksede til, blev til sin

⁹⁸ Endnu en gang rammer *Johan Henrik Pedersen* ind i historiens pulsslæg, idet det var i Sct. Søren's (d.v.s. Sct. Severinus) kirke i Rye, den jydsk adel den 4. juli 1534 valgte Christian III til Danmarks konge, og det var dette valg, der gav stødet til den katolske kirkes totale fald i Danmark.

tid gift og ejere af Flemming- og Vester møllegård⁹⁹. De to fædre blev præster i nabosognene Them og Rye henholdsvis 1787 og 1789 og har altså på "den vis" hele tiden kendt hinanden.

Ved fortsættelsen af min søgning kunne jeg se, at *Johan Henrik Pedersen* måtte have indgået sit andet ægteskab ret snart efter med Maren Meier (1774-1839). Det var tilsyneladende ikke sket i Rye, men hvor så? Hun var datter af præsten i Skjold i Bjerre Herred, Verner Meier (1733-1802) og hustru Cathrine Elisabeth Hansdatter Saabye (1743-1824), men her havde det heller ikke fundet sted. Endelig fandt jeg dem gift den 23. april 1805 hos pastor Niels Haar i Ring.

Den 6. januar 1809 blev *Johan Henrik Pedersen* sognepræst for Dover og Venge menigheder i Hjelmslev Herred, hvor han var, til han den 30. september 1818 gik på pension. Det er ikke mig bekendt, hvorfor han opgav præstegerningen som 66-årig. Der var i hvert fald ikke nogen aldersgrænse på den tid. Han levede i Svejstrup i de næste 20 år til sin død den 24. juli 1838 86 år gammel og blev begravet på Dover kirkegård. Ifølge Aase Faye¹⁰⁰ (1988) og "Danmarks Kirker" skulle der ved kirkens østmur være sat et 123 cm højt jernkors over ham med relief indskrift på tværrammen, der yderst var smykket med arkantusbladknop. Korsarmene afsluttedes med konkave vinkelspidser og på den øverste en sommerfugl. Vi fandt det desværre ikke, da vi var der i sommeren 1995.

Ved en forespørgsel til egnsarkivet i Ry, om de havde oplysninger om præsten *Johan Henrik Pedersen*, fik jeg at vide, at der blot var noteret, at han var rationalistisk præget, hvilket jo var den filosofiske strømning, der teologisk set afløste den strenge, følsomme pietisme. Dens opfattelse var - kort fortalt - at fornuften er den rette og tilstrækkelige instans til at afgøre trosspørgsmål, og rationalismen blev i denne forstand herskende inden for religion og moraldebat fra midten af 1700-tallet. Man taler også i den forbindelse om oplysningstiden. Dog har *Johan Henrik Pedersen* også oplevet, at romantikken fra begyndelsen 1800-tallet begyndte at gøre sig gældende.

I 1688 var præstegården i Svejstrup på 8 tdr., 4 skp., 2 fdk. og 1 alb. hartkorn. Den har altså været på størrelse med en helgård, og selv om den kan være ændret ved senere vurderinger, har det været et stort landbrug at bestyre. Det vides ikke, om *Johan Henrik Pedersen* selv har gjort det. I hvert fald har der ikke været økonomiske midler til vedligeholdelse af præstegårdens stuehus, og *Johan Henrik Pedersen* var nok aldrig nogen velhavende mand.

Heilskov¹⁰¹ skrev, at præstegården i 1819 var i faldefærdig stand da efterfølgeren Christian Nicolaj Pingel overtog den. I 1820-23 byggede han den om for 3000 Rdl. af egne midler, så dér har der ikke været noget i vejen med den økonomiske formåen.

XIII. Slægterne Suhr og Bolt (tavle 2 side 15)

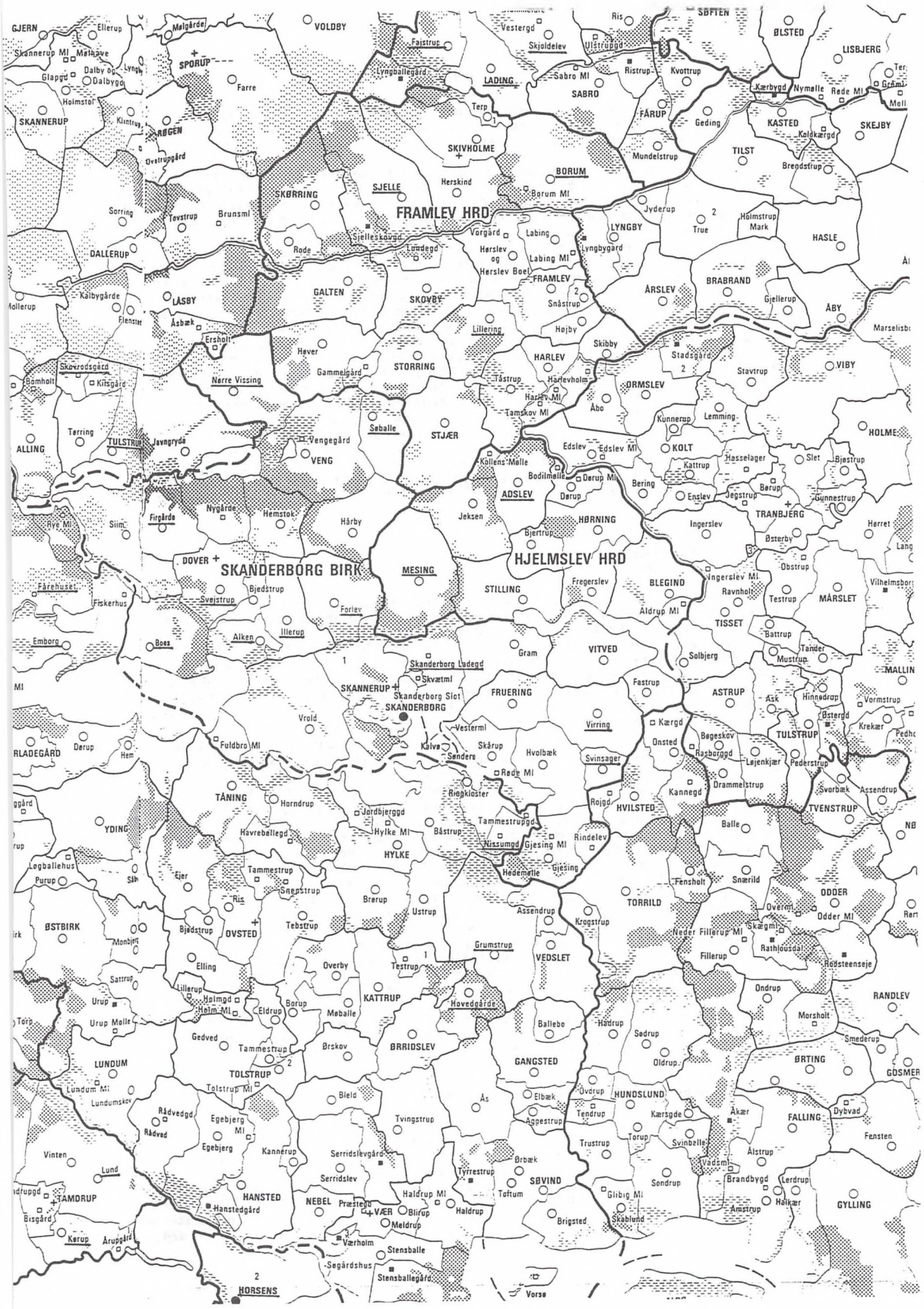
Den tid, det tog at finde frem til *Hans Pedersen*, er for intet at regne i forhold til den tid, det tog at finde noget, som kunne være kilder til

Kort 2. Modstående side: Østjylland fra nord for Århus til Horsens Fjord.

⁹⁹ De nævnte oplysninger har jeg fået i et brev fra af Kristina Holck-Clausen i et brev dateret Fuglie 6 maj 1997 (Fugliegården Pl. 65 231 94 Trelleborg), som er en efterkommer. Kristina Holck-Clausen skrev til mig på baggrund af min artikel "Braads saga", der er omtalt andet steds i bogen.

¹⁰⁰ Aase Faye: Danske støbejernskors. Bearbejdet og udg. af Jan Faye. 1988 (se også Danske Kirker bd. 16,6 s. 3175).

¹⁰¹ Chr. Heilskov: Hjelmslev herred, historisk-topografisk skildret. Dover Sogn. Årbog hist. samf. for Århus stift 28 s. 1-52, 1935.

Elise Cathrine Bolts forældre og døb. Der var ingen antydning af indfaldsvinkel; alligevel søgte jeg, selv om det var som at søge en nål i en høstak. Først da jeg havde fået klaret, at de blev gift i Hammel, kunne jeg rigtigt begynde at overveje mulighederne.

For det første står der, at *Elise Cathrine Bolt* var husholderske på Frijsenborg. Det er vel ikke noget, en "almindelig" tjenestepige fra enen sådan lige går hen og bliver. Det sandsynlige må vel være, at vedkommende enten er "opdraget" eller uddannet til det på godset, eller også må hun være mødt med referencer andet steds fra.

For det andet står der, at de havde fået copulationsstedel fra greven, hvilket jeg må opfatte som en godkendelse, og en sådan gav han vel ikke til en hvilken som helst, han havde i sin tjeneste, og som gerne ville giftes. Derfor vil jeg tro, at der har været tale om et særligt ansvar, greve Christian Friis har haft. Det er i hvert fald sjældent, at sådan en seddel nævnes i kirkebogen.

Selv om de nævnte forhold indsnævrer de kredse, der kan være tale om at søge i, så synes faste holdepunkter stadig langt borte. Tilknnytning til nogen Bolt, som jeg hidtil mere eller mindre tilfældigt havde mødt undervejs i min søgen, kunne der ikke være tale om. Sådan for en ordens skyld konsulterede jeg også Wibergs, Dahls og Vestens præstehistorier, hvor der er flere med navnet Bolt eller Boldt. Et enkelt af dem fangede særligt min opmærksomhed, nemlig kapellan *Adam Levin Boldt*, dels fordi han tidsmæssigt kunne passe, dels fordi hans kone hed *Elise Sophie Innis*. Nu var der ligesom noget konkret at gå efter, og det gjorde jeg så.

Der står, at *Adam Levin Boldt* var født på Halsted Kloster på Lolland, og det viste det sig for så vidt rigtigt, men da oplysningerne dér førte længere bagud i tiden og til et helt andet sted i verden, må jeg begynde historien fra den ende.

1. led. **Bernt Suhr** (ane nr. 1236)

Christian IV's ældste søn Christian skulle selvfølgelig være konge efter faren. Derfor måtte den næste søn Frederik have anden beskæftigelse, så han blev hertug af Holsten og "ærkebiskop" i Bremen. Den danske konges gåt strakte sig jo langt den gang. I 1634 blev *Bernt Suhr* hertug Frederiks livkarl (personlige livvagt), men forholdene ændrede sig, da prins Christian døde i 1647, året før sin far og sandsynligvis af druk og umådeholdt leved. Så skulle danskerne finde en anden til at følge efter Christian IV, og det blev hertug Frederik, som derved blev kong Frederik III.

Bernt Suhr fulgte i 1648 med Frederik III til Danmark og blev udnævnt til hoffourer (vel en underordnet stilling, som den der udfører hofmarkallens ordrer; her antagelig i forbindelse med maden). Senere, da han klagede sin nød over lønnen, blev titlen ændret til bryghusskriver "ved bryggeret".

Det er forståelig nok, at *Bernt Suhr* klagede sin nød. I Bremen havde lønnen været 50 rigsdaler årligt, men som hoffourer i Danmark faldt den til 34 Rdl. årligt. Med den nye titel steg lønnen til 360 Rdl. årligt, men så skulle han også holde kældersvend og dreng for beløbet. Det var så det; værre var det at lønnen kun blev udbetalt med lange mellemrum, hvis det i det hele taget skete. Efter sin afsked i 1685 skulle han have 200 Rdl. årligt i pension. Umiddelbart må det undre, hvordan *Bernt Suhr* kunne klare familie og forpligtigelser for den løn og på de betingelser. Læser man videre kan det ses, at han har fundet ud af, at der kunne tjenes en del ved sportler af forskellig art.

Ved boets registrering efter *Bernt Suhr*, viste det sig, at det var vel forsynet med sølv, tin, kobber, lintøj og gangklæder med videre. Desuden oversteg aktiverne galden med 407 sletdaler og 9 mark. Alligevel fragik arvingerne arv og gæld. Tilgodehavende løn hos kongen var 7094 sletdaler, 1 mark og 3 skilling, som arvingerne nok aldrig kunne forvente at få.

Bernt Suhr var født et sted i Tyskland o. 1615 og han blev begravet den 3. november 1685. Han blev gift i Bremen o. 1641, men konen er ukendt. Der var to sønner i ægteskabet, Caspar Suhr (1642-1701), der blev sognepræst i Saxild og Nølev og *Frederik Suhr*, som vi skal høre om nedenfor.

2. led. **Frederik Suhr og Cathrine Pedersdatter** (aner nr. 618 & 619)

Frederik Suhr blev født i Bremen den 25. oktober 1644. Ifølge hans gravskrift omsvævede han i krigen udenlands i otte år (1659-1667), hvilket betyder, at han må være blevet soldat 15 år gammel. Derefter var han i tjeneste hos rigsmarskal Johan Christopher von Kørbitz i tre år til 1670. Denne indflydelsesrige mand skaffede dels hans far penge i 1681, så han kunne købe eget hus, dels var det antagelig ham, der skaffede *Frederik Suhr* plads hos enke-dronning Sophie Amalie som amtsskriver på Alholm i 1670. Ved Frederik III's død

havde hun fået Lolland (Nykøbing, Alholm og Halsted Kloster amter) som livgeding, og den 23. marts 1671 fik *Frederik Suhr* bestalling af hende. Den 2. november 1681 blev bestallingen ændret til kongelig amtsskriver, og efter sin svigersøn, *Jochum Boldts* død blev han også amtsskriver i Halsted Kloster amt. Den 10. september 1689 ændredes titlen til amtsforvalter over hele Lolland. Antagelig må det skyldes hans dygtighed, for efter *Frederik Suhrs* død blev Halsted Kloster amt igen selvstændigt. Hans indsats blev i hvert fald påskønnet, idet han den 27. oktober 1703 udnævntes til kammerråd.

Der kunne skrives meget mere om *Frederik Suhr*, men for ikke at gøre historien for lang, må jeg henvide til Alfred Larsens værdifulde artikel¹⁰².

Frederik Suhr blev gift i 1671 med *Cathrine Pedersdatter*, der var født i Svendborg i 1639. I de første år boede de på Alholm Slot. Senere havde de deres eget hus i Nysted. De fik otte børn, hvoraf en enkelt døde som spæd, tre sønner blev præster, datteren Anne gift med præsten Gregers Zimmer i Nykøbing F. og datteren Margrethe gift med købmand Hans Hornemann i Næstved, medens den tredje datter *Christine* blev gift med amtsskriveren over Halsted Kloster amt *Jochum Boldt*. Denne tredje datter, som der står hos Alfred Larsen, må have været deres ældste barn, idet hun blev gift i 1688, og kan da ikke have været et helt barn. Vi møder hende lige nedenfor.

Den 3. maj 1706 blev hustruen *Cathrine Pedersdatter* begravet og ikke længe efter, nemlig den 28. november 1706 døde *Frederik Suhr* og blev den 20. december gravsat i det nyanlagte kapel i Nysted Kirke.

Efterslægten blev stor og kendt. Alene på Lolland var ikke mindre end 16 præster mellem 1700 og 1800 af slægten Suhr. For en ordens skyld skal det nævnes, at Biografisk Leksikon ikke anfører alle børnene i sin anetavle over slægten.

3. led. *Jochum Boldt* og *Christine Frederiksdatter Suhr* (aner nr. 308 & 309)

Jochum Boldt, amtsskriver på Halsted Kloster, og *Christine Frederiksdatter Suhr* blev gift i Nysted i 1688. Da *Cathrines* forældre blev gift i 1671, må det antages, hun har været deres første barn og derfor næppe kan have været meget mere end 17 år gammel ved giftermålet. Derimod findes der ingen angivelser af *Jochum Boldts* alder.

Den 25. juli 1689 døbttes deres første barn *Adam Levin Boldt*, og det var *Cathrine Suhrs* på Alholm, der bar ham til dåben, står der i Halsted kirkebog. De skulle yderligere have fået tre børn, *Frederik Bolt* (døbt 10. november 1692) på Algestrup, *Mathias Bolt* (hans dåb ikke fundet) og et barn, som døde spæd. Præstehistoriernes oplysninger, om at *Mathias Bolt* skal være blevet rådmand i Middelfart, synes ikke holdbare. På den tid var der godt nok en borgmester dér af det navn, men det er en helt anden historie. Højest kan der være tale om fjerne familiemæssige relationer.

Oplysningerne om *Jochum Boldt* er meget sparsomme. Han må være død ganske sent på året 1695, for i en kongelig bevilling af 7. januar 1696 gives tilladelse til hans ligbegængelses opsættelse i 14 dage ud over den ordinære tid¹⁰³.

I 1697 blev enken *Christine Frederiksdatter Suhr* gift igen. Denne gang med forpagteren på Turebyholm (midt mellem Haslev og Hårlev på Sjælland), *Frederik Schrøder* som flyttede til Halsted Kloster, hvis ladegård *Jochum Boldt* i sin tid havde haft i forpagtning, og som hans enke fornyede hvert fjerde år.

Ifølge et andragende til kongen den 14. maj 1707 var der skifte mellem arvingerne efter *Christine*. Det var underskrevet af fire brødre og to svogre. Hun må altså være død kort tid før dette tidspunkt.

4. led. *Adam Levin Boldt* og *Elise Sophie Innis* (aner nr. 154 & 155)

Vi så ovenfor, at *Adam Levin Boldt* blev døbt i Halsted Kirke i 1689, at hans far døde, da han var seks år, og moren da han var 18 år gammel. Året efter, den 17. juli 1708, blev han student fra Næstved Skole og blev optaget på universitetet den 8. maj 1709 under navnet *Adamus Levinus (Joachumi) Bolt*. Efter tre års studier blev han kandidat den 5. august 1712 med laveste karakter *nc.* (ikke at foragte), men den 16. september samme år dimitteret med karakteren *h* (*haud* = 1. karakter).

¹⁰² Alfred Larsen: Lidt om den lollandske del af slægten Suhr. Lolland-Falsters historiske samfund, Arbobg bd. 32 4. rk. 2. bd. s. 228-250, 1944.

¹⁰³ Erh. Qvistgaard: Berigtigelse (bl. fra "Smålandske Register 1690-1699 s. 265). Pers. hist. T. 8. rk. 4. bd. s. 187-188, 1925.

Efter studierne blev *Adam Levin Boldt* forpagter af Grimsted - det nuværende Frederiksdal på det nordvestligste "hjørne" af Lolland. Nøjagtig, hvornår det skete, og hvornår det ophørte, vides ikke, men den 16. april 1723 blev han sognekapellan i Skovlunge-Gureby-Søllested sogne. Allerede året efter blev han i stedet sognekapellan i Landet-Aageby-Ryde sogne (fra 1775 Landet-Ryde, idet kirkens patron grev Moltke dette år fik kgl. tilladelse til nedbrydning af Aageby Kirke). Begge embeder fik han af enkefru Lützow (Dorothea Magdalene von Harstall) til Gammelgård i Ryde, der havde birkeret til gården fra 1721 og altså også kaldsretten¹⁰⁴. Skål der gisnes på årsagen til, at han ophørte med at være forpagter, synes det vanskeligt at komme udenom betydningen af, at Grimsteds borggård var brændt kort tid forinden, og at ejeren Ditlev Brockdorff netop genopbyggede den i 1723¹⁰⁵. *Adam Levin Boldt* døde i Ryde 1726.

Omkring samme tid, som *Adam Levin Boldt* afsluttede studierne, eller måske lidt senere blev han gift med *Elise Sophie Innis*. Hende vides der meget lidt om; medens Wiberg skriver, at hun var datter af en tidligere forpagter på Grimsted, tilføjer arkivar Nygård flere steder, at hun måske var datter af kgl. handskemager Innis i København. Hvad skal man så tro?

Skal det forsøges at klare dette billede, hører det med, at præsten i Landet-Aageby-Ryde sogne, Michael Michaelsen Nestius (født på Rygen 1693) var gift med Elisabeth Innis (o. 1694-1741), der var søster til *Elise Sophie Innis*, og ifølge Wiberg angiveligt fra Grimsted.

To teologiske kandidater af nogenlunde samme alder kan selvfølgelig sagtens med få års mellemrum tage sig en kone fra den samme handskemagerfamilie og derefter bosætte sig på samme egn, men det lyder samtidig plausibelt, at *Adam Levin Boldt* bliver forpagter på Grimsted efter sin svigerfar.

Ifølge Wiberg (1870-1873) havde *Adam Levin Boldt* og *Elise Sophie Innis* fire børn, men der nævnes intet om, hvad de hed, og desværre nævner han ikke sin kilde. Efter hans død i 1726 forblev *Elise Sophie* boende i Landet, hvor hun i en årrække havde sin søster og svoger i nærheden. Hendes død angives hos L. Vesten til 1750 og hos Aage Dahl samt i Nygårds sedler til den 4. februar 1755 i Landet. Sidstnævnte tidspunkt er med i Landet kirkebog, men her er hendes navn ikke nævnt, så måske er det Vesten, der har ret.

Her står vi så igen ved bevisets svage led. Hed et af børnene *Elise Cathrine Bolt*, og er det rimeligt at antage, at hun - måske på et ret tidligt tidspunkt - kom til Frijsenborg og blev husholderske?

Lighederne i navne er det, der først falder i øjnene og det, der i det hele taget fik mig til at undersøge disse slægter. Når *Adam Levins* mormor *Cathrine Suhrs* bar ham til dåben, og hans kone hed *Elise*, ligger det vel lige for, at en datter kommer til at hedde *Elise Cathrine*. I Hammel kirkebog kaldes hun Else, og selv fik hun datteren Else Kirstine, hvilket sidste godt kan være efter *Adam Levins* mor *Christine Frederiksdatter Suhr*. Har greve Christian Friis til Frijsenborg virkelig været den, der tog hende i sit brød, er det vel forståeligt, hvorfor hendes egen første søn blev døbt Christian.

Afstanden mellem Lolland og Frijsenborg er i den forbindelse betydningsløs. Det drejer sig derimod om, hvem der skabte kontakten. Der kan være tale om Suhr'erne, hvor der var masser af familiemedlemmer, som kan have gjort det. Til den ende bør det nævnes, at *Adam Levins* morbror Bernt Frederiksen Suhr (1677-1745) var sognepræst i Købelev, der er nabo til Grimsted (Frederiksdal). Ejerinden her, Lutemelle Peters havde patronatsretten til Købelev Kirke, og det var således hende, der havde kaldet ham til embedet, hvor han var fra 1706 til 1738 og altså netop i den periode, hvor *Adam Levin Boldt* var forpagter af Grimsted og antagelig har fået sine børn. Antagelig har morbroren været til børnenes dåb - måske endog døbt dem.

Det hedder sig om Bernt Frederiksen Suhr, at når han traf dygtige børn i sine sogne, tog han dem hjem til sig i præstegården og sørgede for deres uddannelse. Er det tænkeligt, at det også gjaldt søsterdatteren, der har været omkring 10 år, da hendes forældre forlod Grimsted? Det bør sluttelig nævnes, at Bernt Frederiksen Suhrs egen søn, den senere grosserer Johan Peter Suhr (1712-1785) var af samme alder, som *Adams* formodede datter *Elise Cathrine Bolt*.

Alt dette står skrevet. Man kan opfatte det som en krønike, fordi man synes, det sidste led i kaden er for svag. Jeg tror på det og har taget det med, fordi jeg må anse mulighederne for tilfældige sammenfald af navne for at være overordentlig lille, men det kunne være rart at få opsporet, om der var en *Elise Cathrine Bolt*, og hvordan hun kom til Frijsenborg.

¹⁰⁴ Peder Rhode. Samlinger til de danske Øers Laalands og Falsters Historie. I J. J. F. Friis udgivelse i 1859.

¹⁰⁵ C. Haugner: Nørre Herreds historie, topografi og statistik s. 93-94. Forfatterens forlag, Nakskov. Samme forf., 1922. Sønder Herreds historie, topografi og statistik s. 167. Tidendes forlag og tryk, Nakskov, 1924.

XIV. Bødkere og musikere i Svejstrup

(tavle 5 side 51)

Da jeg overvejede, hvor og hvordan historien om min slægt skulle begynde, valgte jeg at gå ud fra *Helene Sophia Pedersen*, fordi jeg i min søgning bagud i tiden her så et brud i samfundslaget. Nu bevæger jeg mig den anden vej og er nået frem til hende igen.

Helene Sophia Pedersen blev født i Rye Præstegård den 8. august 1798 som familiens syvende barn. Moren *Caroline Dorthea Sadolin* døde i 1804, og fra *Helenes* syvende år havde hun en stedmor, Maren Meier til sin opdragelse. Måske havde denne præstedatter fra Skjold allerede været husets tjenestepige inden morens død. I 1809 flyttede familien til Svejstrup Præstegård, da faren, *Johan Henrik Pedersen* overtog det større kald som præst for Dover og Venge menigheder.

Med sit faste efternavn er *Helene* slægten Pedersens 3. led, men ved sit giftermål med musikanter (landsbymusiker) *Peder Rasmussen* den 20. maj 1820 kom hun ind i en anden samfundsklasse end den, hun blev født ind i og opdraget i. Måske var hun en udbryder, eller måske var det bare en hændelse. Det vender jeg tilbage til, men først skal vi lige have fundet ud af, hvor *Peder Rasmussen* kom fra, og hvem han var.

1. led. **Niels Sørensen**

(ane nr. 288)

Det eneste vi ved om *Niels Sørensen* er, at han i 1718 var en gammel mand, der boede i et gadehus i Svejstrup, og at han havde en søn, *Rasmus*.

2. led. **Rasmus Nielsen Bødker og Anne Rasmusdatter**

(aner nr. 144 & 145)

Fredag den 18. januar 1709 "var der trolovelse udi Siimb til Anders Raskes med hans kones syster og *Rasmus Bødker* udaf Svejstrup", og "den 10. marty copulation udi Dover Kirke med *Rasmus Bødker* af Svejstrup og *Maren* [? *Anne*] *Rasmusdatter* af Siimb".

Derefter vides der ikke noget om *Rasmus Bødker* i en del år, men det kan skyldes, at han var ryttersoldat. I 1718 var han i hvert fald rytter under generalmajor Rantzaus regiment, da han den 28. september dette år overtog et gadehus i Svejstrup, som hans far *Niels Sørensen* overlod ham på grund af alderdom, og for at sønnens hustru kunne have et sted at bo og samtidig hjælpe faren. For det skulle han betale 1 Rdl. i indfæstning og 2 Rdl. årligt samt være pligtig at forbedre huset.

De fik to - måske tre - børn. Den 2. november 1710 fik de en datter døbt, men der nævnes ingen navn, og den 24. september 1713 døbt *Søren*, der blev min forfar. Desuden ser det ud til, at den *Søren*, der blev begravet søndagen mellem jul og nytår 1731 6 år gammel, også var deres. Han skulle altså være født i 1725, men da var der intet indført i kirkebogen.

Samme år må *Rasmus Nielsen Bødker* være død, for den 11. oktober det år fæstede Jacob Davidsen hans gadehus i Svejstrup og ægtede enken, som nu hedder *Anne Rasmusdatter*. For det skulle han betale 3 Rdl. i indfæstning og årligt derefter 2 Rdl. 1 Mk. og 8 Sk. Bygningen var på 7 fag og synes altså forbedret, sådan som det krævedes af *Rasmus Nielsen Bødker*, da han overtog huset i 1718.

Der er her noget, der knaser, for ved giftermålet i 1709 stod der *Maren Rasmusdatter*. Hende har jeg aldrig senere fundet. Ved dåben i 1710 stod en

Anne Rasmusdatter af Siim fadder, så hun var antagelig ikke moren. Derimod kan den 71 år gamle *Anne Rasmusdatter*, der blev begravet den 27. november 1739 have været moren. På den baggrund må jeg antage, at præsten har skrevet forkert i 1709.

Jacob Davidsen blev begravet den 2. marts 1732, og den 29. juli 1733 fæstede *Søren Rasmussen* sin afdøde stedfars gadehus i Svejstrup, som hans mor overlod ham. Huset havde samme størrelse som i 1725, og indfæstning og årlig fæste stort set den samme.

3. led. *Søren Rasmussen Bødker* og *Johanne Nicolajsdatter*

(aner nr. 72 & 73)

Som nævnt blev *Søren Rasmussen Bødker* blev døbt den 24. september 1713, og han blev begravet den 22. februar 1767 53 år og 21 uger gammel, står der i kirkebogen, hvilket jo stemmer meget godt med dåben.

3. søndag i advent (13. december) 1733 blev han gift med den 29-årige *Johanne Nicolajsdatter* - 4½ måned efter han fæstede morens hus i Svejstrup.

Johanne var datter af rytteren og rytterbonden *Nicolaus Møller* og *Karen Jensdatter* fra Overgård i Svejstrup. Dem vender jeg tilbage til. *Johanne* blev døbt den 21. december 1704 og blev begravet den 1. marts 1772. I kirkebogen står der, at hun var 60 år gammel. Denne uoverensstemmelse i kirkebogen kan måske forklares ved, at præsten har set tilbage i den inden han indførte alderen ved begravelsen. Den nævnte alder passer nemlig rimeligt på *Nicolaus Møllers* søn *Johan*.

Søren var selvfølgelig bødker som sine forfædre, men der udover vides intet om, hvordan det gik dem. Så vidt jeg kan se, havde de kun et barn der voksede op, nemlig deres førstefødte, min forfar *Rasmus Sørensen*. De fik også en datter døbt *Karen* den 15. december 1737, men hun blev kun tre år.

4. led. *Rasmus Sørensen* og *Karen Andersdatter*

(aner nr. 36 & 37)

Søren Rasmussen Bødkers søn *Rasmus* blev døbt den 29. august 1734. Om hans opvækst vides der intet, men da navnet *Bødker* ikke er hæftet på ham, er han nok ikke fulgt efter sine forfædre i det håndværk. *Rasmus Sørensen* var gift to gange. Første gang omkring ved 1758, da deres første barn døbes det år, og de fik endnu et i 1760. Det har ikke været muligt at identificere denne hustru, men ved hendes begravelse i 1777 står der, at hun var 58 år, og hun har således været omkring de 40 år ved giftermålet. Som det ses, var hun ca. 15 år ældre end ham, så hun har antagelig været gift tidligere, hvilket dog ikke kan dokumenteres.

Lidt over en måned efter begravelsen af sin far, fæstede *Rasmus Sørensen* den 27. marts 1767 huset, som hans mor *Johanne Nicolajsdatter* afstod til ham. Huset var da på 11 fag og havde et jordtilliggende på 1 fjerdingkar hartkorn. Der blev betalt 4 Rdl. i indfæstning og derefter 2 Rdl. og 24 Sk. i årlig fæsteafgift. Huset er altså blevet yderligere forbedret i de følgende år.

Den 13. november 1781 blev enkemanden *Rasmus Sørensen* af Svejstrup og *Karen Andersdatter* af Rye trolovet, og den 7. december stod deres bryllup i Svejstrup, anføres det i kirkebogen.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 står der, at *Karen Andersdatter* var 35 år. Hun skulle således være født i 1752, hvilket er 10 år før Rye kirkebogs begyndelse. Jeg har derfor ikke med sikkerhed kunnet identificere hendes forældre. Ved denne og den følgende folketælling i 1801 får vi også at vide, at *Rasmus Sørensen* var husmand med jord og spillemand. En husmand på den tid

kan ikke sammenlignes med dem, vi kender fra vort århundrede. Det betyder derimod efter alt, at han har ejet huset, passet sin lille jordlod og taget forefaldende arbejde mod betaling, når han ikke var ude at spille. En sådan tilværelse kunne være friere end fæstebondens. Igen kan der konstateres en forbedring af forholdene.

Så vidt jeg kan se, fik de seks børn sammen. Den første søn fik selvfølgelig navnet Søren (døbt 23. november 1783). Deres 3. barn fik navnet *Peder* og blev min forfar.

Rasmus Sørensen døde den 19. februar 1811. Derimod er det aldrig lykkedes mig at finde *Karen Andersdatters* død noteret.

5. led. Peder Rasmussen og Helene Sophia Pedersen

(aner nr. 18 & 19)

Rasmus Sørensens søn *Peder* blev døbt den 27. april 1788. Vi kender intet til hans opvækst, men da han senere selv blev musiker, er det ikke utænkeligt, at han allerede fra barns ben har været med ude at spille sammen med faren. Han står ligesom broren Søren i lægdsrullen. I 1810 har den 62 3/4 tommer (164 cm) store bror været soldat, medens der for *Peders* vedkommende står, at han var hjemme, 65 tommer (172 cm) og det følgende år findes han i et andet lægd (134 nr. 51), hvilket vil sige, at *Peder Rasmussen* har været en tur udensogns. Jeg har ikke undersøgt, om han nogensinde blev soldat.

Lige fra begyndelsen af denne historie ved vi, at *Helene Sophia Pedersen* blev døbt den 11. oktober 1798 som datter af præsten i Rye *Johan Henrik Pedersen* og *Caroline Dorothea Sadolin*. Ovenfor er det også fortalt, at moren døde i 1804, og at *Helene* og de andre børn fra 1805 havde en stedmor til at stå for hjemmets daglige gøremål, samt at familien i 1809 flyttede til Svejstrup Præstegård, da faren blev præst i Dover Sogn.

Det er tankevækkende at notere sig, at *Johan Henrik Pedersen* som barn har haft daglig omgang med musikere, da hans far jo var organist og stadsmusikant i Aarhus. Tilsvarende har *Peder Rasmussen* haft musikken inde på livet fra barns ben. På den baggrund er det ikke usandsynligt, at *Rasmus Sørensen* og *Johan Henrik Pedersen* har været i hinandens omgangskreds, og at *Peder* og *Helene* allerede fra deres barndom har kendt hinanden.

I kirkebogen står der: "Ungkarl *Peder Rasmussen* af Svejstrup 32 år og jomfru *Helene Sophia Pedersen* Svejstrup 21 år forlovet 11 marts 1820. Forlovere Halvor Juul af Svejstrup og husmand Søren Rasmussen, Nyegård. Viet 20 Maii 1820 i kirken".

Søren Rasmussen var givetvis *Peder Rasmussens* 5 år ældre bror, der altså har boet i den nordlige del af sognet.

Den 2. september 1820 fik de en datter, der den 12. november samme år blev døbt *Caroline Dorothea Pedersdatter* og således opkaldt efter mormoren. Samtidig er det faste efternavn forsvundet.

Vi er ovre i en anden samfundsklasse. Sammenlignes i øvrigt disse tidspunkter med trolovelse og vielse, bliver resultatet, at *Helene* ved forlovelsen var gravid i 3. måned med en musikers søn, der var 10 år ældre end hende. Noget sådant er slet ikke enestående, men i situationen efterlader det spørgsmålet, om der har været tale om et ønsket ægteskab. Det kan i hvert fald konstateres, at de aldrig fik andre end det samme barn.

Ved dåben bliver vi for første gang klar over, at *Peder Rasmussen* er musiker ligesom sin far. Blandt fadderne var *Helenes* ældste søster jomfru Olivia Pedersdatter (Pedersen!), som nu boede i Bjedstrup og halvgårdsmand *Søren Christophersen* fra Svejstrup, der - som vi senere skal se - også er en af mine forfædre.

Ved folketællingen i 1834 får vi at vide, at de boede i et hus i Svej-

strup. Nok det faren havde, da den ældre bror Søren jo boede i Nygårde.

Ved folketællingen i 1850 står *Helene* som jordemor, og i 1855 står *Peder Rasmussen* alene som fraskilt. De er altså blevet skilt engang mellem de to årstal, og det er nok, da det var på vej, at hun har optaget gerningen som jordemor. Hun har villet kunne klare sig selv.

Graugaard og Lillelund¹⁰⁶ fortæller i et afsnit om "livets yderpunkter" i deres bog om Navr Sogn, hvordan det var at være jordemor. Så tidligt som i 1759 påbegyndtes uddannelsen af jordemødre. Der skulle imidlertid stærke kvinder til at være de første uddannede jordemødre, for folk kunne ikke forstå, at de ikke længere kunne beholde de hittidige barselskoner. Derfor blev jordemødrene, så snart lejlighed bød sig, anklaget for at være skyld i fødende kvinders død, for hekseri og kvaksalveri. Bogen giver flere eksempler på det, men myndighederne gennemskuede gerne, hvad folk var ude på. Selv om det efterhånden kom til at gå bedre, var det alligevel et revolutionerende skridt, da regeringen i 1791 udsendte en plakat om statsligt eksaminerede jordemødre og straffen for fortsat at benytte de ueksaminerede.

På den baggrund må jeg tro, at *Helene* har taget denne uddannelse, inden hun gik i gang med jobbet, og den kan have været helt moderne for sin tid. Det var nemlig i 1840-erne, at den ungarske læge Ignaz Philipp Semmelweis (1818-1865) på et hospitals fødeafdeling i Wien påviste barselsfeberens smittemåde, og trods stor modstand fik lægerne og dermed også jordemødrene til at forstå, at sygdommen skulle bekæmpes ved god hygiejne. Fra 1854 var han professor i obstetrik (fødselsvidenskab) i Budapest. Jeg må tro, at denne viden også fandt vej til Danmark, medens *Helene* levede.

Da *Helene* døde den 16. august 1858 og begravet den 21. august, står hun som separeret fra indsidder *Peder Rasmussen*, og han døde på fattiggården i Svejstrup den 5. marts 1866, 78 år gammel.

Alt tyder lige fra begyndelsen på, at der aldrig har været tale om et lykkeligt ægteskab.

Deres datter *Caroline Dorthea Pedersdatter* blev boende hjemme lige til sit ægteskab med gårdmanden *Søren Pedersen* i Svejstrup.

6. led. Søren Pedersen og Caroline Dorthea Pedersdatter

(aner nr. 8 & 9)

Søren Pedersen blev født den 15. maj 1827 som søn af *Peder Laursen* og *Maren Sørensdatter* i Svejstrup, som vi møder i afsnit XXVI 6. led.

Vi møder første gang den voksne *Søren Pedersen*, da han den 1. februar 1849 blev indkaldt til militæret og blev midlertidigt kasseret på grund af øjenbetændelse. Han var så inde igen i 1850 og trak fripas i 1851. I øvrigt viser lægdsrullen, at han kun var 63½ tomme høj svarende til 166 cm.

Han ser ud til at være den eneste i min slægt, der har tangeret de slesvigske krige i 1848-51 og i 1864.

Caroline Dorthea Pedersdatter blev født den 2. september 1820 som eneste barn af musiker *Peder Rasmussen* (1788-1866) og *Helene Sophia Pedersen* (1798-1858). Hun gik hjemme og nåede at blive pebermø, inden hun indgik ægteskab, hvilket må anses for ret usædvanligt. Årsagen er skjult, men det kan vel ikke udelukkes, at det kan have haft noget at gøre med, at hun var enebarn, og at forældrenes ægteskab må tolkes som mindre godt.

Søren og *Caroline* er mine oldeforældre. De blev gift den 9. august 1851, da han var 24 og hun næsten 31 år. De fik fem børn. Den første af dem blev født den 12. marts 1852 og døbt *Peder Laursen* efter sin farfar, så han altså

¹⁰⁶ Esben Graugaard & Rigmor Lillelund: Naur Sogn 1600-1900. Holstebro Museums forlag, 1992.

Kort 3. De danske herreder vest for Storebælt i 1400-tallet. Antagelig er grænserne ikke meget ændret siden. Efter Harry Christensen: Len og magt i Danmark 1439-1481. Århus Univ. Forlag 1983.

hed *Peder Laursen Sørensen* og blev min farfar.

Det vides ikke, hvornår *Søren* og *Caroline* har overtaget gården, men

ved folketællingen i 1855 står han som gårdmand og har sine 53- og 51-årige forældre boende hos sig som aftægtsfolk. I 1860 boede forældrene stadig hos dem men nu som indsiddere. Der er måske kun en gradsforskel i dette. Alligevel er man vel på aftægt fra noget, som man nu nyder godt af, medens en indsidder sidder til leje. Ti år senere i 1870, da *Søren* var 42 og *Caroline* 49 år, boede familien i et hus, hvorfor de inden for dette tidsrum er kommet fra gården.

1873 blev et meget tragisk år for familien. Den 1. april døde den 17-årige søn Marius Sørensen, og i kirkebogen er der tilføjet, at han har aflivet sig ved hængning. Det påfølgende forhør og undersøgelse findes i Hjelmslev-Gern herreders fogedprotokol for den 3. april 1873. Her konkluderes det, at der er tale om selvmord, og at der ikke er kommet noget frem, som bidrager det mindste til opklaring af motivet til gerningen. Marius Sørensen tjente på tredje år som 2. karl hos gårdejer Ole Jensen i Nygårde, hvor selvmordet fandt sted mellem klokken 3 og 4 om eftermiddagen. Han synes at have været vellidt af såvel husbond og madmor som af de andre folk på gården. Han havde været ved godt humør, da de spiste til middag, men han kom ikke ind til mellemmad sammen med de andre kl. 4, og han kom heller ikke, da tjenestepigen Maren Hansen kaldte ud i gården efter ham. Da folkene var gået til arbejdet igen, gik Maren Hansen ud for at lede efter ham og fandt hans træsko stående ved hakkelsesmaskinen i foderloen. Den stod hun op på og kunne derfor se, at Marius hang ved en af hanebjælkerne over kostalden.

Af de samstemmende forklaringer, der kom frem, var det eneste ejendommelige, at Marius den dag havde været en smule ligegyldig over for daglige rutiner, fx undlod han at binde hestene, da han havde vandet dem efter middag, så de gik løse rundt i stalden, og mellem kl. 2 og 3 så arbejdsmand Enevold Marcussen ham i fårestien, hvor der ellers ikke var noget at lave på den tid. Han havde spurgt, hvad Marius lavede der, og denne havde svaret "ingen ting", så arbejdsmanden mente, at han stod og trak bukserne op.

Søndagen forud havde Marius Sørensen været på et kort besøg i hjemmet i Svejstrup, og da havde han været vel fornøjet. Alt tyder således på, at selvmordet har været en pludselig indskydelse, der ingen forklaring findes på.

Knap tre måneder senere, den 24. juni døde den 15½ år gamle datter Maren Sørensen. Som et lyspunkt i alt det tragiske blev datteren Helene Sophie Sørensen konfirmeret den 5. oktober 1873 14½ år gammel. Hun var opkaldt efter sin mormor og født knap et år efter dennes død.

I 1880, igen efter 10 år var *Søren* og *Caroline* indsiddere hos sønnen Carl Johan Sørensen (26 år) og hans kone Johanne Marie Nielsdatter (27 år). Farfar *Peder Laursen Sørensen* (27 år) og søsteren Helene Sophie Sørensen (20 år) var der også. Selv havde Carl og Johanne datteren Karoline Dorthea Sørensen på et år. Carl Johan var indsidder og arbejdede ved landbruget. Der må have været trænge forhold.

Samme år den 1. oktober blev Helene Sophie Sørensen gift med den 22-årige smed Lauritz Sommer Schiøler Johansen Risch i Hårby i nabosognet nord for Skanderborg. Han var søn af husmand Johan Daniel Risch i Hammel. Navne kan være mangfoldige! De første mellemnavne må formodes at komme fra moren.

Folketællingen i 1890 viste, at "alt var ved det gamle" bortset fra, at oldefar *Søren Pedersen* ikke var der. Det var han til gengæld i 1901, og nu var Carl Johans svigermor, Øllegaard Nielsen der også. Endnu i 1906 boede oldefar hos Carl Johan, og der står, at han levede af husflid og alderdomsunderstøttelse.

Af alt det dér, kan det konkluderes, at *Søren Pedersen* er kommet fra gården på et tidspunkt mellem 1860 og 1870, medens han efter alderen endnu burde være fuldt arbejdsdygtig. Hvordan det er sket, har jeg ikke kunnet efterspore, og som jeg husker min fars version, at han skulle have drukket sig fra den, vil hverken findes i håndskrift eller på tryk, men har det været til-

fældet, må det siges, at det lige siden Holberg har været et såkaldt "godt spørgsmål", hvorfor Jeppe drikker. De tragiske begivenheder har nok ikke været lette at overvinde. Endnu en konklusion synes at kunne drages - en meget positiv én - nemlig, at familien i alt dette har holdt sammen.

Med *Søren Pedersens* afgang fra gården, forsvandt slægten fra den sidste rest af gård nr. 2 i Svejstrup, hvor den har kunnet spores helt tilbage til sidst i 1500-tallet, og den giftede sig ind i den igen sidst i 1700-tallet.

Jeg troede længe ikke det var muligt at finde ud af, hvornår oldemor *Caroline Dorthea Pedersdatter* døde. Jeg ledte og ledte, men hun var der ikke. Så kom jeg i tanker om, at det ikke var de originale kirkebøger, der var filmet men derimod den lovbefalede kopi (kontraministerialbogen). Jeg skrev derfor til Landsarkivet i Viborg og spurgte, om de kunne hjælpe mig, og det havde de åbenbart ingen besvær med. Hun døde i Svejstrup den 4. april 1892 72 år gammel. Oldefar *Søren Pedersen* døde 84 år gammel den 25. juni 1911.

Som nævnt boede farfar *Peder Laursen Sørensen* stadig sammen med sine forældre som 27-årig i 1880. Ret kort tid derefter "emigrerede" han dog fra sognet, og i 1883 genfinder vi ham i Tilst og Kasted sogne nordvest for Århus.

Med giftermålet mellem *Søren Pedersen* og *Caroline Dorthea Pedersdatter* kommer vi ind i slægterne af bønder, rytterbønder og selvejere i Skanderborg rytterdistrikt og dets omgivelser, og det bliver en lang tur, inden vi når frem til, hvad der videre blev af *Peder Laursen Sørensen*.

XV. Selvejere og fæstere i Mesing

(tavle 6 side 99)

Først skal vi en tur til Mesing, hvor jeg aldrig havde drømt om at skulle hen, men når det følgende er læst, vil man forstå hvorfor.

Det var Ole Bech Knudsen i Århus, der under sin kritiske gennemgang af mit manuskript satte mig på sporet af mine forfædre i Mesing og omegn.

Han fandt nemlig en del steder, hvor jeg var gået fejl. Således havde jeg fundet, at gårdmand *Peder Jacobsen* (1718-1779) i Illerup var søn af Jacob Jacobsen i Firgårde, som netop havde fået en søn døbt på det rette tidspunkt, men uden at navnet var nævnt i kirkebogen. "Min" *Peder Jacobsen* viste sig i stedet at være søn af rytterbonden *Jacob Bertelsen* (o. 1671-1740) i Forlev, som var gift med *Margrethe Jensdatter* (1688-1751) fra Skanderborg Ladegård, og det fører slægten til Mesing, hvor den kan spores helt tilbage til 1458.

Det er meget sjældent, at slægter i ubrudt følge kan spores så langt tilbage i tiden. Når det er tilfældet her, skyldes det en ejendommelig sag, der den 18. marts 1756 blev rejst om et jordstykke kaldet "Bondestribet". Sagen var mod Skanderborg rytterdistrikt og forsvaret for to sagsøgte bønder førtes af regimentsskriver, kammerråd Niels Molderup på ryttergodsets vegne. Den omfattende sag varede over 9 år, og efterhånden blev der fremdraget det ene bevarede dokument efter det andet. Det ældste er et såkaldt åbent brev dateret "år efter Guds byrd 1458 den mandag efter Skt. Olai dag". Sagens indhold og gang er omhyggeligt og detaljeret beskrevet i Kirstin Nørgaard Pedersens¹⁰⁷ bog. Det vil være forkert at gengive sagen her. I stedet bør interesserede læsere studere den, som Kirstin Nørgaard Pedersen gengiver den. Derimod tilhører slægternes personer og deres historie også mig, hvorfor den kortfattet gengives her med enkelte ændringer og tilføjelser.

¹⁰⁷Kirstin Nørgaard Pedersen: Mesing by 1458-1767. 148 sider, Eget forlag, 1995.

1. led. *Ove Mickelsen*

(ane nr. 288.256)

Af det nævnte åbne brev fremgår det, at *Ove Mickelsen* Skt. Olai dag 1458 købte den gård, som "Jes Steffensen solgte og oplod til evindeligt eje al hans del og rettighed, som han havde arvet, købt og pantet i den gård i Mesing, som fornævnte Jes Steffensen da selv udi boede. Med al den fornævnte gårds rette tilliggende i Mesing mark, Forlev og Ravndals mark, som er ager, eng, skov, mark, fægang, fiskevand i hvad, som det helst er eller nævnes kan, intet undtagen i nogen måde, fra sig og sine arvinger, og til fornævnte *Ove Mickelsen* og hans arvinger, og kendes fornævnte Jes Steffensen sig at have fået fuld værd for fornævnte gård og bund efter sin nøje".

Det var ikke det eneste *Ove Mickelsen* købte det år, idet et andet åbent brev af "år efter Guds byrd 1450 og på det ottende år, den mandag næst efter Skt. Michels dag" meddeler, at *Ove Mickelsen* købte "alt det bondegods som Per Johansen havde på hans hustrus vegne i Hjelmlev Herred, liggende på Mesing mark, Forlev mark og på Ravndal mark", og som han nu udbød til "de som mest ville give og bedst betale ville og holde ham skadesløs for sit herskab, da der ingen venner eller frænder [var], som ville vedkendes at gøre ham kvit med herskabet. Derefter opstod [rejste sig] fornævnte *Ove Mickelsen* og sagde det, han ville give penning og værd for det fornævnte bondegods, og holde ham det skadesløs for sit herskab". Det gik Per Johansen med til og "skødte, solgte og aldeles oplod, til evindeligt ejendom" det omhandlede bondegods til *Ove Mickelsen*, nemlig i alt:

"1. Laubuds og Skiøde Tingswidne dat. A^o 1450 paa det 8de Aar næst Mandag effter Michelj. da Peer Johansen hawer solgt til *Ove Mickelsen* hans Bondegods paa Mesing Foerlew og Raundals Marker.

2. Tingswidne Skiøde datr. Mandagen effter St Olaidag 1458, hvorved Jes Steffensen overdrager *Ove Mickelsen* Rættigheden i Hans paaboende Gaard i Mesing med tilliggende paa fornte. Marker".

Det er næsten synd at omsætte det til nudansk, men man må nok læse det et par gange.

Det var gård nr. 1 i Mesing, han købte i 1458, og samme år fik han desuden skøde på sin svigerfars gård, der var nr. 3.

Ove Mickelsen fortsatte med at købe jord i Mesing, Forlev og Raundal. Omkring ved 1460 købte han af Jens Grubbesen i Blegind, og på Hjelmlev Herredsting mandagen lige før Skt. Thomas dag 1466 fik han af Peder Olesen i Mesing overrakt skøde på en gård i Mesing, der havde tilhørt Ole Pallesen. Dette nævnes også af Chr. Heilskov¹⁰⁸, og han tilføjer, at denne gård var én af dem, der forblev i selveje gennem hele ryttergodstiden.

Først ved en voldgiftssag mellem samfrænder i 1567 - rejst af *Ove Mickelsens* sønnesøns sønnesøn *Søren Mickelsen*, se nedenfor - kommer man igen bagud til *Ove Mickelsen* gennem de oplysninger, der kom frem om gårdens tidligere ejere. På den baggrund anses den *Ove Mickelsen*, der købte gård i Mesing i 1458, og som efterhånden var ejer af gård 1 og 3, at være den først kendte i slægten fra Mesing. Det er på den baggrund, at Kirsten Nørgaard Pedersen kan opstille den slægtsfølge, som altså fører op til vore dage.

2. led. *Gamle Mickel Ovesen*

(ane nr. 144.128)

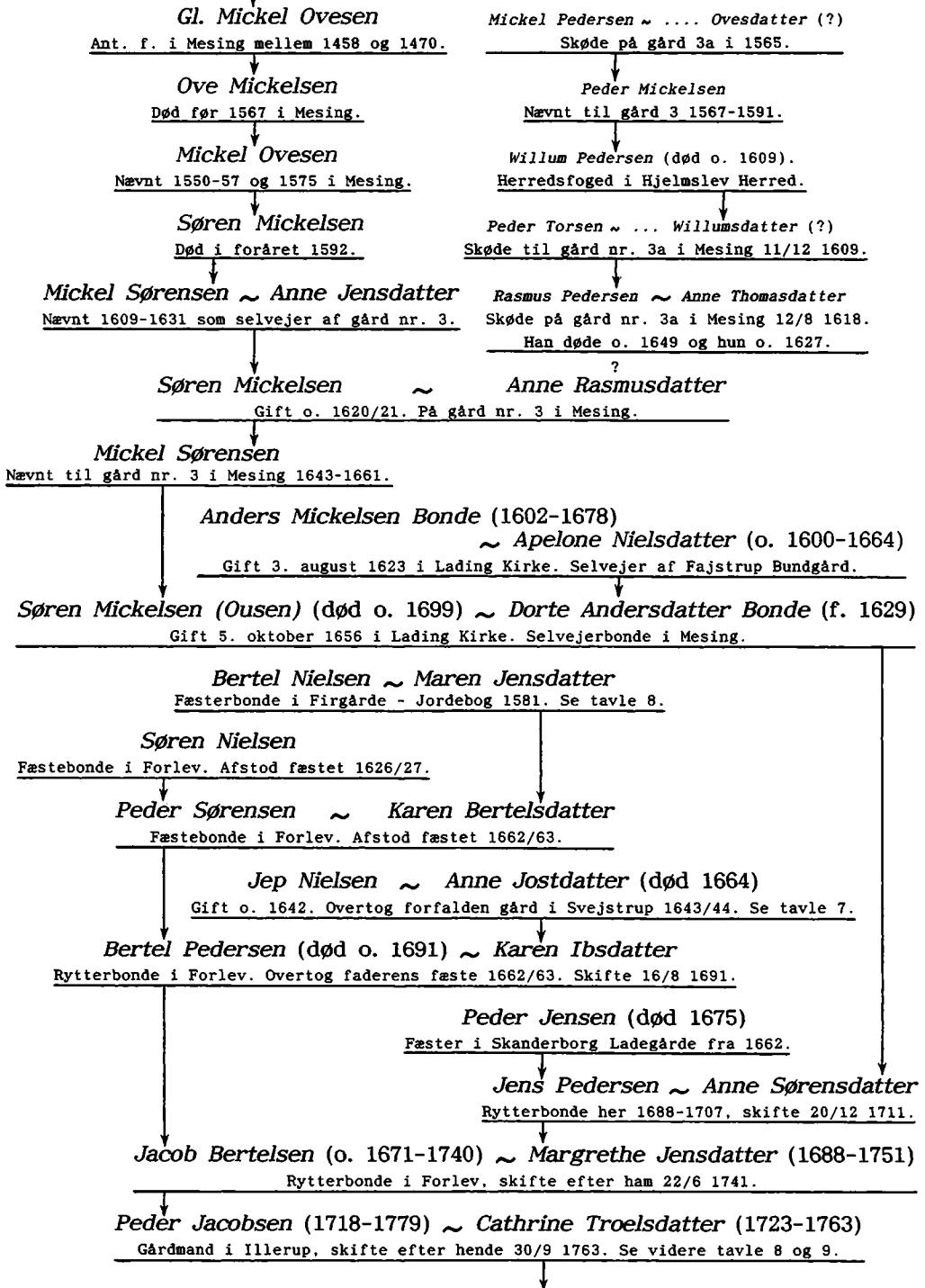
Gamle Mickel Ovesen i Mesing er antagelig født mellem 1458 og 1470. Af

¹⁰⁸ Chr. Heilskov: Hjelmlev Herred historisk-topografisk skildret. Mesing sogn. Arbog hist. samf. Arhus stift bd. 26 s. 47ff, 1933.

Tavle 6

Ove Mickelsen

Selvejer i Mesing på gård nr. 1 og fik i 1458 skøde på sin svigerfars gård nr. 3.

de gamle dokumenter, der kom frem under den omfattende sag, kan det konstateres, at han har haft børnene Jens Mickelsen, *Ove Mickelsen* og Johanne Mickelsdatter, der alle var døde før voldgiftsagen i 1567.

Af 1567-dokumentet ses det, at arven i de to gårde i Mesing blev delt i to frie brorlodder og en fri søsterlod.

3. led. *Ove Mickelsen*

(ane nr. 72.064)

Det vides ikke særlig nøje, i hvilket tidsrum denne *Ove Mickelsen* har levet. Det eneste er, at han var død før 1567, men han havde en søn, *Mickel Ovesen*, der er nævnt i dokumenter fra 1550, 1554 og 1557 og sandsynligvis også en datter.

I et dokument fra 1567 står der, at salig *Ove Mickelsen* boede udi Mesing, i det bondegods, som han og hans medarvinger i fællig havde udi de tvende bøndergårde i Mesing. Det var dem, salig *Ove Mickelsen* havde arvet efter sin far *Gamle Mickel Ovesens* søn, Jens Mickelsen og hans sande arvinger, en fri brorlod i *Gamle Mickel Ovesens* bondegods i de to gårde i Mesing.

4. led. *Mickel Ovesen*

(ane nr. 36.032)

Også denne *Mickel Ovesen* var død før voldgiftssagen i 1567. Muligvis er han død i 1564 eller kort forinden. Dette skønnes af, at der mandagen efter snapsting den 15. januar 1565 blev udstedt skøde af Rasmus og *Knud Pedersen* i Svejstrup til parterne i voldgiftssagen, nemlig *Ove Mickelsens* sønnesøn *Søren Mickelsen* og hans søskende.

Det er sandsynligt, at den nævnte *Knud Pedersen* er den samme som ham, der havde gård nr. 2 i Svejstrup. Som min ane skal vi senere møde ham.

Mickel Ovesen havde foruden *Søren Mickelsen* børnene Valborg Mickelsdatter, Jens Mickelsen og Anne Mickelsdatter. Valborg Mickelsdatter var gift med Jesper Mickelsen (død før 1592), som er kendt fra en dom i Vestre Landsret i 1569. I 1581 sælger de gård nr. 1 til hendes bror Jens Mickelsen, og i 1592 skøder hun sin arvepart til sin bror *Søren Mickelsen* i Mesing. Jens Mickelsen boede i Forlev. Han solgte sin arvepart til broren *Søren Mickelsen* i 1592. Anne Mickelsdatter var gift med Peder Olesen *alias* Peder Øvli i Blegind. Den 9. maj 1608 solgte de den halvgård og dens tilliggende i Mesing, som hun havde arvet efter sin far *Mickel Ovesen*, til hendes brorsøn *Mickel Sørensen* og hans hustru *Anne Jensdatter*, som nu boede i den. Desuden solgtes også til *Mickel Sørensen* al den arv, lod og part, som Kirsten, Anne, Maren og anden Anne Mickelsdatter har arvet efter deres far Mickel Mickelsen Ovesen i for-nævnte halvgård, som *Mickel Sørensen* nu bor i. Endelig solgtes også til *Mickel Sørensen* al den arvelod og part, som Mickel Andersen og dennes hustru Karen Sørensdatter har arvet efter hendes salig far *Søren Mickelsen*. Efter alt dette giver dokumentet alle de for datidens skøder sædvanlige forsikringer, og det blev forsynet med 9 segl.

Som det fremgår af LFB, havde *Mickel Ovesen* seks børn.

5. led. *Søren Mickelsen*

(ane nr. 18.016)

Under omtalen af *Mickel Ovesen* har det været selvfølgeligt for sammenhængens skyld at komme en hel del ind på sønnen *Søren Mickelsen* og dennes

søn *Mickel Sørensen*. Grundlæggende hænger alle disse sager om køb og salg af jord og gårde sammen med en intens bestræbelse på at bevare selvejet til bondegodset inden for familien.

Flere gange har der måttet voldgift til for at få sagerne afgjort. Således er der på et tidspunkt opstået strid om, hvor meget hver især var berettiget til at oppebære i arv i den gård, hvor den ene part boede. Derfor blev sagen søgt afgjort ved voldgift mellem samfrænder.

I et åbent brev torsdagen næst før Sancti Olai Regis [Olav den Hellige] dag - 31. juli - år efter Guds byrd 1567 kaldte *Søren Mickelsen* i Mesing sine samfrænder til møde på sine egne og sine søskendes vegne. Sagen gjaldt arven efter deres forældre, som i denne gamle sammenhæng betyder "ældre før dem, der nu er tale om".

Med hensyn til slægtsfølgen er denne voldgiftssag vigtig, idet det er fra de her fremdragne dokumenter, vi får viden om slægten bagud i tiden.

Det kan være et problem at finde ud af, hvem i slægten der egentlig ejer gårdene, men Kirsten Nørgaard Pedersen synes at have gjort udmærket rede for det. For min slægt er det specielt gård nr. 3, som efterhånden blev delt i nr. 3a og 3b, og dens ejere, der har interesse på den tid, fordi en del af dem er mine forfædre. Det er ikke helt klart, hvornår gård nr. 3 blev delt i a og b. Måske skete det ved samfrændeafgørelsen (voldgiften) i 1567, da *Søren Mickelsen* fik tilkendt gård nr. 3b.

Søren Mickelsen døde i foråret 1592. Han havde fire børn, som det fremgår af LFB.

6. led. *Mickel Sørensen* og *Anne (Jensdatter)*

(aner nr. 9008 og 9009)

Når *Jensdatter* står i parentes, skyldes det, at hun i 1608 kaldes sådan, medens hun i 1623 kaldes *Anne Pedersdatter*, og det kan ikke afgøres, om der er tale om en skrivefejl, eller om *Mickel Sørensen* har været gift to gange.

På Hjelmslev Herredsting den 8. maj 1592 fik *Mickel Sørensen* og hans søskende skøde på deres fars, *Søren Mickelsens* halve gård i Mesing, og den 24. juli samme år skødte Valborg Mickelsdatter og salig Jesper Mickelsen arvelodden efter hendes far *Mickel Ovesen* til sin brorsøn *Mickel Sørensen*. Dette sidste bør sammenlignes med det skøde, som de oppe under *Mickel Ovesen* samme år overlod til deres bror *Søren Mickelsen*.

Som nævnt ovenfor købte de i 1608 hans faster *Anne Mickelsdatters* arvelod efter faren. Det var hende, der var Per Øvlis kone i Blegind.

I 1621 sælges igen arveparter til *Mickel Sørensen* i Mesing, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at hans søskende er blevet voksne og har behov for deres arv. Samtidig køber han arveparter af andre slægtninge. Skødet på disse handler blev dog først udstedt "år 1623 mandagen snapsting den 13. januar for tingsdommeren". *Mickel Sørensen* fik da fuldt tingsvidne af otte dannemænd, der bevidnede, at de angivne personer gav "hånd og solgte, skødte og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til fornævnte *Mickel Sørensen* hans hustru *Anne Jensdatter* og deres arvinger at have, nyde, bruge og beholde til evindeligt ejendom o. s. v.". Dermed var selvejet endnu en gang bevaret på slægtens hænder. *Mickel Sørensen* er nævnt til gården indtil 1631.

I 1616 står *Mickel Sørensen* nævnt som Mesing Kirkes værge, da den gamle prædikestol blev foråret til Adsløv Kirke.

Mickel Sørensen og *Anne* havde tre børn, hvoraf *Søren* blev den, der førte min slægt videre.

7. led. Søren Mickelsen og Anne Rasmusdatter

(aner. nr. 4504 & 4505)

Ser man på den slægtsfølge, Kirstin Nørgaard Pedersen har sat op i sin udmærkede bog (fodnote 21 s. 28), skulle ovennævnte *Mickel Sørensens søn* være den *Søren Mickelsen*, der i 1656 blev gift i Lading Kirke med *Dorthe Andersdatter Bonde*, og som døde o. 1699. I så tilfælde har det været et sent giftermål, og det er der intet, der tyder på. Studerer vi bogen, de nævnte arvesager og andre dokumenter igennem, kan det se ud til, at der bliver to slægtled "tilovers" i slægtfølgen. Ham der her er tale om, har Kirstin Nørgaard Pedersen rent faktisk også med, idet hun noterer følgende: "Om det er velagte mand *Mickel Sørensens søn*, som blev idømt en lejemålsbøde i 1620/21, er ikke let at vide. Synderen hed i alle tilfælde *Søren Mickelsen* og slap med at betale 3 daler for dem begge, fordi han ville tage hende til ægte, hun hed *Anne Rasmusdatter*". - Et meget lille beløb i sammenligning med, hvad et sådant brud på ordenen ellers kostede; måske fordi "sagen blev mellem venner eller gode naboer". Efter dette fortsættes der med at konstatere, at *Mickel Sørensens søn Søren* blev gift i 1656, som jeg nævnte det ovenfor. Det er også rigtigt, men da var der tale om en sønnesøn af den forrige *Mickel Sørensen*.

Der vides i øvrigt ikke videre om denne *Søren Mickelsen*, som antagelig har været ved gård nr. 3b i perioden 1631-1643. Derimod skal vi lige drøfte, hvem *Anne Rasmusdatter* kan have været.

Selvejere på gård nr. 3a i Mesing

De 7 slægtled ovenfor ejede gård nr. 3b i Mesing. Som det kan ses af arvesager og skøder m.v. tilhørte ejerne af nabogården 3a bagud i tiden generationer af samme familie eller slægt. Det er ikke muligt at komme til bunds i sammenhængen; blandt andet fordi konerne sjældent nævnes i dokumenterne.

Det kan hænge sammen på følgende måde, som også antydtes af Kirstin Nørgaard Pedersen:

Mickel Pedersen og Ovesdatter (?)
(aner nr. 144.168 & 144.169)

Af et dokument dateret mandagen efter snapsting den 15. januar 1565 fremgår det at, Knud og Rasmus Pedersen af Svejstrup udstedte skøde på gård 3a til *Mickel Pedersen* og *Søren Mickelsen*, hvoraf sidstnævnte var part i den nævnte store voldgiftssag og sønnesøn af *Ove Mickelsen*.

På denne baggrund og af det videre forløb må det anses for sandsynligt, at *Mickel Pedersen* var gift med en datter af *Ove Mickelsen*. Det ser desuden ud til, at *Mickel Pedersen* allerede døde før 1567.

Peder Mickelsen
(ane nr. 72.084)

Af et dokument fra 1567 fremgår det, at ovennævnte *Søren Mickelsen* og *Peder Mickelsen* var fætre, og det er antagelig på den tid efter farens død, at *Peder Mickelsen* overtager gård nr. 3a, eller måske havde de to fætre hele gården sammen. Men i hvert fald nævnes *Peder Mickelsen* alene til den i perioden 1573 til 1582 og videre til indtil 1591.

Willum Pedersen
(ane nr. 36.042)

I 1591 købte *Willum Pedersen* en del af gård 3a efter sin far *Peder Mickelsen*, som antagelig døde det år, og samme år en andel af sin bror *Oluf Pedersen* i Jeksen samt i 1595 en af sin søster *Birgitte Pedersdatter* i Næstved.

Willum Pedersen i Mesing nævnes ret ofte indtil sin død i 1609, og han må anses for identisk med herredsfogeden for Hjelmslev Herred i samme periode.

Peder Torsen og Willumsdatter (?)
(aner nr. 18.020 & 18.021)

For en umiddelbar betragtning var det en anden slægt, der kom ind på gård nr. 3a, da *Peder Torsen* den 11. december 1609 fik skøde på den, men når vi ser på efterkommerne, er det ikke vanskeligt at nå til den antagelse, at han må have været gift med *Willum Pedersens* datter, hvis navn er ukendt.

Rasmus Pedersen og Anne Thomasdatter
(aner nr. 9010 & 9011)

I 1609/10 nævnes *Rasmus Pedersen* på gård 3a, hvorfor han må antages at være søn af *Peder Torsen*. På den tid levede faren endnu. Den 12. oktober 1618 udstedte *Mickel Jensen* og hans hustru i *Ingerslev* skøde til *Rasmus Pedersen*, den 14. januar 1622 overtog han *Peder Torsens* skøde, og den 16. februar 1624 fik han skøde på *Jep Knudsen* og hans hustru *Kirsten Torsdatters* - en fæster - part af deres bøndergods i *Mesing*. *Rasmus Pedersen* var gift med *Anne Thomasdatter*, om hvem der ellers intet er oplyst.

I sin bog skriver *Kirstin Nørgaard Pedersen*, at såvel *Villum Rasmussen* som *Søren Mickelsen* mellem krigens ophør (Torstensonkrigen 1643-1645, hvor *Jylland* var besat) 7. august 1645 og 1. maj 1646 hver fik husbonndhold på en halv gård i *Mesing* - sidstnævnte efter sin far *Mickel Sørensen*, som oplod den, og hvorfor han betalte 5 daler. Under en brevveksling fornylig skriver *Kirstin Nørgaard Pedersen*, at der i samtiden er foretaget en rettelser i mærgen, så det antagelig kun var *Søren Mickelsen*, der fik husbonndhold på den tid, hvilket svarer til, hvad jeg har fundet. Det ændrer imidlertid ikke på slægtsbåndet tilbage til *Willum Pedersen*. På den anden side vides det så heller ikke, om det var *Villum Rasmussen*, der havde gården, da *Anders Rasmussen* den 15. januar 1655 blev tildømt den halve gård i *Mesing*, som *Rasmus Pedersen* og *Anne Thomasdatter* havde beboet. Muligvis har *Villum* og *Anders* været brødre.

Den 14. februar 1661 blev gården (3a) købt af *Rasmus Sørensen Yde* (død 23. februar 1675), som også er nævnt i matriklen af 1664. Han var skovrider og havde som løn herfor indtægten af fæstet på gård nr. 7 i *Mesing*. Vi træffer ham igen i en sag i forbindelse med *Niels Poulsen* og *Else Thomasdatter* i *Firgårde* (se tavle 8 side 115 og den tilhørende tekst). Det interessante i den her forbindelse er hele gård 3' landgilde i 1661, som altså *Rasmus Sørensen Yde*, *Søren Mickelsen* og *Mickel Sørensen* skulle udrede: Leding 1½ skilling, 1 kongstød (?), 1 lam, 1 gås, 4 høns 1 brændsvin når der er olden, 10 hoffeste, 4 jægerheste, 20 eg, 1 march garn. Desuden af *Forlev mark*: Leding 1½ skilling, 1 kongstød (?), 2 skilling sildepenge.

Vi er her ved det springende punkt, for hvis den her nævnte *Mickel Sørensen* er den samme som han, der havde gård 3 i 1609-1631, må han have været en meget gammel herre i 1661, og ligeledes må den *Søren Mickelsen* her være blevet meget gammel, hvis han skulle være den samme, som han der døde o. 1699.

Efter alt at dømme havde *Rasmus Pedersen* to sønner. Derimod vides der intet, om han også havde den datter *Anne Rasmusdatter*, som i 1620 blev gift med *Søren Mickelsen*. Der levede nemlig på den tid to andre i *Mesing* ved navn *Rasmus*, så hun kan lige så godt være datter af én af dem. Noget afgørende bevis vil aldrig kunne føres.

8. led. Mickel Sørensen

(ane nr. 2252)

Never mind! Sandsynligheden, af at vores *Mickel Sørensen* her er produktet af *Søren Mickelsens* og *Anne Rasmusdatters* kærlighedsforhold i 1620, vil aldrig kunne bevises eller modbevises. Der vides kun om ham, at han er nævnt til gård 3b fra 1643 til 1661, og at han havde sønnen *Søren Mickelsen*.

Det må herefter være en vurderingssag, om der, som *Kirstin Nørgaard Pedersen* mener, ikke er plads til to slægtsled mellem *Mickel Sørensen* og *Anne Jensdatter* og *Søren Mickelsen* og *Dorthe Andersdatter Bonde*, eller om der nødvendigvis må være det, sådan som *Svend Brandt Knudsen* i *Ballerup* og jeg læser teksten - personerne findes jo i kilderne!

9. led. Søren Mickelsen og Dorthe Andersdatter Bonde

(aner nr. 1126 og 1127)

I 1654/56 fik *Søren Mickelsen* husbonndhold til en halv selvejerbon-

degård i Mesing, som hans far *Mickel Sørensen* havde opladt ham for 5 Dlr. ifølge Skanderborg/Akær lensregnskaber (Hjelmslev Herred). Det er antagelig gård nr. 3.b, som han i hvert fald senere havde.

Søren Mickelsen må have været meget ung, da han fik husbondhold og blev gift. Det er dette forhold, der har fået *Kirstin Nørgaard Pedersen* til at se bort fra de to foregående slægtled, men gør man det, vil det betyde, at denne her *Søren Mickelsen* har været mindst 50 år, da han blev gift i 1656 og op mod 100 år, da han døde o. 1699. Jeg er i stedet af den opfattelse, at det afgørende er, at det er faren, der nævnes til gården indtil 1661.

Den 5. oktober 1656 blev *Søren Mickelsen* i Mesing og *Dorthe Andersdatter Bonde* fra Fajstrup gift i Lading Kirke. Hun var født i 1629 som datter af *Anders Mickelsen Bonde* og *Apelone Nielsdatter* på Fajstrup Bondegård.

Slægten bruger undertiden tilnavnet *Ousen* (Ovesen), som jo holder den gamle slægt bagud i tiden i hævd; så også *Søren Mickelsen* her.

Den 22. juni 1674 købte sønnen *Søren Mickelsen* sine to afdøde søskendes arveparter i gården. Det var *Rasmus Mickelsen* i Mesing og *Maren Mickelsdatter* i Søballe, og det var deres børn, *Store Peder Rasmussen* i Mesing og *Jens Nielsen Gammelgaard* i Søballe, der foretog salget. Atter var selvejet af gård nr. 3.b på én hånd.

Det er ikke nævnt i kirkebogen, hvornår *Søren Mickelsen* døde, men det er sandsynligvis sket i 1699. *Dorthe Andersdatter Bonde* er muligvis død tidligere.

De havde syv børn, som er nævnt i LFB. Den 16. oktober 1699 blev der udstedt skøde på gården til sønnen *Peder Sørensen* (o. 1670-1724). Derved gik gård nr. 3.b i Mesing ud af min slægt. I skifteretten var hans brødre og søsteren *Anne Sørensdatters* samt hendes mand *Jens Pedersen* fra Skanderborg Ladegård til stede, og dér fortsætter de min slægt.

Ved skiftet havde *Peder Sørensen* fæstemøen *Kirsten Bertelsdatter* (o. 1681-1720), som han snart efter blev gift med. Hun var datter af *Bertel Pedersen* og *Karen Ibsdatters* i Forlev, som også hører med blandt mine forfædre, da deres søn *Jacob Bertelsen* senere blev gift *Margrethe Jensdatter*, der var datter af *Jens Pedersen* og *Anne Sørensdatter* i Skanderborg Ladegårde. Der var skifte efter *Kirsten Bertelsdatter* den 1. juli 1724 (Brejl nr. 1168¹⁰⁹). Derefter var *Peder Sørensen* gift med *Johanne Olesdatter* fra gård nr. 4 inden han kort efter døde fra sin unge kone og et 6 uger gammelt barn, så der var skifte igen den 13. juli 1725 (Brejl nr. 1220). Imidlertid kom gård nr. 3.b under Skanderborg ryttergods, men den 12. januar 1768 fik *Rasmus Rasmussen* udstedt kongeligt skøde på ejendommen. Han var søn af *Johanne Olesdatter* og hendes anden mand *Rasmus Laursen* fra Tåstrup i Harlev Sogn.

Inden vi tager til Skanderborg Ladegård, skal vi lige møde *Dorthe Andersdatter Bondes* forældre.

Anders Mickelsen Bonde og Apelone Nielsdatter

(aner nr. 2254 og 2255)

Der vides ikke ret meget om disse to personer. *Anders Mickelsen Bonde*, der var selvejer af Fajstrup Bundgård, blev født o. 1602 i Fajstrup og døde samme sted i 1678. *Apelone Nielsdatter* blev født o. 1594 i Skjoldelev og døde i 1664 i Fajstrup. Skjoldelev er naboby til Fajstrup.

De blev gift den 3. august 1623 i Lading Kirke og fik seks børn, som det ses af LFB. Alle børnenes dåbsdage er fundet i kirkebogen undtagen netop

¹⁰⁹ Erik Brejl: Skanderborg Rytterdistrikt. Uddrag af samtlige bevarede 3.002 skifter 1680-1765. Udgivet af Slægten. Brugt til check og supplerings af egne og andres oplysninger. Undertiden er det min eneste kilde. Det anførte nummer er Brejls løbenummer, 1995.

Dorthe Andersdatter Bonde, som vi ovenfor så var gift med *Søren Mickelsen* i Mesing og fortsatte min slægt. Hos Kirstin Nørgaard Pedersen står der, at *Dorthe Andersdatter* var født i 1629.

Oppe under omtalen af *Søren Madsen Ørsteds* kone *Margrethe Thomasdatter* (aner nr. 1254 og 1255) besøgte vi også Skjoldelev, fordi det var fra præstegården dér, H. F. Rørdam kunne berette, at hun stod fadder og var til bryllup. Fra denne interessante beretning er det værd at nævne endnu en tildragelse.

Den gang Rørdam i 1882 var ved at være færdig med at skrive sin artikel, henvendte han sig til Skjoldelev Præstegård for at spørge, om der dér fandtes noget, der kunne supplere, det han havde skrevet. Han fik derved skendskab til en af de ældste - fra begyndelsen af 1600-tallet - og bedst skrevne gamle kirkebøger i landet. På titelbladet har provsten Niels Poulsen Brandtzon skrevet, at kirkeværgerne for Lading Kirke, Søren Sørensen og *Anders Michelsen* i Lading havde overleveret den til ham, efter at kongen, Christian IV i 1646 havde befalet, at præsterne "schulde opschrifue børn, som fødís, med dieris faddere, dennem, som i Ecteschab sammenvies, oc dennom, som dør oc begrafuis". Desuden nævner provsten, at han har set sin egen antegning deri fra 1619 til den nærværende tid.

På den måde får vi altså at vide, at *Anders Michelsen Bonde* var kirkevæрге.

Hermed forlader vi generelt de gamle selvejere og skal besøge bønderne i Skanderborg rytterdistrikt, som deres datterdatter *Anne Sørensdatter* giftede sig ind i.

Skanderborgegnen, len og rytterdistrikt

I mange generationer var mine forfædre bønder i landsbyerne på denne egn. Den og dens forhold må jeg fortælle lidt om, for at vi kan have en rimelig baggrund at se deres historie på.

Forfatteren Thorkild Gravlund¹¹⁰ samlede i 1930 de mange sagn, der har været rundt omkring i landets herreder. Heri hedder det, at der ved Kle-rup vest for Skanderborg var en herremand ved navn Hjelm, der var så stærk, at syv karle ikke kunne drage ham af stolen, hvor han sad. Da hans bønder bad om hjælp mod røvere, lovede han det, blot han fik en god davre. Så slog han fem røvere ihjel. Og da sagde den Hjelm-slev herre, at han havde tjent sin davre. Af davre kom da sognenavnet Dover, og hans navn blev herredets.

Sognet og herredet er rigtig nok, men oprindelsen var nok en anden, selv om navnet fra oldtiden nok betyder det sted, Hjelm arvede, og det har måske været en nu forsvundet landsby, som menes at have ligget i Dover Sogn nord for Mossø. Der findes heller ingen landsby Dover. Kun Dover Kirke, der ligger helt frit på toppen af sognets stærkt kuperede terræn, hvor bakker, dale og dybe kløfter veksler¹¹¹. Det var her i sognets landsbyer de fleste af mine forfædre på denne egn levede. Nogle kom dog fra Forlev i Skanderup Sogn i samme herred, og enkelte levede i byerne i naboherrederne; således i Emborg og Rye i Tyrsting Herred og i Grumstrup og Vedslet i Voer Herred. På den tid, hvor de første spor af mine forfædre optræder i kilderne, var der

¹¹⁰ Thorkild Gravlund: Herredsbogen bd. 2 Jylland, 1930.

¹¹¹ Chr. Heilskov: Hjelm-slev Herred, historisk-topografisk skildret. Arbog hist. samf. for Arhus stift 11: 73ff, 1918.
A. Bjerrum: Stednavne i Arhus og Skanderborg amter. Udg. af stednavneudvalget, nr. 12, 1964.

skov over størstedelen af Dover Sogn.

Fra lenstiden - helt tilbage i 1500-tallet - er der en del regnskaber bevaret, og heri har det været muligt at finde de tidligste spor af slægten. Den gang var egnen kongeligt jordegods, og det vedblev den at være, efter at amterne i 1662 trådte i lenenes sted. Frederik III ændrede lenene til regnskabslen, som forvaltedes af fastlønnede lensmænd.

I årene efter 1670 oprettede Christian V et nationalt rytteri på en række af kronens godser, der blev de såkaldte rytterdistrikter. Det skal jeg komme ind på nedenfor. Rustningsbyrden hvilede på bønderne, som derved blev fri for skatter, landgilde og andre byrder. Kravet var, at de stillede en fuldt udrustet rytter. Rytterbønderne kunne selv gøre tjeneste som rytter, eller lade en søn eller slægtning ride for sig, men op mod halvdelen af rytteriets mandskab var dog udlændinge. Efter 1680 slap bønderne for at være soldater. I stedet blev soldater hvervede, dels danske men oftere tyske, franske og nederlandske - "holstenere" - kaldtes de. Kommandosproget blev tysk, og navnene afspejledes i kirkebøgerne. Så længe de var i aktiv tjeneste, havde de det rimeligvis som så mange andre, men de var til stort besvær og irritation for bønderne, som skulle have dem boende hos sig med alle de udgifter det indebar. Og det gjorde ikke besværet mindre, at de jo selvfølgelig blev gift og fik børn som alle andre. Under spørgsmålet om den hvervede soldats omdømme skriver Rockstroh¹¹²: "..., hvor Soldaten ikke havde Lejlighed til ved arbejde at fortjene noget extra, var han, navnlig hvis han var gift og havde børn at forsørge, meget ilde stillet med sine 6-8 Skilling om Dagen i Lønning og kunde nok fristes af Lejligheden til at stjæle til et extra Maaltid og en Drik dertil". Efter afskedigelsen var det lidet misundelsesværdigt at være en gammel afdanket rytter, som intet steds hørte hjemme, og de få privilegier de havde efter tjenesten vanskeliggjorde blot deres optagelse i det borgelige samfund. De hørte ikke sammen med bønderne, og i håndværkerlavene så man skævt til dem.

Efter svenskekrigene i midten af 1600-tallet skulle hæren have bedre forhold og forhåbentlig større slagstyrke, derfor blev noget af krongodset fra 1670 udlagt til rytteriets underhold. Bøndergårdene blev inddelt i lægder på 8 tdr. hartkorn svarende til såkaldte helgårde, der hver skulle stille en rytter med hest og fuld mundering, hvilket vil sige uniform, filthat med jernpotte indvendig, gul læderkrøllert, rød kappe, gule skindbukser, mægtige støvler med sporer, jernkyras o.s.v. samt pistoler og pallask, der alt sammen opbevaredes på gården. Var gårdene mindre, måtte flere bønder gå sammen om at stille en rytter, fx to halvgårde à 4 tdr. hartkorn. I begyndelsen var rytterdistrikterne små og spredte. Det ændrede sig fra omkring 1717, da meget strøgods blev solgt til private godsejere. I stedet oprettedes 12 rytterdistrikter, og et af disse var Skanderborg rytterdistrikt, som kongen bestemte skulle bestå af krongodset inden for 3 mil fra Tulstrup Kirke, der ligger lige nord for Knudsø over for Ry stationsby på den sydlige side. Derved kom det til at række ind i flere herreder med Hjelmslev Herred og Dover Sogn næsten i midten af distriktet, hvor mange af mine forfædre var rytterbønder. Jeg kan se, at enkelte af mine forfædre blev gift ind på gårdene efter at have været rytter, men det er nok kun et fåtal af dem, der selv har redet.

Det nye rytterdistrikt betød, at bønderne slap for at have rytterne boende hos sig, og at deres afgift blev fastlagt én gang for alle til 32 Rdl. årligt af en helgård på 8 tdr. hartkorn samt tre læs halm.

Ved slutningen af den Store nordiske Krig (1709-1721) nedsatte Frederik IV flere kommissioner, der skulle se på hele denne militære ordning og herunder også, om rytterne vedblivende skulle indkvarteres hos bønderne, el-

¹¹²K. C. Rockstroh: Ryttere og ryttergods i Skanderborgegnen i det 17. og 18. århundrede. Arbog Hist. Samf. for Arhus stift 20: 1-19, 1927.

ler de skulle indlægges samlet i købstæder og på kronens ladegårde. Det blev til, at der fra 1720 byggedes rytterbarakker for underofficerer og menige; her således i Skanderborg¹¹³.

Omkring 1765 var tiden løbet fra at have soldaterne liggende i rytterdistrikterne, som derfor blev solgt til private. I første omgang hovedsageligt til godsejere, men som tiden gik, tilkøbte flere og flere bønder sig deres gårde og blev selvejere. Senere igen fulgte så landsbyernes udskiftning. Således blev Svejstrup udskiftet i 1779. I Chr. Heilskovs fine historisk-topografiske skildring af Dover Sogn er der indsat smukt tegnede udskiftningskort, der viser, hvordan gårdene lå i byerne i gammel tid¹¹⁴.

Hver gård i landsbyen havde et nummer, som den kunne kendes på. Ved den første matrikel i 1664 fik de i stedet et matrikelnummer. Denne matrikel hvilede på, hvad fæstegodset hidtil havde betalt uden nogen selvstændig bedømmelse af hver enkelt gård. Derfor lavede man en ny matrikel i 1688, der hvilede på en vurdering af gårdenes ydeevne og på, at det kun var bønderne, der betalte hartkornsskatter, medens adelens sædegårde var privilegerede. Det var uholdbart i længden. I begyndelsen ad 1800-tallet opmålte hele landet, og der udarbejdede en ny matrikel. Denne gang baseret på jordens bonitering (kvalitet) i takster fra 0 til 24. Den kom dog først i brug fra 1844¹¹⁵.

XVI. Forfædre i Skanderborg Ladegårde

(tavle 6 side 99)

1. led. Peder Jensen

(ane nr. 1124)

Skanderborg Ladegårde opstod ved deling af Skanderborg Slots Ladegårds jorder efter Torstenssonkrigen med Sverige i 1643-45, hvor blandt andet Jylland var besat. Hvem, der havde den til at begynde med, er ikke efterforsket. I Skanderup Birks jordebog for 1662-63 står der følgende vedrørende Skanderborg ladegårde: "*Peder Jensen*, Mourits Christensen og Rasmus Nielsen af Skanderborg Ladegårds ejendom og jord, som ligger oppe i marken så vidt til Ladegården hører - Sønderager, Hestehaven, Tuereng, Hørmarken og Eskebæk undtagen - hvilket efter K.M. [kongelige Majestæts] brev i fire parter til fire gårde er skiftet og delt, skal give årlig landgilde af hver part, som det nu er sat og takseret for: en fjerding smør, to ørter rug, to ørter byg, to ørter havre, et brændsvin, en fårenød, et lam, en gås, fire høns, tyve æg, og en rigsdaler gæsteri. [Hver deres del] skal de nyde deres livstid alle fire parter og der af give skyld og landgilde, gøre ægt og arbejde med al anden udgift for fire gårde, dog når nogen af dem ved døden afgår, skal deres anpart være falden, og den igen fæstes, er dem bevilget frihed på rugskylden dette år, og halvparten af anden landgilde; giver til fæste 100 dlr. [ved overtagelsen]. Forskrevne tre mænd af K.M.'s anpart korntiende af forskrevne fire gårde - såvel som Præstens anpart, eftersom han for tiden af Ladegårds mark og en by, som af gammel tid blev lagt øde, og jorden lagt under Lade-

¹¹³ J. C. Schythe: Skanderborg Amt beskrevet. Trykt hos J. D. Quist, Kjøbenhavn 1843.
Fridlev Skrubbeltang: Det danske landbosamfund 1500-1800. Bønderne og rustningsbyrden, s. 146ff., 1978.

H. Madsen, N. Gjersing & F. G. Stellfeld: Skanderborg, 1983.

¹¹⁴ Se fodnote 101 side 86.

¹¹⁵ Abel Brink: De store landboreformer og handelsfrihedens tid. Et mindeskrift. 150 år. s. 63-81. Nyt nordisk Forlag, Arnold Busk, 1936.
Raunkjær's leksikon.

gården, nyder K.M.'s anpart korntiende af Gram By - skal der af årligen gives til afgift 4 tønner rug, 4 tønner byg og 6 tønner havre, samme tiende skal de deres livstid nyde og beholde, og når nogen af dem ved døden afgår, skal deres anpart da fæstes [bort]. 12 dlr.". Det er altså fejlagtigt, når S. Leth Danielsen¹¹⁶ skriver, at de hver skulle svare 12 tdr. hartkorn i afgift.

Den ene af de ovennævnte var netop min forfar *Peder Jensen*, der blev fæstebonde i Skanderborg Ladegårde den 1. marts 1662 og døde o. 1675. Det vides ikke, hvem han var gift med, men han havde fire børn, som det fremgår af LFB. Ole Pedersen (o. 1669-1729) blev gift med Rasmus Rasmussens enke Anne Pedersdatter (o. 1662-1745) og overtog dermed en halv ryttergård den 4. juli 1690 i Mesing. Hun var datter af selvejerbonden Store Peder Rasmussen i Mesing, der den 14. marts 1670 fik tilskødet halvdelen af sin svigerfar, *Poul Bertelsens* (ane nr. 1090) gård nr. 2 i Mesing. De tre andre boede også i Skanderborg Ladegårde efter deres giftermål. Niels Pedersen blev gift med Mouritz Christensens (skifte 12. april 1682, se ovenfor) datter Bodil, der døde o. 1702, hvorefter han giftede sig med Bodil Jensdatter (se Brejl nr. 555 og 980, 1995).

Peder Jensens datter Johanne blev gift med Christen Rasmussen, der var søn af Rasmus Nielsen (den tredje af fæsterne fra 1662-63). Endelig blev det sønnen *Jens Pedersen*, der overtog farens fæste og fortsatte min slægt.

2. led. Jens Pedersen og Anne Sørensdatter

(aner nr. 562 og 563)

S. Leth Danielsen¹¹⁷ anfører, at *Jens Pedersen* var rytterbonde i Skanderborg Ladegårde fra 1688 til 1707, men da faren døde o. 1675, er det nok sket en del tidligere, og 1707 er ikke en rigtig tidsfæstelse for de faktiske forhold.

Jens Pedersen var gift med *Anne Sørensdatter*, om hvem der kun vides, at hun var datter af *Søren Mickelsen* i Mesing (se 9. led side 103 og tavle 6).

Ved skiftet den 20. december 1711 havde de sønnerne Peder Jensen 25 år, Søren Jensen og Niels Jensen samt datteren *Margrethe Jensdatter*.

Af Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol den 10. marts 1706 fremgår det, at sønnen "Peder Jensen i Skanderborg Ladegaard [overtog den] hans fader *Jens Pedersen* godvilligt afstandne halve gaard, [da] han grundet alderdom og svaghed ikke længere kan forestaa hele gaarden, imod denne Peder Jensen efter faderens død skal fæste den anden halvdel og samle gaarden. Den ham i fæste forundte halve gaard Hkorn 4 td., 6 skp., 1 1/2 fc. red[duceret] til 3 td. 3 skp.; i indf[æstning] 8 Rdl.". *Jens Pedersen* har altså haft en hel gård. Ved skiftet den 20. december 1711, ser det ud til, at moren har beholdt den anden halve gård til trods for det, der stod i Peder Jensens fæstebrev.

I 1720 overtog broren Niels Jensen gården, idet følgende står indført i fæsteprotokollen: "Niels Jensen, Skanderborg Ladegaard fæster hans afgangne Salig Moder *Anne Sørensdatter*, saavel [som] hans afdøde bror Peder Jensen, begge deres halve gaarde som han ville søge samlet, hvilken hele gaard staa for Hkorn 9-4-3, Af ovennævnte gaard udi Skanderborg Ladegaard beliggende, skal han til indfæstning betale Tiuwge og sex Rdr. [26 Rdl.]. Bygningen er 40 fag, temmelig ved magt og besætningen er 6 bæster [heste], 4 køer, 2 stude, 4 ungnød [ungdyr], 10 faar etc. 13 Nov. 1720". Som der står, var det en ganske god gård.

¹¹⁶S. Leth Danielsen: En gammel slægt fra Skibby. Slægten Leth. Arbog hist. samf. for Arhus stift bd. 21 s. 75-152, 1928.

¹¹⁷S. Leth Danielsen: Oustrupgaard og dens beboere gennem 400 år. Arbog hist. samf. for Arhus stift bd. 31 s. 1-67, 1938.

Niels Jensen var gift med Clara Eleonora Ovesdatter, hvis forældre, Ove Sørensen og Anne Rasmusdatter havde haft en af nabogårdene, men faren var død i 1704, da Clara var ca. 4 år gammel.

Niels Jensen druknede i Fruerstuekæret den 29. maj 1734 (skifte den 10. oktober 1736), hvorefter Clara blev gift med Ernst Bergsted i Skanderborg Ladegård og døde først i 1762 (skifte 25. oktober 1762).

Jens Pedersens søn Søren Jensen kendes kun, fordi han er nævnt i skiftet.

Endelig havde de datteren *Margrethe Jensdatter*, der blev gift med *Jacob Bertelsen* i Forlev og fortsætter min slægt. Før vi kommer ind på dem, skal vi møde hans forfædre i Firgårde og Forlev, men da rødderne på denne del af slægten går endnu dybere, skal vi først en tur til Borum.

XVII. Herredsfogeder og delefogeder

(tavle 8 side 115)

Kort fortalt havde man i gammel tid fra Middelalderen af tre "ting" til at holde orden i det lokale samfund og sørge for opretholdelse af lov, ret og skel i landet. Bytinget stod for alt det, som man på det helt lokale plan måtte samarbejde om, for at det kunne fungere, fx ville det være umuligt eller ødelæggende i trevangsbrugenes tid, hvis hver enkelt bare tog ud og såede eller høstede sine smalle markstriber uden hensyn til de øvrige. Bytinget havde ingen juridisk myndighed, men det var yderst vigtigt for det lille samfunds virke i dagligdagen.

Kom der juridiske spørgsmål ind i billedet, fx tyveri, lejemål - d.v.s. gå i seng med hinanden uden for ægteskab - voldtægt o.s.v., kom sagerne op i herredstinget. Det gjorde også familieafgørelser og -stridigheder, fx arvesager og gårdfæste; undertiden var det også skifteret. Indtil 1687/88 havde hvert herred sit herredsting og sin egen herredsfoged, der var udnævnt af den kongelige lensmand blandt de mest oplyste bønder, der enten var selvejere eller fæster under kronen og havde bosted i herredet. Man skal et stykke op i tiden, før herredsfogeden havde juridisk uddannelse. På herredstinget var herredsfogeden enedommer, men han havde tingsvidner til at bistå sig og sige god for de udredninger og afgørelser, der blev resultatet. Foruden de juridiske sager, der kom op til afgørelse, skulle herredsfogeden tilse at love og regler blev fulgt i det daglige, og han skulle udføre kongens ordrer. Kom der fx klager til kongen, over at landgilden var for stor i forhold til den tilliggende jord, kunne herredsfogeden sammen med nogle uvildige mænd blive beordret ud for at afgøre, om der var hold i klagerne og sørge for, at forholdene blev bragt i orden.

Nogle herregårde fik egen jurisdiktion, der kaldtes birketing og blev forestået af en birkefoged.

En del af disse sager kom for Landstinget ligesom sager af særlig alvorlig karakter, som fx mord.

Det skabte stor anseelse at være herredsfoged, og han nød ofte en række kongelige begunstigelser, så det var en meget attraktiv stilling at opnå. Ofte opstod der hele slægter af herredsfogeder.

1. led. Peder Pedersen og Maren Andersdatter

(aner nr. 8726 og 8727)

En af mine forfædre, *Peder Pedersen* var herredsfoged i Framlev Herred

og boede i Borum lidt vest for Århus. Chr. Heilskov¹¹⁸ har skrevet en omfattende artikel om ham og hans børn, som jeg her refererer væsentlige dele af, idet jeg sammenholder det med stof fra andre kilder.

Der vides ikke noget om *Peder Pedersens* forfædre, og måske dateres det første vi kan vide om ham tilbage i 1543. Det hænger sammen som følger.

Det vides, at Nis Joensen var herredsfoged i Framlev i 1508, hvor han nævnes som tingsvidne i en sag om to gårde. I 1535 var Laurits Nielsen herredsfoged i Framlev, og da forgængerens navn, Nis blot er en forkortet form for Niels, må det anses for ret sandsynligt, at han var far til Laurits Nielsen.

I 1551 var der en sag mellem Bendit Jensen i Skovby på den ene side og Laurits Nielsen og efterfølgeren *Peder Pedersen* på den anden. Det er fra den deraf følgende rettertingsdom den 14. december 1551, at vi ved, at Laurits Nielsen kom fra embedet som herredsfoged medens han endnu levede - måske som gammel mand, og at det gik over til *Peder Pedersen*.

Det må anses for sandsynligt, at *Peder Pedersen* har været Laurits Niensens svigersøn, idet den Laurits Bordum, der blev student fra Århus Latinskole, og som - efter at have taget magistergraden i 1574 - blev lektor i teologi ved Domkirken, var søn af herredsfoged *Peder Pedersen* i Borum (Bordum) og altså opkaldt efter sin morfar. En gravsten i Århus Domkirke med latinsk indskrift fortæller, at han døde 59 år gammel i 1617, men det er påvist, at det skete i 1602, og hvis det er rigtigt, må han være født i 1543.

Der vides intet om, hvornår *Peder Pedersens* - antageligt første - kone døde, og han blev gift med *Maren (Marine) Andersdatter*, men det kan slås fast med sikkerhed, at hun ikke var datter af herredsfogeden i Gern Herred Anders Bonde på Oustrupgård, som det hævdes af S. Leth Danielsen (fodnote 117 s. 108) og derefter angivet flere steder i litteraturen. Tilknytningen til denne slægt er af en anden natur. Det kommer jeg tilbage til nedenfor.

Peder Pedersen og *Maren Andersdatter* havde fire sønner og to døtre. Sønnen Anders Pedersen i Borum blev farens efterfølger som herredsfoged i Framlev Herred, antagelig i perioden o. 1587-1631. Han var først gift med Barbara Nielsdatter og derefter med Boel Lauritsdatter.

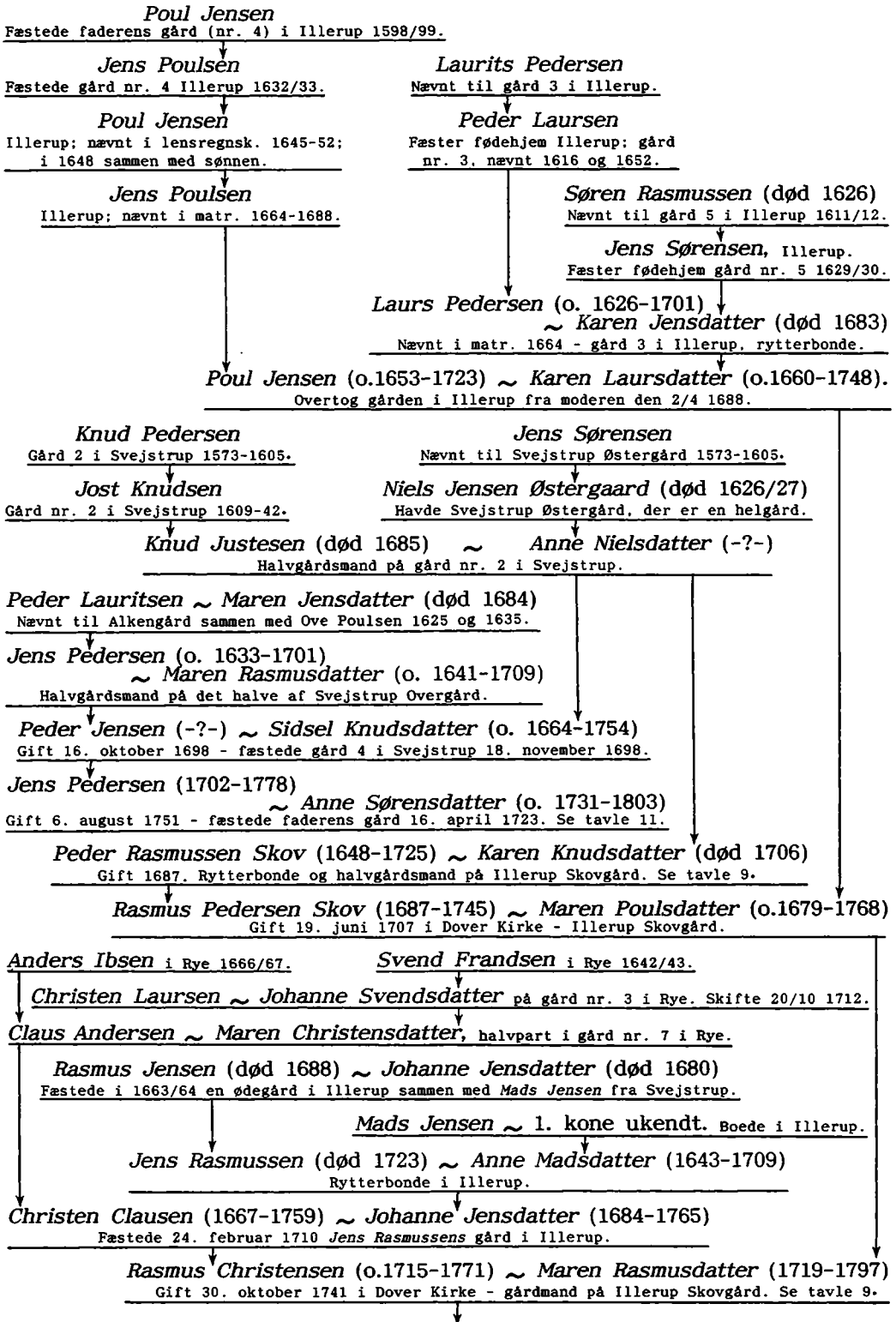
Oluf Pedersen blev selvejer i Borum (o. 1637-1655). Han var gift med Karen Sejersdatter, som var datter af ridefogeden på Oustrupgård Sejer Andersen Bonde (død 1598) og Johanne Grøn (død o. 1616), og altså sønndatter af herredsfoged Anders Bonde. Alene det viser jo det umulige i, at *Maren Andersdatter* også skulle være datter af ham.

Den tredje søn, Niels Pedersen var i 1584 rådmænd i Århus, hvor han senere blev borgmester og høvedsmand for borgervæbningen. Han var gift ikke mindre end tre gange. Først med Anne Jacobsdatter, så med Kirsten Lauritsdatter og endelig med Karen Jørgensdatter.

Den fjerde søn, Jesper Pedersen blev gift med Sejer Andersen Bondes enke Johanne Grøn på Oustrupgård og herredsfoged i Gern Herred. Det er antagelig den situation, der har forvirret. Men det, at én gifter sig ind i en slægt og senere bliver enke og gifter sig med en anden, fører jo ikke til slægtskab. I værket "Danmarks Kirker" (bd. 16,7 s. 3545 ff) under beskrivelsen af Røgen Sogn kaldes Oustrupgård "Herredsfogedgården" efter herredsfoged Jesper Pedersen. Der findes en flot ligsten med relieffer af Jesper Pedersen, hans hustru Johanne Grøn og hendes første ægtemand ridefoged på Skanderborg Sejer Andersen i Oustrup. Indskriften lyder sådan: "Seier Andersen i Ovtrup, fordum ridefoged til Skanderborg, som afskidis fra denne jammerdal 6. sept. 1598 og er begravet her med sin hustru Iahin [Johanne]. Her hos sig hviler sig hindis anden hosbond Iesper Pedersen, født i Borum, fordum herredsfoged

¹¹⁸ Chr. Heilskov: En gammel herredsfogedslægt fra Borum. Østjydske hjemstavnsfor-
årsskrift. Skandbg. amtsbogtr., Holger C. Brix, 1944.

Tavle 7

i Giern Herred 1616".

Bonde-slægten var åbenbart stridbare naturer. De træffes ofte i sager af retslig natur; ikke mindst når det gjaldt jord og gods. Da kunne sagerne vare i årevis, og inden de endte, blev Jens Sejersens (bror til Sejer Andersen Bondes bedstefar) i Farre endog dræbt i 1544, som beskrevet af S. Leth Danielsen. Her skal det blot nævnes, at Jens Sejersens efterkommere beholdt Farregård, indtil den lørdag den 9. december 1626 blev købt af Jesper Pedersen ved et samfrændemøde på Gern Herredsting og under fuld tingsvidne af otte navngivne dannemænd. Gården blev solgt igen på Gern Herredsting den 5. oktober 1650¹¹⁹, og da Jesper Pedersen og Johanne Grøn ingen livsarvinger havde, mødte hele rækken af arveberettigede søskendebørn m. v. op. Således mødte Laurits Bertelsen i Skovsrod på sin mor *Maren Jensdatters* vegne i Firgårde, og dermed bevises hendes slægtskab med Jesper Pedersen og hans far herredsfoged *Peder Pedersen* i Borum. Det kommer jeg tilbage til senere.

Det viser sig, at begge *Peder Pedersens* døtre hed Anne Pedersdatter, hvilket også har været med til at give forvirring i litteraturen. I vore dage virker det underligt, at søskende kan have samme navn, men i gamle dage var det en selvfølge helt efter traditionen. Det var vigtigt, at bedsteforældre og andre forfædre blev opkaldt - ofte endda i den rigtige rækkefølge. Hed fx begge bedstemødrene Anne, skulle de selvfølgelig opkaldes begge to, ellers var den ene forfordelt. Ved flere kuld børn - d.v.s. flere ægteskaber - kunne man begynde forfra igen. Den ene af de to Anne'er er min ane. For ikke at skabe yderligere forvirring i det følgende, må jeg fortælle om dem under ét.

Peder Pedersen døde o. 1584. *Maren Andersdatter* levede endnu i 1609.

2. led. Jens Bertelsen og Anne Pedersdatter

(aner nr. 4362 og 4363)

Hverken S. Leth Danielsen eller Chr. Heilskov¹²⁰ har været klar over, at der var to søstre, hvorimod Alfred Kaae¹²¹ nævner dem begge, og med yderligere støtte af Ole Bech Knudsens udredninger, får jeg det til at hænge sådan sammen. Den *Anne Pedersdatter*, der er min ane, var gift med *Jens Bertelsen*, der var Skanderborg Slots delefoged i Gern Herred. De boede på en gård i Skovsrod i Tulstrup Sogn. Ifølge Kancelliets Brevbøger måtte hustruen *Anne Pedersdatter* beholde gården, hvis hun overlevede *Jens Bertelsen*, og det ses, at hun den 27. november 1574 fik livsbrev på gården i Skovsrod.

Ifølge "Ordbog over det danske sprog" var en delefoged en foged, der besørgede forbrydelser påtalte, d.v.s. offentlig anklager, men der står også, at det "er den bonde som i herskabets sted dømmer imellem splidagtige bønder i en landsbye udi småe tvistigheder, der ey behøves at gå til tinge med". Embedet som delefoged gik ofte i arv.

Vi ved ikke, hvornår *Jens Bertelsen* døde, men vi ved, at *Anne Pedersdatter* overlevede ham, for i 1626/27 overlod hun for 100 dlr. et stykke eng til sin datters søn Laurids Bertelsen, som på den tid havde Skovsrodgård. Han har antagelig taget sig af sin gamle mormor, som jo havde livsbrev på gården.

I Kancelliets Brevbøger står der videre under den 7. december 1608, at Bertel Jensen i Tulstrup nu er delefoged i Gern Herred. Faren er så antagelig død på det tidspunkt og sønnen har fået gård i Tulstrup, fordi moren

¹¹⁹ Adkomstbreve til gård nr. 124. Rentekammeret 2247.25. Rigsarkivets håndskriftsamling.

¹²⁰ Se fodnote 117 og 118 s. 108 og 110.

¹²¹ Alfred Kaae: Laasby Sogn gennem tiderne. Gern Herred I. Kaaes forlag, Kronhede Ulfborg, 1948.

jo måtte beholde gården i Skovsrod, så længe hun levede.

Læser man videre i Kancelliets Brevbøger, ser vi under den 11. juni 1631, at Bertel Jensens kone, Anne Rasmusdatter nu er blevet enke, og kort efter, den 28. juli 1631, at Rasmus Jensen af Skovsrod er blevet delefoged i Gern Herred efter Bertel Jensen. Få år efter, den 21. februar 1634 fik Rasmus Jensen af Skovsrod livsfæste på Kalbygård, som hans mors søster Anne Pedersdatter havde opladt ham.

Her fik vi så klaring på, hvor den anden søster var. Hendes mand var Jon Andersen, der var fæster på Kalbygård i Låsby Sogn fra 1575, og fra 1583 måtte han være fri for landgilde, så længe han var delefoged i Skanderborg og Gern Herred (Kancel. Brevb.). Han har altså været delefoged i en periode mellem *Jens Bertelsen* og hans søn Bertel Jensen. Aldersmæssigt passer det meget godt, men det betyder samtidig, at *Jens Bertelsen* er død endnu tidligere end ovenfor antaget.

Jens Bertelsen og *Anne Pedersdatter* i Skovsrod havde altså sønnerne Bertel Jensen, som fik gård i Tulstrup og Rasmus Jensen, som drev sin morders gård i Kalbygård efter hendes mands død. Men, som vi husker, var der jo også datteren *Maren Jensdatter*, hvis søn Laurids Bertelsen på Skovsrodgård forsvarede hendes arverettigheder i 1650, da Jesper Pedersens gård i Farre blev solgt.

XVIII. Bertels og Jacobs slægter

(tavle 6. 8 og 9 side 99. 115 og 137)

1. led. Niels Bertelsen

(ane nr. 4360)

Der er mange med navnet Bertel, som intet har med hinanden at gøre slægtmæssigt, men denne slægt her hænger sammen og kan spores tilbage til *Niels Bertelsen* i Firgårde, der er nævnt i jordebogen i 1573. Desværre ved vi ikke andet om ham, end at han havde sønnen *Bertel Nielsen*, der er nævnt i jordebogen 1581 i Firgårde, og blev en rod af min slægt.

2. led. Bertel Nielsen og Maren Jensdatter

(aner nr. 2180 og 2181)

Bertel Nielsen i Firgårde var gift med *Maren Jensdatter* fra Skovsrod. Hendes slægt kan spores langt bagud i tiden, hvilket står klart på baggrund af, at sønnen Laurids Bertelsen på Skovsrodgård var mødt på Gern Herreds ting den 5. oktober 1650, da hendes arvepart i Jesper Pedersens selvejergård i Farre blev solgt. Sammenholder vi dette med to andre arveafkald, der står i Ry Birks tingbog 1679 og 1680, møder vi de af deres børn, der er kendt.

Sønnen Niels Bertelsen havde efter lensregnskaberne stedsmål 1649/50 af en halv gård, som hans mor *Marin Bertels alias Maren Jensdatter* overlod ham. Det var ham, der var arveafkald efter i 1679, og ved dette mødte broderen Søren Bertelsen i Firgårde, samt brorsønnen Bertel Poulsen for sin far *Poul Bertelsen* i Mesing. Desuden mødte *Bertel Pedersen* i Forlev på sin mor *Karen Bertelsdatters* vegne. Også hun var datter af *Bertel Nielsen* i Firgårde og blev den anden af hans børn, der fortsatte min slægt (se tavle 6 side 99). Ved de to arveafkald var derudover en hel del andre slægtninge til stede (Kirsten Nørgaard Pedersen, note 44; fodnote 107 s. 97). Søren Bertelsen i Firgårde var gift med Mette Andersdatter¹²². Se nedenfor under *Niels Poulsen*.

¹²²Kirstin Nørgaard Pedersen: Arveafkald i Firgårde. Slægten 11 s. 42-43, 1995.

Mere ved vi ikke, men vi kan ane, at det har været en god gård, og vi kan se, at de fik deres børn "godt i vej".

3. led a. Poul Bertelsen og Gertrud Sørensdatter

(aner nr. 1090 og 1091)

Gertrud Sørensdatter (antagelig død 1684) var først gift med Niels Sørensen fra Mesing (ikke nævnt i jordebogen efter 1621). Denne Niels Sørensen var antagelig søn af Søren Pedersen på gård nr. 2 i Mesing, der er nævnt i Kancelliets Brevbøger i 1571 som herredsfoged og i lensregnskabets jordebøger i 1573 samt i 1609/10, hvor han ses indskrevet med tilnavnet Bjørn.

I sit andet ægteskab var *Gertrud Sørensdatter* gift med *Poul Bertelsen* fra Firgårde. I jordebogen er han fra 1623 skrevet for selvejergård nr. 2 i Mesing, og i 1625 fik han skøde på den. Han nævnes i arveafkaldene ovenfor, men da havde han været død i en årrække. Hvornår det skete er ikke kendt, men den 14. marts 1670 står der i tingbogen for Hjelmslev Herred, at *Poul Bertelsen* med flere skøder Bertel Poulsen og Peder Rasmussen hver lige meget af rettigheden til deres påboende selvejergård i Mesing med underliggende". Der er her tale om Store Peder Rasmussen, som var gift med *Poul Bertelsens* datter Johanne Poulsdatter og havde gård nr. 1 i Mesing.

Poul Bertelsen og *Gertrud Sørensdatter* havde fire børn, nemlig *Niels Poulsen* der var gift med *Else Thomasdatter* og boede i Firgårde. Vi møder dem her nedenfor. Antagelig var han deres ældste søn og derfor opkaldt efter morens første mand. Den næste er ovennævnte Bertel Poulsen (død 1694), der som vi så, arvede det halve af farens gård i Mesing i 1670.

Allerede den "6. september 1659 stedte [overtog] Bertel Poulsen i Mesing halvparten af sin far *Poul Bertelsens* gård samme steds, [som] han for ham afstod. 5 dlr.". Han var gift med Anne Andersdatter (o. 1635-1710). Det bør i denne forbindelse nævnes, at Bertel Poulsens enke og samtlige arvinger den 4. juni 1696 solgte gården og aldeles overlod deres part og selvejerrettedighed i gården til Groes Mouridtzzen fra Skanderborg Ladegård, mod at han giftede sig med datteren Giertrud Bertelsdatter.

Den tredje i rækken var Johanne Poulsdatter (o. 1633-1720), der som vi så var gift med Store Peder Rasmussen og arvede den anden halvdel af farens gård i 1670. Det viser sig også, at han havde husbonddhold af svigerfarens halve selvejergård i 1662/63 i Mesing og gav 1 Dlr. og 1 okse (Hjelmslev Herred tingbog). Den sidste af børnene var *Maren Poulsdatter* (o. 1637-1703), som var gift med *Rasmus Troelsen*, der fra 1661/62 var gårdfæster i Firgårde. Dem besøger vi under "Troels' slægt" (afsnit XIX).

4. led a. Niels Poulsen og Else Thomasdatter

(aner nr. 1082 & 1083)

Ifølge Rye Birks tingbog den 14. juli 1661 fæstede *Niels Poulsen* sammen med *Rasmus Troelsen* fra Boes den ovennævnte farbror Søren Bertelsens gård i Firgårde. *Niels Poulsen* og *Else Thomasdatter* boede omkring 1673/75 en overgang på en selvejergård i Mesing, hvilket hænger sammen med en sag med Rasmus Sørensen Yde, som vi tidligere har mødt ovenfor. Kort fortalt havde Gunde Rosenkrands på Skanderborg Slot den 14. februar 1661 udstedte et stedsbrev (husbonddhold) på en fri halvgård (gård nr. 3a i Mesing) til skovrider Rasmus Sørensen Yde. På et senere tidspunkt synes han at være kommet i vanskeligheder, idet han [efter at være afgået] vedblev at optræde som skovrider og til egen fordel mærkede de træer, der skulle fældes. Derfor blev der rejst en sag imod ham, desuden var Rasmus Yde i 1671/72 kommet så me-

Tavle 8

Peder Pedersen (død o. 1584) ~ Maren Andersdatter (levede 1609)
Boede i Borum, herredsfoged i Framlev Herred 1547-1584.

Niels Bertelsen
Boede i Firgårde - jordebog 1573.

Jens Bertelsen ~ Anne Pedersdatter
Fik 27. november 1574 livsbrev på gård i Skovsrod.
Skanderborg Slots delefoged i Gern Herred.

Bertel Nielsen ~ Maren Jensdatter
Boede i Firgårde - jordebog 1581.

Poul Bertelsen (død efter 1670) ~ Gertrud Sørensdatter (død o. 1684)
Ejer af gård nr. 2 i Mesing.

Niels Poulsen (o. 1624-1697) ~ Else Thomasdatter (o. 1633-1716)
Rytterbonde i Firgårde. Se tavle 10.

Troels Hagensen (død 1669) ~ Karen Jensdatter (død efter 1669)
Gårdfæster i Boes.

Rasmus Troelsen f. i Boes. ~ Maren Poulsdatter (o. 1637-1703) f. i Mesing.
Fæstebonde på halvgård i Firgårde fra 1661/62.

Poul Rasmussen (o. 1664-1712) ~ Mette Rasmusdatter (-?-)
Fæstede den 25. april 1694 faderens gård i Firgårde. Se tavle 9.

Maren Troelsdatter (o. 1635-1693) ~ Jens Christensen (o. 1631-1718)
Gårdmand i Boes. Se tavle 9.

Søren Mickelsen (død 1631/32)
Nævnt 1616 til gård nr. 6 i Grumstrup.

Søren Jørgensen
Nævnt 1581 til gård nr. 8 i Grumstrup.

Jørgen Sørensen (død 1636/37)
Fæstede faderens gård (nr. 8) i Grumstrup 1626/27.

Peder Sørensen (d.ca. 1649/50) ~ Karen Jørgensdatter (enke 1649/50)
Fæstede i-parten af fødehjem, gård nr. 6 i Grumstrup 1629/30 og resten 1631/32.

Mickel Pedersen (o.1630-1698) ~ Anne Ibsdatter (1631-1700)
Fra Vedslet Sogn.
Rytterbonde i Grumstrup.

Søren Sørensen (død 1702) ~ Dorethe Mickelsdatter
Rytterbonde i Forlev i Skanderup Sogn.

Troels Jensen (død 1743) ~ Bodil Sørensdatter (1687-1773)
Gift i Dover Kirke 26. marts 1713 - halvgårdsmand i Illerup.

Cathrine Troelsdatter, se tavle 6.

get bagefter med landgilde og skatter, at han måtte pantsætte gården. Pantebrevet var udstedt til *Niels Poulsen* i Firgårde. Det lød på 20 rigsdaler, 3½ års rente og en tidligere udlånt sum på 90 sletdaler. Den 3. april 1673 skrev Rasmus Yde under på en købekontrakt, at han havde solgt gården til *Niels Poulsen*. Efter dennes enke *Else Thomasdatters* udsagn i 1701 boede de en kort overgang i Mesing, da Rasmus Yde døde den 23. februar 1675. Samme år fik *Niels Poulsen* tinglæst et syn på gården, og i den forbindelse kan det se ud til, at pengene til køb af gården har været udlånt af oberst Sandberg til Peter Sæby, som blev den næste ejer af gården. Det var nemlig obersten, *Niels Poulsen* takkede for betalingen. I øvrigt havde Rasmus Yde også i 1673 udstedt et pantebrev på 100 rigsdaler til oberst Sandberg. Det har været i den forbindelse, at *Niels Poulsen* og *Else Thomasdatter* en overgang boede i Mesing. I sit vidneudsagn i 1701 kunne hun fortælle, at salig Rasmus Yde, som døde på den tid hun og hendes mand *Niels Poulsen* boede på samme gård i Mesing for lidt mere end 26 år siden, idet Rasmus Sørensen Yde havde den anden halve gård. Han var da en gammel mand på mere end 80 år. I det sidste halve års til lå han af og til i sengen og led meget ondt. Han og børnene havde næsten for-tæret, hvad der var, så hun undertiden skikkede ham både øl og mad. Desuden var den ene søn, Søren Rasmussen Yde så godt som nøgen for klæder, fordi Peter Sæby havde taget de klæder fra ham, som faren havde givet ham. Efter Rasmus Ydes død tog amtsskriver Just Hansen sig af begravelsen, idet han bad naboe, præsten og andre smukke godtfolk, mænd og kvinder føre ham til jorden. Just Hansen sendte en tønne godt øl og nogle pottes brændevin til Mesing til dem, som fulgte ved begravelsen.

Det ses af matriklen i 1664 og i jordebogen, at *Niels Poulsen* var blevet fæster af en gård i Firgårde, nemlig den som farbroren Niels Bertelsen havde. Muligvis er han kommet der som ganske ung og er blevet medfæster hos sin gamle farbror. Hertil er han så kommet tilbage efter salget af selvejergården i Mesing og har overtaget hele fæstet på gården, da den barnløse Niels Bertelsen døde i 1679.

Af fæsteprotokollen ser vi, at *Niels Poulsen* den 20. februar 1693 for-medelst alderdom og svaghed overlod sin gård til sin kommende svigersøn *Rasmus Sørensen*, mod at han ægter datteren, *Anne Nielsdatter*. Niels Poulsen blev begravet den 6. april 1697 73 år gammel og må altså være født omkring 1624. *Else Thomasdatter* begravedes den 2. februar 1716 83 år gammel.

Fra såvel skiftet i 1697 som fra kirkebogen kender vi deres søn Bertel Nielsen i Bering, hvor han var gift med Anne Mogensdatter. Han døde allerede i 1690. Datteren Maren døde i 1705 i ægteskab med Peder Rasmussen d. y. (eller den lille) i Mesing, og en anden datter, Giertrud var *Peder Sørensen* i Boes første kone (se ham i afsnit XXXI). Endelig havde de som nævnt *Anne Nielsdatter* (1671-1734), der efter al sandsynlighed både var den yngste og den længst levende af deres børn, og det var hende, der i sit første ægteskab sørgede for min slægts fortsættelse.

3. led b. Peder Sørensen og Karen Bertelsdatter

(aner nr. 1120 og 1121)

Hos Kirstin Nørgaard Pedersen (1995) kendes *Karen Bertelsdatter* i Forlev kun fra arveafkaldet i Rye Birks tingbog fra torsdagen den 6. november 1679, hvor hendes søn *Bertel Pedersen* mødte for hende i arvesagen efter hendes bror Niels Bertelsen. Der er derfor ingen mulighed for at vide, hvilket *patronymikon* (efternavn) hendes mand *Peder* havde, men det viser sig, at *Bertel Pedersen* i Forlev fik overladt en halv gård af sin far *Peder Sørensen* i 1662/63 og gav 12 dlr., og al sandsynlighed taler for, at han igen havde den fra sin far *Søren Nielsen* (ane nr. 2240) i Forlev, der i 1626/27 oplod sin halve gård for 13 dlr. og 1 okse til sin søn *Peder Sørensen*. Samtidig overtog han

for 2 dlr. et stykke eng vest for Forlev vang, der kaldtes Kringel (Skanderup birketing). Sammenlign anetavlerne 6 og 8.

Efter *Peder Sørensen* og *Karen Bertelsdatter* er der ikke andre børn kendt end *Bertel Pedersen*, som fortsætter min slægt.

Det kan ikke ses, hvornår *Karen Bertelsdatter* døde, men når hun ikke nævnes i 1680, da der var arveafkald efter hendes anden bror *Søren Bertelsen*, må hun være død kort tid efter det første arveafkald i 1679.

4. led b. Bertel Pedersen og Karen Ibsdatter

(aner nr. 560 og 561)

Bertel Pedersen overtog fæstet på sin fars gård i Forlev i 1662/63, medens denne endnu levede.

Det er ikke klart, hvornår *Bertel Pedersen* er blevet gift med *Karen Ibsdatter* og har overtaget fæstet, men det har antagelig været en hel del tid før moren døde, idet der ved skiftet efter ham den 18. august 1691 var fem børn, hvoraf den ældste var gift og den yngste 10 år.

Karen Ibsdatter kom fra Svejstrup og var datter af *Jep Nielsen* og *Anne Jostdatter* (aner nr. 1122 og 1123), der hører til mine forfædre i Svejstrup, hvor vi straks møder dem.

Ved skiftet var datteren *Maren Bertelsdatter* (skifte 5. november 1704) gift med *Anders Thomsen* i Vrold (skifte 25. juni 1723). *Karen* og *Kirsten Bertelsdatter* (o. 1681-1720) blev gift med henholdsvis *Rasmus* (skifte 14. april 1703) og *Peder Sørensen* (o. 1670-1724), der var sønner af *Søren Mickelsen* og *Dorte Andersdatter Bonde*, som vi har mødt ovenfor. *Karen Bertelsdatter* blev senere gift med *Søren Sørensen* (o. 1675-1757), der var søn af min forfar *Søren Sørensen* (død 1702) i Forlev. Den fjerde datter var *Anne Bertelsdatter*, der døde i København (skifte 27. maj 1707), og som der var arv i boet efter ved skiftet efter *Anders Thomsen* i Vrold. Endelig havde de sønnen *Jacob Bertelsen*, der fører min slægt videre.

Svigersønnen *Rasmus Sørensen* og datteren *Karen Bertelsdatter* overtog gården i Forlev, da hendes mor, *Karen Ibsdatter* overlod den til dem den 5. november 1695, imod at han giftede sig med datteren. Gården var da på 6 tdr. og 3 skp. hartkorn efter matriklen af 1664, og der skulle betales 3 Rdl. ved overtagelsen.

Kirsten Bertelsdatter døde i 1720 i en alder af 38½ år. Ved skiftet efter hende den 1. juli 1724 var der en hel del sølvtøj både noget med hendes forældres initialer og noget med hendes og *Peder Sørensen*'s. I alt vejede det 64 lod à 3 mark eller 48 Sletdalers værdi. Det har altså været gode tider for dem.

Peder Sørensen giftede sig igen den 11. juni 1624 med *Ole Pedersens* (bror til *Jens Pedersen* i Skanderborg Ladegaarde) datter *Johanne Olesdatter* (1703-1743), der var 30 år yngre end ham. *Peder Sørensen* døde allerede et halvt år senere og efterlod enken og en seks uger gammel datter foruden tre børn fra første ægteskab. Der skulle da udredes arv, og medens *Peder Sørensen* og børnene efter første ægteskab fik 571 sletdaler 3 mark og 10 skilling til deling, var der efter hans død kun 86 sletdaler 3 mark og 6 skilling at arve, men det nævnte sølv var stadig til stede.

Karen Ibsdatters forfædre

(tavle 6 og 7 side 99 og 107)

Som nævnt kom *Karen Ibsdatter* fra Svejstrup. Hendes forældre var fæstere på den ene halvdel af gård nr. 2. Det kom sig på følgende måde.

Niels Jensen Østergaard (død 1626/27) var fæster af hele Svejstrup Østergård og havde børnene *Anne Nielsdatter* og *Jep Nielsen*, medens *Jost*

Knudsen (død o. 1641/42) var fæster af hele gård nr. 2 i Svejstrup og havde børnene *Anne Jostdatter* og *Knud Justesen*. Omkring ved 1624/25 blev gård nr. 2 delt, så en Michael Poulsen fik den ene halvde, medens *Knud Justesen* og hans kone *Anne Nielsdatter*, der er nævnt til gården helt fra 1609 til 1641/42 og er nævnt i matriklen 1664, beholdt den anden. I 1643/44 fæstede *Anne Jostdatter* (død 1664) og hendes mand *Jep Nielsen* (også nævnt i matriklen 1664) den halvdel af gård nr. 2, som Michael Poulsen havde haft. Det anføres, at gården var forfalden (Skanderup Birk, 1643-9/1 1644). Det fortælles også, at *Jep Nielsen* i Svejstrup blev dømt til at betale 9 ort (gammel vægtenhed i sølv eller guld) for lejermål med *Anne Jostdatter*, som han tog til ægte, så de er altså blevet gift på den tid (Skanderup Birk, 1641/42) (aner nr. 1122 & 1123).

Efter dem overtog sønnen Just Ibsen og hans kone Anne Rasmusdatter fæstet, og ved skiftet efter ham den 14. oktober 1682 kan vi se, at han har haft brødrene Niels Jepsen i Stjør og Rasmus Jepsen (o. 1642-1722) i Vissing (iflg. Brejl, 1996, nr. 45), som netop på den tid må være rejst til Mesing og fæstet gård nr. 5.a (se Kirsten Nørgaard Pedersen, 1995), hvor han hedder Rasmus Ibsen. Han var gift to gange. Først med Johanne Sørensdatter og dernæst i 1705 med Peder Hansens datter Kirsten Pedersdatter. Dem gik det temmelig ilde, idet han i 1719 og 1720 mistede 5 heste, så han kun havde to tilbage, og af dem var kun den ene i stand til at trække en plov. Der bevilligedes ham derfor 8 rigsdaler til køb af en hest (bæst). Sessionsprotokollen nævner yderligere, at manden - altså Rasmus Ibsen - er så gammel og affældig til arbejde, at det er nødigt, at krigsråd Gyberg i tide er betænkt at formå en anden til at overtage fæstet.

Endelig havde *Jep Nielsen* og *Anne Jostdatter* også *Karen Ibsdatter* her i Forlev, *Anne Ibsdatter* i Slagelse og *Karen Ibsdatter* i Holbæk.

5. led. Jacob Bertelsen og Margrethe Jensdatter

(aner nr. 280 og 281)

Bertel Pedersens søn i Forlev *Jacob Bertelsen*, der havde tjent som dragon, fæstede den 30. august 1703 dén halvde gård på 5 tdr. og 6 skp. hartkorn, som Søren Sørensen (o. 1675-1757) godvilligt overlod ham, fordi denne ægtede hans søster Cathrine Sørensdatter (o. 1685-1709). Denne gård havde Søren Sørensen selv overtaget fra sin far den 10. juli 1702. Nu overtog Søren Sørensen samme dag den 30. august 1703 dén gård på 6 tdr. hartkorn i Forlev, som Rasmus Sørensen var død fra og giftede sig med hans enke *Karen Bertelsdatter*, se ovenfor. Søren Sørensen og Cathrine Sørensdatter var børn af mine forfædre i Forlev *Søren Sørensen* og *Dorethe Mickelsdatter*. Ved skiftet efter Cathrine den 5. november 1709 havde *Jacob Bertelsen* sønnen Søren på 3 år og datteren Dorthe på 6 mdr. *Jacob Bertelsen* blev derefter, som vi så ovenfor, gift med *Margrethe Jensdatter* fra Skanderborg Ladegård.

Da *Jacob Bertelsen* begravedes den 11. oktober 1740 69 år gammel, var der foruden enken *Margrethe Jensdatter* børnene Jens Jacobsen på 27 år, der blev gift med Anne Sørensdatter Leth på Oustrupgård, *Peder Jacobsen* på 23 år, der blev gift med *Cathrine Troelsdatter* og blev gårdmand i Illerup samt Bertel Jacobsen på 19 år, der senere blev gift med Dorthe Troelsdatter i Forlev. *Margrethe Jensdatter* begravedes den 25. oktober 1751 63 år gammel.

Den 9. november 1744 overlod moren *Margrethe Jensdatter* farens gård til Bertel Jacobsen. Det har været en god gård, som han måtte betale 8 rigsdaler i indfæstningsafgift for at overtage. På den tid var den på 6 tdr. 1 skp. og 1 fjk hartkorn og havde en besætning på blandt andet 8 heste, 2 stude, 7 køer, 9 ungdyr og 16 får. Bygningen var på 49 fag hus (skifte 16. september 1765). Ved skiftet var den 35-årige Søren Jacobsen af første ægteskab der også, men hvad der blev af ham, har jeg ikke fundet.

Mine forfædre *Peder Jacobsen* og *Cathrine Troelsdatter* møder vi under afsnit XIX "Troels' slægt".

XIX. Troels' slægt

(tavle 6, 8 og 9 side 99, 115 og 137)

1. led. Troels Hagensen og Karen Jensdatter

(aner nr. 1088 og 1089)

Det er ikke meget, der vides om disse to forfædre, der havde fæste på en gård i Boes. *Troels Hagensen* døde i 1669, og i Rye Birks tingbog den 14. juli samme år står der, at enken med sin søn Hagen Troelsen som lavværgе oplod gården til min forfar *Jens Christensen* i Boes, som var gift med datteren *Maren Troelsdatter*. Det ses ikke, hvornår *Karen Jensdatter* døde.

Troels og *Karen* havde yderligere fire børn. Sønnen *Rasmus Troelsen*, som også hører til mine forfædre. *Jens Troelsen*, der antagelig boede og døde i Hvolbæk. Han var gift med *Sidsel Rasmusdatter* iflg. Skanderup Birks tingbog den 7. marts 1662. Hagen Troelsen, der var gift med *Anne Jensdatter*, fik fæste på gård nr. 9 i Mesing 1658, idet der "Den 20. december [er] stedt og fæstet til Hagen Troelsen, den halve gård som Jens Rasmussen Paaske tilforn havde i fæste og fradøde". Han måtte betale 16 rigsdaler i indfæstning, så det må have været betragtet som god og attraktiv gård. Det er den eneste gård foruden selvejergårdene, der er med i jordebøgerne fra 1573. Før den tid har den tilhørt Ring Kloster. I krigsportionsjordebogen 1718 står der, at gården var på 3 tdr. 1 skp. og 2 alb. hartkorn.

Sønnen Laurids Troelsen (skifte 15. februar 1690) var gårdfæster på en halv ryttergård i Hvolbæk og gift med *Kirsten Mickelsdatter*, der efter hans død overlod fæstet til *Poul Bertelsen* fra Mesing den 4. juli 1690 og giftede sig med denne (sønnesøn af min forfar *Poul Bertelsen*). Hun døde året efter.

2. led a. Rasmus Troelsen og Maren Poulsdatter

(aner nr. 544 & 545)

Rasmus Troelsen fæstede 1661/62 den gård i Firgårde, som *Søren Bertelsen* var død fra. Denne var bror til *Poul Bertelsen* i Mesing, hvis datter, *Maren Poulsdatter*, der levede fra o. 1637 til 1703 (begravet 23. februar 66 år gammel), *Rasmus Troelsen* giftede sig med. Der kendes ikke rigtig noget til dem, men ifølge *Kirstin Nørgaard Pedersen* (1996) havde de fire børn. Min forfar, sønnen *Poul Rasmussen* overtog fæstet på farens halvgård den 25. april 1694, efter at denne nogen tid forinden var død. På grund af gårdens brøstfældighed blev han fri for indfæstningsafgift (se tavle 8 og 9 samt afsnit XXVI 2. led).

De havde yderligere tre børn. *Søren Rasmussen* (o. 1660-1733) var først gift med *Cathrine Madsdatter* (o. 1660-1713; skifte 7. juli 1716), hvorimod er det ikke konstateret, hvem han senere blev gift med. *Søren Rasmussen* var skovfoged og husmand i Veng. Datteren, *Gertrud Rasmusdatter* var først gift med *Søren Rasmussen* fra Vissing, der døde i 1694, og derefter med *Laurids Madsen* fra Højen. Sønnen *Rasmus Rasmussen* (o. 1671-1694) blev kun 23 år.

2. led b. Jens Christensen og Maren Troelsdatter

(aner nr. 564 & 565)

Maren Troelsdatter (o. 1635-1693) var gift med *Jens Christensen* (o.

1631-1718). Som vi så ovenfor, overtog de hendes far *Troels Hagensens* gård i Boes efter hans død.

Jeg har kun identificeret fire børn. Den ældste søn, Christen Jensen blev gift med Maren Christensdatter (død 1724). Den næste søn hed *Troels Jensen* efter morfaren og blev den, der førte min slægt videre, da han giftede sig og blev gårdmand i Illerup. Datteren Karen Jensdatter var gift med Niels Rasmussen i Emborg. Hun døde allerede i 1699 (skifte 22. november 1699), hvorved morfaren blev formynder for de tre børn, Kirsten på 12, Anne på 6 og Maren på 2 år. Datteren Anne Jensdatter har jeg intet fundet om.

Efter *Maren Troelsdatters* begravelse den 15. februar 1693 blev *Jens Christensen*, der da var over 60 år, den 25. marts 1704 gift med Anne Sørensdatter, som var datter af Søren Nielsen i Boes. *Jens Christensen* levede til han var 87 år og blev begravet den 1. september 1718.

Den 28. september 1718 fæstede sønnen Christen Jensen gården i Boes, der den gang var på 7 tdr. og 1 alb. hartkorn (reduceret til 6 tdr. og 5 skp.), og han måtte betale 12 rigsdaler i indfæstning. Der var 49 fag hus, 6 heste, 2 stude, 3 køer, 4 ungdyr og 6 får. Han var gift med Maren Christensdatter, der døde allerede i 1724 - antagelig efter en fødsel, idet de kun havde datteren Maren på 7 uger.

Jens Christensen havde en søster, Vendel Christensdatter, der først var gift med Jens Poulsen i Nygårde (skifte den 17. august 1691). Dernæst blev hun den 4. januar 1693 gift med Peder Olufsen i Nygårde.

3. led. Troels Jensen og Bodil Sørensdatter

(aner nr. 282 & 283)

Troels Jensen fra Boes ægtede den 26. marts 1713 enken *Bodil Sørensdatter* i Illerup. Hun kom fra Forlev og var datter af *Søren Sørensen* dér.

Det er interessant at følge udviklingen i denne gård. Da Niels Madsen (halvbror til *Anne Madsdatter* ane nr. 571; se afsnit XXIII nedenfor) var død fra ryttergården i Illerup, blev den af enken Mette Thomasdatter godvilligt ved skiftet den 28. marts 1704 overladt tidligere landdragon Peder Jensen, mod at han ægtede hende. Gården havde da 2 tønder, 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 0 album hartkorn (skrives som 2-4-2-0 tdr.), reduceret til 2 tdr. Peder Jensen var søn af min forfar *Jens Sørensen*, der havde fæstet sit fødehjem, gård nr. 5 i Illerup 1629/30 for 16 Dir. (se tavle 7 side 111).

Peder Jensen og Mette Thomasdatter havde ingen livsarvinger. Det vides ikke, hvornår hun døde, men efter hende blev Peder Jensen gift med Bodil Jensdatter, som døde 59½ år gammel (skifte 30. maj 1711). Ret snart derefter blev Peder Jensen gift med *Bodil Sørensdatter*, men han døde allerede i 1712. Peder Jensen opnåede ikke at få børn med nogen af sine tre koner. Alligevel var der en hoben arvinger ved skiftet den 22. februar 1713.

Den 30. november 1712 havde *Troels Jensen* fæstet gården, som da var på 3-5-1-2 tdr. hartkorn, reduceret til 2 tdr. og 6 skp. Bygningerne bestod af 36 fag, og besætningen var på 4 heste, 3 køer, 2 ungkreaturer og 8 får. Da svingersønnen overtog den i 1744 var gården på 3-5-1-2 tdr. hartkorn, og der var 40 fag bygninger samt en besætning på 5 heste, 5 køer, 5 ungkreaturer og 12 får. Om det var personerne, tiden eller begge dele, der var skyld i gårdens forbedring, er ikke let at vide.

Det ser ud til, at *Troels* og *Bodil* fik deres første barn døbt den 5. juli 1716, men der er kun en tom plads, hvor navnet skulle stå. Til gengæld har jeg ikke fundet datteren Dorthes døb, så måske er det hende. De fik kun piger, seks i alt, hvoraf i hvert fald de to døde som små. Dorthe Troelsdatter blev gift med Bertel Jacobsen i Forlev (skifte 15. juni 1757), og hans bror, *Peder Jacobsen* ægtede søsteren *Cathrine Troelsdatter* (1723-1763) og overtog

gården den 9. november 1744 efter farens død. Der er ikke fundet noget skifte fra den lejlighed.

Det vides ikke, hvor gammel *Troels Jensen* var, da han blev begravet den 25. februar 1743. *Bodil Sørensdatter* levede antagelig på gården til sin død som 85-årig og blev begravet den 25. januar 1773.

4. led. Peder Jacobsen og Cathrine Troelsdatter

(aner nr. 140 & 141)

Peder Jacobsen var søn af *Jacob Bertelsen* og *Margrethe Jensdatter* i Forlev (se Bertels slægts 5. led). *Peder Jacobsens* og *Cathrine Troelsdatters* giftermål er ikke nævnt i Dover kirkebog, men det må have været lige efter hendes fars død, for den 4. søndag efter trinitatis [11. juli] 1745 blev deres første søn døbt *Jacob Pedersen*.

Cathrine Troelsdatter, der var døbt den 10. oktober 1723, blev begravet den 11. maj 1763 kun 39½ år gammel. *Peder Jacobsen* må være født omkring 1718, idet kirkebogen ved begravelsen den 24. oktober 1779 anfører, at han var 61 år.

Den 24. marts 1764 fæstede sønnen halvdelen af farens gård på den måde, at de i fællesskab skulle forestå den, da den ikke må deles. Stedets fulde hartkorn var 3-5-1-2 tdr., og der var 6 heste og 12 får på den. Bortset fra et enkelt ungdyr var kvæget "af svagheden bortdød, men efterhånden må de være betænkt på at forsyne sig med det fornødne", står der. - Der var ingen hjælp at hente, så klø bare på!

Som det ses af LFB, fik *Peder* og *Cathrine* fire sønner og én datter. Kun *Jacob Pedersen* og den 12-årige *Jens Pedersen* levede ved skiftet efter moren den 30. september 1765. Kort efter overtog den endnu ikke myndige søn *Jacob Pedersen* gården, selv om faren levede i endnu 14 år.

Det fremgår af skiftet, at gården på den tid har været relativ god, og det var et ret velstillet hjem, de havde.

5. led. Jacob Pedersen og Anne Rasmusdatter

(aner nr. 70 & 71)

Jacob Pedersen (døbt 11. juli 1745) blev gift den 13. oktober 1763 som godt 18-årig med *Anne Rasmusdatter* (døbt 12. oktober 1744) på 19 år fra Ille-rup Skovgård (se afsnit XXII, 3. led). De var således ikke myndige. Det er derfor meget rimeligt, at præsten skriver "de unge folk" om dem.

Måske er der en sammenhæng mellem dette og de to år, det varede, inden skiftet var i orden den 30. september 1765.

Der kan nok være flere forklaringer på, at *Jacob Pedersen* overtog gården kort tid efter skiftet efter moren, selv om faren levede endnu i 14 år. Det kan konstateres, at *Jacob Pedersen* nævnes som selvejer gårdmand, og skiftet skete jo netop på den tid, kongen afhændede bøndergodset under Skanderborg rytterdistrikt. Derfor var det måske en god idé at lade de unge starte med at købe gården. Som nævnt synes det at have været en ganske god gård, hvilket passer med, at det givetvis ikke har været de fattigste fæstere, der på den tid blev selvejere.

Jacob Pedersen fik kun ti år som selvstændig gårdmand. Han blev begravet den 15. juni 1775 knap 30 år gammel.

Der har i det meste af hans tid været flere på gården. Vi erindrer hans mormor *Bodil Sørensdatter*, der først døde i 1773 og hans egen far, der overlevede ham.

Ved skiftet efter *Jacob Pedersen* den 1. september 1775 var *Annes* bror

Rasmus Rasmussen i Illerup lavværge. Der var - som sædvanligt ved skifter - en oprensning af værdier og besværinger (gæld), som det ikke rigtig giver nogen forståelse at rømme op. Derimod er der nogle centrale poster, der viser, at det var en god gård med væsentlige værdier. Således var der 6 heste, 2 plage, 6 køer, 2 kalve, 4 får, 10 stk. åringssvin og 2 stude. Værdierne blev opgjort til 491 Rdl., 3 Mk. og 8 Sk., medens gælden udgjorde 273 Rdl., 2 Mk. og 0 Sk. Der var herefter 218 Rdl., 1 Mk. og 8 Sk. til deling, hvoraf enken fik halvdelen, de to søstre halvdelen af resten og broren altså en fjerdedel. Der udover var der 66 Rdl., som på én eller anden måde indgik i delingen.

Det væsentlige var imidlertid, at enken havde gården, hvor hun skulle sørge for opfostringen af de tre børn, hvoraf den ældste, *Cathrine Jacobsdatter* blev den, der førte min slægt videre, da hun til sin tid blev gift med *Søren Christophersen* i fra gård nr. 2 i Svejstrup (se afsnit XXIV, 5. led).

Anne Rasmusdatter blev snart efter gift med Anders Sørensen og fik endnu tre børn (se under de samme anenumre). Hun oplevede at blive enke endnu engang, idet Anders Sørensen døde den 5. januar 1807 66 år gammel, medens hun selv først døde den 6. marts 1828 84 år gammel.

Vi har nu haft lejlighed til at følge denne gård og dens indvånere fra Niels Madsens død i 1704 til *Anne Rasmusdatters* død i 1828, og vi kan konstatere, at gården hen ad vejen har udviklet sig til en ganske god selvejer-gård. Vi har set, at nogle levede ganske kort, og at andre blev meget gamle, og da det måske gik allerbedst døde den kun 30-årige *Jacob Pedersen*. Jeg har ikke undersøgt, hvem der derefter overtog gården.

XX. Forfædre i Grumstrup og Forlev

(tavle 6 og 8 side 99 og 115)

Nu er det på tide, vi får besøgt *Bodil Sørensdatters* (o. 1687-1773) forfædre, der boede i Grumstrup og Forlev.

Forlev er naboby til Illerup men ligger i Skanderup Sogn i samme herred. Grumstrup ligger derimod øst for Skanderborg lige nord for Hovedgård i Vedslet Sogn og Voer Herred, som ligger betydeligt længere borte end de nævnte tre mil fra Tulstrup Kirke, som oprindeligt blev udlagt til rytterdistrikt. Alligevel var der en hel del rytterbønder i dette sogn; også før den tid.

Mine forfædre kan her spores tilbage til to slægter, der levede i Grumstrup omkring 1600. I midten af 1600-tallet blev de ved giftermål til én, sidst i århundredet blev én gift i Forlev og først i 1700-tallet blev en anden gift ind i en slægt i Illerup.

1. De ældste spor

Den første ane, der kan spores, er *Søren Jørgensen* (ane nr. 9076), som i 1581 er nævnt til gård nr. 8 i Grumstrup. Måske var det også ham, der i 1614/15 som ældre mand fæstede det hus, som Anders Ibsen havde boet i. *Søren Jørgensen* oplod i 1626/27 en halv gård til sin søn *Jørgen Sørensen* for en afgift på 20 Dlr. og 1 okse.

Jørgen Sørensen (ane nr. 4538) synes at have været en strid herre. På Tyrsting Herredsting blev han dømt til at betale 1 okse for skænderi og banden på Voer Herredsting med Jens Andersen i Ring Kloster, fordi denne havde lukket Vesterhaven ved Ring Kloster. Aret efter blev han på Voer Herreds ting dømt til at betale 1 daler for en liden skaldet egestub, han uforevist havde hugget i Hoved Skov. Da han døde 1636/37 fæstede Mads Nielsen gården for 60 Dlr. og 2 okser i indfæstning. Samtidig skulle han tage enken til ægte. Hendes navn kendes ikke, men der var datteren *Karen Jørgensdatter*.

Søren Mickelsen (ane nr. 4536) nævntes i lensregnskaberne 1616 til gård nr. 6 i Grumstrup. I 1629/30 fæstede sønnen *Peder Sørensen* halvdelen af gården og resten, da faren døde 1631/1632. Herfor betaltes 30 og 32 Dlr.

2.-3. led. *Peder Sørensen* og *Karen Jørgensdatter*

(aner nr. 2268 & 2269)

Peder Sørensen giftede sig med *Karen Jørgensdatter*, hvilket sandsynligvis skete omkring 1629/30 i forbindelse med, at han på den tid fæstede halvparten af sit fødehjem gård nr. 6 i Grumstrup.

Omkring 1630 fik de sønnen *Mickel Pedersen*, ellers vides der ikke noget om dem, andet end at *Peder Sørensen* må være død omkring 1649/50, da *Karen Jørgensdatter* på den tid nævnes som enke.

3. led. *Mickel Pedersen* og *Anne Ibsdatter*

(aner nr. 1134 & 1135)

I 1649/50 oplod *Karen Jørgensdatter* sin gård i Grumstrup til sin søn *Mickel Pedersen*, og det er sandsynligvis på den tid, han blev gift med *Anne Ibsdatter* fra samme sogn.

Mickel Pedersen blev begravet den 27. maj 1698 "i sit alders 68 år", og *Anne Ibsdatter* den 29. januar 1700 "i sit alders 70 år". Selv om den opgivne alder nok ikke er helt nøje, må det siges, at han var ganske ung, da han overtog gården.

Vi kan ikke vide meget om gårdens drift, men i 1680 blev der behandlet en mordsag ved Voer Herredsting i Hoved (det senere Hovedgård), der giver nogle antydninger.

Det synes som om *Mickel Pedersen* holdt lidt smugkro. I hvert fald var hans gård et sted, hvor godtfolk kom og fik sig en pot øl, og i sådanne tilfælde kan der ske ét og andet. Således sad korporal *Jørgen Bøttel* langfredag aften 1680 der over en øl sammen med et par andre ryttere, da hans uven *Christen Lauritsen Frost* kom ind og sagde, at han ville forliges, men det ville korporalen åbenbart ikke, så det endte i klammeri, hvorunder *Jørgen Bøttel* smed sin kjortel og drog sin degen (kårde). Medens *Christen Frost* gjorde tilsvarende og ikke havde sin kårde i hånden, stødte *Jørgen Bøttel* sin kårde imod ham, men han underløb den og slog *Jørgen Bøttel* til jorden.

Medens de to kombattanter lå dér, kom de to ryttere og *Mickel Pedersen* til for at skille dem ad. Slagsmålet endte med, at korporalen hårdt såret blev bragt ind i *Mickel Pedersens* hus, "hvor han døde ved 11 slet mod midnat". Af den store indsats der blev gjort for at mildne dommen over *Christen Frost*, ser det ud til, at han har været meget vellidt. Imidlertid kom det senere frem, at *Christen Frost* to år tidligere havde været skyld i et mord for vindings skyld. Det ses ikke, hvad den endelige straf blev, men i 1681 sad *Christen Frost* stærkt bevogtet i fængslet på Skanderborg Slot¹²³.

Af det omfattende skifte den 30. juni 1699 kan vi se, at han må have været en ret betydelig rytterbonde. Oprindeligt var skifteforretningen berammet til den 17. februar, men "enken og hendes søn *Søren* (*Sauren*) *Mickelsen* meddelte, at hendes mand havde en søn, *Peder Mickelsen*, som for 30 års tid siden skulle være rejst udenlands og endnu ikke er vendt hjem" [så lang tid må være en forskydning i erindringerne, for så langt tilbage kan han kun have været en dreng]. Derfor måtte man beslutte, at sagen ikke kunne afgøres den

¹²³ Herdis Therkelsen: En mordsag fra Hovedgård i 1680. Østjysk Hjemstavn 37. årg. s. 140-149, 1972.

dag. Desuden ville enken og *Søren Mickelsen* på boets bekostning lade udfærdige en landstings stævning, og de lovede med Guds hjælp, at intet af boet ubilligt skulle bortkomme, indtil sagens endelige afgørelse. Sagen blev den 22. februar 1699 forelagt for Viborg landsting, som bestemte, at der skulle holdes ny skifteforretning den 5. april, hvilket blev "læst for rætten på Vaare-Nimb herritsting fredagen dend 10. marty 1699". Sagen fik dog som nævnt først sin afslutning den 30. juni. De har altså i årevis gået og ventet på en søn og bror, som aldrig kom hjem; hvis han nu kom, skulle han jo have andel i arven.

Der var desuden fire døtre, som det ses af LFB. Margrethe Mickelsdatter blev gift med Gregers Gregersen Prytz i Tørslev. Efter dennes død boede hun hos sin datter Dorthe Gregersdatter og svigersøn Hans Jacobsen i Hoved. Dorthe Gregersdatter havde tidligere været gift med Erick Nielsens søn i Hoved, Niels Ericksen. Efter dennes død i 1710 blev hun gift med Jacob Hansens søn fra Nissumgård, Hans Jacobsen, som foruden gården i Hoved havde bevilling til krohold (sammenlign Erik Brejl nr. 1388 og 1389, fodnote 109 s. 104). I afsnit XXXI, "Slægten i Boes" skal vi under omtalen af *Erick (Nielsen?)* og *Maren Rasmusdatter* erfare, at disse forhold er med til at skabe relationerne mellem disse slægter, og det er tankevækkende, at det er under *Mickel Peder-*

Afskrift af skiftet gengivet på siden overfor

Den gamle tekst:

Forlef

Anno 1702 dend 4. Marty Varre Vi undershrefne Nembl: Kongel. Maieste¹⁵ Regimentskrifuer Christian Knudsen Gyberg, Jtem Kongel. Maieste¹⁵ Slotz og Herridsfoged Jørgen Petersen tillige med tuende Vurderingsmænd Rasmus Sørrensen og lens Thomasen i Foerlef forsamlede udi afgangene *Sørren Sørrensen* som Boede og Døde udi Foerlef hans Eftterlatte Sterfboe, Skiftte og Deelling at forretage og Holde, Imellen Hans Eftterlatte Eenke *Dorethe Mickelsdaatter* og deris tilgaade aufilede Børn Nembl: Sørren Sørrensen 27 Aar, Mickel Sørrensen 24 Aar som her tilstede Verrrende paa shiftte stedet, Peder Sørrensen 23 Aar Soldat under Marin Regimentet i Kjøbenhafn ved Capitein Søfelds Compagnie, Paa Hans Vegne Eftter gifuen Fuldmagt Hans Broder Sørren Sørrensen, Cathrine Sørensdatter 17 Aar, *Boeld Sørrensdatter* 8 Aar, Paa deris Vegne, Efttersom ingen var paa fædre side, deris Morbroder Sørren Mickelsen i Grumstrup, Paa Eenkens Vegne som Lauverge Jørgen Olufsen i Foerlef paa dend Eene, Hans Konegel. Maieste¹⁵ Allernaadigste Forordning sambt: Creditorer og Debitorer paa dend anden side. Og er da boens Middel, Eftter forregaende Registrering og Vurdering til Endelig shifttes holdelse forretagen og der ved forretted som følger -:

Ind Boen

I dend øverste
Stue
1 Spisebord med ...

dl. mk. skl.

Teksten på nudansk:

Forlev

Den 4. marts i året 1702 var vi underskrevne kongelig regimentsskriver Christian Knudsen Gyberg og kongelig slots- og herredsfoged Jørgen Petersen sammen med to vurderingsmænd, Rasmus Sørensen og Jens Thomasen i Forlev forsamlede i afdøde *Søren Sørensen* bo for at holde skifte og deling mellem enken *Dorethe Mickelsdatter* og børnene, nemlig Søren Sørensen 27 år og Mickel Sørensen 24 år, som var tilstede. Peder Sørensen 23 år, var soldat ved marineregimentet i København under kaptajn Søfelds kompagni, hvorfor broderen Søren Sørensen havde fået fuldmagt på hans vegne. Cathrine Sørensdatter 17 år og *Bodil Sørensdatter* 8 år. Morbroren Søren Mickelsen i Grumstrup var til stede på deres vegne, da der ikke var mødt nogen på farens side. Som lavvarge på enkens vegne var Jørgen Olufsen i Forlev tilstede på den ene side, og i henhold til kongelig forordning var samtlige kreditorer og debitorer tilstede på den anden side. Derefter blev der foretaget registrering og vurdering til endelig skifte, som følger -:

Som det ses begyndte den med indboet og i den øverste stue o.s.v.

1 Egge standskab med 3 Logger
og Laase

dl. mk. skl.

4 2 -

Figur 11. På modstående side vises første side af skiftet fra 1702 efter *Søren Sørensen* i Forlev, der var svigersøn til *Mickel Pedersen* i Grumstrup. Se følgende sider.

sen i Grumstrup, Jacob Hansen i Nissumgård og dennes søn Hans Jacobsen i Hoved, at ulovlig eller lovligt krohold omtales. Det var i 1722, Ludvig Holberg skrev Jeppe på Bjerget!

Cathrine Mickelsdatter, der var gift med Peder Sørensen i Hoved, døde allerede i 1699, men som vi skal se levede hendes navn videre ved opkald i de kommende generationer. I 1704 døde Karen Mickelsdatter, der var gift med Niels Jacobsen i Ustrup, og endelig blev datteren *Dorethe Mickelsdatter* den, der førte min slægt videre.

Ifølge fæsteprotokollen den 2. marts 1701 overtog Søren Michelsen nu den fulde gård, hvoraf han hidtil havde haft det halve i fæste. Af den grund skulle han ikke betale indfæstning. Gården var på 5 tdr. og 7 skp. hartkorn og havde en besætning på 8 heste, 4 køer, 4 ungdyr, 1 stud, og 12 får. De mange heste viser, at det har været en betydelig ryttergård.

4. led. Søren Sørensen og Dorethe Mickelsdatter

(aner nr. 566 & 567)

Rytterbonden *Søren Sørensen* i Forlev og *Dorethe Mickelsdatter* fra Grumstrup må være blevet gift senest omkring 1675, da deres ældste børn, Søren Sørensen på 27 år og Mickel Sørensen på 24 år var til stede ved skiftet efter faren den 4. marts 1702, som gengivet på de to foregående sider i kopi og afskrift, hvor også de øvrige børn nævnes. Derudover var der Peder Sørensen på 23 år samt døtrene Cathrine Sørensdatter på 17 år og *Bodil (Boeld) Sørensdatter* på 8 år. Cathrine blev få år efter gift med Jacob Bertelsen og overtog gården, medens Søren giftede sig med Rasmus Sørensens enke Karen Bertelsdatter og i stedet overtog dennes gård (se afsnit XVI Bertels slægt, 4. og 5. led, hvor vi mødte dem ovenfor).

Efter *Søren Sørensens* død i 1702 afhændede *Dorethe Mickelsdatter* gården den 10. juli samme år og flyttede til Skanderborg, hvor hun giftede sig med Jørgen Nielsen. Man kan undre på, om hun har taget den 8-årige *Bodil* med sig. Har hun det, så er hun i hvert fald kommet tilbage igen, for i 1711 indgik hun sit første ægteskab i Illerup (se afsnit XVIII Trøels' 3. led). Mit gæt er, at hun snarere er opvokset hos søsteren eller broren i Forlev.

XXI. Den ældste del af slægten i Illerup

(tavle 7 side 111)

Når man i nogen tid har haft sin gang på Rigsarkivet, kommer man efterhånden i snak med andre, der har den samme lidenskab. Således kom jeg en dag i snak med Svend Brandt Knudsen fra Snøgebakken 31 i Bagsværd. Herunder blev vi klar over, at vi begge søgte forfædre i Dover Sogn, og det forbavsende viste sig, at når vi kommer tilbage til 1700-tallet, havde vi fælles forfædre. Det er da morsomt, at efterkommerne kan hilse på hinanden efter 300 års forløb. Vi krydscheckede vore notater og havde begge noget at give.

Poul og Jens, 1-4. generation (led)

Vi kender kun deres navne og bosted, men det viser sig også at være nok til at bevise, at det er slægten, vi har fat i. *Poul Jensen* (ane nr. 9184) er nævnt på gård nr. 4 i Illerup 1611-1616, men det fremgår af Skanderup Birks tingbog, at han allerede i 1598/99 fik stedmål på den gård, som hans far oplod, og for det skulle han betale 3 Dlr. og 3 okser. Faren har altså levet på det tidspunkt, men vi får ikke at vide, hvad han hed. Med den afgift kan vi skønne, at det ikke har været nogen ringe gård. Da sønnen *Jens Poulsen* (ane

nr. 4592) fæstede gård nr. 4 i Illerup i 1632-33 betalte han 15 Dlr. og 1 okse. Hvor stor forskellen har været i realværdi kan vi ikke vide noget om.

Poul Jensen (ane nr. 2296) i næste generation står nævnt i lensregnskaberne 1645 til 1652, og i 1648 står han der sammen med sønnen *Jens Poulsen* (ane nr. 1148), som yderligere nævnes i matriklen 1664 og 1688. *Jens Poulsen* døde antagelig i 1688 eller tidligere, for fæsteprotokollen fortæller den 2. april 1688, at moren overlod sin søn *Poul Jensen* gården på grund af alderdom og svaghed, imod at han giver hende ophold og forsørger hende hendes livs tid. Han skulle betale 4 rigsdaler, men på grund af gårdens brøstfældighed blev de 2 rigsdaler eftergivet. Protokollen siger intet om, hvad moren hed.

Denne generations *Jens Poulsen* havde otte børn, der voksede op og blev gift. Deres videre data er ikke set, men sønnen *Poul* har nok været en af de ældste. Han blev til sin tid blev gift med *Karen Laursdatter* i Illerup, og dem er der skifte efter (aner nr. 574 & 575), men nu først til hendes forfædre.

Det var faktisk ikke så lidt viden, vi fik fat i fra lensregnskaberne om de fire ældst kendte generationer på gård nr. 4 i Illerup.

Laurits og Peder, 1-3. generation (led)

Laurits Pedersen (ane nr. 4600) er nævnt til gård nr. 3 i Illerup uden nøje angivelse af årstal, medens sønnen *Peder Laursen* (ane nr. 2300), der fæstede sit fødehjem i Illerup er nævnt i lensregnskaberne 1616 og 1652. Han var far til den *Laurs Pedersen* i Illerup, der den 5. maj 1701 blev begravet 75 år gammel, og som i sin tid først var gift med *Karen Jensdatter* i Illerup, som der var skifte efter den 20. december 1683 (aner nr. 1150 & 1151). De havde sammen 7 børn, som det fremgår af LFB. Efter *Karen Jensdatters* død giftede *Laurs Pedersen* sig med *Maren Jensdatter*, og med hende fik han to børn (skifte den 12. oktober 1701). Hun var i øvrigt datter af *Jens Poulsen* på gård nr. 4 og således søster til *Poul Jensen*, der blev gift med *Laurs Pedersens* datter af første ægteskab.

Den 15. februar 1702 overtog *Jørgen Rasmussen* fra Båstrup (ved Hylke) gården og giftede sig med enken *Maren Jensdatter*. Vi får da at vide, at gården var på 4 tdr. og 1 skp. hartkorn.

Sådan er slægterne blandet ind i hinanden på kryds og tværs, så jeg er ved at tro, at hvis vi kunne få fat i alle sognets beboere på én tid, ville de alle på én eller anden måde være i familie. Det ser noget stillestående ud, men alligevel kommer der, som nævnt, hele tiden nye ind og andre flytter ud. De overkommelige rejseruter var jo korte den gang.

Karen Jensdatters farfar *Søren Rasmussen* (ane nr. 4604) er nævnt til gård nr. 5 i Illerup i 1611 og 1612 og døde i 1626. Ifølge Skanderup Birks tingbog fæstede hendes far, *Jens Sørensen* (ane nr. 2302) fødehjemmet 1629/30.

Da *Karen* havde tre søskende og tre halv søskende, må *Jens Sørensen* have været gift to gange. Desuden fortæller skiftet, at hun havde to brødre, *Laurids Jensen* i Hemstok og *Søren Jensen* i Forlev.

5. led. Poul Jensen og Karen Laursdatter

(aner nr. 574 & 575)

Som nævnt ovenfor overlod moren ham gården helt tilbage fra den 2. april 1688. *Poul Jensen* er antagelig født omkring 1653, da der i kirkebogen ved begravelsen den 15. oktober 1723 står, at han var 70 år. *Karen Laursdatter* var født omkring 1660 og døde i 1748. Hvornår de er blevet gift vides ikke, men det har nok været omkring 1680, da deres ældste barn, *Maren Poulsdatter* er født ved den tid. Otte børn er registreret, men familien kan godt

have haft flere, da de første er født før kirkebogens begyndelse.

Sønnen Laurs Poulsen overtog gården efter faderen, hvorved den gik ud af min slægt. Den ældste datter *Maren Poulsdatter* blev gift med *Rasmus Pedersen Skov* til Illerup Skovgård og fortsætter min slægt, men herom senere, når jeg har fortalt, hvem han var.

XXII. Slægten på Illerup Skovgård

(tavle 7 og 9 side 111 og 137)

Det første, vi hører om Illerup Skovgård, er ved skiftet efter *Knud Justesen* i Svejstrup den 23. juni 1685, hvor der står, at hans datter *Karen Knudsdatter* var gift med *Jens Olufsen* på Illerup Skovgård. Han døde kort tid senere - i hvert fald noget mindre end to år (skifte den 9. april 1687). Vi vender senere tilbage til slægten i Svejstrup.

1. led. Peder Rasmussen Skov og Karen Knudsdatter

(aner nr. 572 & 573)

Allerede den 3. marts 1687 - altså endnu inden skiftet var afsluttet - overlod *Karen Knudsdatter* gården til *Peder Rasmussen*, som da tjente i Svejstrup, mod at han giftede sig med hende, så de er nok blevet det i løbet af året. På grund af den slette tilstand gårdens bygninger var i, blev indfæstningen sat til 2 rigsdaler.

Deres første barn *Rasmus Pedersen* var 19 år ved skiftet efter morens død i 1706, så også det stemmer overens med, at *Peder Rasmussen* er blevet gift med enken *Karen Knudsdatter* i 1687. Det er sikkert også på den tid, *Peder Rasmussen* tog tilnavnet *Skov*.

Af skiftet efter *Karen* den 25. november 1706 kan vi se, at Illerup Skovgård var en halvgård, og at hendes søn af første ægteskab, den da 27-årige *Olle Jensen* havde den anden halve gård, som han havde overtaget i 1702, hvilket vil sige, at de i fællesskab stillede en udrustet rytter. Desuden står der, at datteren - af 1. ægteskab - *Kirsten Jensdatter* i Alken var gift med rytteren *Jens Christensen*, der var i Halland i kongens tjeneste, hvilket nok vil sige, at han var med blandt de af kongen støttede partisaner, der holdt til i skovene på Hallandsåsen - "snaphaner" - og at de stadig har været der før *Store nordiske Krig* (1709-1720).

Endnu en datter af 1. ægteskab, *Anne Jensdatter* var gift med dragon *Rasmus Nielsen* i Hårby, så det har været en rigtig rytterfamilie. *Peder* og *Karen* fik to børn mere.

Karen Knudsdatter blev begravet den 27. august 1706 67 år gammel, men denne alder må være fejlagtig, for den vil betyde, at hun har været omkring 34 år, da hun fik det første barn i sit første ægteskab og 55, da hun fik det sidste barn i sit 2. ægteskab. Derfor må det antages, at hun har været en halv snes år yngre end anført. *Peder Rasmussen Skov* blev begravet den 11. marts 1725 77 år gammel. Han har altså været 58 år ved *Karens* død og har fortsat drevet gården.

2. led. Rasmus Pedersen Skov og Maren Poulsdatter

(aner nr. 286 & 287)

Det var ikke så længe, faren drev gården efter morens død, for allerede den 9. marts 1707 overlod han det halve af sin gård til den 20-årige søn *Rasmus Pedersen* "grundet alderdom og enkemands stand", står der i fæstebre-

vet. Denne halvdel var i reduceret hartkorn på 2-2-2-0 tdr., og der var 23 1/2 fag hus i nogenlunde stand, 4 heste, 2 køer og 6 faar. Jeg har ikke fundet noget om, hvornår han overtog resten. Måske skete det slet ikke, for vi så jo ovenfor, at Olle Jensen af morens første ægteskab havde den, og der var først skifte efter Olles (Olufs) kone Kirsten Mickelsdatter i 1742, medens han selv stadig levede (Brejll nr. 1961).

Trods den anførte bemærkning levede faren endnu i 18 år.

Rasmus Pedersen var som nævnt 19 år ved sin mors død i 1706. Alle-rede ca. et halvt år efter den 19. juni 1707 blev han - endnu ikke myndig - gift med *Maren Poulsdatter*, som vi husker var datter af *Poul Jensen* og *Karen Laursdatter* på en anden gård i Illerup. Måske har han været lidt ældre end anført i skiftet. Hun har efter opgivelserne været en halv snes år ældre end han. Af kirkebogen kan vi se, at *Rasmus* også har brugt tilnavnet *Skov*; antagelig fra hans overtagelse af Illerup Skovgård.

Jeg har kun fundet to børn, der med sikkerhed er deres, nemlig min formor *Maren Rasmusdatter* døbt den 1. januar 1719 og Anne døbt den 22. februar 1727. Der kan have været flere, men da der samtidig er en husmand Rasmus Pedersen i Illerup, der får børn, har jeg kun kunnet notere dem, hvor tilnavnet *Skov* er noteret ved dåben. Det er ejendommeligt, at de er født relativt sent i ægteskabet. Der kan tænkes to årsager til det. For det første, kan det være, at han først kalder sig *Skov*, da han selv overtager Illerup Skovgård, og for det andet kan han selv have været rytter, da faren jo var hjemme ved gården. Den første del af deres ægteskab var netop i Store nordiske Krigs tid (1709-1721).

Rasmus Pedersen Skov blev begravet 4. søndag i advent [19. december] 1745 60 år gammel, står der i kirkebogen. Hvis det er rigtigt, har han været to år ældre end anført i skiftet efter moren, sådan som jeg måtte mene, da jeg noterede hans giftermål. *Maren Poulsdatter* blev derimod gammel, idet hun først døde som "opholdskone på Skovgården i Illerup" 89 år 17 uger og nogle dage gammel", står der i kirkebogen. Hun blev begravet den 24. januar 1768.

Det er en gåde, hvordan de kunne huske hendes alder så nøje, for der fandtes ingen kirkebøger ved hendes fødsel. Måske har der været private optegnelser. Sådanne har eksisteret rundt omkring.

3. led. Rasmus Christensen og Maren Rasmusdatter

(aner nr. 142 & 143)

Som vi skal se nedenfor om lidt, var *Rasmus Christensen* (o. 1715-1771) søn af *Christen Clausen*, der kom til Illerup fra Rye. Han og *Maren Rasmusdatter* (1719-1797) blev gift 30. oktober 1741. Måske har de allerede på det tidspunkt overtaget driften af Illerup Skovgård, hvor *Marens* forældre jo stadig var, og hvor hendes mor levede mange år endnu, som vi så ovenfor, men fæstemålet blev først indgået den 9. november 1744 på den betingelse, at gården fortsat skal blive under én husholdning, og at *Rasmus Christensen* ikke vil være berettiget til mere end halv fæste, før den gamle *Rasmus Pedersen Skov* er afgået ved døden. Illerup Skovgård var den gang på 3 tdr. og ½ alb. hartkorn. Bygningen havde 28 fag med en besætning på 5 heste, 4 køer, 4 ungdyr og 10 får.

Rasmus Christensen kan være begyndt som rytterbonde, men han står som gårdmand, da han døde.

Der kom tre børn i familien. *Christen Rasmussen* blev døbt den 26. august 1742 men døde allerede godt 25 år gammel og blev begravet den 30. december 1767. *Anne Rasmusdatter* døbt den 12. oktober 1744 og blev til sin tid gift med selvejerbonden *Jacob Pedersen* i Illerup og fortsætter min slægt, som vi så det ovenfor. Det tredje barn, *Rasmus Rasmussen* døbt den 28. ja-

nuar 1748. Han blev gift med Johanne Nielsdatter, og ved folketællingen i 1787 står han som "bonde og gårdbeboer", hvilket tyder på, at han er fæstebonde, hvilket godt kan have været på Illerup Skovgård. I hvert fald boede hans mor hos dem i de godt 25 år, hun levede efter sin mands død.

Rasmus Christensen blev begravet den 1. marts 1771 56 år gammel, medens *Maren Rasmusdatter* levede til den 26. november 1797 og således blev næsten 79 år.

XXIII. Forfædre fra Rye

(tavle 7 og 11 side 111 og 153)

Vi har lige forladt *Rasmus Christensen* i slægtens 3. led på Illerup Skovgård. Inden vi går videre, skal vi besøge hans forfædre, der levede i nabosognet Rye i Tyrsting Herred, selv om vor viden om dem er begrænset til de korte noter, vi finder opført i lensregnskaberne, når de betalte landgilde, og når de optrådte i tingbøgerne, fx i forbindelse med en sag ved skifte.

1. led a. Svend Frandsen

(ane nr. 2278)

I 1642/43 meddeler Rye Birks tingbog, at *Svend Frandsen* i Rye oplod sit gadehus samme sted for *Christen Lauridsen*, hvorfor der skulle betales 4 Dlr. og 1 Ort.

2. led a. Christen Laursen og Johanne Svendsdatter

(aner nr. 1138 og 1139)

Det har altså været sin svigerfars hus *Christen Laursen (Lauridsen)* overtog. Måske var det den gang han blev gift med *Johanne Svendsdatter*. I lensregnskaberne står *Christen Laursen* ellers nævnt på gård nr. 3 i Rye.

De havde seks børn, som er nævnt i Hjelmslev Herreds tingbog (30.594-3b, 24. oktober 1712) i forbindelse med skiftet. Hvis de der er opført efter alder, er datteren *Maren Christensdatter* den næst yngste, og det var hende, der fortsatte min slægt (se LFB).

1. led b. Anders Ibsen

(ane nr. 1136)

Den 11. oktober 1666/67 meddeler Rye Birks tingbog, at *Claus Andersen* stedte (fæstede) et gadehus i Rye, som hans far *Anders Ibsen* oplod, og det betalte han 4 Dlr. for.

2. led b. Claus Andersen og Maren Christensdatter

(aner nr. 568 og 569)

Claus Andersen og *Maren Christensdatter* er sandsynligvis blevet gift omkring ved den tid, han fæstede farens gadehus, men ellers står han nævnt i lensregnskaberne til en halvpart af gård nr. 7 i Rye.

Ved skiftet den 24. december 1712, havde de fem børn, som det fremgår af LFB. Blandt dem var sønnen *Christen Clausen*, der rejste til Illerup og fandt *Johanne Jensdatter*, så han kunne føre min slægt videre. Derfor må vi

have at vide, hvem hun nedstammer fra.

Mads Jensen

(ane nr. 1142)

Der kendes ikke så meget til *Mads Jensen* i Illerup, der muligvis først boede i Svejstrup. Omkring 1643 var han gift med en ukendt kone, med hvem han fik datteren *Anne Madsdatter*. Af de senere begivenheder må det skønnes, at denne kone er død, og at *Mads Jensen* derefter er blevet gift med *Johanne Jensdatter*, som han fik sønnen Niels Madsen med. Denne søn blev gift med Mette Thomasdatter, og hun er antagelig faster til Thomas Mickelsen i Illerup, som efter overtagelsen af en halv gård fra *Poul Jensen* (ane nr. 574) den 2. april 1688 giftede sig med dennes søster *Anne Jensdatter* (skifte 20. maj 1705). Ved skiftet efter Niels Madsen i 1703 blev gården overtaget af *Bodil Sørensdatters* første mand Peder Jensen i Illerup. Se videre under *Troels Jensen* og *Bodil Sørensdatter* (aner nr. 282 & 283).

Rasmus Jensen og Johanne Jensdatter

(aner nr. 1140 og 1141)

Af Skanderup Birks tingbog 1661/62 fremgår det, at Mads Clemendsen fæstede en forfalden gård i Illerup, som Hans Poulsen formedelst armod afstod.

To år senere står der i samme tingbog for 1663/64, at *Rasmus Jensen* og *Mads Jensen* fæstede en ødegård i Illerup, som Mads Clemendsen oplod. Han havde åbenbart opgivet sin forfaldne gård. Samme år oplod *Mads Jensen* et hus i Svejstrup til Laurids Pedersen i Illerup. Endelig står der i tingbogen for 1664/65, at Anders Andersen fæstede det halve gadehus i Illerup, som *Rasmus Jensen* beboede. Antagelig har de efterhånden fået så meget skik på deres gård i Illerup, at de begge kunne bo der.

Vi så ovenfor, at *Mads Jensen* var gift med *Johanne Jensdatter*, og at de havde børnene *Anne Madsdatter* og Niels Madsen, der var halvsøskende. *Mads Jensen* må have været en hel del ældre end *Johanne Jensdatter*. Efter hans død, hvornår den end var, sad *Johanne Jensdatter* som enke på den ene del af gården og *Rasmus Jensen* på den anden. De giftede sig og fik sønnen *Jens Rasmussen*. Deraf kommer det, at Niels Madsen og *Jens Rasmussen* var halvbrødre.

Den 1. december 1680 var der skifte efter *Rasmus Jensens* hustru i Illerup *Johanne Jensdatter*. De havde da børnene *Jens*, Niels og *Johanne*.

Rasmus Jensen er derefter blevet gift med *Johanne Mickelsdatter*, og de fik datteren Mette, som var 1 år gammel, da der den 10. april 1688 var skifte efter *Rasmus Jensen* i Illerup.

Den *Jens Rasmussen*, som derefter fæstede gården, må antages at være sønnen *Jens* af første ægteskab.

Mads Jensen hører vi ikke mere om. Derimod var der den 28. november 1703 skifte efter Niels Madsen i Illerup, hvorved *Jens Rasmussen* nævnes som halvbror. Gennemgangen viser, hvordan det logisk set må hænge sammen.

Jens Rasmussen og Anne Madsdatter

(aner nr. 570 og 571)

Vi så ovenfor, at *Jens Rasmussen* og Niels Madsen var halvbrødre, fordi de havde samme mor, og at Niels Madsen ligeledes var halvbror til *Anne Madsdatter*, fordi de havde samme far. Deraf ser vi altså, at *Jens* og *Anne* ikke var

blodsbeslægtede, medmindre de var fætter og kusine og deres fædre altså brødre. Da *Jens Rasmussen* fæstede sin fars gård i 1688, havde han en tid været gift med *Anne Madsdatter*, idet de ved skiftet efter moren den 25. oktober 1710 havde datteren, min formor *Johanne Jensdatter*, der var 26 år og gift med *Christen Clausen*, som havde overtaget fæstet den 24. februar samme år og *Anne Jensdatter* på 24 år, der tjente hos Anders Pedersen i Illerup. *Anne Madsdatter* døde i 1709 og blev begravet den 21. maj 66 år gammel, medens *Jens Rasmussen* levede i endnu 14 år som aftægtsmand og blev begravet den 18. april 1723 - over 70 år gammel står der.

3. led. Christen Clausen og Johanne Jensdatter

(aner nr. 284 & 285)

Christen Clausen fra Rye, som vi mødte lige ovenfor, fæstede 24. februar 1710 *Jens Rasmussens* halve gård i Illerup, "som han grundet alderdom og nu i hans enkemands stand har overladt ham", imod at han ægter datteren ved stedet *Johanne Jensdatter*. Som vi så var de blevet gift, da der senere på året var skifte. Gården var da på 2-5-1-1 tdr. hartkorn, men de blev reduceret til 2 tdr. De 22 fag bygninger var i en dårlig stand, og besætningen bestod af 3 heste, 2 køer og 4 får. Nærmest det halve af en halvgård.

Der var kun to børn i ægteskabet, nemlig *Rasmus Christensen*, som vi mødte ovenfor i ægteskab med *Maren Rasmusdatter* på Illerup Skovgård og datteren *Maren Christensdatter*, der blev gift med Mickel Pedersen, da han overtog stedet den 24. oktober 1729 og måtte betale 4 rigsdaler. På det tidspunkt var der igen 2-5-1-1 tdr. hartkorn. Bygningerne var forbedret og på 26 fag, desuden var der af husdyr 3 heste, 2 køer, 2 ungdyr og 4 får. Bedriften var altså blevet noget forbedret gennem årene.

Efter deres arbejdsliv levede de i mange år som opholdsfolk på stedet. *Christen Clausen* blev begravet den 16. december 1759 92 år gammel, og *Johanne Jensdatter* den 22. september 1765 84 år gammel.

Før det nåede så vidt havde de dog en oplevelse med datter og svigersøn, der må citeres, som den står i Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol under vårsessionen 1752, u/no: folie 133 - blot omsat til nutidsdansk:

"Claus Mickelsen, Illerup fæster faren Mickel Pedersens i foråret 1751 fradøde halve gaard. Hartkornet var 2 tdr. og 5 skp., som enken hans mor Maren Christensdatter, der har været hengiven til fylder og drukkenskab ikke kunne forestå, da hun i henseende til hendes slette forhold ikke alene er dømt til arbejde i Viborg tugthus i 2 år, men endog ved birketinget den 24. februar sidste år fik sin fæsterettighed frakendt, med vilkår [d.v.s., at Claus Mickelsen kan overtage fæstet på stedet på følgende vilkår]:

1. At han forsyner sine tre yngre søskende af 14: 11: og 4: års alder med udkrævende [det nødvendige] indtil de selv kan tjene brødet.
2. Giver hans [sine] gamle oldefædre [bedsteforældre] det af stedet lovede ophold, og når det ophører ved deres død da at forsyne hans egen mor med et billigt ophold, naar hun ved tiltagende år og skrøbelighed ikke sig selv kan ernære, og
3. Betaler de på stedet hæftende restancer, børnepenge og anden gæld, der efter domsaken beløber sig til 44 rigsdaler.

Efter omstændighederne er han stedet uden indfæstning bevilliget. Bygningen er et 31 fags hus.

For den besætning, som med stedet er antagen, skal Claus Mickelsen være ansvarlig, ligesom tillige vogn, plov og harve samt det nødvendige sædekorn steds ved stedet som inventar skal forblive [være til stede] etc. 7 April 1752*.

Det var hårde betingelser, den 20-årige Claus Mickelsen gik ind på, og hvad med hans tre yngre søskende Peder på 14, Anders på 11 og Maren på 4 år for ikke at tale om bedsteforældrene, *Christen Clausen* og *Johanne Jens-*

datter, der oplevede det og levede en årrække derefter? Den gamle far var lavværg for datteren.

I den konkrete situation her var det Maren og ikke "Jeppe" *alias* Mickel, der drak - men hvorfor? Måske ligger der ét eller andet skjult bag de ikke betalte børnepenge?

Svejstrup By i Dover Sogn

I Øm Klosters krønike omtales Svejstrup som en ladegård på Dover mark, der tilhører klosteret, og at den skulle have fået sit navn efter en mand ved navn Sveger, hvilket ikke er usandsynligt. Ved nedlæggelse af ladegården opstod den lille by. Svejstrup By ligger på en bakkeskråning næsten midt i Dover Sogn. Her lå landsbyen også indtil dens udskiftning i 1779. De første oplysninger, jeg har set om dens størrelse, er fra 1651, da der var 1 helgård og syv halvgårde, og skønsmæssigt har det ikke været meget anderledes i det foregående århundrede. Ved udarbejdelsen af den ny matrikel i 1688 var der seks gårde - præstegården indbefattet med sine 8 tdr. 4 skp. 2 fdk. og 1 alb. (8-4-2-1), der viser, at den svarer til en helgård. Hertil kom en del småhuse, som det fremgår af en fin tegning fra 1779.

I lenstiden førtes der som nævnt regnskab over bøndernes betaling af landgilde, og disse regnskaber er for Skanderborg Lens vedkommende bevaret i så god en stand, at når oplysningerne heri sammenholdes med de oplysninger, der findes i tingbøgerne, er det muligt at samle et ganske godt billede af, hvem der havde gårdene og af den slægtsfølge, der måtte være.

Da store dele af min slægt kan føres tilbage til den tid og den landsby, vil jeg anføre, hvad gård nr. 1, der hed Svejstrup Østergård, skulle betale i landgilde i to perioder.

I perioden 1573-1612 var denne gårds landgilde: "Smør 1 fjerding, rug 1 pundt, biug 1 pundt, grijbiug 1 pundt, i 1573 jeger grij 8 skp., haffer 1 pundt, lamb 1, ges 1, høns 4, fournødt 1, brendsuin 1, wiidt (ved) 25 læs".

Grij er forkortelse for gæsteri, som skulle betales i forbindelse med kongens rejser rundt i landet, fournødt er ungkreaturer, og brendsuin er mærkede svin på olden i skovene.

I året 1660/61 var landgilden sat til: "Kand giffue små bederne [landgilde i penge], 6 skp. rug sed, 12 skp. biug sed, auflet, smør 1 fjerding, rug 2 ørte, grijbiug 1½ ørte 3 skp., aure (håvre) 1 ørte, lam 1, gæs 1, høns 4, fournød 1, brendsuin 1 og ved 25 læs".

Det virker meget forsigtigt, at der på nudansk står "kan give landgilde i penge", og det virker lige sådan, når der for gård nr. 4 står, at den det år kunne nøjes med fjerdeparten. Og det var ikke de eneste steder, det var sådan. Der kan selvfølgelig være flere årsager. Alligevel har den væsentligste nok været, at Karl den X Gustaf med de svenske hære lige havde hærget Jylland, og at det var vinteren derefter, han gik over bælteerne for at forsøge at indtage København og gøre en ende på hele landet.

I den gamle matrikel, d.v.s. den der var gældende før 1688, havde Svejstrup Østergård godt 11 tdr. hartkorn (11-1-1-1) og var således en stor helgård. Regnskaberne viser, at den til tider beboedes af én bonde, til andre af to og altså fremtrådte som to halvgårde.

XXIV. Slægterne i Svejstrup 1

(tavle 7 side 111)

1. led a. Jens Sørensen

(ane nr. 4588)

Jens Sørensen (på den tid skrevet *Søffrensen*) og Jens Poulsen er

nævnt til Svejstrup Østergård fra 1573 til 1581. De har så nok haft hver sin halvgård. I tiden derefter tyder alt på, at gården ikke har været delt op i halvgårde.

Fra 1602-1605 er *Jens Sørensen* nævnt alene til gården og altså helgårdsbonde ligesom efterfølgeren, der efter al sandsynlighed var hans søn.

2. led a. Niels Jensen Østergaard

(ane nr. 2294)

Det vides ikke, hvornår *Niels Jensen Østergaard* overtog Svejstrup Østergård, men i lensregnskaberne er det noteret, at han døde 1626/27 (de førtes fra maj til maj). Hans kone kendes ikke, men han havde børnene *Anne Nielsdatter* og *Jep Nielsen*. Desuden fremgår det af skiftet i 1712 efter Niels Jensen i Yding, at han var deres halvbroder, hvorfor det sandsynlige er, at han er søn af deres mor, som er blevet gift igen efter *Niels Østergaards* død.

I Skanderup Birks tingbog står der under 1629/30, at Jens Jensen overtog den gård i Svejstrup, som *Niels Østergaard* fradøde og måtte betale 14 daler og to okser. Måske var det ham, der overtog gården, blev gift med enken og mor til Niels Jensen.

Han kan også være den Jens Jensen Østergård, der havde gården ved Frederik III's matrikel i 1661, men den Jens Jensen Østergaard, der var skifte efter den 29. november 1680 (Brejl nr. 1, fodnote 109 s. 104), må være en yngre generation. Han var gift med Maren Jensdatter (død 1700) fra Stevnstrup i Grensten sogn ved Randers - en usædvanlig afstand for et giftermål på den tid. Efter mandens død giftede Maren Jensdatter sig med sin lavværg Just Knudsen (død 1709 godt 54 år gl.), som også fæstede gården. Han var søn af min ane *Knud Justesen* (nr. 1146) på gård nr. 2 i Svejstrup. Maren blev begravet den 20. marts 1700 i "sit alders 80. år". Hun må altså have været omkring 60 år, da hun blev gift med Just Knudsen, så det forstår sig, at de ikke fik børn. Ved skiftet i 1680 havde Maren Jensdatter to voksne døtre, nemlig Else, der var gift med handskemager Niels Sørensen i Skanderborg og Maren, som var gift med Jens Rasmussen i Svejstrup. Efter Maren Jensdatters død giftede Just Knudsen sig med Maren Lauridsdatter, og da han døde, giftede hun sig med Jørgen Nielsen fra Hårby i 1709. Der står, at stedet - Svejstrup Østergaard - på godt 8 tdr. hartkorn da var i en slet tilstand. Han kaldte sig eller blev kaldt Jørgen Nielsen Østergaard.

Begge *Niels Jensen Østergaards* børn blev mine forfædre. Datteren *Anne Nielsdatter* møder vi nedenfor, når vi har set, hvem hendes mands forfædre var. *Jep Nielsen* var gift med *Anne Jostdatter* fra gård nr. 2 i Svejstrup. Dem mødte vi i Bertels slægt (afsnit XVIII 4. led b), hvor vi så, at deres datter *Karen Ibsdatter* var gift med *Bertel Pedersen* i Forlev.

1. led b. Knud Pedersen

(ane nr. 4584)

Om *Knud Pedersen* ved vi kun, at han i lensregnskaberne er nævnt til gård nr. 2 i Svejstrup 1573-1605. Som helgård havde gård nr. 2 10½ tdr., 1 skp., 1 fdk. og 1 alb. hartkorn, men *Knud Pedersen* havde kun det halve. Desuden kan vi se af Skanderup Birks tingbog, at han i 1594/95 måtte betale 4 daler, fordi hans svend (kan være søn eller karl) ikke havde efterkommet Kongelig Majestæts brev. Arbejdsgiveren havde altså det endelige ansvar.

Antagelig er han den *Knud Pedersen* i Svejstrup, der nævnes i voldgiftsagen i Mesing 1567 (se under *Mickel Ovesen* i afsnit XV, 4. led).

2. led b. Jost Knudsen

(ane nr. 2292)

I lensregnskaberne er *Jost Knudsen* nævnt til gård nr. 2 i Svejstrup fra 1609, og det kan jo godt passe med, at han er søn af *Knud Pedersen* på samme gård. Vi ved, at han havde børnene *Anne Jostdatter* og *Knud Justesen*, der begge blev gift med børn af *Niels Jensen Østergård*. *Anne Jostdatter* med *Jep Nielsen*, som vi har mødt ovenfor, og *Knud Justesen* med *Anne Nielsdatter*, som vi skal møde nu. Begge par blev mine forfædre.

Ud over dette vides der kun, at han tidligst er død i 1641/42.

3. led. Knud Justesen og Anne Nielsdatter

(anenr. 1146 og 1147)

I Skanderup Birks tingbog står der, at *Knud Justesen* i 1641/42 fæstede den halve gård i Svejstrup, som hans far, *Jost Knudsen* oplod for ham. I indfæstning betalte han 24 daler. Han nævnes ret ofte i regnskaberne og står i markbogen 1683 samt i matriklen både i 1664 og den nye fra 1688, selv om han døde i 1685, og ved skiftet den 23. juni det år står han som rytterbonde. Det vides ikke, hvornår *Knud Justesen* blev gift med *Anne Nielsdatter*, men de fik syv børn - tre sønner og fire døtre - hvoraf både *Karen Knudsdatter* og *Sidsel Knudsdatter* fører min slægt videre. Som vi så ovenfor, var *Karen Knudsdatter* gift med *Peder Rasmussen Skov* på Illerup Skovgård. *Sidsel Knudsdatter* blev gift med *Peder Jensen* på gård nr. 4., hvor vi skal møde dem, når vi kommer til den øvrige slægt i Svejstrup.

Sønnen Just Knudsen giftede sig jo til Svejstrup Østergård, som vi var inde på under *Niels Jensen Østergaard*.

Kirsten Knudsdatter var gift med Jens Andersen (død 1711), der overtog fæstet ved hendes fars død, men de blev ikke ved det til Jens Andersens død (skifte 17. december 1711), idet deres søn, Knud Jensen fæstede gården [måske halvparten deraf] den 24. august 1709.

Rasmus Sørensen, søn af Søren Rasmussen (skifte 7. juli 1716) og Cathrine Madsdatter i Veng, fæstede så gården den 24. november 1713, da han giftede sig med Jens Andersens datter Kirsten. Han nævnes i jordebogen endnu i 1732. Deres søn igen, Poul Rasmussen overtog senere fæstet, men det er uklart, hvornår det skete. Derimod er det klart, at han blev gift i Adslev Kirke den 13. juni 1752 med *Maren Johansdatter* fra Lillering. De fik fire børn sammen, hvoraf det yngste var ca. 2 måneder ved farens tilsyneladende pludselige død og begravelse den 18. december 1759 godt 31 år gammel. Ejendommeligt nok var der først skifte efter ham den 1. oktober 1762. Det kunne være interessant at vide, hvorfor det skulle tage det meste af tre år at nå så vidt. Ganske særlige problemer må der have været, for sønnen Johan Poulsen blev begravet fra Adslev Kirke den 9. februar 1762 4 år og 3 mdr. gammel. Vi skal senere møde sønnen Rasmus Poulsen, der til sin tid overtager sin morbror Hans Johansens gård.

Allerede 2½ måned efter mandens begravelse blev *Maren Johansdatter* gift med sin lavværge *Christopher Sørensen*, og med deres efterkommere fortsætter min slægt. Vi vil komme ind på dem, når vi møder forfædrene fra Firgårde, men foreløbig skal vi møde *Maren Johansdatters* forfædre, der hører til slægten Dose.

XXV. Slægten Dose

(tavle 9 side 137)

Vi har lige set, at *Maren Johansdatter* kom fra Lillering i Framlev Sogn,

men slægtens rødder kan spores længere tilbage i Veng Sogn, så vi opsøger dem der ovre.

1. led. Johan Dose (Mahler) og Øllegaard Eilersdatter

(aner nr. 552 og 553)

Om disse fjerneste spor af slægten ved vi kun, at de har været der. Således fortæller Veng kirkebog, at den 7. juli 1720 "blev *Johan Doses Mahler* hans kone *Øllegaard Eilersdatter* af Siøballe begravet firsindstyve år", og den 26. februar 1736 blev *Johan Dose* af Vissing [Nørre Vissing] begravet 84 år gammel.

Jeg har kaldt slægten Dose, fordi dette navn følger den, medens tilnavnet Mahler kun er med en gang imellem. De kan godt have været malere alle sammen, men vi ved det ikke. I øvrigt staves Dose på flere forskellige måder, så det er umuligt at sige, hvilket der er "det rigtige".

Sandsynligheden taler for, at de havde sønnen *Johan Dose*.

2. led. Johan Dose og Kirsten Rasmusdatter

(aner nr. 276 og 277)

Die omnium sanctores [allehelgensdag] den 1. november 1733 blev *Johan Doses* kone *Kirsten Rasmusdatter* begravet fra Veng Kirke, 70 år gammel. Desværre er der ikke anført noget stednavn. Det kan godt være denne *Johan Dose* fra Høver, der i Framlev Kirke den 29. oktober 1724 stod fadder for næste generations barn. Høver er naboby til både Søballe og Nørre Vissing.

Hvis *Johan Dose* og *Kirsten Rasmusdatter* har været nogenlunde lige gamle, kan det godt passe, at han var søn af 1. led. Der er desværre intet fundet om hans død.

De har haft sønnerne *Johan Johansen Dose alias Johan Johansen Mahler* og *Andreas Johansen Dose* i Nr. Vissing. Af skiftet efter *Andreas Johansen* den 30. september 1754 fremgår det, at der var tre sønner, og at han var maler (Brejl nr. 2378). De to yngste sønner, *Johan* og *Jens* var døbt i Veng Kirke henholdsvis 1732 og 1735. Heraf kunne jeg desuden se, at *Andreas* i Nr. Vissing og *Johan* i Lillering skiftevis var faddere ved hinandens børns dåb.

3. led. Johan Johansen Dose og Maren Jensdatter

(aner nr. 138 og 139)

I Framlev Sogns kirkebog for den 21. januar 1723 står der: "trolovede jeg *Johan Johansen Dose* af Vissing [Nørre Vissing] og *Maren Jensdatter* af Lillering".

Tre uger efter står følgende at læse i stiftsprovstiets fæsteprotokol¹²⁴: "Fæstebrev 10/2 1723 fra *Conrad Wechmann*, stiftsprovst udi Arhus stift, provst for Hasle Herred, og sognepræst til Domkirken i Arhus, steder og fæster til *Johan Johansen Dose*, fordem curassier ved højædle og velbårne hr. oberst *West's* regiment under velædle Hr. major *Stevens* compagni, det halve hus i Lillering, som *Jens Mickelsen* nu bebor, og som sognepræsten til Domkirken i Arhus *pro officio* [tjenestligt] er tilliggende. *Jens Mickelsen* og hustru beholder deres livstid den anden halvdel af huset med kálhauge [køkkenhave] og jordsmål [jordareal]. Arlig afgift 2 Mk. og 4 gæs. Efter *Jens Mickelsen*s og

¹²⁴ Arhus Stiftsprovsti. Fæsteprotokol 1687-1843 (C 24, 1A) side 27.

Tavle 9

Rasmus Laursen Smed (død 1690) ~ *Else Nielsdatter* (o. 1657-1716)
Smed i Firgårde; skifte 1690.

Poul Rasmussen (o. 1664-1712) ~ *Mette Rasmusdatter* (-?-) *Ove Poulsen*
Gift o. 1702. Halvgårdsmand i Firgårde. Se tavle 8. I Alken. Se tavle 11.

Johanne Pedersdatter (-?-) ~ *Søren Ovesen* (død 1693, 58 år) i Alken.

Oluf Andersen (død 1720, 72 år) ~ ... *Sørensdatter* (lev. 1701) i Alken.

Søren Sørensen (o. 1679-1734) ~ *Maren Olufsdatter* (død 1751, 65 år).
Gift 22. november 1705 i Dover Kirke - rytterbonde i Alken.

Søren Poulsen (1710-1756) ~ *Maren Sørensdatter* (1706-1775)
Gift 14. juni 1737 i Dover Kirke - rytterbonde og halvgårdsmand i Firgårde.

Johan Dose Mahler (o. 1652-1736) ~ *Øllegaard Eilersdatter* (o. 1640-1720)
Boede i Søballe i Veng Sogn.

Johan Dose (-?-) ~ *Kirsten Rasmusdatter* (død 1733, 70 år)
Boede i Wissing, som er vore dages Nørre Wissing i Veng Sogn.

Johan Johansen Dose Mahler (død > 1743) ~ *Maren Jensdatter* (død 1745, 59 år)
Af Vissing. Af Lillering.
Gift i Framlev Kirke 27. juni 1723. Boede i Lillering, Framlev Sogn.

Christopher Sørensen (1739-1811) ~ *Maren Johansdatter* (1730-1794)
Gift 7. marts 1760 i Dover Kirke - gårdmand på gård 2 i Svejstrup. Se tavle 7.

Troels Hagensen (død 1669) ~ *Karen Jensdatter* (død > 1669)
Gårdfæster i Boes.

Jens Christensen (o.1631-1718) ~ *Maren Troelsdatter* (o.1635-1693)
Gårdmand i Boes.

Troels Jensen (død 1743) ~ *Bodil Sørensdatter* (o.1687-1773)
Gift i Dover Kirke 26. marts 1713 - halvgårdsmand i Illerup. Se tavle 6.

Jacob Bertelsen (o. 1671-1740) ~ *Margrethe Jensdatter* (1688-1751)
Rytterbonde i Forlev, skifte efter ham 22. juni 1741.

Peder Jacobsen (o. 1718-1779) ~ *Cathrine Troelsdatter* (1723-1763)
Antagelig gift 1744-45 - gårdmand i Illerup i Dover Sogn.

Peder Rasmussen Skov (1648-1725) ~ *Karen Knudsdatter* (1639-1706)
Gift 1687; rytterbonde på Illerup Skovgård.

Poul Jensen (o.1653-1723) ~ *Karen Laursdatter* (o.1660-1748)
Rytterbonde i Illerup. Se tavle 7.

Rasmus Pedersen Skov (1687-1745) ~ *Maren Povelsdatter* (o.1679-1768)
Gift 19. juni 1707 i Dover Kirke - Illerup Skovgård.

Rasmus Christensen (o.1715-1771) ~ *Maren Rasmusdatter* (1719-1797)
Gift 30. oktober 1741 i Dover Kirke - Illerup Skovgård. Se tavle 7.

Jacob Pedersen (1745-1775) ~ *Anna Rasmusdatter* (1744-1828)
Gift 13. oktober 1763 i Dover Kirke - selvejer gårdmand i Illerup.

Søren Christophersen (1765-1839) ~ *Cathrine Jacobsdatter* (1765-1829)
Gift 7. oktober 1791 i Dover Kirke - ejer af en halvgård i Svejstrup.

Peder Laursen (1802-1860) ~ *Maren Sørensdatter* (1804-1883)
Gift 6. oktober 1827 i Dover Kirke - gårdmand i Svejstrup. Se tavle 11.

hustrus død overtager *Johan Johansen Dose* hele huset". Der er altså tale om Aarhus Domkirkes jordegods.

Den 27. juni samme år står der i kirkebogen: "copulerede jeg *Johan Johansen Dose* og *Maren Jensdatter* af Lillering". Dermed er det slået fast, at han havde været ryttersoldat, kom fra Nørre Vissing i Veng Sogn og bosatte sig i Lillering.

Den 28. november 1723 blev *Johan Johansen Doses* søn, Hans af Lillering døbt. Ved den lejlighed står der direkte, at det var malerens søn. En af fadderne var Andreas Johansen Dose af Vissing, som rimeligvis har været en farbror. Hans blev begravet 14 dage senere tre uger gammel, men den 29. oktober 1724 fik "maaleren" *Johan Dose* påny en søn døbt Hans. Her var de samme to igen faddere og desuden Johan Dose fra Høver i samme sogn. Denne Hans Johansen møder vi igen nedenfor.

Johan og *Maren* fik fire børn. Det yngste blev døbt *Maren Johansdatter* den 10. december 1730, og det er netop hende, som vi har truffet ovenfor.

I stiftsprovstiets fæsteprotokol¹²⁵ står følgende at læse: "Fæstebrev 3/10 1742 til Hans Johansen, født på mit *pro officio* [stiftsprovsten, tjenstligt] tilhørende gods i Lillering, den mit embede tilhørende gård i Adslev, Hjelmlev Herred, htk. 2-0-3-1., som Niels Jensen hidtil har haft i fæste, men hverken [har] betalt fæste eller landgilde. Arlig landgilde: Rug 1 td. 2 skp., byg 3 tdr. 1 skp., 1 brændsvin, engpenge 12 skl. samt ager årlig 10 læs, samt anden ægt og arbejde". Side om side med, at vi ser, at sønnen Hans fæstede gård, står der, at "Hans Bjørnsberg den 9. januar 1743 fik fæstebrev på det hus i Lillering, som *Johan Johansen* tilforn beboede, men nu lovlig opsagt haver", og det afslører, at *Johan Johansen Dose* og *Maren Jensdatter* er flyttet over til sønnen i Adslev.

Da de flyttede i 1743, havde de selvfølgelig den 13-årige *Maren Johansdatter* med, og hun er selvfølgelig blevet boende hos sin bror i Adslev efter forældrenes død. Det giver baggrunden for, at det var der, hun blev gift med Poul Rasmussen og kom til Svejstrup.

Johan Johansens hustru blev begravet fra Adslev Kirke den 28. marts 1745 59 år gammel. Derimod er hans egen begravelse ikke fundet.

Billedet bliver endnu klarere, når der gøres følgende tilføjelse fra stiftsprovstiets skifteprotokol¹²⁶, hvor der findes en opholdskontrakt af 26. december 1788 mellem Hans Johansen i Adslev og hans søstersøn - Poul Rasmussen og *Maren Johansdatters* ældste barn - Rasmus Poulsen af Svejstrup i forbindelse med hans overtagelse af fæstet. Senere står der "Skifte 13. januar 1792 i Adslev by hos gårdmand Rasmus Poulsen, efter ægtefolkene Hans Johansen og hustru Mette Jørgensdatter, som havde ophold i gården. Ifølge oprettet opholdskontrakt var Rasmus Poulsen ejer af hvad de afdøde efterlod sig.

Mette Jørgensdatters arvinger havde ingen indsigelser mod kontrakten [det er ikke undersøgt, hvem de var]. Rasmus Poulsen er selv en søstersøn af afdøde Hans Johansen, hvis søster, hendes mand *Christopher Sørensen*, gårdmand i Svejstrup, ikke heller havde noget at erindre imod kontrakten. Skiftet sluttet".

Rasmus Poulsen begyndte altså som fæster i 1788 under Aarhus Domkirkes gods, men så kom bondefrigørelsen samme år, og i 1792 blev han selvejer.

Christopher Sørensen og *Maren Johansdatter* er 4. led af slægten på gård nr. 2 i Svejstrup, men de er også 4. led af slægten Dose. Det er før nævnt, at han kom fra Firgårde. Inden vi fortæller om dem, skal vi se, hvem hans forfædre var.

¹²⁵Aarhus Stiftsprovsti. Fæsteprotokol 1687-1843 (C 24, 1A) side 47-48.

¹²⁶Aarhus stiftsprovstis gods (C 24), borgmester Møllers Gods (G 320) og Aarhus provstis skifteprotokol 1727-1801 (C 24, 2) side 62-64.

XXVI. Flere forfædre i Firgårde

(tavle 9 side 137)

For landsbyers vedkommende er Firgårde i det nordlige af Dover Sogn et forholdsvis nyt navn, der ikke findes i kilderne før sidst i 1500-tallet. Man har søgt og fundet forklaringen¹²⁷. Fra 1239 og i de følgende 300 år træffes stednavnet Skiping, men så ebber det ud og forsvandt i slutningen af 1500-tallet. Der må på det tidspunkt være sket noget ret pludseligt, for så sent som i 1575 kendes navnene på fire bønder på "Skibinggaard". De følgende jordebøger har ikke Skiping, men i Skanderborg lensregnskaber fra 1581 til 1594-95 genfindes personerne i Firgårde. Kilderne fortæller ikke, hvad der er sket, men da de nævnte jordebøger og regnskaber netop her handler om salg og transport af tømmer fra kronens skove, er det ikke vanskeligt at komme på den tanke, at Skiping er brændt, og at bønderne har bygget fire nye gårde, som man har kaldet Firgård eller som nu Firgårde.

Byens oprindelige 4 gårde benævnes i 1651 som 3 helgårde og 2 halvgårde. Ti år senere, da byen var pantsat til Chr. Fischer i København, var der 4 gårde og et hus.

Som vi så ovenfor boede "min" Jacobs slægt her, indtil den giftede sig ind i slægten i Illerup. Tilbage fra 1600-tallet boede endnu to slægtsgrene af mine forfædre i Firgårde. Dem skal vi nu stifte bekendtskab med.

Vi husker, at vi under "XVIII. Bertels slægt" og "XIX. Troels' slægt" mødte en del aner fra Firgårde. Vi skal nu møde nogle af deres efterkommere og andre, der nu slutter sig til.

1. led. Rasmus Laursen Smed og Else Nielsdatter

(aner nr. 546 & 547)

De første, vi læser om, kender vi kun fra skifteprotokollen. Det var *Rasmus Laursen Smeds* bo der den 10. oktober 1690 blev skiftet, hvilket var to år før kirkebogens begyndelse i Dover Sogn, så vi ved ikke nøje, hvornår han døde. Der er ingen tvivl om, at tilnavnet skyldes, at han var smed, og det bestyrkes af, at han omtales som *Rasmus Smed* eller den gamle smed i Firgårde. Det er derimod ikke klart, om han også har været rytterbonde eller rytter.

Da den gamle smeds enke *Else Nielsdatter* i Firgårde blev begravet den 11. oktober 1716 i sit alders 59 år, tildelte præsten hende beklageligvis fejl-agtigt datterens navn. Antagelig har hun i mellemtiden boet hos datteren.

Den 8. oktober 1694 fæstede smed Niels Andersen og Rasmus Pedersen hver det halve af det hus i Firgårde, som *Rasmus Laursen* sidst påboede. Da det er brøstfældig blev det overladt dem uden indfæstning, men til gengæld skal de sætte det i stand og fuldkommen reparere det. Antagelig har det stået tomt siden *Rasmus Laursen Smeds* død.

Ved skiftet havde de kun ét barn, den umyndige datter *Mette Rasmusdatter*, som smeden i Svejstrup, Johan Pedersen var formynder for. Senest i 1702 blev hun gift med *Poul Rasmussen* i Firgårde.

2. led. Poul Rasmussen og Mette Rasmusdatter

(aner nr. 272 & 273)

Poul Rasmussen var søn af *Rasmus Troelsen* og *Maren Poulsdatter* i Firgårde, som vi mødte ovenfor under Troels' slægts 2. led a. Det blev da nævnt,

¹²⁷ Chr. Holtet: Skiping. En forsvunden landsby. Arbog hist. samf. for Arhus stift bd. 30 s. 196-199, 1937.

at han overtog farens fæste den 25. april 1694, og at gården var så brøstfældig, at den blev overladt ham uden indfæstning. I stedet skulle han sætte den i stand.

Jeg har ikke fundet noteret i kirkebogen, hvornår *Poul Rasmussen* og *Mette Rasmusdatter* blev gift, men da de fik deres første barn døbt Rasmus omkring 1702, må de være blevet gift senest i det år.

Poul Rasmussen var rytterbonde og halvgårdsmand i Firgårde. Ud over dette ved vi næsten kun, hvad der står i skiftet efter ham den 15. november 1712. Han var blevet begravet den 11. september 1712 kun 48 år gammel og efterlod sig foruden *Mette Rasmusdatter* tre børn, nemlig den 10-årige Rasmus, den 4-årige Kirsten og endelig den 1½-årige *Søren Poulsen*, der skulle komme til at fortsætte min slægt. Under ægteskabets forløb var der kommet to børn mere, men de døde som små.

Det er en klar selvfølge, at *Mette Rasmusdatter* med en halvgård og tre små børn hurtigst muligt måtte gifte sig igen, hvilket da også skete. På selve mandens begravelsesdag blev hun trolovet med Jens Pedersen fra Bomholdt, og den 30. november 1712 fæstede han gården, der var på 4 tdr. og 3 skp. og reduceredes til 3 tdr. 5 skp. hartkorn. Bygningen havde 39 fag, hvoraf en del var temmelig slet ved magt, og besætningen var på 4 heste, 3 køer, 2 ungdyr og 6 får.

Aret efter, den 19. november blev deres eneste barn døbt Karen. Ved den lejlighed var der ikke mindre end tre faddere, der hed Nielsen, og to af dem var fra Firgårde. Derfor regner jeg nok ikke meget galt i, at et par af dem har været *Mettes* morbrødre.

Søren Sørensen, født 1710 i Alken, fæstede den 16. november 1742 Jens Pedersens halve gård i Firgårde, som han havde afstået på grund af skrøbelighed. Gården var da på 4 tdr., og 3 skp. hartkorn samt 1 fk. skov. Bygningen var da på 42 fag og der var 6 heste, 5 køer, 6 ungdyr og 8 får. I indfæstning måtte han betale 10 Rdl.

Det var dog en fremgang, der foreslog noget!

Godt nok står der, at Jens Pedersen var skrøbelig i 1742, men trods det synes han at have levet længe derefter, idet det må være ham, der blev begravet den 5. maj 1756 69 år og 2 mdr. gammel. Derimod har jeg ikke kunnet finde, hvornår *Mette Rasmusdatter* døde.

Denne Søren Sørensen var søn af mine forfædre *Søren Sørensen* og *Maren Olufsdatter* i Alken, hvor vi møder dem i afsnit XXIX. Deres datter *Maren Sørensdatter* var i 1737 blevet gift med *Søren Poulsen* i Firgårde.

3. led. *Søren Poulsen* og *Maren Sørensdatter*

(aner nr. 136 & 137)

Poul Rasmussens søn *Søren Poulsen* i Firgårde, der blev døbt den 11. marts 1710, var kun 1½ år da faren døde, hvorfor han således fra sit 2. år kom til at vokse op hos sin mor og stedfar, men det var, som vi så, ikke deres gård han til sin tid overtog.

Den 14. juni 1737 blev han gift med *Maren Sørensdatter* fra Alken, der var enke efter *Christopher Rasmussen* i Firgårde. Han var blevet begravet den 12. november 1736 kun 37 år gammel. Ved skiftet efter ham den 18. december 1736 var der fire børn, hvoraf det ældste var 9 år og det yngste kun 9 uger.

Christopher Rasmussen, der var søn af *Rasmus Pedersen* og *Anne Christophersdatter* i Firgårde, havde selv mistet sin far, da han var tre år gammel i 1704. Det var *Anne Christophersdatters* andet ægteskab. Hun indgik endnu et tredje ægteskab med *Anders Jensen* i Firgårde, og den 13. oktober 1723 fæstede *Christopher Rasmussen* sin stedfars gård.

Det var altså den samme gård *Søren Poulsen* fæstede otte dage efter

sit giftermål. Den var da på 4 tdr. og 3 skp. hartkorn samt 1 fjerdingkar skov. Bygningen var på 39 fag, og der var 5 heste, 1 stud, 4 køer, 3 ungdyr og 6 får. I indfæstning betalte han 10 rigsdaler.

De fik 5 sønner, hvoraf den ældste fik navnet *Christopher Sørensen* ved dåben den 2. januar 1739 og blev min ane. De øvrige blev opkaldt efter de nærmeste forfædre i rækkefølge efter traditionen.

Søren Poulsen blev begravet den 14. februar 1756 kun 46 år gammel, medens *Maren Sørensdatter* blev begravet som 70-årig den 24. november 1775.

Ved skiftet efter ham den 10. september 1757 kaldes han gårdmand, måske endog en af de mere velstående at skønne efter skiftets omfang og indhold, som ikke skal remses op, men det styrker dog formodningen at nævne, at der var et sølvbæger med navne og årstallet 1737 vurderet til 5 Dlr. og et andet også med navne og årstallet 1754 vurderet til 2 Dlr. Blandt hans gangklæder var der en gammel brun klædestrøje med 35 små runde sølvknapper vurderet til 5 Rdl.

Så vidt jeg kan dømme, blev *Maren Sørensdatter* ved gården. Hvem der siden overtog den har jeg ikke afklaret.

4. led. *Christopher Sørensen* og *Maren Johansdatter*

(aner nr. 68 & 69)

Vi har lige set, at *Christopher Sørensen* var det første barn i ægteskabet mellem *Søren Poulsen* og *Maren Sørensdatter*, og oppe i XXV. afsnit under slægten Doses 3. led. mødte vi *Christopher Sørensen*, da hans stedsøn Rasmus Poulsen arvede sin morbror Hans Johansens gård i Adslev. Fra vort møde med slægten Dose ved vi jo, at *Maren Johansdatter* (døbt 10. dec. 1730) tilhørte den og havde været gift med Poul Rasmussen i Svejstrup (se afsnit XXIV 3. led). Efter hans død i 1759 blev *Maren Johansdatter* den 7. marts 1760 gift med *Christopher Sørensen* fra Firgårde, og han overtog fæstet på gård nr. 2 i Svejstrup den 21. marts samme år. Den var efter byens ligning på 4-2-2-1 3/8 tdr. hartkorn. Bygningerne var på 46 fag, og der var en besætning på 6 heste, 4 køer, 8 ungdyr og 16 får; altså en ganske god gård.

Christopher og *Maren* synes kun at have fået datteren *Karen*, der blev begravet den 19. april 1764 2 år, 4 mdr. og 6 dage gammel og sønnen *Søren*, der døbt den 18. august 1765 og blev min ane.

Maren Johansdatter blev begravet den 7. oktober 1794 knap 64 år gammel. *Christopher Sørensen* levede som opholdsmand hos sin søn og svigerdatter på gården i Svejstrup, hvor han døde den 12. oktober 1811 knap 73 år gammel.

5. led. *Søren Christophersen* og *Cathrine Jacobsdatter*

(aner nr. 34 & 35)

Under afsnit XIX's 4. led forlod vi *Jacob Pedersens* datter *Cathrine Jacobsdatter* fra Illerup. Nu vender vi tilbage til hende, da hun den 7. oktober 1791 giftede sig med *Søren Christophersen* fra den halve gård 2 i Svejstrup, som han blev ejer af efter faren.

Deres ungdom faldt netop omkring stavnsbåndets ophævelse i 1788. Efter dets gennemførelse kunne godsejerne ikke garantere for soldater til hæren. Udskrivningen overgik derfor til staten, der til det formål inddelte landet i lægd, der førte lægdsruller over alle drenge og unge mænd (tidspunkt for ind- og udskrivning af lægdsrullen ændredes gennem tiden). *Søren Christophersen* var på session i Dover Sogn så sent som i året 1800. Han fik fripas og blev aldrig soldat, men han var jo også 35 år og havde været gift i ni år

på den tid. Lægdsrullen oplyser, at han har været en lille prop på 165 cm (63 tommer).

Søren Christophersen og *Cathrine Jacobsdatter* fik efterhånden 8 børn, men meget tragisk for dem var ét dødfødt og fem døde som spæde eller små børn. Tilbage var kun sønnen *Christopher Sørensen* (døbt 26. oktober 1800) og datteren *Maren Sørensdatter*, der fødtes den 28. august 1804 og blev en af mine aner, da hun giftede sig med *Peder Laursen* fra Emborg i Rye Sogn. Vi skal høre om dem begge to nedenfor i forbindelse med *Marens* og *Peders* ægteskab.

Cathrine Jacobsdatter og *Søren Christophersen* var i deres sidste år opholdsfolk (aftægtsfolk) i Svejstrup. Hun blev begravet den 17. juni 1829 64 år gammel og han døde den 22. august 1839 74 år gammel.

6. led. *Peder Laursen* og *Maren Sørensdatter*

(aner nr. 16 & 17)

Som nævnt var *Peder Laursen* fra Emborg, hvor han blev født den 14. september 1802. Det skal vi høre mere om i afsnit XXVIII side 148.

På et tidspunkt er han flyttet til Svejstrup - sandsynligvis som tjenestekarl. Her møder vi ham første gang ved trolovelsen med gårdmand *Søren Christophersens* datter *Maren Sørensdatter* i Svejstrup den 8. juli 1827 og med *Marens* bror *Christopher Sørensen* som forlover.

Maren havde født en søn den 15. maj, og fik ham som uægte født døbt *Søren* den 15. juli på ugedagen for trolovelsen. Ved dåben blev *Peder Laursen* udlagt som faren.

Den 6. oktober 1827 blev *Peder* og *Maren* gift, og han nedsatte sig som træskomand i byen. Det var et frit erhverv, og træsko var der altid stort behov for.

Efter *Søren Christophersens* død i 1839 blev arven og dermed gården delt mellem de to børn. Og delingen skete efter den århundred gamle regel, at døtre fik halvt så meget som sønner. Det er der her et helt konkret bevis for, idet den nye matrikel fra 1844 viser, at *Christopher Sørensens* gård var på 2 tdr., 3 skp., 0 fjk. og 2 alb. hartkorn, medens *Maren Sørensdatters* og dermed *Peder Laursens* var på 1 tdr., 0 skp., 2 fjk. og 1 $\frac{19}{32}$ alb. hartkorn. Dertil kom en skovskylid på $\frac{23}{64}$ alb., så der har hørt et meget lille stykke skov til gården. Samtidig er der nok blevet bygget, idet *Peder Laursen* herefter står som gårdejer på Svejstrup mark. På Matrikelarkivets Økort over Svejstrup kan det ses, at *Peder Laursen* fortsat - en tid i hvert fald - har ejet matr. nr. 33 med $\frac{1}{4}$ alb. hartkorn midt i byen. Antagelig der, hvor han boede som træskomand.

Hen igennem omtalen af slægtens rytterbønder har jeg af og til nævnt hartkorn efter gammel og ny matrikel. Det siger ikke folk i vore dage noget somhelst. Derfor er det på tide, at jeg giver en forklaring, som i detaljer er beskrevet hos Brink (fodnote 115 s. 107). Begrebet hartkorn står for hårdt korn, der er rug, hvede og byg i modsætning til havre. Betegnelsen går tilbage til den tid, da skatten udredtes i naturalier. Da man gik over til betaling med penge, skulle der skabes et omregningssystem, som blev baseret på jordarealet og senere på jordarealets dyrkningsværdi. Det kaldte man hartkorn, og den var for hver enkelt gård opført i en matrikel med nummer - heraf matrikel og matrikelnummer.

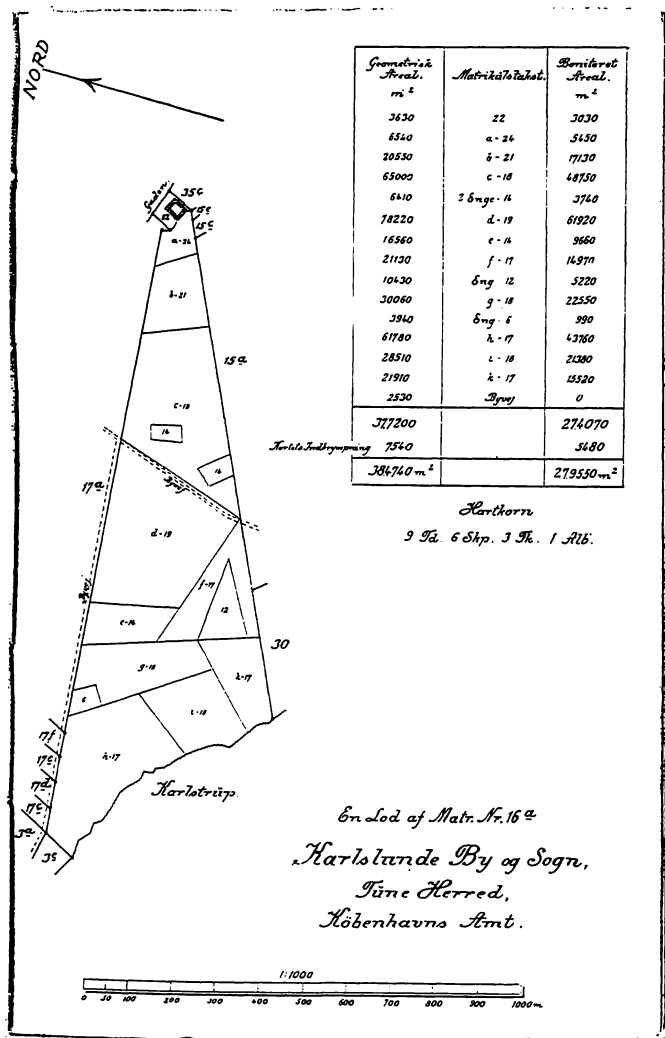
Hver gård i landsbyen havde et nummer, som den kunne kendes på. Ved den første matrikel i 1664 fik de i stedet et matrikelnummer. Denne matrikel hvilede på, hvad fæstegodset hidtil havde betalt uden nogen selvstændig bedømmelse eller opmåling af hver enkelt gård. Derfor lavede man en ny matrikel i 1688, der hvilede på en vurdering af gårdenes ydeevne og på, at det kun var bønderne, der betalte hartkornsskatter, medens adelens sædegårde

var privilegerede.

Selv om det synes uholdbart, holdt denne matrikel sig, til man i 1802 forsøgte sig med en ny udgave, som dog var så utilfredsstillende, at man i 1818 gik tilbage til 1688 matriklen.

Den opgivne matrikel havde dog virkelig sat sagen i bevægelse, og i perioden 1805 til 1826 blev hele landets landbrugsareal nøje opmålt og grundigt boniteret, hvilket vil sige sted for sted vurderet for dyrkningsværdi efter en skala 0 til 24 med 0 for jord helt uden dyrkningsværdi og takst 24 for den allerbedste jord. Det har været en kolossal indsats!

Som grundlag for vurderingerne lavede man en forsøgsvurdering på matrikel nr. 16^a i Karlslunde mellem Tåstrup og Køge. Den var på godt 38 ha og af dem var der kun 6540 m², der opnåede takst 24. I alt blev gårdens tiliggende vurderet til 9 tdr., 6 skp., 3 fjk. og 1 alb. hartkorn. 1 tønne hart-

Figur 12. Prøvearealet ved jordens bonitering til matriklen af 1844.
Efter Abel Brink. Se fodnote 115 side 107.

korn = 8 skæpper, 1 skæppe = 4 fjerdingkar og 1 fjerdingkar = 3 album. Af jord til takst 24 gik der 5 1/7 tdr. land, og da 1 tdr. land er 5516 m², vil det sige 2,8 ha.

Ved anordningen af 24. juni 1840 bestemtes det, at resultatet af dette arbejde skulle danne grundlag for hartkornskatterne fra 1. januar 1844. Dette år var de samlede skatter til stat, amt og kommuner ca. 22 mill. kr., hvoraf hartkornskatterne udgjorde 10 mill. kr. eller knap halvdelen.

Denne lov gjaldt, indtil man i 1903 i hovedsagen gik over til indkomstbeskatning, og derved gav sig til at straffe arbejdsindsats og virkelyst og begunstige formuestigninger, der opstod og opstår uden arbejdsindsats.

I forbindelse med landsbyernes udskiftning og matrikuleringen af 1844 blev der tegnet kort over landsbyerne, de såkaldte "økort", der viser hvordan bebyggelsen i landsbyen har været inden udskiftningen. Svejstrup udskiftedes i 1779, men man blev ved at skrive navne på, når ejendommene skiftede ejer. Derfor kan vi stadig se, hvor *Peder Laursen* og *Christopher Sørensen* boede.

Regner man lidt på det, vil man se, at *Peder Laursens* gård ikke har været ret stor. I vort århundrede ville den være regnet til et husmandssted.

Peder og *Maren* fik foruden som nævnt *Søren Pedersen* kun datteren *Maren Pedersen*, der fødtes den 4. februar 1832. Når hun ikke hed *Pedersdatter*, skyldes det, at der i 1828 var kommet en lov, der påbød, at alle skulle tage sig fast efternavn.

Peder Laursen døde den 1. maj 1860 58 år gammel, medens *Maren Sørensdatter* først døde den 28. januar 1883 78 år gammel. Nedenfor skal vi møde hans forfædre, men først skal vi en tur tilbage til *Firgårde*.

XXVII. Endnu flere forfædre i *Firgårde*

(tavle 10 side 145)

1. led. *Jacob Thomsen* og *Kirsten Ericksdatter*

(aner nr. 1084 & 1085)

I matriklen 1688 nævnes *Jacob Thomsen* som fæster af en gård på 8 tdr. og 6 skp. hartkorn i *Firgårde*, så der har altså været tale om en helgård, der skulle stille og holde en fuldt udrustet rytter. Med en gård af den størrelse har det næppe været ham selv, der har gjort ryttertjenesten. Sådan skriver adjunkt M. Rasmussen (1922, *Frederiksberg bibl.*) i en artikel om en slægt af rytterbønder i *Firgårde*. Hvis det er rigtigt, må gården ret snart efter være blevet delt, for da sønnen *Jacob Jacobsen* den 4. juni 1696 overtog fæstet, var det kun på 3 tdr. og 5 skp. hartkorn. På grund af bygningernes brøstfældighed skulle han ikke betale indfæstning.

Jacob Thomsen var gift med *Kirsten Ericksdatter*. Ved skiftet den 13. marts 1693 havde de otte børn, hvoraf flere var gift og boede udensogns.

Sønnen *Jens Jacobsen* var blevet gift sidst i 1680-erne og havde en gård i *Firgårde*, som vi skal se nedenfor.

Jacob Thomsen begravedes den 27. januar 1695 75 år gammel, og *Kirsten Ericksdatter* døde året efter, men det vides ikke, hvor gammel hun blev.

2. led. *Jens Jacobsen* og *Karen Lauridsdatter*

(aner nr. 542 & 543)

Vi ved ikke, hvornår *Jens Jacobsen* i *Firgårde* blev gift med *Karen Lauridsdatter*, men sandsynligheden taler for, at det har været omkring 1689. *Jens Jacobsen* fæstede nemlig den 4. marts 1689 den halve ryttergård i *Firgårde*, som *Hans Christensen* for stor armods skyld måtte afstå. Eftersyn af

Tavle 10

Jacob Thomsen (død 1695, 75 år) ~ *Kiersten Ericksdatter* (død 1696)
Rytterbonde i Firgårde.

↓
Laurids Andersen (død før 1692)
~ *Elisbeth Christensdatter* (død 1704, 69 år)
Gårdfæster i Firgårde, skifte efter ham 6. maj 1699.

↓
Jens Jacobsen (o. 1658-1700) ~ *Karen Laursdatter* (o. 1659-1736)
Rytterbonde, fæstede gård i Firgårde 1690 - skifte 1701.

↓
Niels Poulsen (o. 1624-1697)
~ *Else Thomasdatter* (o. 1633-1716)
Rytterbonde i Firgårde. Se tavle 8 og 11.

↓
Peder Sørensen den ældre
Fæstede afbrændt gård i Boes 1643/44
ifølge Rye Birks tingbog.

↓
Søren Pedersen (død 1686)
~ *Anne Rasmusdatter* (o. 1643-1712)
Rytterbonde i Boes. Se tavle 11.

↓
Peder Sørensen (o. 1660-1734)
~ *Mette Ericksdatter* (o. 1677-1772)
Gift 4. november 1705 i Hylke Kirke.
Havde en hel ryttergård i Boes. Se tavle 11.

↓
Rasmus Sørensen (1668-1702)
~ *Anne Nielsdatter* (1671-1734)
Gårdmand i Firgårde. Fæstede Niels Poulsens gård 1693.

↓
Søren Rasmussen (1699-1768) ~ *Kirsten Jensdatter*
Fæstede Søren Jensens gård i Firgårde 1727.

↓
Jens Pedersen (1702-1778) ~ *Anne Sørensdatter* (o. 1731-1803)
Gift 6. august 1751 i Dover Kirke - boede i Svejstrup.
Se videre tavle 7 og 11.

↓
Søren Sørensen (o. 1679-1734) ~ *Maren Olufsdatter* (død 1751, 65 år)
Gift 22. november 1705 i Dover Kirke - rytterbonde i Alken.

↓
Maren Sørensdatter, se tavle 9.

gården viste, at den var helt brøstfældig, og derfor blev den "uden fæste overladt ham [antagelig uden indfæstning], imod at han skal flye Gaarden i stand, saa den kan staa for et fuldt Syn". Da Rytteren, Hans Christensen i nogen tid på Grund af sin store armod "er forplejet af Cassen, saa skal *Jens Jacobsen* fra næst afvigte Michaelis efter Forordningen igen forpleje Rytteren. Derimod skal den Sæd, som af Magasinet til den halve Gård er saaet, ved brugt forblive, hvilket Regimentskriveren i Restancebogen haver at indføre". Som garant for denne afgørelse stod svigerfaren *Laurids Andersen* og faren *Jacob Thomsen* i Firgårde. Det må nok siges at være strenge betingelser at overtage en gård på. Ikke alene skulle han sætte hele gården i stand, men han skulle også fra den kommende Mickelsdag, den 29. september sørge for Hans Christensens forplejning. På den anden side må kornet til udsæd fra magsainet betragtes som en foræring.

Det blev ikke lang tid *Jens Jacobsen* fik ved gården, for han blev allerede begravet den 28. marts 1700 i sit 42. år. Ved skiftet efter ham nævnes døtrene *Lisbeth* på 7 og *Kirsten* 4 år, som blev min ane. Vi skal nedenfor se, at *Kirsten* i sit andet ægteskab blev gift med *Søren Rasmussen*, der var søn af *Rasmus Sørensen* og *Anne Nielsdatter* i Firgårde.

Desuden har der ifølge kirkebogen været født to børn mere, *Søren* i 1694 og *Anne* i 1697.

Den 27. juni 1700 blev *Karen Lauridsdatter* trolovet med *Laurids Mickelsen* fra Børup (lige nord for Tranbjerg ved Århus), og den 6. oktober 1700 fæstede han gården, som da var på 3 tdr. og 5 skp. hartkorn, bygningen på 23 fag var nogenlunde ved magt, og der var 5 heste, 2 køer, 2 kalve og 6 får samt af indavlingen fornødent sædekorn, hvilket viser, at der har været ganske god fremgang i den tid, *Jens Jacobsen* har haft den.

Ved skiftet den 17. februar 1701 efter *Jens Jacobsen* var *Laurids Mickelsen* selvfølgelig lavværge, og fjorten dage senere blev han gift med *Karen Lauridsdatter*.

Den 2. februar 1725 blev *Laurids Mickelsen* begravet i sin alders 58. år, medens *Karen Lauridsdatter* levede længe efter og blev begravet den 13. september 1736 77 år gammel. Herefter skal vi møde hendes forældre.

Laurids Andersen og Elisabeth Christensdatter

(aner nr. 1086 og 1087)

Der vides ikke noget om *Laurids Andersens* og *Elisabeth Christensdatters* (åbenbart kaldt *Lisbeth* i daglig om- og tiltale) ægteskab som sådan. Den 2. december 1690 overlod *Laurids Andersen* sin halvgård i Firgårde til *Jens Jensen* fra Tørring, fordi han var vanfør på den ene arm og derfor i lang tid havde været sengeliggende, men gården blev overladt på de betingelser, at *Jens Jensen* skulle ægte datteren og forsyne ham og hustruen med ophold.

Laurids og *Lisbeth* havde tre døtre. *Maren Lauridsdatter* var gift med *Søren Andersen* i Siim (skifte 25. november 1706), *Karen Lauridsdatter* var, som vi har set, først gift med *Jens Jacobsen*, og endelig blev *Anne Lauridsdatter* gift med *Jens Jensen* (skifte 24. september 1723).

Der var skifte efter *Laurids Andersen* i Firgårde den 17. april 1699. Det har imidlertid ikke været muligt at finde, hvornår han døde fra dette tidspunkt og bagud til kirkebogens begyndelse i 1692. Muligvis er det sket ikke så længe, efter *Jens Jensen* overtog gården i 1690. Derimod levede hans kone endnu en årrække. Under 1704 står der i kirkebogen: "Dom. Oculi [3. søndag i fasten, som det år var den 24. februar] blef en gammel enke af 4-gård begravet, *Elisabeth Christensdatter*, som var *Jens Jensens* hans mor ibid. oc ætatis 69 aar". Som vi så, var hun hans svigermor.

3. led. Rasmus Sørensen og Anne Nielsdatter

(aner nr. 540 & 541)

Vi skal under slægten i Boes afsnit XXXI 2. led se, at *Rasmus Sørensen* var en af *Søren Pedersens* og *Anne Rasmusdatters* tre sønner, som blev mine forfædre. Under Bertels slægt i afsnit XVIII 4 led a har vi før mødt *Anne Nielsdatter*, der var datter af *Niels Poulsen* og *Else Thomasdatter* i Firgårde.

Den 20. februar 1693 fæstede *Rasmus Sørensen* fra Boes den ryttergård i Firgårde, som *Niels Poulsen* "hidindtil havde paaboet, og nu formedelst alderdom og svaghed har overladt ham, imod han skal ægte hans datter", hvilket antagelig var sket nogen tid forinden. Da deres ældste barn, *Anne Rasmusdatter* skal være født ca. 1690, må det også nok være året for giftermålet. Tidligere kan det næppe have været, fordi *Anne Nielsdatter* formentlig knap nok har været 20 år på den tid. I alt fik de 8 børn inden hans død og begravelse som 34-årig den 21. april 1702. På den tid var kun halvdelen af dem i live, nemlig to sønner og to døtre, hvoraf *Else* som den yngste kun var 10 måneder gammel. Deres søn, min ane *Søren Rasmussen*, blev døbt den 2. februar 1699 og var altså tre år ved farens død.

Som vi har set så tit ned gennem slægten, var det også for *Anne Nielsdatter* vigtigt at blive gift igen meget snart. Hun blev dog først trolovet med *Peder Jensen* den 16. oktober 1702 og derefter gift den 6. januar 1703. *Peder Jensen*, der var fra Låsby og havde tjent som landdragon, fæstede gården den 31. marts 1703.

I dette ægteskab kom der to døtre og en søn, hvoraf *Maren Pedersdatter* og *Peder Pedersen* overlevede forældrene. Allerede i 1711 blev *Anne Nielsdatter* enke igen. Hun blev begravet den 18. juli 1734 i en alder af 63 år.

Den 2. november 1734 fæstede *Peder Pedersen* sin mors gård. Han døde imidlertid ugift inden et års forløb, hvorefter *Søren Sørensens* (ane nr. 274) søn fra Alken, *Christen Sørensen* fæstede gården den 29. oktober 1735 og giftede sig med *Maren Pedersdatter*. Da *Peder Pedersen* fæstede gården, var bygningen på 44 fag og året efter på 42 fag, medens besætningen ved begge fæstemål var på 4 heste, 3 køer, 3 ungdyr og 6 får. Måske har det været en skønssag at afgøre, hvor mange fag en bygning nøjagtig bestod af. Gården var på 4 tdr. og 3 skp. hartkorn samt 1 fjerdingkar skov.

4. led. Søren Rasmussen og Kirsten Jensdatter

(ane nr. 270 og 271)

Vi traf *Kirsten Jensdatter* som 4-årig, da hendes far, *Jens Jacobsen* i Firgårde døde i 1700. Den 15. december 1724 fæstede *Søren Jensen* - søn af *Jens Pedersen* og *Anne Sørensdatter* (aner nr. 562 & 563) i Skanderborg Ladegård - *Laurids Mickelsens* halve gård i Firgårde, som han afstod på det vilkår, at *Søren Jensen* ægtede steddatteren ved stedet *Kirsten Jensdatter*. På den tid var gården på 4 tdr. og 3 skp. hartkorn samt 1 fjerdingkar skov. Bygningen havde 48 fag hus, og der var en besætning på 4 heste, 3 køer, 3 ungdyr og 4 får. Sammenlignes dette med, hvad der var, da *Laurids Mickelsen* fæstede gården, kan det konstateres, at der i hans tid har været en ganske betydelig fremgang. Aret efter døde *Laurids Mickelsen*, som tidligere nævnt.

Jeg har ikke fundet *Søren Jensen* og *Kirsten Jensdatters* giftermål, som antagelig har fundet sted i 1725 - altså i den periode på ca. fem år, hvor der mangler indførelser i Dover kirkebog. Derfor heller ikke *Søren Jensens* begravelse. Det kan blot konstateres, at *Søren Rasmussen* i Firgårde den 24. oktober 1727 fæstede *Søren Jensens* gård og ægtede enken *Kirsten Jensdatter*.

Jeg har fundet, at de havde fire børn, men de kan have fået flere. Datteren *Anne Sørensdatter* (o. 1731-1803) blev, som vi skal se, *Jens Pedersen*

(1702-1778) i Svejstrups tredje kone og min ane. Af de tre sønner blev det Niels Sørensen, der fæstede gården, da faren afstod den den 26. oktober 1761. På den tid havde gården stadig det samme tilliggende, men bygningen var reduceret til 40 fag. Til gengæld var der 6 heste, 2 stude, 5 køer, 6 ungdyr og 12 får, så det kan vel igen konstateres, at der har været fremgang. Sønnen Søren Sørensen (døbt 20. juli 1732) blev gift med Maren Rasmusdatter, der var datter af Rasmus Knudsen og Margrethe Olufsdatter i Firgårde. Om den sidste søn, Christen Sørensen har jeg kun, at han døbt den 18. november 1736.

Søren Rasmussen, der var døbt den 2. februar 1699, blev begravet den 13. april 1768. Jeg har ikke konstateret, hvornår *Kirsten Jensdatter* døde.

XXVIII. Slægten fra Emborg

(tavle 11 side 153)

Emborg i Rye Sogn består i vore dage af et par gårde, der ligger ned mod Mossø ved vejen mellem Boes og Gammel Ry. Det er væsentligt, men væsentligere historisk set er dog vel nok, at der her imellem ligger en stor ruin af Øm Kloster ("den kære ø" - *Caræ Insulæ* på Cistercienserordenens latin).

Klosterets oprindelse kan spores tilbage til 1172, og det lå der i 400 år, indtil kronen inddrog det ved reformationen. Frederik II gjorde det til kongeligt slot, men i 1561 lod han det nedrive og stenene bruge til opførelse af Skanderborg Slot. Dels fra Øm Klosters krønike, som er bevaret, dels fra foretagne udgravninger på stedet ved vi en hel del om de mennesker, der har færdedes der.

Øm Kloster ejede meget store jordtilliggender rundt i landet, fx ejede det Egå Sogn nord for Aarhus, eller i hvert fald det meste deraf. Hvor selve klosteret lå opstod Emborg, som jo i sig selv kommer af "Øm-borg" og er således et slags minde om klosteret (se kort 7 s. 259). Men der er andre navne, som vanskeligt kan undgå opmærksomheden, når man kommer ind på de mennesker, der har levet der. Det er forbavsende så mange af Biblens og middelalderens navne - både fornavne og efternavne - der træffes på denne egn tilbage i tiden, og de kommer også ind i min slægt.

Det er beklageligt, at Rye kirkebog først begynder i 1762, fordi det ikke gør det muligt at komme ret meget længere tilbage, end til de der levede på den tid. Lidt er der dog hentet fra bevarede fæste- og skifteprotokoller.

1. led. Rasmus Salomonsen og Karen Steffensdatter (aner nr. 256 & 257)

Det første spor af slægten synes at være skiftet efter *Rasmus Salomonsen* den 3. maj 1704, hvori der står, at han efterlod sig enken *Karen Steffensdatter* og fem børn, og én af dem var den 8-årige *Salomon*.

Det fremgår af Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol, at Christen Larsen fra Salten den 25. oktober 1704 fæstede *Rasmus Salomonsens* gård på 1-2-3-2 tdr., der blev reduceret til 1 tdr. hartkorn og et gadehus. Heraf skulle han årligt svare 1 Rdl. og 2 Mk. I indfæstning betalte han 2 Rdl.

Den 17. juli 1705 var der skifte efter Gregers Rasmussen i Ry (Brejll nr. 663), der var halvbror til *Rasmus Salomonsen*.

2. led. Salomon Rasmussen og Karen Jensdatter (aner nr. 128 & 129)

Af samme fæsteprotokol ses det, at *Salomon Rasmussen* i Ry den 19. juni 1715 fæstede Jens Hansens gadehus i Ry og giftede sig med datteren *Karen Jensdatter*. Det stemmer meget godt med, at han kan være ovennævnte *Salomon*, der på den tid har været omkring 20 år.

Der findes ingen skifte efter dem, og da der heller ikke var nogen kirkebog i Rye Sogn på den tid, kan det ikke vides, hvad de fik af børn.

Da *Morten Salomonsen* i Emborg døde i 1801 står der, at han var 82 år

gammel, hvilket vil sige, at han var født omkring 1719, og det passer jo godt til, at han kan være søn af *Salomon og Karen*.

Det fremgår af det nævnte skifte (Brejl nr. 616), at *Karen Steffensdatters* bror *Søren Steffensen* var til stede. Ved skiftet efter *Morten Rasmussen Jyde* i Ry den 16. juli 1705 (Brejl nr. 662) var *Søren Steffensen* lavværge for enken *Maren Christensdatter*, så der må være et slægtskab enten med hende eller den afdøde *Morten*. Den 24. november 1713 overtog sønnen *Rasmus Mortensen* farens gård. Han levede ugift på stedet sammen med sin gamle mor, indtil han den 27. marts 1738 overlod fæstet til *Niels Hansen*. Navnet *Morten* har altså været brugt inden for slægten.

Samme dag var der skifte efter *Birgitte Pedersdatter* i Ry (Brejl nr. 664). Hun var gift med *Anders Steffensen*, som rimeligvis var bror til ovennævnte *Karen* og *Søren*, idet *Søren Steffensen* står som formynder for børnene. Desuden nævnes *Birgittes* søster *Inger Pedersdatter*, som var gift med *Christen Salomonsen* og antagelig bror til *Rasmus Salomonsen*, der nævntes ovenfor. At *Søren Steffensen* var en bror bevises yderligere i skiftet efter ham (Brejl nr. 1185) den 13. januar 1725, hvor den efterladte enke hedder *Karen Pedersdatter* og altså var endnu en søster til *Birgitte*. Måske var *Peder Salomonsen*, der afstod sit fæste i Ry i 1713, også en bror.

Der kan ikke være tvivl om relationerne, men de afgørende beviser for slægtsfølgen mangler.

3. led. *Morten Salomonsen og Maren Laursdatter*

(aner nr. 64 & 65)

Morten Salomonsen var først i ægteskab med *Anne Jespersdatter*, der var enke efter *Simon Jensen* i Emborg. Han fæstede den 6. april 1745 hendes gård, der var på 2-5-2-2 tdr. hartkorn, og desuden hørte 1 fjerdingkar og 1 album skov til gården. Bygningen var på 31 fag, og der var 4 heste, 4 køer, 4 ungdyr og 8 får. I indfæstning betalte han 4 rigsdaler.

Den 28. februar 1771 blev *Anne Jespersdatter* begravet 70 år gammel. Det vil sige, at hun har været ca. 44 år, da de blev gift, hvorfor de antagelig ikke har fået børn.

Allerede den 22. marts 1771 blev *Morten Salomonsen* af Emborg Kloster trolovet med *Maren Laursdatter* fra Fårehuset og gift med hende den 1. november. Fårehuset i Rye Sogn er et gammelt stednavn, der ikke findes på kortene mere. Jeg fandt det på et kort fra 1683, hvor det var aftegnet på den vestlige side af den nordlige gren af Gudensø over for Fiskerhusene på den østlige side (se kort 7 s. 269).

Ved folketællingen i 1787 står der blot, at de boede i Emborg som bonde og jordbruger. De havde fire tjenestefolk, hvor imellem der var en 13-årig *Rasmus Salomonsen*, og det styrker jo tråden bagud.

Morten og *Maren* fik kun sønnen *Laurs Mortensen*, der døbttes den 27. august 1775, hvor to af *Mortens* brødre, *Christian* og *Jens Salomonsen* var faddere. Han voksede op og blev en efter den tids målestok stor karl, idet der i lægdsrullen står, at han ved sessionen i 1804 målte 66½ tomme eller 176 cm.

Gårdmand *Morten Salomonsen* i Emborg døde den 10. januar 1801 i sit 82. år. Det var min tiptip-oldefar sognepræst *Johan Henrik Pedersen*, der forestod bisættelsen. Ved folketællingen den 1. februar samme år står der, at den 61-årige enke *Maren Laursdatter* var bonde og gårdejer og havde foruden den 26-årige søn *Laurs* 3 tjenestekarle og to tjenestepiger. Der er således ingen tvivl om, at det på den tid har været en gård af en størrelse, så det er rimeligt, at han kaldes gårdmand.

Den 29. april 1821 døde enken *Maren Laursdatter* i Emborg 84 år gammel, og den 4. maj meddelte sønnen *Laurs Mortensen* på herredstinget i Brødstrup, at han var eneste arving, og at han overtog gården med hele dens avling.

4. led. Laurs Mortensen og Maren Pedersdatter

(aner nr. 32 & 33)

Det var nok en ren formalitet, at *Laurs Mortensen* overtog Emborggård - som den her kaldes - ved morens død i 1821. Reelt har han drevet gården, siden faren døde i 1801. I hvert fald blev han gift med *Maren Pedersdatter* fra Nygårde den 11. december 1801, og det var igen sognepræst *Johan Henrik Pedersen*, der forestod ceremonien. Ingen kunne den gang vide, at deres sønnesøn og præstens datterdatter engang i fremtiden skulle forene de to slægter.

Maren var datter af *Peder Ericksen* i Boes, men efter farens tidlige død voksede hun op i morens, *Maren Jensdatters* nye ægteskab med *Anders Jensen* i Nygårde. Det kommer vi til nedenfor.

Mellem 1821 og 1824 må der så være sket et eller andet, for inden for dette tidsrum bliver *Laurs Mortensen* boelsmand - altså en mindre gård - i Hejnæs. Der kan næppe være tale om en opdeling af den gård, han havde, for Hejnæs ligger på den modsatte side af Gudenåen, og den var givetvis en betydelig grænse.

Medens Emborg ligger på landtangen mellem Mossø og Gudensø, så rager Hejnæs som en knude nordfra ind i Gudensø. Der ligger en enkelt gård, og det gjorde der altså også den gang. For øvrigt er det nær det sted, hvor Fårehuset lå, som hans mor kom fra, så måske er der en sammenhæng.

Ved folketællingen i 1834 står der, at den 60-årige *Laurs Mortensen* var selvejer husmand og ernærede sig af at flette hestepuder. De må antages at være anvendt til at lægge på eller under sadlen for at gøre sædet blødere.

Laurs og *Maren* fik fem børn. *Peder Laursen* blev som den første født den 14. september 1802. Vi husker, at vi mødte ham og hans kone og børn ovenfor i slutningen af afsnit XXVI.

I 1832 tjente datteren *Ane Laursdatter* hos sin mormor i Nygårde, og den ældste datter *Maren Laursdatter* blev gift med *Christen Jacobsen* i Nygårde. De døde meget tidligt - *Maren* allerede den 21. april 1831 28 år gammel. Vi finder senere deres datter *Johanne* som plejebarn hos *Peder Laursen* og hans kone i Svejstrup.

Laurs Mortensen døde den 7. juni 1838 i en alder af 62 år, medens *Maren Pedersdatter* levede til 1844 og døde som 66-årig den 11. april.

XXIX. Slægten i Alken

(tavle 9 og 11 side 137 og 153)

I vore dage er Alken en lille stationsby på det nordøstlige hjørne af Mossø. Tidligst bestod den kun af et par gårde, nemlig Alken Vestergård og Alkengård, som har været en stor halvgård, idet der anføres et tilliggende på 6 tdr., 4 skp. og 1 fdk. hartkorn.

Det vides, at Alkengård i 1543 beboedes af *Jost Andersen*, og at han var tilsagt til at møde i retten i Viborg den 9. februar 1546¹²⁸. Hans enke *Anne Jostis* levede endnu i 1575. På den tid kaldtes gården *Øm Klosters gods*¹²⁹. Deres søn, *Anders Jostsen* nævnes til gården - antagelig morens del - i 1581, da *Frederik II* den 16. februar gav ham ret til at fiske i Alken å og Mossø.

Jeg troede længe, at min slægt kunne spores tilbage til dem, men der manglede unægtelig et led i kæden, og et sådant kan man ikke gætte sig til.

¹²⁸ Danske Magazin, 1864.

¹²⁹ Se fodnote 101 side 86.

Slægten i Alken må deles i to - den ene med *Peder Ibsen* (a, tavle 11 s. 147) som stamfar, den anden med hans sønnesøns medfæster, *Ove Poulsen* (b, tavle 9 side 137) som stamfar.

Led 1a. Per Ibsen [Peder Ibsen]

(ane nr. 4256)

Skulle min slægt kunne spores så langt tilbage, måtte der have været en "Peder", fordi min først sikkert kendte ane i Alken hed *Lauritz Pedersen* med tilnavnet *Fisker (Fischer)*, og det viste sig virkelig muligt at opspore ham, som det vil fremgå af det følgende.

Ifølge jordebogen¹³⁰ var der to, der betalte landgilde af gården i 1573/75, sådan som det gengives i nedenstående tabel.

Ud for Anne Justis landgilde er der tegnet en "Tuborg", og her står der: "Eer frij for an?... emeden hun sid. vgiift eftter Kong: Maj: breff och beuillinge". Hun skal altså ikke betale den nævnte landgilde, så længe hun forbliver ugift. Da 1 pund i rug eller byg svarede til 3 tdr. og 2 ørtug til 2,5 tdr., må det antages, at *Peder Ibsens* gård har været lidt mindre end Anne Justis'. Hun var uden tvivl Jost Andersens enke, og den Anders Jostsen, der fik fiskeret i Alken A og Mossø i 1581, må være deres søn (Kancel. Breve 1581). Det kan ikke vides, om de to familier havde andet til fælles end naboskabet.

Endelig er Per en sammentrækning af navnet Peder. Der er derfor næppe tvivl om, at det er ham, vi søgte, og at det er her slægten begynder.

Landgilde af Alkengård 1573/75

Anne Justis		<i>Per Ibsen</i> [<i>Peder Ibsen</i>]	
Smør	i fjerding	Smør	i fjerding
Rug	i pundt	Rug	ii ørtug
Biug	i pundt	Biug	ii ørtug
Grijbiug	i pundt	Grijbiug	i pundt
Haffer	i pundt	Haffer	i pundt
Fournødt	i [stk]	Fournødt	i [stk]
Brendsuin	i -"-	Brendsuin	i -"-
Veedt	i les [læs]	Veedt	i les [læs]

De små i-er står for romertal I. Grijbiug er "gæsteriby", som betales, når kongen var på besøg på egnen. Ifølge Ordbog over det danske Sprog har vægtenheden pund i almindelighed været 3 eller 4 tønder afhængig af kornsorten. En ørtug eller ørte var et kornmål med værdien 1/3 øre, d.v.s. 10 skp. rug, 12 skp. byg eller 20 skp. havre. En skæppe (skp.) var 1/8 tønne. Fournødt er ungfår. Brendsuin er brændemærkede svin på olden i skoven. Veedt er ved eller brænde.

Led 2a. Lauritz Pedersen Fischer

(ane nr. 2128)

I Kancelliets åbne brev¹³¹ af 1. april 1586 står der, "at *Laurits Fischer*, der en tid lang har tjent kongen til dennes tilfredshed, uden indfæstning

¹³⁰Skanderborg Lens jordebog 1573/75 (film M. 18.706, s. 55).

¹³¹Kancelliets Brevbøger 1584-1588 den 1. april 1586 og 1603-1608 den 17. sept. 1608.

må få en kronens gård i Alken og indtil videre være fri for landgilde, ægt, arbejde og anden tyngelse af den; han skal til gengæld være forpligtet til at have tilsyn med kongens fiskedamme, diger og andre fiskevande ved Skanderborg Slot og andet steds i lenet, og til at fiske og i andre måder lade sig bruge i fiskehåndværket, når det tilsiges ham". Yderligere fik *Lauritz Pedersen Fisker* i Alken den 17. sept. 1608 stadfæstelsesbrev på livstid på kronens part af korntiende af Veng Sogn, hvoraf der årlig svares 4 ørt. rug, 4 ørt. byg og 2 ørt. havre i afgift¹³². *Lauritz Fischer* vides endelig at have beboet Alken-gård i 1609. Han havde da stadig gården "kvit og frit *ad gratiam* [som tak]".

Det var Frederik II, der først tilgodeså *Lauritz Pedersen Fisker*, men det blev altså igen bekræftet af Christian IV.

Der findes således intet om den Anders Pedersen Fisker, som Chr. Heilskov¹³³ nævner i sine artikler om Dover og Veng sogne. Han nævner korrekt, at Anders Jostsen i 1581 fik et sådant brev, som det blev nævnt ovenfor. Måske er der tale om en overslæbning.

Lauritz Pedersen Fischer er antagelig død omkring 1617/18.

Led 3a. Peder Lauridsen og Maren Jensdatter

(aner nr. 1064 & 1065)

Af Skanderup Birks tingbog 1617/18 ser vi, at *Peder Lauridsen* fik stedsmaal til en gård i Alken, som hans far *Lauritz Fischer* fradøde, og hans mor har opladt. For det betalte han 100 Dlr. og 4 okser. Det har været en ganske betragtelig udgift på den tid. Ud over gården fæstede *Peder Lauridsen* i Alken et lidet stykke kirkemark ved Dover Kirke for 2 Dlr.

Med det navn må det kunne slås fast, at de to foregående besiddere har været far og farfar til ham. Ifølge Skanderborg Lens regnskaber havde *Peder Lauridsen* gården i fæste i 1625 og 1635 sammen med *Ove Poulsen*. De har altså været to om fæstet på den tid, og det skulle vise sig, at de begge blev mine forfædre.

Det vides ikke, hvornår *Peder Lauridsen* døde, og det er først ved nærmere analyse af skiftet efter *Maren Jensdatter* i Alken den 7. juni 1684, vi kan konstatere, at den *Peder*, hun var enke efter, var identisk med ovennævnte *Peder Lauridsen*. På den tid var der to gårde i Alken, og han var den eneste af det navn. Ved skiftet var der 8 børn, og flertallet var gift. Ikke mindre end tre af dem skulle blive mine forfædre, nemlig *Peder Pedersen* i Alken, *Jens Pedersen* på Svejstrup Overgård og *Johanne Pedersdatter* i Alken som vi alle møder nedenfor.

Led 4a. Peder Pedersen og Maren Andersdatter

(aner nr. 532 og 533)

Der findes ikke så mange oplysninger om denne familie. Der var syv børn ved skiftet efter faren den 6. maj 1696, som det ses i LFB. En lille Anne var blevet døbt den 7. oktober 1694, men hun var der ikke mere.

Halvgårdsmand *Peder Pedersen* blev begravet den 14. april 1696 59 år gammel.

Efter *Peder Pedersens* død overtog Laurids Bertelsen fra Mesing fæstet den 25. september 1696, imod at han ægtede enken *Maren Andersdatter*. I ind-

¹³²Chr. Heilskov: Hjelmslev Herred historisk-topografisk skildret. Venge Sogn. Hist. Samf. Århus Stift, årbog s. 1-41, 1937.

¹³³Se fodnoterne 101 side 86 og 132 ovenfor.

Tavle 11

Peder Ibsen (Per Ibssen)

Landgilde af Alkengård 1573/75.

↓
Laurits Pedersen Fisker (Fischer) (død 1617/18)

Havde Alkengård kvit og frit *ad gratiam* fra 1609 samt kronens part af korntiende i Veng Sogn.

↓
Peder Lauritsen ~ Maren Jensdatter (død 1684)

Moderen oplod ham Alkengård 1617/18. I 1625 og 1635 havde han gården sammen med Ove Poulsen.

↓
Peder Pedersen (død 1696) ~ Maren Andersdatter (-?-)

Rytterbonde på Alkengård - skifte 1696.

Rasmus Sørensen nævnt på Overgård 1630-1642.

↓
Unge Rasmus Sørensen ~ Maren Rasmusdatter (1615-1693)

Fæstede Svejstrup Overgård 1642/44.

↓
Christen Sørensen (1647-1697) ~ Birgitte Rasmusdatter (død 1720, 67 år)

Havde det halve af Svejstrup Overgård i fæste.

↓
Laurids Pedersen (o. 1685-1735) ~ Johanne Christensdatter (1678-1762)

Gift 7. december 1710 i Dover Kirke - rytterbonde på Alkengård.

↓
Søren Pedersen (død 1686) ~ Anne Rasmusdatter (o. 1643-1712) i Boes.

↓
Niels Poulsen (o. 1624-1697) ~ Else Thomasdatter (o. 1633-1716)

Rytterbonde i Firgårde.

↓
Rasmus Sørensen (1668-1702) ~ Anne Nielsdatter (1671-1734)

Gårdmand i Firgårde.

↓
Søren Rasmussen (1699-1768) ~ Kirsten Jensdatter (-?-)

Gårdfæster i Firgårde fra 1727. Se tavle 10.

↓
Rasmus Pedersen (død før 1664) ~ Maren Madsdatter (død o. 1681)

Rytterbonde i Virring, Fruering Sogn. Skifte efter hende 26/4 1681.

↓
Rasmus Rasmussen (o.1621-1693) ~ Karen Rasmusdatter (o.1629-1705)

Rytterbonde i Svinsager, Fruering Sogn.

↓
Erick (Nielsen?) ~ Maren Rasmusdatter (død 1740)

Bosted ukendt. I 2. ægteskab var hun gift med Jacob Hansen, Nissungård, Hylke Sogn.

↓
Peder Sørensen (o. 1660-1734) ~ Mette Ericksdatter (o. 1677-1772)

Gift 4. november 1705 i Hylke Kirke. Havde en hel ryttergård i Boes.

↓
Erick Pedersen (1709-1755) ~ Maren Lauridsdatter (1711-1782)

Af Boes Fra Alkengård
Gift 17. marts 1737 i Dover Kirke - gårdmand i Boes.

↓
Jens Pedersen (1702-1778) ~ Anne Sørensdatter (o. 1731-1803)

Gift 6. august 1751 i Dover Kirke. Fæstede faderens gård 16. april 1723. Se tavle 7.

↓
Peder Ericksen (1743-1781) ~ Maren Jensdatter (1754-1833)

Gift 26. september 1777 i Dover Kirke - selvejer gårdmand i Boes.

↓
Rasmus Salmonsens (død o. 1704) ~ Karen Steffensdatter

Havde halvgård og gadehus i Rye. Skifte 25. oktober 1704.

↓
Salmon Rasmussen ~ Karen Jensdatter

Fæstede Jens Hansens gadehus i Rye 19. juni 1715, ægtede datteren.

↓
Morten Salmonsens (1719-1801) ~ Maren Laursdatter (1737-1821)

Af Emborg Af Fårehus.
Gift 1. november 1771 i Rye Kirke - gårdfæster i Emborg i Rye Sogn.

↓
Laurs Mortensen (1775-1838) ~ Maren Pedersdatter (1778-1844).

Af Emborg i Rye Sogn Af Nygårde; født i Boes.
Gift 11. december 1801 i Rye Kirke - gårdmand i Emborg.

↓
Peder Laursen (1802-1860) ~ Maren Sørensdatter (1804-1883)

Gift 6. oktober 1827 i Dover - gårdmand i Svejstrup. Se tavle 9 og 12.

fæstning gav han 2 Rdl. *Maren Andersdatter* og Laurids Bertelsen fik datteren *Maren Lauridsdatter* i 1701. Allerede den 21. april 1710 blev Laurids Bertelsen begravet 37 år og 2 uger gammel. *Maren Andersdatters* begravelse er derimod ikke fundet. Antagelig er hun død efter 1725, hvor der i en periode ikke findes optegnelser i kirkebogen.

Sønnen *Laurids Pedersen*, der var født omkring 1685, blev min ane.

Led 5a. Laurids Pedersen og Johanne Christensdatter

(aner nr. 266 og 267)

Laurids Pedersen fra Alkengård blev den 7. oktober 1710 gift med *Johanne Christensdatter* fra Svejstrup Overgård.

De fik mindst ti børn, hvoraf de fleste døde som små eller som helt nyfødte; mindst én af dem døde af børnekopper. *Maren Lauridsdatter*, der blev døbt den 4. oktober 1711, var den ældste og hende, der førte min slægt videre. Tre sønner fik navnet Peder og to hed Christen. Kun den yngste Christen Lauridsen (1722-1762) levede og overtog til sin tid fæstet på gården.

På *Laurids Pedersens* tid brugte alle bymændene i Alken i fællesskab et stykke af Alken mark på 2 fjerdingkar hartkorn, som hørte til Dover Kirke. Den 28. juni 1728 fæstede bymændene Jens Andersen, *Søren Sørensen*, Ernst Ludwig Dencke og *Laurids Pedersen* arealet og betalte 1 rigsdaler og 2 mark i indfæstning. Derefter skulle de for fremtiden betale den påbudte årlige landgilde, som "Kierche Cassen allerunderdanigst til indtægt beregnes".

Laurids Pedersen blev begravet den 21. april 1735 50 år gammel.

Den 22. juni 1737 fæstede Jens Rasmussen fra Siim gården i Alken og ægtede *Johanne Christensdatter* den 18. september samme år. Den var da på 4-3-3-0 tdr. hartkorn, og havde 44 fag hus, 5 heste, 1 stud, 4 køer, 4 ungdyr og 6 får. Men allerede den 6. april 1744 afstod han gården til sønnen af hendes første ægteskab Christen Lauridsen, som først var gift med *Johanne Rasmusdatter*, efter hvis død i 1757 (skifte 9. september 1757) han blev gift med *Karen Christophersdatter* (som vi har set var hun halvsøster til *Christopher Sørensen*, der blev gift med *Maren Johansdatter* og overtog fæstet på gård nr. 2 i Svejstrup i 1760). Da Christen Lauridsen døde, giftede *Karen Christophersdatter* sig med Niels Ernstsens, der overtog fæstet den 25. april 1761.

Johanne Christensdatter levede længe endnu. I kirkebogen under den 25. august 1762 står der: "... begravet den gamle opholdskenke *Johanne Christensdatter* af Alken, som kort tid før sin død flyttede fra Alken til Boes, hvor hun døde i sit alders 84. år og nogle uger".

Maren Lauridsdatter blev gift med *Erick Pedersen* i Boes, hvor vi møder dem i afsnit XXXI. Her skal vi nu møde *Peder Lauridsens* medfæster, *Ove Poulsen* og hans efterkommere, der som nævnt også blev rod til min slægt.

Led 1b. Ove Poulsen

(ane nr. 2204)

Det eneste, vi ved om *Ove Poulsen*, er, at han i 1625 og 1635 nævnes som *Peder Lauridsens* medfæster på Alkengård og havde sønnen *Søren Ovesen*.

Led 2b. Søren Ovesen og Johanne Pedersdatter

(aner nr. 1102 & 1103)

Fra skiftet efter *Peder Lauridsens* kone *Maren Jensdatter* den 7. juni 1684 ved vi, at deres datter *Johanne Pedersdatter* var gift med *Søren Ovesen*,

og fra skiftet den 26. februar 1701 efter en anden af deres døtre, Anne Pedersdatter, der var gift med Søren Jensen i Illerup, ved vi, at *Johannes* og *Sørens* datter var gift med *Oluf Andersen* i Alken.

Søren Ovesen blev begravet den 9. januar (?) 1693, og ifølge Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol overtog trompeter Jochum Frederik Denche den 20. februar 1693 gården. Der står endvidere, at årsagen var, at enken ikke selv havde børn og "tilmed for alderdom og skrøbeligheds skyld samt befindende slette tilstand ikke længere kan betroes [gården]". Kornet i laden er ganske utærsket, og på loftet findes intet til rytterens forplejning og underholdning. Desuden var den halve gårds rugjord blevet besået af en anden.

Når der ingen børn var i dette ægteskab, må det have været *Søren Ovesens* andet og med en kone, hvis navn er ukendt, for ifølge det nævnte skifte i 1701 var der jo en datter, der var gift med *Oluf Andersen* i Alken.

Johanne Pedersdatter må være død noget før kirkebogens begyndelse.

Den 26. august 1705 overtog Jochum Frederik Denches søn Ernst Ludwig Denche gården. Og det var så dennes søn Niels Ernstsøn vi mødte her ovenfor.

Led 3b. Oluf Andersen og Sørens datter

(aner nr. 550 & 551)

Af fæsteprotokollen for Skanderborg Len den 26. august 1705 får vi at vide, at *Oluf Andersen* godvilligt har overladt sin gård i Alken til *Søren Sørens*, der havde tjent som landdragon. Begrundelsen herfor var, at *Oluf Andersen* for uformåenheds skyld ikke selv kunne forestå gården, og fordi *Søren Sørens* ægtede datteren, *Maren Olufsdatter*. Gården stod i matriklen [af 1688] til 4-4-2 tdr. hartkorn, men det var reduceret til 3 tdr. og 5 skp. Bygningen bestod af 33 fag, der var nogenlunde ved magt [altså ganske gode], og der var 6 heste, 1 stud, 3 køer, 3 ungdyr og 8 får.

Derefter er kilderne tavse, indtil det palmesøndag den 24. marts 1720 kan læses, at hus- og opholdsmand *Ole (Oluf) Andersen* i Alken blev begravet i sit alders 72. år, og i kirkebogen er der tilføjet: "Var af vandfald og vandbølger falden nær ved Mossø og druknet, dog med øvrighedens tilladelse hurtigt begravet". Måske har det taget nogen tid, før man fandt ham.

Oluf Andersen har altså opgivet gården som 57-årig og derefter levet som husmand og opholdsmand.

Der findes intet i kirkebogen, der kan identificere hans kone, der var datter af *Søren Ovesen*. Vi ved blot, at hun levede ved skiftet efter sin mester den 26. februar i 1701.

Led 4b. Søren Sørens og Maren Olufsdatter

(aner nr. 274 & 275)

Søren Sørens var søn af aner nr. 548 og 549, *Søren Pedersen* (død 1686) og *Anne Rasmusdatter* (o. 1643-1712) i Boes, som vi skal møde senere.

Søren Sørens og *Maren Olufsdatter* blev gift den 22. november 1705 og fik derefter ialt 11 børn (se LFB). *Maren Sørens datter* blev som det første døbt den 27. juni 1706. Som vi så, blev hun til sin tid gift med *Søren Poulsen* i Firgårde og er således min ane.

Søren Sørens blev begravet den 8. januar 1734 54 år gammel. Derefter fæstede Niels Andersen gården i 1737 og giftede sig med *Maren Olufsdatter*. Samtidig underskrev han en kontrakt om ikke at indlade sig i nyt ægteskab efter hendes død, således at et af hendes børn på lovlig vis kunne forestå gården efter hendes død. Det ses da også, at Niels Andersens stedsøn, og altså *Sørens* og *Marens* søn Anders Sørens fæstede gården den 24. oktober 1752.

Selv var *Maren Olufsdatter* blevet begravet den 8. december 1751 65 år gl.

XXX. Slægten i Svejstrup 2

(tavle 5, 9 og 11 side 51, 137 og 153)

1. led. Rasmus Sørensen

(ane nr. 2142)

Helt tilbage i 1602/05 nævnes Mickel Sørensen på Svejstrup Overgård, der er gård nr. 3. Fra 1609/10 nævnes han sammen med *Rasmus Sørensen*, og fra 1624/25 er det Tom Mickelsen og *Rasmus Sørensen*, der har fæstet.

Om denne *Rasmus Sørensen* ved vi kun, at han i Skanderborg Lens regnskaber er nævnt til Svejstrup Overgård 1630 til 1642, at han havde datteren *Maren Rasmusdatter*, og at han i 1642/44 afstod sit fæste.

2. led. Unge Rasmus Sørensen og Maren Rasmusdatter

(aner nr. 1070 og 1071)

Unge Rasmus Sørensen fæstede 1642/44 *Rasmus Sørensens* halve gård i Svejstrup, som han oplod formedelst armod. I den forbindelse giftede *Unge Rasmus Sørensen* sig med datteren *Maren Rasmusdatter*, og hendes gamle far fik ophold på gården. Det må være deraf, at den nye fæster omtales som *Unge Rasmus Sørensen*. Den anden halvdel har Tom Mickelsen åbenbart stadig haft på den tid.

Vi ved kun om dem, at de havde døtrene *Maren Rasmusdatter* (født o. 1641), *Anne Rasmusdatter* (født o. 1643) og *Birgitte Rasmusdatter* (født o. 1653), der alle blev mine aner. *Birgitte* og *Maren* blev i Svejstrup, medens vi finder *Anne* gift med *Søren Pedersen* i 2. led af slægten i Boes.

Unge Rasmus Sørensen må nok være død ikke så længe efter 1662/63, da han på det tidspunkt oplod det halve af Svejstrup Overgård til sin svigersøn *Jens Pedersen*. Hans kone, *Maren Rasmusdatter* levede til 1693 og blev begravet den 2. februar 78 år gammel.

3. led a. Christen Sørensen og Birgitte Rasmusdatter

(aner nr. 534 og 535)

Christen Sørensen (o. 1647-1697) står anført i jordebogen i 1683 og i matriklen 1688 sammen med *Jens Pedersen*. Øjensynlig har de haft hver sin halvdel af Overgård, og *Christen Sørensen* den del der tidligere havde været Tom Mickelsens. *Christen Sørensens* halvdel var på 4-2-2-1 tdr. hartkorn.

Der kendes ingen forfædre til *Christen Sørensen*. Han dukker bare op på et eller andet tidspunkt og bliver gift med *Unge Rasmus Sørensens* yngste datter, *Birgitte Rasmusdatter* i Svejstrup.

Christen og *Birgitte* havde tre børn ved skiftet efter ham den 7. december 1697. Senere har jeg kun mødt datteren *Johanne Christensdatter*, der i 1710 blev gift med *Laurids Pedersen* på Alkengård, som vi så det ovenfor.

Efter *Christen Sørensens* begravelse den 20. april 1697 50 år gammel giftede den da ca. 45-årige *Birgitte Rasmusdatter* sig med Rasmus Knudsen fra Voerladegård, som overtog fæstet den 31. marts 1700. De fik selvfølgelig ingen børn. *Birgitte Rasmusdatter* blev begravet den 19. februar 1720 67 år gammel. Rasmus Knudsen af Overgård, blev snart efter gift med Mette Andersdatter. De kalder deres børn henholdsvis *Birgitte* (født 1724), *Johanne* (født 1726), *Rasmus* (født 1728) og *Laurids* (født 1738), hvilket på flotteste måde viser slægtskabet.

Det vides ikke, hvem der herefter har fæstet den del af Overgård.

3. led b. Jens Pedersen og Maren Rasmusdatter

(aner nr. 536 og 537)

Som nævnt ovenfor var *Jens Pedersen* søn af *Peder Lauridsen* i Alken og bror til *Laurids Pedersen* på Alkengård, som vi lige har besøgt. Han blev gift med *Unge Rasmus Sørensens* datter *Maren Rasmusdatter* og fæstede i den forbindelse for 20 daler det halve af Overgård i Svejstrup på 4-5-1-0 tdr. hartkorn i 1662/63. Desuden står han i markbogen for 1683 og i matriklen af 1688. De havde børnene *Peder Jensen*, *Søren Jensen* og *Karen Jensdatter*, hvoraf *Peder* og *Karen* er mine aner, som jeg kommer ind på nedenfor.

Jens Pedersen blev begravet nytårsdag 1701 68 år gammel. Også *Maren Rasmusdatter* blev 68 år, men hun blev først begravet den 28. april 1709.

Efter *Jens Pedersens* død fæstede svigersønnen rytteren *Nicolaus Møller* gården. Han beholdt den kun til 1703. Årsagen har sandsynligvis været den, at sønnen *Søren Jensen* har været for ung til at overtage gården. Da han overtog den den 31. marts 1703 var han gift med *Karen Sørensdatter*, der var datter af *Søren Rasmussen* og *Kirsten Jensdatter* på gård nr. 7b i Mesing.

Nicolaus Møller og Karen Jensdatter

(aner nr. 146 & 147)

Nicolaus Møller, der var rytter under ritmester Hr. Grabous Kompagni fæstede den 1. marts 1701 den halve ryttergård i Svejstrup på 4 tdr. og 3 skp. hartkorn, som *Jens Pedersen* var fradød. Antagelig har han været inde på gården allerede den 3. december 1700. Han var forinden i ægteskab med datteren *Karen Jensdatter*. Der var 5 heste, 3 køer, 2 ungdyr og 12 får samt fornøden sædekorn. Da gården i øvrigt var brøstfældig, var den uden indfæstningsafgift.

Fra Dover kirkebogs begyndelse i 1692 havde jeg ofte lagt mærke til rytteren *Nicolaus Møller*, fordi han fik så mange børn døbt og en del begravet. Senere stod der ikke, hvad han var. Jeg kom ret hurtigt til at kende ham ved min søgen bagud i slægten, fordi jeg havde konstateret, at hans datter *Johanne* var gift med *Søren Rasmussen Bødker* i Svejstrup, som vi så det under afsnit XIV, 3. led og i tavle 5 side 51.

Efter den angivne alder på *Nicolaus Møller* har han været omkring 55 år, da han overtog fæstet. Af fæsteprotokollen fremgår det, at *Nicolaus Møller* den 31 marts 1703 godvilligt overlod fæstet til sin kones bror *Søren Jensen*, som vi så ovenfor. Dermed er gården ude af min slægt.

Nicolaus Møller levede endnu i mange år. Han blev begravet den 25. marts (palmesøndag) 1736 90 år gammel. Det er derimod ikke konstateret, hvornår *Karen Jensdatter* døde.

4. led. Peder Jensen og Sidsel Knudsdatter

(aner nr. 268 og 269)

Jens Pedersens søn *Peder Jensen* i Svejstrup blev den 16. oktober 1698 gift med *Sidsel Knudsdatter*, der var datter af *Knud Justesen* på gård nr. 2 i Svejstrup, som det nævntes i afsnit XXIV's 3. led. En måned efter, den 18. november 1698 fæstede *Peder Jensen* den ryttergård i Svejstrup på 4 tdr. og 1 skp. hartkorn, som *Poul Madsen* havde opgivet på grund af armod, og da den var brøstfældig overtog han den uden indfæstning.

Ud over dette vides der kun, at de fik fire børn, hvoraf sønnen *Jens Pedersen*, døbt den 5. juni 1702, blev min ane. Datteren *Anne Pedersdatter* blev gift med *Rasmus Jespersen* i Emborg, der var bror til *Morten Salomonsens* første kone, og datteren *Maren Pedersdatter* blev gift med *Jørgen Nielsen* på *Svejstrup Østergård*, som vi traf side 134.

Peder Jensen afstod sit fæste til sin søn i 1723, men jeg har ikke konstateret, hvornår han døde. Antagelig er det sket i den periode efter 1725, hvor der mangler indførelser i kirkebogen. *Sidsel Knudsdatter* blev 90 år gammel og først begravet den 8. december 1754.

5. led. *Jens Pedersen* og *Anne Sørensdatter*

(aner nr. 134 og 135)

Jens Pedersen fæstede sin far *Peder Jensens* gård i *Svejstrup* den 16. april 1723, som han på grund af sin og hustruens svaghed afstod. Gården var da på 4-3-1-1 tdr. hartkorn. Bygningen består af 21 fag, hvoraf den største del er brøstfældig. Alligevel betalte han 8 rigsdaler i indfæstning. Besætningen var på 4 heste, 3 køer, 4 ungdyr og 6 får i 1723. På det grundlag synes den at have været en smule bedre, end da *Peder Jensen* overtog den i 1698.

Jens Pedersen blev gift 3. pinsedag 1734 med *Kirsten Jørgensdatter*, der var datter af *Jørgen Sørensen* og *Johanne Sørensdatter* i *Boes*, men hun blev begravet allerede den 3. september 1735, kun 32 år gammel. Ægteskabet var åbenbart barnløst. Samme år den 9. november 1735 blev *Jens Pedersen* gift med *Maren Jacobsdatter*, der var sønnedatter af *Jacob Thomsen* i *Firgårde*. De fik fem børn, inden hun døde og blev begravet den 27. maj 1751 42 år gammel. Den ældste var *Peder* på 13 år og den yngste *Anne* 5 uger gammel.

Herefter havde *Jens Pedersen* et absolut behov for at blive gift igen, og det blev han da også den 6. august 1751 med den 20 år yngre *Anne Sørensdatter*, der var datter af *Søren Rasmussen* og *Kirsten Jensdatter* i *Firgårde* og således også efterkommer af *Jacob Thomsen*. Sammen fik de syv børn, hvoraf datteren *Maren Jensdatter* blev den, der fortsatte min slægt, da hun i 1777 giftede sig med *Peder Ericksen* i *Boes* (se afsnit nr. XXXI's 5. led).

Jens Pedersen blev begravet den 13. oktober 1778 76 år gammel. I sine sidste år boede *Anne Sørensdatter* hos sin søn gårdmand *Rasmus Jensen* i *Boes*, hvor hun døde den 22. maj 1803 72 år gammel.

Jeg ved ikke, hvem der overtog gården efter *Jens Pedersen*.

XXXI. Slægten i *Boes*

(tavle 9, 10 og 11 side 137, 145 og 153)

Boes er i vore dage en meget malerisk landsby, der giver et eventyrligt billede af, hvordan der har set ud, da mine forfædre levede der. Mange af husene er så gamle, at det må antages, at mine forfædre i 1700-tallet har boet i dem. Det ser slet ikke ud til, at byen nogensinde er blevet udskiftet, sådan som det skete med de fleste andre - også dem i *Dover Sogn*.

Her boede i sidste del af 1600-tallet og i hele 1700-tallet nogle af mine forfædre. Vi har mødt nogle af dem i *Troels' slægt*, og her skal vi møde flere.

1. led. *Peder Sørensen* d. æ.

(ane nr. 1056)

I *Rye Birks* tingbog for 1643/44 står der, at *Peder Sørensen* fæstede en afbrændt gård i *Boes*, som *Jens Mickelsen* formedelst armod afstod, og for

det måtte *Peder Sørensen* betale 8 Dlr. i indfæstning.

Spørgsmålet er så, om det er rigtigt at regne ham med som forfar?

Ved skiftet efter *Søren Pedersen* i Boes i 1687 var den ældste søn, *Peder Sørensen* 23 år. Det vil sige, at *Søren Pedersen* kan have været nygift omkring 1664, men ikke meget før, for hans kone, *Anne Rasmusdatter* var på den tid 21 år. Derfor kan det også godt passe, at faren *Peder Sørensen* har fæstet gård en snes år tidligere. Altså er det rimeligt at regne denne ældre *Peder Sørensen* i Boes for en forfar.

Det har godt nok været en streng tur, hvis han alene er startet med en nedbrændt gård.

2. led. *Søren Pedersen* og *Anne Rasmusdatter*

(aner nr. 528 & 529)

Den 9. april 1687 var der skifte i Boes efter rytterbonden *Søren Pedersen*, der døde i 1686 og efterlod sig enken *Anne Rasmusdatter*, der - som

Figur 13. Gamle huse i Boes. Gengivet fra Trap: Danmark 1959.
Ikke ulig dem vi ser i dag og ikke meget forskellige fra det udseende de har haft, da mine forfædre boede der i 16-1700-tallet.

vi så i afsnit XXX, 2. led - var datter af *Unge Rasmus Sørensen* og *Maren Rasmusdatter* i Svejstrup. På den tid havde de syv børn i alderen fra 23 til 5 år. Ikke mindre end tre af dem blev mine forfædre, nemlig *Peder Sørensen* på 23, *Rasmus Sørensen* på 20 og *Søren Sørensen* på 8 år. *Søren Sørensen* traf vi ovenfor i afsnit XXIV. Han blev i 1705 gift med *Maren Olufsdatter* og fæstede hendes fars gård. *Rasmus Sørensen* har vi mødt i Firgårde.

Det var ingen af dem, der overtog gården, men derimod broren *Anders Sørensen*, som ved skiftet var 13 år. Den 28. marts 1704 fæstede han halvparten af den ryttergård, som hans far *Søren Pedersen* var fradød og hans

mor havde overladt ham på de vilkår, at han efter hendes død også fæster den anden halvdel på 3-3-1½-0 tdr. hartkorn. På sine gamle dage boede *Anne Rasmusdatter* hos ham på gården i Boes, hvor den gamle enkefrue af Boes døde og blev begravet den 15. november 1712 69 år og 2 måneder gammel, står der. Det blev altså ikke så længe, hun sad med den ene halvdel af halvgården.

3. led. Peder Sørensen og Mette Ericksdatter

(aner nr. 264 & 265)

Anders Andersen, der i 1688 havde overtaget sin fars gård i Boes, var gift med *Niels Poulsens* datter fra Firgårde, Giertrud Nielsdatter. Da han døde allerede i 1693, sad hun tilbage med gården og to små børn, Peder på 3 og Birgitte på 1 år. Det var derfor helt i overensstemmelse med sædvane og en simpel social nødvendighed, at hun meget hurtigt giftede sig igen. I Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol står der under den 12. juni 1693, at *Peder Sørensen* i Boes fæstede en hel ryttergård, som Anders Andersen tilforn på boede og fradøde, og som enken Giertrud Nielsdatter tillige med Worsgaard Eng nu har overladt ham, imod han ægter hende. I indfæstning betalte han 7 rigsdaler.

Ægteskabet mellem *Peder Sørensen* og Giertrud Nielsdatter i Boes blev indgået året efter den 17. juni 1694. De fik meget hurtigt efter hinanden 8 børn, hvoraf 3 blev døbt Søren. Den sidste blev døbt Rasmus den 14. december 1704, hvorefter moren blev begravet den 28. december 1704, så hun er sandsynligvis død i barselsseng. Ved skiftet den 28. marts 1705 levede kun tre af børnene, nemlig den 8-årige Else, den 5-årige Anders og den 2-årige Anne, der alle blev voksne på egnen. Giertrud Nielsdatter var søster til *Anne Nielsdatter*, som var gift med *Rasmus Sørensen* i Firgårde (se afsnit XXVII's 4. led), og han var, som vi har set, bror til *Peder Sørensen*.

Derefter sad *Peder Sørensen* med fem børn efter sin kones to ægteskaber og med en gård, der skulle passes. Han indgik da også meget snart sit andet ægteskab. Denne gang med *Mette Ericksdatter* fra Nissumgård i Hylke Sogn lige øst for Skanderborg. I kirkebogen står der under året 1705: "den 4. november copulerede *Peder Sørensen* enkemand af Boes med *Mette Ericksdatter*; Jacob Hansens stiftatter af Nissumgård". Det skal vi høre nærmere om nedenfor.

Peder Sørensens og *Mette Ericksdatters* første barn var en datter, som blev født i 1706, idet hun blev døbt den 16. januar 1707 og selvfølgelig fik navnet Giertrud. Jeg har noteret, at de efterhånden fik syv børn. Det var vel nok en børneflok, der så dagens lys der på gården, men selv om flertallet af dem døde som børn, var de ældste forlængst voksne, før de yngste blev født.

Peders og *Mettes* næstældste barn blev døbt den 18. august 1709 og fik navnet *Erick Pedersen*. Ham møder vi i næste slægtled.

Peder Sørensen blev begravet den 22. januar 1734 74 år gammel, og skiftet efter ham viser, at det har været en ganske betydelig gård, han har drevet. På det tidspunkt levede af dette ægteskab kun Giertrud og *Erick*, idet Maren, der var gift med Niels Olufsen i Grumstrup, døde næsten samtidig med faren. *Mette Ericksdatter*, der var en del år yngre end sin mand, levede endnu i mere end en menneskealder, idet hun først blev begravet den 8. juni 1772 95 år gammel. I realiteten nok noget yngre.

Erick (Nielsen?) og Maren Rasmusdatter

(aner nr. 530 og 531)

Det kunne være værdifuldt at vide, hvem *Mette Ericksdatters* forældre

var, men som vi skal se, var det ikke muligt med sikkerhed at finde, hvem denne *Erick* var, som hendes mor, *Maren Rasmusdatter* fik hende med - eller var gift med - i sit første ægteskab, og hvor de har boet. Med moren selv går det lettere, fordi hendes bror Rasmus Rasmussen, der havde fæstet sin fars gård i Svinsager i 1699, var lavværge ved skiftet efter Jacob Hansen.

For at få den bedst mulige sammenhæng i de kendte oplysninger, vil det være nødvendigt at fortælle om Jacob Hansen på Nissumgård og hans ægteskab med *Maren Rasmusdatter*.

Jacob Hansen af slægten Luxdorff var kommet til Nissumgård ved at gifte sig med den forrige fæster, deflefoged og rytterbonde Mickel Andersens enke, Karen Terkelsdatter. Det havde været hendes andet ægteskab, og der var tre voksne - 1 + 2 - børn, som kom op at toppes om arven ved skiftet den 26. februar 1683. Derimod var hendes ægteskab med Jacob Hansen barnløst. Efter hendes død (skifte den 27. november 1689) giftede Jacob Hansen sig med *Maren Rasmusdatter*. Det er nok sket o. 1690, hvilket dog ikke verificeres af kirkebogen, da den først begyndte i 1698, men det kan ses, at de fik seks børn sammen indtil 1706 (se LFB).

Den 26. juni 1717 blev Jacob Hansen Luxdorff af Nissumgård 61 år og 8 mdr. gammel begravet. Ved skiftet efter ham den 30. november 1717, får vi at vide, at enken *Maren Rasmusdatter* sad tilbage med seks børn, der altså er *Mettes Ericksdatters* halvsøskende. Hendes navn fremgår ikke af skiftet, og det kan ikke ses, om hun havde søskende.

Maren Rasmusdatter var ikke så nem at slå ud. Hun fortsatte fæstet til sin død i 1740, idet hun mente, at hun kunne gøre det bedre selv end den 24-årige søn Erick Jacobsen, der var hjemme på gården. Hun blev begravet den 22. januar 1740 78 år gammel, men først den 11. november 1740 overtog den da 47-årige søn Nissumgård.

Nissumgård brændte i øvrigt i 1714, medens Jacob og *Maren* havde den.

Da Mickel Andersen døde i 1683 var det en trelænget gård på 64 fag, da den brændte var den på 108 fag, og da Erick Jacobsen overtog den, var den på 93 fag, og dens jordtilliggende var 16 tdr., 7 skp. og 1 fjk. hartkorn med en besætning på 12 heste, 4 stude, 8 køer, 6 ungdyr og 16 får. I indfæstning betalte han 20 rdl., så der har sandelig været tale om én af de større helgårde, hvilket også viser sig ved, at de kongelige fordringer (landgilde) var 2 gange det, der betaltes af helgårde.

Efter Erick Jacobsens død i 1767 blev Nissumgård overtaget af Peder Herschend, der var inspektør på Rathlousdal ved Odder. Han var der kun 1768-1770, men under ham blev gården gjort til en hovedgård.

Jacob Hansen Luxdorff er så interessant en person, at jeg må skrive nogle få linier om ham. Det forstås, at han var rig, og kilderne fortæller, at det nok ikke altsammen var tjent ved jordbruget. Det er nemlig sandsynligt, at han drev ulovligt krohold, hvilket begrundes med, at der altid var mange mennesker samlede, når der skete noget på Nissumgård, især bønder og ryttere. Desuden fandtes der ved skiftet efter ham et usædvanligt stort antal borde og andre møbler at sidde ved, og i den øverste stue - husets hjerte - stod Jacob Hansens kostbare destillationsapparat. Det var sædvanligt, at man viste sin rigdom ved at gå med sølvknapper på tøjet, men ingen kunne måle sig med Jacob Hansen. Optællingen viste, at han havde en bukkeskindstrøje med sølvlæster og 5 x 12 sølvknapper, en anden skindtrøje med 2 x 12, et par blå læderbukser med 2 x 12 + 9, en grå kjole med 10 x 12 + 9 og en stribet trøje med 2 x 12 + 9 sølvknapper. I alt 273 sølvknapper. Derimod var stuerne triste, fordi de endnu ikke var kommet på fuld højde her tre år efter branden¹³⁴.

Som nævnt var *Mette Ericksdatter* 95 år, da hun døde i 1772. Selv om

¹³⁴ Anna Rasmussen: Hylke Sogn i det attende århundrede. Hylke sognehistoriske arkiv, 250 s. + reg., 1980.

denne alder sikkert ikke er helt nøje, har *Maren Rasmusdatter* altså fået hende med *Erick* omkring 1677, da hun var en teen-ager på ikke meget mere end 15-18 år, dømt efter det, der står i kirkebøgerne. Derfor har hun sandsynligvis ikke været gift, selv om sådanne ægteskaber som bekendt blev indgået i de "højere" kredse på den tid.

Sidst i 1600-tallet havde *Erick Nielsen* fæste på en ryttergård i Hoved (nu Hovedgård i Ørridslev Sogn, en halv snes km syd for Nissumgård). Ifølge krigsjordebogen afstod han den til sønnen *Niels Ericksen* den 16. april 1699 på den betingelse, at han i sin livstid selv står for hele gården, og på den baggrund forundes sønnen gården i fæste for 6 rdl. i indfæstning. Ordningen skyldes antagelig, at *Niels Ericksen* ikke havde nået myndigheds alder. *Erick Nielsen* var gift med *Anne Christophersdatter*, som der var skifte efter den 18. januar 1710. I den forbindelse nævnes børnene *Niels* og *Christopher* i Horsens og *Rasmus Ericksen* på Rindelevgård (nu Sophienlund i Fruering Sogn, en 3-4 km fra Nissumgård).

Den 10. april 1714 var der skifte efter *Niels Ericksen* i Hoved, hvor det nævnes, at han var gift med *Dorthe Gregersdatter*. Han efterlod sig desuden den 2-årige søn *Gregers* for hvem farbroren *Rasmus Ericksen* i Rindelevgård var formynder. Den 28. marts 1729 var der skifte for den 17-årige *Gregers Nielsen* i Hoved. Yderligere var der *Mickel Ericksen* på Rindelevgård.

Ved studiet af kirkebøger og skifter kan det konstateres, at der har været nære relationer mellem disse børn og *Jacob Hansens* børn, men hvori de består, har ikke kunnet slås fast, og *Maren Rasmusdatter* kan ikke have været mor til nogen af dem, da den formodentlig ældste, *Rasmus Ericksen* døde i 1735 65 år gammel og var altså født i 1670, da *Maren* har været omkring otte år gammel. Derimod er der intet i vejen for, at *Erick Nielsen* kunne være faren - også til *Mette Ericksdatter*, men beviset mangler.

Inden vi går videre med slægten i Boes, skal vi lige møde *Maren Rasmusdatters* bedsteforældre og forældre.

Rasmus Pedersen og Maren Madsdatter

(aner nr. 2126 og 2127)

Det er ikke meget, vi ved om *Maren Rasmusdatters* bedsteforældre. Af lensregnskaberne fremgår det, at *Rasmus Pedersen* havde gård nr. 4 i Virring i Fruering Sogn i 1640/41 og i 1660/61. Han var gift med *Maren Madsdatter*, som efter hans død blev gift med efterfølgeren på fæstet, *Rasmus Jensen*, der havde gården fra 1664, hvorfor *Rasmus Pedersen* må være død omkring ved den tid. Der var skifte efter hende den 26. april 1681. Efter *Maren Madsdatters* første ægteskab var der 6 børn, hvoraf de 5 levede ved skiftet; heriblandt *Karen Rasmusdatter*, som blev *Maren Rasmusdatters* mor. Derimod har der åbenbart ikke været børn i hendes andet ægteskab.

Rasmus Rasmussen og Karen Rasmusdatter

(aner nr. 1062 og 1063)

Rasmus Rasmussen var rytterbonde i Svinsager i Fruering Sogn, hvor han blev begravet den 8. marts 1693 72 år gammel. Hans kone *Karen Rasmusdatter* blev begravet 22. marts 1705 76 år gammel. De havde sønnen *Rasmus Rasmussen*, som moren overlod gården til den 12. april 1699 (skifte 17. februar 1725) og datteren *Maren Rasmusdatter*, der, som vi så, fik datteren *Mette* med *Erick (Nielsen)* og blev gift med *Jacob Hansen Luxdorph* på Nissumgård.

4. led. **Erick Pedersen og Maren Lauridsdatter**

(aner nr. 132 & 133)

Peder Sørensens søn *Erick Pedersen* har sikkert drevet gården ved farens død i 1734, men han fik først fæste på gården den 22. juni 1737, da hans mor enken *Mette Ericksdatter* godvilligt afstod den til ham. Gården var i alt på 7-3-3-0 tdr. hartkorn indbefattet Valsgårds eng. Samme dag blev der imidlertid indgået en kontrakt, der bestemte, at *Erick Pedersen* afstod det halve af Valsgårds eng på 1 skp., 3 fjk. og 1 alb. som lægges til Rasmus Tommasens gård i Boes, så *Erick Pedersen* og efterkommere kun svarer kongelige attributioner af 7 tdr., 1 skp., 3 fc. og 2 alb. samt skov 1 skp. og 1 alb. Der var 46 fag bygninger med 7 heste, 2 stude, 4 køer, 4 ungdyr og 6 får.

Den 4. november 1736, blev *Erick Pedersen* trolovet med *Maren Lauridsdatter*, som vi husker fra Alkengård. Hun var af næsten samme alder som han, idet hun var døbt den 4. oktober 1711. Den 17. marts 1737 var der så brudevielse i Alken, hvilket må sige, at de to betydelige gårdmandsfamilier holdt en virkelig stor bryllupsfest. I de allerfleste tilfælde på den tid noteres det blot i kirkebogen, at de pågældende copulerede, men her er der altså direkte skrevet brudevielse.

Jeg har konstateret, at de i hvert fald fik seks børn, og at flere af dem døde som små. Flere af børnenes dåbsdag har det været vanskeligt at tyde. Således har jeg ikke med sikkerhed identificeret sønnen *Peder Ericksens* dåb, men da der ved skiftet efter faren den 9. september 1757 står, at han var 14 år, må han være født i 1743.

Erick Pedersen blev begravet den 8. maj 1755 kun knap 46 år gammel.

Jeg har ingen forklaring på, hvorfor det derefter tog 2½ år inden skiftet efter ham blev afsluttet. Det almindelige var, at den ældste søn overtog fæstet efter faren. Da han, som nævnt, kun var 14 år, kunne det jo ikke lade sig gøre lige med det samme.

Efter *Erick Pedersens* død fæstede Anders Rasmussen - antagelig ovennævnte Rasmus Tommasens søn - gården den 16. december 1755. Gården havde da samme hartkorn som nævnt ovenfor, men der var efter opgivelserne nu 65 fag bygninger med 9 heste, 6 køer, 8 ungdyr og 16 får.

Gården skulle jo drives videre og børnene opfostres. Der skete da også vældig hurtigt noget, idet *Maren Lauridsdatter* allerede den 8. august samme år - altså nøjagtig tre måneder efter mandens begravelse - ved kongebrev indgik et nyt ægteskab med Anders Rasmussen samme dag, som han overtog fæstet. Derfor var han selvfølgelig *Marens* lavværge ved skiftet. Hun var da 44 og han 23 år. Jeg har ikke fundet, at der kom børn i dette ægteskab, og han blev allerede begravet som 43-årig den 8. maj 1775 - 20 år efter den første mands begravelse.

Maren Lauridsdatter levede endnu en del år som opholdskone i Siim. hun blev begravet den 21. april 1782 72 år gammel.

5. led. **Peder Ericksen og Maren Jensdatter**

(aner nr. 66 & 67)

Ved stedfarens død i 1775 var *Peder Ericksen* efterhånden blevet 32 år og klar til at overtage fæstet. To år senere den 26. september 1777 blev han gift med sin bedstefars brorsøns datterdatter, nemlig *Maren Jensdatter* der var datter af *Jens Pedersen* og *Anne Sørensdatter* i Svejstrup og døbt den 17. marts 1754 (se afsnit XXX's 5. led og tavle 11 side 153).

Peder Ericksen var selvejer-gårdmand i Boes. Ud over dette er der ikke så meget at skrive om ham, for ægteskabet kom til at vare mindre end fire år, idet han blev begravet den 13. juni 1781 knap 40 år gammel. Der var et bety-

deligt skifte efter ham, så *Maren Jensdatter* sad ikke tomhændet tilbage - og det mere end på én måde, idet der også var døtrene *Maren Pedersdatter* på knap tre år og *Anne* på nogle måneder. Igen det sædvanlige problem!

Maren Jensdatter løste det ved allerede den 3. august at trolove sig med ungarl *Anders Jensen*, som hun blev gift med den 28. september 1781 efter kongelig allernådigste bevilling.

Anders Jensen har nok snarest derefter fæstet gård, da han ved folketællingen den 1. juli 1787 står som bonde og gårdbeboer - den sædvanlige betegnelse for en fæstebonde - i Nygårde lidt nord for Dover Kirke. Det var en ret stor gård *Anders Jensen* fæstede, for folketællingen viste, at der var tre tjenestekarle og en tjenestepige foruden familien. *Anders Jensen* står som 36-årig og *Maren* som 33-årig. Pigerne af 1. ægteskab var nu 8 og 9 år.

I det nye ægteskab fødte *Maren Jensdatter* syv børn. *Anders Jensen*, der efter bondefrigørelsen i 1788 kaldtes gårdmand, døde den 27. februar 1800 54 år gammel, og ved folketællingen året efter var de fem af børnene der stadig tillige med den 22-årige *Maren Pedersdatter* af første ægteskab. *Maren Jensdatter* sad da, som den der havde gården. Den 20. maj 1833 døde *Maren Jensdatter* som opholdskone i Nygårde.

Jeg ikke, hvem der købte *Peder Ericksens* selvejergård i Boes.

Som vi så i afsnit XXVIII's 4. led, blev datteren *Maren Pedersdatter* gift med *Laurs Mortensen* af slægten fra Emborg og fortsatte dermed min slægt op mod vor tid. Hermed forlader vi denne egn for at finde ud af, hvad der blev af sønnesønnen *Peder Laursen Sørensen*, efter at vi forlod ham i Kasted i 1883 (side 97). Blandt andet traf han pigen, *Else Marie Sophie Nielsen Skou*, men forinden skal vi møde hendes forfædre for at få den rigtige sammenhæng.

XXXII. Slægten Basse

(tavle 12 side 165)

Da min far var født i Hornslet, var det klart, at jeg skulle begynde med at søge slægten *Skou* der. Min søgen efter slægten i kirkebøgerne og skifteprotokollerne viste dog rimelig snart, at den kunne spores til *Bale* i *Mørke Sogn*, men den fortsatte søgen viste, at der eksisterer arkivalier, hvori en rod af slægten går meget længere tilbage i tiden.

På min vandring bagud i tiden fandt jeg, at en del af mine forfædre var fæstere under herregården *Rosenholm*. Min første indgang hertil var *Nicolaisens*¹³⁵ bog "*Rosenholm*" og *S. Sloth Carlsens*¹³⁶ bog om *Hornslet By*, der er værdifulde for studiet af slægten, og da min slægt har rod i slægten *Basse* fra *Ommestrup*, er desuden *Aage Sørensens* store artikel om *Ommestrup Hovedgårds* historie af uvurderlig værdi¹³⁷.

Aage Sørensen skriver, at hovedgården "*Ommestrupgård*" er død i erindringeren, og at han nu har sat sig for at fremdrage det, der er tilbage af historisk værdi. Her tager jeg lidt af gårdens historie med for at give en baggrund og en sammenhæng.

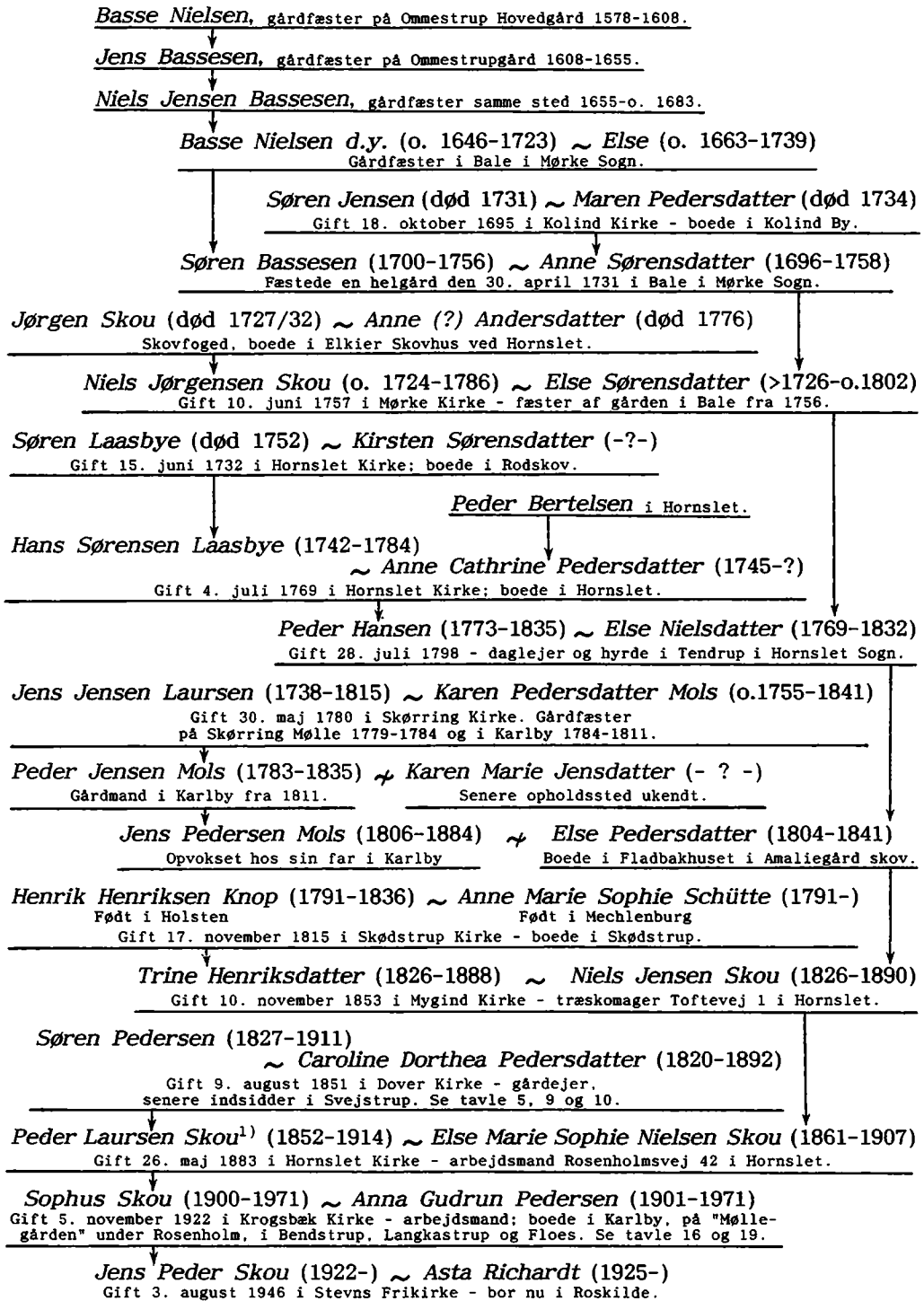
Stednavnet kan spores tilbage til 1100-tallet, hvor personen *Omar* (på latin hos *Saxo* bliver det "*Omarus*") må have haft en torp - altså en mark eller et bosted. I historien nævnes gården første gang i 1430. Fra den tid og fremefter kan der fortælles en lang historie om, at *Ommestrup Hovedgård* har været

¹³⁵ Frits Nicolaisen, red.: *Rosenholm*. Randers Amts hist. samfund, 1991.

¹³⁶ S. Sloth Carlsen: *Hornslet By og Sogn*. Hornslet Bogtrykkeri. 378 s. 1977.

¹³⁷ *Aage Sørensen*: *Ommestrup Hovedgård i Mørke sogn*. Arbob Randers Amt hist. samf. 7: 66-112, 8: 96-122, 9: 62-96, 10: 20-65, 1913-1916.

Tavle 12

¹⁾Han var døbt *Sørensen*, men han og børnene fik tilladelse navnet *Skou* i 1905.

beboet af adelige, at den muligvis har tilhørt gejstligheden og derefter kronen. Den blev så magelagt, arvet og solgt og omsider delt i to gårde. De blev på et tidspunkt fradømt ejermanden for begået majestætsforbrydelse og igen ind-draget under kronen, hvorefter de fæstedes ud til bønderne som ryttergods.

1. led. Basse Nielsen d. æ.

(ane nr. 2784)

Under min vandring bagud i tiden havde jeg tidligere mødt navnene Basse og Bassen. Derfor blev interessen for Ommestrup Hovedgård hurtig mere end historisk, idet en af mine fjerne forfædre nævnes i 1578 ved mageskiftet mellem kronen og Birgitte Ejlersdatter Rosenkrantz til Hevringholm (arvet efter faren Ejler Stygge), som havde en hel del gårde og gods, der gik til kronen, mod at hun fik Ommestrup Hovedgård. Det bevarede skiftebrev blev underskrevet af Frederik II på Skanderborg Slot den 2. oktober 1578, og jeg skal heraf citere det afsnit, der er af særlig betydning for slægten: "Tha haffue wij ther emod thill fyldiste wederlaug naadigst egien wdlaugd til for^{ne} jomfrw Birgitte Rozsenkrantz och hindis arffuinge thizse effther^{ne} wore och kronens gaarde och godtz her wdj wortt land Nørre Jutland liggendis, som er først vdj Øster Lizbiere Herrit Amestrup Hoffuitgaard *Base Nielzen* iboer skylder [betaler] aarligen IIII ørte rug, IIII ørte biug, IIII ørte hauffre, $\frac{1}{2}$ t^{ne} smør, III ørte malt [og] gesterij". Mængderne var anført i romertal - IIII = 4.

Her får vi altså at vide, at *Basse Nielsen* havde hele Ommestrup Hovedgård i fæste, og hvor meget han betalte i landgilde. Størrelsen heraf siger os intet, før vi får at vide, at 1 ørte rug = 10 skpr., 1 ørte byg = 12 skpr., 1 ørte havre = 20 skpr. på den tid. Desuden var 1 tnd. rug = 1 tnd. byg = 2 tndr. havre = 1 tnd. hart korn. Tælles det hele sammen og dertil lægger gæsteriafgiften bliver det til 22 tønder landgilde hartkorn. En rigtig forståelse af størrelsen får vi ved sammenligning med Rosenholm, der på samme tid svarede 37 tønder landgilde hartkorn. Så Ommestrup Hovedgård har på den tid været ca. to tredjedele så stor som Rosenholm, hvad det angår.

Det kunne efter dokumentet se ud til, at *Basse Nielsen* har været fæster på gården før mageskiftet i 1578, men nok ikke særlig længe, for han var fæster på gården indtil 1608, og det viser sig, at han var den sidste fæster af Ommestrup Hovedgård.

Basse Nielsen havde efter alt at dømme sønnerne *Jens*, *Niels* og *Rasmus*, som blev tilgodeset ved skiftet i 1608.

2. led. Jens Bassen

(ane nr. 1392)

Det viser sig, at Ommestrup Hovedgård i 1608 blev delt i to gårde, og matrikelkortet viser, at fremgangsmåden ved delingen var så bogstavelig, at skillelinien gik både over gårdsplads og gennem huse, ligesom hovedbygningen blev indrettet til to beboelser. Matr. nr. 1 blev herefter kaldt Ommestrupgård, og den tilfaldt *Jens Bassen*, som sandsynligvis har været den ældste, og har måske, som traditionen bød, været opkaldt efter morfaren. Matr. nr. 2 tilfaldt *Niels Bassen*, som selvfølgelig er opkaldt efter farfaren. Ved skiftet har *Rasmus Bassen* sandsynligvis været en ganske ung mand, som der ikke vides andet om, end at han havde sønnen *Basse Rasmussen*, der var gårdfæster i Ommestrup i 1662.

I de følgende år sker der meget omkring Ommestrupgård, men *Jens*

SØNDERHALS HERRED

ØSTER LISBJERG HERRED

MOLS HERRED

HELGENÆS

Bassesens navn nævnes ikke mere. Derimod står han som tingsvidne ved Øster Lisbjerg Herredsting efter en brand i Skæring i 1613.

3. led. Niels Jensen Bassesen

(ane nr. 696)

I 1655 fæstede *Niels Jensen Bassesen* Ommestrupgård, og selv om det ikke nævnes, kan der næppe være tvivl om, at han var søn af den foregående fæster. I jordebogen for året 1655-56 står der, at han skulle betale "2 ørtte roug, 3½ ørtte biugh, 2 ørtte hafre, 1 fjerding smør. Denne skat lå jo fast fra år til år, og det er derfor, det antages, at han overtog fæstet på den tid. Fra 1661 træffes han under navnet *Niels Jensen Bassi* (*Bassesen* latiniseret).

Det var efter svenskekrigene, som medførte en navnløs elendighed blandt bønderne og ejernes økonomiske sammenbrud, hvilket blev til byens fuldkomne ødelæggelse i den næste snes år. Det var sognepræsten, der indberettede dette, men bymændene slutter op med følgende påtegning: "Forschreffne Omestrup mend och Peder Pedersen Soelgaard i Balle ehr meedtiener meed huer andre til Offuergaardt, och wi ehr gandsche megit forschyldet vdj schyld och landgiel, for voridtz march er meget ond och slem. Tell weterligheed haffuer vi forschreffne Omestrupmend och Peder Pedersen Soelgaard wor naffne meed trende bogstaffue vnderschreffne". Som første underskriver står *N. J. B.* for *Niels Jensen Bassesen*. Opgørelser over høsten viser da også, at udbyttet er gået ned til omkring en tredjedel af det, det tidligere var oppe på.

I Trap: Danmark står der, at Ommestrupgårde (altså matr. nr. 1 og 2 til sammen) i 1662 vurderedes til 20 tdr. hartkorn, hvilket svarer rigeligt til to halvgårde, så tiderne må ret hurtigt have forandret sig.

I 1683 blev fæstet af Ommestrupgård overtaget af Rasmus Nielsen, som rimeligvis var søn af *Niels Jensen Bassesen*. Han bortforpagtede jorden men stod alligevel som fæster i byen i 1690. Det er uvist, hvornår han døde, men af de begivenheder, der fulgte, må det nok være sket omkring ved den tid.

Derefter står der ikke mere om slægten *Basse* i forbindelse med Ommestrupgård. Til gengæld begynder den at optræde i nabobyen Bale. Det sidste Sørensen nævner om personer tilhørende slægten står i forbindelse med opgørelsen af dødsboet efter Anne Christensdatter (*Basses*) mand i 1742, hvor Peder Bassesen og *Søren Bassesen* i Bale samt hendes far Christen Nielsen Basse i Balskov står som kreditorer (enken angav at være dem "bortskyldige" forskellige småsummer). Disse personer træffer vi igen hos S. Sloth Carlsen i Hornslet By og Sogns historie.

I Aage Sørensens indledning til historien om Ommestrup Hovedgårds omskiftelige tilværelse nævnte han, at der også var en majestætsforbrydelse med i billedet. Det forklarede han nærmere senere i teksten. Da det skete i *Niels Jensen Bassesens* tid og tillige giver et grotesk tidsbillede, skal sagen kort refereres her.

Under omskiftelserne kom Ommestrupgård sammen med Ommestrup By i slægten Lykkes eje. Ved skiftet i 1657 arvede Kaj Lykke en 7-8 herregårde og herunder også Hevringholm, der som tilliggende havde Ommestrupgård og Ommestrup By.

Det var i tidens ånd at leve let, og Kaj Lykke holdt sig ikke tilbage. Således stod han i forhold til en af tjenestepigerne på Rantzausholm, og det gav selvfølgelig anledning til snak, hvilket pigen fandt pinligt og tænkte på at bryde forbindelsen. Derfor skrev Kaj Lykke et brev til hende og forklarede, at hun ikke skulle tage sig af folkesnakken, for "I skulle høre, hvad de taler om vores dronning, at hendes lakajer ligger i med hende, hvilket vel og er sande, efterdi at hun gør sig hel gemen med dem".

Vel er det sandt, at dronning Sophie Amalie ligesom Kaj Lykke levede med i tidens ånd, men har man sit liv kært, skriver man ikke sådan om landets dronning. Brevet kom i uvenners hænder, og sagen endte med, at Kaj Lykke blev fradømt liv, ære og gods. Ære og gods kunne man tage, men fuglen var fløjet til udlandet; nærmere betegnet til Skåne. Det skabte en så uhyre op-hidselse hos dronningen og hoffet, at der blev fremstillet en dukke forestil-lende Kaj Lykke, og den 5. september 1661 blev den henrettet på slotspladsen. Til beskyttelse af begivenheden var retterstedet omgivet af militært opbud på 600 mand.

Dronning Sophie Amalie var hård mod dem, hun ikke kunne lide. Her så vi, hvordan det gik Kaj Lykke; mere kendt er det, at hun var direkte skyld i, at Leonora Christine kom til at sidde i Blåtårn i 22 år. Da dronningen døde i 1685, fik Kaj Lykke lov til at komme tilbage til Danmark, og Leonora Christine blev frigivet fra Blåtårn¹³⁸.

Inden vi forlader Ommestrupgård, skal der endnu en lille krølle på. Christense Lykke, der havde arvet Ommestrupgård, var i sit andet ægteskab gift med general Frederik von Arenstorff, der o. 1665 pantsatte Ommestrup-gårde til botaniker og hofmedicus Simon Pauli (1603-1680) i København. Hans arvinger afstod gårdene til kronen, som udlagde dem til ryttergods. Det var dog ikke det, Simon Pauli blev berømt for. Når hans navn stadig huskes, skyl-des det, at han tegnede det store botaniske værk "Flora Danica", der senere blev forlæg til det berømte spisestel af samme navn (Trap: Danmark).

Efter endnu nogle omskiftelser endte Ommestrupgårde under Vosnæsgård. Det er i øvrigt yderst tvivlsomt, om disse begivenheder, som vi jo kalder hi-storie, overhovedet har været kendt af de fæstebønder, der dengang drev gårdene.

Godset Rosenholm,
som mine forfædre kan have set det

Vi nærmer os nu den del af slægten, der bærer navnet *Skou*. Den spores også tilbage til Mørke Sogn, men kom i løbet af et par generationer til Hornslet Sogn, hvor der var andre, der giftede sig ind i slægten. Dem skal vi se på først.

I Hornslet Sogn ligger det store smukke gods Rosenholm med hovedgår-den på nogle lave arealer og omkranset af skov nord for byen. En række af ejerne er store berømt heder fra danmarkshistorien. De skal ikke opremses her, men det skal tilføjes, at rigdommen øgedes ved arv og giftermål, og det må jeg give et indtryk af.

Erik Rosenkrantz (1612-1681) var tre gange gift, og hver gang forøgedes besiddelserne. I 1662 solgte han et gods på Falster og erhvervede 186 tdr. htk. i Kalø Len, bl. a. 14 gårde i Mørke og Ugelbølle. En del af dette gods blev lagt ind under Vosnæsgaard, som han ejede. Som vi kan se, svarer det til det, der skete med Ommestrup og Ommestrupgård.

Det er Erik Rosenkrantz, der har givet Rosenholm Gods den skikkelse, som det beholdt, indtil fæstegodset blev bortsolgt. Omkring hovedgården på 67 tdr. htk. lå godset, der omfattede byerne Hornslet, Tendrup, Rodskov, samt Es-kerød og Krajbjerg i Hornslet Sogn, Mørke, Bale og Baiskov i Mørke Sogn, Karlby i Krogsbæk Sogn, ialt ca. 500 tdr. htk. For få år siden blev der udgivet en flot bog om Rosenholm og dens ejere. Heri er der udmærkede kort over fæstegårdenes antal i disse områder (se fodnote 135 s. 164). Ved Erik Rosenkrantz død overtog enken Margrethe Krabbe Rosenholm og fik skøde på

¹³⁸ Politikens Danmarkshistorie, bd. 8, 1964. Vi kender desuden historierne fra Carit Etlars "Gøngehøvdingen" og Helle Stangerups "Spar dame".

Vosnæsgaard. Hendes søn, Iver Rosenkrantz solgte i 1719 Vosnæsgaard til Joacim Gersdorff, medens en datter overtog Rosenholm. Stamhuset Rosenholm var i 1744 på 666 tdr. htk.

Sidst i 1700-tallet ejedes Rosenholm af Frederik Christian Rosenkrantz. Han var diplomat og gik ind i centraladministrationen, hvor han en overgang var overkrigssekretær. Da kronprins Frederik - den senere Frederik VI - i 1784, den dag han blev myndig, lavede paladsrevolution og fjernede sin stedmor tillige med hendes regering og i stedet dannede sin egen, blev F. C. Rosenkrantz gehejmestatsminister og leder af admiralitetet, men han trak sig tilbage i 1788, fordi han var modstander af stavnsbåndets ophævelse. På egnen blev han kaldt "den onde baron".

Kronprinsen lavede ikke dette kup uden støtte i baggrunden. Således havde C. D. F. Reventlow og andre forberedt et nyt statsråd. Blandt andre ønskede han den gamle A. G. Molkte til Bregentved med, selv om han længe havde været holdt udenfor, men han var dog den første, der allerede midt i århundredet havde gjort forsøg på at ophjælpe bønderne. Reventlow ønskede også ovennævnte Fr. Chr. Rosenkrantz med "trods alle hans slette egenskaber". Argumentet var, at han var farligere uden for statsrådet end som medlem. Han blev udnævnt til øverste civile leder af marinen (marineminiater) - ikke en stilling, der var særlig central i magtkampen. Vi kan da også følge, hvordan han sammen med 103 andre godsejere konspirerede mod den regering, han selv sad i. Reventlow kaldte han "denne urimelige og ukyndige mand" og gjorde kronprinsen opmærksom på, at "Rosenkrantzterne var i Danmark før Oldenborgerne" (kongeslægten)¹³⁹. Vi skal høre mere om ham nedenfor.

4. led. Basse Nielsen d.y. og Else

(aner nr. 348 & 349)

Jeg kalder *Basse Nielsen* (o. 1646-1723) den yngre, fordi hans formodede oldefar havde samme navn. Vi kan vel ikke med 100% sikkerhed sige, at den *Niels Jensen Basseten*, der fæstede Ommestrup Hovedgård i 1655, er far til denne *Basse Nielsen*, men sandsynligheden taler stærkt for det. Sønnen Rasmus Nielsen, der fæstede Ommestrupgård i 1683, har nok været den ældste, hvorfor det er rimeligt at broren har fæstet gård i nabobyen Bale, og *Niels Jensen Basseten* kan udmærket have haft et par sønner en lille halv snes år, før han tager fæste.

Man kan så spørge, om ikke han kan være efterkommer af den Niels Basseten, der i 1608 fæstede gård nr. 2 i Ommestrup. Joh, den mulighed eksisterer, men ikke af eller blandt dem, der fæstede denne gård.

Ifølge S. Sloth Carlsen fæstede Søren Basse gård matr. nr. 4 i Bale i 1686. Det må være ham, der er anført som kreditor i ovennævnte skifte, og han må høre til slægten, men han kan kun være søn af den *Basse Nielsen*, jeg har her, hvis denne har været to gange gift og haft en søn Søren i begge ægteskaber - sådant forekom ikke sjældent i ældre tid. Peder Basseten, som også er nævnt, var søn af Christen Nielsen Basse i Balskov og således antagelig bror til den nævnte Anna Christensdatter (Basse). Det er derfor sandsynligt, at *Basse Nielsen* i Bale og Christen Nielsen Basse i Balskov og var brødre.

Så meget om det, der peger bagud mod Ommestrup. Det der peger mod slægten fremover er lige så vigtigt og tungtvejende.

Under den 4. april 1718 kan man i Viborg Landstings Skøde- og pante-protokol se, at "En gård Peder Sørensen forhen haver beboet [i Bale By], og

¹³⁹ Claus Bjørn: Den gode sag. En biografi om Christian Ditlev Frederik Reventlow. 344 s. Gyldendal, 1992.

nu bebos af *Basse Nielsen* og Christen Nielsen, skylder årlig landgilde 2 tdr. rug, 4 tdr. 4 skp. byg, 5 tdr. havre, 1 brændsvin, 1 otting smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 2 snese æg. Hartkorn 6 tdr. 6 skp. 2 fjk. 1 alb.". Det beviser, at brødrene *Basse Nielsen* og Christen Nielsen på den tid boede sammen i Bale.

Baggrunden for oplysningen skal jeg resumere nedenfor.

Vi kan ane, hvem *Basse Nielsen* antagelig var gift med, idet *Else Basses* af Bale bar Rasmus Helboes søn af Ugelbølle til dåben 6. søndag efter påske [16. maj] 1706. I 1710 stod hun fadder for Søren Jørgensens datter, og den *Else Møllers* af Bale, der blev begravet 3. søndag efter Trinitatis [14. juni] 1739 76 år gammel, kan være den samme. De første indicier er uomtvistelige, medens det tredje kan være mere end én person, selv om der ikke i kirkebogen er andre at vælge imellem med den alder. Møllers kan betyde møllerens kone, og det er da muligt, at *Basse Nielsen* har været møller. Det kan også betyde Møllers kone, og så er hun ude af billedet. Noget helt andet er, som vi skal se i det følgende, at Else er et af de hyppigst forekommende pigenavne i slægten fra da af og helt frem til vor tid.

Basse Nielsen blev begravet den 20. juni 1723 77 år gammel, og den alder gør, at det er muligt at identificere mindst fire af hans børn. Da der imidlertid er en aldersforskel mellem ham og konen på 17 år, må det anses for meget sandsynligt, at ægteskabet med *Else* har været hans andet.

Slægten førtes videre af sønnen *Søren Basseten* - kaldet *Søren Basse*, der blev gift med *Anne Sørensdatter* og fæstede gård i Bale, men inden vi møder dem, skal vi møde hendes forældre i Kolind og erfare, hvad der gik forud, men først hvorfor Viborg Landsting blev blandet ind i begivenhederne.

Sagen Svend Sparre

Hovedaktøren i nedennævnte sager var Svend Madsen Sparre, der var præst i Thorsager og Bregnet samt provst for Øster Lisbjerg Herred. Han blev født i Sorø i 1676 som søn af overførster og byfoged Mads Christensen Sparre. Student i Sorø i 1694 og mag. 1704. Præst 1702 og provst 1728. Han døde 22. marts 1742. Svend Sparre var gift med Dorothea Nielsdatter Hiersing (1686-1759), der var datter af godsinspektøren *Niels Nielsen Hiersing* på Frijsenborg, som vi jo har mødt ovenfor. Dorothea Nielsdatter Hiersing var først gift med forpagteren af Norringgård Søren Olesen Franck, der døde i 1708¹⁴⁰.

Gengivet efter Ole Bech Knudsens afskrift:

"Viborg Landsting. Skøde- og panteprotokol 1717-20. (B24, 674).

Fol. 287a-b.

Auktionsskøde 2/4 1718 udstedt af Christian Foss, forpagter på Vosnæsgård, konstitueret auktionsdirektør på velagte Anders Rasmussen af Kankbølle, birkedommer til Rosenholm og Vosnæsgårds Birker, hans vegne, udi hans lovlige fald, og Peder Fogh på Vosnæsgård, birkeskriver til bemeldte birker.

Gør vitterligt, at som højædle og velbårne, nu salg fru Margrethe Krabbe, afgangne Hr. Erich Rosenkrantz til Rosenholm og Vosnæsgård, deres arvinger, ved offentlig auktion haver ladet bortsælge fra Vosnæsgård, en del tiender, jorde[ogods], provsti korn, og deslige, efter derom udgangne plakaters videre formelding, så haver vi samme auktion forrettet, på bemeldte Vosnæsgård, den 2. august 1717, hvor da velærværdige, hæderlige og meget vellærde, mag. Svend Sparre udi Thorsager, sognepræst til Thorsager og Bregnet sogne, som højestbydende er vorden tilslagen efterskrevne jordegods:

[Som i Svend Sparres pantebrev af 4/4 1718 til Laurids Fogh]. 10 gårde

¹⁴⁰ J. Estrup: Svar på spørgsmål. Sønderhald Herreds justitsprotokol 1735. Pers. hist. T. 7. rk. 3. bd. s. 75, 1919.

og 1 hus, htk. 69-0-3-2.

Efter auktionsbudet opløb hver tønne i 60 Rdl. Ialt 4146 Rdl. 5 Mk. 4 Sk.
Datum Viborg, 2. april 1718. C. Foss. Peter Fogh.
Auktionen i Vosnæsgård Birks auktionsprotokol.
Tinglæst Viborg Landsting, 29/6 1718, nr. 31".

Og videre:

"Viborg Landsting. Skøde- og panteprotokol 1717-20. (B24, 674).
Fol. 249a-250a).

Panteobligation 4/4 1718 fra Svend Sparre, sognepræst for Thorsager og Bregnet, til højagtbare og velfornemme Laurids Fogh, forpagter på Skårupgård, for 2000 Rdl. Rente 5%.

Sikkerhed i det mig tilhørende frie og ubehæftede jordegods liggende udi Kalø Amt, Øster Lisbjerg Herred, Mørke Sogn". Her følger så en opremsning af, det der er tale om, her iblandt som nævnt *Basse Nielsens* fæstegård i Bale.

Og ydermere:

"Viborg Landsting. Skøde- og panteprotokol 1731-37. (B24, 682).
Fol. 249a-b).

Pantebrev 2/4 1733 fra mag. Svend Sparre, provst udi Lisbjerg Herred, og sognepræst til Thorsager og Bregnet, til Hevringholms Skole, sal. oberst Friises stiftning, for 2200 Rdl., som Hans Velædle Højjærværdige Doctor Johan Ocksen, biskop over Aarhus Stift, som ober direktør over stiftningen mig haver lånt. Rente 5%.

Sikkerhed i mit frie og ubehæftede jordegods, beliggende udi Kalø Amt, Øster Lisbjerg Herred, Mørke Sogn". Her følger igen en opremsning.

Og endnu en gang:

"Viborg Landsting. Skøde- og panteprotokol 1731-37. (B24, 682).
Fol. 416b:

Pantebrev 3/5 1734 fra mag. Svend Sparre, sognepræst for Thorsager og Bregnet, provst udi Øster Lisbjerg Herred, til ædle Sr Andreas Stæhr, rådmand i Aarhus og forvalter ved friherskabet Marselisborg, for 312 Rdl. 3 Mk., rejsende sig af tilforn rede lånte penge, efter min til ham udgivne obligation af 2. april 1729 på kapital 250 Rdl., hvilken kapital han mig fremdeles låner. Rente 5%.

Sikkerhed i mit jordegods i Bale og Balskov, næstefter Hr. biskoppen Dr. Johan Ocksens mig lånte 2200 Rdl. på Hørning Hospitals vegne.

Ingen specifikation af fæsterne.

Datum, Thorsager Præstegård, 3. maj 1734. Svend Sparre.
Læst på Viborg Landsting 16. juni 1734".

Og så gik den ikke mere:

"Rosenholm Birk. Auktionsprotokol 1735-1823. (B53I, 17).
Fol. 2a-9a).

Auktionsforretning 25. november 1735, efter indkomne begæring fra hans højædle højjærværdighed doctor Johan Ocksen, biskop over Aarhus Stift, som oberdirektør for salig Hr. oberst Friises stiftning til Hørning Hospital, holdet udi Balskov gårde, på samme gårde tillige med Balle By, for kapital 2200 Rdl. med sine pådragne renter og årsagede omkostninger, som provsten mag. Svend Sparre i Thorsager til Hørning Hospital er skyldig, efter hans udgivne pante-forskrivning af dato 2. april 1733, med der på leverede dom af 14. september sidst afvigte, samt udlæg af 11. og 12. oktober næst efter.

Og indfandt sig på bemeldte Hr. biskoppens vegne, Sr Niels Nielsen, forpagter ved Marselisborg, som fremviste bemeldte dom med tilføjede obligation og indførsel, hvilke han begærede under denne forretning måtte læses, påskri-

ves og hannem igen tilstilles, hvilket og skete.

Og for at vise, at denne auktion lovlig er bleven proklameret, fremviste Sr Niels Nielsen en af de derom publicerede plakater, hvilken lyder således:

Gives hermed tilkende, at førstkommende 25. november ved 10 klokkeslet formiddag bliver Balle By og Balskov gårde udi Kalø Amt, Øster Lisbjerg Herred, Mørke Sogn beliggende, hvis hartkorn er ny matricul [den må være fra 1688] 69 tdr. 3 fjk. 2 alb., /:som af provsten velærværdige magister Svend Sparre i Thorsager, til Hørning Hospital er pantsat, samt ved indførsel efter dom, bemeldte hospital for sin fordring udlagt:/, udi fornævnte Balskov gårde ved offentlig auktion opråbt, og en fornøjelig bud sker, den højestbydende solgt og tilslagen. Conditionerne tilligemed jordebogen bliver på auktionsstedet bekendtgjort, og ere derforuden at finde på posthuset i Arhus, og hos Sr Hasenbalck i Randers. Liebhaberne ville behage sig betimelig at indfinde.

Kanchbølle, den 28. oktober 1735.

Anders Rasmussen Munch

Hr. rådmand Andreas Stæhr fra Arhus mødte ved denne forretning, og til Liebhaberne såvelsom den ventende købendes efterretning gav tilkende, at han efter Hr. provst Sparres panteforskrivning af dato 3. maj 1734, og påfulgte dom den 9. november 1735, var anden prioritetshaver i Balle og Balskov gods, som nu ventes for den summa croner og courant 312 Rdl. 3 Mk., for hvilke bemeldte dom tilfinder mag. Sparre at gøre skadesløs betaling. Til den ende er og idag forhen bemeldte Hr. rådmand Stæhr indført til skadesløs betaling i den købe skilling, som godset ved højeste bud måtte udbringe næstefter hans højærværdighed Hr. biskoppen, hvilken betaling er regnet til skadesløs at beløbe sig til 363 Rdl."

.... "Jordebog, fol. 8b, dateret 6/10 1735.

[Der mangler tilsyneladende to blade i protokollen, fol. 5 og 7, hvorpå selve auktionen må være beskrevet. Køberen har imidlertid været ejeren af Rosenholm].... Viborg Landsting. Skøde- og panteprotokol 1731-37. (B24, 682).

Fol. 632a-b.

Auktionsskøde 28/4 1736 udgivet af Anders Rasmussen Munck, kgl. Majts. forordnede birkefoged til Rosenholms og Vosnæsgårds birketing, og Rasmus Sørensens, birkeskriver til Rosenholm Birk.

Gør vitterligt, at såsom hans højædle og højværdighed Doctor Johan Oksen, superintendent over Arhus Stift, efter lovlig erhvervede dom over provsten, velærværdige mag. Svend Sparre af Thorsager, afsagt på Sønderhald Herredsting den 14. september 1735 for kapital 2200 Rdl. med påløbende renter og omkostninger, som velbemeldte mag. Sparre til Hørning Hospital efter panteobligation af 2. april 1733 er skyldig bleven, hvor for er sket udlæg udi pantet Bale By og Balskovgård den 11. og 12. oktober 1735, haver med for nævnte provsten, mag. Svend Sparres samtykke ladet berørte jordegods komme under offentlig auktion, som er holdt udi Balskovgård den 25. november 1735.

Hans excelence, højædle og velbårne Hr. Iver Rosenkrantz til Rosenholm, ridder af elefanten, kgl. majts. højbetroede geheimeråd udi kancelliet, ved samme auktion var da højestbydende, og bemeldte gods er bleven tilslagen. Htk. 69-0-3-2. Ingen opregning af fæsterne.

Forrige Rosensholms ejere havde ved auktionsforretning af 2. august 1717, samt auktionsskøde 2. april 1718, selv solgt godset til mag. Svend Sparre. Nuværende købesum 3593 Rdl. 5 Mk. 12 Sk.

Datum, Kankebølle den 28. april 1736.

A. R. Munck.

Læst på Viborg landsting 16. maj 1736".

I forbindelse med auktionen blev der holdt inkvisitionsforretning ved Balle By og Balskov gårde i december 1735. Synsforretningen fandt sted 10., 12., 13., 14. og 16. december. Det vil sige, at man gik fra gård til gård og

undersøgte forholdene og udspurgte fæsterne. Herved viste det sig, at en del af dem slet ikke havde noget fæstebrev, og at det i tidens løb var frataget dem af Svend Sparre. Nogen særlig orden har der ikke været, men de optegnelser, der kom ud af synsforretningen, tegner et godt billede af gårdene og menneskene i de to områder. Ikke mindst er de af stor værdi for slægtsforskningen. Det benytter jeg mig af både i det foregående og det følgende, hvor det er relevant for min slægt.

Det er ikke let at vide, hvad der fik sognepræsten Søren Sparre til i den grad at forsøge sig som jorddrot. Derfor kan man gætte. Umiddelbart synes hans baggrund ikke at kunne have bragt de store midler, og præsteembedet kan heller ikke have kastet meget af sig. Derimod er det givet, at hans kone har haft en stor arv efter sine forældre og måske også efter sin første mand. Måske var det denne arv, Søren Sparre søgte at placere i jord, men han handlede altså så stort, at han måtte låne store summer og pantsætte sine bøndergårde som sikkerhed.

Som vi så, var Hørning Hospital én af dem, Søren Sparre lånte penge hos. Umiddelbart lyder det ejendommeligt, at der i en lille landsby langt ude på landet lå - og stadig ligger - et hospital med så stor økonomisk formåen, men det gør der faktisk. Den Hørningske Stiftelse som det retteligt hedder, blev oprettet af storgodsejeren oberst Hans Friis i de sidste år af 1600-tallet som hjælp til fattige. Den blev grundlagt på en stor formue, som voksede. Det er ikke her stedet at komme nærmere ind på dens historie. Den er vel beskrevet af A. T. Høy¹⁴¹.

Søren Jensen og Maren Pedersdatter

(aner nr. 350 & 351)

Under *Niels Jensen Bassesen* på Ommestrupgård nævnte jeg efterkommeren *Søren Bassesen* i Bale. Inden vi kommer til ham, må vi lige have fat i hans kone, der kom fra Kolind.

Søren Jensen i Kolind blev den 29. november 1685 gift med Anne Jensdatter. Ved dåben af datteren Maren den 22 maj 1687, var det Anne Marie Adriansdatter - antagelig præsten Johan Adriansen Crons søster - der bar barnet. Aret efter den 28. september 1688 fik de døbt datteren Karen, som blev båret af præstefruen Anna Thomasdatter. I kirkebogen står der under fastelavns søndag den 3. februar 1695: "hjemmedøbte *Søren Jensens* lille Anne her i Colind oc berettede moren, som døde strax efter oc blev begravet Dom. Invocavit [den 10. februar]", og videre: "Onsdagen d. 27. februar 1695 begravet *Søren Jensens* lille Anne". Ak ja!

Men trods alt gik livet videre. Allerede tirsdagen den 25. juni 1695 blev *Søren Jensen* trolovet med præstens pige [vel tjenestepige] *Maren Pedersdatter* og den 18. oktober gift.

Den 1. oktober 1696 døbte han igen en lille *Anne* for *Søren Jensen*, og denne gang var det Birgitte Jensdatter - antagelig hans søster, der bar barnet. Der kom endnu fem børn i familien.

Den 15. november 1722 blev nævnte *Anne Sørensdatter* i Kolind gift med Jens Lauridsen af Balskov. Faren *Søren Jensen* og broren Jens Sørensen var forlovere. Som vi straks skal se, blev dette ægteskab kortvarig.

Jeg har ikke fundet, hvad *Søren Jensen* levede af. Den 1. søndag i advent, 2. december 1731 blev han begravet, og den 2. maj 1734 blev der lagt jord på *Maren Pedersdatter*.

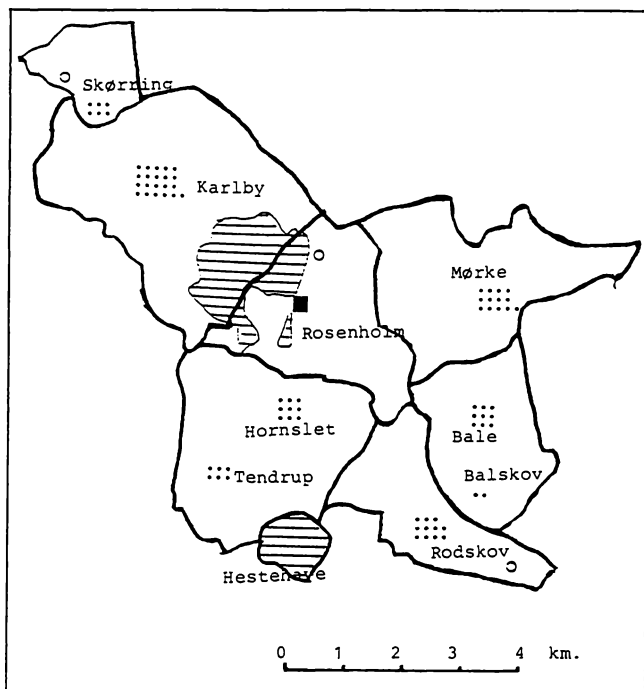
¹⁴¹A. T. Høy: Oberst Hans Friis og Den Hørningske Stiftelse. Arbob Randers amts hist. samf. s. 5-111, 1937.

5. led. Søren Bassesen og Anne Sørensdatter

(aner nr. 174 & 175)

Jens Lauridsen og *Anne Sørensdatter* bosatte sig naturligt nok i Balskov, og det vides, at det var den gård Laurids Rasmussen havde haft, så han har efter al sandsynlighed været Jenses far. Gården havde 7-1-1-0 tdr. hartkorn og betalte i årlig landgilde 2 tdr. rug, 4 tdr. 4 skp. byg, 5 tdr. havre, 1 brændsvin, 1 otting smør, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 2 snese æg.

Her fik de den 30. januar 1724 døbt sønnen Laurids Jensen. *Annes* far *Søren Jensen* og bror Jens Sørensen samt Jenses søskende Anders Lauridsen og Maren Lauridsdatter fra Bale var blandt fadderne. Endnu 26. december 1726 fik de døbt datteren Maren. Omkring ved samme tid må Jens Lauridsen være

Figur 14. Kort over Rosenholm Gods fæstegårde 1735-1850. Det skraverede område nordvest for Rosenholm er Amaliegård Skov. Sydvest herfor, hvor der også var skov, lå Elkærgård med nogle huse. Cirklerne angiver møller. Kortet er gengivet efter Frits Nicolaisen 1991. Se fodnote 135 s. 164.

død, men det er ikke fundet noteret, hvornår det skete.

På et tidspunkt derefter blev *Søren Bassesen* og *Anne Sørensdatter* gift, det har bare ikke været muligt at finde oplysninger herom.

Blandt "diverse dokumenter" i Rosenholm godsarkiv (1735-1896. (G 308, 79)) findes følgende: "*Søren Bassesen* har en helgård på 6-4-1-0 tdr. hartkorn. [Af] mandskab, er en enrouleret karl Mads Christensen, som godset vedrører.

Manden har og en stiftsøn, navnlig Laurs Jensen, 12 år. Manden beretter ingen fæstebrev at have, eller har haft, siden han gården fæstede den 30. april 1731, hvilken tid han betalte mag. Svend Sparre den accorderede fæste, og gården antog.

Restance hæfter ingen på denne gård, enten af kongl. contributioner el-

ler landgilde, såvidt manden beretter, men hans kvittansbog viste u for kvitteret for 1734 års landgilde, som skal alt være afklaret, og lover ellers manden herefter at rede fra sig hvis bør [det vil sige, at *Søren Basseten* ikke skylder noget, men skulle der være noget, vil han gøre rede for sig]. Denne mands tilstand synes at være god".

Søren Basseten og *Anne Sørensdatter* har altså været gift på det tidspunkt og nok blevet det nogle år tidligere.

De fik datteren *Else*, der må være født omkring 1727-1730. Hendes dåb er ikke påvist, men hun har været der, for hun optræder som voksen og bliver min ane. Desuden fik de den 26. juni 1736 et dødfødt barn og Jens Sørensen døbt den 19. oktober 1738.

Desværre er der ikke bevaret skifter fra Rosenholm godsarkiv fra perioden 1741-1785. Derfor er der ingen skifte efter *Søren Basseten*.

Han blev begravet den 25. august 1756 56 år gammel og *Anne Sørensdatter* halvandet år senere den 5. februar 1758 64 år gammel.

Inden vi forlader slægten Basse i Bale, skal det lige nævnes, at Peder Basseten og Christen Nielsen Basseten i 1735 havde hver sin halvgård ved siden af *Søren Bassetens* helgård.

XXXIII. Slægten Skou

(tavle 12 side 165)

1. led. *Jørgen Skou* og *Anne (?) Andersdatter*

(aner nr. 172 & 173)

Det har været ret vanskeligt at finde bagud i slægten Skou. Vi skal nu se hvorfor. Det var klart, at *Søren Basseten* og *Anne Sørensdatters* datter *Else Sørensdatter* blev gift med *Niels Jørgensen*, der efter giftermålet kaldte sig *Niels Jørgensen Skou* eller *Niels Skou*. Jeg var længe af den opfattelse, at *Anne Sørensdatter* måtte være datter af gårdfæster Søren Skow i Mørke, men det fandt jeg aldrig belæg for. *Niels Jørgensen Skou* skulle være født i 1724, men han findes ikke døbt i Mørke Kirke. Der var slet ikke noget at gå efter, men så sendte Ole Bech Knudsen mig den afskrift af "Sagen Svend Sparre", som vi så ovenfor, og i listen fra inkvisitionsforretningen over fæstebønderne i Bale i december 1735 findes følgende:

"Christen Schov haver en halvgård på 3-2- $\frac{1}{2}$ -0 tdr. hartkorn. Af mandskab er ved stedet, som godset vedrører, en stedsøn *Niels Jørgensen*, 10 år. I gården er ellers [desuden] en husinderste, som har en søn Laurs Jacobsen, 11 år. Af fæstebrev haver han ligesom formeldte [foregående] ingen bekommet [fået]. Folkene har været ved dette sted i 5 år, ere unge og tilstanden mædelig, efter beretning er de arbejdsomme, så der kan være håb, når de bliver noget hjulpet". Stedsøn kan vel kun betyde, at Christen Skou var eller havde været gift med moderen.

Vedrørende en anden gård nævnes et hus, som forhen henhørte til det sted, som Christen Villadsen nu bebor. Dette navn nævnes ikke andre steder ved synsforretningen, men der synes at være tale om Christen Skous hus, hvis stederne har ligget i bogstav rækkefølge. Man kan så spørge, om det da er den samme person. Joh, det kan det godt være. Ved den såkaldte inkvisitionsforretning har man talt med dem, der boede på gårdene. Har man den ene gang talt med Christen Skou selv og den anden gang med hans nabo, kan der let være tale om patronymikon den ene gang og tilnavn den anden.

Det gav grundlag for fortsat søgen, men hvem var Christen Skou, og hvor kom han fra? Noget tyder jo umiddelbart på, at Christen Skou kunne være identisk med Christen Villadsen, og det bestyrkes af, at sidstnævntes kone, *Anne Andersdatter* efter mandens død 59 år gammel i 1762, kaldtes

Christen Skous enke (*Anne Skou*). Hun døde i 1776 84 år gammel. Det er vel ikke nok, men det bestyrkes eller slås fast af det følgende.

Den 27. april 1732 trolovedes Christen Villadsen af Balskov og *Barbara Andersdatter* af Hornslet, og den 22. juni blev de gift, står der i Hornslet kirkebog. Dette ægteskab varede særdeles kort, for den 11. oktober 1733 blev Christen Villadsen af Bale gift med *Anne Andersdatter* af Hornslet, som altså på den tid har været omkring 41 år. De fik kun ét barn, nemlig *Barbara Christensdatter*, hvis dåb hverken findes i Hornslet eller Mørke kirkebog, men det gør hende ikke uvirkelig. Hun stod nemlig fadder for *Niels Jørgensen Skou* og *Else Sørensdatters* tre første børn. Dermed beviser hun den nære tilknytning til familien. Hun blev iøvrigt gift med Jens Sørensen fra Karlby, som den 17. februar 1766 fik fæstebrev på hendes fars gård.

Af ovenstående fremgår det, at Christen Skou *alias* Christen Villadsen i 1735 havde haft fæstet i Bale i 5 år og har således haft det, før han kom ind i de to giftermål. Sporene peger på, at han forinden var i Hornslet, hvor kirkebogen begynder i 1716. Til at begynde med er den temmelig elendig; alligevel fandt jeg følgende:

Søndag den 19. februar 1716 var der følgende to barnedåb i Hornslet Kirke: "*Jørgen Skou* fogdens barn i Elkier Skov kaldet Maren. En fremmed kone fra Søby bar det. Faddere Jens Smed i Tendrup og Ras Høj".

Den fremmede kone vil vel bare sige, at præsten ikke har kendt hende.

Samme dag: "Christen Skou fogedes barn fra Karlby Skovhus. Inger Fadboes [?] pige bar det. Faddere Jens Rygter og Mette Kok". - intet mere - intet navn på barnet!

Videre: "Den 5. august 1716 confirmeret Mogens Skous datters dåb af Kreibierg kaldet Mette. Niels Winters kone i Kreibierg bar det. Faddere Willadtz Sørensen, Niels Heegaards søn og *Jørgen Skou* fogdens kone i Elkier Skou".

Endelig, "den 8. maj 1718 døbt Skou-Christens barn kaldet Kirsten. Karen Olesdatter bar det. Faddere Emert Nielsen, Troels Jensen, Mette Mortensdatter".

Derefter er der en lakune i kirkebogen til og med 1725.

Der er noget, der tyder på, at der er gjort noget ud af at stave Villads på to måder. Derfor anser jeg det for sandsynligt, at den Willadtz Sørensen, der står fadder, er en anden end ham, der i samme periode fik børn døbt. Måske var han far til Christen Villadsen *alias* Christen Skou.

Den 30. november 1727 blev *Jørgen Skou* fogdens barn i Amaliegård Skovhus kaldet Jens døbt - intet mere - men den første introduktion det følgende år var af *Jørgen Skou* fogdes kone i Elkier Skovhus.

Den 6. september 1731 blev *Jørgen Pedersens* datter i Elkier Skov begravet, og fredag den 22. maj 1733 blev *Jørgen Pedersens* kone i Elkier begravet. Derimod er hans død ikke fundet i Hornslet kirkebog. Det rejser spørgsmålet, om *Jørgen Skou* og *Jørgen Pedersen* er den samme person, og svaret må være nej, for denne kone kan jo ikke blive gift med Christen Skou.

Skovfogederne *Jørgen Skou* og Christen Skou kan for så vidt godt have været søskende, idet det jo ikke udelukker, at Christen Skou kunne blive gift med *Jørgen Skous* enke.

På samme tid var der også i Bale en *Jørgen Pedersen*, der fik børn. Han var blevet gift i 1707 med Karen Sørensdatter i Mørke. Det kan selvfølgelig godt være hende, der har født barn både i 1724 og 1727, men det var i alle tilfælde i en sen alder, og hvorfor findes *Nielses* dåb så ikke i Mørke kirkebog? Selv døde *Jørgen Pedersen* i Bale i 1727 58 år gammel. Hornslet kirkebog var tom 1718-1725, så den kan ikke have *Nielses* dåb. På baggrund af disse overvejelser må også denne familie udelukkes.

Konklusionen bliver herefter, at skovfoged *Jørgen Skou* i Elkier Skovhus var gift enten med *Barbara Andersdatter* eller *Anne Andersdatter* og var

således forældre til *Niels Jørgensen Skou*. *Jørgen Skou* må så være død mellem 1727 og 1732. I alle tilfælde blev Christen Skou, som vi så gift med dem begge og *Anne Andersdatter* fødte ham datteren Barbara Christensdatter omkring 1734. Vi skal nedenfor se, at *Anne Andersdatter* oplevede, at *Niels Jørgensen Skous* anden søn fik navnet Anders.

Elkier Skovhus må have hørt til Elkærgård, der på den tid havde ca. 8,9 tdr htk. Den lå (ligger) i skoven lige sydvest for Sophie Amaliegård Skov, se fodnote 136 s. 164, Trap: Danmark og Danmarks administrative Atlas (1683).

2. led. Niels Jørgensen Skou og Else Sørensdatter

(aner nr. 86 & 87)

Efter *Søren Bassesens* død og begravelse den 25. august 1756 56 år gammel sad *Anne Sørensdatter* med gården, som skulle have en ny fæster. Det fik den året efter, som det ses af det fæstebrev, der gengives her:

Tittul: *Niels Jørgensen*

"Haver ieg Stæd og Fæst, som ieg herved stæder og fæster til Niels Jørgensen i Balle, Dend Gård som sammesteds *Søren Basse* er fradød, og [som] Enken for hannem i min mindelighed [d.v.s. godsejerens tilladelse] haver opladt og afstaaed, formedelst hand ægter min [enkens] datter, samme Gård skylder af Hartkorn eftter Nye Landmaalings-Matricul [altså den af 1688, som senere blev den gamle] 6 tdr., 4 skpr., 1 fr. Og siden eftter giordte Ligning i Mark og Bye, Liige med de andre Gård mænd, som hand sin Livstiid maa nyde bruge og beholde, naar og saa længe hand deraf udrette og andskynde [til fastsatte] tiider, svarer og betaler alle kongel.: Skatter som nu er, eller herefter paabudet vorder, Herskabelig Landgilde efter Jordebogen, forsvarlig bruger og dyrker Jorden, og intet deraf til nogen fremmede bort leyer. Gaardens Bygning og Besætning fremdeles at forbedre og holde udi god stand. Ey tillader nogen Inderster gives værn her eller sæde hos sig uden med Herskabets eller Fuldmægtigens dertil given Tilladelse, betaler de sædvanlige Arbejdspenge saa længe Naadige Herskabet det forgott befinder eller derfor at forrette Houning [hoveri]. Er sit Høye Herskab og Deres Fuldmægtig hørig og lydig. Befattende sig ikke med nogen slags Kroehold eller anden forbuden Gierning, i aller maa-der at opføre sig, som en skikkelig og ordentlig Bunde sømmelig og andstaaer. For det øvrige at holde sig Hans kongel.: Majest.: Lou og Forordninger efterrettelig under dette sit fæstes forliis. Dend Fæstende skal forshyne Encken med fornøden Huus værelse og Brændsel, saa længe hun lever samt skikkelig og upaaklagelig opholde.

Til Indfæstning betale 26 Rdl. 4 Mk. som underdanigst udi næstkommende Aars Regnskab til Indtægt skal vorde beregnet.

Dette til bekræftelse under min Haand og Zignette

Rosenholm d. 13. January 1757
P. Tolstrup"

Det er fornøjeligt at se, at det faktisk er godsejeren (skifteforvalteren), der giver tilladelse til, at *Anne Sørensdatter* stiller krav til *Niels Jørgensen* om at gifte sig med hendes datter, hvis han vil have fæstet. Næsten uanset, hvordan datteren var, ville fristelsen til at sige nej til tilbudet, altid være usandsynlig lille. Bemærk, at tilnavnet *Skou* ikke er brugt ved den lejlighed, og at det var en helgård, hvor der kunne betales med penge i stedet for at

udføre hoveri.

Det blev ikke så længe, der skulle sørges for svigermoren, idet hun blev begravet den 5. februar 1758 62 år gammel.

Niels Jørgensen og *Else Sørensdatter* blev gift den 10. juni 1757 i Mørke Kirke, og det er herefter, han kalder sig *Skou*.

De fik mindst 10 børn, hvoraf et par stykker skal nærmere omtales. Deres førstefødte blev den 11. september 1757 døbt Søren Basse Nielsen Skou. Han blev dermed den sidste i slægten, der bar navnet Basse. Ved hans døb stod både stedfaren Christen Skou, halvsøsteren Barbara Christensdatter og Peder Bassesen faddere, alle fra Bale.

Som vi skal se, var Søren Basse Nielsen Skou ved skiftet efter faren i 1787 i tjeneste hos godsejeren i København, den tidligere nævnte Frederik Christian Rosenkrantz, der var marineminister i kronprins Frederiks (den VI) kabinet 1784-1788. Det er vanskeligt at forestille sig, at netop denne godsejer har valgt en helt tilfældig bondeknøs til sin tjeneste.

Ved de fortsatte undersøgelser viste det sig, at jagtkusken ved Rosenholm, Søren Nielsen den 7. juli 1780 blev gift med Anne Cathrine Pedersdatter. Der kan næppe være tvivl om, at der er tale om Søren Basse Nielsen Skou, ellers at godsejeren har taget sin kusk med til København, da han blev minister.

Det står noteret, at Søren Nielsen Skou tog gård i Karlby i 1791. Er det mon godsejeren, der igen tilgodeser ham efter endt tjeneste? Jeg antager i hvert fald, at der er tale om den samme person, fordi han i Krogsbæk Kirke i Karlby fik døbt børnene Else-Marie og Niels, der døde som små.

Måske er han kommet tilbage til Rosenholm eller har bevaret jobbet der, idet han den 16. oktober 1808 stod fadder ved sin søsterdatter Mette Kirstine Pedersdatters døb og her benævnes Mons. Søren Basse fra Rosenholm. Det vil sige, at han også var på godset under den nye godsejer Iver Rosenkrantz (1740-1815), der tilhørte en anden gren af slægten. Fr. Chr. Rosenkrantz var død i 1802 uden at efterlade sig arvinger, og det var allerede bestemt ved stamhusets grundlæggelse i 1744 af den første Iver Rosenkrantz, at hvis hans gren af slægten uddøde, skulle det overgå til efterkommerne af lærde Holger Rosenkrantz' næstældste søn. Det forudsætte skete, men Søren Basse blev på stedet! Måske var han stadigvæk jagtkusk.

Ved folketællingen i Hornslet i 1801 står Anders Nielsen Skou som gartnersvend på Rosenholm, og han havde sin 20-årige søn Peder Andersen Skou hos sig. Den 11. juli 1802 blev han gift med Maren Christensdatter, hvilket har været hans andet ægteskab. Anders Nielsen Skou var også fadder ved barnedåben i 1808. Senere blev han gartner på Gammel Estrup, hvor han døde den 27. maj 1827. Gartnersvend kunne man kun kalde sig, hvis man havde en uddannelse bag sig. Også her kunne det tyde på, at der lå noget mere end almindeligt bag.

Folketællingen i 1801 fortæller yderligere, at søstre Anne Marie Nielsdatter på 32 og Else Marie Nielsdatter på 22 var henholdsvis malkepige og stuepige på Rosenholm. Sådanne beskæftigelser må siges at høre til de mere sædvanlige. Om Anne Marie står der, at hun var i sit 1. ægteskab, så manden må have haft beskæftigelse et andet sted.

Lars (eller Laurs) Nielsen Skou og *Else Nielsdatter* var tvillinger. Hende møder vi igen nedenfor.

Som det ses af følgende fæstebrev, kom *Niels Jørgensen Skou* fra sit fæste i en relativ ung alder¹⁴²: "Fæstebrev 30. august 1774 til Cort Jacobsen tømmermand; nu boende i Hornslet; på den gård i Balle, som *Niels Skou* sammesteds har haft og endnu har i fæste, men formedelst fattigdom nødes til at opgive samme, på en tid parterne derom efter indrettede kontrakt selv måtte fin-

¹⁴²Rosenholm Gods fæsteprotokol 1719-1778, fol. 181a-b (G 308, 6).

de for godt. [Matr. nr. 2]". Det er imidlertid så forsigtig en angivelse, at det ikke kan slås fast, hvornår den egentlige overdragelse af fæstet skete. Af kirkebogen fremgår det, at familien endnu boede i Bale den 1. januar 1779, for da blev deres sidste barn døbt i Mørke Kirke.

Derefter boede familien i Teglluset, som en gang imellem betegnes "Teglbrænderhuset" ved "ved ovnen". Det vides, at Rosenholm havde et teglværk på den tid. Ifølge Trap: Danmark ligger Teglvang i Rosenholm Skov. Måske var det der, Teglluset lå.

Flytningen er antagelig sket en gang mellem 1779 og 1781, da datteren Maren blev begravet fra Hornslet Kirke den 2. september 1781. Hvad *Niels Jørgensen Skou* har lavet i sine sidste år, fra han var ca. 56, vides ikke; måske var han teglbrænder.

Niels Jørgensen Skou i Teglluset blev begravet den 19. marts 1786 fra Hornslet Kirke. Aret efter var der skifte, og det lyder som følger:

Skifte forretning for

"Pensionisten *Niels Jørgensen Skou* i det saakaldt Teglluus begyndt og sluttet den 12. mai 1787.

Anno 1787, den 12. mai blev på Rosenholms skrivestue efter forud giorte bekendtgjørelse til alle vedkommende af mig underskrevne på Höye Herskabets vegne foretaget skifte forretning efter pensionisten *Niels Jørgensen Skou*, der boede i det der kaldede Teglluus ved Teglovn for at arve strid truede, men skiftet efter *Else Sørensdatters* forlangende, blev sluttelig til nu, allerhelst så ingen derved lide noget tab. Enken bemeldte *Else Sørensdatter* var ved forretningen tilstøde tilligemed antagne laugværge Martinus Mickelsen af Hornslet og tilkiendegav, at hun havde avlet i ægteskab med sin salig afdøde mand 8te børn som alle var i levende live, der alt er Søren Basse 30 aar tienende hos hans Excellence Hr. Geheimeraad og stats minister Rosenkrantz; Anders Skou 27 tienende som gartner dreng på Rosenholm; Lars Nielsen 15 aar tienende *Niels Madsen* i Karlbye - *Anne Marie Nielsdatter* 18 aar tienende *Peder Skræder* i Ommestrup; *Else Nielsdatter* 15 aar hiemme hos moren, *Engborre Nielsdatter* 12 aar hiemme, *Else Marie Nielsdatter*, ligeledes hiemme 8 aar, af disse anførte børn [her er så en sort plet] ved forretningen nærværende *Anders Nielsen* [igen en sort plet] her på gaarden [altså Rosenholm] på egne og sine umyndige sødskendes vegne for deres tarv udi skiftet at observere, som vidner og overværende var tillige *Mickel Pedersen* og *Søren Christensen* af Rosenholm. - Enken fremhævede et fra sønnen *Søren Basse* under 1ste september d. a. på tilbørligen stemplet papir forfattet afkald, der blev paaskreven til aktens følge og lyder: -

C₇-timus Fire skilling

1786

Noterer ieg efter min for kort tiid siden afgangne sal. far *Niels Schou* slet intet fordrer, men iieg alt gierne overlader alting for min part til min kærlige mor, som da kan giøre sig den liden formue, som hun maatte have, saa nyttig som hun vil [og] selv best og kand.

Tilstaaes herved ~

Kjøbenhavn d. 1ste september 1786 :/: -
Søren Basse"

Den tilstedeværende søn *Anders Nielsen Skou* fremstred ved retten og tilkiendegav, at deres mors omstændigheder var af den beskaffenhed, som er mange bekiendt, at hun ikke kunde give nogen af sine børn noget udi arv efter deres afgangne far, som hun selv tillige med laugværge veemodig be-

kiendte, desuagtet saa lovede hun dog af moderlig kiærlighed at sørge for dem, som endnu ikke selv kunde fortjene brødet tillige med klæder og føde, saalænge hun kunde og indtil de selv kand fortjene sig samme. Enken forsikrede desuden at betale alle og enhver, som noget efter billig regning kunde have at fordre efter hendes salig afdøde mand, ligesom og at holde Höye Herskabet som skifteforvalter for saavidt denne skifte behandling i alle maader ..nger og kravesløse, og på saadan en maade er samme sluttet og tilendebragt forskrevne aar og dag.

På Höye Herskabets vegne som fuldmægtig
Bagger

Enken med laugværge

Else E:S:D: Sørensdatter, Martinus Mickelsen

På egne og mine øvrige u-myndige sødskendes vegne underskriver. -
Anders Nielsen

Som vidner og overværende

Mickel Pedersen Søren Christensen

Forevist på Wosnæsgaard den 2. dec. 1787
Gersdorff

Skiftet blev forevist Joachim Gersdorff, fordi han var amtmand.

Umiddelbart ser det ejendommeligt ud, at han i skiftet kaldes pensionist, for det kan man vel kun være, når man går af fra noget, som sikrer en vis indtægt. Det er i hvert fald ikke den sprogbrug, der anvendes, når man har afstået sit fæste, og det gjorde *Niels Jørgensen Skou* jo en årrække tidligere. Måske ligger forklaringen ved tegloven, hvor han på én eller anden måde kan have været ansat - måske teglbrænder? Dette bestyrkes af, at det ikke var et forpligtende forhold, han sad i ved sin død, for det var jo enken *Else Sørensdatter* selv, der bad om hjælp til skiftet for at undgå arvestrid.

Ved folketællingen i 1801 ser det ud til, at "jordløs huuskone" *Else Sørensdatter* nok har ejet Tegluhuset, hvor der foruden datteren *Else Nielsdatter* og hendes to børn også var et ægtepar som innsiddere. *Else Sørensdatter* er antagelig død omkring ved 1802. Inden da var *Else Nielsdatter* blevet gift med *Peder Hansen* og førte min slægt videre, og for at få rigtig fat på ham finder jeg det bedst at afsløre, hvad jeg har fundet om hans forfædre.

XXXIV. Slægten Laasbye

(tavle 12 side 165)

Efter først at have opsamlet viden om forfædrene i arkivalierne, ved at jeg bevægede mig længere og længere fra nutiden og ind i fortiden, og ved at jeg derefter er gået fra fortiden til nutiden for at skrive notaterne sammen til en historie, har jeg skabt mig en overskuelighed, der gør det problemløst at vandre fra generation til generation i alle retninger for at klarlægge de elementer, der skaber konklusioner og sammenhænge. Den fundne sammenhæng mellem slægterne *Laasbye* og *Skou* kan tjene til eksempel.

Min farmors far hed *Niels Jensen Skou* (1826-1889). Jeg satte mig for at finde hans forældre og forfædre. I 1826 blev der døbt to uægte fødte børn i Hornslet Kirke, der begge fik navnet *Niels Jensen*. Det viste sig snart, at der kun kunne være tale om ham, hvis mor var *Else Pedersdatter*. Der var selvfølgelig en udlagt far til barnet. Ham skal jeg senere komme tilbage til, men hvem var *Else Pedersdatter*? Logisk set måtte hun antages at være en forholdsvis ung pige og altså være født omkring ved århundredskiftet. I 1804 er der da også en *Peder Hansen* og hans kone *Else Nielsdatter*, der får døbt en datter ved navn *Else*, så det kunne jo godt hænge sammen.

Når *Peder Hansen* fik børn på den tid, måtte han være så gammel, at han ville være med ved folketællingen i 1787 - den første landsdækkende af slagsen. I Hornslet Sogn syntes der kun at være én, der kunne komme på tale, men han var kun en 12 gammel tjenestedreng hos gårdfæster Thyge Pedersen i Tendrup. Nu var problemet dobbelt, for der skulle dels føres bevis for, at det var ham, der blev gift med *Else Nielsdatter* af slægten *Skou*, dels måtte han have forældre, der kunne påvises inden for Hornslet Sogns kirkebog, hvis han i det hele taget var fra sognet. Som vi skal se nedenfor, var det første let at bevise. Derimod var det vanskeligere med faren. Det var jo ikke ualmindeligt at sende børn fra små kår ud at tjene i den alder.

Jeg fandt imidlertid ikke nogen Hans, der kunne have et barn af den alder på den tid. Derefter gik jeg til lægdsrullerne, som man begyndte at føre efter Stavnsbåndets ophævelse. De giver nogle af de nøjagtigste oplysninger, der eksisterer. Heri fandt jeg da også i 1789 en *Peder*, hvis far hed *Hans Laasbye*. Problemet var dog, at denne *Peder* var to år ældre, end han burde være i henhold til folketællingen, og at der står, at han boede hjemme. Det var da lige til at give op over for! Alligevel - det kunne jo også være, at forældrene var døde, og det var derfor, *Peder Hansen* var tjenestedreng hos Thyge Pedersen, men i så fald ville der efter alt at dømme være tale om familierelationer. Vi skal senere se, at det holdt stik. Foreløbig fandt jeg ud af, at *Hans Laasbye* døde i 1784, og derefter er det på tide, at jeg begynder at fortælle om slægten så langt tilbage, jeg kan spore den.

Den samlede konklusion ser så let og forhåbentlig selvfølgelig ud. Tag ikke fejl af det! Det er alt det, der er blevet frasorteret som ikke hørende til, der udgjorde vanskelighederne og tog tiden.

1. led. *Søren Laasbye* og *Kirsten Sørensdatter*

(aner nr. 168 & 169)

I Rosenholm Gods fæsteprotokol (register 1686-1778) står der, at *Søren Laasbye* i Rodskov i 1719 fæstede en halvgård samme sted på 3-7-0-2 tdr. hartkorn. Det var det år, Frederik IV dekreterede, at fæstebønderne altid skulle have deres fæsteforhold på skrift. Det er derfor sandsynligt, at *Søren Laasbye* kan have haft gården i fæste i op til flere år forinden.

I Hornslet kirkebog fandt jeg ikke noget, før *Søren Laasbye* den 16. marts 1732 blev gift med *Kirsten Sørensdatter* - begge af Rodskov, står der.

I det nævnte register over fæstere findes der ikke andre af det navn, som har taget fæste. Det må derfor anses for at være den samme person, der er tale om og derfor hans andet ægteskab, da det næsten er utænkeligt, at en fæstebonde har gået i 13 år eller mere som ugift ungkarl. Når dette ægteskab ikke er fundet, kan det hænge sammen med, at optegnelserne i Hornslet kirkebog i de første år fra 1716 jo var temmelig sporadiske.

Vi ved ikke meget om dem ud over, at de fik sønnen *Hans* døbt den 12. august 1742, som fortsatte min slægt, og at denne havde en ældre bror *Peder Laasbye*, der den 9. marts 1783 blev begravet i Hornslet 48 år gammel. Muligvis har den *Kirsten Laasbye*, der døde som almisselem i Hornslet den 11. december 1805 70 år gammel, også været deres barn. Der kan have været flere børn, men de har ikke kunnet identificeres, fordi der kan have været mere end én *Søren*, der fik børn i Rodskov på den tid, hvilket synes at fremgå af, at "*Søren Sørensens* barn af Rodskov kaldet *Søren*" ved dåben den 14. februar 1745 blev båret af *Søren Laasbyes* hustru. Det ville næppe have stået på denne måde, hvis det var moren selv, der bar barnet, og det burde vel have stået der, hvis der var tale om farmoren til barnet. Muligheden for, at det var endnu en bror, der døbttes, kan ikke helt udelukkes, for traditionelt skulle der jo være én, der fik navnet *Søren*.

Den 28. maj 1752 blev *Søren Laasbye* i Rodskov begravet, og samme år fæstede Jep Ericksen halvgården i Rodskov og ægtede *Kirsten Sørensdatter*. Derefter har jeg ikke fulgt hende videre.

2. led. Hans Sørensen Laasbye og Anne Cathrine Pedersdatter

(aner nr. 84 & 85)

Hans Sørensen Laasbye og *Anne Cathrine Pedersdatter* blev gift den 27. februar 1769, hvilket jeg først har fundet ud af på et sent tidspunkt efter fundet af hans forældre, for i kirkebogen står der blot *Hans Sørensen*. "Til daglig" har han, så vidt jeg kan se, altid kaldt sig eller været kaldt *Hans Laasbye*. Ved Hornslet Bys udskiftning i 1783 boede han på matr. nr. 17, som har hørt til en række grunde, der lå op til præstegårdens jorder i den sydøstlige del af byen ud mod Rodskov (anført på kort hos S. Sloth Carlsen, se fodnote 136 s. 164).

Jeg har ikke fundet oplysninger om, hvad familien levede af. Under hensyn til parcellens størrelse og rækken, den lå iblandt, kan det tænkes, at han har været håndværker af en art.

De fik datteren *Kirsten* døbt den 1. april 1770, men hun døde allerede godt et år gammel og blev begravet den 12. juni 1771. Som vi ser, var hun opkaldt efter sin farmor.

Derefter fik de tre sønner, hvoraf *Peder Hansen* som den ældste blev døbt den 8. august 1773. Vi har hørt om ham og skal snart høre mere.

Hans Laasbye døde kun 42 år gammel og blev begravet den 21. marts 1784. Muligvis var hans kone allerede død på det tidspunkt.

3. led. Peder Hansen og Else Nielsdatter

(aner nr. 42 & 43)

Vi har tidligere set vanskelighederne med at få *Peder Hansen* identificeret, og vi fik fastslået, at den 12-årige tjenestedreng, som Thyge Pedersen i Tendrup havde i 1787, måtte være den samme som den *Peder Hansen*, der havde fået en datter døbt *Else Pedersdatter* i 1804.

Lægdsrullen fortæller, at *Peder Hansen* var 64½ tomme høj (169 cm), som efter den tid måtte anses for en normal højde. Han kom til at tjene som soldat i 8 år, i 1792-96 som "rekrut til fods", derefter i 1798-1802 ved 1. jyske artilleriregiment og blev afskediget den 1. september 1802.

Medens han lå inde som soldat blev han den 7. januar 1798 trolovet med *Else Nielsdatter* fra *Skou*-slægten. Deres forlovere var *Peder Hansens* bror *Jens Hansen* (døbt den 29. marts 1778) og Thyge Pedersen fra Tendrup, så han havde stadig nær forbindelse med den tidligere tjenestedreng. Månedens forinden havde de fået døbt deres uægte fødte barn *Maren*. Her var broren men ikke Thyge Pedersen blandt fadderne. Den 28. juli 1798 blev *Peder Hansen* og *Else Nielsdatter* gift.

Ved folketællingen den 1. februar 1801 boede *Else Nielsdatter* som nævnt med sine to døtre, den 2-årige *Maren* og den 3 uger gamle *Anne Cathrine* (opkaldt efter sin farmor) hos sin 76-årige mor, *Else Sørensdatter* i Teglluset, der blev nævnt som et jordløst hus i Tendrup. I forbindelse med *Else Nielsdatter* står der, at manden tjente som national soldat.

I Hornslet Sogn har det været almindeligt at have en byhyrde. S. Sloth Carlsen skriver, at byhyrden havde en betroet og ansvarsfuld placering i bybilledet, for han førte tilsyn med byens talrige får og var lønnet derefter. Lønningen bestod af naturalier, og var han gift, fik han fribolig med kone og børn. Oftest står *Peder Hansen* anført som daglejer, men efter at have læst S.

Sloth Carlsens bog kan det tilføjes, at han fra 1827 til 1833 var byhyrde i Tendrup.

Peder Hansen og *Else Nielsdatter* fik fire døtre, og Thyge Pedersen var trofast som fadder. Maren blev gift med Jens Andersen i Tendrup og Anne Cathrine med Jacob Christensen i Dråby. *Else Pedersdatter*, der var nummer tre, blev født 1. december 1804. Hende kommer jeg tilbage til. Og endelig Mette Kirstine, der netop var blevet gift med gårdmand Søren Sørensen på Thornsgård i Tendrup, da denne meddelte, at svigerfaren *Peder Hansen* var død den 20. maj 1835 62 år gammel.

Søren Sørensen havde kort forinden mistet sin første kone, der hed Anne Marie Thygesdatter, og hendes far Thyge Pedersen var død næsten samtidig 81 år gammel (mændenes navne genfindes hos Sloth Carlsen, se fodnote 136 s. 164).

Else Nielsdatter var død den 1. april 1832 63 år gammel.

Det må her være rimeligt at spørge, om der så undervejs er dukket noget op, der kan bekræfte de formodede familiemæssige bånd mellem *Peder Hansen* og Thyge Pedersen? Jo, men dukket op er så meget sagt. Efter megen søgning ud fra forskellige ideer, fandt jeg ud af det.

Da Thyge Pedersens første kone hed Kirsten Hansdatter, troede jeg i første omgang, at hun måtte være en søster til *Peder Hansen*, men det holdt ikke aldersmæssigt, hverken for hende eller forældrene. I stedet fik jeg den tanke, at *Hans Laasbyes* kone *Anne Cathrine Pedersdatter* kunne være søster til Thyge Pedersen, så det har været morbroren, *Peder Hansen* var hos som 12-årig. Hvis *Hans Laasbye* og hans kone var jævnaldrende, måtte hun være noget ældre end Thyge, og når det var muligt at finde *Hans'* dåb, skulle det også være muligt at finde hendes. Det virkede! I kirkebogen står der under 1745: "Dom. 5. post Trinit. [18. juli] døbt *Peder Bertels* barn af Hornslet kaldet *Anne Cathrine*, båret af Madame "Malling" [?] ...", og under 1754: "Dom. Invo-cavit [1. søndag i fasten, som det år var den 11. marts] *Peder Bertelsens* barn i Hornslet døbt kaldet Tygge; båret af forvalter Tolstrups pige...". Her lades al tvivl ude, og hvor ser det let ud!

Ind imellem, den 13. september 1748 fik *Peder Bertelsen* døbt sønnen Jens, der også blev båret af forvalter Tolstrups pige.

Det kunne have været rart at vide, hvad og hvem denne fjerne forfar *Peder Bertelsen* (anr nr. 170) har været. En vis position i samfundet har han nok haft, for ellers var Jens og Thyge næppe blevet båret af godsforvalter Tolstrups pige, selv om hun hverken har været hans kone eller tjenestepige - måske hans datter?

Selv om Thyge Pedersen (1753-1834) sådan set "kun" er bror til en af mine aner, har han betydet så meget, at det må fortælles, hvem han ellers var.

"Den 30. april 1784 fæstede ungtkarl Thyge Pedersen ved Rosenholm Gods en gård i Tendrup på 4 tdr. og 4 skp. hartkorn", står der i fæsteprotokollen. Ifølge S. Sloth Carlsen var det matr. nr. 3 i Tendrup. Det har ikke været længe efter, han blev gift med Kirsten Hansdatter, for den 1. søndag i advent 1785 fik de døbt sønnen Peder. Hun var ca. 12 år yngre end Thyge, men alligevel for tidligt til at kunne være datter af *Hans Laasbye*. Ved folketællingen i 1834 var den 81-årige Thyge Pedersen gift med Kierstin Nielsdatter, der står som 51-årig. Han må altså have været gift to gange. Den 25. februar samme år - 24 dage efter folketællingen døde Thyge Pedersen.

Ved skiftet var sønnen Peder Thygesen gårdmand i Krajbjerg, medens sønnen Hans Thygesen var indsidder i Hornslet, og datteren Anne Marie Thygesdatter var gift med Søren Sørensen på Vestergård i Hornslet, men som vi lige har set, døde hun kort efter, og Søren Sørensen blev i stedet gift med *Peder Hansens* datter Mette. Ved folketællingen i 1840 havde de Thornsgård i Tendrup, som antagelig har været hans fars, da fæsteren i 1783 også hed Søren Sørensen (matr. nr. 4 ifølge S. Sloth Carlsen, se fodnote 136 s. 164).

For at få fat i *Else Pedersdatters* historie skal vi en tur til Karlby i Krogsbæk Sogn og et par andre steder.

XXXV. "Udlagte" fædre fra Karlby

(tavle 12 side 165)

I gammel tid var det sådan, at en kvinde, der havde født, skulle introduceres for igen at kunne deltage i de kirkelige handlinger. Til det formål havde man de såkaldte kirkegangskoner. Det blev betragtet som noget urent at have født. Senere vendte det helt om, så det blev en umiddelbar ære at have født - at være mor; i hvert fald hvis barnet var ægte født. Introduktionerne blev indført i kirkebogen, ligesom de øvrige kirkelige handlinger. Det kan vi en gang imellem være taknemlige for nu, når vi søger vore forfædre, for det skete somme tider, at præsten glemte at indføre en dåb, eller at han i en forud skrevet tekst havde sat plads af til barnets navn og så senere glemt at indføre det. Men det er sjældent, at han har glemt både dåb og introduktion. Så ad den vej finder man også frem.

Der har altid været såkaldte uægte fødte børn, hvilket vil sige født udenfor ægteskab eller inden ægteskabets indgåelse - ja, selv når barnet var født mellem troløvelse og ægteskab, kunne denne betegnelse blive hæftet på barnet, og den fulgte med livet igennem. Særlig slemt var det for drengene. Det stod i lægdsrullen, skulle anføres i alle offentlige forbindelser, og det var dem meget svært eller umuligt at blive optaget i et lav.

Samfundsordenen var medskyldig i, at der blev så mange. Den stillede krav om, at man havde et sted at bo, før man kunne blive gift. Efter konfirmationens indførelse i 1736 kunne man ikke blive gift, med mindre man var konfirmeret, og fra 1810 skulle man være vaccineret mod kopper for at kunne indgå i ægteskab. Den slags kunne naturen selvfølgelig ikke tage hensyn til. Den sidste bestemmelse var jo i sig selv et rationelt forsøg på at begrænse en smitsom sygdom. I min barndom, og så vidt jeg husker også i mine børns, skulle man være vaccineret før man kunne begynde at gå i skole. I vore dage har verdens sundhedsorganisation (WHO) erklæret sygdommen for udryddet.

Ved et uægte født barns dåb blev det anført, hvem der var den udlagte far til barnet. Det kunne være pinligt for ham, men selve udtrykket virker som en anklage mod piger, der jo ikke havde nemt ved at bevise noget. Det skulle også virke som sådan, og det var ikke ualmindeligt, at præsten skrev stærke ord i kirkebogen som fx "den skiøgend" eller "fruentimmeret". Op til sidst i 1700-tallet skulle man stå til offentligt skrifte for at få absolution (syndsforladelse) for det, man havde bedrevet (kaldet lejermål). Skriftet foregik i kirken under hele menighedens bevågenhed.

Oftest blev der jo tale om ægteskab på et senere tidspunkt, og sådanne tilfælde er der en del af i min slægt. Det skete også, at pigen blev ladet ene - eller måske det, der var værre. Et par sådanne tilfælde skal jeg her berette om, og da de udlagte fædre på sin vis "hører med", bliver der også fortalt, hvad deres baggrund og fremtid var.

Da jeg søgte bagud i slægten, begyndte det med, at *Peder Hansens* datter *Else* havde fået et uægte født barn, og fortsættelsen førte til endnu ét, så *Else* var ikke den første. Men nu er det på tide at komme frem til historiens begyndelse i Karlby.

1. led. Jens Jensen Laursen og Karen Pedersdatter Mols

(aner nr. 80 & 81)

Ved troløvelsen den 30. november 1779 og vielsen den 28. april 1780 i

Skørring Kirke står der kun *Jens Jensen og Karen Pedersdatter*. Når vi går videre i søgningen, bliver vi dog snart klar over, at det ikke er deres fulde navne. Der er tale om ungkarlen *Jens Jensen Laursen*, der har været gårdfæster på Skørring Mølle fra troløvelsen 1779 - i hvert fald (se figur 14 s. 175). Her var familien, indtil han i 1784 fæstede en halvgård i Karlby. Begge fæstegårde var under Rosenholm Gods.

Det viser sig yderligere, at *Karen Pedersdatter* har haft tilnavnet *Mols*, hvoraf det må være klart, at hendes forfædre er kommet fra Mols, medens det fremgår af et notat fra Irma Sørensen, Assentoft (Rosenholm Egnarkiv), der har studeret denne Mols-slægt, at *Karen Pedersdatter Mols* efter det noterede selv skulle være født o. 1755 i Amaliegård Skovhus, hvilket ikke er uden interesse for det følgende.

De fik seks børn, hvoraf flere kaldte sig Mols; deriblandt sønnen *Peder Jensen Mols*, der blev døbt i Skørring Kirke den 15. juni 1783. Han lavede i 1811 en kontrakt med faren og overtog fæstet den 24. september, medens forældrene fortsat levede på gården som aftægtsfolk.

Da faren døde den 28. maj 1815 77 år gammel, blev denne kontrakt forelagt skifteretten. *Karen Pedersdatter Mols* levede på gården mange år efter den tid, idet hun først døde der den 20. januar 1841 82 år gammel.

I mellemtiden var der sket mange ting. Den 28. maj 1806 havde *Karen Marie Jensdatter* (ane nr. 41) i Karlby født en søn, og ved dåben, hvor det fik navnet *Jens Pedersen*, blev *Peder Jensen Mols* søn af gårdejer *Jens Laursen* i Karlby udlagt som far. Det er der i sig selv ikke noget mærkeligt i. Det mærkelige er, at *Karen Marie Jensdatter* kun optræder denne ene gang i Krogsbæk (Karlby) kirkebog, og hun er heller ikke fundet i omegnens kirkebøger. Det eneste minde er, at *Jens Pedersen*, der også blev kaldt Mols, havde hendes navn stående i lægdsrullen, hvor der dels står, at han boede hjemme, dels at han som 21-årig trak frilod og aldrig blev soldat. Det næste er, at *Jens Pedersen* blev opfostret på gården hos den udlagte far i Karlby, og det kan ikke undgå at lede tanken hen på noget drastisk, hvad det end måtte være.

Jeg søgte alligevel igen ud fra den tanke, at en pige, der føder barn i 1806, må være med i folketællingen i 1801 og gammel nok til at være med ved den første i 1787. Ved sidstnævnte folketælling fandtes ingen med navnet *Karen Marie*. Derimod var der i 1801 én enkelt, der hed *Karen Marie*, men hun hed *Nielsdatter* og var kun 11 år. Hun var alene med sin mor, den 54-årige *Mette Pedersdatter*, der var indsidder i Karlby og gik og betlede. Denne *Karen Marie* ville højst have været 16-17 år i 1806, så hvis det trods alt har været hende, er der tale om overgreb på en mindreårig. Men da efternavnet heller ikke stemmer, må jeg lade det blive ved tanken. Den dukker dog op igen, når vi ser på *Peder Jensen Mols'* senere livsløb.

I 1806 var det stadig forældrene, der havde gården, og som vi har set levede moren dér endog længe efter *Peder Jensen Mols'* død i 1835. Er det mon dem, der har tvunget sønnen til at tage sig af barnet? Ved skiftet efter ham, står *Jens Pedersen* ikke som arving!

2. led. *Peder Jensen Mols* og hans ægteskaber

(ane nr. 40)

Det meste om *Peder Jensen Mols* er fortalt. Her skal blot nævnes, at han ifølge Irma Sørensens (Rosenholm egnarkiv) notat var gift to gange. Først med *Ane Sørensdatter*, der døde i Karlby den 12. november 1830. Dette ægteskab var barnløst. Næste år blev han gift igen, og denne gang med en 33-årig pige med næsten samme navn, nemlig *Ane Marie Sørensdatter* (o. 1800-1873). I dette ægteskab fødtes datteren *Ane Pedersdatter* den 18. juli 1833, og hun døde allerede den 5. maj 1834.

Hvorfor fik *Peder Jensen Mols* først dette eneste barn i sine to ægte-skaber, da han var 50 år, når han fik et uægte født som 23-årig? Hører det med til den formodede tragiske begivenhed, så der også er overgået ham noget drastisk? Og endelig; har det lille samfund søgt at skjule begivenheden ved at sende pigen bort? Vi får aldrig svar på disse spørgsmål. Lykkelig har situationen i alle tilfælde ikke været for nogen af de involverede parter.

Efter *Peder Jensen Mols'* død den 7. april 1835 giftede enken sig med den jævnaldrende *Peder Jørgensen Udsen*.

Ved skiftet efter *Peder Jensen Mols* var der kun enken og søskende, der arvede, for han havde jo, som vi lige har set, ingen ægtefødte livsarvinger. Der står ikke ét ord om *Jens Pedersen Mols*, som hele tiden havde gået på gården.

3. led. *Jens Pedersen Mols* og hans meritter

(ane nr. 20)

Det var vel ikke hans merit, at han blev født som uægte barn og heller ikke, at han vel nok har gået på gården, som en der lige netop var tålt.

Derimod var det klart hans merit, at *Else Pedersdatter* den 26. maj 1824 fødte en søn, som fik navnet *Mads Jensen*, og yderligere hans merit, at hun den 27. november 1826 fødte endnu en søn, som i dåben fik navnet *Niels Jensen*.

I begge tilfælde står der i kirkebogen, at *Else Pedersdatter* boede i Fladbakhuset i Amaliegård Skov. Ja, men det synes jo at give en sammenhæng, idet *Jens Pedersen Mols'* farmor angiveligt var født i Amaliegård Skovhus, og hun levede stadig. Det ligger da nært at tænke sig, at den 18-årige *Jens Pedersen Mols* og den 20-årige *Else Pedersdatter* har mødt hinanden der, og der kan heller ikke ses bort fra, at hun har måttet forsvinde hjemmefra, da hun blev gravid? Efter morens, *Else Nielsdatters* død finder vi i hvert fald *Else Pedersdatter* og hendes familie hos faren *Peder Hansen* i Teglhuset i Tendrup.

S. Sloth Carlsen (1977) nævner en lang række stednavne og huse, men Fladbakhuset er ikke blandt dem. Den nuværende leder af Rosenholm Egnssarkiv, Aksel Hjort fortæller derimod, at man godt ved, at der har ligget et Fladbakhus i Amaliegård Skov, men det er så længe siden, at man end ikke længere kan påvise, hvor det lå. Det kunne næsten tyde på, at det allerede, da de her nævnte begivenheder fandt sted, har været et elendigt hus.

Ved folketællingen i 1834 nævnes *Jens Pedersen Mols* som søn på gården, hvor der også var en tjenestepige ved navn *Dorthe Marie Johannesdatter*. Da de blev viet i Krogsbæk Kirke den 26. juli 1835, 3½ måned efter farens død, står han som tjenestekarl. *Dorthe Marie Johannesdatter* var født i Hornslet den 24. oktober 1813 og døde i Mørke den 19. april 1867. Det er bemærket af *Irma Sørensen* (Rosenholm egnssarkiv), at hendes efternavn er ejendommeligt, for forældrene hed *Jens Sørensen Knudsen* og *Johanne Kirstine Andersdatter*. Muligvis indicerer det, at også hun var uægte født, og at hun derfor har fået sit efternavn fra morens fornavn?

Jens Pedersen Mols og *Dorthe Marie Johannesdatter* boede i Karlby i en del år, hvor han ved folketællingen i 1840 står som indsidder og træskomand. Senere bosatte de sig i Mørke, hvor han virkede som tømmermand. De fik fem børn, hvoraf den førstefødte fik navnet *Peder Jensen* efter sin farfar.

Forholdet til denne kan have været godt nok. Det var jo efterslægten og måske den gamle *Karen Pedersdatter Mols*, der bestemte, at han ikke skulle arve!

Efter *Dorthe Marie Johannesdatters* død, boede *Jens Pedersen Mols* hos sin datter og svigersøn, *Karen Hedvig Jensen* og møller *Niels Andersen Berg* i Bale. Han døde den 15. februar 1884 på sygehuset i Rønde.

4. led. **Else Pedersdatter** senere i livet

(ane nr. 21)

Vi har flere gange ovenfor erfaret en del om *Else Pedersdatter* (slægten Skous 4. led), især at hun fik de to uægte fødte sønner Mads og *Niels*, medens hun boede i Fladbakhuset. Nu skal vi se, hvordan det videre gik.

Den 21. maj 1831 giftede hun sig med daglejer Jens Johan Pedersen, der i kirkebogen ved ægteskabet står med navnet Jens Johansen. Måske var det på den tid, hun flyttede hjem til faren *Peder Hansen* i Teglluset i Tendrup. De fik børnene Else, Peder og Anne Cathrine.

Det er selvfølgelig her at spørge - ja, men med det navn, var det så ikke også ham, der var far til de to første? Svaret er, at hvis det skulle være tilfældet, så er der begået mange fejl i de kilder, jeg har øst af. Et af de bedste beviser er folketællingerne, hvor der skelnes mellem "hendes børn" og "deres børn".

Efter *Else Pedersdatters* død den 20. august 1841 giftede manden sig den 20. marts 1842 med Anna Kirstine Sørensdatter fra Hornslet, og med hende fik han børnene Johan Peder, Søren og Else.

På den tid var Mads Jensen og *Niels Jensen* forlængst kommet ud at tjene. Mads blev den 12. august 1855 viet til Marianne Nielsdatter i Søby. *Niels Jensen* skal vi beskæftige os en hel del med nedenfor om lidt.

Jens Johan Pedersen døde den 26. november 1881.

Ad flere trin var *Niels Jensen Skou* i 1853 kommet til Mygind. Det var der også andre, der var. Først og fremmest *Trine Henriksdatter*, der også havde taget turen i flere trin for at komme der. For hende begyndte det i Skødstrup, så der må vi en tur ned for at søge, hvad der vides om hendes forældre, før jeg fortæller *Niels'* og *Trines* fælles historie.

Henrik Henriksen Knop og Anne Marie Sophie Schütte

(aner nr. 22 & 23)

Det første, jeg fandt om *Trine Henriksdatters* forældre, var deres trolovelse og giftermål i Skødstrup Kirke i 1815, hvor der i kirkebogen står: "Ungkarl *Hendrik Knop*, 24 år, født i Holsten, tjenestekarl på Wosnæsgaard. Pigen *Anne Marie Sophie Skøtte*, 24 år, født i Miklenborg, kokkepige på Wosnæsgaard. Trolovede 27. oktober 1815. Forlover Hr. Ladegaardsforvalter Møller på Wosnæsgaard. Viet 17. November 1815 i Skødstrup Kirke. Har havt de naturlige kopper".

Siden loven i 1810 var det i de allerfleste tilfælde indført i kirkebogen, at parret var vaccineret og af hvem. Her var det altså ikke nødvendigt.

Deres navne staves forskelligt fra gang til gang, men jeg tror, jeg i overskriften har ramt den mest almindeligt anvendte. Navnene er hverken rent danske eller rent tyske. I 1815 var Holsten jo stadig et hertugdømme under den danske krone, så måske har der tidligere været en familiemæssig baggrund i Danmark. Mecklenburg er længere borte.

Knop kan være den sædvanlige brug af et stednavn som tilnavn for at markere, hvor man kom fra. Jeg stødte på navnet - godt nok stavet Knoop - i et biografisk værk om C. D. F. Reventlow (fodnote 139 s. 170), hvor det fortælles, at da Reventlow besøgte hertugdømmerne i 1791, gjorde han ophold i Knoop og var sammen med sin søn på en rotur på den nyanlagte Kielerkanal (1784). Ved en søgning i Brockhaus Enzyklopädie kom jeg til: "Knoop, Ortsteile von Altenholz, Schlesw.-Holst., alten Eiderkanals (1784)". Altså et stednavn med et herskabshus nær Altenholz ved den gamle Kielerkanal. Yderligere oplysning

fik jeg hos Gregersen¹⁴³, der skrev om Slesvig og Holsten før 1830. Heri står der, at slægten Wulf eller Knoop har navn efter Knoop umiddelbart nord for Kielerkanalen. Lægges der hertil, at *Henrik Henriksen Knop* i sine senere år kaldte sig "Kiler", må det vel siges, at stednavnet er indkredset.

Der findes flere slægter Schütte (med diverse stavemåder), også en der kom fra Nordjylland og udbredte sig i Slesvig og andre steder. Jeg har dog ikke opsporet relationer mellem *Anne Marie Sophie Schütte* og disse slægter.

Henrik Knop og *Sophie Schütte* fik syv børn, hvoraf tilsyneladende kun den førstefødte *Jørgen Henrich Knop*, født 13. oktober 1816, synes at have brugt navnet Knop. Han blev gift og bosatte sig i Egå, hvor han fik en hel del børn. To gange fik de en Trine. Den første i 1825, men hun levede kun i ni dage. Den næste *Trine Henriksdatter* blev født den 31. oktober 1826, og hende skal vi følge, til hun dør i Hornslet den 18. juni 1888. Ved folketællingen i 1840 var den 20-årige Marie Henriksdatter tjenestepige på Vosnæsgård, og den 18-årige Henrick Henriksen tjente hos Niels Andersen i Skødstrup. Der udover kan børnene følges i af- og tilgangslisterne, som på den tid førtes i kirkebøgerne med større eller mindre nøjagtighed. Derved kan vi konstatere, at de seks voksede op. Jeg har derimod ikke fastslået, hvor de ellers slog sig ned. Dog har jeg konstateret, at den yngste datter Sophie blev gift med skrædder Peder Nielsen i Hvilsager, og at de levede i et barnløst ægteskab.

Henrik Knop var husfæster i Skødstrup og synes at have arbejdet på Vosnæsgård i hele sin tid. Han døde under navnet *Henrik Kiler* (Kiiler) den 29. december 1836 og blev begravet den 6. januar 1837. Da var *Trine* 10, Johan 6 og *Sophie* 3 år.

Den 11. december 1837 blev den da 46-årige *Marie Sophie Schütte* gift med ungkarl Søren Pedersen fra Linå. Så fik hun da hjælp til at klare sig? Ja, det er et godt spørgsmål. I hvert fald står der i folketællingen i Skødstrup 1840, at *Sophie Schütten* sidder som inderste og almissemlem med de nævnte tre børn. Hvor var manden?

Ulla Hilbert fra Brøndby har fortalt, at Søren Pedersen på et tidspunkt kom "på vand og brød" for tyveri. Det viser sig da også, at Søren Pedersen, der var gift med en enke og havde tre stedbørn, den 19. juni 1838 blev dømt til fem dage på vand og brød, fordi han havde stjålet noget træ. Antagelig har han afsonet dem i arresthuset i Hornslet. Siden er de ikke fundet noget steds.

I 1842 tjente den 16-årige *Trine Henriksdatter* hos N. Sloier i Vorre vest for Løgten, og i 1850 tjente både hun og søsteren Sophie hos Søren Møller i Mygind, og her tjente *Trine* stadig i 1853.

5. led. Niels Jensen Skou og Trine Henriksdatter

(aner nr. 10 & 11)

Undervejs i min søgning fandt jeg selvfølgelig navnet *Niels Jensen* og undertiden også *Niels Skou*. Jeg kom fra nutiden og vidste derfor, at min oldefar hed *Niels Jensen Skou*, men var det dem her, der på én eller anden måde skulle kombineres? Løsningen kom på en lidt pudsigt måde!

Lægdsrullen blev også skannet, og der var *Niels Jensen* ikke vanskelig at finde, for han stod der jo som uægte født med *Else Pedersdatter* som mor. Her står også at han i 1847 boede i Karlby, havde slaphed i armene med nogen svinde samt nogen skævhed i ryggen, og så var han 63½ tomme (165 cm). Med andre ord lille og mager. Til de første bemærkninger var der i 1848 tilføjet "i ringe grad". Så vidt jeg kan se, blev han aldrig soldat.

Den 29. oktober 1853 indfandt *Niels Jensen* og *Trine Henriksdatter* sig

¹⁴³H. V. Gregersen: Slesvig og Holsten før 1830. Politikens forlag, 1981.

hos præsten i Mygind og forlangte tillysning af ægteskab. Deres forlovere var blandt andre S. Møller i Mygind, som *Trine* havde tjent hos i flere år. Den 10. november 1853 blev de viet i Mygind Kirke. Navnet *Skou* står ikke anført.

Dagen efter vielsen - altså den 11. november - står der i Hornslet kirkebog under tilflytninger: "*Trine Henriksdatter*, 27 år, ankommen fra Mygind" og under bemærkninger "*gf. Niels Jensen Skou*". Det var første gang, jeg så denne kombination af navnene. *Niels* var tidligere flyttet til Hornslet, men blev altså alligevel gift i Mygind, hvor *Trine* tjente. Hun havde på det tidspunkt ikke længere nogen familiemæssig tilknytning til Skødstrup, der gjorde det naturligt at blive viet der.

Figur 15. Toftevej 1, matr. 7c i Hornslet.
Dette hus fik min farmors far *Niels Jensen Skou*
skøde på i 1860, da det var nyopført. Huset blev nedrevet i 1964.

Som barn har *Niels Jensen* antagelig fået at vide, at han var opkaldt efter sin oldefar *Niels Jørgensen Skou*. Det var i hvert fald det, han nu benyttede sig af.

Det virkede så travlt, da de blev gift, men et barn undervejs har åbenbart ikke været årsagen, idet deres første barn blev født den 17. august 1854 og hjemmedøbt Jens Henrik Nielsen Skou. Han døde imidlertid inden fremstillingen i kirken.

De fik yderligere fire børn. Den 25. oktober 1855 Jens Peder Nielsen Skou, der blev murermester i Hornslet. Den 15. november 1858 Hans Henrik Nielsen Skou, der blev landbruger (i 1911 står der statshusmand) og smed i Rodskov. Han var gift med Magdalene Marie Nielsen (1865-1919) fra Følle. Fra 1. april 1909 til 1. april 1913 sad han i Hornslet sogneråd. Han døde den 24. september 1921. Den 27. maj 1861 fødtes *Else Marie Sophie Nielsen Skou*, der blev min farmor, som vi skal træffe nedenfor. Det er værd at nævne, at begge *Nielses* stedforældre Jens Johan Pedersen og Ane Kirstine Sørensdatter stod faddere. Endelig den 5. juni 1868 fødtes *Nielsine Cathrine Nielsen Skou*, som jeg ikke ved andet om, end at hun blev konfirmeret den 16. april 1882, at hun ved farbror Sørenns døb i 1885 stod fadder, medens hun opholdt sig i Ølsted, og at hun igen stod fadder i 1889. Desuden havde de plejesønnen Niels Albert Jensen (født 1869, i pleje 1875).

Alt tyder på, at det gik denne familie godt. *Niels* nedsatte sig som træskomager, der på den tid var et meget vigtigt håndværk. Alle gik i træsko hver dag. Den 19. juni 1860 fik han skøde på et nybygget hus, matr. 7c på Toftvej 1. Det var et bindingsværkshus, som han sandsynligvis selv havde ladet bygge. Efter forældrenes død blev sønnen, smed Hans Henrik Nielsen Skou i Rodskov ejer af det indtil 1893, hvor det blev solgt til drejer J. P. Sørensen. Senere blev Hornslets første telefoncentral indrettet i huset. Det blev nedrevet i 1964, og urmager Jørgen Christensen byggede et nyt på stedet.

Trine Henriksdatter døde som nævnt den 18. juni 1888. Ved folketællingen den 1. februar 1890 opholdt *Niels Jensen Skou* sig hos sin søn smed Hans Henrik Nielsen Skou i Rodskov. Kort efter må han være kommet på Randers Sygehus, for der døde han den 9. februar 1890. Det var tre år før man byggede det nye sygehus i Hornslet.

Min fars forældre

Peder Laursen Skou f. Sørensen og Else Marie Sophie Nielsen Skou

(aner nr. 4 & 5)

Farfar kom fra slægterne i Svejstrup (tavle 9, 11 og 12 hhv. side 137, 153 og 165) og slægten Pedersens 3. led (tavle 5 side 51), medens min farmor kom fra slægten Skou (tavle 12 side 165).

For nu ikke at begynde med begyndelsen og alligevel hindre alt for stor forvirring for læseren, må jeg forklare navneforandringen, som står anført i alle relevante kirkebøger. I 1904 var der kommet en lov om navneforandring¹⁴⁴, der gjorde det muligt at få ændret sit navn efter ansøgning, hvis det navn, man ansøgte om, var gængs på egnen og almindelig i slægten. Begge dele kan godt siges at være opfyldt i det her tilfælde. Farfar har altså ansøgt om og fået tilladelse til at føre navnet *Skou*. Faren og alle de da levende børn hed herefter *Skou* - også halvbroren Niels Peter. For fars vedkommende står der ved hans dåb i Hornslet Kirke den 26. maj 1900: "I henhold til lov af 4. januar 1905 (det må dog være bekendtgørelsen) og iflg. meddelelse fra Rougsø m. fl. herreders kontor af 20. oktober 1905 er navnet nu *Sophus Skou*".

Farmor *Else Marie Sophie Nielsen Skou* er vel kommet ud at tjene ret snart efter konfirmationen, men det vides ikke hvor. Ved folketællingen den 1. februar 1880, da hun var 18 år, viser det sig, at hun tjente hos gårdejer Johannes Simonsen i Balle i Todbjerg Sogn (nabosogn til Hornslet). Her tjente også den 21-årige Niels Peter Larsen fra Bendstrup i samme sogn. Det fik konsekvenser! Den 13. december 1880 fødte *Else Skou* en søn, og ved dåben udlægger hun Niels Peter Larsen, søn af gårdmand Niels Larsen i Bendstrup som far. Barnet fik navnet Niels Peter Skou Larsen og blev min fars halvbror. Det vides ikke, hvor farmor derefter opholdt sig i den følgende tid.

Nu er det på tide, at vi får fat i *Peder Laursen Sørensen* igen. Vi forlod ham nede i Svejstrup lige efter folketællingen i 1880, da han stadig som 27-årig boede hjemme sammen med forældrene *Søren Pedersen* og *Caroline Dorthea Pedersdatter*. Dog vidste vi, at han kort tid efter rejste til Tilst og Kasted nordvest for Arhus. Det er derefter uklart, hvor og hvornår han finder pigen fra Hornslet. Det er derimod sikkert, at *Peder Laursen Sørensen* og *Else Marie Sophie Nielsen Skou* blev viet i Hornslet Kirke den 26. maj 1883. Der står så i kirkebogen, at *Peder Laursen Sørensen* er tilflyttet sognet i 1884 fra Tilst Sogn. Måske har det i virkeligheden været fra nabosognet Kasted, for der finder vi dem senere. Endelig står der, at han tog fast ophold i Hornslet i 1886.

¹⁴⁴ Lov nr. 89 af 22. april 1904.

Deres første barn Caroline Cathrine Sørensen blev født i 1884 (død 19. april 1891), men hendes dåb står hverken i Hornslet eller Kasted kirkebøger. Derimod står det fast, at de i 1885 arbejdede på herregården Kærbygård i Kasted Sogn, og at Søren Skou Sørensen, der er født den 13. marts 1885, blev døbt i Kasted Kirke. Fadderne var undermejerske Johanne Marie Jørgensen på Kærbygård, Nielsine Skou pt. i Ølsted, arbejdsmand Niels Skou, Carl Sørensen i Svejstrup og arbejdsmand Peder Olsen Kærbygård. *Niels Skou* har givet vis været *Elses* far, men det behøver ikke at tages for pålydende, at han benævnes arbejdsmand i stedet for træskomand. Som det ses, træffer vi også hendes søster Nielsine og hans bror Carl Johan.

Figur 16. De eneste kendte billeder af min fars forældre. Farfar synes at være i uniform. Fotografierne må være fra før de blev gift i 1883.

For mig er det interessant, at en af fadderne var undermejerske, for det var netop på den tid, der opstod stor konkurrence på mejeribrugsområdet. I 1880 begyndte uddannelsen i mejeribrug på Dalum Landbrugsskole, og i 1882 oprettedes det første andelsmejeri. Hidtil havde småbøndernes smør ikke været regnet meget bedre end vognsmørelse. Nu kunne man begynde at diskutere, om herregårdssmør eller andelssmør var bedst. Oplysningen er derfor nok til at bevise, at der har været mejeri på Kærbygård, og at der har været anvendt uddannet personale. Det er dog slet ikke sikkert, at mine bedsteforældre har været med i det.

Det virker stadig lidt mærkeligt, at *Peder Laursen Sørensen* "pludselig" rejser til Hornslet i 1883 og gifter sig med *Else Marie Sophie Nielsen Skou* uden at have boet der. Det kan næsten bedre tænkes, at hun er rejst ud af sognet, efter at hun fik sin uægte fødte søn og så på et tidspunkt har fået arbejde på herregården - noget sådant var ikke usædvanligt.

I de første år boede familien til leje forskellige steder i Hornslet og Tendrup. Efter det hændelsesforløb, der kan anes, vil jeg tro, de har boet på Toftevej 1 hos *Elses* forældre, så længe de levede, hvorefter hendes bror smed Hans Henrik Nielsen Skou i Rodskov ejede huset i 1891-1893; måske med dem som lejere. Vi ved det ikke. Derimod ved vi, at de boede på Tendrup mølle i 1893, da farbror Jens blev døbt, og at de stadig var indsiddere i 1898, da farbror Ejler blev døbt. Derimod boede de på "Reginahøj" på Hornslet mark, da far blev døbt i 1900. Denne vej hedder i vore dage Rosenholmvej. Hos S. Sloth Carlsen står *Peder Lauridsen Skov* som ejer af Rosenholmvej 44 (matr. 9r) i 1905. Der kan ikke være tvivl om, at det er farfar, og det kan være det, der tidligere hed "Reginahøj". Samme år blev han ejer af et nyopført hus på Rosenholmvej 42 (matr. 9al).

Farfar står som arbejdsmand og daglejer ved agerbruget. Alligevel synes ovennævnte at vise en god udvikling for familien. Men ak, to år senere

den 12. oktober 1907 døde farmor i huset kun 46 år gammel. Det fik store konsekvenser for familien.

Foruden fars halvbror Niels Peter (født 13. december 1880) og datteren Caroline Cathrine, der som nævnt døde syv år gammel den 19. april 1891, fødte farmor yderligere otte drenge. I 1887 og 1889 fik de to sønner, som begge blev døbt Niels Skou Sørensen, og som begge døde godt et år gamle. De øvrige har jeg kendt. Jeg mener at huske, at far har fortalt, at hans mor så inderligt ønskede at få en pige igen, men det blev aldrig til andet end drenge.

Det kan ikke gennemskues, hvad der egentlig skete efter farmors død. Allerede i 1908 står farbror Søren som ejer af huset, og han havde det indtil 1911, hvor det blev solgt til Marius Madsen. I perioden 1919-1929 var huset Jomfru Bertelsens (lærerinde K. Bertelsen) private pigeskole. Nu er det en smuk gul villa.

Farbror Søren har sikkert købt huset efter farmors død og i forbindelse med sit giftermål med tante Johanne (døbt Johanne Marie Jørgine Christensen fra Termestrup) den 14. januar 1909. Det vides ikke, om farfar og de tre mindste børn har boet hos dem i den første tid, men ved folketællingen i 1911 boede tante Johanne der alene sammen med fætter Jørgen, medens farbror Søren midlertidig var på arbejde i Skæring. Ved samme folketælling står farfar alene, medens de tre mindste børn, Otto, Ejler og Sophus ikke var i sognet.

Farfar *Peder Laursen Skou* døde den 17. januar 1914 på Hornslet sygehus. I kirkebogen står der, at han på den tid boede i et hus på Ommestrup mark i Gl. Mørke Sogn. Han har antagelig været et meget ensomt menneske i den sidste tid.

Børnene satte en stor gravsten over dem. Jeg har et fotografi af den fra 1967; 53 år efter farfars død har der altså stadig været nogen, der betalte for gravstedet. Så vidt jeg har fået oplyst, var det farbror Ejler, og han sørgede for dets vedligeholdelse til mine forældres død i 1971.

Farbror Søren blev lagerforvalter ved FDB's fabrikker i Viby. Ved folketællingen i 1916 boede familien i Terp i Viby Sogn og havde børnene Jørgen Peter, Elna Marie, Arne Marinus og Carla Mathilde. Inga er så senere kommet til. Senere boede de i villaen på Borgvold 9, som jeg mener at de selv har fået opført. Jeg husker, at jeg med stor fornøjelse har været der på ferie og undret mig over, at jeg havde fætre og kusiner, der var rigtig voksne mennesker. Det var Jørgen, Arne og Elna, men der var også Inga, der ikke har været meget ældre end mig.

Farbror Carl var uddannet smed, hvilket han, så vidt jeg ved, blev hos sin morbror Hans Henrik Nielsen Skou i Rodskov. Det siges, at han har været smed i Floes og boet i huset "Skoleminde" ved vejkrydset Virring-Floeskov/Langkastrup-Floes. Senere blev han værkfører ved Amstrups maskinfabrik i Århus. Farbror Carl og tante Mathilde boede i en fin villa i Brabrand (Kongsvang). De havde ingen børn. Jeg husker, at når jeg var på ferie i Viby, var min søster Gerda på ferie i Brabrand. Så var vi fri for at drille hinanden i den tid. Der kom bare en endnu værre tid bagefter. Gerda havde nemlig på mindre end en uge lært, hvordan man skulle beté sig og prøvede i alle måder at opføre sig som tante Mathilde. Det var ikke let for os andre, og Gerda græd.

Jeg fandt farbror Jens Skou som 18-årig ved folketællingen i Egå Sogn 1911, hvor der står, at han er tilflyttet fra Hornslet i 1909. Det kan jo have været samme sted, hvor farbror Søren på den tid havde midlertidigt arbejde. Ved folketællingen i 1916 står han opført som fodermester i Skødstrup og betalte 13,00 kr. i kommuneskat. Lige efter står hans fætter Henrik Skou (født 10. september 1897 som søn af smed Hans Henrik Nielsen Skou i Rodskov) også som tjenestetyende, og han betalte 15,60 kr. i kommuneskat. Måske har der stadig været en tilknytning til dette sogn, hvor begges bedstemor jo kom fra.

Jens blev gift med Martha, og jeg husker, at jeg engang var på ferie

hos dem i Risskov. Det var sommer med en masse stokroser og humlebier. Når vi kom med hånden bagfra, kunne vi lukke dem inde i blomsten og høre, hvordan de summede. Hvor var det skægt. Farbror Jens arbejdede på en madrassfabrik og senere på FDB's rebslageri i Viby. Det fik han syge lunger af og måtte have den ene fjernet.

Men hvad så med de tre yngste på 12, 9 og 7 år ved farmors død? Hvor var de, når de ikke var i Hornslet Sogn i 1911?

Efter megen søgen fandt jeg farbror Otto konfirmeret i Hvilsager Kirke den 3. april 1910, og efter en forespørgsel oplyste pastor Lars Nymark i Hvilsager, at Ejler Skou var blevet konfirmeret dér i 1912 og far den 19. april 1914¹⁴⁵.

Far boede på det tidspunkt i Termestrup. En konsultation af folketællingen i Hvilsager 1911 afslørede, at han stod som tjenestetyende hos boelsmand Niels Clemmensen Stær og hans kone Karen Marie Andersen i Termestrup, hvortil han var flyttet i 1910. Er det sket før midten af april, er det altså rigtigt, at han kom ud at tjene som 9-årig, sådan som han fortalte mig det, da jeg var dreng. Samtidig viste det sig, at farbror Ejler tjente hos gårdmandsenken Christiane Stær i Termestrup. Derimod var Otto borte, men antagelig har han også i sin tid været hos en Stær.

Hvordan kan det tænkes at hænge sammen, og har der været en særlig tilknytning til Termestrup?

Kontakten mellem familierne i Hornslet og Hvilsager sogne synes at være opstået, da søstrene *Trine Henriksdatter* og *Sophie Henriksdatter* flyttede fra Mygind, og den første blev gift med træskomager *Niels Jensen Skou* i Hornslet i 1853, medens den anden blev gift med skrædder *Peder Nielsen* i Bendstrup i 1855. Det kan konstateres, at *Sophie*, der ikke selv fik børn, var flink til at møde op som fadder, når der var barnedåb hos *Niels* og *Trine* i Hornslet, og det fortsatte, da deres datter - mine bedsteforældre - *Else Marie Sophie Nielsen Skou* og *Peder Laursen Skou* fik børn. Jeg har ikke fundet *Sophie Henriksdatters* (*Henriksens*) død, men jeg har konstateret, at hun i 1901 var aldersrentenyder i Lime.

Fars halvbror *Niels Peter Skou*, der var født i 1880 og altså 20 år ældre end min far, blev gift den 1. november 1902 med *Kitty Jørgine Christensen*, født den 26. december 1874 som datter af *Jørgen Christensen* (kaldt *Naadlen* - et tilnavn, der betyder, at han var skomager) og *Anne Marie Nielsdatter* på Termestrup mark og søster til tante *Johanne* (se ovenfor). Far var den gang 1½ år gammel, så det er ikke mærkeligt, at han aldrig ytrede noget egentlig kendskab til ham. *Niels Peter Skou* tjente først ved landbruget men blev så uddannet fyrbøder, hvilket han muligvis er blevet i Århus, hvor han boede i 1909. Senere blev han bosat i Viborg, hvorfra han virkede som lokomotivfører.

Det kan synes lidt ejendommeligt, at de to søstre begge havde mellemnavnet *Jørgine*, men det var endnu mere finurligt hos nådleren end som så, når vi ser hele raden af deres børn. Ved folketællingen 1880 havde de børnene *Nielsine Marie Magdalene Jørgine Christensen* 12 år, *Niels Jørgen Marius Christensen* 10 år, *Kitty Jørgine Christensen* 5 år, *Maren Jørgine Christensen* 3 år og *Peter Sørensen Christensen* på mindre end ét år. Senere kom så *Johanne Marie Jørgine Christensen* til.

Jørgen Christensen og *Anne Marie Nielsdatters* giftermål er ikke fundet, hvilket kan hænge sammen med, at han var i militærtjeneste i 1864. Deres før-

¹⁴⁵ På den tid - 1906-1916 - hed præsten for Hvilsager-Lime pastorat *Thorvald Valdemar Povlsen*. Han var folketingsmand 1910-1935 valgt i Hornslet-kredsen af Det radikale Venstre. Da man i 1916 blev enige om at skille kirkeministeriet ud fra kultusministeriet, blev han landets første kirkeminister. *Victor Elberling: Rigsdagens medlemmer gennem 100 år. bd. 2. J. H. Schultz forlag, 1949.*

ste barn fødtes den 10. august 1864, medens faren endnu var soldat. Han fik navnet Christen Jørgen Christensen. Den 14. juni 1866 fødtes Karen Jørgine Christensen. En sådan samling har jeg ikke før set, men hvilken interesse har den udover, at mine to farbrødre var gift med to søstre?

Jørgen Christensen var fra Rønede i Bregnet Sogn, hvor han var født o. 1836, medens Anne Marie Nielsdatter var fra Termestrup, hvor hun var født den 18. november 1841 som datter af Niels Sørensen, der efter alt at dømme har tilhørt den meget udbredte slægt Stær (eller Stæhr) i Hvilsager Sogn. Det vil være en større sag at komme til bunds i denne slægt, dels fordi kirkebogen ikke bruger det hver gang, dels fordi de ikke alle er født i Hvilsager Sogn. Alligevel tror jeg ikke, jeg begår nogen fejl ved at slutte, at Anne Marie Nielsdatter hørte til slægten Stær, hvor mændene i generationer skiftede mellem Niels Sørensen og Søren Nielsen.

Jeg har et billede af Niels Peter og Søren sammen med deres koner Kitty og Johanne samt fem børn. De står og sidder omkring en gammel dame, der må være den ca. 73-årige Anne Marie Nielsdatter fra Termestrup. Efter fætter Jørgens størrelse at dømme må billedet være taget omkring 1915/16. Jørgen Christensen var forlængst død, men tilknytningen til Termestrup var intakt.

Ved folketællingen i 1890 tjente den 15-årige Kitty Jørgine Christensen hos Niels Sørensen Stær (27 år) i Bendstrup. Lad os lige se lidt på de Stære!

Den 2. juni 1863 blev ungkarl og gårdmand Clemen Nielsen Stær (33½ år) i Termestrup viet til pigen Christiane Rasmussen (20½ år) i Bendstrup, den ene af forloverne var sognefoged og gårdmand i Hvilsager S. N. (Søren Nielsen) Stær. Den 26. januar 1864 fødtes deres søn Niels Clemmensen Stær. I 1885 blev han gift med Karen Marie Andersen i Bendstrup (født i Brunmose i Mariemagdalen Sogn den 3. marts 1862). Det var dem, far senere kom til at tjene hos.

På den baggrund må jeg skønne, at Niels Peter & Kitty og Søren & Johanne samt søstrenes mor Anne Marie Nielsdatter - gennem slægtskabet (formodentlig) med familien Stær - har lavet en privat ordning om at tage sig af Otto, Ejler og *Sophus*. Dette begrundes med, at en forespørgsel til Rosenholm kommune ikke kunne føre til flere oplysninger, end jeg havde i forvejen. Kommunens sociale myndigheder har altså ikke været blandet ind i sagen.

Farbror Otto og tante Marie husker jeg kun som stille smilende mennesker. Jeg har et kort med foto af dem afsendt fra Aarhus den 22/12 1922. Det er adresseret til Sophus Skou Karlby, Hornslet, og der står: "Kære svoger og svigerinde. En glædelig Jul og et godt Nytaar ønskes eder samt eders Mor og Rigmor. I har det vel godt. Mange Hilsner Otto, Marie, Alva og Tage". Jeg var da en uge gammel, så begivenheden havde vel næppe nået dem endnu. Jeg husker godt fætter Tage, men at han var så meget ældre end jeg, anede jeg ikke.

I sine ganske unge år var farbror Ejler sømand. Senere arbejdede han ved gasværket i Aarhus. Han var gift med tante Karla. Ejler havde altid et glimt i øjet, og Karla var stor og lattermild. Som jeg husker det, var der altid liv og godt humør, hvor de var.

Min far blev som den yngste af børneflokket født den 14. april 1900, og som nævnt døbttes han *Sophus Skou Sørensen*, hvilket efter ansøgning blev ændret til *Sophus Skou* i 1905.

Her må vi forlade min far, indtil vi har besøgt mors slægt og er nået frem i nærheden af mine forældres fælles tilværelse.

Anden del

Min mors slægt

Det var vanskeligt at afgøre, hvilke rødder eller linier af min fars slægt jeg skulle begynde med. Det blev til, at jeg begyndte med min farfars slægt. Sådan gælder det også for min mors slægt, som ligeledes for nogle rødders vedkommende kan spores langt tilbage i tiden. Derfor begynder jeg tilsvarende med min morfars slægt.

Min mors forældre havde sølvbryllup den 10. december 1917. I den anledning var der skrevet en sang, hvoraf jeg her gengiver 5. vers:

Pedersen fra Mols jo kom,
Der er Folk lidt sære,
Vi har mange Rygter om,
Hvad de os vil lære.
Han var dog ej blandt dem
- Om det var tilfældig -
Som gik "neden om og hjem",
Deri var han heldig.

Vi får senere at se, hvor heldig han var. Her er det vigtigste, at vi får at vide, at han kom fra Mols. Så ved vi, hvor vi skal begynde at lede. Der bliver vi dog hurtig klar over, at sporene fører længere bagud og over til Helgenæs, så der begynder vi, så langt bagude som kilderne rækker.

I. Slægten Rosser

(tavle 13 side 199)

1. led. Christen Andersen Rosser og hans 1. hustru

(aner nr. 1732 & 1733)

Det første vi erfarer om *Christen Andersen Rosser* i Borup på Helgenæs er, at hans hustru blev begravet den 7. januar 1645. Det vides ikke, hvor mange børn de har haft på den tid, men de har i hvert fald haft *Jens*, der må være født lige før kirkebogens begyndelse i 1642, for det er ham, der som voksen og bosat omtales som *Jens* på Bakken i Borup.

Allerede den 21. marts 1645 blev *Christen* trolovet med smedens Maren (Maren Smidens) i Esby, og 2. pinsedag blev de gift.

Samme år den 1. oktober blev *Christen Rossers* mor i Borup begravet. Heller ikke hendes navn står nævnt.

Endelig blev *Christen Andersen Rosser* i Borup selv begravet ca. 83 år gammel den 2. februar 1661 "*in mea absentia*" (i mit fravær), skrev præsten. Selv om det må anses for usædvanligt, kan en begravelse selvfølgelig godt finde sted, uden at præsten er til stede.

Oluf Christensen

(ane nr. 1734)

Ved kirkebogens begyndelse levede *Oluf Christensen* og hans familie også i Borup. Det første vi erfarer om ham er, at han den 19. juli 1642 fik begravet et navnløst barn, og allerede den 2. søndag i advent 1643 døbt sønnen Søren.

Den 12 juli 1646 var der igen barnedåb hos *Oluf Christensen* i Borup. Det var datteren *Anne*, der blev døbt, og hende skal vi erfare mere om nedenfor, idet hun bliver gift med ovennævnte *Jens*.

I forbindelse med denne dåb nævner præsten, at navnene på fadderne optegnes i henhold til kongelig anordning. Det var netop på den tid, Christian IV havde dekretet, at der skulle føres bog over dåb, giftermål og begravelse. Undladelse kunne medføre embeds fortabelse. På historiens baggrund kan vi se, at dekretet de fleste steder ikke blev overholdt.

Året efter den 19. november 1647 blev *Oluf Christensen* i Borup begravet. Antagelig var hverken han eller hans hustru særlig gamle. Hun havde i det mindste den lille datter *Anne*, så hun er nok hurtigt blevet gift igen, men det kan vi næppe finde ud af, fordi hendes navn ikke er nævnt i forbindelse med *Oluf Christensen*.

2. led. Jens Christensen Rosser og Anne Olufsdatter

(aner nr. 866 & 867)

Borup er en lille landsby på det nordøstlige Helgenæs. Bakken i Borup er ukendt som stednavn i vore dage, men i samtiden vidste alle, hvem *Jens* på Bakken i Borup var. Derfor skrev præsten kun fornavnet, da der blev prædikaet over ham den 13. juli 1704. I den forbindelse blev det anført, at han var 62 år gammel. Man vidste altså god besked med, at han var født omkring ved kirkebogens begyndelse, men *Jens* giver ingen mulighed for at søge bagud.

I lang tid stoppede min søgning ved Bakken i Borup, indtil jeg fornylig fik kontakt med Bent Sørensen i Århus, som har fundet ud af, at vi bagud i tiden har fælles forfædre på Mols og Helgenæs. Han har en afskrift af alle egnens kirkebøger og derfra kunnet løse op for, hvem *Jens* og hans kone egentlig var.

Den 13. oktober 1667 blev *Jens Christensen Rosser* og *Anne Olufsdatter* i Borup gift.

Jeg har ikke fundet, hvor mange børn de fik, men i hvert fald fik de døbt datteren *Anne* den 13. juli 1672, og allerede fire år senere den 11. februar 1676 blev moren *Anne Olufsdatter* begravet kun 29 år gammel.

Derefter har *Jens* gået alene derhjemme en tid, men den 8. februar 1680 blev han gift med Kirsten Pedersdatter Stoumand fra Ørby, som han havde været trolovet med siden 21. oktober 1677. Der har været mange stedmødre og stedfædre på den tid.

Jens på Bakken i Borup blev som nævnt begravet den 13. juli 1704. Hans 2. kone levede endnu nogle år og blev begravet den 19. januar 1711.

II. Slægten Knøvel

(tavle 13 side 199)

I en artikel om menneskene i Tved Sogn på Mols i midten af 1800-tallet skrev N. Nielsen¹⁴⁶, at kuriøse tilnavne eller øgenavne var så almindelige på den tid, at næsten hveranden havde et. Det har nok heller ikke været anderledes længere tilbage i tiden. I hvert fald har jeg ingen steder i kirkebøgerne set så udbredt en anvendelse af tilnavne som på Mols, og en del af dem er ganske ejendommelige. *Knøvel* (Kneul, Kneull, Knøvl eller Knebbel), her er et af dem. I ældre tid blev ordet "knøvl" brugt om raske personer, der klarede sit job godt, *a la* "ja, han æ en knøvl den bett knæjt". Så er det gode sagt med al jysk underdrivelse. Men det er ikke der fra navnet kommer. Når vi kommer til den tid, hvor mandspersoner blev optaget på lægdsruller skrives navnet undertiden "Knebbel", der var en stavemåde for landsbyen Knebel i

¹⁴⁶N. Nielsen: Tved Sogn for 50 år siden. Arbog Randers amts hist. samf. s. 108-117, 1919.

Tavle 13

Christen Andersen Rosser (o. 1578-1661)
~ 1. hustru død 1645, i Borup på Helgenæs.

Oluf Christensen (død 1647)
I Borup på Helgenæs.

Jens Christensen Rosser (o. 1642-1704) ~ Anne Olufsdatter (1646-1676)
Gift 13. oktober 1667 i Helgenæs Kirke - boede på bakken i Borup.

Niels Knøvel i Strands.

Jørgen Nielsen Knøvel (1669-1751) ~ Anna Jensdatter Rosser (1672-1751)
Af Strands På bakken i Borup
Gift 13. januar 1704 i Helgenæs Kirke - boede i Borup.

Dines Jensen (o. 1571-1659), i Ørby på Helgenæs.

Lauritz Dinesen (1594-1676) ~ 1. hustru død 1644
Boede i Ørby på Helgenæs.

Jens Lauritzen Dinesen (1629-1709) ~ Sidsel Lauritzdatter (o. 1640-1703)
Gift 1. januar 1673 i Helgenæs Kirke - begge af Ørby, hvor han var skrædder.

Dines Jensen (1673-1717) ~ Kirsten Jensdatter (-?-)
Gift 27. september 1696 i Helgenæs Kirke - boede i Ørby.

Ole Jørgensen Knøvel (1701-1757) ~ Sidsel Dinesdatter (1707-1764)
Gift 14. april 1732 i Helgenæs Kirke og fæstede Jens Ahms gård i Torup på Mols. Se tavle 16.

Peder Lauridsen Skiærp (død o. 1736) ~ Karen Sørensdatter (1655-1699)
Gift 3. juledag 1686 i Rolsø Kirke - boede i Vrinners.

Peder Stisen (begr. 1746) ~ Kirsten Pedersdatter Skiærp (1689-)
Gift 30. december 1708 i Rolsø Kirke - gårdfæster i Vrinners.

Niels Mickelsen Greve
Fæster i Dejret.

Søren (Pedersen Skaarup) (død ca. 1690)
Boede i Dejret.

Rasmus Nielsen Greve (1677-1761) ~ Maren Sørensdatter Skaarup
Gift 26. juni 1712 i Tved Kirke - gårdfæster i Dejret på Mols.

Søren Rasmussen Greve (1717-1793) ~ Maren Pedersdatter (1728-1793)
Gift 4. juni 1749 i Rolsø Kirke. Fæstede farens gård 1749.

Jørgen Olesen Knøvel (1736-1781) ~ Maren Sørensdatter Greve (1751-1790)
Gift 29. juni 1773 i Tved Kirke - gårdmand i Torup på Mols.

Slægten Ibsen
(tavle 14)

Søren Jørgensen Knøvel (Greve) (1774-1826) ~ Karen Sørensdatter (1774-1841)
Fra Vrinners
Gift 9. marts 1804 i Tved Kirke - husmand i Dejret på Mols.

Jens Jensen Sparre (Winther) (1802-1835) ~ Annemarie Sørensdatter (1809-1850)
Gift 7. december 1833 i Tved Kirke - boede i Torup på Mols; daglejer. Se tavle 15.

Slægterne Hellesen og Danmand
(tavle 16)

Peder Pedersen Marcussen (1820-1897) ~ Marie Cathrine Jensdatter (1834-1899)
Gift 4. november 1854 i Tved Kirke - snedker i Dejret på Mols.

Jens Christian Pedersen (1867-1918) ~ Anne Kathrine Marie Pedersen (1873-1931)
Mine bedsteforældre - se tavle 15.

ældre tid. Det er derfor givet, at navnet kommer deraf. Da dette ikke står skrevet, kan det ikke nytte at lede efter slægten dér, for tilnavnet fik man først som "et kendemærke", når man kom til et andet sogn, hvis man da ikke havde andre kendemærker. Når en fx blev kaldt "Store Anders", så var han ikke nødvendigvis stor, men der var også en anden Anders, som måske var yngre, måske havde en mindre gård eller slet ingen, *a la* historien om Store Klaus og Lille Klaus. De var vittige på den egn - ikke mærkeligt, at der gik og går historier om dem; måske har de selv fortalt en del af dem.

1. led. Jørgen Nielsen Knøvel og Anne Jensdatter Rosser

(aner nr. 432 & 433)

Første gang vi møder dem, står der følgende tilført kirkebogen: "1701, Dom. 15. post Trinitatis [søndag den 4. september] christnede Ieg dend skiøgend *Anna* på Bakken i Borup hendes u-ægte barn kaldet *Oluf*, båren til stede af *Mette Rasmusdatter*. Faderen blev udlagt den *Jørgen Nielsen Kneull* tienende i Strands ...".

Den 18. december 1701 stod *Jørgen Nielsen Knøvel* til offentlig skrifte i Vistofte Kirke "for lejerståls synd med *Anne* på Bakken". Det må siges at være noget sent i forhold til hændelsen. Måske hænger det sammen med, at det var i et andet sogn. Jeg har ikke bemærket, at *Anne* stod til offentligt skrifte for det. Derimod stod hun til offentligt skrifte i Helgenæs Kirke den 2. april 1702 "for lejerståls synd med *Jørgen Kneull* af Strands". Det er næsten ikke troligt, at det skulle være for "den gamle hændelse". Snarere har de hele tiden været "kærestefolk".

I 1701 fik vi at vide, at *Anne* var skøge. Det ligger umiddelbart for at sige, at det har præsten nu nok ikke vidst noget om, men at han var harm over hændelsen, og det skulle noteres. De fortsatte undersøgelser har dog vist, at præsten vidste ganske god besked, idet det i Helgenæs kirkebog under den 9. august 1696 står noteret, at *Anne* på Bakken i Borup var til offentlig skrifte for "horeri og blodskams synd med *Christen Fisker*".

Alt det der var jo ikke så godt. De unge folk har haft det svært, og "folkesnakken" har nok ydet sit bidrag. Alligevel skete det; den 14. oktober 1703 blev *Jørgen Nielsen Knøvel* fra Strands og *Anne* på Bakken i Borup trolovede, og den 13. januar 1704 blev de gift. Gamle *Jens* på Bakken nåede at opleve det.

Sønnen *Oluf* fra 1701 var opkaldt efter sin mormors far. De fleste steder hedder han *Ole Jørgensen Knøvel*, som jo faktisk er det samme navn. Deres første barn i ægteskabet blev døbt *Anne* den 23. marts 1705. Ved dåben var den først nævnte af fadderne *Niels Sørensen* fra Strands, som kan være den *Niels Knøvel* (ane nr. 864) i Strands, der er nævnt som far til *Jørgen Nielsen Knøvel*. I alt fik de seks børn, hvoraf den førstefødte *Ole Jørgensen Knøvel* blev min forfar (se LFB).

Det vides ikke, hvad *Jørgen Nielsen Knøvel* har beskæftiget sig med, men jeg vil tro, at han har drevet svigerforældrenes - sandsynligvis mindre landbrug videre.

Den 31. januar 1751 begravedes *Anne Jensdatter* af Borup 85 år gammel og ugedagen efter den 7. februar 1751 begravedes hendes mand *Jørgen Nielsen Knøvel* 82 år gammel.

3. led. Ole Jørgensen Knøvel og Sidsel Dinesdatter

(aner nr. 216 & 217)

Den 7. oktober 1731 blev *Ole Jørgensen Knøvel* og *Sidsel Dynnisdatter*

(*Dinesdatter*) (1707-1764) af Ørby trolovede i Helgenæs Præstegård, der ligger i Stødov. Ved notatet om trolovelsen er der tilføjet, at *Ole* havde tjent i præstegården fra Mickelsdag den 29. september 1725 til dato, hvilket vil sige i 6 år.

Anden påskedag den 14. april 1732 blev *Ole Jørgensen Knøvel* og *Sidsel Dinesdatter* gift, og på dette tidspunkt var de begge "af Borup", hvilket antagelig vil sige hjemme hos hans gamle forældre. Der er de imidlertid ikke blevet længe, for året efter finder vi dem i Torup i Tved Sogn på Mols.

Forklaringen finder vi i Isgårds fæsteprotokol, hvor nedenstående fæstebrev er indskrevet:

"Fæste brev til *Oluf Jørgensen* af Borup
på *Jens Ahms* fra faldet gaard i Taarup

Ieg undertegnede bekiender her ved at have stød og fæst, som ieg og stæder og fæster til *Olluf Jørgensen Knøvel* af Borup dend gaard i Taarup, som *Jens Ahm* beboede og for armod quiterede, hvilken gaard med ald dends rette tillæg i bye og mark forbemeldte *Olluf Jørgensen* sin livstid skal og maae nyde bruge og beholde mod condition, at hand aarlig og i rette tider svarer alle kongl.: contributioner, som allerede paabiudes eller herefter paabiudes, hvoeri og anden rettighed, huusene og gaarden forsvarlig bebygger og forbedrer, og ved goed magt og hævd holder, indtedts af gaardens tilliggende til uerligt bruger, eller bruge lader, være sit herskab og deres fuldmægtiger hørig og lydlig og ellers retter sig efter hans kongl.: Maj.: lov og forordninger. Formedelst stædets ringhed er dette samme uden fæste forundt. Til bekræftelse under min haand Datum Isgaard den 16. april A^o 1732".

Ringheden var altså så betydelig, at han var fri for indfæstningsafgift. Med *Ole Jørgensen Knøvel* på gården, synes den at være kommet godt i veje.

Jens Ahm, der måtte afstå sin gård, træffer vi igen senere, da han også hører til mine forfædre.

Ole og *Sidsel* synes kun at have fået to børn, nemlig *Jens Olesen Knøvel*, der blev døbt den 1. november 1733 og *Jørgen Olesen Knøvel*, der blev døbt den 6. januar 1736. *Jens* blev allerede begravet den 14. januar 1748, medens *Jørgen* førte min slægt videre.

Ole Jørgensen Knøvel blev begravet den 1. søndag efter påske, den 17. april 1757 57 år gammel, står der i kirkebogen, men da han, som vi så øverst oppe blev døbt den 4. september 1701, var det jo knap nok. Da *Sidsel Dinesdatter* blev begravet står der, "at *Jørgen Olesens* mor af Torup blev begravet St. Hansdag (24. juni) 1764", hvilket fortæller, at hun i de sidste år boede hos sin søn. Hendes alder står ikke nævnt her, men vi kommer nedenfor til at møde hende og hendes slægt i III afsnit side 204.

4. led. *Jørgen Olesen Knøvel* og *Maren Sørensdatter Greve*

(aner nr. 108 & 109)

Da *Jørgen Olesen Knøvel* var eneste barn, er det naturligt, at gården er gået videre i fæste til ham, hvilket passer fint med, at han blev gift med *Kiersten Jensdatter Houmand* af Eg den 9. juni 1756, da han kun var godt 20 år gammel.

Kiersten Jensdatter blev begravet den 21. februar 1773 kun 37 år gammel, og der var skifteforretning efter hende torsdag den 2. juni 1773, hvor der blev foretaget deling mellem faren og børnene, der var *Ole Jørgensen* 16 år, *Mette Kirstine Jørgensdatter* 13 år og *Jens Jørgensen* på 7 år. De kalder sig senere *Knøvel*.

I skiftet står der, at faren da allerede havde fået fæstemøen ind i boen (huset). *Jørgen Olesen Knøvel* og *Maren Sørensdatter Greve* blev da også gift den 29. juni 1773.

Samme år fik *Jørgen Olesen Knøvel* et nyt fæstebrev på en gård i Thorup - antagelig den, han hidtil havde haft. Her får vi at vide, at gården var på 5 tdr. 5 skp. 3 fj. og 1 alb. hartkorn og således en halvgård. Desuden får vi at vide, at han skal gøre hoveri på Isgård og årligt betaler følgende naturalier: 1 tdr og 1 skp. rug, 1 tdr. og 1 skp. byg, 1 tdr. og 1 skp. havre, 4 stob smør, [gammelt ord for kande, også brugt som rummål for 2 potter eller en $\frac{1}{2}$ kande] 1 svin, 1 får, 1 lam, 1 gås og 4 høns.

Det kunne yderligere være interessant at vide, hvad *Jørgen Olesen Knøvel* havde tænkt sig med det hus, han fik fæstebrev på i 1779. Det var to år før hans død, så måske har han ikke været rask. Det lyder sådan:

"No. 3 C7. 12 Sk. 1779.

Jørgen [Olesen] Knøvel i Dejret fæster herved $3\frac{1}{2}$ gulvs huus samme steds mod aarlig afgift af samme til hvert aars martii -?- 7 Rdl., 7 Mk. og 4 dages aarlig arbejde hvad tid forlanges - hystertiid undtaget og saa længe hand holder huuset i forsvarlig stand og samme aarlig forbedrer skal stædet nyde bruge og i fæste beholde bem.: $3\frac{1}{2}$ gulvs huus saa længe hand lever. I øvrigt befries hand for videre hoveri undtagen lige med de andre beboere af iordløse huuse for resten haver hand at rette sig efter hans Majest.: lov og forordninger. Til vitterlighed under min haand og segl Isgaard den 26. december 1778. O. Marcussen".

Jørgen og *Maren* fik fire børn sammen, hvoraf den ældste *Søren Jørgensen Knøvel* blev døbt den 29. maj 1774 og var den, der fører min slægt videre.

Jørgen Olesen Knøvel blev kun 45 år, idet han døde den 3. og blev begravet den 14. januar 1781. Måske har det allerede været galt med helbredet, da han fæstede hus i 1779. I skiftet står der følgende om de personlige forhold:

"Skiftebrev efter *Jørgen Olesen Knøvel* af Thorup

Anno 1781 den 3. januar, strax efter at det var [af] hustruen tilkændegivet, at gaardmand *Jørgen Olesen* af Thorup ved døden var afgangen, mødte på det bemeldte [stæde] hosbonde og skifteforvalters, Oluf Marcussens vegne Niels Friis af Tved i stærveboehuuset i bemeldte Thorup efter ermeldte afdøde for at foretage og antegne alt hvad han sig har efterladt; til hvilken forrettning fremme blev antaget til vitterlighedsmænd Rasmus Laumand og *Søren Pebling* af ovenmeldte Thorup og blev da i overværelse af enken *Maren Sørensdatter* og hendes bror *Peder Sørensen [Greve]* med forretningen begyndt og fortfaret som følger - - - -[en sædvanlig opremsning af alt, hvad der er i gården og huset]".

Til vurderingen og delingen senere samme dag var Oluf Marcussen selv til stede:

"- - - de nærværende var enken *Maren Sørensdatter* og laugsværge *Jens Laumand* i ...ning (?), den afdødes børn, navnl.: gaardmand *Ole Jørgensen* fra Dejret på egne og brors og systems vegne, hvilken sidste dog selv var til stede, item *Peder Sørensen [Greve]* fra Strands på de øvrige umyndiges vegne, nemlig en søn *Søren* 6 år gammel og 1 datter *Kiersten* 3 år. *Jens Juul* som besvogret med det første kul børn var og nærværende - - -".

Det ses heraf, at de tre børn fra første ægteskab stadig levede, og at den ældste, *Ole Jørgensen Knøvel* selv var blevet fæstebonde. Han havde fæstet *Jens Færges* gaard i 1779, og det blev da nævnt, at han var af landmilitens kendt udygtig til *Hans Majest. tjeneste*. Ved folketællingen i 1801 er han selv-

ejer gårdmand, gift med Kirsten Mikkelsdatter og har fire børn.

Af andet ægteskab mangler Karen, der var døbt 19. februar 1775, og Maren, der endnu ikke var født ved skifteforretningen, må tilføjes.

Som det ses, får vi også noget at vide om slægtsforbindelserne.

Allerede den 14. februar 1781 blev *Maren Sørensdatter Greve* (1751-1790) trolovet igen, og den 29. juni gift med Jens Mikkelsen Kruse fra præstegården, med hvem hun yderligere fik fire børn.

Isgård skifteprotokol viser under den 17. marts 1787, at Jens Kruse måtte afstå sin gård, fordi han havde pådraget sig så stor gældstynge, at han ikke kunne klare det. Han fik en afdragsordning, men der kan tvivles på, om det på nogen måde var muligt for ham at klare den. Ved folketællingen den 1. juli samme år står han som indsidder (sidder til leje) og tjenestekarl. Senere har han så alligevel fået et hus i fæste, som det fremgår nedenfor.

Maren Sørensdatter Greve døde den 21. marts 1790. Skiftet efter hende gengives her, fordi det fortæller så meget:

"Anno 1790, den 21. marty indfandt sig på højvelbårne Kammerråd Marcussens vegne Thomas Mellerup af Dejret med 2de tiltagne vitterlighedsmænd Jens Fredericksen og Claus Jørgensen af Dejret for Jens Kruse samme steds hans kone *Maren Sørensdatter* samme dag var død, for at optegne og forsegle [det] hans bemeldte afdøde [kone] har efterladt sig på Søgård".

"Anno 1790, den 20. april, som var 30. dagen efter huusfæster Jens Kruses afdøde hustru *Maren Sørensdatter* i Dejret mødte skifteforvalteren Kammerråd Marcussen i stærveboen efter bemel.: afdøde for lovlig at registrere og vurdere boen til videre påfølgende skifte og deeling imellem enkemanden og den salig afdødes efterladte børn, som er af første ægteskab: 1 søn *Søren Jørgensen [Knøvel]* 16 år, 1 datter Kirsten 12 år, af 2^{det} ægteskab: 1 datter Maren Jensdatter Kruse 9 år, 1 dito Kirsten 5 år og 1 dito Ane 3 år, og var endvidere ved forretningen enkemanden selv [tilstøde] tilligemed børnenes morbror Peder Sørensen Greve af Strands og farbroren Niels Kruse af Tved samt halvbroren til det første kuld børn gaardmand Ole Knøvel af Dejret alle på børnenes vegne - som vitterligheds og vurderingsmænd blev brugt de i sidste forretning [deltagende] 2de mænd Jens Fredericksen og Claus Jørgensen af Dejret ...". Her følger så en opremsning af alle værdierne.

Det fremgår af skiftet efter *Maren*, at deres sted Søgård. *Maren Sørensdatter Greves* slægt møder vi i IV. og V. afsnit side 205 og 207.

Ved *Marens* død boede familien altså i Dejret. Allerede den 9. juli 1790 giftede Jens Mikkelsen Kruse sig med en pige ved navn Anne Sørensdatter.

5. led. *Søren Jørgensen Knøvel* (Greve) og *Karen Sørensdatter*

(aner nr. 54 & 55)

Som nævnt blev *Søren Jørgensen Knøvel* døbt den 29. maj 1774. Han var altså kun syv år, da hans far døde, og det kan være baggrunden for, at han bruger eller kaldes ved morens tilnavn *Greve*.

Ved sessionen blev han indskrevet i lægdsrullen som *Søren søn af Jørgen Knebbel* i Dejret. Siden farens død boede familien jo i Dejret. I 1792 var *Søren* 64 tommer svarende til 168 cm, og det må betragtes som en almindelig højde på den tid.

Vi møder næste gang *Søren Jørgensen Knøvel* som 27-årig ved folketællingen i 1801. Da tjente han hos sin mors fætter gårdmand "Grev-Rasmus" og var national soldat. Når han var det i den alder, har han nok været soldat i det meste af otte år.

Den 9. marts 1804 blev *Søren Jørgensen*, som nu kaldte sig *Greve*, gift med *Karen Sørensdatter* fra Dejret, der ved trolovelse og giftermål blev kaldt *Wendels*. Dette tilnavn forekommer kun i de to tilfælde i nogen som helst kir-

kebog i den del af landet. Det har derfor voldt store vanskeligheder at finde frem til, hvem hun egentlig var, og hvor hun kom fra. Jeg har drøftet sagen med Povl Skårup i Tillerup. Han har med Molsbibliotekets lokalhistoriske arkiv at gøre og har været mig til stor hjælp. Han er enig i det mærkelige tilfælde og mener, at der må være tale om en skrivfejl. Men hvad er det så, der er skrevet forkert? I Rolsø Sogn på Mols ligger landsbyen Vrinner, der i gammel tid blev kaldt Wrindis eller Wrindes. Når det udtales på bredt molbomål kan det måske godt blive til Wendels og som sådan blive indført i kirkebogen. Faktum er i hvert fald, at netop i Rolsø Sogn finder vi en *Karen Sørensdatter* døbt den 20. februar 1774 og således af den rigtige alder som datter af *Søren Sørensen Ibsen alias Sudder*. Det vender vi senere tilbage til.

Søren og *Karen* fik tre børn, hvoraf den yngste, *Annemarie* (1809-1850) blev den, der førte min slægt videre. Dette navn er ikke videre almindeligt, men i henhold til traditionen måtte hun være opkaldt efter én eller anden i slægten.

Under søgning efter morens oprindelse fandt jeg hende, der må være tale om, nemlig *Jørgen Jensen Knøvel* (1747-1799) enke *Anne Marie Rasmusdatter* (1749-1801) af Tillerup, der døde den 4. februar 1801 52 år gammel. Denne *Jørgen Jensen Knøvel* var sønnesøn af *Jørgen Nielsen Knøvel* i Torup.

Den 17. juni 1826 døde *Søren Jørgensen [Knøvel/Greve]* huusmand i Dejret 53 år gammel. I den anledning blev følgende indført i skifteprotokollen:

"Aar 1826 den 19. Juni anmeldte Huusmand Mads Mickelsen af Deiret, at Huusmand *Søren Jørgensen* ibid., 53 aar gammel er død i gaar. Han var kuns ejer af et jordløst Huus og har kun været en gang gift, navnlig med hans efterladte Enke *Karen Sørensdatter* med hvem han har 1. en Søn, *Jørgen* 20 aar gl., tjener paa Isgaard, 2. en Datter *Maren*, 18 aar gl. ug. 3. en Datter *Ane Marie*, 17 aar gammel. Enken ønsker at hensidde i uskiftet Boe som for de [umyndige børns skyld] blev hende tilladt overensstemmende med den af 21. Juni 1799 [udstedte skrivelse?].

Mads Mickelsen

m. f. p." [med ført pen]

Ved folketællingen i 1834 står den 61-årige *Karen Sørensdatter* som husejerske og daglejerske. Hos hende sidder hendes 30-årige gifte datter *Maren Sørensdatter* til leje sammen med sin 4-årige datter *Ane Lisbeth Andersdatter*.

Ved folketællingen i 1840 er det omvendt den 67-årige *Karen Sørensdatter*, der sidder til leje hos svigersønnen *Anders Laursen* og datteren *Maren Sørensdatter*. Aret efter, den 20. november 1841 døde *Karen Sørensdatter*.

Annemarie Sørensdatter bliver til sin tid gift med *Jens Jensen Sparre (Winther)*, men hvordan det hænger sammen, må vente lidt, for nu må vi en tur over til helboerne på Helgenæs igen.

III. Dines slægt

(tavle 13 side 199)

Fra sidst i 1500-tallet til midt i 1600-tallet har der i Ørby på Helgenæs boet en mand ved navn *Dines*, Dynniss eller hvordan det nu ellers blev stavet på det tidspunkt. Han kan være den *Dines Jensen* i Ørby, der blev begravet den 19. februar 1659 88 år gammel. Vi ved ikke, hvem han var gift med, eller hvad han har haft af efterkommere, men han synes foruden *Lauritz* at have haft sønnerne *Rasmus* og *Søren*. Han må anses for den ældst kendte af denne slægt og være min ane nr. 3472.

2. led. Lauritz Dinesen

(ane nr. 1736)

Det første, vi finder om *Lauritz Dinesen* i Ørby, er, at hans kone blev begravet 1. november 1644, men hendes navn nævnes ikke. Kristi Himmelfartsdag [15. maj] året efter blev han gift med Maren Christensdatter af Ørby. Her har jeg blot noteret, at de fik sønnen Christen, der blev begravet den 3. oktober 1652 fire måneder gammel, og 11 dage senere var det moderens tur.

Med sin første kone havde han sønnen *Jens Lauritzen Dinesen*. Selv blev han begravet den 26. juni 1676 84 år gammel og altså må være født omkring 1592. Denne alder passer til, at han er søn af ovennævnte *Dines Jensen*.

2. led. Jens Lauritzen Dinesen og Sidsel Lauritzdatter

(aner nr. 868 & 869)

Også *Jens Lauritzen Dinesen* må have været gift to gange. Med sin første kone, som der intet vides om, har han haft Ane, der blev døbt fastelavns søndag den 8. februar 1646 og Oluf, der blev døbt den 10. februar 1650. Ane levede og stod fadder, da hendes nevø Niels Dinesen blev døbt den 22. juni 1704.

Nytårsdag 1673 blev skrædder *Jens Lauritzen Dinesen* i Ørby gift med *Sidsel Lauritzdatter* (stavet Cidzell), der var enke efter Jens Sørensen Thyrisen (~ 1664, død 1672). *Jens* og *Sidsel* fik sønnerne *Dines Jensen* - min forfar - døbt den 13. juli 1673 og Lauritz Jensen døbt den 13. maj 1677.

Den 28. februar 1703 blev der prædikeret over *Jens* skrædders hustru *Sidsel Lauritzdatter* af Ørby, 62 år gammel. Der blev også prædikeret over skrædder *Jens Lauritzen Dinesen* ved hans begravelse langfredag den 29. marts 1709. Han stod da til at være 80 år gammel, men det må antages at være i underkanten af hans virkelige alder, da hans første barn fødtes i 1646.

Prædiken var normalt noget, der skulle betales for, så enten har det været ganske godt at være skrædder, eller også har efterkommerne haft det godt økonomisk.

3. led. Dines Jensen og Kirsten Jensdatter

(ane nr. 434 & 435)

Dines Jensen og *Kirsten Jensdatter* blev trolovet den 24. april 1696 og gift den 27. september i Helgenæs Kirke. Vi ved ikke andet om dem, end at de fik fem børn døbt i perioden 1699 til 1707 (se LFB).

Maren Dinesdatter, der blev døbt 6. januar 1701, blev gift med Niels Rasmussen i 1720, blev snart enke og gift med Jens Andersen i 1723. Anden juledag 1702 døbttes datteren Sidsel, men hun døde straks efter dåben. Den 17. januar 1707 døbttes det yngste barn, som også blev kaldt *Sidsel Dinesdatter*. Navnet Sidsel var jo efter farmoren. Hun blev den der førte min slægt videre, for vi husker jo, at vi traf hende ovenfor under slægten Knøvels 3. led, da hun den 7. oktober 1731 blev gift med *Ole Jørgensen Knøvel*.

Dines Jensen blev begravet den 20. august 1717 og blev således kun 44 år. Der er ikke fundet data for *Kirsten Jensdatter*.

IV. Slægterne Stisen og Skiærp

(tavle 13 og 15 side 199 og 213)

Vi skal nu møde de slægter, som *Maren Sørensdatter Greve* er rundet

af. Længst bagude i tiden er det slægterne Skiærp og Stisen fra Rolsø Sogn, som vi først må have fat i. Den kirke, som mine forfædre dér besøgte, blev nedrevet da man byggede den nye kirke i Vrinners i 1907. Tilbage står kun et middelalderligt våbenhus. I sognet lå desuden den lille landsby Andrup, der i vore dage på det nærmeste er bygget sammen med Vrinners.

1. led. **Sti Nielsen**
(ane nr. 424)

De første spor af slægten Stisen er givet ved navnet *Sti Nielsen* i Andrup, som blev begravet den 3. april 1685. *Sti Nielsen* har antagelig ikke været særlig gammel, da han døde, idet han fik to børn døbt henholdsvis den 20. marts 1681 og den 8. juni 1684. Det første døde godt 1½ år gammel. Den anden var en søn, men der er desværre ikke anført noget navn.

Før den tid kan vi ane en Søren og en Peder Stisen. Sidstnævnte var "blevet ihjelslagen af et træ i Calløe Skov" og begravet den 14. marts 1688.

2. led. **Peder Stisen og Kiersten Pedersdatter Skiærp**

(aner nr. 212 & 213)

Vores *Peder Stisen* kan være den søn, som *Sti Nielsen* fik døbt den 8. juni 1684, men vi ved det ikke. På den anden side er denne søn heller ikke konstateret død som barn.

Peder Stisen blev gift i Rolsø Kirke den 30. december 1708 med *Kiersten Pedersdatter Skiærp*, som var datter af nedennævnte *Peder Lauridsen Skiærp*.

Peder Stisen fik i 1719 fæstebrev på gård nr. 24 i Vrinners. *Kierstens* far fik samtidig fæstebrev på 24A, så det har nok i realiteten kun været et lille hus - se nedenfor. Det var det år, der udstedtes dekret om, at alle fæsteforhold skulle være skriftlige, så de kan godt have siddet ved gården - og huset - i nogen tid forud.

Peder og *Kiersten* fik fem børn. Den ældste, Søren Pedersen Stisen der døbt den 16. juni 1709, tjente på Kvelstrup i 1750-erne og blev gift med Anne Pedersdatter (1730-1792). Han var gårdfæster i Dejret, hvor de fik seks børn. Da der var skifte efter ham i 1778, var broren Peder Stisen på Rolsø-gård formynder for de fire børn, som endnu levede (*Peder* f. 1757, *Johanne* f. 1760, *Kiersten* f. 1764 og *Dorthe* f. 1767). Det er det eneste, jeg har om denne Peder Pedersen Stisen. Den næstældste, Niels Pedersen Stisen - måske opkaldt efter sin farfar - har jeg ikke dåben på, men han fik fæstebrev på sin fars gård den 13. maj 1748. Der står, at den var så ringe, at han ikke skulle betale indfæstningsafgift. Han blev gift med Jens Jensen Sudders datter Kirsten Jensdatter Sudder (sammenlign tavle 14 side 209). De to yngste blev mine forfædre. *Jens Pedersen Stisen*, døbt den 6. september 1716, giftede sig ind i slægten Winther (tavle 15 side 213), og *Maren Pedersdatter*, døbt den 18. december 1728, giftede sig ind i slægten Greve. Dette sene dåbstidspunkt kunne lede til at tro, at *Maren* må være af et andet ægteskab, men et sådant har jeg ikke fundet.

Peder Stisen blev begravet den 17. juli 1746. Tidspunktet for *Kiersten Pedersdatter Skiærps* begravelse er aldrig fundet.

3. led. **Peder Lauridsen Skiærp og Kiersten Sørensdatter**

(aner nr. 426 & 427)

Disse to forfædre ved vi ikke så meget om. De blev gift 3. juledag 1686 i Rolsø Kirke og boede i Vrinners. *Peder Lauridsen Skiærp* fik ligesom så mange andre fæstebrev på sin gård 24A i 1719. De fik i hvert fald syv børn i tiden fra 1687 til 1699. Det første døde 3 uger gammelt. Nummer 2, *Kiersten Pe-*

dersdatter Skiærp, blev døbt den 26. juli 1689 og førte min slægt videre, som vi lige har set ovenfor. I 1692 og 1695 døbttes en datter Maren, og derudover fik de sønnerne Jens, Peder og Knud.

Den 2. august 1699 blev *Kirsten Sørensdatter* begravet i Rolsø Kirke 44½ år gammel. Derimod har det ikke været mig muligt med rimelig sikkerhed at fastslå, hvornår *Peder Lauridsen Skiærp* af Vrinners døde, fordi der er mere end én, der hedder eller kaldes Peder Skiærp.

V. Slægten Greve

(tavle 13 side 199)

1. led. Niels Mickelsen Greve

(ane nr. 872)

Niels Mickelsen Greve, der har levet som fæster i Dejret i sidste halvdel af 1600-tallet, kendes fra en slægtsbog, oplyser Bent Sørensen i Aarhus. Han var far til *Rasmus Nielsen Greve*.

1. led. Rasmus Nielsen Greve og Maren Sørensdatter Skaarup

(aner nr. 436 & 437)

Vi aner lige netop, hvem der var far til *Rasmus Nielsen Greve*, og det er sandsynligt, at *Marens* far har heddet *Søren Pedersen Skaarup* (ane nr. 874), som menes at være død omkring 1690.

Rasmus og *Maren* blev gift den 26. juni 1712, og han fik fæstebrev på en gård "efter forordningen af 23. januar 1719", står der, men han har nok haft den før den tid. De fik otte børn, hvoraf to døde som spæde, medens de seks andre "kom godt i vej". Dorthe blev gift med Jens Christensen Hvoll, Elisabeth med Mads Rasmussen i Bjødstrup, Karen med Søren Rasmussen Hjulmand i Dejret, Maren med Jens Jensen Farsen i Dejret, Niels med Maren Andersdatter og havde med hende Strandgården i Strands, hvor hun kom fra. Endelig blev det sønnen *Søren Rasmussen Greve*, døbt den 11. juli 1717, der førte min slægt videre.

Rasmus Nielsen Greve blev begravet den 18. oktober 1761 84 år gammel. Derimod har ingen fundet nogle data om *Maren Sørensdatter Skaarup*. Det menes, at Rasmus Sørensen Skaarup (1684-1754) i Dejret var hendes bror. Han var gift med Karen Hansdatter (1693-1764), som antagelig var datter af Hans Jacobsen Smed i Dejret.

2. led. Søren Rasmussen Greve og Maren Pedersdatter

(aner nr. 218 & 219)

Søren Rasmussen Greve blev den 4. juni 1749 gift med *Maren Pedersdatter*, som vi tidligere har mødt ovenfor, idet hun var datter af *Peder Stisen* og *Kiersten Pedersdatter Skiærp*.

Søren havde netop den 13. marts samme år fæstet sin fars gård. Brevet lyder sådan:

Fæste brev til *Søren Rasmussen* i Dejret

"Underskrevne bekiender at [have] stød og fæst, som ieg og herved stæder og fæster til *Søren Rasmussen* af Dejret den gaard i bemelte bye, som hans far *Rasmus Nielsen Greve* hittildags har paaboed og nu godvilligen for sin søn opladt og afstanden haver, hvilken gaard med tilliggende iord i bye

og mark naar bemte.: *Søren Rasmussen Greve* sin tid skal og maae nyde bruge og beholde, saa længe hand aarlig og udi rette tider svarer alle de deraf gaaende kongl.: contributioner, som nu eer eller herefter paabiudes vorder samt sit herskab aarlig landgilde, hoveri og anden rettighed, gaarden og dens tilliggende holder hand altid udi god hæfd og huusenes og gaardstædet aarlig ved bygning forbedrer, være sit herskab og dens fuldmægtiger hørig og lydlig og retter sig efter hans kongl.: Majest.: lov og forordninger. Til indfæstning givet og betalt 12 Rdl. Datum Isgaard den 13. martii A^o 1749".

Det har ikke været så ringe en gård, han overtog, når der skulle betales 12 rigsdaler i indfæstning og faren stadig boede der.

Søren og *Maren* fik syv børn. Rasmus Sørensen var den ældste, og den der overtog sin fars halvgård. Han blev gift med Dorthe Mickelsdatter og *Søren Rasmussen (Greve)* boede hos dem ved folketællingen i 1787.

Den næste, Peder Sørensen Greve, døbt den 12. januar 1750, blev i 1772 gift med Maren Sørensdatter (døbt 1739), der var datter af Søren Laursen Rytter i Begtrup. De boede i Strands, hvor de fik en del børn, deriblandt Niels Pedersen (1783-1862), som ejede Isgård fra 1828 til 1857 og tillige Kvelstrup fra 1834 til 1839. Selv om han "kun" er brorsøn til en af mine forfædre, synes jeg, at det er værd at fortælle lidt af "Grev-Nielsens" historie, som den er fortalt af Bøttiger¹⁴⁷. Husmandssønnen Niels Pedersen fra Strands begyndte som tjenestedreng på Isgård. I 1805 giftede han sig til Julsgård i Strands ved ægteskab med Ane Sørensdatter Homand. De blev separerede, hvorefter han i 1820 giftede sig med enken på Bondegården i Strands, Ane Madsdatter og købte nabogården. Derefter solgte han nogle udlodder og dannede af de to sidste gårde Strandsgården, som han i 1828 mageskiftede med Isgård. I 1843 ejede han en overgang også Strandsgården, hvorunder han afhændede Tved Sogns kirketiende til bønderne. I 1834 til 1839 ejede han endvidere Kvelstrup. Endelig i 1857 solgte han Isgård for 100.000 Rdl. og flyttede til Ebeltoft, hvor han døde i 1862.

Han var en dreven handelsmand, og mere det end han var bonde og godsejer, men han synes at have været bønderne en god mand¹⁴⁸.

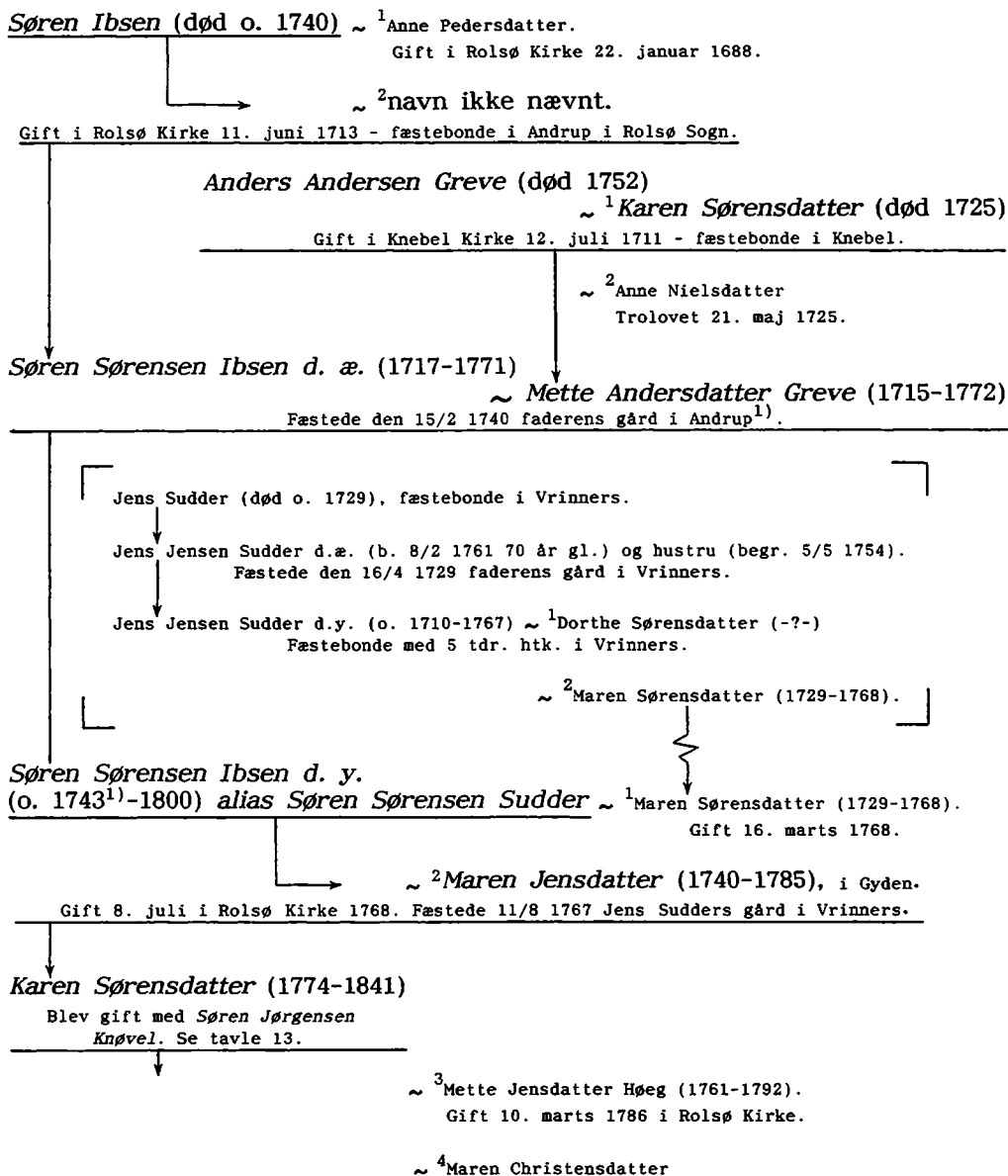
Sørens og *Marens* andet barn var *Maren Sørensdatter Greve* (1751-1790), der, som vi så ovenfor, først var gift med *Jørgen Olesen Knøvel* (1736-1781) og derefter med Jens Mikkelsen Kruse af præstegården i Tved. Det er her vigtigt at nævne, at en af fadderne ved *Marens* dåb den 28. februar 1751 var *Anders Andersen* fra Knebel (antagelig *Greve*), hvilket er med til at bekræfte

¹⁴⁷L. J. Bøttiger: *Æbeltoft og omegn (Mols)* nærmest til c. 1814. Bogh. Th. Koster, Århus, 1893.

¹⁴⁸Refereret efter Trap: Danmark og Danske slotte og herregårde (sammenlign fodnote 72 s. 68). På ovenstående baggrund må det være rimeligt at spørge, hvem der ellers ejede godserne på Mols og således var herrer over dem, der fæstede jord og huse på egnen. Der er godserne Rolsøgård i Rolsø Sogn, der hvor halvøen Skødshoved hænger fast på Djursland, og så er der Kvelstrup og Isgård i Tved Sogn på Skødshoved. Kort fortalt var det slægten Gersdorff, der ejede dem med lidt variation fra begyndelsen af 1600-tallet. Fra begyndelsen til godt og vel midten af 1700-tallet ejedes alle tre gårde af konferensråd Christian Gersdorff; fra 1760 sønnen ritmester Jochum Gersdorff, der i 1773 skødede Isgård og Kvelstrup med tiender og gods på ialt 402 tdr. hartkorn for 50.000 rdl. til kammerråd Ole Marcussen. Han fik tilladelse til at bevare hovedgårdens selvstændighed, da godsets jorder frasolgte i 1794. Derefter solgte han Isgård og Tved Kirke med tilligender for 6000 rdl. sølv og 6000 rdl. sedler til forpagter Chr. Leemeyer på Kalø. I 1828 kom så det mageskifte ind i billedet, som jeg omtalte ovenfor, hvor Leemeyer overtog Strandsgården plus 4871 rigsbankdaler sølv, mod at Niels Pedersen overtog Isgård. Det var forpagter Gustav Cl. Krøger på Katholm, der købte af Niels Pedersen i 1857.

Der vides ikke meget om, hvordan disse godsejere har behandlet deres fæstere, men på baggrund af de hændelser, som jeg har noteret, synes i hvert fald Ole Marcussen at have handlet rimeligt, når de generelle betingelser tages i betragtning.

Tavle 14

¹⁾ Giftermål og/eller dåb kan ikke findes, da der ikke er kirkelige handlinger i kirkebogen i perioden 1731-1743, og da den er (næsten) ulæselig 1743-1745.

slægtskabet mellem "Greverne" i Rolsø, Knebel og Tved Sogne. Se i øvrigt LFB. *Maren Pedersdatter og Søren Rasmussen Greve* blev begravet med elleve dages mellemrum henholdsvis den 5. og den 16. juni 1793.

VI. Slægten Ibsen

(tavle 14 side 209)

Oppe under slægten Knøvels 5. led fortalte jeg lidt om, at det var vanskeligt at finde ud af, hvem *Søren Jørgensen Knøvels* kone *Karen Sørensdatter* egentlig var, og hvor hun kom fra. Vi må derfor op til Rolsø Sogn for at se, om vi dér kan finde holdbare spor, der viser frem til hende. Tilbage ved den tid, hvor *Karen Sørensdatter* må være født, finder vi let navnene Ibsen og Sudder, og derfra var det let at gå yderligere tilbage i tiden og spore slægten til før kirkebogens begyndelse. Der er i hvert fald en til vished grænsende sandsynlighed for, at det er her, hun hører til.

1. led. Søren Ibsen og hustru

(ane nr. 440)

Vi kender intet til denne *Søren Ibsens* alder, men vi ved, at han har været gift to gange, og at han boede i Andrup. Første gang den 22. januar 1688 i Rolsø Kirke med Anne Pedersdatter. De havde i det mindste datteren Maren Sørensdatter (døbt 30. juni 1689). Anden gang blev han gift den 13. juni 1713 samme sted, men præsten har blot noteret, at han blev gift med sin hustru. De fik fem børn. Den ældste fik selvfølgelig navnet Anne efter den første kone. Nummer to blev døbt *Søren Sørensen Ibsen* den 30. maj 1717. Ham skal vi følge videre i næste generation. Den midterste var Maren Sørensdatter Ibsen, der døbt den 24. november 1720. Hun døde af den tærende syge (tuberkulose) og blev begravet den 29. november 1767. Deres yngste barn blev døbt Karen Sørensdatter Ibsen den 11. juni 1727, så nu ved vi, at dette navn hørte til slægtens navnetradition.

2. led. Søren Sørensen Ibsen (d. æ.) og Mette Andersdatter Greve

(aner nr. 220 & 221)

Det vides ikke, hvornår *Søren Sørensen Ibsen* (1717-1771) og *Mette Andersdatter Greve* (1715-1772) blev gift, men det må antagelig have været omkring 1742. De boede i Vrinneres, hvor jeg har registreret, at de i løbet af fire år fik tre børn. Det første var *Søren Sørensen Ibsen* døbt omkring 1743 og var altså den yngre. Ham skal vi høre mere om nedenfor. Det yngste var en ny Karen Sørensdatter Ibsen døbt den 9. juli 1747.

Den 10. februar 1771 blev *Søren Sørensen Ibsen d. æ.* af Vrinneres begravet 54 år gammel, hvilket passer fint på, at det var ham, der blev døbt i 1717. Aret efter blev hans enke *Mette Andersdatter Greve* begravet den 20. september 57 år gammel, hvilket også er i overensstemmelse med hendes dåb i 1715, som vi skal konstatere i forbindelse omtalen af hendes forældre lige nedenfor.

3. led. Søren Sørensen Ibsen d. y. og Maren Jensdatter

(aner nr. 110 & 111)

Søren Sørensen Ibsen d. y. fik eller tog senere tilnavnet Sudder. Arsa-

gen hertil ligger uden for min slægts rammer, men den må alligevel fortælles, inden jeg går videre, for ellers kan ingen ting forstås.

Der forekommer tre generationer Jens Sudder på række (se tavle 14). Den 16. april 1729 fæstede Jens Jensen Sudder (d. æ.) faren Jens Sudders gård i Vrinnere.

I kirkebogen står der, at der blev kastet jord på Jens Sudders hustru den 5. maj 1754, og at Jens Jensen Sudder blev begravet den 8. februar 1761 70 år gammel, hvilket nok har været lige i underkanten af den virkelige alder. De har haft mindst to børn, nemlig sønnen Jens (o. 1710-1767) og datteren Kirsten, der blev gift med *Peder Stisens* søn Niels (se ovenfor).

Jens Jensen Sudder d. y. (o. 1710-1767) i Vrinnere var først gift med Dorte Sørensdatter, som jeg ingen data har om, men det fremgår af skiftet efter *Søren Sørensen Ibsen alias Sudders* 2. kone i 1785 (se nedenfor), at de i hvert fald har haft tre børn, nemlig Jens Jensen (døbt 22. februar 1756), der på det tidspunkt er gårdmand, Maren Jensdatter, der står som ugift i 1785 og Anne Jensdatter Sudder (død 1762), der i 1760 blev gift med Jens Jensen Udengaard i Knebel.

Endelig var Jens Jensen Sudder d. y. gift med Maren Sørensdatter (o. 1729-1768). Efter hans død og begravelse den 9. august 1767 57 år gammel sad Maren tilbage som enke, men ikke ret længe.

Den 11. august 1767 overtog *Søren Sørensen Ibsen* Jens Sudders fæste på 5 tdr. htk.

Broren Jens Sørensen Ibsen overtog fæstet på deres fars gård den 5. januar 1768, medens denne endnu levede en tre års tid, som vi så ovenfor.

Allerede den 16. august 1767 blev *Søren Sørensen Ibsen* og Jens Sudders enke Maren Sørensdatter trolovede, og den 16. marts 1768 blev de gift. Derefter skiftede *Søren Sørensen* navnet *Ibsen* ud med tilnavnet *Sudder*.

Dette ægteskab kom kun til at vare ganske kort, for Maren Sørensdatter døde i barselsseng og blev sammen med sin nyfødte og hjemmedøbte datter Anne begravet den 10. maj 1768 39 år gammel.

Stadig handlede *Søren Sørensen Ibsen alias Sudder* hurtigt, for allerede 2. pinsedag den 23. maj 1768 blev han trolovet med *Maren Jensdatter* i Gyden i Vrinnere, og de blev gift den 8. juli 1768 i Rolsø Kirke. De fik fire børn, hvoraf de tre døde som børn; kun deres tredje barn, *Karen Sørensdatter* var med ved folketællingen i 1787. Hun blev døbt den 20. februar 1774 og konfirmeret i 1790. Ved folketællingen i 1801 tjente den 26-årige *Karen Sørensdatter* hos Jens Mickelsen i Vrinnere. Forinden var der sket en hel masse.

Den 20. juli 1785 døde hendes mor *Maren Jensdatter* 45 år gammel, og den 10. august var der skifte efter hende. Det viste, at gælden langt oversteg værdierne. Således var *Søren Sørensen Sudder* i restance med 36 Rdl. og 2 Mk. kongelige skatter, og der var hverken den besætning eller de redskaber, der skulle være. Desuden var der ikke betalt landgilde i de seneste tre år, hvilket i alt beløb sig til 2 tdr. og 2 skp. rug, 16 tdr. og 1 skp. byg, 5 tdr. og 6 skp. havre samt 4 tdr. og 7 skp. ærter. På grund af gårdens brøstfældighed syntes skifteforvalteren ikke at ville tage betaling for skifteforhandlingen. Endelig hævdede stedsønnen gårdmand Jens Jensen Sudder, at hans ugifte søster Maren Jensdatter at "have tilgode og her i boen indestående nogle sengeklæder". Dertil havde hun tilgode en ko eller 8 slettedaler, hvilket skifteforvalteren ville se, om hun kunne få. Skiftet sluttede med, at det blev faren pålagt at sørge for sine to umyndige børn. Foruden den 11-årige *Karen* levede endnu den 8-årige Maren, men hun døde omkring et års tid senere.

Sikke dog en elendighed!

Søren Sørensen Sudders utrolige hurtighed trådte derpå igen frem, idet han den 18. december 1785 blev trolovet med Mette Jensdatter Høeg af Vrinnere og gift den 10. marts 1786. Med hende fik han sønnerne Søren og Jens, der døde henholdsvis et og to år gamle. Også dette ægteskab blev kortvarigt, idet Mette Jensdatter allerede blev begravet den 23. september 1792.

Søren Sørensen Sudder indgik endnu i et fjerde ægteskab. Denne gang

med Maren Christensdatter. Om dette har jeg blot noteret, at de fik et par tvillinger den 12. august 1795. Den ene døbttes Maren, den anden var dødfødt.

Den 5. april 1800 døde *Søren Sørensen Ibsen alias Sudder* ca. 57 år gammel. En person som ham er det vanskeligt at give et eftermæle. Det kan slås fast, at han har været utrolig viril. Knap var den ene kone død, før den næste pige var gravid. Han har selvfølgelig haft behov for en kone på gården, og det har været slemt at se, at de fleste børn døde omkring ham, næsten så hurtigt som de fødtes. Disse forhold kan have medvirket til den utrolige fattigdom, der afsløredes ved skiftet i 1785. På den anden side holdt han jo også, hvad han den gang lovede skifteforvalteren. Vi kan ikke dømme ham, for der kan sagtens have været forhold, der er skjult for os. Hyppige sygdomme og dødsfald kan let være ødelæggende for en familie.

Herefter var der intet tilbage af *Karen Sørensdatters* hjem. Højest var der nogle mere eller mindre fjerne halvsøskende, og vi så ved skiftet efter moren i 1785, at der intet var at arve, så *Karen* har stået temmelig alene, men var hun så den, der blev gift med *Søren Jørgensen Knøvel (Greve)* i 1804?

I denne sag findes der ingen beviser, men der er dog så mange indicier, at sandsynligheden grænser til vished. Kan der fx påvises en forbindelse mellem slægterne Greve i Knebel og Greve i Dejret, er sagen klar, for *Karen Sørensdatters* farmor var *Mette Andersdatter Greve*, der var datter af *Anders Andersen Greve* i Knebel, og *Søren Jørgensen Knøvels* mor var *Maren Sørensdatter Greve*, der var datter af *Søren Rasmussen Greve* i Dejret. Ved gennemgang af fadderne ved diverse børns dåb, viser det sig, at da *Søren Sørensen Ibsen (alias Sudder)* og *Maren Jensdatter* den 18. juni 1769 fik deres første barn døbt i Rolsø Kirke, var en af fadderne Peder Greve, som kan være af *Sørens* mors slægt fra Knebel, men er måske identisk med *Søren Rasmussen Greves* ældste søn Peder Sørensen Greve i Strands og altså bror til *Maren Sørensdatter Greve*, der blev *Karen Sørensdatters* svigermor. Desværre er der ingen stedangivelse for ham i Rolsø kirkebog. Det kan tilføjes, at han var en flittig fadder, når søsteren *Maren* bød til barnedåb. Netop ved *Maren Sørensdatter Greves* dåb i 1751 stod - som vi så ovenfor - *Anders Andersen (Greve?)* af Knebel fadder, hvilket yderligere styrker sandsynligheden af slægtsforbindelsen bagud i tiden, enten det nu har været den ældre, der døde året efter eller sønnen *Anders Greve*, der overtog farens gård den 27. juli 1752.

Anders Andersen Greve og Karen Sørensdatter

(aner nr. 442 & 443)

Ovenfor under slægten Ibsens 2. led mødte vi *Mette Andersdatter Greve*, der var gift med *Søren Sørensen Ibsen d. æ.*, nu skal vi lige hilse på hendes forfædre.

Der vides ikke meget om *Anders Andersen Greve* og *Karen Sørensdatter*, udover at der ved deres giftermål i Knebel Kirke den 12. juli 1711 står, at de begge var fra Knebel. Så vidt jeg kan se, fik de kun to børn, nemlig *Anne* døbt den 9. oktober 1712 og *Mette* døbt den 10. juni 1715, og det er jo hende vi lige kom fra ovenfor som gift med *Søren Sørensen Ibsen d. æ.*

Karen Sørensdatter blev begravet den 10. maj 1725, hvorefter *Anders Andersen Greve* allerede elleve dage senere trolovede sig med *Anne Nielsdatter*. Jeg har ikke fundet noteret, hvornår de derefter indgik ægteskab, men den 26. maj 1726 fik de sønnen *Anders Andersen Greve* døbt. Desuden må de have fået datteren *Dorthe* omkring 1734, idet der står, at den 21-årige *Dorthe Andersdatter Greve* blev begravet den 21. april 1755.

Sønnen *Anders Andersen Greve* - af andet ægteskab - fæstede den 27. juli 1752 farens fradøde gård i Knebel og blev den 27. juni 1754 gift med *Karen Ericksdatter*.

Tavle 15

Anders Sørensen Grønfeld (o.1582-1672) ~ Maren Sørensdatter (1588-1658)
 Havde Rougaard i Fejrup på Helgenæs.

↓
Søren Rasmussen Winther (1604-1670) ~²Kirsten Andersdatter Grønfeld (1632-1708)
 Gift 4. juli 1658 i Helgenæs Kirke - boede i Stødov på Helgenæs.

↓
Jens Sørensen Winther (1664-1728) ~ Maren Sørensdatter (1664-1721)
 Gift 29. oktober 1693 i Tved Kirke - boede i Dejret på Mols.

↓
Johanne Jensdatter Winther (1704-1760) ~ Jens Lauridsen Olufsen (1693-1763)
 Gift 17. juli 1729 i Tved Kirke - husfæster med jord i Dejret på Mols.

↓
Maren Jensdatter Winther (1739-1812) ~ Jens Pedersen Stisen (1716-1779)
 Gift 18. juni 1760 i Tved Kirke - gårdfæster i Dejret på Mols.

Søren Sparre
 Nævnt i Skanderborg lens jordebog
 til gård i Skæring 1609-1621.

↓
 Ukendt slægtsled.

↓
Ditlev Hansen (1661-1711) ~ Kirsten Nielsdatter (død 1725)
 Gift 16. januar 1693 i Egå Kirke - boede i Egå.

↓
Søren Nielsen Sparre (død 1736) ~ Maren Fredericksdatter (død 1746)
 Gift 16. marts 1710 i Egå Kirke - boede i Skæring.

↓
Rasmus Ericksen (død 1732) ~ Maren Ditlevsdatter (1694-1749)
 Gift 12. august 1714 i Egå Kirke - boede Skæring.

↓
Niels Sørensen Sparre (1715-1785) ~ Maren Rasmusdatter (1715-1785)
 Gift 17. juni 1742 i Egå Kirke - bolsfæster under Skæring Munkegård.

↓
Oluf Sørensen, fæster af gård nr. 2 i Skæring 1661-1688.

↓
Søren Rasmussen (-?-) ~ Johanne Jensdatter (død 1703)
 Fæster af gård nr. 3 i Skæring 1648-1690.

↓
Peder Olufsen (død 1730) ~ Maren Sørensdatter (død 1735)
 Gift den 2. juni 1695 i Egå Kirke - fæster på gård nr. 2 i Skæring.

↓
Anders Nielsen Gius (død 1693 80 år) ~ Mette Andersdatter (død 1704 60 år)
 Fæster af gård nr. 1 i Skæring 1664-1693.

↓
Thomas Andersen Gius (død 1751) ~ Karen Hansdatter (død 1727)
 Gift den 24. juni 1704 i Egå Kirke - fæster på gård nr. 1 i Skæring 1701-1751.

↓
Ole Pedersen (1706-1785) ~ Mette Thomasdatter (1707-1774)
 Gift den 5. november 1730 Egå Kirke - fæster af gård nr. 2 i Skæring fra 1731.

↓
Hans Olesen (1729-1786) ~ Kirsten Nielsdatter Sparre (1743-lev. 1787)
 Gift 31. januar 1765 i Egå Kirke - husfæster under Skæring Munkegård.

↓
Maren Jensdatter Winther (1767-1844) ~ Jens Hansen Sparre (1770-1825)
 Gift 19. november 1800 i Tved Kirke - boede i Dejret; røgter på Kvelstrup.

↓
Jens Jensen Sparre (Winther) (1802-1835) ~ Annemarie Sørensdatter (1809-1850)
 Gift 7. december 1833 i Tved Kirke - boede i Torup på Mols; daglejer.

↓
Marie Cathrine Jensdatter (1834-1899) ~ Peder Pedersen Marcussen (1820-1897)
 Gift 4. november 1854 i Tved Kirke - boede i Dejret på Mols; boelsmand og snedker.

↓
Jens Christian Pedersen (1867-1918) ~ Anne Kathrine Marie Pedersen (1873-1931)
 Gift 10. december 1892 i Sjelle Kirke - snedker; boede i Sjelle, Aarhus og i Karlby.

↓
Anna Gudrun Pedersen (1901-1971) ~ Sophus Skou (1900-1971)
 Gift 5. november 1922 i Krogsbæk Kirke - arbejdsmand; boede i Karlby,
 på Rosenholm Møllegård, i Benstrup, Langkastrup og Floes. Se tavle 12.

↓
Jens Peder Skou (1922-) ~ Asta Richardt (1925-)
 Gift 3. august 1946 i Stevns Frikirke - bor nu i Roskilde.

Anders Andersen Greve blev begravet den 11. juni 1752.

Herefter skal vi et smut til Helgenæs igen for at få fat i slægterne Grønfeld og Winther.

VII. Slægten Grønfeld

(tavle 15 side 213)

Der kan ikke være tvivl om, at slægten Grønfeld oprindelig kom fra landsbyen Grønfeld lidt nordvest for Femmøller i Agri Sogn, men så langt kan jeg ikke spore min morfars slægt tilbage. Endnu nærmere Femmøller ligger landsbyen Basballe, hvortil jeg kan spore en gren af min farfars slægt. I begynde tilfælde må én eller anden i slægterne en gang i 1500-tallet være rejst ud og derved fået deres tilnavne henholdsvis Grønfeld og Basballe. Dette må dog siges at være et ejendommeligt tilfælde.

1. led. Anders Sørensen Grønfeld og Maren Sørensdatter

(aner nr. 1722 & 1723)

Anders Sørensen Grønfeld og *Maren Sørensdatter* havde Rougård i Fejrurup på Helgenæs. Derudover vides der ikke så meget om dem. *Maren* døde i Kongsgård på Helgenæs og blev begravet den 17. oktober 1658 ca. 70 år gammel, medens *Anders* døde ca. 90 år gammel og blev begravet den 2. marts 1672, hvor der blev prædiked over ham.

Det vides ikke, hvor mange børn de har haft, men vi kender tre. Sønnen *Søren Andersen Grønfeld*, der var gårdmand på Rougård, hvor faren døde, og vi kender datteren *Kirsten Andersdatter Grønfeld*, der blev gift med *Søren Rasmussen Winther*, som vi møder lige nedenfor.

Kirkebogen skelner klart mellem *Søren Andersen Grønfeld* på Rougård og *Søren Grønfeld* i Stødov, blandt andet stod de faddere ved samme dåb. Det er derfor givet, at de var slægtninge, men det er tvivlsomt, at de var brødre, hvilket begrundes i, at det var sidstnævntes mor, der blev begravet den 13. juli 1648.

Sønnen *Søren Andersen Grønfeld* på Rougård blev den 7. juni 1643 gift med *Ane Nielsdatter*, og han blev gift 2. gang den 22. september 1661 med *Birgitte Sørensdatter* af Borup. Den 2. januar 1656 begravedes *Søren Grønfelds* hustru i Stødov *Kirsten Madsdatter*.

Maren Andersdatter Grønfeld kendes kun, fordi hun stod fadder ved dåben af *Lauritz Dinesens* søn *Christen* den 1. august 1652. Det antyder samtidig, at der har været relationer til denne slægt.

Navnene fortæller, at farfaren antagelig hed *Søren*. Måske var det ham, der kom fra Grønfeld.

VIII. Slægten Winther

(tavle 15 side 213)

Oppe under slægten Knøvel fortalte jeg, at *Søren Jørgensen Knøvels* og *Karen Sørensdatters* datter *Annemarie Sørensdatter* senere ville blive gift med *Jens Jensen Sparre* (*Winther*). Vi skal nu se på slægterne Winther og Sparre for at finde ud af, hvordan det kommer dertil.

Vi har flere gange set, at *Søren Jørgensen Knøvel* også havde eller brugte tilnavnet *Greve*. Det hænger sammen med, at han kun var 6-7 år gammel, da faren døde. Derefter var han jo *Maren Greves* eller *Grev-Marens* søn. Sådanne tilfælde møder vi ofte. Et af dem er netop *Jens Jensen Sparre*, hvis

far giftede sig ind i slægten Winther. Nedenfor vil de partnere, der kommer fra slægten Winther være anført først.

1. led. Søren Rasmussen Winther og Kirsten Andersdatter Grønfeld

(aner nr. 860 & 861)

Søren Rasmussen Winther i Stødov på Helgenæs var først gift med Maren Jensdatter, som der blev prædiket over den 19. februar 1658, da hun var 65 år. På den tid var *Søren Rasmussen Winther* omkring 54 år, men alligevel blev han den 4. juli 1658 blev gift i Helgenæs Kirke med den 26-årige *Kirsten Andersdatter Grønfeld* fra Rougård i Fejrurp, og med hende fik han i hvert fald fem børn, medens jeg ikke har identificeret nogen fra hans første ægteskab.

Præstens kone bar sønnen *Jens* til dåben den 24. juni 1664. Ellers var det oftest Maren Greves, der bar børnene til dåben. Det må betyde, at der var nære relationer til slægten Greve, men om det er den samme slægt som dem i Knebel og Dejret, har jeg ikke konstateret. *Jens Sørensen Winther*, rejste på et tidspunkt til Tved Sogn, hvor han giftede sig og fortsatte min slægt.

Når *Søren Rasmussen Winther* havde barnedåb, var der altid mange faddere, der viser, at familien var stor, og at han må have været ret betydningsfuld på egnen. Sandsynligvis har han været gårdmand.

Christen og Niels Rasmussen samt Kirsten Rasmusdatter i Ørby, Jens Rasmussen Præst i Fejrurp, Anders Rasmussen Printz i Borup og Ane Rasmusdatter i Kiersgård synes således at have været hans søskende.

Søren Andersen Grønfeld på Rougård var *Kirstens* bror og *Anders Sørensen Rytter* i Fejrurp sandsynligvis en nevø. *Søren Andersens* datter *Birgitte* af Borup blev *Søren Andersen Grønfelds* tredje kone.

I Helgenæs kirkebog står der: "1670 den 7. december begroff Ieg *Søren Rasmussen Winther* af Stødov oc prædikede offer ham, æt.: 66" (66 år gammel). *Kirsten Andersdatter Grønfeld* levede til 1708, hvor der 2. pinsedag den 25. maj blev prædiket over hende, 76 år gammel.

2. led. Jens Sørensen Winther og Maren Sørensdatter

(ane nr. 430 & 431)

I Tved Sogns kirkebog står der, at *Jens Winther* af Helgenæs og *Maren Sørensdatter* af Dejret blev trolovede den 18. juni 1693 og gift den 29. oktober. Det fremgår ikke heraf, at han var søn af *Søren Rasmussen Winther* (1604-1670) og *Kirsten Andersdatter Grønfeld* (1632-1708) i Stødov, men da deres første barn, der døde som spæd og begravet den 4. august 1695, var døbt *Søren*, og da deres næste barn blev døbt *Kirsten* den 21. november 1697, er det klart, at de er opkaldt efter hans forældre. Endnu ét slår identiteten fast. Ved *Kirstens* dåb i 1697 stod brødrene *Laurids* og *Rasmus Sørensen* fra Helgenæs fadder.

Jens og *Maren* fik fem børn, hvoraf den yngste, *Johanne Jensdatter Winther* førte min slægt videre. Hun blev døbt den 16. juli 1704.

Jeg har ikke kunnet konstatere, hvad *Jens Sørensen Winther* og *Maren Sørensdatter* levede af. Hun blev begravet den 14. december 1721 og han den 2. januar 1729.

3. led. Johanne Jensdatter Winther og Jens Lauridsen Olufsen

(aner nr. 215 & 214)

I kirkebogen angives det, at *Jens Lauridsen Olufsen* var 70 år, da han

blev begravet den 1. marts 1763. Han skulle altså være født i 1693, og hans far må have heddet *Laurids Olufsen* (ane nr. 428) og levet på den tid, men det har hverken været muligt at identificere ham eller sønnens dåb. Antagelig er *Jens* født før kirkebogens begyndelse i 1692. Fra den tid og ind i næste århundrede var der usædvanlig mange, der hed *Laurids* og nogle af dem havde et tilnavn, så deres patronymikon var "skjult".

Den *Oluf Lauridsen Fisker* af *Eg*, der fik sin datter *Maren* døbt den 7. februar 1723, var sandsynligvis en ældre bror til *Jens Lauridsen Olufsen*, og *Dorrethe Lauridsdatter*, der stod fadder i 1730 og 1731 samt *Anne Lauridsdatter* til præstens, der stod fadder i 1733 ved hans børns dåb, var antagelig hans søskende.

I 1750 døde tre gamle personer, som kan have været *Laurids Olufsens* søskende, nemlig *Jens Olufsen* af *Bjødstrup* begravet den 1. januar 83 år gammel, *Mickel Olufsen* af *Tillerup* begravet den 22. marts 82 år gammel og *Kiersten Olufsdatter* af *Dejret* begravet den 7. august 82 år gammel.

Jens Lauridsen Olufsen og *Johanne Jensdatter Winther* i *Dejret* blev gift den 17. juli 1729, men en tidligere troløvelse er ikke fundet. Da de blev gift, kaldes han *Jens Lauridsen* og hun *Johanne Jensdatter*. På det tidspunkt havde han tidligere fået en søn døbt *Laurids* den 3. oktober 1728 og en datter døbt omkring samme tid. Hun blev begravet den 14. juni 1752 23 år gammel, men hendes navn nævnes ikke. Disse forhold gør, at det må antages, at *Jens Lauridsen Olufsen* har været gift tidligere, og at denne kone er død samme år, som han blev gift med *Johanne Jensdatter Winther*. Aldersforskellen på 11 år mellem dem gør det yderligere sandsynligt.

Da deres første barn *Maren* blev døbt den 15. januar 1730 kaldes han *Jens Lauridsen Olufsen*, og hans kone kaldes *Johanne Jensdatter Winther*, da hun den 19. februar blev introduceret efter fødslen. Næste år fik de igen en datter døbt *Maren*, men også hun døde som barn, for den 6. september 1739 fik de deres yngste barn døbt *Maren Jensdatter*. Hun blev konfirmeret i 1757. Senere brugte hun tilnavnet *Winther* og blev den, der til sin tid fortsatte min slægt. Ind imellem havde de fået sønnen *Laurids Jensen* døbt 9. august 1733 og *Jens Jensen* døbt den 3. marts 1737. De var opkaldt efter henholdsvis farfar og morfar.

Jens Lauridsen Olufsen var husfæster med jord i *Dejret*. Det må antages at have været af den slags, der gav græsning til en enkelt ko, og dertil måske en gris inden døre, men det har antagelig ikke været nok til familiens behov. Det er ukendt, hvad han ellers har beskæftiget sig med for at klare det.

Jens Olesens hustru af *Dejret* blev begravet den 25. marts 1760 55 år gammel. Den alder stemmer nøje med, at *Johanne Jensdatter Winther* var døbt den 16. juli 1704. Den gamle *Jens Olesen* af *Dejret* blev begravet den 1. marts 1763 70 år gammel. Efterhånden var farens navn *Laurids Olufsen* gledet i baggrunden og *Olufsen* blevet til *Olesen*, hvilket ikke er usædvanligt. At det forholder sig sådan bekræftes af, at ved konfirmationen af børnene med de rigtige navne hed faren også *Jens Olesen*.

4. led. *Maren Jensdatter Winther* og *Jens Pedersen Stisen*

(aner nr. 107 & 106)

Den 2. juni 1760 blev *Jens Pedersen* af *Vrinnens* og *Maren Jensdatter* af *Dejret* gift. Det viste sig hurtigt, at han kaldte sig eller blev kaldt *Jens Stisen*, og at han var søn af *Peder Stisen* i *Vrinnens* (tavle 13 side 199). *Maren* var *Jens Lauridsen Olufsens* og *Johanne Jensdatter Winthers* datter, som efter farens død brugte morens tilnavn *Winther*.

Jens Pedersen Stisen var døbt den 6. september 1716 og *Maren Jensdatter* som nævnt den 6. september 1739 samt konfirmeret som 17-årig i 1757 -

ejendommeligt nok er det samme dåbsdato, men der var rigtignok en aldersforskkel på 23 år, så *Jens* må nok have været gift tidligere, hvilket dog ikke har kunnet bevises.

I begyndelsen af 1761 fik de et dødfødt barn, og allerede den 13. december samme år døbttes datteren Johanne Jensdatter og blev således opkaldt efter sin mormor. I alt fik de seks børn.

I 1778 var det åbenbart blevet så svært for familien, at de måtte afstå fæstet. Da denne afståelse fortæller så meget, gengiver jeg den her, omend den står skrevet temmelig ubehjælpsomt:

"A^o 1778 den 12. oktober indfandt sig hos Huusmand *Jens Stiesen* i Deiret Hosbonden Oluf Marcussen fra Isgaard med tiltagne 2de vitterligheds- og vurderings mænd, navnl.: Jens Fridericksen og Jacob Nielsen af Deiret for at registrere og vurdere hans boe til hans gælds afbetaling, såvel i henseende dend Brystfældighed paa huusen findes, som og i henseende de restancer til Hosbonden, hand [til] Dato har paadraget sig; og blev da med Forretningen begyndt saaledes: men den gl. *Jens Stiesen* og konen tilbød hellere at ville afstaae til deres Hosbonde [de] i fæste havende Iorder uden Lov og Dom, imod at nyde det indavlede korn uden nogen afbetaling til føde for sig og smaae Børn, Ligesom og at beholde saa meget huus som til sig og blive nødvendig uden Betaling, item den smule Hauge Iord, som derfor er beliggende, og saaledes tillige, at Hosbonde holdt dem skat frie, ligesom og saafrem, saalænge Børnene vare saa smaae og ey kunde tiene. Hosbonden Resolverede at modtage *Jens Stiesens* tilbud og lovede at opfylde det altsammen; dog hvad Skat og Huus....[?] ...[?], da indgik hand det alene for sig selv, men ikke for hans efterkommere i fald hand skulle sælge Isgaard. - og overleverede dend gl. *Jens Stiesen* da Fæstet til sin Hosbond med den frivillige tilstaaelse, at nu var hand fornøyet og havde ey viidere Ret til Huus eller Iord fra Dato, uden hand som foran var Reserveret. Deiret Datum ut supra ./.

Jens Stiesen

Ole Marcussen

Til vitterlighed Jens Fridericksen, J:N:S:De" [Jacob Nielsen, Dejret].

Så vidt så godt. Familien havde afgivet jorden og det meste af huset, men den havde dog tag over hovedet og kunne foreløbig nyde det indavlede korn, samt hvad den kunne få ud af det lille stykke have, der var ved huset. Men *Jens Stiesen* var bekymret!

"A^o 1778 den 14. oktober utjent [?] *Jens Stiesen* i Deiret med fornstaaende mindelige afgjørelse den 12. *eiusdem* [samme måned] frievillig havde afstaaet Een Huus og i fæstehavende Iorder til sin Hosbond; saa dog for at viise, at hand ingen uret ville gjøre, og at hand gjerne ville omgaas komlig med alle ting, men da de troede at deres svoger og bror Laurs Smed i Tved [*Marens* bror Laurids Jensen, der var smed i Tved] ville gaae i Caution for dem, overleverede Hosbonden Fæstet igen til *Jens Stiesen* med den tilstaaelse, at hvad der ved tilstaaende Forretning var sluttet og afgjort, skulle være død og magtesløs og som ugiort paa begge sider, og *Jens Stiesen* tilladt, i fald svogeren ville Garcere [eller garere; d.v.s. borge for - garantere] for Restancer, Brystfæld og andet, igen at beholde Stædet. -".

Herefter gik de to vitterligheds- og vurderingsmænd Jens Fridericksen og Claues Ladefoged i Dejret i gang med forretningen. Som altid blev alt rub og stub vurderet og sat i værdi. Her skal jeg dog kun nævne nogle få ting og slutresultatet.

Af det indavlede korn var der "1 tdr. rug, 6 skp. byg, 3 skp. ærter og 1 skp. hvede (!). Af Chreaturer var der 5 faar, 2 lam og et svin", der var

vurderet lavere end et får og antagelig beregnet til opfedning.

Ialt blev de samlede værdier vurderet til 19 Rdl., 1 Mk. og 15 Sk., men gælden oversteg langt dette beløb.

Der var restancer for fæsteafgifter i 1776, 1777 og den forløbne tid af 1778 samt tiende for 10 Rdl. og 5 Mk. Dertil kom de ikke afleverede naturalier og udbedring af husets brøstfældighed, der var sat til 15 Rdl. Ialt 31 Rdl., 3 Mk. og 4 Sk. Endvidere havde han gæld til Laurs Pedersen, Jens Fridericksen, Peder Greve i Vrinneres og Peder Stiesen. Hele *Jens Stiesens* gæld beløb sig til 41 Rdl., 2 Mk. og 7 Sk.

"Laurs Smed ærklærede at ville betale et års afgift for sin svoger, i fald Hosbonden dermed ville lade sig nøje og derefter at hans svoger blive siddende ved huset og avlen, men på den måde at betale mere eller Garcere [se ovenfor] for Brystfæld og andet, kunde hand ey indgaae udi; langt mindre at være ansvarlig for den gjæld de skyldede til andre. Hosbonden kunde ey imodtage Laurs Smeds tilbud men var nødsaget at gjøre *Jens Stiesen* og konen det Spørgsmaal, om de frievillig ville afstaae Derres Fæste paa Huus og Iorder, eller de paastoede at inge [?] skulle indstævne min Forretning og tage Dom paa Dem? Den gl. *Jens Stiesen* saavel som konen svarede, at de hellere ville afstaae fra Derres i fæste havende Huus og Iorder frievillig, naar Hosbonden saaledes ville have det, end ved Dom, og til den ende overleverede [de] Hosbonden Fæstet til Cassation, men begjærede at Hosbonden ville viise ald medlidenhed imod dem.

Til Stadfæstelse under vore hænder. - Deiret Datum ut supra ./.

For *Jens Stiesen*, som laae ved Sengen
Laurs Smed i Tved

Ole Marcussen

Til Vitterlighed *Jens Fridericksen*, *Claues Jørgensen*".

Så fangede bordet. Der var ikke andet at gøre, end at håbe på gods-ejerens medlidenhed, som jo faktisk havde været til stede i første omgang.

Laurs Smed ville nok støtte sin søster og svoger, men den "klatgæld" han havde til andre, og husets brøstfældighed ville han ikke have med at gøre.

Gamle *Jens Stiesen*, som han kaldes, var åbenbart sengeliggende - måske syg. På det tidspunkt var han 62 år og konen 39. Godt et halvt år senere den 6. maj 1779 blev *Jens Stiesen* begravet.

Af Isgårds skifteprotokol ser det ud til, at godsejeren har vist den medlidenhed, som *Maren Winther* håbede på, og at hun har fået et 3 gulvs hus i fæste. I hvert fald måtte hun afstå et sådant i 1785, men som det fremgår nedenfor, fik hun samme år fæste på et andet:

"No. 3 C₇. 12 Sk. 1785.

Oluf Marcussen til Isgaard og Qwelstrup kongl.: Majest.: bestalter og kammerraad gjøre vitterligt, at *Maren Winter* af Dejret haver fæst 2 gulvs huus sammesteds, som afgangne Kiersten Hansdatter forhen har beboet af hvilke 2de gulv hun skal betale til hver martii 4 mark danske og gjøre aarlig 4 dages hovarbejde samt saadanne sine fæstepligter nøyagtig opfylder og holder huuset i forsvarlig stand, skal hun siin livs tiid beholde det. I øvrigt haver hun at rette sig efter lov og forordninger, for indfæstning frii. Til stadfæstelse under min haand og segl. - Isgaard den 1ste october 1785.

Marcussen

Ligeliudende original fæstebrev haver ieg imodtaget og binder mig samme i et og alt at efterleve Isgaard ut supra.

Maren Winter [underskriften klart sat med egen hånd].

Efter farens død eller ved konfirmationen kaldtes eller kaldte børnene sig *Winther* efter moren, der først døde den 9. juni 1812 73 år gammel.

Sønnen Peder Jensen Winther (døbt 1. august 1773) var gift tre gange. Først med Kiersten Sørensdatter (1762-1810) den 15. november 1799, da de begge tjente på Kvelstrup. Hendes forældre var hans fars ældste bror Søren Stisen (1709-1778) og Anne Pedersdatter (1730-1792) i Dejret, så det altså har været fætter og kusine, der blev gift. Anden gang var med Rasmus Hjulmands datter Anne Rasmusdatter (1782-1823) den 22. juli 1810 og tredje gang med Karen Jocumsdatter (1798-1868) den 11. april 1823.

Ved folketællingen i 1801 står Peder Jensen Winther som selvejer af en $\frac{1}{2}$ gård i Dejret og national soldat; senere står han som gårdejer. Han døde den 17. juli 1852 79 år gammel.

Datteren Kirsten Jensdatter Winther (døbt 25. november 1764) blev den 4. december 1801 gift med *Peder Jensen Danmand* i Eg og var hans anden kone (se tavle 16 side 233).

Datteren *Maren Jensdatter Winther* (døbt den 3. maj 1767) fik den 10. januar 1795 en uægte født datter (døbt Maren den 2. søndag i fasten), efter at hun i 1794 havde været en tur på Samsø og dér blevet besvangret af en matros ved navn Jens Jensen Tærsker. Han ville troloves med hende, men havde intet skudsmål (skudsmålsbog, som man dengang altid skulle have med), hvilken han lovede at bringe men blev borte. Da sagen blev undersøgt, viste det sig, at han havde været gift før, dømt fra konen for utroskab og endog besvangret flere. Som vi skal se nedenfor blev *Maren* senere gift med *Jens Hansen Sparre* og fortsatte min slægt.

Datteren Ane Jensdatter Winther (døbt den 8. april 1776) fik den 1. november 1801 døbt en uægte født datter Johanne Marie, som døde 14 uger gammel. Den udlagte far var soldat og artillerist Søren Jensen af Gjellerup. Ak, ja, så forskelligt livet former sig!

5. led. Maren Jensdatter Winther og Jens Hansen Sparre

(aner nr. 53 & 52)

Jens Hansen Sparre og *Maren Jensdatter Winther* blev ægteviede den 19. november 1800, står der i kirkebogen. Hans tilnavn havde jeg ikke set før. Derfor opstod der en anelse om, at han ikke var fra egnen, men det kunne ikke umiddelbart konstateres. Den første del af afklaringen fik jeg fra folketællingen den 1. februar 1801, hvor det viser sig, at de bor hos *Marens* mor, der stadig er indsidder i huset i Dejret. Her står *Jens Hansen Sparre* som 27-årig daglejer og national soldat, medens *Maren* er 33 år og har sin 6-årige datter Maren hos sig. Vi så ovenfor, at *Maren* "erhvervede" hende under en tur til Samsø. Oplysningerne gav anledning til at slå efter i lægdsrullen. Det, jeg her læste ved gennemgang af flere årgange og flere lægd, kan summeres til, at han var født i Schjørring omkring 1770, og at hans far hed *Hans Olesen*. Inden han kom til Dejret i Tved Sogn, havde han stået i lægdsrullen i Egå og Todbjerg sogne. Han blev landsoldat i 1795 og først afskediget i september 1803.

På den baggrund søgte og søgte jeg hans dåb både i Skjørring ved Randers og det i Arhus Amt. Ingen af stederne forekom navnene Hans Olesen og Sparre. Efter lang tid og gentagen læsning fandt jeg ud af, at der ikke stod Schjørring men Schiørring, og det er jo i vore dages skrivemåde Skjørring i Egå Sogn, så der var intet mærkeligt i, at *Jens Hansen Sparre* stod i lægdsrullen dér. I Egå kirkebog fandt jeg da også hele forklaringen - også på tilnavnet eller slægtsnavnet Sparre, men den må vente lidt endnu. Her må vi nøjes med at konstatere, at slægtskabet hænger godt nok sammen bagud.

Nedenfor vil vi se, at hans farhvor Rasmus Olesen boede i Grøttrup i

Todbjerg Sogn. Det kan derfor tænkes at være familiære relationer, der gjorde, at "rejsen" til Dejret gik den vej over, selv om jeg ikke har kunnet identificere sådanne ved folketællingen i 1787.

Jens Hansen Sparre og *Maren Jensdatter Winther* fik tre børn. Først Hans, som kun blev godt et år gammel, derefter *Jens Jensen Sparre* den 20. august 1802, der kom til at fortsætte min slægt, og endelig Hans Wilhelm den 1. januar 1805.

Det vides ikke, om *Jens Hansen Sparre* vedblev at være daglejer, men i 1825 var han i hvert fald røgter på Kvelstrup. Der blev han stanget af en stud og døde af det den 29. januar.

Efter den tid kaldte sønnerne sig *Winther*.

Ved folketællingen i Tved Sogn 1834 var den 69-årige enke *Maren Winther* ejer af et hus og vævekone. Hun havde da en plejedatter Ane Kjerstine Madsdatter på 9 år boende og desuden en 31-årig gift daglejerske Frederikke Frederiksdatter og hendes 1-årige søn Frederik Hansen. Det viste sig at være *Marens* svigerdatter gift med sønnen murer Hans Wilhelm Jensen Winther. Hendes fulde fornavn var iøvrigt Ane Sophie Frederikke.

Frederik Hansen møder vi ret ofte igen - og da som fadder, når hans generation får børn.

Ved næste folketælling i 1840 var den 77-årige *Maren Jensdatter Winther* almissemænd og havde sin søn den 35-årige Hans Jensen Winther boende hos sig. Han var stadig murer og nu blevet enkemand.

Lange før det kom så vidt, havde *Maren* oplevet andre alvorlige ting. *Maren Jensdatter Winther* døde den 8. august 1844.

6. led. Jens Jensen Sparre (Winther) og Annemarie Sørensdatter

(aner nr. 26 & 27)

Jens, der var født den 20. august 1802 og konfirmeret i 1819 under navnet *Jens Jensen Sparre*, kaldte sig som nævnt *Jens Jensen Winther* efter farens død i 1825. Men, som det er velkendt, har kært barn mange navne. Jeg kunne ikke finde ham i lægdsrullen, medens broren Hans Wilhelm var der år for år med *Jens Sparre* som far. Ved nøje læsning af alle navnene i lægdsrullen, fandt jeg ham alligevel. Som vi så ovenfor, blev *Jens* født medens hans far var soldat, og i tjenesten har faren gået under navnet *Skjerring*, hvorfra han jo kom. Det var det almindelige inden for hæren at bruge stednavn i stedet for personnavn. I et enkelt tilfælde viser det sig, at præsten endog på et senere tidspunkt har indføjet det mellem linierne i kirkebogen. Da broren Hans Wilhelm blev født i 1805, var faren ikke soldat mere. For øvrigt viser lægdsrullen, at *Jens* fra 1820 for en tid opholdt sig i Rolsø Sogn.

Helt oppe under slægten Knøvels 5. led forlod vi *Søren Jørgensen Knøvel* og *Karen Sørensdatters* datter *Annemarie Sørensdatter*, der var født den 29. april 1809. I 1833 tjente *Jens Jensen Winther* hos Jens Kruse i Tved, og samme år blev han trolovet med *Annemarie Sørensdatter*, der boede i et hus på Torup mark. De blev viet den 7. december 1833, står der i kirkebogen.

Ved folketællingen den 1. februar 1834 står *Jens Jensen Winther* og *Annemarie Sørensdatter* og har plejedatteren Ane Lisbeth Andersdatter på 4 år. Selv havde de ingen børn endnu.

Først antog jeg plejedatteren for at være datter af *Annemaries* søster Maren og Anders Laursen i Dejret. Et kig videre i folketællingen viste imidlertid, at deres 4-årige Ane Elisabeth Andersdatter står anført sammen med forældrene. Nysgerrighed førte videre til kirkebogen, og den har kun et barn døbt med det navn. Det er derfor uklart, hvem *Jens* og *Annemaries* plejebarn var. Med mindre hun har været to steder samme dag og er talt to gange? Samtidig lagde jeg mærke til, at det ældste af *Marens* og Anders Laursens fire

børn var Laurs Jensen på 10 år. Kirkebogen afslørede, at Maren Sørensdatter Greve den 30. januar 1825 havde fået et uægte født barn, og den udlagte far var den ugifte Jens Laursen Amme, der tjente hos Anders Rytter i Landborup. Denne banale historie var ikke noget at skrive om, hvis ikke lige vi vidste, at Marens far hed *Søren Jørgensen Knøvel* men kaldte sig *Greve*, og det navn har datteren altså også brugt og kom derved til at hedde ligesom sin farmor.

Den 1. november 1834 fødte *Annemarie* datteren *Marie Cathrine* og blandt fadderne ved dåben var *Jenses* bror Hans Winther, som vi lige har truffet ovenfor. Allerede den 29. marts 1835 døde *Jens Jensen Winther*. Der vides intet om årsagen til hans pludselige død.

I 1839 blev *Annemarie Sørensdatter* gift med *Søren Jensen Bonde*, der var enkemand efter *Lisbeth Jensdatter*, der var død ved udgangen af året forud 44 år gammel. De fik sønnerne *Jens* og *Søren Peter*, men de døde få år gamle, og *Søren Bonde* døde den 10. april 1848. Så var *Annemarie* enke for anden gang og alene med datteren *Marie Cathrine*. Selv døde *Annemarie* den 28. april 1850. *Marie Cathrine Jensdatter* kommer vi tilbage til, når hun gifter sig ind i *Marcus'* slægt (afsnit XVI) og bliver min oldemor, men først skal vi til *Egå Sogn* for at opspore *Jens Hansen Sparres* forfædre.

IX. Slægten Sparre

(tavle 15 side 213)

Vi så ovenfor, at *Jens Hansen Sparre*, medens han var soldat fra 1795 til 1803, kom til *Dejret* fra *Skæring* i *Egå Sogn*. Nu skal vi besøge hans forfædre, men først skal vi se lidt på, hvad det er for en egn, så vi får lidt baggrund at forstå sammenhængen på. Til det er vi så heldige, at *J. G.* og *Villads Villadsen*¹⁴⁹ har udgivet en værdifuld bog om *Egå Sogns* historie gennem tiderne.

Ved reformationen hørte *Egå Sogn* under *Øm Kloster*, der i den første snes år derefter stadig havde store indtægter derfra, som det fremgår af klosterets jordebog. Således skulle "Munckegaardt i *Skæring* i 1550 betale 15 ørtug byg, 15 ørtug havre, 1 ørtug fuoll havre, $\frac{1}{2}$ td. smør, $\frac{1}{2}$ læs hø og 2 brandsvin". Tilsvarende gjaldt for bøndergårdene, som der var en hel del af i landsbyerne *Egå* og *Skæring*.

Godset *Skæring Munkegård* havde gennem tiden forskellige ejere. En del af gårdene i *Egå* og *Skæring* hørte under godset, medens andre gårde havde andre og skiftende ejere, som vi vil få et indtryk af ved besøget hos mine forfædre dér, hvoraf nogle dog var selvejere.

1. led. *Søren Sparre*

(ane nr. 1680)

Det første spor, der antagelig hører til mine forfædre i *Egå Sogn*, stammer fra 1609, da gård *E* i *Skæring* ifølge *Skanderborg lens* jordebog beboedes af *Søren Sparre*. Senere står der, at *Søren Sparre* var fæster på matr. nr. 19 i *Skæring* fra 1615-1621.

I *Skanderborgs lens* regnskaber fandt jeg under *Lisbjerg Herred*, at *Søren Frandsen Sparre* i 1615/16 overtog et hus i *Skæring*, som *Rasmus Rasmussen* oplod for 5 Dlr. To år senere i 1618/19 overtog *Niels Hjulmand* et hus i *Skæring*, som *Søren Sparre* oplod for 8 dlr.

¹⁴⁹J. G. Villadsen & Villads Villadsen: Træk af *Egå Sogns* historie gennem tiderne. Århus Amtstidendes Bogtrykkeri, 1941.

Det er nok den samme *Søren Sparre*, for der er ingen, der siger, at han nødvendigvis oplod alt hvad han havde i fæste.

Derefter synes der at mangle et led, før der igen findes nogen med det tilnavn. Måske har tilnavnet ikke altid været brugt.

2. led. Forældre ukendte

Der kan gættes på, at denne forfar har heddet Niels Sørensen, og det kan ikke udelukkes, at han er den Niels Sørensen, der sammen med Anders Steffensen ved matriklen i 1688 havde fæste på Hr. Christen Skeels gård nr. 14 i Skæring. Han kan også godt være den samme, som den Niels Sørensen, der blev begravet den 19. oktober 1695 66 år gammel. Aldersmæssigt kan han meget vel være søn af ovennævnte *Søren Sparre*, men tilnavnet Sparre mangler.

Derimod må vi antage, at det er søskendeflokken, der fulgte og stod faddere i næste slægtled. Ved dåben af *Søren Nielsen Sparre* og *Maren Fredericksdatters* børn møder vi dem, nemlig Mette Nielsdatter, der var gudmor i 1714, Ane Nielsdatter 1714, Maren Nielsdatter 1715 samt Peder Nielsen 1715.

3. led. *Søren Nielsen Sparre* og *Maren Fredericksdatter*

(aner nr. 420 & 421)

De første af slægten, der med sikkerhed står i Egå kirkebog, er *Søren Nielsen Sparre* og *Maren Fredericksdatter*, som blev gift den 16. marts 1710. Der står ikke, hvor de boede, men at det var i Skæring fremgår af deres fire børns dåb. De havde sønnerne *Søren*, *Niels* og *Rasmus* samt datteren *Else*. Ved hendes dåb den 18. juli 1717 står faren godt nok ikke benævnt *Sparre*. Den næstældste af sønnerne, *Niels Sørensen Sparre* blev min forfar.

Det har ikke været muligt at opspore, hvilket levebrød *Søren Nielsen Sparre* havde.

Søren Nielsen Sparre blev begravet den 11. marts 1736 48 år gammel, og *Maren Fredericksdatter* den 2. oktober 1746 uden angivelse af alderen.

4. led. *Niels Sørensen Sparre* og *Maren Rasmusdatter*

(aner nr. 210 & 211)

Niels Sørensen Sparre blev døbt i Egå Kirke den 3. november 1715, og han blev den 17. juni 1742 gift i samme kirke med *Maren Rasmusdatter*, der var datter af *Rasmus Ericksen* og *Maren Ditlevsdatter* i Skæring, som vi senere skal møde. Hun blev døbt i Egå Kirke den 4. august 1715. Hendes forfædre skal vi møde nede under Mortens og Ditlevs slægt (afsnit X).

I 1752 boede *Niels Sørensen Sparre* i hus nr. 3 i Skæring. Der har været et lille stykke jord til på 1 fjerdingkar og 2 album hartkorn. Senere omtales han som bolsfæster.

Edel Margrethe Biering, der i 1773 sad i uskiftet bo på Skjæring Munkegård efter Axel Thornson, frasolgte ifølge jordebogen det år en del gårde, bol (måske det, vi nu forstår ved et husmandssted) og huse, således også *Niels Sparres* bol på 2 tdr. hartkorn. Det vides ikke, hvor længe han har haft dette bol i fæste.

I forbindelse med, at Anders Speitzer til Restrup i 1775 fik skøde på Skæring Munkegård nævnes en række fæstere. Blandt dem var også *Søren Nielsen Sparre* på bolssted nr. 3. Han var søn af *Niels Sørensen Sparre* og har altså overtaget stedet efter sin far, da denne var omkring 60 år. Selv blev han begravet den 17. april 1797 51 år gammel. Af skiftet efter boelsfæster

Søren Nielsen Sparre i Skæring den 21. juni 1797 ses det, at han efterlod sin kone, Maren Laursdatter og deres eneste søn, den hjemmeboende 23-årige Laurs Sørensen.

Jeg har fundet, at *Niels* og *Maren* i alt fik seks børn. Foruden det nævnte skifte efter Søren Nielsen Sparre findes der skifte efter Niels Nielsen Sparre (22/3 1783), der var gift med Karen Andersdatter og Jens Nielsen Sparre (12/12 1782), der var gift med Dorthea Andersdatter. Det var det ældste af børnene, *Kirsten Nielsdatter Sparre*, som døbttes den 23. juni 1743, der førte min slægt videre efter sit giftermål med *Hans Olesen*. Dem møder vi nedenfor under besøget hos Oles slægt (afsnit nr. XI).

Maren Rasmusdatters søskende Erick Rasmussen Ditlev, Niels Rasmussen (Niels Ditlev) og Anne Rasmusdatter står flere gange som faddere og er et vigtigt kriterium for sammenhængen mellem generationerne. Det bestyrkes yderligere af, at såvel Erick Rasmussen [Ditlev] som hans to børn Rasmus Ericksen og Maren Ericksdatter stod faddere, da *Hans Olesen* i 1768 fik datteren Maren døbt (Oles slægts 4. led). Også Niels Ditlev fra Elsted og Margrethe Ditlevsdatter stod fadder.

Ligesom *Maren* og *Niels* blev døbt samme år, blev de også begravet samme år - endda med kun 10 dages mellemrum, nemlig henholdsvis den 6. og den 16. marts 1785.

X. Mortens og Ditlevs slægter

(tavle 15 side 213)

Da vi ovenfor mødte *Niels Sørensen Sparre* og *Maren Rasmusdatter* ved deres giftermål, lovede jeg at vende tilbage til hendes slægt, og da hun er rundet af *Mortens* og *Ditlevs* slægter, begynder vi med at se på dem. Til den ende må vi igen se, hvad J. G. & Villads Villadsen har om dem i Egå Sogns historie (fodnote 149 s. 221).

1. led. Morten Nielsen

(ane nr. 3388)

Vi hører første gang om *Morten Nielsen* i 1657, hvor han står som selvejer af gård nr. 6 (ved matrikuleringen i 1664 fik den nr. 15) i Egå.

Selv om *Morten Nielsen* var selvejer, var Skårupgaard på nabogodset i Todbjerg Sogn ejer af herligheden, hvilket vil sige, at godset havde ejendomsretten til alt det, der lå uden for selve gårdens drift, fx jagten, som var af stor vigtighed, og herligheden var genstand for handel hen over hovedet på selvejerbonden. Således var det i 1670-1688 Doctor Mathias de Brobergums enke Dorthea M. Brobergum, der ejede den.

Lademanns leksikon forklarer indholdet af herligheden således: "herlighed: i ældre retssprog de på en bondegård hvilende forpligtigelser over for herlighedsejeren (herremanden), som denne forbeholdt sig ved afhændelse af fæstegårde til selveje. Omfattede hyppigst, foruden pengeydelsen, jagt- og fiskeret samt tilsynsret for ejeren af herregården. Tillige egenskaber ved en landejendom, der gør den særlig attraktiv, som f. eks. beliggenhed, naturskønhed eller arkitektonisk værdifulde bygninger". Det begrænsede jo i ganske høj grad, hvad det var, selvejeren var selvejer af!

Som selvejer skulle *Morten Nielsen* efter vurderingen i 1664 afholde følgende afgifter i leding: 2 skl. og landgilde: 1 brandsvin, 4 hovheste, 4½ skp. [htk.]. Desuden i sammelskatten [fællesskatten] til kgl. Majestæt 4 skl. smørpenge, 2 mark i fedt fæ, 1 td., 6 skpr., 3 fj. [htk.]. De nævnte tønder o. s. v. var betaling i hårdt korn og har her ikke noget med areal at gøre.

Det skal her lige bemærkes, at vi under min fars slægt så, at provst Niels Hurtigkarl af kongen fik bevilliget panteret til præstegårdens herligheder i 1765. Det er altså noget, der har gået for sig i århundreder.

Det vides ikke nøjagtigt, i hvilket tidsrum *Morten Nielsen* levede, men i 1680 var gården overgået til sønnen *Niels Mortensen*.

2. led. *Niels Mortensen*

(ane nr. 1694)

Engang mellem 1680 og 1688 er ejendomsretten til gårdens herlighed overgået til Thyge Jespersen til Matstrup, Skårupgård og Skæring Munkegård. I 1700 var det Christian Frederik Levetzov til Restrup, der havde gårdens herlighed, hvilket måske hænger sammen med et tingsvidne fra den 27. marts 1700, hvoraf det fremgår, at Thyge Jespersen pantsatte en del bøndergods i Egå og Lystrup under Skårupgård for at låne 32.000 rigsdaler af Levetzov. I den forbindelse nævnes *Niels Mortensen* i Egå også, men for hans vedkommende gjaldt det hans leding. Selvejerbonden *Niels Mortensen* har altså betalt gods-ejeren for sin militære forpligtelse, og dennes værdi kunne selvfølgelig pantsættes, og så er herligheden indgået i den samme handel. I perioden 1700-1709 var det Ole Krabbe til Bjerregård i Ale, der ejede herligheden (ham møder vi længere fremme under min mormors slægt) og 1711 til 1731 først af Skæring Munkegård og derefter af Frisenvold.

Gården var ved matriklen i 1664 under *Morten Nielsen* vurderet til 2-3-1-0 tdr. hartkorn. Ved den ny matrikel af 1688 4-7-0-1 tdr. hartkorn.

Det var før udskiftningens tid, hvor jorden blev drevet som det såkaldte trevangsbrug. Vi kender alle fra vor skolegang tegninger af, hvordan gårdenes jorder var fordelt, så hver havde én eller flere strimler på hver jordtype. For min fortælling her er det særlig interessant, at J. G. & Villads Villadsen i Egå Sogns historie (fodnote 149 s. 221) netop bruger *Niels Mortensens* tilliggende jord i Egå som eksempel. Forfatterne har lavet en udskrift i tabelform af jordebogen fra opmålingen til matriklen i 1688. Den fylder 10½ side, hvorfor den blot skal resumeres her. Den jord i Egå, der brugtes til kornavl var delt op i tre vange, Vestervang, Søndervang og Nordervang. Hver vang var delt op i fald, og hvert fald i agre. Der var 45 fald, og heri havde *Niels Mortensen* 88 agre. Hver ager var målt op ved gennemsnittet af bredden i begge ender gange længden. Det var meget smalle jordstrimler - for det meste vel på en 12-15 alen. De smalleste på 7-8 alen og den bredeste på 35-37 alen, og den længste var 710 alen. Den skæveste målte 5 alen i den ene ende og 20 i den anden og var 117 alen lang. I alt var der 346.650 kvadratalen, der er ca. 25 tdr. land (å 14.000 kvadratalen) eller godt 13,7 ha (å 10.000 m²). Ud over opmålingen var jordens beskaffenhed angivet, og hvordan den skulle dyrkes. Som eksempel kan jeg tage den første ager, der omtales, nemlig ager nr. 11 i Søagerfald i Vestervang. Den var 14 alen i begge ender og 672 alen lang, hvilket giver 9408 kvadratalen. Jorden var vurderet til "middel bygjord af mere gråler end muld. Der sås: 1. år byg, 2. år havre og hviletid det 3. år".

I 1718 fæstede *Niels Mortensen* ca. 1½ tdr. land af Elisabeth Sofie Scheel, så han havde altså jord i fæste ved siden af selvejet ligesom sin far.

Samme år den 16. august afhængede Fruens tre svigersønner noget gods, som de havde arvet efter hende. Det viser sig også at omfatte selvejerne *Niels Mortensens* og Peder Nielsens gårde, men det fremgår ikke af skødet, at det for deres vedkommende drejer sig om herligheden. Man kunne derfor lige så godt tyde det som handel med almindelige fæstegårde.

Ofte er selvejergårde store, men her i Egå ser vi, at de er små. Det kunne være rart at vide, hvad baggrunden har været for, at de har kunnet

og villet hævde selvejet det ene årti efter det andet. Der er i hvert fald intet, der tyder på, at de har haft bedre økonomiske vilkår end fæstebønderne.

Der vides intet om *Niels Mortensens* kone, men han havde datteren *Kirsten*, som vi møder nedenfor. *Niels Mortensen* i Egå blev begravet den 13. oktober 1726.

Niels Mortensens gård, matrikel nr. 6 i Egå, kan under navnet "Ellenskær" følges helt op til i hvert fald første tredjedel af vort århundrede.

3. led. Ditlev Hansen og Kirsten Nielsdatter

(aner nr. 846 & 847)

I Egå kirkebog for 1692 står der: "den 15. sept. *Dithløv Hansen* og *Kirsten Nielsdatter* trolovede i *Niels Mortensens* stue i Egå", og videre 1693: "2. Epiphania [16. januar] *Dithløv Hansen* og *Kirsten Nielsdatter* copulerede".

I gammel tid, hvilket vil sige til slutningen af 1700-tallet, var trolovelsen den helt afgørende handling, medens giftermålet eller copulationen, som den hed i kirkesproget, blot var tilkendegivelse af, at de to nu levede sammen i et lovformeligt parforhold. Jeg nævner ikke så ofte trolovelsen, fordi den ligger vor tid så fjern, men for undersøgelsen af slægtsforhold kan den undertiden være af afgørende betydning, sådan som det er tilfældet her.

Hvorfor skulle trolovelsen netop finde sted i *Niels Mortensens* stue, hvis ikke *Kirsten Nielsdatter* var hans datter?

Jeg har fundet, at de fik fire børn. *Maren Ditlevsdatter* var den ældste. Hun blev døbt den 22. juli 1694 og blev den, der førte min slægt videre. Desuden havde de Anne, Niels og Margrethe. Ud over dette ved jeg kun, at "1711, den 3. juli nedfaldt *Dithløv Hansen*, æt.: 50." [d.v.s., at han døde 50 år gammel], medens *Kirsten Nielsdatter* af Egå blev jordet den 25. februar 1725.

Jeg ved ikke, hvad *Ditlev Hansen* har beskæftiget sig med, men da han og konen begge døde før *Niels Mortensen*, er det antagelig ikke dem, der har overtaget gården.

4. led. Rasmus Ericksen og Maren Ditlevsdatter

(aner nr. 422 & 423)

Rasmus Ericksen og *Maren Ditlevsdatter* blev gift i Egå Kirke den 12. august 1714.

Det er tvivlsomt, om han er den Rasmus Ericksen, der havde fæste på en gård i Egå, som justitsråd Oluf Krabbe til Bjerre fik skøde på i 1709.

Deres ældste barn, *Maren Rasmusdatter* døbt den 4. august 1715. Som vi ovenfor så, blev hun gift med *Niels Sørensen Sparre* den 17. juni 1742 og begravet den 6. marts 1785.

Sønnen *Erick Rasmussen Ditlev* mødte vi ovenfor som fadder. Han blev døbt 2. januar 1718, og vi ser et glimt af ham i Egå Sogns historie, da han i 1752 fik fæste på et hus efter *Søren Frandsen*.

Den fire år yngre *Niels Rasmussen* er antagelig ham, der senere boede i Elsted under navnet *Niels Ditlev* og optrådte som fadder i 1746 og 1751 ved dåben af *Niels Sørensen Sparres* børn, som vi så det ovenfor. Desuden var der datteren *Mette Rasmusdatter*, som døbt den 26. maj 1720.

Både ved *Ericks* og *Nielses* dåb optrådte deres moster *Margrethe Ditlevsdatter* som fadder.

Rasmus Ericksen blev begravet den 4. søndag i advent [21. december] 1732, medens *Maren Ditlevsdatter* i Skæring først "nedfaldt den 12. januar 1749".

I 1773 blev nogle gårde og huse solgt fra Skæring Munkegård og der-

iblandt Rasmus Ericksens hus. Der er her tale om en sønnesøn - Erick Rasmussen Ditlevs søn - af min forfar *Rasmus Ericksen* i Skæring. I Skæring Munkegårds skifteprotokol var der den 24. december 1804 skifte i Skæring efter denne sønnesøn, som var gift med Bodil Skou. I realiteten har *Ditlev Hansen* og hans efterkommere nok hele tiden været fæstere under Skæring Munkegård.

XI. Oles slægt

(tavle 15 side 213)

Vi skal nu møde *Jens Hansen Sparres* fars slægt.

Da Egå Sogns kirkebog begynder 1691 og er meget vel skrevet, synes det muligt at følge *Hans Olesens* slægt helt tilbage til omkring denne tid - ja, i nogle tilfælde en del længere endda.

I den nævnte bog om Egå Sogns historie er der en omfattende omtale af fæstebønderne og ejendomsforholdene langt tilbage i tiden. Søger vi i den efter navne, der kan have relation til *Hans Olesen*, finder vi på gård nr. 2 en slægtlinie, der giver en holdbar sammenhæng.

1. led. Oluf Sørensen

(ane nr. 832)

Gård nr. 2 i Skæring nævnes 1554 til Øm Kloster. I 1602 var den under Skanderborg Len og beboedes af Peder Rasmussen, og i 1615 var den overgået til Peder Rasmussen Gius, der var gift med Maren Rasmusdatter. Som vi skal se under slægten Gius (afsnit XII), havde han også gården i 1613.

Næste gang vi møder gård nr. 2 er i 1661, da den ejes af Gunde Rosenkrantz til Skårupgård og få år senere af søsteren Fru Dorothea Rosenkrantz. På den tid var *Oluf Sørensen* blevet fæster af gården, og han fortsatte efter 1664 og måske til efter 1688. I hovedparten af denne periode ejedes gården af Hr. Christen Scheel til Gl. Estrup.

Efter den nye matrikel af 1688 havde gård nr. 2 i Skæring 9-6-0-2 tdr. htk., hvilket i andre sammenhænge ville være at betragte som en helgård. Opmålingen i denne forbindelse viser, at dens areal var på 59 tdr. land eller 32,5 ha.

Derefter er der ikke noget om gården som sådan, før den i 1731 blev lagt ind under baroniet Frisenvold. På den tid står *Oluf Sørensens* søn, *Peder Olufsen* og sønnesøn, *Oluf Pedersen* begge opført som fæstere.

Det vides ikke, hvornår *Oluf Sørensen* døde, men det er antagelig sket kort før Egå Sogns kirkebogs begyndelse i 1691, for deri er han ikke fundet.

2. led. Peder Olufsen og Maren Sørensdatter

(aner nr. 416 & 417)

Den 2. juni 1695 blev *Peder Olufsen* gift med *Maren Sørensdatter* fra gård nr. 3 i Skæring, og det må altså antages, at det er lidt før den tid, han overtager gård nr. 2.

Der vides ikke meget mere om dem, end at jeg kan se, at fik de syv børn, som alle blev "stillet for Herren" af deres faster Maren Olufsdatter (begr. 22. april 1731), der altså var gudmor. Ved deres første barn, Nielsens dåb den 3. maj 1696 var *Søren Rasmussen* fadder, og samme år samt i 1694 var *Johanne Jensdatter Søren Rasmussens* gudmor ved dåben af *Ditlev Hansens* børn (se nedenfor). Det er derfor sandsynligt, at der har været relationer mellem *Peder Olufsens* og *Ditlev Hansens* familier, og at *Søren Rasmussen* og

Johanne Jensdatter var *Maren Sørensdatters* forældre. Det ser vi nærmere på lige nedenfor.

Det fjerde af deres syv børn var sønnen *Ole Pedersen*, der døbt den 26. september 1706 og blev min forfar. I kirkebogen står han døbt *Ole*, selv om faren jo hed *Olufsen*, og at dennes far igen, som vi har set, hed *Oluf Sørensen*. Der var ved at ske et skifte fra *Oluf* til *Ole*, så vi kan se de samme personer skiftevis skrevet på den ene eller den anden måde.

Den 17. september 1730 blev *Peder Olufsen* i Skæring jordet. Alligevel står han i Egå Sogns historie som fæster sammen med sønnen *Oluf (Ole) Pedersen* i 1731.

Den 14. august 1735 blev *Maren Sørensdatter* af Skæring begravet.

I deres tid skete der noget, som i en årrække optog og påvirkede en stor del af sognets og egnens beboere. I 1718 var Skæring Munkegård kommet i Rasmus Randlevs besiddelse, da han giftede sig med den forrige ejer, amtmand og justitsråd Hans Nansens enke *Maren Thygesdatter*. Rasmus Randlev stod på en meget dårlig fod med sine fæstebønder. Da så Skæring Munkegård brændte både i 1727 og 1728, lå det nært at antage, at det var nogle af dem, der havde påsat brandene, hvad det nok også viste sig at være. I hvert fald efter dommen i den store sag, som endte i højesteret, og hvori dommen først afsagdes den 10. marts 1735. En hel del arkivalier herom er bevaret, og på grundlag af dem har A. Sørensen i 1945 skrevet artiklen "Skæring-Munkegårds brande 1727 og 1728"¹⁵⁰. Der forekommer heri en række navne, hvoraf jeg kan genkende et par stykker. Således *Peder Olesen*, der var én af de fire personer i Skæring By, der berettede, at de den 16. maj 1727 var gået til sengs, da byen af nogle af gårdens folk blev råbt op. Ved deres ankomst var gården ompændt af luer og intet stod til at redde.

Ingen mennesker kom til skade. Derimod indebrændte 51 høveder (køer), 40 svin, 20 lam - fårene fik de ud - 15 heste, 6 geder og 5 kid samt "en hel del andre småkreaturer".

Helligtrekongers aften 1728 brændte gårdens lade igen, hvorved hele årets indavlede korn gik op i luer. Denne gang fandt man det redskab, der var brugt ved ildspåsættelsen. Det bestod af en kløftet káp med fasthæftet "tønder" (let antændelig stof, der kan fastholde gløder i lang tid) og blå.

Sagen er ret fantastisk og værd at læse. En overgang var der foruden rytteren *Peder Jensen Munck* 14 af gårdens fæstere implicerede og sat i fængsel af Randlev, som efterhånden måtte søge kammerkollegiet om hjælp fra amtets kasse for at kunne underholde de mange arrestanter. Nogle flygtede eller døde inden sagens afslutning, andre havde forbrudt deres fæste, og enkelte blev dømt til tortur og henrettelse. Rasmus Randlev blev tildømt store beløb blandt andet i "lod sølv", som de dømte skulle betale. Da retten spurgte Randlev, hvor disse formuer var gemt, blev det klart, at ingen af de dømte havde antydning af formue. Tvært imod var de yderst fattige og en del af deres koner og børn kom på fattighjælp.

Skaderne ved den første brand blev vurderet til 9000 Rdl. og den anden til 1600, som Rasmus Randlev selv måtte udrede, da der ingen brandforsikring var at hente. Han bønfuldt derfor kongen om bistand, og bønnen blev hørt, idet han den 18. juni 1728 fik bevilliget fire års skattefrihed af gårdens hartkorn og eftergivet restancer på godt 256 Rdl.

Da sagen var slut, viste det sig, at den, foruden den brændte gård, havde kostet Rasmus Randlev 1933 Rdl., 5 Mk. og 3 Sk. På den opridsede baggrund er det nærliggende at spørge, om Rasmus Randlev kom over en sådan åreladning? Joh, det gjorde han på sin vis, idet han ifølge Trap: Danmark

¹⁵⁰A. Sørensen: Skæring-Munkegaard's brande 1727 og 1728. Arbob Randers amts hist. samf., 1945.

havde gården til sin død i 1755, hvorefter den blev solgt på auktion for 12.000 Rdl. til Hans Thornson; far til den Axel Thornson, som jeg nævnte oppe under *Niels Sørensen Sparre*. Rasmus Randlev pantsatte dog Skæring Munkegård den 3. maj 1752, så pengene har nok skullet bruges til indløsning af pantet. Det kan derfor være rigtigt, når Villads Villadsen skriver, at "Rasmus Randleff som en ruineret mand måtte forlade sin gård"¹⁵¹.

3. led. Ole Pedersen og Mette Thomasdatter

(aner nr. 208 & 209)

I Egå Sogns historie (fodnote 149 s. 221) står der som nævnt, at *Peder Olufsen* og *Oluf Pedersen* begge havde fæste på gården i 1731, selv om faren altså var død i 1730. Måske kan det hænge sammen med, at *Ole Pedersen* nogen tid forinden var kommet ind som fæster.

Beviset for, at *Peder Olufsen* og *Maren Sørensdatter* er forældre til min slægts *Ole Pedersen* i Skæring, ligger i, at en hel del af fadderne ved hans børns dåb var børn af *Peder Olufsen* og altså *Oles* søskende.

Det står fast, at *Ole Pedersen* og *Mette Thomasdatter* begge af Skæring blev gift den 5. november 1730, godt halvanden måned efter hans fars død. Det står tillige fast i Egå kirkebog, at fæster under Skæring Munkegård *Hans Olesen* blev begravet den 16. juli 1786 57 år, 3 mdr. og 1 uge gammel, hvilket vil sige, at han skulle være født i den første halvdel af april 1729. Der findes imidlertid ingen døbt af det navn hverken i 1729 eller i årene dér omkring.

Det ligger da nært at antage, at han må være kommet fra et andet sogn, men så er det alligevel ejendommeligt, at da *Hans Olesen* til sin tid fik sit første barn døbt, stod hans søskende Rasmus Olesen i Hesselballe (døbt 4. februar 1742) og Anne Olesdatter i Skæring faddere, og de er børn af *Ole Pedersen*.

Alt tyder på, at *Hans Olesen* blev opkaldt efter sin mormors far, og muligvis var han et såkaldt uægte født barn af de nævnte forældre, men at han af én eller anden grund ikke er ført i kirkebogen, og de heller ikke har stået til offentlig skrifte. Det kan ikke bevises, lige så lidt som det kan bevises, at han var en anden. Kan hændte, at det har en ukendt sammenhæng med forstyrrelserne under og efter Skæring Munkegårds brande?

Over en periode på en snes år fødte *Mette Thomasdatter* mindst 14 børn, hvoraf de fleste døde som små. Jeg har noteret alles dåb, hvorimod det ikke har været muligt at konstatere, hvem af dem der døde hvornår, for i kirkebogen er de kun ofret en enkelt linie uden navns nævnelse. For mig ser det ud til, at kun *Hans Olesen* og hans søskende Rasmus Olesen, der boede i Hesselballe og senere i Grøttrup, Niels Olesen der blev gift med Dorthe Jørgensdatter i Egå, og Anne Olesdatter der blev gift med Therkild Pedersen i Skæring levede som voksne. Altid var både *Mettes* og *Oles* søskende flittigt til stede som faddere, når der kaldtes til dåb. Så sent som ved Rasmusens dåb i 1742 stod *Mettes* far *Thomas Gius* fadder.

Det vides ikke, hvor længe *Ole Pedersen* havde gården, eller hvem der overtog den efter ham. Det vides heller ikke, om gården forblev længe under Frisenvold. I hvert fald er der ikke fundet skifte efter ham under dette gods i perioden 1730-1790.

Mette Thomasdatter blev begravet den 12. februar 1774 67 år gammel, medens *Ole Pedersen* levede, til han var knap 79 år gammel og blev begravet den 28. januar 1785 i overensstemmelse med hans dåb i 1706.

¹⁵¹Villads Villadsen: De danske bønders historie s. 100-101. Århus Amtstidendes bogtrykkeri, 1944.

Søren Rasmussen og Johanne Jensdatter

(aner nr. 834 & 835)

Faddere og gudmødre er altid vigtige, nødvendige og troværdige elementer for sammenknytning af slægternes generationer. Så også her.

Ovenfor så vi, at *Johanne Jensdatter Søren Rasmussens* af Skæring ved dåben af *Ditlev Hansens* datter Ane i 1696 "fremstillede hende for Herren", hvilket vil sige bar hende og altså var hendes gudmor. Skrivemåden fortæller, at *Søren Rasmussen* og *Johanne Jensdatter* var mand og kone. I 1694 og 1696 var *Søren Rasmussen* fadder ved dåben af *Peder Olufsen* og *Maren Sørensdatters* børn, og i de følgende år var Rasmus Sørensen i fem tilfælde fadder ved deres børns dåb. Det må efter alt betyde, at Rasmus Sørensen var bror til *Maren Sørensdatter*, ligesom *Søren* og *Johanne* antagelig var deres forældre. Men kan vi få mere at vide om dem?

I Egå Sogns historie refereres et ejerskifte fra 2. april 1704, hvor enken efter Dr. Jens Birkerod i København, Fru Karen Køller skøder en gård i Skæring til sin søn Chr. Birkerod. Der er tale om gård nr. 3, der i 1664 beboedes "af *Søren Rasmussen*, men nu [i 1704] af hans enke og sønnen Rasmus Sørensen den yngre...". I matriklen fra 1664 står gård nr. 3 opført med 5 tdr., 1 skp. og 1 fjk. hartkorn, som i den nye matrikel fra 1688 er reduceret til 4-4-3-1 tdr. htk., der ved opmålingen havde 27 tdr. land eller 14,9 ha. I tabellen over ejere og beboere af sognets gårde ses det, at gård nr. 3 i Skæring ved begge matrikler ejedes af Dr. Jens Birkerod i København og beboedes af *Søren Rasmussen* med tilnavnet Joensen.

Det synes antageligt, at det er denne *Søren Rasmussen*, der stod fadder i 1694 og 1696. Hans begravelse har jeg ikke fundet i kirkebogen.

Johanne Jensdatter blev begravet den 12. marts 1703 59 år gammel. Er hun "den rigtige", var hun altså død ved ejerskiftet i 1704, men har ejerne siddet i København, har de vel ikke gjort sig det klart, da skødet blev udfærdiget. Når sønnen kaldes Rasmus Sørensen den yngre, må det antages, at farfaren har levet endnu nogle år efter hans fødsel. Måske er han den Rasmus Sørensen, der nævnes i 1667, da Jørgen Krabbe til Kragholm sælger noget jordegods til Christen Skeel Jørgensen til [Gl.] Estrup.

4. led. Hans Olesen og Kirsten Nielsdatter Sparre

(aner nr. 104 & 105)

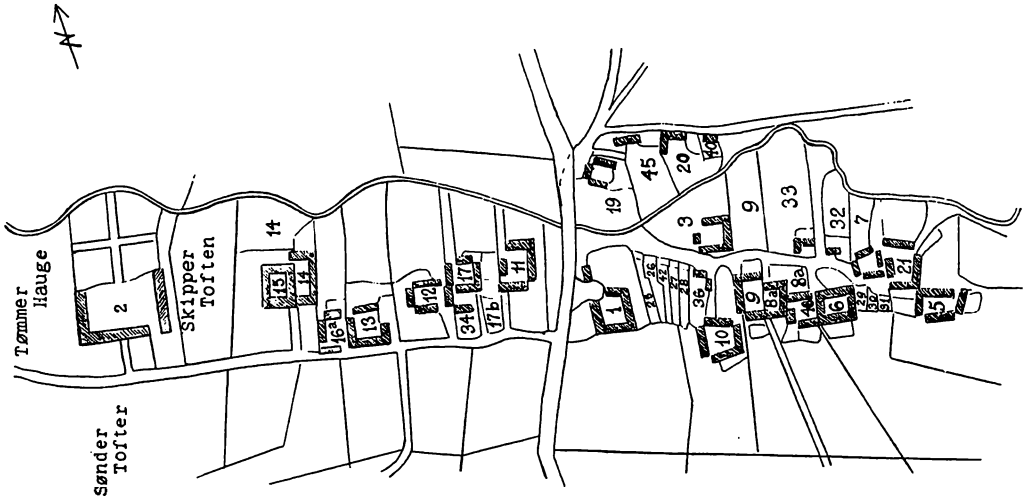
Hans Olesen blev den 31. januar 1765 gift med *Kirsten Nielsdatter Sparre*, og de kan derfor lige såvel betragtes som slægten Sparres 5. led som 4. led i Oles slægt. De var bosat i Skæring, hvor de fik otte børn, som det fremgår LFB. Ved deres første barn, Marens dåb i 1765 var *Hanses* bror Rasmus Olesen i Hesselballe og søster Anne Olesdatter i Skæring faddere, og ved dåben af datteren Anne Margrethe året efter var Rasmus Olesens kone i Grøttrup fadder, desuden Erick Rasmussen [Ditlev] og hans børn Maren Ericksdatter og Rasmus Ericksen. Hesselballe i Hjortshøj Sogn og Grøttrup i Todbjerg Sogn ligger lige op ad hinanden, så bror og svigerinde er altså flyttet i mellemtiden. Datteren Mette Hansdatter blev døbt den 19. marts 1775, 11 måneder efter farmoren *Mette Thomasdatters* død, hvad der støtter tilhørsforholdet. Derefter fik de den 16. november 1777 døbt Ole Hansen. Sønnen *Jens Hansen Sparre*, som vi har mødt, var børneflokkens nummer fire og døbt den 18. februar 1770.

I 1779 står *Hans Olesen* nævnt som husfæster under Skæring Munkegård. Der vides intet om, hvad han tjente sit brød ved.

Hans Olesen blev begravet den 16. juli 1786, og det er, som tidligere nævnt, meget nøje anført, at han blev 57 år 3 måneder og 1 uge gammel.

Ved folketællingen i 1787 sad den 45-årige enke *Kirsten Nielsdatter Sparre* i et hus som almisselem. Hun har da sine børn Søren på 16, Ole på 10 og datteren Mette på 13 år hos sig. Den 17-årige *Jens Hansen Sparre* var ude at tjene. Under slægten Winthers 5. led ovenfor har vi læst om hans videre skæbne. Det er aldrig lykkedes mig at opspore, hvornår *Kirsten Nielsdatter Sparre* døde.

Herefter er det på tide, vi får klaring på, hvem *Mette Thomasdatters* forfædre var.

Copie Carte over Schiering Bye og Schiering Gaard beliggende udi Egaa Sogn, Aarhus Stift, Randers Amt, Øster Lisbjerg Herred. Aar 1777.

Kopieret af Poul Bondesen efter Kort paa
Matrikuldirektoratet, København, Januar 1941.)

Figur 17. Som Skæring By så ud, da *Jens Hansen Sparre* var dreng.
Gengivet efter J. G. & Villads Villadsen 1941. Se fodnote 149 s. 221.

XII. Gius' slægt

(tavle 15 side 213)

Tilnavne er, som ordet siger, navne der "kommer til". Det gør ofte søgning besværlig, fordi kirkebogen den ene gang bruger personens patronymikon (-sen navn) og andre gange tilnavnet. Undertiden bruges et tilnavn i flere slægtled og bliver til slægtsnavn, som letter søgningen.

Da *Mette Thomasdatters* forældre blev gift, hed faren *Thomas Andersen*, og det var under det navn jeg søgte hans børn. Først da han døde i 1751 fik jeg fuld klarhed over, at han hed *Thomas Andersen Gius*. Navnet Gius havde jeg stødt på en hel del gange, men at *Thomas Gius* og *Thomas Andersen* var den samme person sivede ikke ind. Bagefter er det så let.

Navnet blev hen gennem tiden stavet på forskellige andre måder, fx Gyfe, Gyfs eller Gyse og i ejefald Gysses - dog oftest Gius.

Tilnavnet kan spores på egnen tilbage til begyndelsen af 1600-tallet. Således efter en stor ildsvåde i Skæring i 1613, hvorved der brændte en 4-5 gårde. Denne sag skal jeg ikke komme meget ind på men blot resumere følgende: "Den 6. oktober indkaldte herredsfoged over Øster Lisbjerg Herred Niels Olufsen, skikkede og fik Per Rasmussen Gius i Skæring fuldt tingsvidne af 8 dannemænd", der kom til det resultat, at ildsvåden var begyndt hos Kristen Jensen Smed og fortsat til Niels Jensen Smed, Karen Joens, Per Rasmussen Gius

og Jens Pedersen. De otte dannemænd var hentet fra andre sogne og egne. I herværende sammenhæng skal det nævnes, at den ene af dem var *Jens Basse* fra Ommestrupgård, som vi jo nu ved er min forfar (tavle 12 side 165).

Af andre Gius'er kan nævnes Oluf Rasmussen Gius fra Skæring, der stod fadder, da Niels Andersen Gius fik en datter døbt i 1692, og Niels Rasmussen Gius, der i 1700 havde fæste på gård nr. 13 i Egå, som hørte under Skårupgård. Disse fire må antagelig have haft nære relationer til den Rasmus Gius, der var født værge ved skiftet den 1. maj 1628 efter Dinus Remsnider på Mejlgade i Aarhus¹⁵². Nogle Gius'er kan jeg identificere som mine forfædre.

1. led. Anders Nielsen Gius og Mette Andersdatter

(aner nr. 836 & 837)

I 2 x Villadsens bog om Egå Sogns historie ses det, at *Anders Nielsen Gius* står som fæster af gård nr. 1 midt i Skæring By i 1664-1688, men han kan godt have været det både før og efter. Under 1699 står enken for fæstet, og i 1701 var det *Thomas Gius*. Ved sammenligning med kirkebogen kan det konstateres, at *Anders Nielsen Gius* "nedfaldt" (døde) 20. april 1693 80 år gammel, så det må være fra den tid, enken har siddet med gården. "Den 11. februar 1704 nedfald *Mette Andersdatter Gius*es A^o ætat. 60". Navnet står i ejefald og må efter alt betyde, at *Mette Andersdatter* var *Anders Nielsen Gius'* enke. Årsagen, til at sønnen *Thomas Andersen Gius* først overtog fæstet omkring 1701, er antagelig den, at han da havde nået myndigheds alder. Gård nr. 1 i Skæring kendes tilbage til før 1560, da den det år kom i kongens eje. I 1648 hørte den under Aarhus Kapitel (Aarhusgårds Ladegård), og fæsteren hed *Anders Nielsen*. I 1664 hørte gård nr. 1 stadig under Aarhus Kapitel, men på den tid hed fæsteren *Anders Nielsen Gius*. Det er næppe den samme person. Snarere er der tale om, at den ældre *Anders Nielsen* (ane nr. 1674), der er nævnt til gården i 1648 under Aarhus Kapitel, var far til *Mette Andersdatter*, som omkring den tid er blevet gift med *Anders Nielsen Gius*. Hun har på det tidspunkt været omkring en snes år. Derimod må det nok anses for tvivlsomt, at *Anders Nielsen Gius* virkelig har været 30 år ældre end hende. Måske har navneligheden med den ældre *Anders Nielsen* spillet præsten et puds.

Ofte havde den enkelte gård i Egå Sogn i tidens løb forskellige ejere. Således var det i 1670 Ingeborg, salig Mathias Brobergs til Ry, der ejede gård nr. 1, i 1688 ejedes den af Thyge Jespersen til Mattrup, Skårupgård og Skæring Munkegård. Sidstnævnte gods skødede han i 1694 til Enevold Ranulf, og i 1699 ses det, at denne også ejede gård nr. 1. I 1701 skødede Ranulf derefter en del gods til ritmester Frantz Conrad Riise; deriblandt gård nr. 1 i Skæring. Arvingerne efter ritmester Riise solgte den 28. april 1711 Skæringgårds gods til Hans Nansen for 3747 rigsdaler - heri var også indbefattet gård nr. 1.

Efter den ny matrikel af 1688 havde gård nr. 1 4-5-0-0 tdr. htk., og opmålingen fra 1683 viser, at den var på 26,9 tdr. land eller 14,9 ha.

Der har i hvert fald været tre børn i familien, hvoraf Niels Andersen Gius i Egå antagelig var den ældste. Han fik i 1696 døbt en søn Hans og den 2. april 1699 en søn Anders, der allerede begravedes den 3. december samme år, og blot 1½ måned senere den 22. januar 1700 begravedes deres far 53 år gammel. Den Hans Gius i Elsted, der døde i 1738 46 år gammel, kan måske være den Hans, som Niels Gius i Egå fik døbt i 1696.

Thomas Andersen Gius er nævnt nogle gange i sammenhængen, og vi skal møde ham igen nedenfor, fordi han fører min slægt videre. Da han i 1705

¹⁵²Torkil Baumgarten. Notater fra overformyndreribøgerne. Arkiv for genealogi og heraldik s. 271, Aarhus, 1908-1916.

fik sit første barn døbt, stod Søren Andersen Gius fadder og må derfor antages at være en tredje søn af *Anders Nielsen Gius*.

2. led. Thomas Andersen Gius og Karen Hansdatter

(aner nr. 418 & 419)

Thomas Andersen blev gift med *Karen Hansdatter* St. Hansdag (Festo Johannis Baptista) den 24. juni 1704.

Den 1. marts 1705 fik de døbt sønnen Anders, og antagelig var han den Anders Thomsen, der blev begravet den 14. marts 1734.

Den 8. februar 1707 døbttes datteren *Mette* (skrevet Mætte). Dette tidspunkt er helt i overensstemmelse med den angivne alder på 67 år, da *Mette Thomasdatter* blev begravet.

I alt fik de seks børn, deriblandt Søren Thomsen Gius (døbt den 19. oktober 1710). Under Skæring Munkegårds brand nævnes, at Søren Gyf og Anders Yde søgte at få fire hopper ud, men forgæves, og husbonden kaldte på dem for at være med til at redde noget fra stuehuset. Der må her være tale om den 18-årige Søren Thomsen Gius.

I forbindelse med Rasmus Randlevs pantsættelse af Skæring Munkegård den 3. maj 1752, blev der ført en særdeles omhyggelig fortegnelse over de enkelte ejendomme. Her ser vi, at det nu var sønnen Søren Thomsen [Gius], der havde fæstet på gård nr. 1 i Skæring, og den var stadig på 4-5-0-0 tdr. htk. - altså de 14,9 ha.

Den 24. august 1727 blev *Thomas Gyfsis* (*Gius'*) hustru begravet 67 år gammel, hvilket ikke kan efterlade tvivl om, at der er tale om *Karen Hansdatter*. Den 4. juli 1751 blev *Thomas Andersen Gius* i Skæring begravet.

De mange "gensidige" fadderskaber ned gennem de foranstående slægter gør det endelig antageligt, at *Ditlev Hansen* (o. 1661-1711) og *Karen Hansdatter* (død 1727) har været søskende, og at det er fra denne ukendte *Hans*, *Hans Olesen* har fået sit navn.

XIII. Slægterne Hellesen og Danmand

(tavle 16 side 233)

Vi husker stadig, at vi under slægten Winthers 6. led (tavle 14 side 209) efterlod *Marie Cathrine Jensdatter* ret så alene, men før vi kan få hende gift på en fornuftig måde, skal vi møde endnu en del forfædre, som vi kan se en oversigt over på tavle 16 og konstatere, at vi er tilbage på Mols.

1. led. Jens Hellesen og Karen Helles

(aner nr. 402 & 403)

Jens Hellesen i Eg er blevet gift før kirkebogens begyndelse i 1692. Vi kan derimod ikke med sikkerhed vide, hvem hans kone var. Sandsynligheden taler for, at hun var den *Karen Helles* af Eg, der blev begravet den 21. april 1696, men Helles betyder blot, at hun var Helleses (Hellesens).

Den 29. juli 1694 blev *Jens Hellesens* datter *Maren Jensdatter Hellesen* døbt.

Mere fandt jeg ikke om dem, før svigersønnen *in spe*, *Peder Danmand* i februar 1723 fæstede det hus i Eg, de boede i.

En overgang troede jeg, at *Jens Hellesen* i Eg var den samme som Jens Hellesen i Begtrup i Vistoft Sogn, fordi jeg der fandt børn døbt fra 1701 til 1715, og fordi "*lille Maren Helles*" i 1710 (hun har været 16 år) bar et af dem

Tavle 16

Jens Hellesen (død 1723) ~ *Karen Helles*¹⁾ (død 1696)

Boede i Eg, hvor han var skrædder.

Peder Rasmussen Danmand (1664-1759) ~ *Maren Jensdatter Hellesen* (1694-1761)

Gift 27. februar 1724 i Tved kirke. Fæstede hus i Eg 1723.

Rasmus Rasmussen Fast (-?-) ~ *Maren Pedersdatter* (død 1746)

Gift 21. juni 1691 i Rolsø kirke. Fæstebonde i Vrinners Skovgård.

Jens Rasmussen Ahm (-?-) ~ *Anne Pedersdatter* (død 1700)

Af Torup Af Bjødstrup

Gift 17. april 1692 i Tved kirke - boede i Torup og Eg.

Fæstebonde under Isgård, som han for armod afstod i 1732.

Peder Rasmussen Fast (1700-1767) ~ *Anne Jensdatter Ahm* (1696-1767)

Gift 16. juli 1724 i Tved kirke - boede i Torup og Eg.

Boede i Torup, senere i Neder Tved og sidst i Eg, hvor han fæstede hus i 1735.

Jens Pedersen Hellesen Danmand (1724-1792) ~ *Maren Pedersdatter* (1729-1779)

Gift 3. maj 1758 i Tved kirke. Fæstede 1757 forældrenes hus i Eg. Nævnt som skovfoged i 1787.

Peder Jensen Bonde (1700-1769) ~ *Maren Rasmusdatter* (død o. 1745)

Fra Knebel

Fra Dejret

Gift 6. juli 1732 i Tved kirke - gårdfæster i Dejret.

Anders Pedersen Bonde (1733-o.1796²⁾)

~ *Maren Jensdatter Udengaard* (1732-1795)

Gift 21. februar 1764 i Tved kirke - i Tved, Dejret og sidst i jordløst hus i Tillerup.

Peder Jensen Danmand (1760-1840) ~ *Maren Andersdatter Udengaard* (1764-1801)

Gift 6. marts 1789. Fæstede faderens hus i Eg 1793.

Marcus Pedersen (1729-1796) ~ *Sidsel Jensdatter* (1759-1823)

Født i Gjesing

Født i Vejlbj

Gift 5. december 1785 i Vejlbj kirke og boede i Vejlbj (nuværende Allingåbro).

Peder Marcussen (1786-1861) ~ *Mette Marie Pedersdatter Danmand* (1789-1860)

Gift 6. januar 1818 i Tved kirke - boede i Ballebakhuset i Dejret.

Peder Pedersen Marcussen (1820-1897) ~ *Marie Cathrine Jensdatter* (1834-1899)

Gift 4. november 1854, boelsmand, drejer og snedker i Dejret. Se tavle 15.

1) *Helles* betyder Helleses eller Hellesens; d.v.s. *Hellesens Karen* og rimeligvis hans kone.

2) Ved konens død opholdt han sig på Bidstrup gods ved Langå, hvor han var så syg, at han ikke kunne komme til stede ved skiftet. I følge fæstebrev havde han pligt til at rejse mellem godsets gårde. Hans begravelse er ikke fundet.

til dåben og et andet i 1715, men Jens Hellesen i Vistoft døde i 1746, så jeg måtte ændre tro, med mindre den sidste var søn af den første. I det mindste må det slås fast, at der må have været nære relationer mellem de to familier. Jeg har ikke konstateret, hvornår skrædder *Jens Hellesen* i Eg døde, men da *Peder Danmand* fæstede hans hus allerede i februar 1723, er han antagelig død i 1722.

2. led. Peder Rasmussen Danmand og Maren Jensdatter Hellesen

(aner nr. 200 & 201)

Tilnavnet Danmand er ret ejendommeligt, idet det ligger nær op af betegnelsen "en dannemand", der betyder en hædersmand. Det kan ikke vides, om det kommer af en sådan baggrund, eller det oprindelig blot har været et eksempel på molboernes mange øgenavne. Det sikre er, at det går længere tilbage end kirkebogen rækker. Derimod er det rimelig sikkert, at Hellesen oprindelig er en helbo fra Helgenæs, der er flyttet til Mols.

Det første, jeg har om *Peder Rasmussen Danmand*, er nedenstående fæstebrev:

"Fæste brev til *Peder Danmand*
paa *Jens Skræders* huus i Eeg

Ieg undertegnede bekiender herved at have stød og fæst, som ieg og herved stæder og fæster till *Peder Rasmussen* det huus i Eeg, som *Jens Hellesen* sidst beboede og fra døde, hvilket huus med tildeelte iord i bye og mark for bem.^{te} *Peder Rasmussen* sin livstid maae vinde og bruge og beholde, mod condition, at hand aarlig og i rette tider svarer alle kongl. contributioner, som allerede paa budet er, eller herefter paabiudes vorder samt sit herskab aarlig for...? og anden rettighed, huuset forsvarlig bebygger og ved goed magt og hævd holder, være sit herskab og deres fuldmægtiger altid hørig og lydig og ellers retter sig efter hans kongl.: Mejest.: lov og forordninger. Forbemeldte er hannem uden nogen indfæstning at give forundt. Til vitterlighed under min haand. Datum Isgaard dend 27. febr. A^o 1723".

Den 27. februar 1724 blev *Peder Rasmussen Danmand* af Eg gift med *Jens Hellesens* datter *Maren*.

Jeg har fundet, at de fik fem børn i tiden 1724-1739. Det første blev allerede døbt den 13. april 1724 godt syv uger efter giftermålet og fik navnet *Jens* efter morfaren. Den næste var sønnen Rasmus døbt den 22. juni 1727 og opkaldt efter farfaren, som rimeligvis har heddet Rasmus Danmand. Derefter kom døtrene Ane (hun boede som 56-årig og ugift hos broren *Jens* ved folketællingen i 1787), *Maren* døbt 3. søndag i advent 1734 og *Karen* døbt 19. juli 1739. Den første rimeligvis opkaldt efter farmoren og den anden efter morfaren - helt efter traditionen - og det bestyrker opfattelsen af, at *Karen Helles* var *Jens Hellesens* kone, men hvad hendes patronymikon (-sen navn) har været er mig ukendt.

Der findes ingen oplysninger om, hvad *Peder Rasmussen Danmand* har beskæftiget sig med. Fæstebonde har han efter alt at dømme ikke været.

Den 6. januar 1759 blev *Peder Rasmussen Danmand* af Eeg begravet 95 år gammel, har jeg læst i kirkebogen, men den alder synes usandsynlig og er nok en snes år for høj, da han ellers har fået børn som 75-årig.

Salig *Peder Danmands* enke blev begravet den 16. august 1761 68½ år gammel, hvilken alder helt nøje svarer til *Maren Jensdatter Hellesens*.

På samme tid var der en *Peder Danmand* i Torup. Han fik sønnen Rasmus konfirmeret i 1747 og datteren Anne i 1751. Desuden en *Søren Danmand*

der i 1743 fik konfirmeret datteren Dorthe. Peder og Søren Danmand må høre til slægten og kan have været brødre til *Peder Rasmussen Danmand*.

3. led. Jens Pedersen Hellesen Danmand og Maren Pedersdatter

(aner nr. 100 & 101)

Det er et ualmindeligt langt navn, jeg har givet *Jens*, men han var jo søn af *Peder Rasmussen Danmand* og hed derfor "automatisk" *Pedersen*. I Kirkebogen er han oftest kaldet *Jens Pedersen Hellesen* eller blot *Jens Hellesen*. Selv holdt han på *Danmand*, idet hans første søn direkte blev døbt *Peder Danmand* og altså hed *Peder Jensen Danmand*.

Peder Danmands søn *Jens Pedersen* blev konfirmeret i 1742 som den første konfirmand, der blev indført i Tved kirkebog efter ordningens indførelse i 1736. *Jens* var da 18 år, hvilket var normalt i de første år. Det tog tid, inden bestemmelsen gav resultater, for børnene og de unge skulle jo have lært Luthers lille katekismus, inden de kunne blive konfirmeret.

Den 3. maj 1758 blev *Jens Pedersen* og *Maren Pedersdatter* af Eg gift. Selv om der hverken står Hellesen eller Danmand i kirkebogen, så er oplysningerne så talrige, at der ikke er plads til tvivl, fx følgende fæstebrev:

"Fæste brev til *Jens Pedersen* i Eg paa forældrenes huus ibm.

Fr. 5 12 Sk. 1757

Jeg Christian Gersdorff til Wosnis-, Rolsøe og Qwelstrup gaarder kongl.: Majest.: konferensraad over Calløe amt tilstaaer at have stød og fæst, som [jeg] og herved stæder og fæster til *Jens Pedersen* af Eeg hans gamle forældres hidindtil paaboede huus i bem.: Eeg, som de godvilligen for ham opladt og afstanden for deris høie alder og svaghed haver, hvilchet og [gælder] forhen tillagde iorder, naar bem.: *Jens Pedersen* sin livstid skal og maae nyde bruge og beholde, saalænge hand aarlig og i rette tider de der af gaaende kongl.: contributioner [betaler] samt sit herskab afgift og hofverie og huusets bygninger holder udi goed stand, tillige aarlig forbedrer, sine gamle forældre deris livstid ved forsvarlig underholdning forsyner og ellers retter sig efter hans kongl.: Majest.: allernaadigste lov og udgangne forordninger, værer sit herskab deris fuldmægtiger aldtiid hørig og lydig. Til indfæstning haver hand dags dato betalt 4 Mk. Dutz [hollandsk]. Til bekræftelse under min haand og zignet Datum Isgaard den 4. februar A^o 1757".

Som vi så ovenfor levede hans gamle forældre endnu, og af fæstebrevet får vi at vide, at der var lidt jord til deres hus.

Jeg har haft en del drøftelser med Povl Skårup i Tillerup, der arbejder med Molsbibliotekets lokalhistoriske arkiv. Han har korrigeret en del fejlslutninger for mig. Deriblandt gjort det klart, at det var *Peder Rasmussen Fasts* datter *Maren* (1729-1779), *Jens Pedersen Hellesen Danmand* blev gift med.

Jeg har fundet, at de fik fem børn. Den ældste søn blev født den 13. juli 1760 og fik i dåben den 21. september navnet *Peder Danmand*. Den yngste søn blev døbt Peder den 30. juli 1769 - altså opkaldt efter morfaren - og i kirkebogen gøres der opmærksom på, at de i forvejen har en søn, der hedder *Peder Danmand*.

Den 13. november 1779 blev *Maren Pedersdatter* af Eg begravet 57 år gammel, og allerede 11. februar 1780 blev *Jens Pedersen Hellesen* og Laurs Mickelsens enke Mette Rasmusdatter Fig trolovede. Den 9. juni 1780 blev de gift.

Den 31. januar 1780 var der skifte efter *Maren Pedersdatter*. Det viser, at de fire ældste børn stadig levede, men havde ikke myndigheds alder, hvorfor deres morbror Rasmus Pedersen Ahm (Ahme) i Eg var deres formynder. Han

er i øvrigt den samme som Rasmus Pedersen Fast, hvis slægt vi møder om lidt.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 er det noteret, at *Jens Pedersen [Hellesen Danmand]* var skovfoged og husmand i Eg. Det er for mig uklart, hvad titlen indebar på denne tid, men det har nok ikke været det samme, som vi i vore dage forstår ved en skovfoged.

Den 25. oktober 1787 blev *Jens Hellesens* anden kone af Eeg [*Mette Rasmusdatter*] begravet 78 år gammel; 30 dage efter var der skifte efter hende, hvor en række af hendes arvinger mødte op, men ingen af hans. Den sag var jo gjort op ved skiftet i 1780.

Den 22. september 1792 blev *Jens Pedersen Helles[en]* af Eeg begravet 69 år gammel.

Samme dag blev værdierne registreret og boet forseglet af Mathias Marcussen på skifteforvalterens vegne tillige med to vitterlighedsmand, og 30. dagen efter, da alle arvinger var til stede, blev boet åbnet og skifteforretningen påbegyndt. Den blev først afsluttet den 3. november, "hvorefter enhver strax imodtog det dem tildelte tøy, som fuld arvelod efter den afdøde - og erklærede arvingerne, at ligesom det nu paalaae deres bror, *Peder Jensen*, at betale ald boets gæld, såvel u-anmeldt som anmeldt til hosbonden og andre, ligesom og at sætte huuset i den stand med bygning og sæd, som forordningen befaler, og således var det og deres samtlige villie, at han skulle betale kornet, som havdes [i] boen: dog at han tillige betaler dette skiftes lovlige bekostning, og holde ...?... arvingerne kræve bør, der hver igen tager deres forpligtig[else]: En for alle og alle for en at holde skifteforvalteren ansvarlig i alle måde[r]. Størveboen i Eeg datum ut supra[underskrifter]".

På lokalhistorisk arkiv på Molsbiblioteket er der lavet følgende resumé fra registreringen den 22. september 1792:

"Eg. *Jens Pedersen Hellesen [Danmand]*. Hus 22/9 1792.

Børn: *Peder Jensen Danmand*, 32 år har huset i fæste, Rasmus Jensen, 30 år, Anne Jensdatter, 28 år, Maren Jensdatter, gift med Anders Jensen i Tillerup. Morbror: Rasmus Pedersen Ahm [*alias* Fast] af Eeg. 1 kobberkedel i grue = 1 rdl 2 mk, 1 ko 9 år = 5 rdl, 1 stud 3 år = 4 rdl".

Deraf kan det forstås, hvorfor *Peder Jensen Danmand* skulle betale gæld og korn og gøre huset i stand.

Jens var altså forarmet, da han døde, men det betyder ikke, at det livet igennem har været sådan. De gamle var ofte forarmede, når de døde. Det sociale system var jo kun svagt udviklet på den tid.

4. led. *Peder Jensen Danmand* og *Maren Andersdatter Udengaard*

(aner nr. 50 & 51)

Peder Jensen Danmand blev som nævnt døbt den 13. juli 1760 og fik i dåben direkte navnet *Danmand*.

Ved folketællingen i 1787 er det antagelig ham, der står som 28-årig ugift tjenestekarl *Peder Jensen* i Eg.

I lægdsrullen for Tved Sogn på Mols under Kalø Amt 1789 står den 28-årige *Peder*, søn af *Jens Pedersen* i Eg. Han målte da 61½ tomme eller 163 cm, og selv om folk i almindelighed var små den gang, så var han også i det forhold lille. Han havde da været soldat siden 1787 og var det stadig i 1793, da han den 14. august fæstede det hus, som faren døde fra. Dengang boede han i Bjødstrup.

Hans fæstebrev resumeres sådan:

"1793, *Peder Danmand* i Eg [fæster] 12 skp. 1 fj. 0 alb. hartkorn. [Betaler] i Penge: 2 Rdl. og 4 Mk. samt 13 dages hoveri. Particular vedtagning

[særlig bestemmelse] vedrørende indfæstning: Det første år à 12 skp. hartkorn 1 Mk. 11 Sk., 2^{et} år med 1/4 mere 2 Mk. 2 Sk. og 3^{die} år ligeså 2 Mk. 2 Sk.; i alt 5 Mk. og 15 Sk.

Senere har han årligt haft den samme afgift uden indfæstningsafgift".

Den 6. marts 1789 blev *Peder Jensen Danmand* af Eg og *Maren Andersdatter Udengaard* af Tillerup gift, efter at de forhen var blevet trolovede den 10. februar, hvorved hans far *Jens Hellesen* og Hans Ammer var forlovere. Vi skal nedenfor møde hendes slægt, der giver forklaringen på, hvorfor hun undertiden kaldes *Maren Andersdatter Bonde*.

Peder og *Maren* fik fem børn, hvoraf i hvert fald de tre døde som små. Deres ældste barn blev døbt *Mette Marie Pedersdatter Danmand* den 1. juni 1789. Hende møder vi igen, når hun til sin tid bliver gift med *Peder Marcussen*.

Den 4. august 1801 døde *Peder Danmands* kone *Maren Udengaard* af Eg 41 år gammel og blev begravet den 9. august.

Allerede den 11. september 1801 blev enkemand *Peder Danmand* af Eg trolovet med Kirsten Winthers af Dejret, troloverne var Søren Bonde af Tillerup og hendes bror *Peder Winthers* af Dejret. Den 4. december 1801 ægteviedes de. Kirsten og *Peder* var *Maren Jensdatter Winther* og *Jens Pedersen Stisens* børn.

Som det fremgår af LFB fik *Peder Jensen Danmand* og Kirsten Jensdatter Winther tre børn, inden hun døde i 1809.

Den 9. juni 1809 blev *Peder Jensen Danmand* ægteviet for 3. gang og denne gang med *Christiane Andersdatter* fra Isgaard, og med hende fik han to døtre, der begge døde som små. Jeg har ikke noteret, hvornår *Christiane* døde, men *Mette Marie* fødte den 8. februar 1823 en datter, som fik navnet.

Undertiden blev *Peder Jensen Danmand* kaldt gårdfæster. Har han ikke haft mere jord end det, der blev nævnt i fæstebrevet, så har han i virkeligheden været det, der kaldtes husmand med jord, og det er han efterhånden blevet selvejer af. Hvad han ellers har levet af vides ikke.

Den 14. januar 1840 døde husmand *Peder Jensen Danmand* i Eg 80 år gammel og blev begravet den 19.

XIV. Slægterne Fast og Ahm

(tavle 16 side 233)

Under slægterne *Hellesen* og *Danmands* 3. led nævnte jeg, at *Jens Pedersen Hellesen Danmands* kone *Maren Pedersdatter* var datter af *Peder Rasmussen Fast*. Nu skal vi prøve at få hold på hendes forfædre, som vi finder oppe i Rolsø Sogn.

1. led. *Rasmus Rasmussen Fast* og *Maren Pedersdatter*

(aner nr. 404 & 405)

Rasmus Fast på Skovgård i Vrinners og *Maren Pedersdatter* blev gift i Rolsø Kirke den 21. juni 1691. Umiddelbart er det ikke let at vide, hvilket patronymikon han havde, men ved det fjerde barns døb den 10. oktober 1700 løstes problemet, da det var *Rasmus Rasmussen Fast* på Skovgård, der fik sønnen *Peder* døbt. I alt fik *Rasmus Fast* og *Maren Pedersdatter* seks børn.

Jeg har ikke fundet et fæstebrev for *Rasmus Fast*, som må have siddet på sin fæstegård i Vrinners Skovgård i mere end en snes år, da dekretet om skriftlig fæste kom i 1719. *Rasmus Rasmussen Fast's* begravelse er heller ikke fundet. Det må nemlig være sønnen af samme navn, der blev begravet den 3. september 1730, idet der i kirkebogen den 20. august 1730 står *Rasmus Fastis*

datter døbt og den 24. september 1730 Rasmus Fastis enke introduceret. Manden er altså død mellem de to begivenheder. Derfor må det også være sønnen Rasmus Rasmussen Fasts gård i Vrinneres Skovgård Peder Nielsen Bruun den 6. juni 1731 overtog. Den 20. marts 1746 blev "salig *Maren Peders[datter] af Vrinneres begravet*".

Sønnen Niels Rasmussen Fast (født 1698) fæstede den 7. juni 1736 den gård i Vrinneres, som unge Peder Nielsen Elkiær fradøde.

Herefter skal vi nu møde min forfar *Peder Rasmussen Fast*.

2. led. Peder Rasmussen Fast og Anne Jensdatter Ahm

(aner nr. 202 & 203)

Peder Rasmussen Fast fra Vrinneres, hvis dåb lige er nævnt, blev den 16. juli 1724 gift i Tved Kirke med *Anne Jensdatter Ahm* fra Torup. Nedenfor skal vi møde hendes forældre. Iøvrigt har vi allerede truffet hendes far oppe under slægten Knøvels 3. led, idet han var den *Jens Ahm*, der i 1732 for armod afstod sin gård, som blev overtaget af *Ole Jørgensen Knøvel*.

Når man iagttager familiens bosted, der er angivet ved de kirkelige handlinger, må det anses for sandsynligt, at den har boet hos *Annes* forældre i Torup indtil ca. 1731-32, hvor de er flyttet til Neder Tved. Det er sandsynligvis sket i forbindelse med, at *Jens Ahm* mistede sit fæste. Mellem 1733 og 1736 er familien flyttet til Eg, hvilket stemmer godt med, at *Peder Rasmussen Fast* selv fik fæste der i 1735, som det fremgår her:

"Fæste brev til *Peder Rasmussen Fast* som for
armod kom fra gården med sin svigerfader
Jens Ahm af Torup til enchen i Eeg

Ieg undertegnede bekiender herved at have stød og fæst som ieg og herved stæder og fæster til *Peder Rasmussen Fast* det huus i Eeg, som Søren Clausen Mahler sidst beboede og forhen godvilligen [frasaagt] og afstanden haver, hvilkend huus og tildeelte iord i bye og mark [maae] bruge og beholde mod condition, at hand aarlig og i rette tider svarer alle kongl.: Majest.: contributioner som allerede paabiudes eller herefter paabiudes vorder samt sit herskab [svarer] aarlig hoveri og anden rettighed, huuset forsvarlig bebygger, forbedrer og ved goed magt [og] hævd holder, være sit herskab deris fuld-
mægtiger altid hørig og lydig og ellers retter sig efter hans kongl.: Majest.: lov og forordninger, forbemeldte er hannem uden nogen indfæstning forundt at give. Datum Isgaard den 24. april A^o 1735".

"Enken i Eg" i overskriften er vanskelig at tolke, men det må vel betyde, at de er flyttet ind hos Søren Mahlers enke og har fæstet huset.

Peder og *Anne* fik syv børn, to gange *Anne* og to gange *Jens*. Sønnen Rasmus Pedersen Fast - også kaldet Ahm eller Ahme - overtog farens fæste den 16. februar 1766, og datteren *Maren Pedersdatter* (1729-1779) blev gift med *Jens Pedersen Hellesen Danmand*, som vi så ovenfor.

Det vides ikke, hvad *Peder Rasmussen Fast* har levet af. Han og hans kone, *Anne Jensdatter Ahm* blev begravet med en uges mellemrum i 1767, han den 1. februar 67 år gammel og hun den 8. februar 71 år gammel.

3. led. Jens Rasmussen Ahm og Anne Pedersdatter

(aner nr. 406 & 407)

Her i min opstilling møder vi slægterne Fast og Ahm under én over-

skrift, fordi de er knyttet så nær sammen, at nogle af dem skiftevis kalder sig Ahm (Ahme, Amme) og Fast, og fordi det har været vanskeligt at afgøre, hvilken vi skulle møde først.

Jens Rasmussen Ahm af Torup og *Anne Pedersdatter* af Bjødstrup blev gift den 17. april 1692.

Antagelig har de boet i Bjødstrup i den første tid, idet de boede der, da deres første barn Maren blev døbt den 23. oktober 1692. Måske har den ene eller begge hendes forældre levet på den tid.

Det er muligt, at de også har boet i Torup, hvor *Jenses* far kan have været den Rasmus Smed i Torup, der optræder som fadder i 1696, men en gang mellem 1692 og 1696 er familien flyttet til Eg, hvor de boede, da datteren *Anne Jensdatter Ahm* blev døbt den 13. december 1696, som vi ovenfor så til sin tid blive gift med *Peder Rasmussen Fast*.

De fik endnu ét - måske to - børn inden *Anne Pedersdatters* død i 1700, nemlig Kirsten døbt 5. marts 1699 og muligvis den Knud Jensen Ahme, der boede i Dejret og blev begravet Kristi Himmelfartsdag 1756 66 år gammel.

Den 19. december 1700 blev *Ane Pedersdatter* af Eg begravet, og allerede den 3. april 1701 blev *Jens Rasmussen (Ahm)* i Eg gift med Inger Nielsdatter.

På et tidspunkt derefter, antagelig omkring 1710 fik han fæste på en gård i Torup, og i 1719 fik *Jens Rasmussen Ahm* som alle andre fæstebrev på gården. Som vi så det ovenfor, måtte han afstå fæstet i 1732. På den tid må han have været en ældre mand på vel omkring 65 år - måske mere.

Jens Rasmussens begravelse har jeg ikke fundet, hvorimod hans anden kone, Inger Nielsdatter blev begravet 2. søndag efter påske 1738.

XV. Slægterne Bonde og Udengaard

(tavle 16 side 233)

Vi har endnu et "hængeparti" til slægten Danmand. Fra denne slægts 4. led husker vi, at *Peder Jensen Danmand* i sit første ægteskab var gift med *Maren Andersdatter Udengaard*. Vi skal nu besøge hendes forældre og de af hendes forfædre, jeg har fundet.

1. led. Peder Jensen Bonde og Maren Rasmusdatter

(aer nr. 204 & 205)

Den 3. april 1732 fik *Peder Jensen Bunde* af Knebel fæstebrev på Store Andersens fradøde gård i Dejret. Det har det sædvanlige ret intetsigende indhold med, at han skal betale alle pålagte udgifter til godset, være dettes herrer og fuldmægtige hørig og lydig samt rette sig efter de kongelige love og forordninger. Til indfæstning har han givet og betalt 8 rigsdaler, hvilket umiddelbart siger, at der har været tale om en ret betydelig gård i god stand.

Den 6. juli 1732 blev *Peder Jensen* fra Knebel gift med *Maren Rasmusdatter*, der var enke efter Anders Andersen Bonde - også kaldet Store Anders - i Dejret. Anders Andersen Bonde var blevet begravet fastelavns søndag 1732.

Der synes at være en ejendommelighed her. I fæstebrevets overskrift står der *Peder Jensen Bunde*, men i selve dets indhold står der kun *Peder Jensen*. Ligeledes står der *Peder Jensen* ved brylluppet, medens det her var enkens første mand, der havde tilnavnet Bonde. Det kan antagelig betyde, at *Peder Jensen* først har taget sig tilnavnet Bonde i forbindelse med giftermålet.

Peder og *Maren* fik fire børn, og deres navne var helt efter traditionen. Det første blev døbt *Anders Pedersen Bonde* den 12. april 1733 efter Store Anders. Om hans ejendommelige livsløb fortælles der i næste slægtled.

Nummer to var Jens Pedersen Bonde, der døbttes den 24. april 1735. Den tredje søn blev døbt Rasmus den 8. juni 1738 og således opkaldt efter *Marens* far. På den baggrund må man tro, at deres datter Anne, der døbttes den 30. oktober 1740, er opkaldt efter *Peders* mor.

Derefter må *Maren Rasmusdatter* være død på et tidspunkt før 1746, da *Peder Jensen Bonde* indgik ægteskab med Anne Jensdatter den 10. juli det år. Med hende fik han tre børn.

Peder Jensen Bonde blev begravet den 25. juni 1769, men da hans kone nævnes som enke, ved skiftet efter ham den 10. juni, har han åbenbart helliget i mere end 14 dage inden begravelsen. Skiftet lyder sådan i afskrift:

"Skifteforretning efter afgangne *Peder Bunde* i Dejret. Anno 1769 den 10. juni indfandt sig på høje Herskabets Vegne fuldmægtigen fra Isgaard Johannes Hasselbalch udi afgangne *Peder Bundes* hidtil påboende Gaard i Dejret for at holde registrering og vurdering med viider skifte og deeling imellem hans efterladte enke Anne Jensdatter og deres i ægteskab sammen aulede 3de børn, navnl.: Jens Pedersen 22 år, Karen Pedersdatter 19 år og Søren Pedersen 11 år; så og 3de sønner, som han i sit forrige ægteskab havde, som er *Anders*, Jens og Rasmus Pedersen. Og var da til stæde som enkens laugværge hendes bror Jep Jensen og på sine egne og umyndige syskendes vegne, de myndige - samt 2de tiltagne vurderingsmænd Jacob Andersen og Laurids Jensen. Og blev da forretningen fremmet således:

Samtl.: tilstedeværende /:i henseende til boens ringhed:/ var begjærende, at datteren Karen Pedersdatter måtte nyde her fra boen hendes nu til... Og sengested 2de linet, og 1 ulden dyne, 2de par blågarns og 1 par hørgarns lagener, samt 1 kiste, og når hun ved giftermål blev forsynet, da at nyde herpå stædet bryllup og trolovelse efter dets omstændigheder, så og 1 koe.

Sønnen Søren Pedersen nyder skillig føde, og klæde samt arv, og lære, indtil han sit brød anderledes kand fortiene. Og efter hans mors død nyder hendes seng, og 1 kiste, hvilket [er] alt, sønnen Jens Pedersen som nyder stædet, var accorderet; og blev af den sal.: mands 3de sønner, *Anders*, Jens og Rasmus Pedersen declareret, når datteren måtte nyde overskrevne vilde de ikke forlange noget udi arv efter deres sal.: fader efter deres sal.: moder tilfaldende arv givet som er til dem allerede Penge 12 Rdl. - Skriver tolv rigsdaler - henstæe indtil det kand blive hans leylighed dem summen at betale, men hvis ikke på stand [d.v.s. nu], da samme her af boen. Og da boet ikke samme nu kand betale eller udvinde uden besynderlige tab, siuntes skifteforvalteren ikke andet end at måtte accorderer hvad giæld og besvær, som kand være på stædet, belovede enken med sønnen at betale, så og at holde skifteforvalteren fri for alt tiltalle, som af dette skifte kand dependere. Og da intet viidere ved dette skifte var at forrette tager det hermed sin endelighed.

Datum størveboen ut supra.

Som laugværge Jep Jensen

Johannes
Hasselbalck

Anders Pedersen, Jens Pedersen, Rasmus Pedersen.

Det kan altså konstateres, at det var den 22-årige Jens Pedersen af andet kuld børn, der den 5. april 1770 overtog fæstet på *Peder Jensen Bondes* gård, der var på 5 tdr. og 6 skp. hartkorn. Han var gift med *Maren Jensdatter*, som blev begravet den 12. april 1779; selv levede til 22. marts 1796. Hidtil har jeg troet, at det var den næstældste Jens Pedersen Bonde af det første kuld børn, der overtog farens fæste, men det var altså hans 14 år

yngre halvbror¹⁵³. Den første fik dog gård alligevel, idet han den 20. oktober 1776 fæstede den gård i Dejret, som Jens Terkildsen hidtil havde haft.

2. led. Anders Pedersen Bonde og Maren Jensdatter Udengaard

(aner nr. 102 & 103)

Jeg har nævnt *Anders Pedersen Bonde* nogle gange ovenfor. Her vil jeg fortælle hans historie ved at gengive væsentlige dele af min artikel om hans levned, som ikke allerede er nævnt.

Anders Pedersen Bonde blev døbt den 12. april 1733, som første barn af *Peder Jensen Bonde* og *Maren Rasmusdatter* i Dejret, og han blev konfirmeret som 18-årig i 1751. Næste gang kilderne fortæller noget om ham er, da han i 1760 måtte stå til offentlig skrifte i kirken for at få absolution for lejemål med Anne Pedersdatter Stubbe, som fik et uægte barn, der blev kaldt Peder (døbt den 21. september og begravet den 5. oktober). Anne Pedersdatter Stubbe blev i 1763 gift med Mads Rasmussen i Dejret.

Den 21. februar 1764 blev *Anders* gift med *Maren Jensdatter Udengaard* (o. 1732-1795) og fik fem børn, der er født forskellige steder i sognet. Det første levede kun i fjorten dage. Nummer to var *Maren*, der døbttes den 3. maj 1764. Vi så ovenfor, at hun var gift med *Peder Jensen Danmand* og skiftevis blev kaldt *Udengaard* og *Bonde*. Sønnen Niels, døbt den 23. februar 1766, kaldte sig *Niels Udengaard*, da han stod fadder ved dåben af søstersønnen Anders' dåb den 22. august 1799.

Vi ved ikke, hvad *Anders Bondes* familie levede af, indtil jeg i Isgaard fæsteprotokol fandt et fæstebrev fra 1780, der lyder sådan:

"*Anders Bonde* af Tillerup fæster herved eet og et halv gulvs huus samme steds imod aarlig afgift til hvert Mortensdag tre mark danske og fire dages hoveri aarlig hvad tiid forlanges /:høst tiid alle undtagen:/ - Rejser med videre fortsætter hand efter omgang ligemed andre beboere af jordløse huuse paa godset, og saa længe hand nøye opfylder disse pligter, *item* holder huuset i forsvarlig stand, er sit herskab og deres ordrer hørig og lydig og i øvrigt retter sig efter Hans kongelige Majestæts lov og forordninger, skal hand stedse beholde huuset, men i andre fald har hand samme forbrødet.

Til stadfæstelse under min hånd og segl Isgaard den 8. maj 1780.
O. Marcussen

Ligeliudende original fæste brev forsvarlig i et og alt at efterleve. Isgaard *datum ut supra*. *Anders Pedersen Bonde*" [skrevet med egen hånd og ganske fin!].

Det kan synes en lille afgift, *Anders* skulle betale, men det var også et næsten usandsynlig lille hus, han fæstede. Det ses, at han hidtil har foretaget rejser for godset, og det skulle han fortsætte med.

Ved folketællingen i 1787 boede *Anders* og *Maren* stadig i Tillerup, og den 6. marts 1789 blev deres datter *Maren Andersdatter Udengaard* gift med gårdfæster *Peder Jensen Danmand* i Eg, men ellers er kilderne tavse indtil *Marens* død den 29. april 1795, da *Peder Danmand* meddelte skifteforvalteren, godsejer Marcussen, at hans svigermor var død. Hun blev begravet 4. søndag efter påske [den 3. maj], men *Anders* var ikke til stede. Det var han heller ikke under skifteforretningen, der af samme årsag ikke kunne afsluttes før i

¹⁵³ J. P. Skou: Af en jordløs husmands levned. Arbog for Roskildeegnens Selskab for Genealogi og Personalhistorie, 1995.

februar 1796, da et brev skrevet på officielt papir med Chr. 7's monogram m.v. blev forelagt i skifteretten. Det lyder sådan:

"Da vejens længde og mit helbred forbyder mig selv at møde i skiftet efter min salig kone, og det desuden er mig bevidst, at hun ikke efterlader sig noget af betydelighed, så erklærer ieg herved til skifterettens sikkerhed, at ieg saaledes intet forlanger at arve, men om noget bliver tilovers, da maae [det] uden svar fra min side overlades min datter, der har plejet hende i hendes sygdom, hvilket herved under min haand tilstaaes.

Bidstrup den 16. december 1795.

Anders Bonde

Til vitterlighed Behr/Schaltz

Forevist på Wosnæsgaard den 5. februar 1796. Paa Hr. Amtsmandens vegne [- underskriften kan ikke læses; sandsynligvis en fuldmægtig].

Ejeren af Vosnæsgaard på den tid var stiftamtmand, gehejmekonferensraad Poul Rosenørn Gersdorff, og Bidstrup Gods midtvejs mellem Hadsten og Langå ejedes af slægten de Lichtenberg.

Kommunikationen tog tid den gang, og man havde måske vanskeligt ved at finde ham.

I vore dage er der vel ca. 60 km mellem godserne Isgaard og Bidstrup. Men sidst i 1700-tallet har rejsen været en meget besværlig opgave. Vi får aldrig at vide, hvad *Anders Bonde* har rejst med, men sandsynligvis snarere med hest og vogn end på hesteryg, så det må have taget flere dage hver vej.

Abenbart har *Anders Bonde* været langvarigt syg på Bidstrup. Hvad der blev af den 62-årige mand, melder kilderne intet om. I Tved Sogn på Mols er hans begravelse ikke fundet, så han nåede måske aldrig tilbage. Derimod kan han godt være begravet i Granslev Sogn, hvor Bidstrup Gods ligger, men her begynder kirkebogen først i 1804.

Skifteretten sluttede med at udlevere *Maren Jensdatter Udengaards* "ringe efterladenskab", som den havde "forvaret formedelst mandens fravær", og da den "navnlig tilhørte fattiggassen", fordi hun var almisselem, men datteren og svigersønnen overtog den og "tilbød at give fattiggassen regnskab derfor". Der var altså trods alt så meget af værdi, at de ville betale for det, eller måske gjorde de det for mindet om et kært væsen, der gik bort. Det kan ikke vides, hvor længe *Maren* var almisselem. Måske er hun blevet det på grund af mandens lange fravær.

På skifterettens dokument er *Peder Danmands* underskrift "med påholden pen", så på den side kunne han ikke klare, hvad svigerfaderen kunne.

Der har på den tid været en slægt Udengaard. Således var *Maren Jensdatter Udengaards* bror Jens Jensen Udengaard fæster i Knebel under Rolsøgård. Han var gift med Anne Jensdatter Sudder (se under slægten Ibsen ovenfor). Der ligger endnu en "Udengård" på egnen.

Oppe under slægterne Hellesen og Danmands 4. led har vi tidligere truffet datteren *Maren Andersdatter Udengaard*, der også undertiden blev kaldt *Maren Andersdatter Bonde* og set, at hun var *Peder Jensen Danmands* første kone. Hun døde den 4. august 1801 kun 37 år gammel. Deres søn - en ny Anders Pedersen - døde nogle måneder forinden kun godt et år gammel.

Anders og *Maren* er mine 3 x tipoldeforældre på min mors side, men selv om blodet kan synes tyndt så langt tilbage, er de alligevel mine, og jeg føler, at jeg godt kan sætte mig ind i de trange, barske forhold, de levede under.

XVI. Marcus' slægt
(tavle 15 og 16 side 213 og 233)

Vi forlader nu Mols for en tid og tager længere op på Djursland til sognene Gjesing og Vejlbj i Sønderhald Herred.

1. led. Marcus Pedersen og Sidsel Jensdatter

(aner nr. 48 & 49)

Jeg traf *Marcus Pedersen* første gang, da han den 14. august 1763 blev trolovet med Anne Mortensdatter fra Vejlbj, og den 18. november samme år blev gift med hende i Vejlbj Kirke, der i vore dage ligger i Allingåbro. Der står, at han var fra Gjesing, men da hans alder ikke kendtes, ville det være halsløs gerning at søge ham der. Ved folketællingen i 1787 står der, at han da var 58 år, hvorfor han altså skulle være født omkring 1729. På den tid var der godt nok kirkebog i Gjesing, men netop siderne med tiden omkring 1729 er så beskadigede og vanskelige at læse, at der ingen mulighed er for at finde hans dåb og dermed hans forældre.

Jeg har ikke fundet ud af, hvornår Anne Mortensdatter døde og heller ikke, om de havde børn sammen.

Imidlertid blev enkemanden *Marcus Pedersen* og pigen *Sidsel Jensdatter* (stavet *Zidse*) begge af Vejlbj trolovet den 16. oktober 1785, og den 5. december samme år blev de gift.

Allerede den 26. februar 1786 blev deres søn *Peder Marcussen* døbt. Ham skal vi senere følge. Året efter fik de datteren Marianne døbt den 20. august. Hun blev begravet 1 år og 10 dage gammel.

Efter dette skulle de jo være med ved folketællingen den 1. juli 1787. De var imidlertid vanskelige at finde. Efter megen søgen fandt jeg den gifte *Sidsel Jensdatter* og den 2-årige *Peder Marcussen* boende som indsiddere hos familien fæstehusmand og national soldat Søren Nielsen Hjulmand i Vejlbj. *Marcus Pedersen* var der ikke, så han har nok arbejdet andet steds.

Marcus Pedersen blev begravet den 1. oktober 1796. Godt syv måneder senere, den 19. maj 1797 fødte *Sidsel Jensdatter* sønnen Marcus, der blev begravet knap seks år gammel.

Ved folketællingen i 1801 havde den 45-årige enke *Sidsel Jensdatter* et jordløst hus i Vejlbj og ernærede sig som spinderske. Hun boede der sammen med sine børn den 9-årige Anne Marie Marcusdatter og den 4-årige Marcus Marcussen. Den 15-årige *Peder Marcussen* tjente hos gårdmand Rasmus Sørensen i Tøjstrup øst for Vejlbj. I vore dage vil vi sige øst for Allingåbro, der vel næppe eksisterede på den tid.

Den 3. april 1823 døde *Sidsel Jensdatter* som almisselem i Vejlbj 64 år gammel. I den forbindelse står der, at hun var af bondestanden. I forhold til folketællingen i 1801, skulle hun være tre år ældre.

2. led. Peder Marcussen og Mette Marie Pedersdatter Danmand

(aner nr. 24 & 25)

Peder Marcussens dåb så vi ovenfor. Nu kan vi følge ham i lægdsrullen, hvor der i 1804 står, at han var 17 år, 64 tommer [170 cm] høj og boede (tjente) i Tøjstrup. Her står også, at han i 1807 blev soldat ved 1. infanteris artilleri. I 1816 havde han stadig hjemme i Vejlbj, men i 1817 står han i Tved Sogns lægdsrulle som boende på Isgård, og det nævnes, at han havde udtjent sin værnepligt 1815. Som sædvanen var, havde han været soldat i otte år.

I kirkebogen står der meddelt den 6. januar 1818, at der er indgået

forlovelse mellem den 32-årige ungkarl på Kvelstrup *Peder Marcussen* og *Mette Marie Pedersdatter Danmand*, datter af husmand *Peder Danmand* i Eg. Hun var 28 år og boende i Bjødstrup, hvor de også i en årrække herefter boede.

Peder og *Mette Marie* fik fem børn, hvoraf *Peder Pedersen Marcussen* var den ældste og født den 12. februar 1820. Ham møder vi igen i næste slægtled. De øvrige var piger. Den 8. februar 1823 fik de datteren *Christiane*, der åbenbart var opkaldt efter sin morfars tredie kone *Christiane Andersdatter*. Ved hendes konfirmation i 1837 står der, at familien boede i Ballebuskhuset, der antagelig lå i Dejret, hvor de i hvert fald boede ved folketællingen i 1840 og videre frem. *Christiane* var væverske og stod ved folketællingen i 1860 som 37-årig, ugift og fæster af stedet.

Datteren *Maren* døde 14. december 1841 20 år gammel og året efter døde den yngste *Ane Cathrine* - kaldet *Ane Katje* - den 20. maj 10 år gammel.

Peder Marcussen var daglejer i det meste af sin arbejdsduelige tid; sandsynligvis mest på Isgård og Kvelstrup. Ved folketællingen i 1850 står han som 64-årig og kludesamler, der ikke var en ualmindelig beskæftigelse, som man godt kunne opretholde livet ved på den tid. Jeg husker, at der var kludesamlere endnu, medens jeg var dreng. Kludene blev blandt andet revet op og brugt til forskellige former for fyld. Ved sin død som 75-årig stod han som almisselem.

Mette Marie Pedersdatter Danmand døde den 5. juli 1860 og året efter, den 4. december 1861 døde *Peder Marcussen*.

3. led. *Peder Pedersen Marcussen* og *Marie Cathrine Jensdatter*

(aner nr. 12 & 13)

Vi er nu fremme ved mine oldeforældre, og vi har set ovenfor, at *Peder Pedersen Marcussen* var døbt den 12. februar 1820. Ved folketællingerne i 1834 og 1840 var han tjenestekarl hos gårdmændene henholdsvis *Jens Clausen* i Dejret og *Søren Sørensen* i Eg. Ved folketællingen i 1850 boede han som 30-årig og ugift hjemme hos forældrene i Dejret og betegnes rokkedrejer. Det kunne tyde på, at der er sket et eller andet, og at forældrene har ejet det hus, de boede i. Det virker lidt ejendommeligt, at en 30-årig ung mand boede hjemme hos forældrene og ernærede sig som rokkedrejer, når faren var daglejer. Der måtte stikke noget under. Hvad det var, giver lægdsrullen et svar på i 1841. I lægdsrullen for Randers Amt lægd 15, Tved Sogn for 1840 står der, at *Peder Marcussens* søn *Peder* var født i Bjødstrup, 20 år gammel og 62 tommer [161 cm]. I samme rulle er der i 1841 tilføjet "Udygtighedspas, gl. Luxatier i Skulderled, Krøbling". Han mødte på sessionen igen i 1842 og blev slettet. Med denne skade har han ikke kunnet være tjenestekarl. Det er derimod meget sandsynligt, at han er kommet til skade som tjenestekarl i løbet af 1840 og efter folketællingen den 1. februar.

Militærlægen har brugt en afart af det latinske ord *luxatio*, der betyder forskydning af to ledflader i forhold til hinanden, og han tilføjer ordet *krøbling*. Det kan ikke vides i hvilken grad, det har været tilfældet, men med en sådan skade har det været vanskeligt at bruge gevær.

Set på baggrund af, at *Peder Pedersen Marcussen* var borte fra hjemmet i en årrække, hvor han har tjent hos bønderne, kan der næppe tages fejl af, at han har været rask, da han rejste ud, og at det har været ved arbejdet dér, han har pådraget sig skaden.

Længe inden jeg blev klar over den situation, søgte jeg, om han skulle have været gift tidligere, for der var jo en aldersforskel på 14 år mellem ægtefællerne i det ægteskab, som jeg umiddelbart fandt, og det var ualmindeligt at gå som ungkarl så længe. Skaden hører antagelig også med i den del af billedet. Han har ganske enkelt holdt sig hjemme.

Den 4. november 1854 blev den 34-årige drejer og snedker i Dejret *Peder Pedersen Marcussen* gift med den 20-årige pige i Dejret *Marie Cathrine Jensdatter*. Hun var datter af *Jens Jensen Sparre (Winther)* og *Annemarie Sørensdatter* i Torup, og vi husker, at det var hende, der blev født kort før farens død i 1835. I 1854 var hendes mor, stedfar og halvsøskende borte, og den nærmeste slægt ret tynd, så hun har i den henseende været meget ensom.

Ved folketællingen den 1. februar 1855 står *Peder Pedersen Marcussen* som husmand i Dejret. Det betyder, at han har ejet huset, men det har antagelig ikke været det, forældrene havde, for det har vi lige set, at *Christiane* fæstede i ca. 1860. I 1855 havde han en drejerlærling, og det havde han også ved de følgende folketællinger.

På et tidspunkt nævnes han også som boelsmand, hvilket vi sige, at der til huset var - eller kom - et stykke jord.

Oldemor *Marie Cathrine* fødte ham efterhånden elleve børn. Kun den ældste datter *Anne Marie*, der var opkaldt efter mormoren, og tre sønner nåede fuldvoksen alder. *Anne Marie* blev den 9. maj 1885 gift med *Anton Andersen Kruse* fra Skellerup i Knebel Sogn. Dem har jeg billede af, og jeg husker, at mor talte om sin kusine *Mette Kruse*. Der blev født fem sønner. To af dem fik navnet *Jens Christian*. Den første døde knap et år gammel. Den anden *Jens Christian Pedersen* blev min morfar. Han blev født den 9. februar 1867. Han og hans to brødre *Jens Peder*, født den 29. april 1858 og *Søren Frederik*, født den 17. april 1873, blev alle snedkere og tømrere. Senere skulle det vise sig, at også to sønnesønner blev snedkere og tømrere - mine morbrødre *Peter Martinus Pedersen* og *Alfred Albert Pedersen*. Det kunne *Peder Pedersen Marcussen* godt være stolt af.

Den 4. november 1887 blev ungkarl, snedkersvend *Jens Peder Pedersen* i Tillerup, født i Dejret gift med *Mette Marie Pedersen*, der var datter af *Peder Sørensen* og *Marie Cathrine Jensdatter* i samme by. Den 4. november 1888 fik de sønnen *Peter Martin Pedersen*. Derefter er de på et tidspunkt efter februar 1890 flyttet til Sjelle, hvor de den 14. september 1890 fik *Peter Antonius Pedersen*. I 1892 emigrerede familien til U.S.A. fra Århus Havn om bord på det norsk indregistrerede sejlskib "Vola" og ankom efter seks ugers sejlads. Efter to dages togrejse ankom familien til Manitowoc i Wisconsin, hvor de i de følgende fire år boede 12 mil fra byen. Så flyttede familien til Neenah og senere til Kenosha i Wisconsin, som jo var et centrum for mange af de danskere, der emigrerede.

I Amerika antog familien slægtsnavnet *Winther*, som så mange af slægten i Danmark tidligere havde gjort (se tavle 15 side 213). Der kom yderligere fire børn i familien, som kom til at danne grundlag for en stor efterslægt. De to ældste børn, der var fire og to år ved emigrationen, blev henholdsvis 93 og 94 år. Den ældste, *Martin P. Winther* har skrevet en bog om slægten derovre. Den har jeg nogle sider af fra *Bent Sørensen Holmstruphøjvej 153 b* i Århus, der har kontakt med en af efterslægten i Amerika, hvilket kommer sig af, at han selv er efterkommer af *Ane Marie Pedersen*, der var søster til *Jens Peter Pedersens* kone, *Mette Marie Pedersen*.

Martin P. Winther fortæller, at hans far *Jens Peder* byggede violiner - et håndværk, som han havde lært af farfaren *Peder Pedersen Marcussen* i Danmark. I den forbindelse nævner han, at broren *Anthony Winther* "still makes and designs violins". Det håndværk, han var uddannet i udnyttede han blandt andet til udsmykning af kirkeinventar fx pålægning af bladguld og maling af portrætter. I Neenah oprettede han strikkemaskine-virksomheden "J.P. Winthers Knitting Works".

Jens Peder (Pedersen) Winther døde i Neenah allerede den 6. oktober 1901. Det var derefter, familien flyttede til Kenosha, hvor *Mette Marie (Pedersen) Winther* døde den 30. december 1939.

Brødrene *Martin* og *Anthon* grundlagde "The Dynamatic Corp.", der vok-

sede til "The Dynamatic Drive Co. og i vore dage hedder "The Eaton Corp. - Dynamatic Division".

Den yngste af *Peder Pedersen Marcussens* børn, Søren Frederik Pedersen, der var snedker i Dejret, blev den 18. april 1902 gift med den 20-årige (født den 19. april 1881) Ane Marie Pedersen, der var datter af Mathione Pedersen og Karen Sørensen i Dejret. Som vi ser var det en meget passende dato, de valgte til brylluppet, for Søren Frederik havde fødselsdag den 17. april og Ane Marie den 19. april. Præsten skrev, at Ane Marie var 20 år, men dagen efter blev hun 21. Umiddelbart synes Frederik ikke at høre til slægtens navnetradition, men det er alligevel tilfældet. Hvis vi ser tilbage, finder vi, at *Marie Cathrines* far *Jens Jensen Sparre (Winther)* havde broren Hans Wilhelm Jensen Sparre (Winther), der var gift med Anne Sophie Frederikke Frederiks-datter, og de havde sønnen Frederik Hansen (født 1833). Han var altså *Marie Cathrines* fætter og optrådte næsten altid som fadder ved hendes børns dåb i 1860-erne, så det er givetvis ham min morfars bror Søren Frederik Pedersen er opkaldt efter.

Sønnen Martinus døde den 24. februar 1875 kun 16 år gammel. Ikke mindre end fem døtre blev døbt Mette Marie efter farmoren. De døde alle som små; ingen af dem nåede at blive fire år. Det må have været en ganske særlig farmor, der skulle forsøges opkaldt så mange gange. Hun blev selv 71 år og oplevede kun at se den første. Rimeligvis har hun stået det unge par meget nær i deres første vanskelige år, indtil hun døde i 1860.

Den 27. marts 1897 døde snedker *Peder Pedersen Marcussen* i Dejret By 77 år gammel. Efter den tid boede oldemor hos mine bedsteforældre i Samsøgade 19 i Århus, hvor hun døde den 23. november 1899 65 år gammel og blev begravet på Tved kirkegård den 30. november. I Århus Domsogns kirkebog står der *Marie Cathrine Pedersen f. Jensdatter*. På et tidspunkt - sikkert da hun flyttede til Århus - har hun taget eller er blevet kaldt ved sin mands patronymikon (-sennavn), sådan som man jo var begyndt at skulle på den tid.

Familien - og dermed min morfar, da han var 8 og 11 år - oplevede at Dejret By brændte. Den 19. september 1875 brændte 5 gårde og 2 huse, og den 13. maj 1878 brændte 10 gårde og 22 huse i byen. Ved genopbygningen blev en stor del flyttet ud (Trap: Danmark).

Morfar, *Jens Christian Pedersen* var på session i 1885 og blev ved den lejlighed målt til 66 tommer (172 cm). Han var inde som soldat tre gange (15/4-18/11 1886, 2/9-3/10 1887 og 9/9-6/10 1891). I 1886 tilføjer lægdsrullen, at han er snedkersvend.

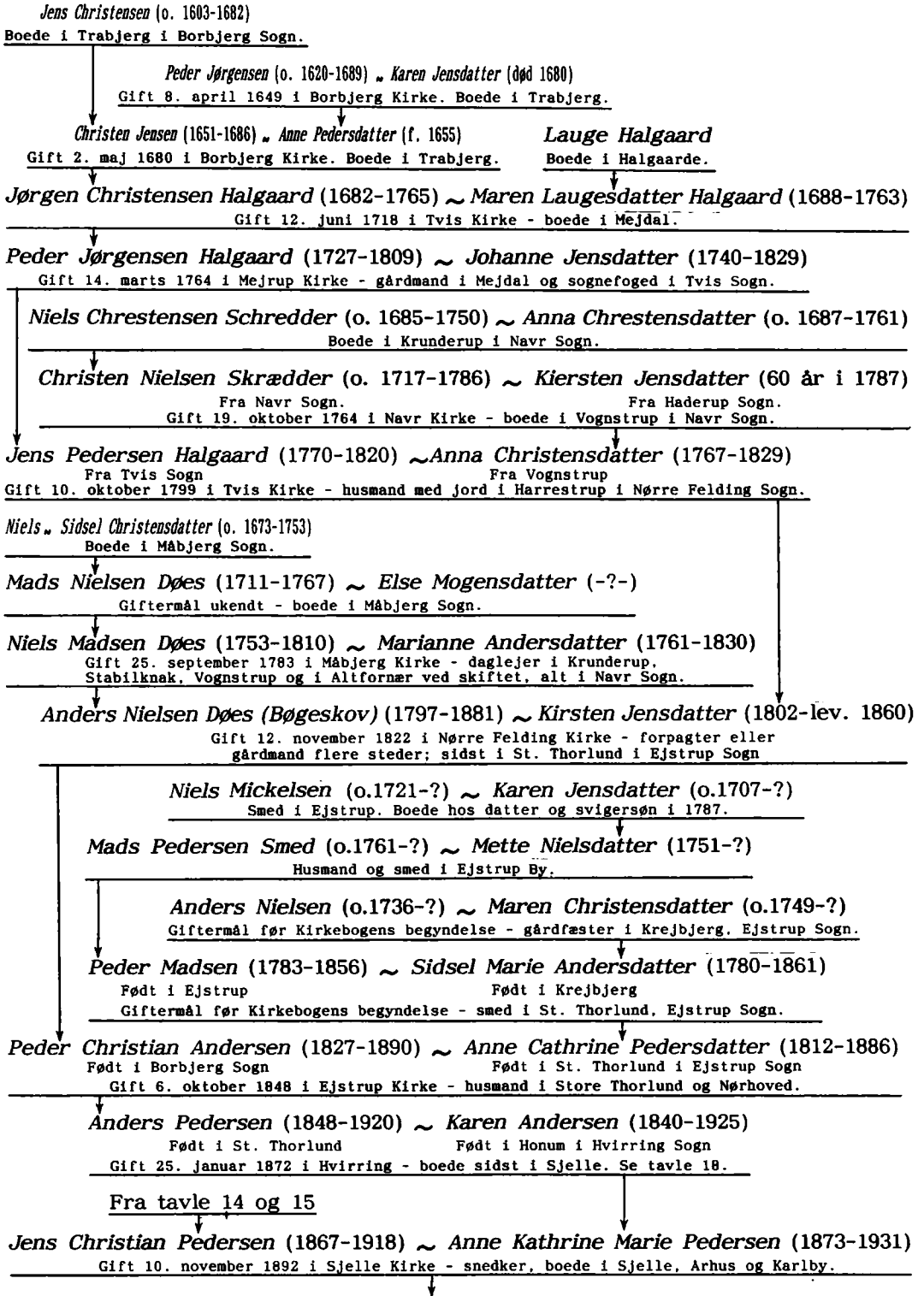
Således har vi nu besøgt min morfars slægt og forlader Mols for at besøge min mormors slægt, der har sin oprindelse i helt andre egne af landet. Først derefter skal vi høre om mine bedsteforældre *Jens Christian Pedersens* og *Anne Cathrine Marie Pedersens* fælles tilværelse.

Min mormors slægt

Nu er jeg igen kommet til et punkt, hvor jeg skal beslutte, hvilken gren, jeg skal begynde med. Da jeg begyndte på det her og ingen erfaring havde, troede jeg, at det hele var så let, for jeg fandt jo meget hurtigt ud af, at min mormor var født i Trebjerg i Hvirring Sogn vest for Horsens, og at hendes forældre var *Anders Pedersen* og *Karen Andersen*. Jeg fandt også deres giftermål og angivne alder. Men hvordan komme videre bagud og fremad?

Der var ganske rigtigt født en Anders Pedersen med den "rigtige" alder. Den 5. juli 1849 havde Petrine Andersdatter af Rask fået et uægte født barn og kaldt det Anders Pedersen. Den udlagte far var jæger Frederik Nagel fra København. Ved et studium af de militære dokumenter fra 1848 fandt jeg frem til ham i jægerkorpsets forlægning i Hvirring Sogn, og ikke nok med det;

Tavle 17

jeg fandt også, at hans kompagni efter våbenstilstanden i efteråret 1848 den 6. oktober fik ordre til afmarch næste morgen kl. 8, hvilket meget nøjagtigt er 9 måneder før Anders Pedersens fødsel i 1849. Den videre søgning gav til resultat, at Frederik Nagels far havde været hårskårer ved teatret og senere bordelvært i Lille Kongensgade i København. Det er i sig selv en så fornøjelig en historie, at jeg måtte skrive en artikel herom¹⁵⁴.

Søgning i kilderne op mod vor tid syntes derimod at ende blindt, og der var også problemet, at jeg ikke kunne finde *Anders Pedersen* og *Karen Andersen* ved folketællingerne. Tilsyneladende var de altid smuttet, hvor jeg end søgte. Først ved folketællingen i 1901 fandt jeg dem i Sjelle Sogn vest for Aarhus. Her står der klart, at *Anders Pedersen* var født i St. Thorlund i Ejstrup Sogn den 1. juli 1848 - altså var han ret nøjagtigt ét år ældre end ham, jeg tidligere havde fundet, og her havde han jo selv opgivet sin alder og fødested, så det var uomgængeligt. *Karen Andersen* var født i Honum i Hvirring Sogn.

Bagefter er det let at se, hvad jeg skulle have gjort, men jeg var fattig på erfaringer på den tid. Det var ganske naivt at tro, at en Anders Pedersen, der fødes i et sogn i "rette tid", også er ham af samme navn, der senere bliver gift med pigen i sognet. Intet puslespil er færdigt, før alle brikker er på plads!

Efter udflugten til hærens jægerkorps i 1848 og til København, skal vi nu en tur op nord for Holstebro, hvortil jeg kan spore min oldefar *Anders Pedersens* slægt.

XVII. Slægten Døes

(tavle 17 side 247)

1. led. Niels (Døes) og Sidsel Christensdatter

(aner nr. 448 & 449)

De er kun spor, der kan påvises gennem de oplysninger, der findes i næste slægtled.

2. led. Mads Nielsen Døes og Else Mogensdatter

(aner nr. 224 & 225)

Som så mange andre tilnavne, der blev til slægtsnavne, har navnet *Døes* sin oprindelse i et stednavn. Det findes ikke angivet på Danmarkskortet i vore dage, medens der i Danmarks Stednavne står, at det er navnet på en samling gårde i den vestlige del af Måbjerg Sogn lige op til Navr Sogn. Det fortælles, at *Døes* ligger nær en større samling gravhøje, hvoraf det sandsynligvis har sin oprindelse, og derfra må også slægten komme.

Indtil 1753 havde Holstebro og Måbjerg fælles præst og førte fælles kirkebog. Fra det år fører Måbjerg egen kirkebog, og en af de allerførste handlinger, der er indført i den lyder sådan: "1753, den 30. maj døde Jens og *Mads Døes*, deres mor i hendes alders 80 år og blev begravet den 4. juni i Måbjerg kirkegård". I samtiden kendte alle de to brødre og vidste, hvem deres gamle mor var. Ingen finder vel nogensinde ud af, hvad denne mor hed, og dog vil jeg alligevel efter indiciene, som de fremgår nedenfor, vove at påstå, at hun hed *Sidsel Christensdatter*.

¹⁵⁴J. P. Skou: Visitkort efterladt i Østjylland. Arsskrift for Roskildeegnens Selskab for Genealogi og Personalhistorie s. 17-21, 1993.

Det må også anses for et held, at jeg allerede her kommer til at kende den *Niels Døes*, som også skulle vise sig at være en af mine forfædre, idet kirkebogen endnu tidligere anfører, at *Mads Døes* den 28. januar 1753 "hadde hands søn til daaben og bl. navn. *Niels* kaldet". Ved denne dåb var *Jens Døes'* datter *Sidsel* gudmor, og blandt fadderne var *Jens Jørgensen* i *Gaardhøyn* og *Maren Hovlsdatter* i *Gaardhøyn*.

Kort 5. Hjern Herred med Navr, Måbjerg og Borbjerg sogne, hvor man finder de omtalte stednavne. Vestligst i Måbjerg Sogn ses fx navnet *Døes*.

Begge brødre var altså gift, og *Jens* havde endog en voksen datter. Desuden viser stednavnet *Gaardhøjen* noget om, at det er der, hvor de nævnte gravhøje findes.

Da det næste barn blev døbt søndagen den 27. februar 1757 står der, at *Mads Døes* og hustru *Else* fik deres datter døbt og kaldet *Zidsel*. Så ved vi lidt om, hvem hans kone var, men det blev bedre endnu, for da det gjaldt deres tredje barn står der, at den 1. november 1761 blev *Mads Døes* og hustru *Else Mogensdatter*, deres søn døbt i *Måbjerg Kirke* og kaldet *Christen*.

Ved denne dåb stod en *Christen Døes* fadder. Han er antagelig den *Christen Jensen Døes*, der døde i 1801 70 år gammel, hvilket svarer til, at han var søn af *Jens Nielsen Døes*. Altså har brødrene *Jens* og *Mads Døes* begge

haft en datter, der hed *Sidsel* og en søn, der hed *Christen*. Det er dermed overordentlig sandsynligt, at deres mor og morfar bar disse navne.

Den 3. maj 1767 døde *Mads Nielsen Døes* i sin alders 56. år og blev begravet den 10. på Måbjerg kirkegård. Her får vi for første gang at vide, at hans patronymikon var *Nielsen*, og det giver yderligere baggrund for at antage, at de tre nævnte børn i hvert fald er de første, de fik, for den første søn skulle jo bære farfarens navn, hvis ikke noget særligt gjorde sig gældende.

Else Mogensdatters dåb og død har det ikke været muligt at finde.

Mandagen den 5. januar 1767 døde broren *Jens Nielsen Døes* 63 år gammel, og antagelig har der været en tredje bror, idet *Peder Nielsen Døes* døde natten mellem den 9. og 10. oktober 1757.

At der ikke var tale om en ny slægt ses af, at *Maren Døes* i Mårup døde den 13. juni 1777 85 år gammel. Derfor tages der nok ikke meget fejl ved at regne med, at *Jens*, *Mads* og *Peders* far har heddet eller er blevet kaldt *Niels Døes*.

3. led. *Niels Madsen Døes* og *Marianne Andersdatter*

(aner nr. 112 & 113)

"Den 25. september 1783 blev *Niels Madsen Døes* og *Mariæ Annæ Andersdatter* efter foregående trolovelse ægteviede i Måbjerg Kirke". Denne præst førte altså ikke trolovelserne ind i kirkebogen, og han skrev *Marianne* i to ord og med latinsk ejefald.

Den 8. marts 1784 havde de "en datter til kirken, som tilforn var hjemmedøbt kaldet *Else Mariæ*". Fasteren *Anna Madsdatter* fra Sir Sogn bar hende og blandt fadderne var morbroren *Jens Andersen* og farbroren *Christen* fra Måbjerg Sogn.

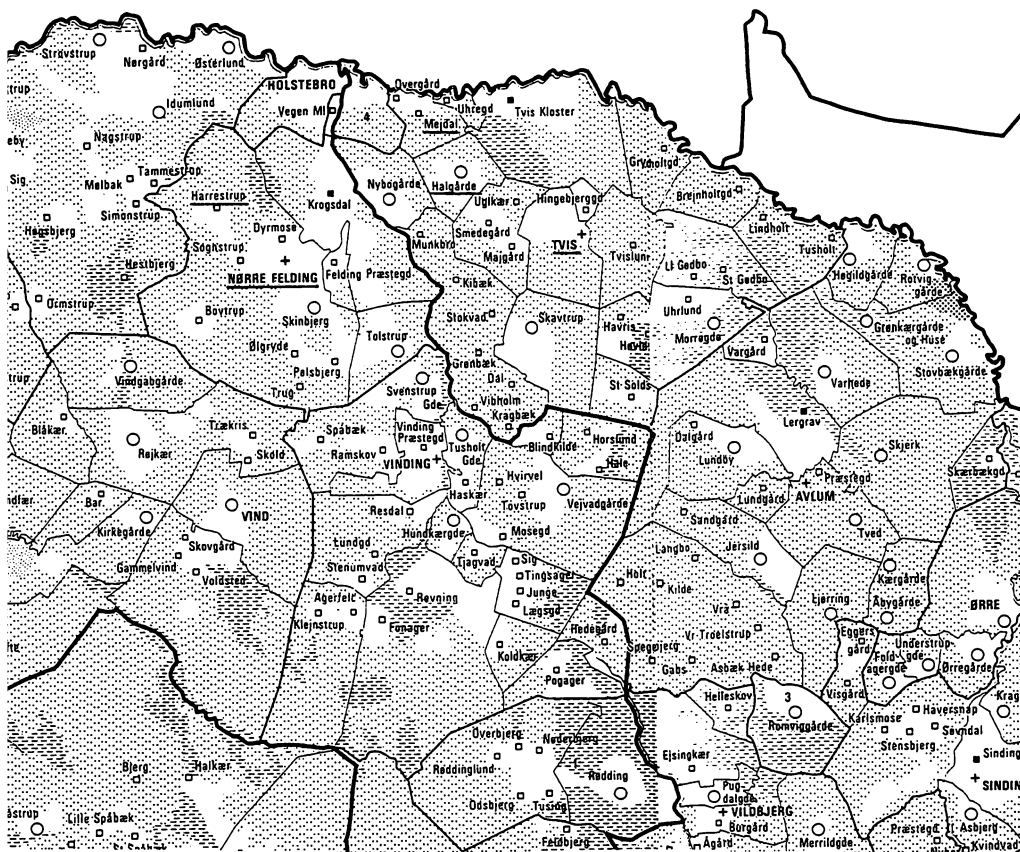
Omkring ved 1785 flyttede familien til Navr Sogn. Her kan vi få detaljerede oplysninger om forholdene, og hvor den boede, idet *Graugaard & Lillelund* har udgivet en meget smuk og værdifuld bog om Navr Sogn 1600-1900¹⁵⁵. Først boede familien på *Stabild Knak*, der var et lille sted i den nordlige del af sognet under *Krunderup-Vognstrup* ejerlav, hvor det er tegnet som et lille kvadrat under *Stavidal* (senere *Stabildal*). I vore dage er det *Kærgårdvej 2*. Siden boede de i *Krunderup*, og ved skiftet efter *Niels Døes*, der døde den 18. oktober 1810, angives familiens bosted til *Altfornær*. Det lyder som en god gammel jysk vittighed og underdrivelse svarende til, at det er helt ude på den anden side af, hvor kragerne vender. Det er næsten utroligt, at *Altfornær* kan være et stednavn, men det findes rent faktisk indtegnet på et kort fra 1799, som er kopieret på omslaget til den nævnte bog. Stedet er angivet ved en tegning af et lille hus, og det har været nabo til *Døes* på den anden side af sogneskillet.

Ved folketællingerne i 1787 og 1801 anføres *Niels Madsen* (uden *Døes*) som husmand og daglejer. Det siger i sig selv, at familien nok har hørt til blandt de fattige. Lidt mere indblik i det får vi ved at læse afsnittet om fattigfolk hos (fodnote 155 s. 250). Der nævnes det, at de var inddelt i 3 klasser. I første klasse står de fysisk og psykisk syge og gamle folk, der ikke længere kunne arbejde, eller som ikke havde slægtninge, som ville påtage sig forførgelsen. Til anden klasse hørte de børn, som sognet måtte tage sig af, fordi de var forældrelose, eller fordi forældrenes forstand, moral eller helbred gjorde dem uskikkede til at opdrage børn. Oftest var begrundelsen for at give børn offentlig hjælp simpelthen fattigdom i hjemmet. Til tredje klasse hørte de egentlige fattige, som var enkeltpersoner eller hele familier, der af forskellige

¹⁵⁵Eben Graugaard & Rigmor Lillelund: *Nauer Sogn 1600-1900*. Holstebro Museums forlag, 1992.

årsager ikke kunne forsørge sig selv. Graugaard & Lillelund giver eksempler og nævner, at *Niels Døes*, der i 1803 søgte hjælp til forsørgelse af sine børn, hørte til anden klasse. De nævner også, hvor små huse fattigfolk boede i, og hvor tæt de boede. Her er daglejer *Niels Døes* og hustru *Marianne Andersdatter* også med blandt eksemplerne.

Indtil 1799 kom der syv børn mere hos familien i Navr bortset fra de dødfødte trillinger den 10. juni 1796. Ved skiftet efter faren i 1810 levede syv af børnene, nemlig Else Marie 27 år, Mads 22 år ved regimentet, Karen 21 år, Christiane 19 år, Mariane 17 år, *Anders* på 14 år, som tjente på Overlund og Christen 11 år og hjemme. Kun den sidste står for at være hjemme, så må de øvrige anses for at være ude. Det nævnes, at sønnen Mads var soldat. Han havde tjent som soldat i de sædvanlige 8 år indtil 1818. Alligevel stod han stadig i lægdsrullen, hvor det i 1826 kan konstateres, at han i mellemtiden var blevet gårdmand i Lille Hessel i Borbjerg Sogn. *Anders* får vi en hel del med at gøre i næste generation.

Kort 6. Området syd for Storåen med Nørre Felding og Tvis sogne.

Skiftet, der blev foretaget ved skifteretten i Holstebro den 17. december 1810, viser, at når alt var talt op og vurderet - rub og stub - var der værdier til godt 34 Rdl. og en gæld på samme størrelse bortset fra en kakkellovn, som var lånt af husar Chresten Chrestensen i Vognstrup. Skifteretten skulle have 1 Rdl. og 41 Sk. for sit arbejde og det stemplede papir, og det

voldte vanskeligheder, da enken var yderst fattig. Her er teksten så sværtet, at den er næsten ulæselig, men jeg får det til, at dette beløb frafaldes, mod at der skrives under på, at skifteretten holdes kravs og skadesløs for, "hvad der muligens kand flyde og følge".

Den 4. september 1830 døde *Niels Madsen Døes* enke *Marianne Andersdatter* i Vognstrup 72 år gammel. Hendes dåb har ikke kunnet findes.

4. led. *Anders Nielsen Døes (Bøgeskov)* og *Kirsten Jensdatter*

(aner nr. 56 & 57)

Anders Nielsen Døes blev født den 4. juli 1797. Bortset fra hans optræden i lægdsrullen, hører vi næste gang om ham ved farens skifte i 1810, da det nævntes, at den 14-årige dreng tjente på Overlund, der var (er) en gård på 6,2 tdr. hartkorn (127 ha, hvoraf de 9 var skov) i den nordvestlige del af Navr Sogn.

Derefter siger kilderne intet før ungkarl *Anders Nielsen Døes* i Dukehuuset på Harrestrup mark og pigen, den 19-årige *Kirsten Jensdatter* i Harrestrup blev viet 12. november 1822 i Nørre Felding Kirke. Den ene af forloverne var broren *Mads Nielsen Døes* i Lille Hessel i Borbjerg Sogn.

Når det anføres, at pigen var 19 år og fra Harrestrup, er der ikke mange at vælge imellem i Nørre Felding Sogn. Det bidrager til, at det kan slås fast, at der er tale om den *Kirsten Jensdatter*, som *Jens Pedersen Halgaard* (1770-1820) i Nørre Harrestrup i Felding og hustru *Anne Christensdatter* (1767-1829) fik den 10. oktober 1802, og som blev holdt over dåben den 18. Ved dåben stod tre af Halgaarderne fadder. Aret før den 24. april havde de fået datteren *Johanne*.

Blandt de konfirmerede i Tvis Sogn 1817 var *Johanne Jensdatter* og *Kirsten Jensdatter*, hvis far var *Jens Halgaard* i Harrestrup. Jo, men Harrestrup ligger i Nørre Felding Sogn? Dertil kan svares to ting, for det første at Nørre Felding og Tvis førte fælles kirkebog på den tid og havde antagelig fælles konfirmandhold, for det andet kan det forklæres ved, at Halgårde ligger i Tvis Sogn, hvor slægten ellers kom fra og boede i. Den vender vi tilbage til.

Efter brylluppet flyttede *Anders* og *Kirsten* til Skave i Borbjerg Sogn, hvor i nærheden gårdene Lille Hessel og Store Hessel lå. Deres første barn fødtes der den 26. juni 1823 og blev selvfølgelig kaldt *Niels Andersen*, men så må de være flyttet, for da deres andet barn, *Jens Peder Andersen* blev født den 26. maj 1825 står *Anders Nielsen Døes* som husmand boende i Weilundshus, som var en parcel af N. Blesborg i Mejrup Sogn. Efter nogen tid der må familien være flyttet tilbage igen, for boelsmand og snedker *Anders Nielsen Døes* og hans kone *Kirsten Jensdatter* fik deres tredje barn, *Peder Christian Andersen* i Lille Hessel den 8. oktober 1827. Da denne søn blev min tipoldefar, skal vi senere høre om ham. Ved dåben var tjenestepigen *Ingeborg Jensdatter* og gårdmand *Anders Christian Jensen* fra Nørre Felding blandt fadderne.

Familiens flytteri fortsætter, for ved folketællingen den 1. februar 1834 var *Anders Nielsen (Døes)* forpagter af Brejninggård Mølle (Brejninggård i Bølling Herred var den gang en betydelig herregård), og ved deres datter *Anne Marie Andersdatters* dåb den 19. september 1834 kaldes han gårdmand på Nygård i Brejning Sogn syd for Spjald.

Johanne Jensdatter og gårdmand *Anders Christian Jensen* fra Nørre Felding stod fadder, da *Anders* og *Kirsten* fik deres datter *Anne Marie* døbt i 1834 i Brejning Kirke. De rejste vel kun så langt (nu om dage ca. 30 km) for dette, fordi de var *Kirstens* søskende.

I 1837 finder vi familien på en gård i Bøgeskov sydøst for Isenvad i Ikast Sogn, hvor *Anders Nielsen* sletter tilnavnet *Døes* og kalder sig *Bøgeskov*. Den 8. august 1837 fik de der sønnen *Anders Christian Andersen*. Familien er

der endnu ved folketællingen den 1. februar 1840, hvor *Anders Nielsen* nævnes til gården *Bøgeskov*.

Kort efter har familien forladt *Bøgeskov* og flyttet til Them Sogn, hvor datteren *Marianne Andersen* blev født den 16. april 1840. I kirkebogen her er det en fejl, at der står *Bøgeballe* i stedet for *Bøgeskov*. Derimod står *Anders Nielsen* nu som husmand.

Endelig flyttede familien til Ejstrup Sogn, hvor *Anders Nielsen* ved folketællingerne i 1845 og 1850 står som gårdmand, og her fødes deres to sidste børn *Laurids* i 1843 og *Anne Johanne* i 1845.

Ved folketællingerne i Ejstrup i 1860 står *Anders Nielsen* som 62-årig aftægtsmand og *Kirsten Jensdatter* som 58-årig i Store Thorlund. Børnene er derimod borte.

Den 23. september 1881 opholdt aftægtsmand og enkemand *Anders Nielsen (Bøgeskov)* sig hos datteren *Anne Marie Andersen* og svigersønnen, gårdmand *Christen Sørensen* i St. Thorlund, hvor han pludselig døde uden forudgående sygdom. Han var født ved *Holstedbro* og 82 år gammel, står der.

Kirsten Jensdatter må altså være død forinden, men jeg har aldrig kunnet fastslå hvornår.

Vi møder senere hendes forfædre under slægten *Halgaard* (afsnit XVIII).

Det var en så vældig og helt usædvanlig rejseiver denne familie udviste, at der må spørges, om det nu også kan være rigtigt. Og svaret er, at det må jeg tro, for kirkebog og folketællinger fortæller hele vejen, at forældre og børn med de rigtige navne, aldre og fødesteder er de samme fra gang til gang bortset fra en enkelt, hvor der var byttet rundt på nogle fødesteder.

5. led. *Peder Christian Andersen* og *Anne Cathrine Pedersdatter*

(aner nr. 28 & 29)

Vi så ovenfor, at *Peder Christian Andersen* blev født i Lille Hessel i Borbjerg Sogn den 8. oktober 1827, og han fulgte sine forældre på deres lange Odysseé.

Han blev den 6. oktober 1848 i Ejstrup Kirke viet til *Anne Cathrine Pedersdatter*, der var blevet skilt fra *Jens Christian Andersen* i St. Thorlund. I øvrigt var *Peders* far *Anders Nielsen* en af forloverne. Både far og søn kalder sig ved den lejlighed *Bøgeskov*.

Anne Cathrine Pedersdatter og *Jens Christian Andersen* var blevet gift i 1839 og havde den 1. oktober fået sønnen *Anders Peder Jensen* samt den 12. august 1842 datteren *Sidsel Kirstine Jensdatter*. Ved folketællingen i 1840 var de begge 28 år og havde den 1-årige søn og *Anne Cathrines* mor den 62-årige enke og aftægtskone *Sidsel Marie Andersdatter* hos sig. Ved folketællingen i 1845 står der, at den 33-årige *Anne Cathrine Pedersdatter* lever af sin jordlod. Hun havde stadig børnene og moren, som ernærede sig ved husgerning, hos sig. De er altså blevet skilt mellem 1842 og 1845.

Selv fik *Peder* og *Anne Cathrine* tre børn. Det første var *Anders Pedersen* der blev født den 1. juli 1848 og altså i realiteten et uægte født barn efter den hidtil gældende tankegang, men jeg har ikke set andet nævnt herom i kirkebogen, end at ungarl *Peder Christian Andersen* blev udlagt til barnefar, og her er der tale om "den rigtige" *Anders Pedersen*, der blev født i St. Thorlund - se ovenfor min fejltagelse og udflugt ved de første undersøgelser af min mormors slægt. Det var for øvrigt farmoren *Kirsten Jensdatter*, der bar ham til dåben.

Nummer to *Peder Christian Pedersen* blev født den 3. august 1851, og ved dåben stod farens to brødre gårdmand *Niels Andersen* på Fruergård mark - vest for *Gludsted* - og ungarl *Jens Peder Andersen* samt farfaren *Anders Nielsen Bøgeskov* faddere.

Deres sidste barn var Else Katrine Pedersen, der fødtes den 27. marts 1855 og blev hjemmedøbt den 1. april, men døde inden fremstillingen i kirken.

Ved folketællingen 1850 står der, at de lever af en jordlod, der antagelig er den *Anne Cathrine* i forvejen havde. Senere kaldes han husmand. Foruden børnene havde de stadig den 70-årige mormor *Sidsel Marie Andersdatter* hos sig, men nu forsørger de hende, og sådan var det endnu 10 år senere.

Ved folketællingen i 1870 viser det sig, at familien er flyttet til Nørhoved, der ligger et par kilometer nord for Nørre Snede (se kort 7 side 269), hvor den 42-årige *Peder Christian Andersen* nu er arbejdsmand ved jordbruget. Hjemme har de deres ældste søn *Peder Christian Pedersen*, der er skrædder. *Anders Pedersen* var der ikke.

Den 20. november 1886 døde fattiglem *Peder Christian Andersens* hustru *Anne Cathrine Pedersdatter*. Derefter opholdt *Peder Christian Andersen* sig som fattiglem i Nørre Snede Præstegård, hvor han døde den 16. maj 1890.

Anne Cathrine Pedersdatters slægt skal vi se på i afsnit XXI om "Forfædre i Ejstrup Sogn".

6. led. *Anders Pedersen* og *Karen Andersen*

(aner nr. 14 & 15)

I listen over konfirmerede i Ejstrup Sogn 1862 står *Anders Pedersen* konfirmeret den 16. marts. Det anføres, at han bor i Gludsted, og at faren er husmand *Peder Christian Andersen* i Nørhoved. Familien er altså allerede flyttet på den tid, og *Anders Pedersen* har muligvis været hos sin farbror *Niels Andersen* på Fruergård.

På den tid skulle man have skudsmålsbog med tilladelse til at flytte, og flytningen skulle indføres i kirkebogen. I sommeren 1862 tjente *Anders Pedersen* hos J. Hansen i Torup et par km. syd for Vrads. Det samme gentager sig i 1863. I somrene 1864 og 1865 er det i stedet Ole Madsen i Torup, han er hos.

Der står ikke noget om, hvad han har lavet i Torup. Derefter er han borte, indtil han dukker op i tilflytterlisten i Hvirring den 21. juli 1872 som ankommet fra Nørre Snede, men da var han allerede gift med *Karen Andersen*, så han må have været i byen før. I øvrigt var broren skrædder *Peder Christian Pedersen* ankommet til byen i maj.

Den 25. januar 1872 holdt den 24-årige ungkarl og skrædder *Anders Pedersen* i Trebjerg bryllup med den 32-årige enke *Karen Andersen* på Trebjerg mark.

Karen Andersen var født den 20. august 1840 og datter af gårdmand (parcellist) *Anders Madsen* og *Sidsel Marie Madsdatter* i Honum skov i Hvirring Sogn. Dem skal vi senere høre om.

På det her omtalte tidspunkt var *Karen Andersen* altså enke. Som vi skal se, var historien følgende:

Karen Andersen var den 29. december 1868 blevet gift med ungkarl *Thomas Peter Christensen* af Trebjerge ved Honum skov. Han døde imidlertid allerede den 30. januar 1870, hvorefter hun boede hos sin far enkemand og jordbruger i Honum skov *Anders Madsen* og sine søskende *Søren* på 13 og *Andreas* på 10 år. Hun var da gravid og fødte den 13. marts en søn, der fik navnet *Thomas Peter Kristensen* efter den afdøde far. Ved den lejlighed stod *Karens* søskende *Mads Visti* og *Mads* i Honum skov og *Maren Andersen* i Hornborg faddere.

Min mormor *Anne Kathrine Marie Pedersen* var *Anders'* og *Karens* første barn. Hun blev født den 7. december 1873. Den 16. juni 1875 fik de *Andrea Christiane Pedersen*, der døde i Nørre Vissing den 10. juli 1890 15 år gammel.

Ret kort tid efter er familien flyttet til Roudalhus ved Løgager i Them Sogn vest for Silkeborg, hvor de den 25. maj 1877 fik *Mads Christian Peder-*

sen. Han blev til sin tid gift med Agnes og var skræddermester i Nykøbing Mors. Jeg husker ham fra mine drengeår som en ældre skaldet herre, der holdt en stor dragt til øret, når han skulle høre, hvad folk sagde. Vi kaldte ham morbror Mads fra Mors.

Familien blev ikke længe i Løgager, for ved folketællingen i 1880 var de væk. Jeg genfinder den på den tid i Flensted By i Låsby Sogn, hvor der står, at *Anders Pedersen* er landbruger, hvad han jo godt kan have været ved siden af at være skrædder. Her fødtes sønnen Ingvar Albert Pedersen. Han blev tømrer men døde allerede den 5. oktober 1906 på amtssygehuset i Arhus 23 år gammel og blev begravet på Sjelle kirkegård, men den alder er forkert, for ved folketællingen i Låsby 1880 står han nævnt som mindre end 1 år gammel (Låsby kirkebog er ikke filmet på den tid).

Det vides ikke, hvor længe de boede i Flensted. Ved folketællingen i 1890 var de borte, men jeg genfandt dem på den tid i Nørre Vissing By i Veng Sogn, hvor der står, at de boede i et hus, og at *Anders Pedersen* var handelsmand i omegnen. Samme år nævnes det i Sjelle Sogns kirkebog, at familien er flyttet dertil fra Nørre Vissing. Her nævnes *Anders Pedersen* som landbruger og senere som husmand. I sine sidste år nævnes han som kreaturhandler. Nok har han været skrædder, men han har ikke kunnet leve af det alene.

Anders og *Karen* levede længe i Sjelle Sogn. Der er bevaret et fotografi af min morbror Sven og moster Rigmor sendt som postkort med min mormors håndskrift. Det er afsendt fra Karlby i 1912 til Hr. *Anders Pedersen*, Sjelle Østerskov pr. Skovby. Det fremgår af kortet, at mormor er bange for, at de ikke kommer og smager den gris de lige har slagtet, hvorfor hun sender dem en mundsmag.

For at finde ud af, hvornår de døde, måtte jeg sætte mig i forbindelse med Vagn Børresen i Sjelle, der virkede som kordegn ved kirken. Han kunne fortælle, at *Anders Pedersen* døde den 21. februar 1920, og *Karen Andersen* den 11. juni 1925. Vagn Børresen fortalte endvidere, at deres grav er nedlagt, men der er ikke senere blevet begravet nogen på stedet. Medens det eksisterede blev vedligeholdelsen betalt af en Mads Pedersen Nykøbing Mors. Det er jo klart! Iøvrigt havde det hus, de boede i matrikel 8g.

Jeg tror, enhver vil forstå, at det har været mindst lige så svært at følge *Anders Pedersen* og *Karen Andersen*, som det var at følge hans bedsteforældres, *Anders Nielsen Døes (Bøgeskov)* og *Kirsten Jensdatter*.

Til slut skal jeg lige nævne, at det var i Sjelle Kirke, mine bedsteforældre *Jens Christian Pedersen* og *Anne Cathrine Marie Pedersen* blev gift den 10. november 1892. Dem kommer jeg tilbage til.

XVIII. Slægten Halgaard

(tavle 17 side 247)

Under slægten *Døes* (nr. XVII 4. led) blev det nævnt, at *Kirsten Jensdatter* var datter af *Jens Pedersen Halgaard* i Harrestrup i Nørre Felding Sogn. Nu skal vi se nærmere på ham og hans forfædre, der har deres tilnavn efter Halgårde, der er en samling gårde og huse midt mellem Tvis og Holstebro.

Slægten Halgaard er meget svær at arbejde med, fordi det åbenbart har været populært at tage tilnavnet Halgaard; måske skyldes det, at der var flere gårde, men det skete også, at der kom folk udefra og tog navnet, når de blev gift ind i én af slægterne dér. Her er imidlertid, hvad jeg finder holdbart.

1. led. **Peder Pedersen Halgaard og Else**
(aner. nr. 1828 & 1829)

Det er sandsynligt, at Peder Pedersen Halgaard (1646-1720) og Else var

Lauge Halgaards forældre, da hans to første sønner blev døbt Peder, og da der samtidig med *Lauge Halgaard* levede en Jens Pedersen Halgaard, om hvem vi ved, at han var søn af Peder Pedersen Halgaard og Else. Desuden fik *Lauge* to døtre døbt Else, hvoraf den første kun levede i 3½ måned i 1693, og den anden blev døbt 28. marts 1694. At Else var Peder Halgaards kone vides deraf, at de nævnes som mand og kone, da de var faddere ved en dåb i 1678.

2. led. Lauge Halgaard

(ane nr. 914)

Det har ikke været muligt at finde *Lauge Halgaards* (undertiden kaldt *Lau Halgaard*) data i Tvis Sogns kirkebog, men af de mange børn - mindst 10 - han fik døbt kan vi se, i hvilken periode han levede, og ej heller er hans kones navn påvist. Så vidt det kan konstateres fik de deres første barn, der var dødfødt, den 8. januar 1686. Det andet var Peder, der kun levede tre måneder i 1687, og det tredje var *Maren Laugesdatter Halgaard*, der blev døbt den 26. august 1688. Hende skal vi møde om et øjeblik, når hun bringer slægten videre.

I perioden 1735-1749 findes der ingen kirkebog for Tvis Sogn. Antagelig er *Lauge Halgaard* og hans kone døde inden for den periode.

3. led. Jørgen Christensen Halgaard og Maren Laugesdatter Halgaard

(aner nr. 456 & 457)

Den 12. juni 1718 blev *Jørgen Christensen Halgaard* og *Maren Laugesdatter Halgaard* gift i Tvis Kirke. Det er meget tvivlsomt, om han har haft tilnavnet Halgaard før giftermålet, for præsten har bagefter indføjet ordet Hesel, der gør det sandsynligt, at han kom fra Hessel.

En undersøgelse af, om der er eller har været et sådant stednavn i nærheden viser, at det nærmeste i hvert fald er gårdene Store og Lille Hessel samt Hesselå (i gammel tid stavedes Hessel med et s)¹⁵⁶ lige over for på den nordlige side af Storåen i Borbjerg Sogn (det var også der, vi ovenfor mødte medlemmer af slægten Døes). Spørgsmålet var dernæst, om det ville være muligt at opspore *Jørgen Christensens* forældre dér, og det tror jeg rent faktisk, at det var.

Tvis kirkebog anfører, at *Jørgen Christensen Halgaard* blev begravet den 20. marts 1765 81½ år gammel, hvilket vil sige, at han må være født lidt efter 1680, og netop den 22. november 1682 fik *Christen Jensen* i Trabjerg vest for Borbjerg By døbt en søn *Jørgen*, og han var den eneste i sognet, der i flere år til begge sider blev døbt med det navn. Jo, men han skulle være kommet fra Hessel? Det er der da heller ikke noget i vejen for. Vi skal nemlig huske, at giftermålet her ligger 36 år senere, hvor forældrene forlængst kan være døde og tilknytningen til Trabjerg borte.

De boede i eller på Mejdal, der er en større gård i den nordvestligste del af sognet. Det må derfor antages, at *Jørgen Christensen Halgård* var bonde, men det kan ikke vides, om han kan have "fået gården med konen".

Jørgen og *Maren* fik syv børn, hvoraf den første datter blev døbt *Johanne* og den første søn *Christen*, som vi godt kan gætte på var efter *Marens* mor og *Jørgens* far. Det yngste barn blev døbt *Peder Jørgensen Halgaard* den 15. juli 1727. Ham kommer vi tilbage til om lidt.

Den 23. marts 1763 blev *Jørgen Halgaards* hustru *Maren Laugesdatter* begravet 77 år gammel, står der i kirkebogen. I realiteten var hun 75 år.

¹⁵⁶C. Møller: Borbjerg Sogns historie gennem de sidste 150-200 år. A. Rasmussens bogtrykkeri Ringkøbing, 1929.

XIX. Sporene i Trabjerg
(tavle 17 side 247)

Vi skal her se, om der findes en baggrund for, at *Christen Jensen* i Trabjerg i 1682 fik en søn døbt *Jørgen*, som kan være den, der senere flyttede til Hessel og derefter til Halgårde i Tvis Sogn.

Jens Christensens (ane nr. 1824) søn i Trabjerg blev døbt *Christen* den 2. november 1651. Først blandt fadderne står *Christen Jensen*, som antagelig er farfaren. Et par år før den 15. maj 1649 havde han fået døbt datteren *Else*. Blandt fadderne var den gang *Peder Jørgensen* i Trabjerg. Ud over dette ved vi ikke meget mere, end at *Jens Christensen* blev begravet 3. påskedag den 18. april 1682 79 år gammel. Hans kone har jeg ikke kunnet identificere.

Den 8. april 1649 blev *Peder Jørgensen* gift med *Karen Jensdatter* (aner nr. 1826 & 1827) i Borbjerg Kirke. De fik døtrene *Maren* døbt den 7. maj 1650 og *Anne* den 22. januar 1655. Begge gange var *Jens Christensen* blandt fadderne. Første søndag efter påske den 18. april 1680 blev *Peder Jørgensens* hustru *Karen [Jensdatter]* begravet, medens *Peder Jørgensen* levede til 1689, hvor han blev begravet den 10. februar 69 år gammel.

Christen Jensen Trabjerg og *An Pedersdatter* (aner nr. 912 & 913) samme sted blev gift i Borbjerg Kirke den 2. maj 1680. Det betyder ikke noget, at der står *An*, for sådan skrev den præst næsten altid. Vi ved godt, hvem de er, for vi har lige set deres dåb ovenfor. Da jeg så den nævnte dato, mente jeg, at jeg tidligere havde fundet dem gift den 24. april 1681, men situationen var en helt anden. Den 15. januar 1681 havde de fået døbt sønnen *Jens*, og det vil jo sige, at han var undfanget før giftermålet. Det var det, de fik en påmindelse om den 24. april 1681. Ak ja! Aret efter fik de døbt sønnen *Jørgen*, som vi tidligere har set, og den 15. marts 1685 fik de døbt en søn *Peder*. Ved begge begivenheder stod *Peder Jørgensen* fadder, men han var jo også heldig at blive opkaldt to gange lige efter hinanden.

Allerede den 7. marts 1686 blev *Christen Jensen* i Trabjerg begravet 35 år gammel. Fire år senere den 18. maj 1690 indgik *Anne Pedersdatter* i Trabjerg sit andet ægteskab med *Jens Thomsen* fra Hvam.

Desværre er kirkebogen er tom 1696-1702, så det er vanskeligt at følge alle begivenhederne. Antagelig er *Anne Pedersdatter* død i denne periode. Det har i hvert fald været umuligt at finde hende senere. *Jens Thomsen* i Trabjerg blev begravet nytårsdag 1718 57 år og 7 måneder gammel.

Ved sammenligning af navnene her med navne på *Jørgen Christensen Halgaards* børn, vil man se, at overensstemmelsen støtter formodningen, men det afgørende bevis mangler.

4. led. Peder Jørgensen Halgaard og Johanne Jensdatter

(aner nr. 228 & 229)

Den 14. marts 1764 blev *Peder Jørgensen [Halgaard]* og *Johanne Jensdatter* gift i Mejrup Kirke. Handlingen nævnes blot. Intet andet. Men alt andet lige, må det betyde, at *Johanne Jensdatter* var fra Mejrup Sogn en 2-3 km øst for Holstebro. Desværre begynder kirkebogen så sent, at hendes dåb ikke kan verificeres der.

Det ser ud til, at de har boet i Mejrup i nogen tid, da deres første barn *Paul* ifølge lægdsrullen er født der i 1765. Tilknytningen til Mejrup bekræftes af, at der senere ofte er faddere fra Mejrup Sogn ved barnedåbene i Halgårde. De har åbenbart boet på Mejdal ligesom hans forældre.

I lægdsrullen for Tvis Sogn i Lundenæs Amt (indtil 1794 hed størstedelen af Ringkøbing Amt sådan) 1790 ses det, at *Peder Jørgensen Halgaard* fik alle sine fem sønner noteret i den på én gang. Det var *Paul Pedersen*, 25 år 62 tom. [164 cm], *Jørgen Pedersen* 21 år 63½ tom. [168 cm] ved 1. jyske regiment siden 1789, *Jens Pedersen Halgaard* 20 år 61 1/4 tom. [162 cm], *Peder Pedersen* 15 år og hjemme samt *Anders Pedersen* 11 år og hjemme. Man se den stolte far - på den tid sognefoged og lægdsmand - selv gøre notatet. Set med vore øjne har det været nogle små karle.

Elleve år senere står den 31-årige *Jens Pedersen Halgaard* i Nørre Felding Sogns lægdsrulle. Nu er han gårdmand på Nørregård i Harrestrup, men hans højde er stadig den samme.

Foruden de fem drenge fik *Peder* og *Johanne* fire piger.

Ved folketællingen i 1787 står *Peder Jørgensen* som bonde og gårdbeboer [fæster] på en gård (2. familie) i Halgårde. Ved den følgende folketælling i 1801 står der, at den nu 69-årige mand får aftægt af gården, og at han er sognefoged og lægdsmand. Muligvis har han netop fået jobbet ved den tid, hvor hans fem sønner på én gang stod efter hinanden i lægdsrullen, så det er ham selv, der har skrevet dem op.

Fra Raunkjærs leksikon har jeg hentet følgende: "Stillingen som sognefoged går tilbage til det 16. århundrede, men om sognefogedens oprindelige opgaver vides kun lidt. De gældende regler fra 1952 hviler på forordning af 11. november 1791, hvorefter amtmanden skal beskikke en sognefoged i ethvert sogn af de "skikkeligste", redeligste og mest kyndige mænd. Stillingen er et borgerligt ombud..... Sognefogeden bistår politimesteren, forretter borgerlige vielser, er i reglen tillige lægdsmand, men har desuden en række hverv, som står i forbindelse med retsplejen....". Bestillingen som Sognefoged blev nedlagt i 1974 ifølge Gyldendals leksikon.

Om lægdsmand oplyser Raunkjærs leksikon følgende: "For hvert lægd beskikkes af udskrivningschefen og lægdsforstanderen en lægdsmand. Stillingen som lægdsmand er borgerligt ombud. I reglen beskikkes sognefogeden..., han er medlem af sessionen i udskrivningskredsen..., han fører lægdsrullen..., og indkaldelse af værnepligtige foregår gennem ham".

Peder Jørgensen Halgaard har altså været en betydningsfuld, tillidvækkende person i Tvis Sogn på den tid.

Han blev begravet den 19. november 1809 i sit alders 80. år, står der.

Den 23. maj 1829 døde aftægtskone *Johanne Jensdatter* i Halgård. Under den prædiken pastor Peter Valentin Grüner fra Holstebro holdt ved hendes begravelse den 31. maj, nævnte han, at den 90 år gamle kone havde været gift i 45 år og enke i 21.

Præsten i Tvis, Peter Randrup var død i februar og den nye, Carl Hassager tiltrådte først i juni 1829. Det var derfor pastor Grüner fra Holstebro forrettede handlingen og holdt prædiken.

5. led. Jens Pedersen Halgaard og Anne Christensdatter

(aner nr. 114 & 115)

Vi mødte navnet *Jens Pedersen Halgaard*, da hans datter *Kirsten* i 1822 blev gift med *Anders Niensens Døes (Bøgeskov)*, og vi har lige hørt om ham i lægdsrullen i 1790 og 1801, hvoraf vi ved, at han var gårdmand på Nørregård i Harrestrup i Nørre Felding Sogn.

Det må anses for uklart, hvor stor gården har været, for sidstnævnte år står han ved folketællingen som husmand med jord, og i 1820 nævnes han igen som gårdmand.

Peder Halgaards søn i Tvis, *Jens* blev døbt den 8. april 1770. Han blev i 1799 trolovet med *Anna Christensdatter*, der tjente på Tvis Kloster, men ellers var hun fra Vognstrup i Navr Sogn. *Peder Jørgensen* i Halgård var den ene af forloverne. De blev viede i Tvis Kirke den 10. oktober 1799.

Det er klare oplysninger, der let førte frem til, at *Anna Christensdatter* var datter af *Christen Nielsen Skrædder* og *Kiersten Jensdatter* i Vognstrup. Hun blev døbt den 17. maj 1767 i Navr Kirke. Vi skal nedenfor møde hendes forældre og bedsteforældre.

Jens og *Anna* fik fem døtre og en søn. Nummer tre var *Kirsten*, som vi har mødt. Hun blev døbt den 18. oktober 1802 og, som vi kan se opkaldt efter sin mormor. Ved denne dåb var ikke mindre end fire af *Jenses* søskende faddere, hvoraf den ældste Paul og den yngste Anne Pedersdatter nu var på herregården Krogsdal andetsteds i Nørre Felding Sogn.

Om morgenen den 7. januar 1820 blev *Jens Pedersen Halgaard* fundet

frosset ihjel udenfor sin gård i Nørre Harrestrup efter at være faret vild på vej hjem fra Holstebro om aftenen. Der har vel kun været ca. 3-4 km. Det lyder ikke af meget, men vi aner intet om, hvordan vejret og vejen var. Den 50-årige mand blev begravet den 17. januar. Det er herved tragedien står beskrevet. Aftægtsenke i Harrestrup, *Anna Christensdatter* døde den 20. oktober 1829 62 år gammel.

XX. Slægten Skrædder

(tavle 17 side 247)

1. led. Niels Chrestensen Schredder og Anna Chrestensdatter

(aner nr. 460 & 461)

Niels Chrestensen Schredder og *Anna Chrestensdatter* boede i Krunderup i Navr Sogn, hvor de antagelig har været bønder. Vi ved ikke meget mere om dem end, at han blev begravet den 22. november 1750 i en alder af 65 år og 5 måneder, og hun den 7. juni 1761 i en alder af 74 år, 20 uger og 4 dage, hvor det så end kan vides så nøjagtig fra?

I næste generation er der *Christen Nielsen Skrædder*, der boede på matrikel nr. 8 i Vognstrup 1741-1786 og *Christian Nielsen Skrædder*, der boede på matrikel nr. 2 i Krunderup 1744-1798 (se fodnote 155 s. 250). De var antagelig brødre og børn af *Niels Chrestensen Schredder* og *Anna Chrestensdatter*. Ligeledes har der været datteren *Karen Christensdatter*, der var gudmor, da *Christen Nielsen Skrædder* fik sin datter *Anna* døbt den 10. oktober 1737. Ved den lejlighed stod *Niels Schredder* fadder.

2. led. Christen Nielsen Skrædder og Kiersten Jensdatter

(aner nr. 230 & 231)

Det vides ikke, hvornår *Christen Nielsen Skrædder* blev gift første gang, men da han er født omkring 1717 kan det nok ikke have været før 1737, hvor det ser ud til at være ham, der fik en datter døbt *Anna*. I de følgende år fik han fem børn mere - det sidste i 1756.

Den 16. januar 1763 begravedes *Christen Nielsen Skrædders* første hustru *Maren Nielsdatter* 55 år og 7 måneder gammel. Er denne alder rigtig, har hun været o. 48 år, da hun fødte sit sidste barn.

Den 19. oktober 1764 blev enkemanden *Christen Nielsen Skrædder* af Vognstrup gift med pigen *Kiersten Jensdatter* af Haderup. Som det fremgår af listen over forældrenes børn, fik de fire børn sammen. Det første var *Marie Cathrina Christensdatter*, der døbttes den 15. september 1765. Hun blev den 2. februar 1787 gift med den 35-årige *Anders Nielsen* fra Falsig, der overtog gården efter *Christen Skrædder*, der var blevet begravet den 24. oktober 1786.

Deres andet barn, *Anna Christensdatter*, som vi lige har truffet ovenfor, blev døbt den 17. maj 1767.

Kiersten Jensdatter, der var 60 år i 1787, boede hos sin datter og svigersøn på gården i Vognstrup efter mandens død. Ved folketællingen i 1801 var datteren *Marie Cathrina* blevet enke og *Kirsten Jensdatter* borte. Jeg har ikke konstateret, hvornår hun døde i den mellemliggende periode.

XXI. Forfædre i Ejstrup Sogn

(tavle 17 side 247)

Oppe under slægten *Døes* (afsnit XVII, 4. led) fulgte vi *Anders Nielsen*

Døes (Bøgeskov) og *Kirsten Jensdatter* på deres Odyssé og husker, at de endelig slog sig ned i Ejstrup Sogn. Her kommer andre forfædre til, men dem har jeg ikke rigtig kunnet få til slægter eller linier af slægten, fordi kirkebogen for Ejstrup Sogn først begynder i 1814. Længere bagud kan jeg kun finde dem, der levede ved folketællingerne i 1787 og 1801, og for dem, der døde i mellemtiden, har jeg kun den alder, der dér er opgivet. Alligevel sætter jeg dem op i slægtsfølge.

1. led. Niels Mickelsen og Karen Jensdatter

(aner nr. 234 & 235)

Det eneste kendskab jeg har til dem, er at de boede hos datter og svigersøn ved folketællingen i 1787, hvor der oplyses, at de var henholdsvis 66 (født o. 1721) og 80 (født o. 1707) år gamle. Yderligere oplyser Bjerre Gods skifteprotokol, at *Niels Mickelsen*, smed i Ejstrup, den 8. oktober 1783 gav afkald på arven efter sin datter til enkemanden Christen Jensen. Der står derimod ikke hvad datteren hed.

2. led. Mads Pedersen Smed og Mette Nielsdatter

(aner nr. 116 & 117)

Ved folketællingen i 1787 var *Mads Pedersen* husmand og smed i Ejstrup By. Han var da 26 år gammel og gift med *Mette Nielsdatter*, der var 10 år ældre. De havde den 2-årige søn *Peder Madsen* og som nævnt hendes forældre hos sig. De var begge i 1. ægteskab.

Jeg har søgt sønnen *Peder Madsen* i lægdsrullen 1798 og 1801 og kan konstatere, at hans far dér kaldes *Mads Smed*.

Familien fandtes ikke ved folketællingen i 1801.

3. led. Peder Madsen og Sidsel Marie Andersdatter

(aner nr. 58 & 59)

Sidsel Marie Andersdatter kom fra Krejbjerg, et par km syd for St. Thorlund. Vi skal nedenfor møde hendes forældre. Hun og *Peder Madsen* er antagelig blevet gift kort før kirkebogens begyndelse i 1814, da deres datter *Anne Cathrine Pedersdatter* er født omkring ved 1812 og deres søn *Lars Pedersen* den 27. april 1815. Sandsynligvis havde de kun disse to børn.

Ved Lars' dåb står der, at forældrene var bønder, men faren smed i St. Thorlund, og alle fadderne var bønder og jordbrugere dér.

Ved folketællingen i Ejstrup Sogn 1834 står der, at den 55-årige *Sidsel Marie Andersdatter* er separeret og lever af sin jordlod. Hos sig har hun sin 19-årige ugifte søn *Lars Pedersen*.

Ved sin død den 6. oktober 1856 kaldes den 73-årige *Peder Madsen* aftægtsmand, husbond og enkemand. Hvis det sidste er rigtig, må han være blevet gift igen, og det har jeg ikke fundet. Han har i hvert fald ikke fundet sammen med *Sidsel Marie Andersdatter* igen, for ved folketællingerne i både 1840, 1850 og 1860 boede hun hos sin datter og svigersøn, *Peder Christian Andersen* og *Anne Cathrine Pedersdatter* (se ovenfor, slægten *Døes* 5. led) - måske på det jordbrug, som hun selv i sin tid levede af.

Den 15. februar 1861 døde *Sidsel Marie Andersen* (sic!) 82 år gammel og blev begravet den 24., hvor der i kirkebogen står, at hun var enke efter afdøde *Peder Madsen*, aftægter og smed i [St.] Thorlund.

4. led. Anders Nielsen og Maren Christensdatter

(aner nr. 118 & 119)

Ved folketællingen i Ejstrup 1787 finder vi *Anders Nielsen*, der er 51 år og hans kone *Maren Christensdatter*, der er 38 år. Han er bonde og gårdbeboer, hvilket vil sige fæstebonde i Krejbjerg, men hvem der har været ejer af gårdene på denne egn, har jeg ikke fundet ud af.

Hos sig har de børnene Niels Andersen, 18 år, Kirstine Andersdatter 10 år, *Sidsel Marie Andersdatter* 7 år - hende vi lige har mødt - og Anne Marie Andersdatter 3 år. Desuden den fattige enke Mette Hansdatter på 48 år og hendes datter Inger Christensdatter på 16, som nyder almisser af sognet.

Ingen af dem blev fundet ved folketællingen i 1801, hvorfor forældrene sandsynligvis er døde og børnene ude at tjene. Måske har Niels Andersen overtaget gården?

Hermed har jeg omtalt alt det, jeg har fundet nedskrevet om min mormors fars slægt, og vender mig nu til min mormors mors slægt.

XXII. Slægten Bødker i Aale
og fortsættelsen i Hvirring Sogn

(tavle 18 side 263)

Da jeg begyndte med at skrive om min mormors slægt, nævnte jeg, at hun var født i Trebjerg, der ligger i Hvirring Sogn en halv snes kilometer vest for Horsens ad vejen mod Nørre Snede. For at få rigtig fat i hendes slægts historie, skal vi dog ikke begynde der. I stedet tager vi en tur til nabosognet Ale lige over for på den vestre side af Gudenåen. I de to sogne lå i fordums tid to godser. I Hvirring på den østlige side lå Rask eller Rask Hovedgård og over for på den vestlige side lå Bjerre eller Bjerregård, og min mormor havde forfædre på dem begge.

1. led. Christen Bødker

(ane nr. 480)

Det eneste vi ved om *Christen Bødker* er, at han havde fæste på gård nr. 5 i Ale By under Bjerre Gods - måske er han den *Christen Nielsen* i Ale, der fæstede gård i 1700 - hvor han døde i 1726. Hans kone, hvis navn jeg ikke har fundet, overlevede ham¹⁵⁷.

De havde fire sønner, hvoraf *Niels* (født o. 1696) antagelig var den ældste, idet Bjerre Gods fæsteprotokol noterer, at den 12. september 1726 tog *Niels Christensen Bødker* fæstebrev på den gård under Bjerre Gods, som faren var fradød, og moren godvilligen oplod ham. I indfæstning skulle han betale 8 slette daler, hvoraf han havde betalt de 3, og de resterende 5 slette daler skulle betales til marts 1727.

Jens Christensen Bødker fæstede i 1727 gård nr. 10 i Ale By, som Jens Jensen Mæring var fradød. Samme år blev han gift med Anne Sørensdatter, og i 1752 overtog deres søn Christen Jensen Bødker gården.

Peder Christensen Bødker fik i 1731 et hus i fæste og omkring samme tid blev han gift med Kirsten Nielsdatter. Der var skifte efter ham den 4. september 1763¹⁵⁸.

¹⁵⁷N. Kr. Laursen: Af Aale Sogns Historie. Tørring bogtrykkeri. Traps: Danmark, Ale sogn, 1930.

¹⁵⁸Erik Brejl: Diskette med Bjerre Gods skifter, 1998.

Jørgen Christensen Bødker fik i 1735 fæste på gård nr. 1 i Ale By, efter at Laurs Mickelsen blev fradømt den for upålidelighed og udygtighed, men Jørgen Christensen Bødker måtte på grund af armod afstå den i 1740 og fik i stedet boelsted nr. 4 i fæste. Han var først gift med Maren (Anne?) Iversdatter, der døde kort tid efter en fødsel i 1736. Derefter blev han gift med Karen Madsdatter, som efter hans død i 1761 blev gift med Niels Olsen, som fik fæstebrev på stedet.

2. led. Niels Christensen Bødker og Maren Olesdatter

(aner nr. 240 & 241)

Det første, jeg fandt i Ale-Tørring kirkebog vedrørende min slægt, var at *Niels Bødker*, der som lige nævnt havde taget fæste på farens gård i Ale, og Anne Christensdatter den 22. september 1726 blev trolovet, og at *Niels Christensen* og Anne Christensdatter den 3. november copulerede. Der står intet andet, men det er klart de samme personer.

Det var altså gård nr. 5, de overtog. Ved læsning af N. Kr. Laursens bog (se fodnoten s. 261) nævnes den som gården på banken, *Niels Banks* gård eller simpelt hen Banken. Antagelig lå den på en skrænt ned til Gudenåen.

Den 3. august 1727 døbttes en søn for *Niels Christensen Bødker*, og han fik navnet Christen Nielsen. Meget kort efter står der - den 6. august, at der blev prædikedet over *Niels Christensens* hustru Anne Christensdatter. Hun døde altså i barselsseng.

Den 14. september 1727 var der skifte efter Anne Christensdatter. Det var samtidig en overenskomst med svigerfaren Christen Nielsen, der sikrede at den nyfødte Christen Nielsen ville få sin mødrene arv på "Femten Slette Daler", når han blev sine 18 år, men de skulle være uden renter til den tid. *Niels Bødker* skal sørge for føde og klæder og for barnets optugtelse i gudsfrygt og kristendom. Samtidig forbeholdt Christen Nielsen sig at måtte tage sin datters barn til sig for 2de år eller mere, når det blev år gammel. Yderligere fik svigermoren forskellige ting efter sin datter, mod at hendes mand betalte for det, og samtidig blev der ordnet et økonomisk mellemværende.

Denne Christen Niensens kone hed også Anne Christensdatter, hvilket fremgår af Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol ved skiftet efter søsteren Kirsten Christensdatter og dennes mand Rasmus Poulsen i Rye i 1732, og at de på den tid var seks søskende.

Det er ejendommeligt, at *Niels Christensen Bødker* i Ale By ud over ovenstående den 14. februar 1727 fæstede et hus med jord i Hvirring, som tilhørte Oluf Krabbe til Bjerre, Skårup og Hastrup. Måske var det til sin mor, som antagelig endnu levede? Der kan også ligge andet bag, idet den hidtidige fæster, Anders Nielsen, der afstod det, kan have været en farbror.

Derefter må det være i 1728, *Niels Christensen Bødker* giftede sig med *Maren Olesdatter* fra Uldum. Da det ikke er nævnt i Ale-Tørring kirkebog, må vielsen antagelig have fundet sted i Uldum, som beklageligvis først begyndte at føre kirkebog i 1746, så vi kan hverken fastslå tidspunktet for giftermålet eller finde *Maren Olesdatters* dåb og forældre. Blot kan vi konstatere, at *Marens* mor fra Uldum holdt deres første barn Anne over dåben den 11. juli 1729, men morens navn står der ikke. Det har desuden været en hjemmedåb, for den 14. juli var *Niels Bødkers* datter til dåbens konfirmation i kirken og blev her "frembåren af højjædle og velbyrdige Margrethe Krabbe" [godsejerfruen]. Desuden kan vi af Rask Gods skifteprotokol konstatere, at *Maren* i hvert fald havde en søster Maren Olufsdatter og en bror Christen Olufsen i Uldum, som det er anført under ane nr. 482 i listen over forældrenes børn.

Niels Bødker og *Maren* fik 9 børn, hvoraf min forfar *Anders Nielsen Bødker* var det yngste og døbt den 18. oktober 1750. Foruden Christen Nielsen

Tavle 18

Christen Bødker (død 1726), fæster af gård nr. 5 i Ale By.

Niels Christensen Bødker (1696-1770) ~ Maren Olesdatter (1704-1785)

Født i Ale

Født i Uldum

Gift 1728 i Uldum. I 1726 oplod moderen ham gården i Ale; under Bjerre Gods.

Mads Pedersen (1688-1755) ~ Karen Pedersdatter (1710-1777)

Gårdfæster på Over Kodallund under Rask Gods.

Anders Nielsen Bødker (1750-1818) ~ Anne Cathrine Madsdatter (1749-1823)

Gift 9. juni 1775 i Hvirring Kirke - selvejer af gården fra 1792.

Jørgen Rasmussen (død 1706) ~ Kirstine Hansdatter

Gift 4. december 1659 i Hvirring Kirke - fæster af Boringgård.

Peder Mickelsen af Boring.

Hans Jørgensen (1661-1721) ~ Mette Pedersdatter (1662-)

Trolovede i præstens stue i Hvirring 5. februar 1682 - fæster i Boring.

Jens Sørensen (død før 1749) ~ Birthe Rasmusdatter (død 1760)

Gårdfæster i Honum under Rask Gods fra før 1719 (1712). Se tavle 20.

Frants Hansen (1693-1746) ~ Karen Jensdatter (1712-1749)

Gift 1742 - fæster i Boring i Hvirring Sogn.

Jørgen Christensen (1713-1761) ~ Mette Hansdatter (1711-1786)

Skrædder og fæster i Boring under Rask Gods.

Jens Frandsen (1743-1820) ~ Anne Jørgensdatter (1746-1816)

Gift 13. oktober 1775 i Hvirring Kirke - gårdfæster i Honum.

Mads Andersen (1778-1860) ~ Karen Jensdatter (1780-1839)

Fra Ale

Fra Honum

Gift 7. januar 1809 i Hvirring Kirke - fæstebonde i Honum.

Vistes slægt

(tavle 20)

Anders Madsen (1810-1871) ~ Sidsel Marie Madsdatter (1813-1863)

Gift 2. maj 1840 i Hvirring Kirke - parcellist i Honum Skov.

Slægten Døes

(tavle 17)

Anders Pedersen (1848-1920) ~ Karen Andersen (1840-1925)

Født i St. Thorlund

Født i Honum

Gift 25. januar 1872 i Hvirring Kirke - skrædder ved giftermålet og kreaturhandler ved sin død; boede flere steder; sidst i Sjelle.

Marcus' slægt

(tavle 15 og 16)

Jens Christian Pedersen (1867-1918) ~ Anne Kathrine Marie Pedersen (1873-1931)

Gift 10. december 1892 i Sjelle Kirke - snedker og tømrer; boede i Sjelle, Arhus og Karlby.

Anna Gudrun Skou f. Pedersen - min mor.

med den første kone levede fem af børnene ved skiftet efter faren i 1770, og *Anders Nielsen Bødker* var den eneste søn. To ældre brødre, begge døbt Christen Nielsen, var døde.

Den 1. marts 1770 blev *Niels Christensen Bødker* begravet 74 år 1 måned og 6 dage gammel.

Den 10. december 1785 blev *Maren Olesdatter, Niels Christensen (Bødkers)* enke begravet 81 år, 6 måneder og nogle dage gammel. Det ser meget nøjagtigt ud, hvordan de så end kan vide det så længe før, der var kirkebog.

3. led. *Anders Nielsen Bødker* og *Anne Cathrine Madsdatter*

(aner nr. 120 & 121)

Ved skiftet efter faren var *Anders Nielsen Bødker* 20 år og altså ikke myndig efter den tids regnestok. Det er nok derfor, han først fik fæste på gården i 1774, således lydende:

"No. 20 **C₇-timus** - 1774 - 24 skilling.

Ieg Holger Sehested til Bierregaard, Deres Kongel.: Majests.: bestalter [d.v.s. har bestalling; én der har fuldmagt] [og] kammerherre kiender og herved tilstaar at have stædet og fæstet som ieg herved stæder og fæster til *Anders Nielsen [Bødker]* i Aale den gaard ibid. som hans far *Niels Christensen [Bødker]* i fæste havde, der udi Nye Matricul er anført for hartkorn 4 tdr., 6 skp., 2 fj., 1 5/6 alb. og skovskyld 3 fj. Hvilken gaard bemeldte *Anders Nielsen [Bødker]* sin livstiid maae nyde, bruge og i fæste beholde paa følgende vilkaar, navnl.: at han fra dato af til rette og anordnede tiider svarer og betaler alle kongl.: skatter og paalæg deraf, som nu er og herefter allernaadigst maatte blive paabudet, som og giver hans mor den hende efter acort belovede ophold og aftægt af stædet, forretter det hoverie og ægter [kørsel for kongen, når han og hans følge var på egnen] og arbejde som var der befalet, holder sit fæstehavende stæds bygninger i forsvarlig stand, saa at de forbedres og holdes saaledes ved lige, at intet paa dennem kand findes at udsætte, om de ved lovligt syn skulle besigtiges, ikke lader stædet fattes for besætning, men er ansvarlig til den som nu ved tiltræde her udi betalli [udtværing af teksten] nuværende besætning, saa vel og [ulæselig tekst] plov, harvning og andet til besætning henhørende, som og hvad øvrigt har at [ulæselig]-foder uden betalling er bevaret. Giøder og dyrker iorden forsvarligt og intet deraf bortleier eller selv til upligt bruger, ligesom han og ingen [ulæselig] fra stædet maae lade bortkomme, uden allene det som ved allernaadigst kongl.: anordning enten allerede er eller bliver fastsat at skal ydes, og lader iorden ei fattes tilbørlig isæd, saavel som ei heller lader noget ligge udyrket som efter sin indtægts orden bør være i drift. Er hosbonden og hvem som udsikkes hørig og lydlig, forholder sig i alle ting, som en fæstebonde er pligtig, ifølge loven og forordningerne, i anden fald haver han sit fæste forbrudt og er ald lovlig tiltale underlagt. Til bekræftelse dette af mig udstædte fæste brev med min egenhændige underskrift og forsegling Birregaard den 23. december 1774.

H. Sehested

Ligelydende original fæste brev er mig undertegnede leveret, hvis indhold af mig som fæster tilstaar, ligesom ieg og herved forbinder og tilforpligter mig i alle [maader] ...?... og dette at holde mig samme efterrettelig.

Anders A N S Nielsen
navneunderskrift"

Overskriften skal tydes på den måde, at der er tale om stemplet papir nr. 20, som er mærket med kongens monogram - C₇-timus betyder Christian septimus = Christian den Syvende (konge 1766-1808). Dokumentet har kostet 24 skilling.

I Hvirring kirkebog står der under den 21. marts 1775 "troloved en karl fra Aale, *Anders Nielsen* og pigen *Ane Cathrine Madsdatter* fra Kodallund". Den 9. juni blev de gift. Det er gode klare oplysninger at arbejde videre med, og det varede ikke længe at finde ud af, at det var ham, der havde tilnavnet *Bødker*.

Anders og *Anne Cathrine* fik seks sønner og én datter, der alle levede ved skiftet efter faren og kan studeres nærmere i LFB.

I 1791 havde justitsråd Thyge Jesper de Thygesen til Mattrup købt Bjerre Gods for 48.000 rigsdaler, men solgte det samme år til Laurids Henriksen Møller, der i 1792 fik tilladelse til at sælge bøndergodset til bønderne mod at beholde hovedgårdsfordelene. Det vil sige, at de Ale bønder allerede blev selvejere fire år efter bondefrigørelsen i 1788. Astedforretningen i 1792 vedrørende de enkelte gårdes afgrænsninger - således også *Anders Nielsen Bødkers* - blev forestået af landinspektør Andreas Haahr, og det er ganske interessant læsning. Således nægtede Anders Malund og Jens Madsen at underskrive den og indgav klage til amtmanden, idet de fandt taksationen af engene urimelig og lovstridig. Desuden fandt [ønskede] Anders Malund, at husmændene måtte få jord, og at præstegården havde for meget. Klagen blev afvist som ubegrundet.

I året 1796 solgte *Anders Nielsen Bødker* det halve af sin gård til den nævnte ejer af Bjerre Gods, som derefter forsynede 10 husmænd med den jord, han derved ifølge kongelig anordning måtte afgive.

Efter den nye skolelov i 1814 kom der en sag op, som optog sindene i Ale en hel del i de følgende år. Foruden uenighed om undervisningen var én af sagens væsentligste elementer kravet om brugen af den evangelisk kristne salmebog. Det ville *Anders Nielsen Bødker* og et par andre bønder ikke finde sig i, og han var så strid, at sognepræsten pastor Thomas Andreas Borup den 17. januar 1816 indklagede ham til amtsprovst Henrik Christoffer Schmidt for at yppe trætte i præstegården, da sognets tiendeydere leverede deres tiendekorn, idet han da kaldte skoleordningen "ubillig og uretfærdig m.m.". Amtmand Peder Otto Rosenørn (1778-1828) søgte i april 1816 at få sagen bilagt, fordi han ikke syntes, at den skulle få et fordelagtigt udfald for præsten. Det står mig ikke klart, hvordan sagen endte, men det kan have med den at gøre, at pastor Borup i 1818 blev forflyttet til Skanderborg, hvor han døde året efter.

Den 4. august 1818 døde gårdmand *Anders Nielsen Bødker* i Ale, 67 år.

Han begyndte som fæstebonde i 1774 i Ale under Holger Sehested til Bjerregård, og han sluttede i 1818 som selvejer af gården. Da var det landvæsenskommissær og herredsfoged Holst for Tyrsting-Vrads Herreder på herredskontoret i Brødstrup, der ledede skifteforretningen.

Skiftet viser, at arvingerne foruden enken *Anne Cathrine Madsdatter* og den hjemmeboende 24-årige Karen Andersdatter var boelsmand Niels Andersen, gårdmand i Honum *Mads Andersen*, som vi skal følge senere, gårdmand Christen Andersen i Flemming, husmand Søren Andersen i Honum Skov, Jens Andersen og Ole Andersen, der var ugifte. De fire ældste sønner erklærede, at deres far i levende live havde givet dem så meget i hænde, at de ingen arv forlangte, hverken efter deres nu afdøde far eller efter deres mor, når hun i sin tid ved døden afgår. Enken blev ved gården og svarede for alle indtægter og gældsfordringer; også hvis flere imod forventning skulle opstå.

Derefter var der til deling godt 762 Rdl. sølv, hvoraf enken forlods fik den ene halvdel. Fra den anden blev der trukket 1 Rdl. 5 Mk. og 7 Sk. til skifteretten. Resten deltes i 2 brorlodder à godt 151 Rdl. og 1 søsterlod à godt 75 Rdl. Jens og Ole overlod foreløbig deres arv i morens varetægt, medens

formynderen på Karen Andersdatters vegne begærede, at der blev "givet udlæg og 1. prioritet i størvboegården udi Ale Bye og Sogn med siine tilliggende eiendomme af hartkorn 2 tdr. 2 skp. 3 fjk. 10/19 album, skovskylv 1 fjk. 1½ album, hvilken under skiftet blev vurderet for 1200 Rdl. sølv, og skal samme være den umyndige til sikkerhed indtil capitalen skadesløs er udbetalt, hvilken så længe samme bliver indestående forrentes med 4 pro cento, der anvendes til den umyndiges nytte og fornødenhed. - I tilfælde af opsigelse skal det skee med et års varsel fra overformynderiets siide". Sådan, vær så god!

Samme år gav moren Ole Andersen Bødker skøde på gården, og i 1821 blev han gift med Dorthe Jensdatter fra Klovborg. Nogle af deres børn kaldte sig Bank til efternavn efter gården.

Gården, dens to nabogårde og nogle huse brændte for øvrigt i 1822.

Den 13. januar 1823 døde *Anne Cathrine Madsdatter* som aftægtskone i Ale 74½ år gammel.

Vi skal senere i afsnit XXIII om "Fæstere under Rask Hovedgård se, hvem *Anne Cathrine Madsdatters* forældre i Kodallund var. Forinden skal de sidste led af slægten Bødker med her.

4. led. Mads Andersen og Karen Jensdatter

(aner nr. 60 & 61)

Anders Bødkers næstældste søn *Mads Andersen* blev døbt 18. januar 1778 i Ale Kirke. Han blev en velvoksen mand efter den tids målestok, idet han i lægdsrullen er målt til 66 tommer svarende til 175 cm.

"Den 7. januar 1809 ægteviedes i Hvirring Kirke *Mads Andersen*, tjeneende Søren Pedersen i Hvirring og den fra hendes mand fraskilte og afdøde Kresten Mikkelsen, *Karen Jensdatter* i Honum", står der i Hvirring kirkebog. Den indviklede baggrund og sammenhæng i dette har jeg sat op i en oversigt i tavle 19 side 277. Omtalen heraf finder jeg, at det er bedst at vente med, til vi har fået en bedre baggrund og mødt hendes forældre i 4. familie i afsnit XXIII.

Efterhånden har denne gård åbenbart ikke været nok for *Mads Andersen*, for han fæstede så sent som i 1820 nogle parceller andet steds. Fæstebrevets udformning og rigdom på detaljer er usædvanlig, og gengives derfor her:

"*Mads Andersen* i Honum. Parcellerne N°. 19 og 22 af Rasch Hovedgaard's Iorder.

N^o. F₆

2^{den} Klasse

For Sum fra 300

Syv og Tyve Rigsbankdaler Sølv

til 400 Rdl. Sølv

Betales med 41 skilling.

1820

Hans Gram Bechmann Conzistorialraad og Sognepræst til Raarup [nordvest for Julsminde] saa og Eier af Rasch Hovedgård gjøre hermed vitterlig, at ieg stæder og fæster til gaardmand *Mads Andersen* i Honum følgende parceller af Rasch Hovedgaard's Iorder

navnlig N ^o . 19	ager og eng	4 skp.	1 fjk.	3/4 alb.	hartkorn
N ^o . 22	" "	" 2 "	" 3 "	" 2 "	" "

i alt

7 skp. 0 fjk. 23/4 alb. hartkorn

efter Rentekammerets bevilling af 17de juli 1719. Thi skal benævnte *Mads Andersen* siin livstiid nyde og beholde disse Eiendomme i fæste, naar og saalænge han opfylder disse vilkaar:

1. at han dyrker, driver og forsvarlig giøder iorden, intet deraf bortleier, ikke lader nogen dens øvre grave enten til brændsel, strøelse, møening eller andet bruge.
2. Fra dette aars begyndelse og fremdeles svarer fæsteren alle kongelige skatter og udgifter af eiendommen saasom Rigsbankrenten til skolen og fattigvæsenet, alt af hvad navn nævnes kand, som ere eller paabydes vorder.
3. Fæsteren beholder disse iorder tiendefrie.
4. Udi aarlig afgift svarer fæsteren til eieren 16 skp. rug, 22 skp. byg, 22 skp. havre, som leveres paa Rasch Hovedgaard sund, godt og forsvarlig inden hvert aars Kyndelmisse. Men hvis kornet ikke findes antagelig, staaer det eieren frit for at tage kornet betalt efter kapitelstakst, saasnart dette er sadt. I rytterhæsteholds penge svarer fæsteren til hvert aars 1ste maj paa Rasch 5 Mk. 7 Sk. sølv, siger Fem mark og Syv skilling sølv.
5. I henseende til forestaaende 4de post da bliver følgende til Royal Landgilde til Kyndelmisse 1821 nedsættes til 11 skp. rug, 15 skp. byg, 15 skp. havre, men til 1822 og saa fremdeles aarlig 16 skp. rug, 22 skp. byg, 22 skp. havre, siger sexten skiepper rug, to-og-tyve skiepper byg, to-og-tyve skiepper havre.
6. Fæsteren paalægges at holde hegn og veye i stand for sit vedkommende efter pligt.

I øvrigt retter fæsteren sig efter Kongl.: anordninger, viiser mig eller mine betroede tilbørlig lydighed alt under straff af stædets fortabelse og lovens videre akkord.

Dets til bekræftelse under min haand og segl Raarup præstegaard den 30. nov. 1820.

H. G. Bechmann

Ligelydende original fæstebrev har ieg modtaget, hvis indhold er mig foreholdt, som ieg lovbinder mig at opfylde og efterleve. Datum Kalhauge den 5. dec. 1820.

Til vitterlighed
J. Møller P. Larsen

Mads Andersen
med paaholden pen

Original Fæstebrevet tinglæst og paategnet "Læst inden Voer og Ning herreders ræt den 8de dec. 1820, og indført i same rettes skiøde og pante protokols fol. 103.

J. Holst

Betalt efter § 73 og 84 20 Sk. iberegnet, i alt 3 Mk. 8 $\frac{2}{5}$ Sk., skriver Tre Mark og Otte $\frac{2}{5}$ skilling sølv. Holst".

Kravenes punkt 1 fortjener lidt ekstra opmærksomhed. På fattige jorder og dér især i fattige tider var det ikke ualmindeligt, at man skrællede overjorden af en mark for at forbedre en andens mulighed for at give afgrøde. Derved overså man, at den første blev ødelagt. Jeg ved ikke, om det har været almindeligt på egnen omkring Kalhave, men her viser godsejer Bechmann i hvert fald viden om det uheldige heri. Tilsvarende ødelæggelse af jorden sker selvfølgelig ved at afgrave overjord eller lyngskjold til brændsel eller til mønning på taget.

Det er også første gang, jeg ser så kontant et krav til kornets kvalitet. Den nævnte kapitelstakst er en offentlig prisansættelse, der bruges som grundlag for forskellige vurderinger, fx ved ansættelse af fæste- og forpagtningsafgifter.

Præst og godsejer, det forstår sig! Hans Gram Bechmann var imidlertid

mere end det og en så interessant person, at hans historie kort må fortælles her¹⁵⁹.

Hans Gram Bechmann blev født i 1759 i Byrum på Læsø, hvor hans far Morten Lauridsen Bechmann var præst, hvilket historikeren Hans Gram havde sørget for. Efter Morten Bechmanns giftermål med sin forgængers datter, skal Hans Gram have sagt, at når De nu får flere sønner, end I ved navn til, så giv en af dem mit, og sådan kom en af sønnerne til at hedde Hans Gram Bechmann. Han blev sendt til Frue Kirke Skole i København, hvor han blev student i 1780 og påbegyndte det teologiske studium men uden økonomi til at fuldføre det. I stedet overtog Hans Gram Bechmann en stilling som huslærer hos justitsråd Thyge Jesper de Thygesen på Matstrup, hvor han befandt sig godt og var så velset, at han stadig var der efter 10 års forløb. Nu var det sådan, at præsten Morten Woldum i Hvirring var ved at blive gammel og svagelig. Det lagde de Thygesen til Matstrup, der havde kaldsretten, mærke til og fik den idé, at det kunne han godt unde Bechmann. Det blev til, at brødrene justitsråd de Thygesen til Matstrup og etatsråd Lars Thygesen til Byholm betalte Hans Gram Bechmanns teologiske uddannelse. Da studierne var overstået vendte han tilbage til Matstrup som huslærer og husven indtil han ved udgangen af 1795 endelig blev præst for Hvirring og Hornborg menigheder. I 1798 giftede den nu 40-årige Bechmann sig med den kun 15-årige Amalie Elisabeth Brasch fra Aarhus. Hun nåede at føde Bechmann fem børn, inden hun døde i 1809 kun 26 år gammel.

Herregården Rask ejedes på den tid af Andreas Emanuel Bjørn, der var gift med Charlotte Nicoline Qvotrup. Hun var som 27-årig blevet gift med den 19 år ældre Bjørn. Han døde i 1810, hvorefter de to enlige fandt kontakt med hinanden - vejen mellem præstegård og herregård skulle efter sigende stadig hedde "Fruens Vej". Hans Gram Bechmann og Charlotte Nicoline Qvotrup blev gift i 1811 på Rask. Forinden var Bechmann efter ansøgning blevet consistorialråd, hvilket han måtte betale 1000 Rdl. for. Samtidig opgav han til gengæld præstekaldet mod at få 300 Rdl. årligt. Begrundelsen var, at han havde forbedret præstegården betydeligt, udvidet den gamle have og anlagt en ny mellem denne og kirkegården, hvor der nu stod hundreder af hassel, pil, ask, elm, løn tilligemed et valnødtræ. At det ikke var det rene pral er bevidnet af J. C. Schythe, der efter opfordring af Det kgl. Landhusholdningsselskab beskrev Skanderborg Amt¹⁶⁰, hvor der i forbindelse med Rask står: "... , men den bedste og fineste frugt avles ved et forhenværende skovfogedhus under hovedgården Rask, beliggende ved Honum skov, i ly af hvilken frugtræerne trives særdeles vel".

Fra 1801 bekæmpede han den opfattelse, at en fornuftsreligion skulle være tilstrækkeligt til "sjælens beroligelse". Standpunktet kom til udtryk i en artikel i "Theologisk Månedsskrift" i 1825¹⁶¹. Allerede medens han var præst i Hvirring begyndte "De opvakte" at slutte sig til ham, og det fortsatte, efter

Kort 7: Modstående side Vrads, Tyrsting og Nim herreder.

¹⁵⁹Sigurd Elkjær: Nim Herreds præster efter 1660. Arbog hist. samf. Aarhus stift bd. 29 s. 30-79, 1936.

¹⁶⁰J. C. Schythe: Skanderborg amt beskrevet efter opfordring af Det kgl. Landhusholdningsselskab. J. D. Qvist Bog- og Nodetrykker, Kjøbenhavn, 1843.

¹⁶¹Se endvidere Hans Gram og Hans Gram Bechmann i Biografisk Leksikon, hvor Bjørn Kornerup om sidstnævnte skriver, at han havde en konservativ holdning i lærespørgsmål. I bind 10 af Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie gengiver Claus Bjørn side 156-157 et udsnit af Bechmanns prædiken fra nytårmorgen 1801. Han anfører her, at Bechmann stod for et rationalistisk præsteideal, hvilket jeg synes stemmer mere med de faktiske forhold, der her er noteret. Prædiken blev i 1825 optrykt i Theologisk Månedsskrift, som N. F. S. Grundtvig og A. G. Rudelbach udgav.

7

1

2

3

3

NIM HERRED

TYRSTING HRD

RYE BIRK

NR SNEDE

at han kom til Rårup, men han sluttede sig aldrig selv til de såkaldte "Stærke Jyder". "De vakte" var stærkt imod, at børnene skulle lære biskop Balles lærebog. Derfor gik de til Bechmann, som var villig til at konfirmere dem, og så blev han upopulær hos egnens andre præster, men den gejstlige øvrighed afstod fra at blande sig. Da Balle døde, skrev Bechmann et fyndigt, satirisk mindedigt over ham (Aarhus Stiftstidende 13. december 1817), og så sent som i 1836 fik den da 76-årige Bechmann biskoppen i Ribe, Tage Müller på halsen, fordi han konfirmerede børn fra Ribe Stift.

Krigen med England og statsbankerotten gjorde landbrugets vanskeligheder så store, at Bechmann måtte søge embede igen. I 1819 blev han præst i Rårup i Bjerre Herred. Han forblev ejer af Rask, men forpagtede den bort. Det er derfor, vi året efter kunne møde den landbrugskyndige præst i Rårup, og vi skal møde hans navn igen i forbindelse med skiftet efter *Mads Andersens* søns svigerfar, *Mads Wistesen* i Honum. Charlotte Nicoline Qvotrup og Hans Gram Bechmann fik fem børn på Rask. Hun døde i 1827 og han i 1836.

Under de afsluttende studier i København begyndte Bechmann at optræde som digter og forfatter. Han skrev meget, men intet der læses i vore dage.

Det er uklart, hvad gårdmanden *Mads Andersen* i Honum ville med godt 7 skp. relativt dyr jord i Kalhave 4-5 km væk. Det har trods alt været tidligt at tænke på sin aftægt som 42-årig.

Der var med lidt variation to tjenestepiger og to tjenestekarle på gården.

Mads Andersen og *Karen Jensdatter* fik to sønner og tre døtre, hvoraf *Anders Madsen*, der blev født den 28. april 1810, var den ældste, og den vi skal træffe nedenfor. Desuden havde de en overgang to plejebørn.

Gårdmand *Mads Andersens* kone i Honum, *Karen Jensdatter* døde den 5. februar 1839.

Den 16. oktober 1860 døde aftægtsmand *Mads Andersen* i Honum, 83 år gammel, og i Nim Herreds skifteprotokol står der: "Den 30. oktober 1860 anmeldtes, at aftægtsmand *Mads Andersen* i Honum var død igår uden at efterlade sig noget. Intet Skifte". Underskrevet Pleiner. - Det var ikke nogen særlig præcis tidsangivelse.

Det var almindeligt, at gamle mennesker på aftægt ikke efterlod sig noget, og det siger intet om, hvordan de ellers har haft det. Antagelig har arvingerne hen ad vejen fået værdierne. Til gengæld har de sørget for de gamle.

5. led. *Anders Madsen* og *Sidsel Marie Madsdatter*

(aner nr. 30 & 31)

Vi så ovenfor, at *Anders Madsen* var *Mads Andersens* ældste barn. Han var på session som 21-årig i 1831 og blev da målt til 62½ tomme eller 166 cm, så han har under alle omstændigheder været en lille prop. *Anders Madsen* blev soldat den 2. juli 1832 ved 1. Jydske Regiment. Jeg har ikke undersøgt, hvor længe han var der.

Anders Madsen blev trolovet den 7. marts og gift den 2. maj 1840 med pigen *Sidsel Marie Madsdatter*, der var døbt den 8. marts 1813 som datter af gårdmand *Mads Vistesen* i Honum (tavle 20 side 277).

De bosatte sig i Honum skov, hvor *Anders Madsen* var husmand og jordbruger (parcellist).

Den 8. juli 1840 døde *Sidsel Maries* far, og ved skiftet efter ham i 1841 var hendes arv 150 rigsbankdaler, som broren Andreas Emanuel Madsen, der fik gården, skulle udrede. Herfra skulle trækkes, at han havde "gjort hendes bryllupsgilde og leveret de hende tillagte varer, ialt til en værdi af 112 Rbd. og 3 Sk.; dog skulle han endnu levere hende en dragkiste til en værdi af 12

Rbd. og 3 Sk.". Ved skiftets endelige slutning enedes man om, at Andreas Emanuel Madsen til hver af sine søstre yderligere skulle betale 50 Rbd. sedler, som han straks udbetalte til svogeren *Anders Madsen*.

Allerede den 20 august 1840 fødtes datteren *Karen Andersen*, som blev min mormors mor og altså min oldemor. Hun kan være opkaldt efter begge sine bedstemødre. Efterhånden fik hun otte søskende. Nummer to fik navnet Mads Visti Andersen efter morfaren og den næste søn - nummer seks - navnet Mads Andersen efter farfaren.

Den 7. februar 1863 døde *Sidsel Marie Madsen*, husmand *Anders Madsens* kone i Honum Skov 50 år gammel. Det vil sige, at de to yngste børn Søren og Andreas kun har været 7 og 4 år.

Ved folketællingen i 1870 sad enkemand, husfar og jordbruger *Anders Madsen* i Honum skov, hvor han havde sin 29-årige datter *Karen Andersen* og sønnerne Søren og Andreas hos sig.

Faktisk kender vi allerede årsagen til, at *Karen* boede hjemme, idet vi mødte hende oppe under slægten Døes' 6. led, hvor hun var gift med skrædder *Anders Pedersen*. Her så vi også, at *Karen* den tredjesidste dag i 1868 var blevet gift med Thomas Peter Christensen, som allerede døde den 30. januar 1870, så deres ægteskab varede 1 år og 32 dage. Den 13. marts 1870 fødte *Karen* sønnen Thomas Peter Kristensen. Ved folketællingen den 1. februar har *Karen* altså været gravid i 7. måned.

Den 8. februar 1871 døde husmand og enkemand *Anders Madsen* i Honum Skov 61 år gammel. Antagelig blev *Karen Andersen* ved stedet til sit giftermål med *Anders Pedersen*. Honum Skov og Trebjerge ligger ca. 1 km henholdsvis vest og øst for Hvirring.

Andreas Andersen skal der lige fortælles lidt mere om. Da jeg var barn, blev det fortalt, at en af mine forfædre var rejst til Brasilien. Først nu, hvor jeg har det hele på plads og kan se, at min oldemors gemmer er gået videre til min mormor og derfra til min mor, kan jeg slutte, hvem det var. Andreas Andersen blev født den 3. oktober 1859 og konfirmeret i Hornborg Kirke 1. søndag efter påske 1873. Det er alt, hvad der er i kirkebogen. Blandt gemmerne er der et velbevaret bryllupsbillede indrammet på stift, profileret karton. På bagsiden kan ses, at det har været klæbet op. Derved er noget af teksten ødelagt, men der kan stadig læses: "André Andersen, Rue y E...., Rio Claro, Est Sao Paulo, Brasilien". Det synes klart, at min oldemor har haft det billede af sin yngste brors bryllup hængende på væggen. På den baggrund henvendte jeg mig til Det danske Udvandrerarkiv, der kunne fortælle, at udvandrerprotokollen viste, at Andreas Andersen, der tjente i Hørning ved Skanderborg, den 7. oktober 1886 havde forevist en kontrakt om at rejse til St. Paulo, Brasilien, og det forklares endvidere, at billetten var købt i København hos agent Jens Larsen Olsen, der repræsenterede "Norddeutscher Lloyd" i Bremen.

XXIII. Fæstere under Rask Hovedgård

(tavle 18, 19 og 20 side 263, 277 og 279)

Ser man på et kort fra 1683 over Danmarks administrative inddeling og søger Nim Herred vest for Horsens, vil man i det nordvestligste hjørne af Hvirring Sogn ned mod den østlige side af Gudenåen finde gårdene Over Kodallund og Neder Kodallund indtegnede. I Topografisk Atlas (Danmark 1: 100.000), 1989 finder man Kodallund og et par smågårde aftegnet ved de stejle skrænter ned mod Gudenåen. Her og i andre af sognets småbyer boede en del af mine forfædre indtil sidst i forrige århundrede. De boede der den gang gårdenes marker blev udskiftede, og da gårdene blev udflyttede, hvis de blev det. I sin beskrivelse af Skanderborg Amt var J. C. Schythe (fodnote 160 s. 268) inde på det sidste vedrørende en del af byerne. Det kan det være af

værdi at resumere her.

Omkring ved 1780 blev Hvirring Bys gårde udskiftede, men da den var dårlig, skete der en ny udskiftning i 1806, og i den forbindelse blev de 8 af byens 9 gårde udflyttede, så de kom til at ligge tåleligt bekvemt i forhold til deres jorder, der var delt på indmark, sandlod og hedelod. Af Honums 12 gårde var kun de 3 udflyttede, medens de 5 af Borings 9 gårde var udflyttede. Af Trebjerges 6 smågårde på omkring 2½ tdr. htk. hver var kun én udflyttet, hvorimod Kodallunds 4 gårde alle havde jorden samlet uden udflytning. Udenfor dette sogn kan nævnes, at Flemming kun havde én udflyttet gård ud af 8, medens hver gård i Tamdrup Sogn i almindelighed har sin jord samlet. Nær Boring lå Rask Hovedgård, hvor i vore dage byen Rask Mølle ligger.

Jeg har selv oplevet, hvordan udskiftning uden udflytning kan virke, idet jeg efter min konfirmation i april 1937 tjente hos Jens Jensen i Langkastrup, der ved gården i byen havde en lille toft og en have, medens det nærmeste af selve markjorden lå en kilometer syd for byen. Andre havde det ligesådan.

Mads Pedersen og Karen Pedersdatter

(aner nr. 242 & 243)

Hvirring Sogns kirkebog begynder så tidligt som i 1659. Alligevel har det ikke været muligt at finde *Mads Pedersens* (o. 1688-1755) og *Karen Pedersdatters* dåb og heller ikke deres vielse. Blot vides det, at *Mads Pedersen* havde en bror *Peder Pedersen*, der var gårdfæster i Uldum under Rask Gods, hvor han var gift med *Bodil Mickelsdatter* (skifte 30. maj 1760), så måske kom de fra den egn.

Det vides derimod, at der er tale om *Mads Pedersens* andet ægteskab. Det er ukendt, hvad hans første kone hed, men ægteskabet med ham var i det mindste hendes andet, og manden hed Jens Pedersen. *Mads Pedersens* fik i 1720 steddatteren *Anne Jensdatter* trolovet og gift med *Søren Andersen* og den 5. oktober 1727 begravedes hans stedsøn *Hans Jensen*. Dermed kan det slås fast, at *Mads Pedersens* første kone har været en hel del ældre end han.

Antagelig er *Mads Pedersen* og *Karen Pedersdatter* blevet gift i 1742, hvor der af én eller anden årsag ikke er ført vielser i kirkebogen.

Mads Pedersen hører til dem, der fik sit fæsteforhold skrevet ned ifølge dekretet af 1719. Det gengives her:

"N°. 4.

Jeg Mouritz Hansen til Rask kiendes og hermed vitterliggiøre, at ieg hafver stæd og fæst, som ieg og stæder og fæster *Mads Pedersen* een min halvve gaard i Over Kodallund i hartkorn 4 tdr. 6 skp. 3 fj. 1 alb., som Jens Pedersen sidst i fæste havde og nu er fra død. Hvilken halvve gaard med ald dets tilliggende hand maae hafve, [nyde], bruge og beholde hans livstiid mod den condition, han gaarden forbedrer og i god hævd holder udi mark og bye som [og] at være hans hosbond hørig og lydig og hellers udi alle maader retter sig efter kongl. Majst.: lov og forordninger. Dette til bekræftelse under min egen hand og zignet datum Rask d. 16. maj 1719.

Forskrevne fæste bref lover ieg undertegnede i alle maader at holde og efterkomme, til vitterlighed under min egen haand og zignet *M P S'*.

Dette kan næppe være sket ret mange år før 1719, da *Mads Pedersen* kun var godt 30 år på den tid.

Jeg har ikke konstateret, at *Mads Pedersen* fik børn med sin første kone. Med *Karen Pedersdatter* fik han seks i perioden fra 1742 til 1754. Han må derfor være blevet gift senest i 1742. Deres 4. barn var *Anne Cathrine Madsdatter*, der døbttes den 31. august 1749. Vi har mødt hende før, for vi

husker, at det var hende, der var gift med *Anders Nielsen Bødker* i Ale.

Den 28. november 1755 begravedes *Mads Pedersen* i Over Kodallund *anno ætatis* [i sin alders år] 67, og den 28. december 1755 var der et omfattende skifte efter ham. Det viser for det første, at alle de seks børn levede og for det andet, at det har været en i alle henseender vel forsynet gård. Her skal der blot gives et indtryk af det.

Der var sølvbæger og sølvske, fade og tallerkener af tin, bryggerskedel, små kedler og gryder af kobber, kedel, natbækken og lysestage af messing samt gryder, pander, riste, knive fyrfad o.s.v. af jern. Træting en masse. To senge vel forsynet med sengeklæder og tilsvarende i et kammer, også med to senge. Karlekammeret, der kaldes herberget, var også rimeligt forsynet. Bryggerset må have været stort.

Ikke ringere var den salig mand forsynet med klæder. Jeg kan se ham for mig i sin blå vadmelskjole eller i den blakkede og "persede" vadmelskjole med 32 små sølvknapper - og hvad med et callemanches bryst med 12 sølvknapper?

I stalden var der 6 heste, 5 køer, 8 stude, 2 kvier og 1 kalv. Desuden 13 får, 8 lam og 3 ungsvin.

Alligevel oversteg formuen kun gælden med 133 Rdl., 3 Mk og 4 Sk. Når så enken forlods skulle have halvdelen, var det ikke meget, der blev til hver af de seks børn, og da slet ikke til de to døtre, som hver kun fik halvt så meget som hver af de fire sønner.

Enken blev siddende ved gården, og skifteretten fandt det tjenlig for børnenes tarv, at deres arv med fornøden "cecuritatis" foreløbig blev stående i den. De var jo kun i alderen fra 1½ til 14 år.

Til slut skal det nævnes, at *Karen Pedersdatters* lavværge ved skiftet var hendes bror Rasmus Pedersen, og børnenes formynder var deres farbror Peder Pedersen i Uldum.

Den 10. juni 1756 blev enken *Karen Pedersdatter* i Over Kodallund gift med ungarl Jacob Nielsøn fra Kalhave.

Karen Pedersdatter levede til 1777, hvor hun døde ganske pludseligt den 14. september i sin alders 67. år. Jacob Nielsen blev derefter gift med Anne Nielsdatter, og efter hans død blev hun gift med Jens Christensen. Først ved skiftet efter Anne Nielsdatter den 17. august 1784 blev arven efter *Mads Pedersen* fri til sønnerne Rasmus Madsen og Peder Madsen.

Vi tager nu en tur til Boring, hvor vi møder nogle fæstebønder helt fra kirkebogens begyndelse i 1659.

1. led. *Jørgen Rasmussen* og *Kirstine Hansdatter*

(aner nr. 976 & 977)

Kirkebogen for Hvirring, Tamdrup og Hornborg var til at begynde med fælles. Den har i de første årtier betydelige mangler og modstridende oplysninger. Alligevel er der faste holdepunkter at finde.

Den 2. søndag i advent [4. december] 1659 blev *Jørgen Rasmussen* og *Kirstine Hansdatter* i Honum gift. Præsten eller en anden har sat et NB! ved sit notat, og det var der i sandhed behov for, når det sammenlignes med senere notater.

Blot nogle få notater længere nede står der, at den 28 oktober 1660 blev *Jørgen Rasmussen* og *Mette Jensdatter* i Boring gift. Det er der ikke noget mærkeligt i. Det kommer der først, da jeg finder, at der i kirkebogen under 1661 står "Dom. 1. - ulæseligt sted - post Trin. læst offer *Jørgen Rasmussens* barn i Honum tilforn døbt kaldet *Hans*". Moren blev introduceret den 28. august, og altså ligger dåben en tid før denne dato. Hun bliver introduceret igen i 1666, men da er der ingen dåb anført. Det er det eneste, vi

hører til dem. Hvis det altså er dem? Senere står *Hans Jørgensen* som søn af *Jørgen Rasmussen* Boringgård, og alle de børn, som jeg har fundet *Jørgen Rasmussen* far til, er af Boringgaard eller Boring.

I Trap: Danmark ser vi under Hvirring Sogn, at Boringgård (kaldet Boring Hovedgård) i 1662 med 22 tdr. htk. hørte til Rask og var bortfæstet til 2 bønder. *Jørgen Rasmussen* kan antagelig have været én af dem og kan være kommet dertil fra Honum på den tid.

Der kunne måske ligge én eller anden ulykkelig hændelse bag, så der i realiteten kun er tale om én *Jørgen Rasmussen*. Den 30. januar 1660 noterer kirkebogen: "begraffiet en quinde af Boring, som døde af en barnefødsel". Kortere kan det næppe siges, men hvad ligger der bag?

Underligt nok har jeg ikke kunnet finde alle børnenes dåb i kirkebogen. Derfor er deres eksistens konstateret ved senere hændelser i deres liv. Der er Karen Jørgensdatter af Boring, der den 14. april 1689 fik døbt en uægte født datter ved navn Mette, som kunne være opkaldt efter Mette Jensdatter. I forbindelse med, at hun stod til offentlig skrifte, noterede præsten på latin, hvad der betyder "at stille sig til rådighed som en luder". Den slags havde han nu nok ingen viden om. I hvert er det fald sjældent, at man hører noget om, at ludere får børn. Karen Jørgensdatter af Boringgaard blev begravet den 27. december 1720 53 år gammel og må derfor være født o. 1667. Samme år den 1. september var Lauritz Jørgensen af Boring blevet begravet 52 år gammel og altså født o. 1668.

I 1688 blev Hans Jensen fra Ale og Anne Jørgensdatter, *Jørgen Rasmussens* datter af Boringgaard trolovet, og den 3. marts 1689 trolovedes i præstens stue *Jørgen Rasmussens* søn Christen Jørgensen af Boringgaard og Maren Andersdatter af Rask. Den 7. april 1709 blev han gift 2. gang med Anne Hansdatter af Boring.

Den 11. oktober 1691 trolovedes Ole Christophersen af Boring til *Jørgen Rasmussens* datter "tilforn noe [navngivet] Maren Jørgensdatter af Boringgård". De blev gift 23. søndag efter Trinitatis samme år.

Ses der efter i Rask Gods fæsteprotokol for 16. maj 1719, var der ikke mindre end fire sønner, der fik skriftligt fæste på halvgårde i Boring, nemlig Laurids, Jens, Christen og *Hans*. Her er det *Hans Jørgensen*, der står som fæster af sin fars gård. Således har der været mindst fire sønner og en datters mand, der havde fæste på gårde i Boring, og det giver grundlag for den opfattelse, at Boringgård - i hvert fald på den tid - har været navnet på en samling gårde snarere end en enkelt gård, men det er i vore dage stadig navnet på en gård i Boring.

Den 29. april 1706 blev *Jørgen Rasmussen* af Boring begravet. Hans kones begravelse har jeg ikke fundet.

2. led. Hans Jørgensen og Mette Pedersdatter

(aner nr. 488 & 489)

I kirkebogen står der, at "den 6. februar 1682 [Dom. 5. post Epiphania] blev trolovede i min stue - det vil sige i præstens - *Peder Mickelsens* datter af Boring noe [d.v.s. navngivet] *Mette Pedersdatter* till *Jørgen Rasmussens* søn af Boringgaard noe *Hans Jørgensen*". Denne præst noterede ikke copulationer (giftermål) på den tid.

Denne oplysning gør det jo helt klart, hvem der er tale om, men den er i modstrid med hans dåb, som jeg nævnte ovenfor. Af flere årsager vil jeg holde på, at det er præsten, der har skrevet forkert bynavn i kirkebogen. For det første har navnet Hans ingen relationer til dem fra Honum, for det andet blev deres førstefødte døbt Hans helt efter reglen efter sin morfar og for det tredje havde *Hans Jørgensen* den "rigtige" alder, da han blev begravet den

14. december 1721.

Kirkebogens oplysning om *Mettes* døb i 1662 giver ingen plads for tvivl, idet der står, at 2. påskedag den 31. marts introduceredes *Peder Mickelsens* hustru i Boring, og der blev "læst offer barnet tilforn døbt og kaldet *Mette*", hvilket betyder, at hun var hjemmedøbt og antagelig højst seks uger gammel, da hun blev fremstillet i kirken.

Undersøgelserne tyder på, at *Peder Mickelsens* (ane nr. 978) giftermål må ligge før kirkebogens begyndelse. Hans kone er ikke blevet identificeret.

I Rask Gods fæsteprotokol står der under 1719, at *Hans Jørgensen* fæstede en halvgård i Boring, hvilket vil sige, at han det år fik fæstebrev som alle andre. Nede i teksten står der 1704, så han har antagelig overtaget fæstet før farens død i 1706.

De fik fem børn. Hans var som nævnt den første. Han blev inddøbt [hjemmedøbt] den 23. november og fremstillet i kirken den 16. december 1683. Han var nok den søn, som *Hans Jørgensen* fik begravet den 24. juni 1706.

Så kom der tre piger Anne, Karen og Anne. Det yngste barn fik navnet *Frants Hansen* den 8. september 1693. Hans levnedsløb vil vi straks få belyst.

Den 3. søndag i advent [14. dec.] 1721 begravedes *Hans Jørgensen* i Boring i sin alders 61 år. *Mette Pedersdatters* død er ikke fundet.

3. led. Frants Hansen og Karen Jensdatter

(aner nr. 244 & 245; se tavle 18 s. 261)

Det første vi hører om *Frants Hansen* af Boring efter dåben i 1693 er, at han den 5. juli 1722 blev gift med *Karen Lauridsdatter* fra samme by. Det er derfor sandsynligt, at det var sin kusine, han blev gift med, idet *Frants Hansens* farbror *Laurids Jørgensen* på den tid havde et jordløst hus i fæste i Boring.

De fik ifølge mine undersøgelser en datter og tre sønner, der blev voksne. Navnene på sønnerne bidrager til at bekræfte den familiemæssige sammenhæng.

Sønnen *Laurids Frantsen* (født o. 1723) i Boring fæstede et jordløst hus i Boring By den 8. februar 1761, søn nummer to *Hans Frantsen* (født o. 1728) fæstede den 15. januar 1765 det hus i Boring som salig *Jens Erichsen* beboede og fra døde, og den tredje søn *Jørgen Frantsen* (født o. 1731) fæstede den 8. juli 1764 den gård i Hornborg som *Anders Pedersen* sidst beboede. Denne gård var på 3 tdr. 2 alp hartkorn.

Den ældste, datteren *Maren* (født o. 1723), vender vi tilbage til om lidt, når de følgende indviklede hændelsesforløb er gengivet.

Frants Hansens hustru *Karen Lauridsdatter* blev begravet den 1. søndag i advent [3. december] 1741. Derefter blev *Frants Hansen* gift med *Karen Jensdatter*, men datoen er ikke fundet. Antagelig har det været i 1742, hvor der af en eller anden årsag ikke er indført trolovelser og vielser i kirkebogen hele året.

Vores *Karen Jensdatter* her er den datter *Jens Sørensen* i Honum fik døbt *Karen* den 29. maj 1712. Hun er en ældre søster til *Maria Jensdatter*, som *Jens Sørensen* og *Birthe Rasmusdatter* i Honum fik døbt den 25. maj 1722, og som vi senere møder efter giftermålet med *Christen Knudsen* i Neder Kodallund.

Den 2. februar 1743 blev deres eneste barn *Jens Frandsen* døbt, og den 18. september 1746 blev *Frants Hansen* begravet i sin alders 54. år. I kirkebogen tilføjes det, at han i næsten to år havde været meget elendig af kvæstelser.

Allerede den 3. marts 1747 blev *Karen Jensdatter* gift med *Søren Knudsen*, der havde en betydelig fæstegård i Boring. Her fik *Karen* et dødfødt barn juelaftensdag 1748, og nytårsdag 1749 blev hun begravet kun 36 år gammel.

Som vi ser svarer hendes alder nøje til dåben af *Jens Sørensens* datter *Karens* dåb i 1712. Det bekræftes endvidere ved skiftet efter søsteren Kirsten Jensdatter den 15. oktober 1774.

Herefter fortsætter så de indviklede forhold, idet Søren Knudsen den 9. marts 1749 giftede sig med Maren Frantsdatter, der jo var *Frants Hansens* ældste barn af første ægteskab. De fik en halv snes børn inden Maren Frantsdatter døde og blev begravet den 15. december 1776.

I 1777 giftede Søren Knudsen sig en tredje gang. Det var med den 44-årige Maren Jensdatter, og så vidt jeg kan se, kom der ingen børn i dette ægteskab. Selv døde Søren Knudsen i 1790, hvor der var et stort skifte efter ham. De indviklede forhold gjort ankuelige i tavle 19 side 277.

4. led. Jens Frandsen og Anne Jørgensdatter

(aner nr. 122 & 123)

Den 13. oktober 1775 blev karlen *Jens Frandsen* og pigen *Anne Jørgensdatter* begge af Boring gift. *Jenses* dåb så vi lige ovenfor. *Anne*, der var datter af *Jørgen Christensen Skrædder* i Boring, blev døbt den 14. august 1746. Kort forinden giftermålet havde *Jens Frandsen* fået følgende fæstebrev på en gård i Honum.

"N°. 51. *Jens Frandsen* gaardmand i Honum.

Lars Amnitzbøll til Rasch, hans kongelige Majestæts bestalter og cancel-liraad gjør vitterlig at have stød og fæst, saasom ieg og stæder og fæster til een ung bonde karl, navnlig *Jens Frandsen*, barneføed paa Rasch gods, den gaard udi Honum som Jens Nielsen for fattigdom frafløttet haver; antagen i matrikullen for hartkorn ager og eng 4 tdr. 2 skp. 2 fj. 1½ alb., hvilken fornævnte gaard med alle dens rætte tilliggende i bye og mark, bemlte *Jens Frandsen* siin livstiid i fæste maae nyde bruge og beholde paa condition, at hand aarlig og i rette tiide betaler alle kongelige skatter og contributioner, som nu [er] eller paabuden vorder, at hand til hver aars martiniid dag betaler til hans hosbonde den sædvanlige landgilde med 6 Rdl. siiger Sex Rigsdaler, at hand forretter det sædvanlige hoverie liige med hands naboer, og saaledes som hands formand før ham gjort have, at hand holder gaardens bygninger og avlingens drift i forsvarlig stand og samme forbedrer, item at hand retter sig efter hands kongelige Majestæts lov og forordninger, og i øvrigt er mig og fuldmægtig hørig og lydige, aldt under dette fæstes forbrydelse. Til stadfæstelse under min haand og siegel. - Datum Rasch den 2^{den} september 1775".

L. Amnitzbøll (L.S.)

Ligelydende original fæste brev haver ieg imodtaget, hvilket ieg og haver at holde mig efterrettelig i alle maader. Datum Rask ut supra

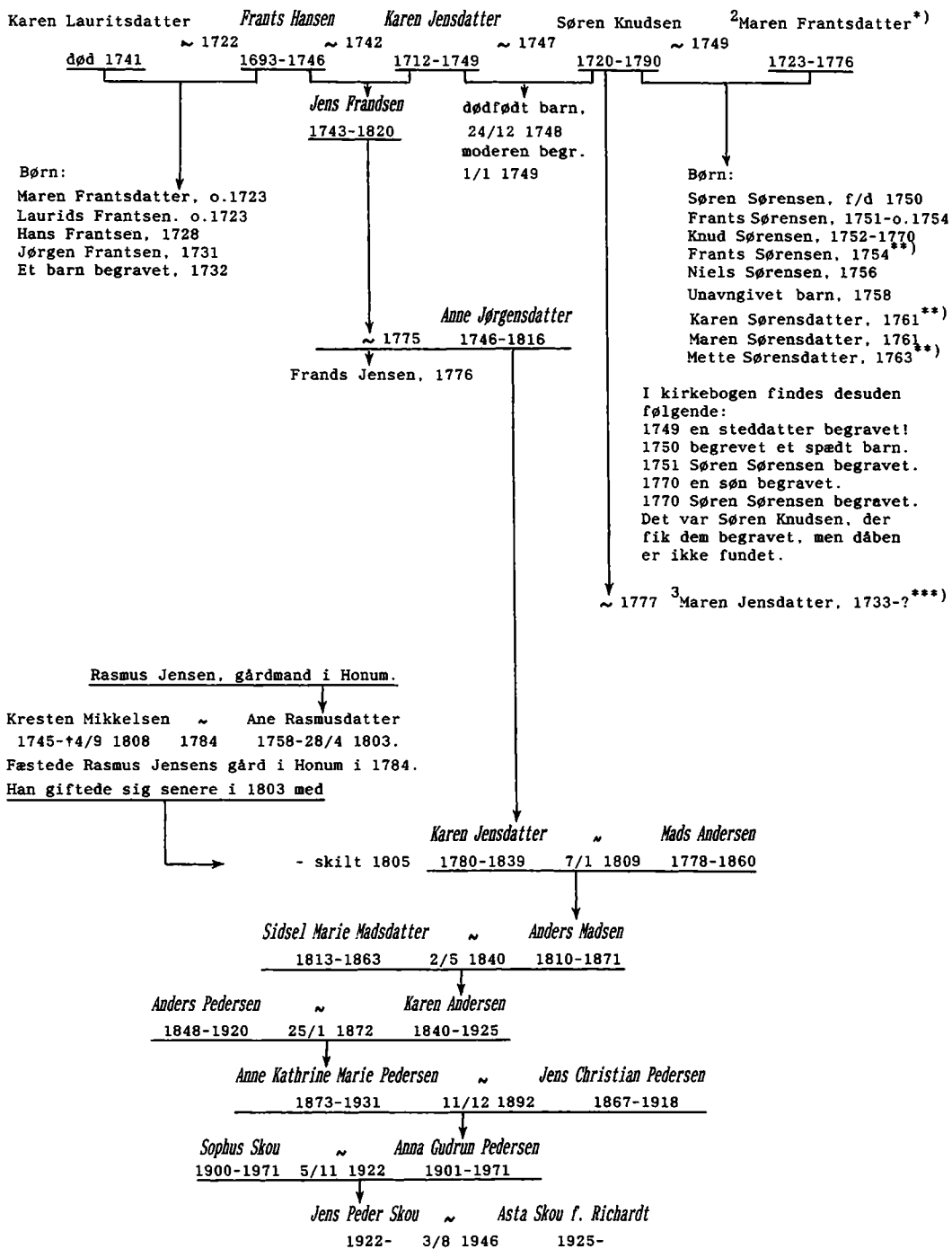
Jens I F S Frandsen

Det kan ses af folketællingerne, at de har haft en voksen tjenestekarl og en konfirmeret tjenestedreng på gården.

Jens og *Anne* fik to børn, nemlig Frands Jensen døbt den 2. februar 1776 og *Karen Jensdatter* døbt den 31. oktober 1780. Har læserne fulgt med så langt, vil de huske, at *Mads Andersen* af slægten Bødker i Ale (afsnit XXII) blev gift med *Karen Jensdatter* fra Honum den 7. januar 1809. Det er så hendes dåb, vi har her, efter at vi har mødt de fleste af hendes kendte forfædre.

Da forældrene oplevede *Karen Jensdatters* meritter, før hun blev gift med *Mads Andersen*, kan det være rimeligt at tage dem med her.

Tavle 19

*) Datter af Frants Hansen og Karen Lauritsdatter - se der!

**) De levede ved Søren Knudsens skifte.

***) Maren Frantsdatter blev begravet den 15. december 1776. Da Maren Jensdatter på det tidspunkt var 44 år, har der nok ikke været børn i dette ægteskab.

I Honum boede gårdmanden Rasmus Jensen indtil efter 1784. Han havde datteren Ane Rasmusdatter, der var født o. 1758 og levede til 1803. Hun blev i 1784 gift med Kresten Mikkelsen, som i otte år havde været landsoldat. Samtidig (22. april) fæstede han hendes fars gård, mod at han skulle sørge for fornøden mad, drikke, klæder, varme og seng til gamle Rasmus Jensen i hans livstid. Den 28. april 1803 døde Ane Rasmusdatter 45 år gammel. Af folketællingen i 1801 kan vi se, at de havde sønnerne Mikkel på 13 og Rasmus Kristensen på 10 år samt to tjenestekarle på gården.

Den 1. juli 1803 blev enkemanden Kresten Mikkelsen og pigen *Karen Jensdatter* viet. De blev skilt i 1805, idet der i kirkebogen under 1808 står: "Den 4. september begravet Kresten Mikkelsen, enkemand i Honum, som døde den 29. august, tre og tresindstyve år gammel. Hans anden hustru *Karen Jensdatter* havde for 3½ år siden ved forligelsescommissionen skilt sig fra ham". Alligevel ser det ud til, at hun er forblevet på gården, som *Mads Andersen* overtog ved deres giftermål i 1809.

Den 31. juli 1816 døde aftægtskone i Honum *Anne Jørgensdatter*, og det er samme dag noteret i Nim Herreds skifteprotokol, at *Jens Frandsen* tilkendegav, at den afdødes efterladenskab var af så liden værdi, at der ikke kunne beregnes en ½ marks afgift. Selv døde aftægtsmand i Honum *Jens Frandsen* den 2. december 1820.

Jørgen Christensen og Mette Hansdatter

(aner nr. 246 & 247)

Jeg nævnte *Anne Jørgensdatters* dåb i forbindelsen med hendes giftermål med *Jens Frandsen*. Nu skal vi møde hendes forældre i Boring, hvor faren var skrædder.

Jeg har ikke fundet deres giftermål, men det kan meget godt passe, at det er indgået omkring 1742, da der ikke er indført trolovelser og giftermål i Hvirring Sogns kirkebog. Selv om kirkebogen går langt nok tilbage, har det ikke været muligt at identificere deres forældre med sikkerhed. Af skiftet fremgår det, at *Jørgen* havde en bror, Niels Christensen på Laagegaard samt morbrødrene Niels Jensen i Honum og Peder Jensen i Kodallund. Det er ikke usandsynligt, at *Mette Hansdatter* er den datter *Mette*, som *Hans Jacobsen* i Hornborg fik døbt den 26. juli 1711. Han var den 15. maj 1707 blevet gift med *Karen Nielsdatter*. Noget gyldigt bevis kan dog ikke føres.

Jørgen og *Mette* fik to børn, *Anne*, som vi har mødt, og Hans Jørgensen der blev døbt den 15. februar 1750. Hans fæstede til sin tid gård på Boring Mark og giftede sig med *Anne Rasmusdatter*.

Det var et lille sted *Jørgen Skrædder* havde i fæste. Ved skiftet efter ham var der af levende kreaturer kun en 6-års og en 10-års ko, seks får med lam, en so og en gris. Der var ikke engang en hest. Så selv om han nævnes som fæstebonde, har han nok stort set ernæret sig som skrædder. De relativt mange får viste det, og desuden gik han i hjemmegjort klædeskjol.

Fredagen den 4. april 1761 blev skrædderen og fæstebonden *Jørgen Skrædder* af Boring begravet i sin alders 48. år. Den 15. oktober 1761 var der et ret omfattende skifte efter ham, hvor rub og stub var talt med og udgjorde 73 rigsdaler og 4 skilling. Efter at besværingerne - gælden - og 3 rigsdaler til reparation af huset var trukket fra, var der alligevel 60 Rdl. til deling mellem moren og de to børn - 30 til hende, 20 til Hans og 10 Rdl. til *Anne Jørgensdatter*. Indtil videre skulle de forblive hos moren under formynderens tilsyn og ansvar efter loven. Desuden forsikrede enken at sørge for børnenes klæder, føde og en kristelig opdragelse indtil de bliver 18 år.

Den 10. juni 1762 blev karlen *Jørgen Jensen* gift med *Jørgen Skrædders* enke i Boring *Mette Hansdatter*. *Jørgen Jensen* døde i slutningen af 1784, og

Tavle 20

Niels Sørensen Lund (død 1708) ~ *Kirstine Pedersdatter* (død 1710)

Trolovet i Lund den 11. marts 1666. Havde Bondegården i Lund.

Jørgen Christensen (død 1715) ~ *Maren Nielsdatter* (død 1715)

Fra Boring

Fra Kørup

Gift 18. januar 1668 i Tamdrup Kirke - boede i Boring men døde i Honum.

Søren Nielsen Lund (1668-1746) ~ *Sidsel Jørgensdatter* (1673-1745)

Gårdfæster i Honum under Rask Gods.

Anders Christensen (død 1729) ~ *Maren Sørensdatter* (død 1740)

Fæstebonde i Flemming i Hornborg Sogn, men under Bjerre Gods i Ale Sogn.

Niels Sørensen Lund (1703-1776) ~ *Karen Andersdatter* (1705-1790)

Trolovet i Flemming 20. oktober 1733. Gårdfæster i Honum.

Kirsten Tangaards (død 1722, 104 år)

I Hvirring Præstegård.

Knud Mogensen Bøcher (død 1730) ~ *Sophia Tangaards* (død 1709)

Gift 15. december 1678 i Hornborg Kirke. Bødker i Kalhave.

Anne Knudsdatter (1683-1722) ~ *Niels Thomsen*

Af Kalhave; død i Hvirring.

Ægtemand i Kalhave.

Jens Sørensen (død før 1749) ~ *Birthe Rasmusdatter* (død 1760)

Gårdfæster i Honum under Rask Gods fra før 1719 (1712).

Christen Knudsen (1712-1796) ~ *Maria Jensdatter* (1722-1789)

Gift 14. november 1749 i Hornborg Kirke - bødker og gårdfæster i Neder Kodallund.

Anders Nielsen Lund (1743-1813) ~ *Anne Christensdatter* (1752-1831)

Gift 23. juni 1775 i Hvirring Kirke - gårdfæster i Honum.

Mads Vistesen (79 år i 1787) & *Kiersten Jensdatter* (død 1773)

Fæster af Solgården i Linnerup under Bjerre Gods.

Viste Madsen (f. 1734-?) ~ *Sidsel Jensdatter* (o. 1735-?)

Boede i Gribstrup i Klovborg Sogn under Mattrup Gods; nævnes i 1787 som hyrde.

Mads Vistesen (o.1770-1840) ~ *Karen Andersdatter* (1779-1840)

Gift 2. maj 1807 i Hvirring Kirke - gårdmand i Honum.

Slægten Bødker

(tavle 18)

Anders Madsen (1810-1871) ~ *Sidsel Marie Madsdatter* (1813-1863)

Gift 2. maj 1840 i Hvirring Kirke - parcellist i Honum Skov.

Slægten Døes

(tavle 17)

Anders Pedersen (1848-1920) ~ *Karen Andersen* (1840-1925)

Født i St. Thorlund

Født i Honum

Gift 25. januar 1872 i Hvirring Kirke - boede flere steder, sidst i Sjelle. Skrædder ved giftermålet, kreaturhandler da han døde.

der var skifte 29. januar 1785, hvor Hans og Anne fik deres arv.
Mette Hansdatter begravedes den 9. april 1786 76 år gammel.

Og nu til noget helt andet, som man siger!

Helt oppe under slægten Bødkers 5. led (tavle 18 side 263) traf vi *Sidsel Marie Madsdatter* gift med parcellist *Anders Madsen* i Honum Skov. Nu vender vi os til hendes forfædre og forældre (tavle 20 side 279).

XXIV. Slægten Lund

(tavle 20 side 279)

I den store højtliggende Tamdrup Kirke fra midten af 1000-tallet har mine forfædre på alterbordets forside kunnet se og undre sig over de to forgyldte kobberrelieffer - et såkaldt antemensale - med Poppos jernbyrd og Harald Blåtands dåb. Originalerne findes i dag på Nationalmuseet. Lund er den største landsby i Tamdrup Sogn 5 km nordvest for Horsens. Det er givet, at slægten på et tidspunkt har fået navn efter den. Måske lagdes grundlaget for den med den allerførste person vi møder.

1. led. Niels Sørensen Lund og Kirstine Pedersdatter

(aner nr. 1008 & 1009)

Niels Sørensen (Søffrensen) og *Kirstine Pedersdatter* blev trolovede i Lund den 11. marts 1666 (Ejusedem Domminica Remerciere, der betyder "samme dag, remersiere søndag"). Giftermålet synes ikke indført i kirkebogen.

I Tamdrup Kirke blev 8. marts 1668 deres første barn døbt *Søffren*, eller *Søren* som det er i vore dage. Han viste sig senere at blive min forfar. En af fadderne hed *Anders Sørensen* og var sandsynligvis en farbror.

I dette tilfælde står der blot, at de boede i Lund. Ved de følgende børns dåb står der "*Niels Sørensen* af Bondegården i Lund", så enten har der på den tid kun været den samme bondegård i Lund, eller også har det været navnet på gården. Antagelig er det derfor, han også kaldes *Niels Sørensen Lund*.

Jeg fandt, at de foruden *Søren* fik børnene Anne, Peder, Citzell, Hans og Anders, som læserne kan finde omtalt i LFB.

Den 3. søndag i fasten (11. marts) 1708 blev *Niels Sørensen* i Lund begravet i Tamdrup Sogn (kirke). *Kirstine Pedersdatter* blev begravet den 12. oktober 1710.

2. led. Søren Nielsen Lund og Sidsel Jørgensdatter

(aner nr. 504 & 505)

Deres giftermål burde kunne findes. Det er ikke lykkedes. Dog kan jeg slå fast, at det har fundet sted senest i 1692, da *Søren Nielsen Lunds* hustru blev introduceret i kirken den 9. oktober efter en fødsel det år. Derfor har jeg først kunnet konstatere *Sidsel Jørgensdatters* navn ved hendes begravelse, men hendes far og hendes mors søskende har stået fadder ved flere af børnenes dåb. De første børn er døbt i Tamdrup Kirke; senere blev børnene døbt i Hvirring Kirke.

I perioden fra sidst i 1694 til marts 1696 ingen registreringer i kirkebogen, og desuden har familien fået begravet nogle børn, uden at deres navn er nævnt. Disse forhold gør det vanskeligt at sige noget om, hvor mange, de fik. Som det vil ses af LFB, har jeg dog registreret seks. Her skal jeg blot

anføre, at sønnen *Niels* blev døbt den 13. maj 1703, og at hans morfar *Jørgen Christensen* fra Honum samt *Bodild Nielsdatter* og morbrødrene *Niels* og *Peder Nielsen* fra Kørup var faddere. *Niels* hører vi mere om i næste slægtled.

I Hvirring kirkebog for den 22. søndag efter Trinitatis [14. november] 1745 står denne væsentlige oplysning: "begravet *Søren Lunds* hustru i Honum, *Zidsel Jørgensdatter*, ao: ætatis [i sin alders år] 73". Den 3. maj året efter blev *Søren Lund* af Honum begravet 82 år gammel, står der i kirkebogen, men i realiteten har han været 78 år.

Jørgen Christensen og Maren Nielsdatter

(aner nr. 1010 & 1011)

Inden vi går videre, skal vi lige møde *Sidsel Jørgensdatters* forældre.

Den 18. januar 1668 blev *Jørgen Christensen* af Boring og *Maren Nielsdatter* i Kiørup (Kørup) gift. Det er ikke helt klart i hvilken af de tre kirker i kirkebogen, handlingen har fundet sted, men da bruden jo altså var fra Kørup, der kun ligger ca. 1 km fra Tamdrup Kirke, er det rimeligt at regne med, at det var der.

Mellem 1668 og 1678 fik familien, så vidt jeg kan se, fire eller fem døtre, som de gav navnet Anne. De døde alle som spæde.

Deres fjerde barn blev døbt *Citzell (Sidsel) Jørgensdatter* den 10. december 1673. Det er hende, vi mødte ovenfor. I gammel tid stavedes *Sidsel* på flere mærkværdige måder; her er et par stykker af dem.

Den 18. februar 1779 døbttes *Niels*, men da der intet stednavn er angivet, kan det ikke med sikkerhed slås fast, at han var deres. Efter al sandsynlighed har de også haft en søn *Peder Jørgensen*, men hans dåb er ikke fundet.

Familien boede i Boring, i hvert fald det meste af sin tid, men *Jørgen Christensen* og *Maren Nielsdatter* har antagelig levet i Honum i deres sidste år, for i 1703 var han fadder for *Søren Nielsen Lunds* barn i Honum og står da som morfar fra Honum. Den 1. søndag efter påske 1715 [28. april] blev *Jørgen Christensen* og *Maren Nielsdatter*, begge af Honum begravet. Måske har de da boet hos datter og svigersøn.

3. led. Niels Sørensen Lund og Karen Andersdatter

(aner nr. 252 & 253)

Niels Sørensen Lund blev den 20 oktober 1733 troløvet med *Karen Andersdatter* fra Flemming i Hornborg Sogn, og det nævnes, at hun var datter af *Anders Christensen* i Flemming. Ved troløvelsen var den ene af forloverne *Søren Nielsen Lund*. Deres giftermål har jeg ikke fundet.

Niels Sørensen Lund fik i 1737 fæstebrev på en gård under Rask Gods, sådan som det resumeres her:

"*Niels Sørensen Lund*, barnefødt i Honum, fæstede den 2. marts 1737 min halvgaard sammesteds. - Gården var sidst beboet af Christen Sørensen, som døde. Den var på 4 tdr. 4 skp. 2 fjk. $\frac{1}{2}$ alb. hartkorn. Fæsteafgiften skulle betales i naturalier: 2 ka[nde] smør, 4 skp. rug, 10 skp. byg, 12 skp. havre, $\frac{1}{2}$ faaer, $\frac{1}{2}$ lam, ..." + noget mere, som jeg ikke kan læse. Fæstebrevet slutter på sædvanlig måde og med underskriften Hans Marcussen til Rask.

En nærmere undersøgelse viser, at *Karen Andersdatters* halv søster, Anne Rasmusdatter havde været gift med Christen Sørensen i Honum, og de var begge netop døde på det tidspunkt, *Niels Sørensen Lund* og *Karen Andersdatter* blev gift. Hendes forældre kommer vi til nedenfor.

Deres antageligt første barn døde i 1735, men den 4. marts 1736 blev

Niels og Karens tvillinger Kirsten og Anna døbt. Jeg har yderligere fundet tre børn. Den ældste søn Søren blev født ca. 1737. Han var i sit første ægteskab gift med Maren Nielsdatter, der døde i 1791. Ved folketællingen i 1801 var den 64-årige gårdmand Søren Lund i sit 2. ægteskab med Sidsel Mickelsdatter.

Derefter fik *Niels og Karen* først et barn døbt seks år senere, nemlig *Anders Nielsen Lund* den 17. november 1743, og det blev ham, der skulle fortsætte min slægt. Så går der igen en rum tid inden de fik datteren Maren døbt den 19. oktober 1749. Jeg har givetvis ikke fundet alle deres børn, for i 1749, 1756 og 1757 fik de et barn begravet.

Den 8. maj 1776 døde *Niels Lund* i Honum. I sin alders 76 år står der i kirkebogen ved begravelsen den 12. maj. Det var knap nok, idet han som vi så var døbt i 1703.

Den 7. februar 1790 står der i kirkebogen, at *Anders Lunds* mor i Honum, *Karen Andersdatter* er død 85 år gammel, hvilket stemmer nøje med hendes dåb i 1705.

Anders Christensen og Maren Sørensdatter

(aner nr. 506 & 507)

Anders Christensen var fæstebonde i Flemming i Hornborg Sogn på en gård under Bjerre Gods i Ale Sogn på den vestlige side af Gudenaen. Han var gift med *Maren Sørensdatter*, hvilket han antagelig er blevet lidt efter år 1700, da deres første barn blev døbt Karen den 16. marts 1704, og det næste igen en *Karen* døbt den 15. marts 1705.

Der var skifte efter *Anders Christensen* den 24 marts 1729. Heraf fremgår det, at de havde tre børn, nemlig *Karen Andersdatter* 22 år (døbt 15. marts 1705) Rasmus Andersen 20 år og Christen Andersen 14 år.

Samtidig fremgår det af skiftet, at det synes at have været en gård af en ret betydelig størrelse med i hvert fald fem ældre og yngre heste samt et føl eller "åring" og en række andre dyr.

Efter ansøgning fik moren lov til at sidde i uskiftet bo. Hun døde i 1740, hvor der i skiftet efter hende - i resumé - står følgende:

"Anno 1740 1. marts havde vi efterskrevne arvinger med formynder efter sal. *Maren Sørensdatter* som boede og sidst afvigte 23. februar fradøde i Flemming, - navnl.: Rasmus Andersen 31 år og holdende sig udi stærvboen, 1 dito Christen Andersen 27 år boende i Vrønding, 1 datter *Karen Andersdatter* gift med *Niels Sørensen [Lund]* i Honum, og dito Anne Rasmusdatter der for 7 år siden udi bemeldte Honum tillige med sin mand ved døden er afgang, og efterladt sig 3 sønner, navnl.: Søren Christensen 16 år, Rasmus Christensen 14 år, Jørgen Christensen 10 år og 1 datter Anne Christensdatter 7 år - med hendes ældste søn Rasmus Andersen. Efter at stærvboens ringe indtægter og bortskyldig giæld mod hinanden var bleven overvejet [blev der] indgået og sluttet følgende forening: her står så, at Christen Andersen giver arveafkald og at Rasmus Andersen overtager gården mod at betale, hvad der skyldtes til nådigherren Krabbe til Bjerre og andre kreditorer.... Også *Niels Sørensen [Lund]* tilsluttede sig det på sin kones vegne".

Som vi så på foregående side, var det netop Anne Rasmusdatters og Christen Sørensens fæste i Honum, som *Karen Andersdatter* og *Niels Sørensen Lund* havde overtaget.

På den baggrund kan det slås fast, at *Maren Sørensdatter* har været gift tidligere med én, der hed Rasmus til fornavn. Antagelig er der tale om den Rasmus Jørgensen af Flemming, der blev begravet den 30. december 1702.

Ved de fødte børns dåb optræder Søren Nielsen eller hans kone ved hver dåb indtil 1720. Måske var det *Marens* forældre. Tilsvarende kan Terchel Sørensen og Anders Sørensen være hendes søskende.

Ved dåbshandlerne i 1717 og 1720 optræder Maren Andersdatter, Niels Andersen og Peder Andersen eller hans hustru som faddere. Det synes givet, at de har noget med familien af gøre, men jeg har ikke gennemskuet, hvad det måtte være. Måske er de *Anders Christensens* børn af et tidligere ægteskab.

Anders Christensen døde den 15. februar 1729 og blev begravet fra Hornborg Kirke onsdag den 2. marts. Som det fremgår af skiftet ovenfor, døde hans enke *Maren Sørensdatter* den 23. februar 1740.

4. led. Anders Nielsen Lund og Anne Christensdatter

(aner nr. 126 & 127)

I 1774 var *Niels Sørensen Lund* for gammel og svag til at drive sit fæste og afstod det til sønnen således:

"N°. 41. *Anders Nielsen Lund* fæstede 4. februar 1774 den gaard, som hans far *Niels Lund* for alderdom og svagheds skyld til hannem godvilligen afstået haver". Gården havde stadig samme størrelse, som da *Niels Lund* overtog den i 1737. "*Anders* skulle til hver Mortensdag betale 6 Rdl. og forrette hoveri ligesom hans andre naboer". Fæstebrevet slutter på sædvanlig måde og med underskrifter [*Lars Amnitzbøll* til *Rask*].

Den 23. juni 1775 blev *Anders Nielsen Lund* fra Honum og pigen *Anne Christensdatter* i Kodallund gift. Hun var datter af *Christen Knudsen* og *Maria Jensdatter* i Neder Kodallund. Dem møder vi nedenfor.

De fik otte børn, der alle blev opkaldt helt efter traditionen, som det ses af listen over "Forældrenes børn". *Karen Andersdatter*, blev hjemmedøbt den 30. december 1779 i Trebjerg, står der. Andre steder står der Honum By. De ligger henholdsvis lige øst og lige vest for Hvirring. *Karen* træffer vi igen, når hun til sin tid bliver gift med *Mads Vistesens* i Honum og fortsætter min slægt.

Ved folketællingen i 1787 har de *Anderses* mor, *Karen Andersdatter* boende hos sig. Her noteres det også, at hun var 85 år, hvilket er samme alder som i kirkebogen, da hun blev begravet i 1790. Hun blev døbt i 1705. Det fortæller noget om angivelsen af alderen på gamle mennesker.

Den 22. august 1813 døde aftægtsmand *Anders Nielsen Lund*, 70 år gammel. Det vides ikke, hvor han og hans kone har nydt denne aftægt. Antagelig har det været hos datter og svigersøn, *Karen Andersen* og *Mads Vistesens* der var blevet gift i 1807, idet der i kirkebogen står, at *Anne Christensdatter*, aftægtskone hos *Mads Vistesens* døde den 9. januar 1831 78 år gammel. Det kan være deres gård, *Mads Vistesens* overtog.

XXV. Tangaards slægt

(tavle 20 side 279)

Kirsten Tangaards

(ane nr. 2039)

I Hvirring kirkebog for 2. påskedag [6. april] 1722 står der: "Fer. 2. Pasch. *Kirsten Tangaards* [begravet], *Christen Randbøll* kones moder i Hvirring, ann. ætat. 104. Denne kone har tient for barnepige her i præstegården".

Når der står Tangaards, er det ejefald og må betyde, at det har været *Kirstens* mand, der har haft tilnavnet. Hvad deres patronymikon (-sen-navn) har været kan ikke afgøres. Undertiden staves navnet Tandgaard, der siger

noget om, hvordan navnet har været udtalt.

Det har antagelig været præstens børn, *Kirsten Tangaards* har været barnepige for, men det må være længe siden. Slår man efter, bliver resultatet, at der næppe kan være tale om andre end Seir Andersen Bondes (præst 1668-1696) og Øllegaard Hansdatters tre børn.

Christen Randbølls kones mor står der. Af nedenstående fremgår det, at det snarere har været hendes bedstemor - og hun en sønnedatter.

Den 25. september 1713 fik Christen Jensen Randbøll og hans forlovede Karen Tangaard af Hvirring fæstebrev på en gård i Hvirring under Bjerre Gods. Det er ualmindeligt at se konens eller den forlovedes navn nævnt i et fæstebrev. Derfor må det antages, at det har haft en særlig betydning, at det blev nævnt. Måske var det, fordi han derved kom ind på slægtens fæstegård. I hvert fald anfører kirkebogen, at "den 2. søndag i advent 1713 blev Karen Tangaard af Hvirring og Christen Jensen Randbøll gift i Hvirring Kirke".

Hvis det virkelig var Karen Tangaards mor, der døde 104 år gammel i 1722, må Karen have været en del oppe i årene, da hun blev gift med Christen Jensen Randbøll. - Enten har moren ikke været slet så gammel, eller også må Karen Tangaards have været mindst 45-50 år ved giftermålet i 1713.

Sådan hænger det imidlertid ikke sammen. I kirkebogen for fastelavns-søndag den 20 februar 1746 står der "begravet gamle aftakkede rytter Christen Randbøll".

Den 14. februar 1746 var der skifte efter Christen Randbøll, som efterlod sig enken Karen Andersdatter og sønnen Christen Christensen Randbøll, som man ikke vidste, hvor var, og den 19. maj 1752 var der skifte efter Karen Andersdatter Tandgaard, der efterlod sig datteren Anne Marie Tandgaard gift med Knud Sørensen, som var rømt.

Karen Andersdatter Tandgaard har åbenbart været sønnedatter af *Kirsten Tangaards*, og hendes far var antagelig den soldat Anders Tangaard, der Feria Cantate 1668 fik døbt en søn Christen. Datoen er uklar, da feria betyder ugedag (søgnedag) og Cantate normalt er midfaste søndag, der det år var den 1. marts), men hvad tid, navn og slægtsfølge angår, virker det i hvert fald rigtigt.

2. led. Knud Mogensen Bøcher og Sophia Tangaards

(aner nr. 1018 & 1019)

Det er hvad arkiverne, har fortalt, men der er mere, for det er ikke urimeligt at skønne, at *Sophia Tangaards*, der i 1678 blev gift med *Knud Bøcher* i Kalhave, var *Kirsten Tangaards* datter.

Hvis hun virkelig var 104 år ved sin død i 1722, og hvis de hver især har været omkring 30 år ved deres giftermål, rammer vi 1678. Herefter må vi se nærmere på *Sophia*.

I Hornborg Sogns kirkebog for 1678 står der: "Dom. 17. post Trinit. [søndag den 22. september] *Sophia Tangaards*, anden gang besvangret, hendes barn aff Kalhauge vare een dreng *noe* [navngivet] Jens, udlagt til barnefar *Knud Mogensen Bøcher* aff Kalhauge". Det var jo ikke så godt, men det blev efterhånden bedre!

Den 26. oktober 1678 blev *Knud Bøcher* og *Sophia Tangaards* trolovede i Kalhave, den 27. oktober stod de til offentlig skrifte i Hornborg Kirke for lejermål, og den 15. december 1678 blev de gift. Ved den lejlighed står der, at han var bødker i Kalhave, så han har både været og blevet kaldt bødker.

Fastelavns søndag den 18. februar 1683 fik *Knud Bøcher* i Kalhave døbt et barn, men der blev ikke anført noget navn. Derfor var det et gæt, at det var *Anne Knudsdatter*, og de senere begivenheder viser, at det er korrekt.

Da der i 1½ år fra 1694 til 1696 var en lakune i kirkebogen, kan der

ikke siges meget mere om deres børn.

Den 7. maj 1690 blev en 9-årig søn begravet. Det anføres, at han døde af kopper, men der er ikke noget navn. Den 16. oktober 1697 blev *Knud Bøchers* søn af Kalhauge gift i Tamdrup Kirke med Anders Niensens datter af Over Vrønding. Hans navn står der ikke; har det været Jens, var han kun 19 år.

Mere sigende er det, at Mette Knudsdatter af Kalhave den 9. februar 1714 blev gift med Niels Andersen af Hvirring Præstegård, for det giver relationer både til *Kirsten Tangaards* ovenfor og til *Anne Knudsdatter* nedenfor.

På Helligtrekongers dag den 6. januar 1709 blev *Knud Bødgers* hustru af Kalhauge jordet, står der.

Den 31. januar 1713 indgik *Knud Bøcher* i ægteskab med Else Christensdatter, og den 17. maj 1719 fik han fæstebrev på et gårdhus Kalhave.

Muligvis er de flyttet til Hvirring ligesom andre af den familie. Her kan han være den *Knud Bødiker*, der døde i 1730. Hendes død har jeg ikke fundet.

3. led. Anne Knudsdatter og Niels Thomsen

(aner nr. 508 & 509)

Vi så ovenfor, at *Anne Knudsdatter* antagelig blev døbt den 18. februar 1683. Den 18. maj 1712 hører vi om hende igen, uden at hendes navn nævnes, idet der i Hornborg kirkebog står: "Læst ofuer *Knud Bøchers* datters u-æcte barn af Kalhaug *noe Christen*, blev udlagt som barnefar en æctemand af Kalhauge *noe Niels Tomesen*". Endelig står der: "Den 1. juni 1712 *publ. absolverede Anne Knudsdatter* af Kalhauge som udlagt far en ægtemand samme steds *Niels Tomesen*". Man kalder det offentlig skrifte. Direkte oversat betyder ordene "offentlig frikendelse eller forladelse".

Muligvis er han den Niels Thomsen i Kalhave, der døde i 1754.

Derefter søgte og søgte jeg for at finde ud af, hvad der blev af hende og kan notere, at hun i hvert fald ikke kunne findes mere i Hornborg kirkebog.

Det er ikke ualmindeligt, at piger, det sådan går galt for, forsvinder til et andet sogn. Derfor fandt jeg meget sent ud af, at hun var flyttet til Hvirring, hvor jo både hendes søster og mormor - samt antagelig også hendes kusine, Karen Andersdatter Tangaard var.

Dom. Rogate [5. søndag efter påske, 10. maj] 1722 blev *Anna Knudsdatter* af Hvirring begravet. Det var den næste kirkelige handling, der blev indført i kirkebogen efter gamle *Kirsten Tangaards'* begravelse, og det var det, der fik mig til at spidse ører. Her var hun jo, og hendes egen mor hed jo også *Tangaards'*

Ja, men der er alligevel et stykke vej tilbage, for hvordan kan det vides, at det var *Anne Knudsdatters* søn *Christen*, der fæstede gård i Neder Kodallund og blev en af mine forfædre. Det skal vi nu se på.

4. led. Christen Knudsen og Maria Jensdatter

(aner nr. 254 & 255)

Christen Knudsens fæstebrev indledes sådan i resumé:
"Christen Knudsen gaardmand i Neder Kodallund 1739.

Jeg Hans Marcussen til Rask kongelig Majestæts kancellieraad fæster til *Christen Knudsen*, barnefødt i Kalhave, den gaard som Hans Jensen sidst bebode og fraflyttede. - Gården var på 1 tdr. 7 skp. 1 fjk. 2 1/4 alb. og der skulle betales landgilde 7 skp. sæderug til hver Michaelis. Underskrevet den

24. marts 1739".

Jeg skulle altså søge efter en *Christen Knudsen* af en "passende alder" i Kalhave, og af det navn var der ikke blevet født andre end *Anna Knudsdatters* søn. Hvis godsejeren taler sandt og præsten har noteret det i kirkebogen, han skulle, så har jeg fat i den rigtige. Godsejeren har selvfølgelig kendt sammenhængen. Som det skildrede forløb har været, er han rimeligvis opvokset hos morfaren.

Med et fæste af den størrelse, er det nok meget at kalde ham gårdmand, og blader man i godsets skifteprotokol, opdager man da også snart, at han nævnes *Christen Knudsen* bødker eller blot *Christen Bødker*, hvilket jo bestyrker sammenhængen bagud til hans morfar i Kalhave, ligesom han også ved begravelsen kaldes *Christen Bødker*. Bødkerens dattersøn fra Kalhave blev bødker i Neder Kodallund.

Omkring ved samme tid, som *Christen Knudsen* overtog fæstet blev han gift med Anne Sørensdatter. De fik børnene Else døbt den 7. august 1740, Knud døbt den 11. marts 1742 og igen en Knud døbt den 24. juni 1748. De var opkaldt efter morfaren og hans anden kone. Hans rigtige mormor var jo død, før han blev født.

St. Hansdag den 24. juni 1749 blev *Christen Knudsens* hustru af Neder Kodallund Anne Sørensdatter begravet 35 år gammel.

"Den 5. oktober 1749 blev enkemanden *Chresten Knudsen* af Neder Kodallund trolovet til Søren Hansens pige i Hornborg, navnlig *Maria, Birrethe Rasmusdatters* datter". Det viste sig, at hun hed *Maria Jensdatter*. Den 14. november 1749 blev de gift i Hornborg Kirke.

En nærmere undersøgelse viser, at *Maria Jensdatter* var tjenestepige hos sin halvsøster Anne Jensdatters mand Søren Hansen i Hornborg. Vi skal nedenfor møde hendes forældre.

De fik fem børn. Først Jens døbt den 9. august 1749 opkaldt efter morfaren, og derefter *Anne Christensdatter* døbt den 26. november 1752 opkaldt efter hans egen mor, der jo døde, da han var 10 år gammel. Vi har mødt hende før, for det var hende, der var gift med *Anders Nielsen Lund*, og hende der levede sine sidste år hos *Mads Vistesens* i Honum.

De tre sidste børn var Ellen og to gange Mickel. Drengene må være opkaldt efter *Marias* halvbror, der var død i 1742.

Ved folketællingen i 1787 var *Christen Knudsen* og *Maria Jensdatter* endnu i Neder Kodallund som aftægtsfolk, han 72 år og hun 65. Det fremgår yderligere, at en 32-årig Søren Christensen i Neder Kodallund er bonde og gårdbeboer, hvilket må være en søn, der har overtaget gården. Han var gift og havde børnene Anne Kirstine på 4 og Christen Sørensen på 3 år. Desuden var der blandt tjenestefolkene en 12-årig dreng ved navn Christen Knudsen, hvilket passer godt på, at han er søn af *Christen Knudsens* søn Knud (døbt 25. februar 1748) af hans første ægteskab.

"Den 26. juli 1789 begravet *Christen Bødkers* hustru *Marie Jensdatter* i Kodallund, 67 år", står der i kirkebogen, og videre "1796, Kodallund den 7. maj døde *Christen Bødker*, 85 år [mindre] 1 måned gammel", hvilket vil sige lige knap 85 år og i overensstemmelse med dåben.

Jens Sørensen og Birthe Rasmusdatter

(aner nr. 510 & 511)

Da *Christen Knudsen* og *Maria Jensdatter* blev trolovede og gift i 1749, så vi, at hendes mor hed *Birrethe Rasmusdatter* - andre steder står der *Birthe*, så det bruger jeg. For at komme videre, må vi have fat i hendes mand *Jens*, som altså måtte være død på det tidspunkt. Da *Maria Jensdatter* var 67 år ved sin død, må hun være døbt i 1722, og vi finder ganske rigtigt, at *Jens*

Sørensen af Honum 2. pinsedag den 25. maj fik en datter døbt *Maria*. Blandt fadderne var Chresten Sørensen af Kalhave, Iver Sørensen, Søren Rasmussen og Mickel Skrædders hustru fra Honum. *Birthes* mand hed altså *Jens Sørensen*, og det kunne formodedes, at det var deres brødre, der stod fadder - også fordi tre af deres (hans) børn fik navnene Michel, Iver og Søren.

Spørgsmålet er dernæst, hvornår de blev gift. Allerede i afsnit XXIII "Fæstere under Rask Hovedgård" så vi, at *Frants Hansens* (4. familie) anden kone hed *Karen Jensdatter* (se tavle 19 side 275) og var datter af *Jens Sørensen* i Honum. Der blev spørgsmålet rejst, om hun kunne være en ældre søster til *Maria Jensdatter*, og kommet så langt måtte nu sluttes, at det var hun.

Da der var skifte efter *Birthe Rasmusdatter* i 1760, var *Karen* forlængst død og *Maria* gift med *Christen Knudsen*. De øvrige børn ved skiftet var Søren døbt den 30. juni 1715, Rasmus døbt den 13. juni 1717 og Johanne døbt 30. juni 1720. Trods denne viden har det ikke været muligt at finde ud af, hvornår de blev gift.

Ind mellem alt dette gav Mouritz Hansen til Rask den 16. maj 1719 *Jens Sørensen* fæstebrev på en halvgård i Honum, for det skulle han ifølge et dekret udstedt dette år. Efter alt at dømme har han dog haft fæstet i en årrække forinden.

Det var ikke så lidt, men der var stadigvæk for mange huller. Først da jeg fandt frem til skiftet efter Kirsten Jensdatter i Honum den 15. oktober 1774¹⁶² blev de fleste af dem lukkede, idet der deri var en opremsning af alle de arveberettigede søskende og halvsøskende.

Det står derefter klart, at *Jens Sørensen* i Honum var gift to gange, men heller ikke hans første giftermål, har det været muligt at finde. Derimod har jeg fundet, at han i hvert fald fik mindst 14 børn med sine to koner. De første af de tre halvsøskende blev måske født før 1700. Af dem har jeg kun fundet Mickel Jensen, der blev døbt den 25. juli 1700. Han blev gift med Mette Pedersdatter i Kalhave, hvor han kaldte sig Mickel Jensen Bisgaard. Han blev allerede begravet 2. juledag 1741, og der var skifte efter ham den 28. februar 1742. De to andre, hvis dåb og død jeg ikke har fundet, var Anne Margrethe Jensdatter, der var gift med Jeppe Jensen i Boring og Anne Jensdatter, der var gift med Søren Hansen i Hornborg. Som vi så ovenfor, var det hos de sidstnævnte, *Maria Jensdatter* tjente, da hun i 1749 blev forlovet og gift med bødker *Christen Knudsen* Neder Kodallund.

Jeg har ikke haft held med at finde, hvor *Jens Sørensen* og hans to koner kom fra. Ud fra fadderne ved dåbshandlingerne må han slægtsmæssigt være meget nær knyttet til både *Søren Nielsen Lund* og hans kone *Sidsel Jørgensdatter*, idet mindst én af dem optrådte som fadder, når der var barnedåb hos *Jens Sørensens*. Enkelte gange stod hendes far, *Jørgen Christensen* eller mor, *Maren Nielsdatter* også fadder. Lige så hyppigt stod Peder Jørgensen i Honum og/eller hans kone Giertrud Mickelsdatter fadder, og de var også faddere for *Søren Nielsen Lunds* børn i 1699-1711. Peder Jørgensen og Giertrud Mickelsdatter var den 23. september 1694 blevet gift. På det grundlag må jeg skønne, at Peder Jørgensen var bror til *Sidsel Jørgensdatter*, og da *Jens Sørensen* i sit første ægteskab havde en søn, der hed Mickel Jensen, er det tænkeligt, at konen har været søster til Giertrud Mickelsdatter. Efter det anførte tilhørte familierne *Søren Nielsen Lund*, *Jens Sørensen* og Peder Jørgensen samme generation og må være født omkring 1670. Nærmere er det ikke muligt at komme.

Jens Sørensen må være død før datteren *Marias* giftermål i 1749, men

¹⁶²Se Erik Brejl. Voer og Nim samt Nørvang herreder. Uddrag af samtlige bevarede 2.959 skifter i herredernes godser og hospitaler. 291 s. Slægten 1997.

Den 20. januar 1760 blev *Birthe Rasmusdatter* af Honum begravet uden angivelse af alder.

Ved skiftet den 5. maj 1760 var de to sønner og Johanne Jensdatter til stede. Skiftet slutter med at anføre, at det af indtægten såvel som besværingen tilfulde skønnes, at der ikke kan blive noget til arv og deling. Derimod skulle de betale degnen for begravelsen, og hvad moren var skyldig til Horsens for hør. Billedet er det samme som så ofte før, at de gamle var beskæftiget så længe de kunne, og at der intet var efter dem, selv om de livet igennem måske ellers ikke har haft det så ringe endda. Hendes efterladenskaber fandtes hos datteren i Neder Kodallund, hvor hun vel sagtens har boet i sine sidste år.

XXVI. Vistes slægt

(tavle 20 side 279)

Den gang jeg arbejdede mig bagud i tiden for at finde mine forældre, undrede det mig lidt, hvorfor mine tipoldeforældre *Anders Madsen* og *Sidsel Marie Madsdatter* i Honum Skov kaldte deres første søn Mads Visti Andersen. Det blev imidlertid hurtigt klart, at det var efter *Sidsel Maries* far gårdmand *Mads Vistesen* (Wistedsen, som han også kaldtes). Ham kan man næsten ikke undgå at få øje på, når man blader i kirkebogen. Vanskeligere var det at finde hans forældre og deres forældre igen, men det lykkedes. Derfor skal vi nu en tur vestpå til Tørring, Linnerup og Klovborg sogne, hvor de levede.

Gamle Vistes børneflok

Som jeg kan se det af kirkebøgerne, har der været en gammel ukendt *Viste* eller *Visti*, der har haft følgende børneflok:

Hans Vistesen i Tørring - begr. 1. august 1773 77 år gammel.

Anders Vistesen i Plovstrup i Tørring Sogn - død 24. november 1797 95 år gammel.

Maren Vistesdatter i Tørring - begr. 10. december 1780 78 år gammel.

Mads Vistesen i Linnerup - 79 år i 1787.

Peder Vistesen i Hjortsvang i Linnerup Sogn. Fik et barn døbt i 1733 og optræder som fadder.

Anne Vistesdatter bar *Mads Vistesens* datter Kiersten til dåben 2. påskedag den 26. marts 1742. Bosted ukendt.

Karen Vistesdatter, optræder flere gange som fadder, og hun bar *Sidsel* til hendes dåb den 21. juni 1744. Bosted ukendt.

Christen Vistesen fra gården Malund i Klovborg Sogn var gennem tiden vel nok den hyppigste fadder, når *Mads Vistesen* i Linnerup bød til barnedåb.

Anders Vistesen (o. 1702-1797) og Karen Pedersdatter (o. 1709-1789) var forældre til den *Viste* Andersen, der i 1768 blev gift med Jens Graversens datter i Nørre Kollemorten, Anne Else Jensdatter og tipoldeforældre til den *Anders Viste* Andersen, der ved sit ægteskab den 23. oktober 1868 med Anne Cathrine Uhrskov "slog de to slægter sammen". Uhrskovgård lå nabo til Plovstrup¹⁶³.

¹⁶³ Anders Uhrskov. Uhrskovgård og slægten Uhrskov. 99 s. Hillerød 1944. Anders Uhrskov (1881-1971) var højskolelærer, bibliotekar og forfatter.

1. led. Mads Vistesen og Kiersten Jensdatter

(aner nr. 248 & 249)

Vistesen skrives forskelligt til forskellige tider og af forskellige præster, således blev gamle *Mads Vistesens* navn skrevet *Mads Wystemen* og senere *Mads Wistisen* i sit hjemsgn, men når han stod fadder i et andet sogn, kunne der stå *Matz Wistesen*. Jeg har derfor besluttet at stave navnet Vistesen hele vejen igennem, da det ikke kan give årsag til forvirring.

Gamle *Mads Vistesen* var også ung engang. Han og hans kone *Kiersten Jensdatter* havde Solgården i Linnerup Sogn, der ligger mellem Tørring og Klovborg sogne. Her var de fæstere under Bjerre Gods.

Selv om Linnerup kirkebog går så langt tilbage, at giftermålet kunne stå der, så findes det ikke, og vi er så langt tilbage i tiden, at det altid er mændene, der får børnene døbt, så vi hører ikke noget om moren. Ikke engang ved hendes begravelse får vi det at vide. Her står der blot, at 1773 den 7. april blev *Mads Vistesens* kone af Linnerup begravet i sit 64. alders år. Det var derfor først da boet blev registreret til skifte ved hendes død den 1. april 1773, at vi får at vide, hun hed *Kiersten Jensdatter*. Inden det kom så vidt, nåede hun at føde *Mads Vistesen* 11 børn; 5 drenge og 6 piger. Tre af dem døde som små.

I 1734 den 2. søndag efter Trinitatis [4. juli] havde *Mads Vistisen* et barn til dåb i Linnerup Kirke ved navn *Viste*, står der i kirkebogen. Blandt fadderne var Karen Vistesdatter. Denne dåb er i nøje overensstemmelse med del alder, der står anført for *Viste Madsen* i Gribstrup ved folketællingen i Klovborg Sogn 1787. Ved skiftet i 1773 står der, at han boede i Gribstrup under Matrups Gods.

Den 36-årige Jens Madsen tjente på den tid i København, den 34-årige Christen Madsen var åbenbart hjemme, medens man ikke vidste, hvor den 26-årige Hans Madsen opholdt sig. Sidsel Madsdatter var gift med Søren Nielsen i Plovstrup under Hvolgaard Gods¹⁶⁴, og Anne Kirstine Madsdatter var gift med Søren Nielsen, der var smed i Bjerlev. De to yngste piger var ikke myndige ved skiftet i 1773. Den 20-årige Anne Madsdatter boede hjemme, medens Maren Madsdatter tjente i Uldum præstegård. Senere blev hun gift med Chresten Pedersen, og det var hos dem den 79-årige *Mads Vistesen* nød ophold ved folketællingen i 1787 i Linnerup. Antagelig er det dem, der har overtaget gården.

Ser jeg hen over fadderne ved rækken af dåbshandlinger, kan jeg konstatere, at *Mads Vistesen* har haft en del søskende, som og/eller deres koner flittigt deltog i hinandens barnedåb. Fx står der i Tørring kirkebog for 1749: "16. maj døbt Anders Vistesens datter Maren [af Plovstrup]. Susc. Hans Vistesens kone, Mads Vistesens datter og kone fra Linnerup, Niels Andersen og søn af Plovstrup". Se opstillingen ovenfor.

Når man læser Linnerup kirkebog fra den tid, kan man ikke undgå at lægge mærke til, at den er anderledes. Jacob Brochmann var menighedens præst fra 1717 til 1746 og begyndte at føre kirkebogen i 1721. I hans tid var den næsten fri for fremmedord og gammelkirkelige - latinske - betegnelser for helligdagene. Desuden er hans sprog ligefremt og mundret, som kunne det være skrevet i vore dage. Hvis Jacob Brochmann har været på tilsvarende måde i forholdet til sin menighed, synest det klart, at opgaven kunne blive vanskelig for efterfølgeren Erik Nielsen Gjærn. I Wibergs præstehistorie står der, at han for sin enfoldigheds skyld blev indviklet i svære processer, og at han

¹⁶⁴Mogens Lebech: Hvolgaard. I Aage Roussell (red.): Danske slotte og herregårde bd. 13 s. 321-330, 1967. Denne herregård havde et meget udbredt jordtilliggende i adskillige sogne og herreder - her således også i Plovstrup.

i 1754 blev suspenderet. Jeg kan ikke se, hvad der har ligget i det, for sognet fik alligevel ikke ny præst, før pastor Gjern døde i 1772. Derimod kan jeg se et praktisk resultat. Fra den tid blev der nemlig ikke indført noget i kirkebogen.

Da *Mads Vistesen* den 11. juni 1747 fik sønnen Hans døbt, blev han "frembåren af præstekonen Her Gierns". Så den nye præsts begyndelse i sognet, kunne synes at være begyndt godt.

2. led. Viste Madsen og Sidsel Jensdatter

(aner nr. 124 & 125)

Den første opgave var så at finde ud af, om der er sikkerhed for, at den *Viste Madsen* vi har her, er den samme som ham, *Mads Vistesen* i Linnerup fik døbt den 4. juli 1734. Et direkte bevis havde jeg ikke, men det var der indirekte gennem forældrenes og sønnen *Mads Vistesens* tilknytning til Plovstrup, og måske endnu mere gennem farbroren Christen Vistesen på Malmund i Klovborg Sogn, idet det vel ikke er usandsynligt, at *Viste Madsen* er kommet der til som ung mand og så blevet i sognet.

I 1754 stod *Viste Madsen* fadder ved en dåb i Linnerup Kirke, og det må antages, at der var tale om *Mads Vistesens* 20-årige søn. Måske har han allerede været i Klovborg Sogn på det tidspunkt.

Det var først fem år efter, at gårdmanden i Honum *Mads Vistesen* var død, at jeg ved folketællingen i 1845 kunne se, at han kom fra Gribstrup, idet der under Hvirring Sogn står, at broren, den 65-årige husmand Jens Vistesen i Honum Skov, kom fra denne landsby i Klovborg Sogn. Jens Vistesen var i øvrigt gift med Anne Marie Knudsdatter fra Hornborg.

Vi så ved skiftet efter moren i 1773, at *Viste Madsen* boede i Gribstrup i Klovborg Sogn under Matstrup Gods, der ligger i Tyrsting Sogn.

Ved folketællingen i Klovborg Sogn i 1787 står den 52-årige *Viste Madsen* som hyrde i Gribstrup og gift med den lige så gamle *Sidsel Jensdatter*, og de havde deres 8-årige søn Jens Vistesen hos sig. Det stemte jo så fint med de øvrige oplysninger, at jeg kunne begynde at søge i kirkebogen.

Jeg fandt ikke deres giftermål, men det kan let have fundet sted i Linnerup i den periode, hvor der ikke blev ført kirkebog. Derimod fandt jeg børnene Jens Vistesens født og hjemmedøbt den 28. september 1771 og Kirsten Vistesdatter født den 7. og hjemmedøbt den 8. februar 1774. Så havde de fået en dødfødt datter i 1776 og endelig Jens Vistesens døbt den 9. juni 1778 - altså var han 67 og ikke 65 år i 1845.

Sønnen *Mads Vistesen*, som efter traditionen har været den ældste og født senest 1770, fandt jeg ikke, og hverken han eller forældrene fandtes i kirkebogen eller ved folketællingen i 1801.

Han kunne jo være i lægdsrullen, som begyndte efter 1788, og ganske rigtigt, der var han: "Lægdsrullen for Klovborg Sogn, Silkeborg Amt 1792 (gruppe 5) bind 10 lægd 5, gl. litra 69, ny litra 58: *Viste Madsens* søn *Mads*, født i Gribstrup, 22 år, 64 tommer (168 cm), rekrut 1790 til Fynske Ind.". I de følgende år står han der fortsat indtil sin afsked i 1798. *Mads Vistesen* har altså ligget inde som infanterist ved fynske regiment i 8 år.

3. led. Mads Vistesen og Karen Andersdatter

(aner nr. 62 & 63)

Oppe i afsnit XXIV's 4. led nævntes det, at *Anders Nielsen Lunds* datter *Karen Andersdatter* til sin tid blev gift med *Mads Vistesen*. Nu skal vi se, hvordan det hænger sammen.

Det vides ikke, hvornår *Mads Vistesen* kom til Honum, men da han den 2. maj 1807 blev ægteviet (!) i Hvirring Kirke til *Karen Andersdatter* står der, at han tjente på Rask, og Chresten Jensen fra Lindved og Niels Sørensen fra Plovstrup var forlovere, hvilket bekræfter familierelationerne bagud i tiden.

Det senere forløb vil vise, at godsejeren Andreas Emanuel Bjørn til Rask og fru Charlotte Nicoline Quotrup må have haft en særlig betydning for *Mads Vistesen*. Ved skiftet til sin tid kan det anes, at forholdet også har været af økonomisk art.

I hvert fald var der noget for *Mads* og *Karen*, der var vigtigere end at følge navnetraditionerne, idet deres første barn i dåben den 11. oktober 1807 fik navnet Charlotte Nicoline Madsdatter efter godsejerfruen, og de tre sønner fik navnet Andreas Emanuel Madsen efter godsejeren. Den tredje af dem blev døbt den 8. juni 1815, og det blev ham, der til sin tid arvede gården. Efter godsejer Bjørns død i 1810 giftede enken sig med præst og konsistorialråd Hans Gram Bechmann, hvis indsats er beskrevet ovenfor i forbindelse med et fæstebrev til *Mads Andersen* i Honum.

Charlotte Nicoline Madsdatter blev gift med gårdmand Jørgen Larsen i Ølholm.

Deres tredje barn var *Sidsel Marie Madsdatter*, der døbttes den 8. marts 1813. Hun var opkaldt efter hans mor og hendes mormor. Vi har tidligere mødt *Sidsel Marie*, da det jo var hende, der var gift med parcellist *Anders Madsen* i Honum skov (se afsnit XXII's 5. led og tavle 18 side 263).

Der var endnu tre døtre, nemlig Kjersten, Anne og Maren. Da Anne den 24. juni 1844 stod fadder ved dåben af *Sidsel* og *Anderses* datter Karen Marie Andersdatters dåb, står der, at hun var på Uhrskov.

Karen Andersdatter døde den 24. januar 1840 60 år gammel, og der nåede lige at blive lavet skifte efter hende, inden *Mads Vistesen* døde den 8. juli 1840.

Skifterne efter dem i Nim Herreds skifteprotokol siger så meget, at de gives her:

1840, den 25. januar anmeldte Andreas Emanuel Madsen af Honum, at hans mor *Karen Andersdatter*, gårdmand *Mads Vistesens* kone sammesteds var død sidste nat. Hendes arvinger var 1. en søn, anmelderen, 24 år, 2. en datter Charlotte Nicoline gift med gårdmand Jørgen Larsen, Ølholm, 3. en do. *Sidsel Marie*, 27 år gl. ugift, 4. en do. Kirsten Marie, 23 år gl. ugift, 5. en do. Ane, 21 år gl. ugift, 6. en do. Maren 17½ år gl. alle avlede i ægteskab med enkemanden.

Anmelderen foreviste en under 22. decbr. 1839 opsatte kjøbecontract, hvorefter han har afkøbt hans far hans gård med besætning, ind- og udboe for kjøbesum 2100 Rigsbankdaler og aftægt. Skifte foretages. Underskrevet af Berenth og Andreas Emanuel Madsen.

Samme skifteprotokol: 1840, den 24. febr. blev på herredernes conto i overværelse af Larsen og Fløjstrup som vidner, foretaget skifte efter gårdmand *Mads Vistesens* afdøde kone *Karen Andersdatter* i Honum. Derved mødt enkemanden *Mads Vistesen*, som anmeldte at den afdødes arvinger var følgende i ægteskab med ham avlede børn:

- 1, en søn Andreas Emanuel, 24 år.
- 2, en datter Charlotte Nicoline, gift med gårdmand Jørgen Larsen i Ølholm.
- 3, en datter *Sidsel Marie*, 27 år, ugift.
- 4, en do. Kirsten Marie, 22 år, ugift.
- 5, en do. Ane, 20 år, ugift.
- 6, en do. Maren 17 år, ugift.

Gårdmand Jørgen Larsen af Ølholm var mødt, og som tilsynsværge for de umyndige børn var mødt deres morbror huusmand Jens Andersen af Låge mark. Sønnen Andreas Emanuel mødte og fremlagde en under 22. decbr. f. a. oprettet og under 31te f. m. thinglæst kjøbecontract, hvorved hans far *Mads*

Vistesen har solgt ham hans gård i Honum af hartkorn 3 tdr. 5 skpr. $\frac{1}{4}$ alb. skovsk. 1 skp. 1 $\frac{11}{16}$ alb. med besætning af kreaturer, gårds- og avlsredskaber, inventarium og alt indboe for 2100 Rbd. med forpligtigelse at svare aftægt. Denne kjøbecontract blev modtaget til indlemmelse sålydende: Jørgen Larsen var overværende tillige som curator for sønnen Andreas Emanuel. De mødte vedkommende vare enige i, at den i kjøbecontracten anførte kjøbesum bliver at ansee som boets masse. Enkemanden fordrer ingen deel deri, og sønnen fordrer ikke videre end det han efter kjøbecontracten har fået liqvideret, altså ingen arv. Det blev vedtaget, at der af de børnene tillagte penge bliver at svare renter fra decbr. termin sidst. Disse renter udredes af enkemanden sålænge han er [i] besiddelse af gården og driver den for egen regning, men siden af sønnen. Videre blev vedtaget, at det skal ståe døttrene frit at vælge mellem varer samt bryllupskosten, og de derfor anførte penge, og kunne da altså fordre hvilken af delene de ville. De vedkommende havde forøvrigt intet mod kjøbecontracten at erindre. De mødte forklarede, at den afdødes gangklæder næppe kunne tilstrække til hendes begravelses bekostning, og de vidste ikke noget at angive til indtægt for boet end den omhandlede kjøbesum. Sønnen vilde uden afdrag i denne betale skifte omkostninger og afgifter. Den ommeldte kjøbesum udgjør - 2100 Rbd. Derfra går:

1. Pantegjæld til consistorialråd Bechmanns arvinger.....	600 Rbd.	
2. Do. til Ole Christensen Svane.....	125 "	
3. Do. sønnen Andreas Emanuel dels som løn og dels for udbetalt gæld liqviderede.....	175 "	
		<hr/>
Gæld ialt.....	900 Rbd.	
Også	1200 "	
som i overensstemmelse med kjøbecontracten og det forøvrigt vedtagne uddeles således:		
1. Gårdmand Jørgen Larsen i Ølholm, som gift med datteren Charlotte Noline arver.....	150 "	
2. Datteren <i>Zidse Marie</i>	150 Rbd.	
og vare: en koe eller.....	20 "	
en dragkiste eller.....	12 " 3 Sk.	
en sengs klæder: 3 dyner, 3 pu- der og 2 par lagner eller og.....	50 "	
fri bryllupskost eller og.....	30 "	
		<hr/>
	262 " 3 Sk.	
3. Datteren Kirsten Marie ligeledes	262 " 3 "	
4. Datteren Ane ligeledes.....	262 " 3 "	
5. Datteren Maren ligeledes.....	262 " 3 "	
		<hr/>
	1200 Rbd.	

Af capitalerne svares renter fra decbr. termin sidste, hvilke renter i overensstemmelse med det ovenfor vedtagne udredes af enkemanden, så længe han er i besiddelse af gården, men siden af sønnen. Det står døttrene frit at fordre de anførte vare[r] og bryllupskost eller de penge, hvortil de var ansatte, men af varerne eller deres værdi bliver ingen renter at svare. Jørgen Larsens capital bliver at udbetale ham af sønnen Andreas Emanuel i juni termin dette år tilligemed $\frac{1}{4}$ års rente deraf. Jørgen Larsen erklærede, at han tager sønnen god for betalingen. For de da umyndige børn i penge og varer tillagte summer til beløb 1050 Rbd. sedler blev [med] samtlige vedkommendes samtykke givet udlæg i vare, boegården med bygning og ejendomme af hartkorn ager og eng 3 tdr. 5 skpr. $\frac{3}{4}$ alb. samt skovskyld 1 skp. 1 $\frac{11}{16}$ alb. så og besætning, ind- og udboe, med prioritet næstefter bankfæstelsen på 600 Rbd. sølv samt 125 Rbd. sedler. Forsåvidt døttrene blive gifte førend 11te decbr. 1843 blev vedtaget, at deres arvecapitaler og forinden den tid skal

kunne opsiges såsnart giftermål er skeet. - Udlægget bliver at thinglæse på enkemandens bekostning. Følgende skifte omkostninger og afgifter bleve beregnede:

1. Sallarium.....	21 Rbd.	0 Mrk.	0 Sk.
2. Skifteactens beskrivelse 2 ark....	1 "		4 "
3. Sammes bekræftelse.....		5 "	
4. Afgift til justitsfondet.....	4 "	3 "	7 1/5 "
5. 1/3 p.C. til kongens kasse.....	7 "		
6. og 20 p.C. deraf til do.	1 "	2 "	6 2/5 "
7. Stemplet papir til skiftebrevet, 1 ^{ste} kc. N ^o 13.....	8 "		
8. Vidner.....	1 "		
9. 1/2 p.C. afgift af arvebeløbet.....	6 "		

Tilsammen.....

50 Rbd. 5 Mrk. 1 3/5 Sk.

Disse omkostninger udbetaler søn[nen] Andreas Emanuel inden 1ste maj førstkomende. Da nu ingen havde videre at erindre under dette skifte så blev det sluttet og det passerede som samtykket af alle vedkommende, bekræftet med underskrift. -

Berenth	<i>Mads Vistesén</i>	Andreas Emanuel Madsen
	m.f.p.	
	Jørgen Larsen	Jens Andersen
		m.f.p.

Vidner: Larsen/Fløjstrup

Samme skifteprotokol: 1840, den 9. juli anmeldte Andreas Emanuel Madsen af Honum, at hans far *Mads Vistesén* sammesteds var død i går. Anmelderen foreviste en kjøbecontract af 22. decbr. 1839 thinglæst 31. jan. 1840, hvorefter han har kjøbt hans nu afdøde far hans gård i Honum med besætning, gården, avlen udboe og indboe, og skylden som ikke vedrører at kjøbesummen, med hvad der blive at erlægge til panthavere i gården og til hans søskende overensstemmende med lovkravene og skiftet efter hans forhen afdøde mor Karen Andersdatter sluttet d. 24. febr. 1840. Anmelderen forklarede derfor, at hans afdøde far forøvrigt ikke efterlader sig mere end hans begravelse vil koste.

Berenth
Andreas Emanuel Madsen

Den 26de maj 1841 var der skifte efter *Mads Vistesén*. Da det i hovedtrækkene svarer til det, der var kort forinden efter hans kone, skal kun afslutningen medtages her.

Hans 3 yngste søstres arve forventer han at kunne beholde, imod at han derfor giver panteobligationer med sikkerhed i gården.

Efter nogen ventilation mellem de vedkommende blev de således forenede, at sønnen Andreas Emanuel Madsen betaler enhver især af hans søstre et tillæg til deres arv af 50 Rbd. sedler. Sønnen udbetalte strax til hans svoger *Anders Madsen* de hans kone tillagte 50 Rbd. De hans svoger Jørgen Larsen tillagte 50 Rbd. lovede han at udbetale ham inden 8 dage, hvormed han var tilfreds. Det de 3 yngste søstres givne tillæg til deres arve, 50 Rbd. til hver, var værgen enig i, forbliver stående hos sønnen samlet med den øvrige, imod derfor udstående panteobligationer med sikkerhed i gården. Sønnen svarer renter af tillægget fra anstundende juni termin af.

Samtlige mødte vedkommende erklærede dermed, at de intet have imod at sønnen meddeles skjøde på den afdødes gård m. v. overensstemmende med

den oprettede købecontract, når hele købesummen er berigtiget, og han vil således da blive meddelt skjøde af skifteretten, dog på hans egen bekostning.

Denne skiftesamling blev dernæst hævet.

Berenth Andreas Emanuel Madsen Jørgen Larsen

Anders Madsen Jens Vistesen
m.f.p.

Vidner: Larsen/Fløjstrup.

Se, det var vel nok et skifte efter hyrdens søn, der blev gårdmand!

Svigersønnen *Anders Madsen* og *Sidsel Marie Madsdatter* er der fortalt om, som lige nævnt ovenfor, og deres datter, min oldemor *Karen Andersens* og min oldefar *Anders Pedersens* historie blev fortalt i afsnit XVII, 6. led under slægten Døes.

Vi husker, at de den 7. december 1873 fik datteren *Anne Kathrine Marie Pedersen*. Hun fulgte dem rundt på deres mange flytterier til de endelig slog sig ned i Sjelle i 1890.

Vi husker også fra Marcus' slægt (afsnit XVI, 3. led), at *Jens Christian Pedersen* var blevet snedkersvend og havde overstået sin soldatertjeneste i 1891.

Vi skal nu se, hvordan det videre gik dem.

Min mors forældre

Jens Christian Pedersen og Anne Kathrine Marie Pedersen

(aner nr. 6 & 7)

Morfar kom fra Marcus' slægts 4. led og Winthers slægts 6. led (tavle 15 og 16 side 213 og 231), medens mormor kom fra slægten Døes' 6. led (tavle 17 side 247), slægten Bødkers 5 led (tavle 18 side 263) og Vistes slægts 3. led (tavle 20 side 277).

Kort tid efter endt soldatertjeneste må min morfar, *Jens Christian Pedersen* være flyttet til Aarhus som snedkersvend, og *Anne Kathrine Marie Pedersen*, min mormor har ikke hele tiden opholdt sig hjemme i Sjelle. Hvordan det nu end faldt sig, så traf den 25-årige *Jens Christian* og den 18-årige *Anne Kathrine* hinanden i 1892 og hun blev gravid.

Den 19. november 1892 bestilte de lysning hos præsten i Sjelle, og den blev foretaget 20. og 27. november samt den 4. december 1892. Forlovere var *Anne Kathrines* far *Anders Pedersen* og forpagter Theodor Nielsen Sjelle Præstegård. Den 10. december 1892 blev de viet i Sjelle Kirke; tre dage efter *Anne Kathrines* 19 års fødselsdag.

Deres ældste søn Peter Martinus Pedersen - morbror Peter - blev født den 4. marts 1893 hos husmand *Anders Pedersen* Sjelle mark. Ved morfars navn står der "af Aarhus", så de har muligvis endnu ikke haft fælles bosted.

I 1895 møder vi familien i Samsøgade 19 i Aarhus, hvor Gerda Kathrine Pedersen fødtes den 15. marts. Hun fik tuberkulose som barn og var på sanatorium én eller flere gange. Hun døde på Hornslet Sygehus den 26. juli 1909 14 år gammel. Den næste pige, der fødtes i min familie efter den tid, var min ældste søster, som fik navnet Gerda Else i 1924.

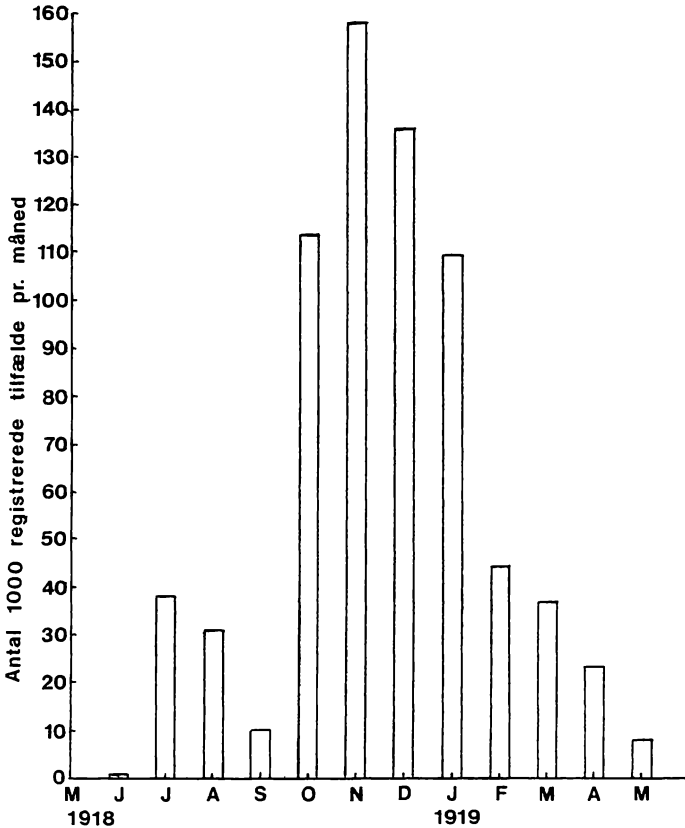
To år senere fødtes samme sted den 5. maj 1897 Alfred Albert Pedersen. Derefter gik der ca. 1½ år inden Karen Andrea Pedersen fødtes samme sted den 19. oktober 1899.

Så må familien på et tidspunkt være flyttet, for min mor *Anna Gudrun Pedersen* blev født i Falstersgade 6 den 14. august 1901. Derefter gik der godt tre år inden Anders Christian Pedersen fødtes den 2. oktober 1904, og her ser det ud til, at familien er flyttet til Sjællandsgade 55 mellem fødslen og dåben. Anders døde allerede den 16. juni 1908 på Hornslet Sygehus. Også her ser det ud til, at årsagen har været tuberkulose.

Igen er familien flyttet, for da Sven Ingvar Pedersen fødtes den 28. februar 1907, boede den på Ny Munkegade 3. På den tid havde morfar i længere tid været i færd med at bygge hus på matrikel nr. 29 C i Karlby i Krogsbæk Sogn. Her er det med navns nævnelse noteret at familien flyttede ind i 1907, og det ses, at morbror Peter først flyttede dertil i 1908. Desuden manglede Anders, der nok allerede på den tid var kommet på sygehuset. Jeg har et billede af ham i sygesengen.

Mine bedsteforældres yngste barn, Rigmor Margrethe Pedersen fødtes i Karlby den 7. december 1909 - på mormors 36 års fødselsdag.

Morfar og mormor var aldrig økonomisk velfunderede, men sandsynligheden taler for, at de havde det bedre i Karlby, end de havde det i Arhus. Ved folketællingen 1. februar 1916 var ansættelsen i skat med og fortæller sin historie. Da var snedkermester *Jens Christian Pedersen* sat til en indkomst på 1125 kr. og ingen formue. Deraf skulle han betale 3,00 kr. i statsskat og 5,85

Figur 18. Søjlediagram med antallet af tilfælde pr. måned af den forfærdelige influenzaepidemi i 1918, kaldet "Den spanske syge". Morfar døde den 5. november 1918, da epidemien var på sit højeste. (Efter tabel af Kai Schou, 1960; se fodnote 166 s. 296)

kr. i kommuneskat. *Anne Kathrine Marie Pedersen* står anført som syerske men er ikke sat til nogen indkomst. Alligevel har hun ganske givet bidraget til hjemmets økonomi. Det kan yderligere ses, at Alfred endnu ikke var blevet snedkersvend, og mor, der var ca. 14½ år, tjente hos Anders Kjeldsen Rasmussen i Karlby.

Mine bedsteforældre havde sølvbryllup den 10. december 1917. Da syntes alt lyst og godt, som det fremgår af den sang, hvorfra jeg ved indledningen til min mors slægt citerede 5. vers. Det eneste skår antydes i 4. vers, som indledes sådan: "Børn I har, et halvt dusin,/ De er Hjemmets ære,/ Baade dem, som her vi se,/ Og ham, der fjernt må være;/". Alfred var nemlig rejst ud som skibstømrer, da han var blevet svend.

Men verden kan hurtigt forandres. I sommeren og især i efteråret 1918 hærgede en voldsom influenza-epidemi med mange dødsfald - den såkaldte "Spanske syge" - Europa. I historikergruppens danmarkshistorie nævnes, at influenzaen "krævede tusinder af dødsopfre, især blandt yngre. Hele familier lå syge og hjælpeløse, uden pleje og pasning. Lægerne kunne ikke overkomme arbejdet. Der blev indrettet midlertidige hospitaler. Skolerne lukkede, alt forlystelseliv lå stille. En uhyggelig dødsstemning hvilede over landet"¹⁶⁵.

I sin bog "Ukuelige menneske" har Kai Schou¹⁶⁶ anført en tabel over antallet af tilfælde pr. måned her i landet. Den har jeg omsat til søjlediagram i figur 18, og det fremgår heraf, at epidemien toppede i november måned.

Morfar fik sygdommen og blev indlagt på Aarhus Kommunehospital, hvor han døde den 5. november 1918 og blev begravet på Nordre Kirkegård den 10. november.

Figur 19. Min mors forældre *Anne Kathrine Marie Pedersen* (1873-1931) og *Jens Christian Pedersen* (1867-1918). Udsnit af et familie billede fra 1916.

Mormor sled for at blive ved huset, men det var svært, og det blev ikke bedre, da min mor i 1922 kom hjem, fordi hun var gravid med mig. Mine forældre blev gift på 4-årsdagen for morfars død, og jeg blev født i huset i Karlby den 15. december 1922. Det er tvivlsomt, om det har hjulpet på økonomien, selv om far havde arbejde. Jeg talte med min moster Rigmor på Galten Plejehjem i 1991 om familiens situation. Hun fortalte, at de var så utrolig fattige, at huset i Karlby måtte sælges i 1923, da hun var 13 år.

Alt tyder på, at mormor, Sven og Rigmor samt mine forældre og jeg på

¹⁶⁵Johan Hvidtfeldt. Ib Koch-Olsen & Axel Stensberg (historikergruppen): *Danmarks Historie* bd. 2 s. 297. Det danske Forlag, 1951.

¹⁶⁶Kai Schou: *Ukuelige menneske. En række store katastrofer i menneskehedens historie.* Forlaget Historia, Kbh. 1960.

den tid er flyttet til Rosenholm Møllegård. Om denne gård har S. Slot Carlsen fra Rosenholm Egnsarkiv forklaret mig, at den i ældre tid var en slags opsamlingssted. Da kunne der bo op til 19 familier i den - faktisk som sild i en tønne. De har åbenbart fået mad og husly for det arbejde, de udførte. I dag er de to fløje af den oprindeligt firelængede gård revet ned og gården restaureret, så det nu er et ganske fashionabelt sted (se figur 14 s. 175).

Mine forældre flyttede den 30. maj 1925 til Termestrup. De fortalte altid, at det var Bendstrup, men da de to byer på det nærmeste er bygget sammen, kan det nok være hip som hap. Jeg ved ikke om mormor var med. Jeg husker bare, at hun altid boede hos os, så længe hun levede.

Mormor *Anne Kathrine Marie Pedersen* døde i Floes af et apoplektisk anfald - i vore dage siger vi hjerneblødning - den 28. oktober 1931. Jeg husker tydeligt, at hun lå på sofaen og stirrede lige ud i luften, og at far kom hjem i glinsende vådt olietøj og sydvest. Man havde fået fat i ham på den mudderpram, hvor han arbejdede ved uddybningen af Randers Fjord.

Det, jeg har skrevet om morfars sygdom og begravelse, havde jeg ikke megen viden om, da jeg begyndte mine undersøgelser. Jeg vidste blot, at mormor eller Bedste, som vi kaldte hende, skulle begraves langt borte, og at vi derfor ikke måtte komme med. Jeg henvendte mig derfor til sognepræsten i Karlby, men han kunne blot fortælle, at hun blev begravet fra St. Lukas Kirke i Aarhus den 3. november 1931, og yderligere kunne han fortælle, at *Jens Christian* ikke var begravet på Karlby kirkegård. Det var derimod to af hans børn.

Da jeg undersøgte de her ting, var det egentlig morfars begravelse, der var tale om, fordi jeg forventede, at mormor ville være begravet samme sted. Efter henvendelse til kordegnen ved St. Lukas fik jeg et smukt brev, der viste, at kirken først var blevet indviet i 1923 under overværelse af Christian X, og kordegnen fortalte, at grundstenen var taget fra St. Pauls Kirke, hvorfor jeg nok skulle henvende mig der for at få klaring på min morfars begravelse i 1918. Det gjorde jeg og fik forslag om at henvende mig til St. Johannes Kirke, som ikke ligger langt fra Nordre Kirkegård. Derfra fik jeg en fortrykt og udfyldt blanket med resultatet.

Ved gennemgangen af mine breve har jeg fundet, hvad der kan være forklaringen på, at mormor blev begravet fra St. Lukas Kirke. I 1984 sendte morbror Peters barnebarn Peder Pedersen i Holbæk - fætter Prebens søn - mig en udskrift af et båndet interview, han havde haft med sin far. Det fremgår heraf, at morbror Peter og tante Kirstine har boet i Fåborggade i Aarhus fra 1917, og at i hvert fald de to første børn, Preben og Henning blev døbt i St. Pauls Kirke. I 1923 eller 1924 flyttede familien til Alborg, så de har i hvert fald forinden set St. Lukas Kirke under opførelse. Måske har morbror Peter og tante Kirstine endog kendt præsten.

Mine bedsteforældres børns tilværelse blev meget forskellig. Den skal kort skitseres her.

Morbror Peter, P. M. Pedersen, som han skrev sig, var uddannet snedker og tømrer som sin far, og de arbejdede sammen til morfars død i 1918. Han var gift med Mette Kirstine Kopp Bjerregaard fra Spørring ved Aarhus. De fik børnene Preben, Henning, Birger, Flemming, René og Kirsten, angivet efter alder. Flemming blev født i Alborg og Kirsten i Odense. De øvrige i Aarhus, hvilket fortæller noget om familiens flytten omkring i de første år.

I Aarhus var han med til at bygge Oliemøllen, i Alborg var han værkfører for et kombineret savværk og maskinsnedkeri og i Odense begyndte han som værkfører for Odense Savmølle, men fra omkring 1930 begyndte han egen virksomhed, som hed "P. M. Pedersens Maskinsnedkeri" på Overgade 61. Samtidig virkede han også som arkitekt, og senere blev det mest det, han levede af.

Fra den tid husker jeg, at han havde bil, og at han hentede os alle-

sammen til Odense for at holde jul dér. Det var før Lillebæltsbroen - den gamle forstår sig - og vi sejlede fra Strib til Middelfart. Det kraftige snevejr på turen tilbage igen står stærkt i min erindring.

Tante Kirstine blev dræbt ved en trafikulykke ved Tebstrup, nær Ejer Bavnehøj, den 22. december 1949. Ved begravelsen var det mig, der kørte far og mor til Odense. Morbror Peter døde den 5. februar 1960.

Morbror Alfred, Alfred Albert Pedersen var, som vi så født den 5. maj 1897 i Samsøgade 19 i Aarhus. Han blev konfirmeret i Hvilsager Kirke den 7. april 1911 og har derfor antagelig været ude at tjene i landbruget. Ved folketællingen 1916 var han hjemme og i uddannelse som tømrer ligesom sin bror Peter. Ret snart efter at han samme år fik svendebrev, rejste han ud som skibstømrer, hvor han kom i den amerikanske flåde og var i 1. verdenskrigs sidste år med til at sejle amerikanske tropper til Europa. Men han må jo nok også have fået at vide, at hans farbror Jens Peter Pedersen med familie var rejst til U.S.A. i 1892.

Det kan udmærket have været hans egen idé at rejse ud, men han kan også have fået den ved at høre sin mormor fortælle om sin bror, der jo rejste til Brasilien, som vi så det ovenfor. Måske har han også set billedet på væggen hos sin mormor i Sjelle, der levede til 1925.

Figur 20. Alfred Albert Pedersens tegning af det hæderstegn, han fik den 15. juni 1921 for sin indsats i den amerikanske flåde under første verdenskrig.

Min bror og svigerinde, Kaj og Ruth der overtog huset i Floes efter vore forældre, sad en dag så sent som her i efteråret 1997 og gennemså gamle gemmer. Her iblandt var der to breve fra Alfred; det ene dateret 4. februar 1921 og det andet 19. juni 1921. Begge breve var afsendt fra Fort Slocum i New York (100 år efter Alfreds fødsel og 76 år, efter brevene blev skrevet). I det første indleder han med at spørge til sin ældre bror Peter, der så sjældent skriver; dernæst fortæller han, at han siden forrige brev i en gruppe på 310 mand havde været sendt "til Filippinerne, som er amerikansk Lydland". Turen "fra her og tilbage til her" tog omtrent 3 måneder, skriver han. Det andet brev er ganske kort, og må vel antages at være sendt for at glæde sin mor og i glæde over, at han den 15. juni 1921 havde modtaget Malteserkorset. "Det er ellers kuns given til dem, der var i Skyttegravene eller ovre i Frankrig i Hæren, men vi var 4 Mand, som fik dette Kors for Kækhed".

I brevet er der en delvis farvelagt tegning af korset, der var af oxyderet bronze (figur 20). I ringen står der "VETERANS OF FOREIGN WARS" (Veteraner fra krige i fremmede lande), og båndet er skiftevis blå, hvidt og rødt med en gylden stribe i midten. Brevet slutter med: "... jeg kommer ud af hæren i august, så der er jo ikke lang tid til". Underskrevet Alfred Pedersen, Mechanic 2nd Co. Fort Slocum N. Y., U. S. A.

Han havde således været indrullet i den amerikanske flåde i fire år.

Derefter var der langt mellem brevene, og efterhånden blev han væk for familien. Der blev sat en eftersøgning i gang, og efter lang tids søgen fandt Frelsens Hær ham i Alaska, hvor han havde forsøgt sig som guldgraver, åbenbart uden synderligt held. Efter den genskabte kontakt hørte man nok fra ham nogle gange. Det sidste brev, jeg husker, var fra omkring ved mormors begravelse. Derefter hed det sig, at han var forsvundet. Vel sagtens er der sket det, at han, efter at have fået besked om sin mors død, har følt sine søskende meget fjerne. Efterhånden var det 15 år siden, han så dem, og skrevet ret meget sammen har de vel næppe. Ak, ja! Var det ham, der blev væk for familien, eller familien der blev væk for ham?

Moster Karen, Karen Andrea Pedersen, blev gift med gårdejer Jens Adam Mikkelsen i Bendstrup. Af folketællingen i 1916 kan jeg se, at han var lige gammel med Karen, og at forældrene Jakob A. S. Mikkelsen og Karen Eline Mikkelsen da havde en årsindkomst på 2300 kr. samt en formue på 14.600 kr., hvilket efter den tids målestok ikke var så lidt. De fik børnene Børge, der var et par år ældre end jeg og Tage, der var på min alder. Ikke lang tid efter Tages fødsel blev moster Karen syg og havde efterhånden vanskeligt ved at klare hus og hjem. Jens Mikkelsen mente, hun var sindssyg og ville skilles. På den tid kaldtes sygdommen australsk sovesyge eller rystesyge. I dag kaldes den Parkinsons syndrom. Det blev der en lang og besværlig sag ud af, som især morbror Peter tog sig meget af. Efter at lægerne havde erklæret, at Karen ikke var sindssyg, var et af de største problemer Børge og Tage, som Mikkelsen nægtede tilladelse til at besøge deres mor. Resultatet blev, at de måtte besøge hende hver anden lørdag-søndag, og da bedstemor og Karen jo boede hos os, husker jeg disse besøg ganske nøje. Da var der fart over feltet. Børge var lige så robust som Tage var blød og især hjælpsom over for sin mor. Efter mormors død kom moster Karen på Ommestrup Plejehjem ved Mørke, hvor hun var til sin død i 1955. Hun blev begravet på Bregnet kirkegård i det sogn, hvori Rønde ligger.

Børge havde et husmandssted i nærheden af Syv Veje, og Tage blev brugsuddeler i Rønde. Ved Karens død så det således ganske godt ud for hendes børn, men ikke længe efter fik Tage samme sygdom, som hun havde haft, og måtte forlade jobbet. Efterhånden blev han blind og sad til sidst i kørestol. Børge blev skilt og kom fra husmandsstedet.

Morbror Sven, Sven Ingv. Pedersen skrev han sig, kom tidligt ud at tjene ved landbruget, hvor han fik sin ryg ødelagt ved at forløfte sig, så han resten af livet var pukkelrygget. Han kom så på Gedved seminarium for at blive skolelærer, men hans ryg kunne slet ikke tåle det stillesiddende arbejde. Sven vendte derfor tilbage til landbruget og var i nogle år fodermester forskellige steder på Karlbyegnen.

Omkring 1936-37 tog han uddannelse som kontrolassistent og fik derefter ansættelse i en kontrolforening i området ved Agerskov og Bovlund i Sønderjylland. I efteråret 1938 udbrød der mund- og klovsyge i området, hvilket medførte afspærring af de ramte gårde og forbud mod kontrolassistentens virksomhed. Næsten samtidig fik gårdejer Magnus Brink Pedersen på Vandinggård mellem Bovlund og Branderup børnelammelse og døde. Yderligere var Magnus' kone Karen højgravid. Det var den totale katastrofe. På den baggrund besluttede veterinærmyndighederne, at kontrolassistenten, som jo altså var Sven, måtte flytte ind i det afspærrede område og hjælpe enken Karen Pedersen med gården.

Fra 1. november 1938 havde jeg fæstet mig på gården som karl for et år og kom altså ind midt i det. Mund- og klovsygen var ved at være ovre, men nogle af køerne havde stadig besvær med at tygge roerne (sygdommen giver dem smertende blegner i munden) og de skiftede klove. De nye bløde klove kunne de næste ikke stå på - end mindre rejse sig. Det var en ynk,

der gjorde et dybt indtryk på mig, og det var en mærkelig glæde at se, hvordan situationen bedredes.

Noget helt andet var, at jeg først efter en otte dages tid blev klar over, at der var et lille barn inde bag ved, som hed Magnus.

Ad to omgange kom jeg til at tjene på Vandinggård ialt i 2 år og 7 måneder. Der oplevede jeg næsten fire år efter min første ankomst, at Sven og Karen i 1941 blev gift og fik døtrene Ella og Inga.

Nogen tid før deres sølvbryllup i 1967 havde de solgt gården og boede i en villa i Branderup. Få år senere døde Karen, medens Sven blev over 80 år og døde i 1988. Han boede i sine sidste år i Kolding.

Uden overdivelse er disse to mennesker blandt dem, der har betydet mest for min udvikling i de unge år, men det ligger uden for denne historie.

Moster Rigmor, der kun var 13 år ældre end jeg, virkede nærmest som en storesøster, da vi var små. Hun tjente i mange år og blev, så vidt jeg husker, ret sent gift med Alfred Rasmussen. De havde et husmandssted i Skørring ved Galten, hvor de begge sled hårdt og vel nærmest sled sig op. På deres ældre dage boede de i en villa i Skørring. Jeg ved ikke, hvornår Alfred døde, men moster Rigmor var nok alene i mindst 10 år; først i villa'en og derefter de sidste på Galten Plejehjem, hvor vi besøgte hende i 1991. Hun døde dér den 30. januar 1992.

Tredje del

Mine forældre

Sophus Skou og Anna Gudrun Skou f. Pedersen

(aner nr. 2 & 3)

Næsten alt, hvad jeg hidtil har fortalt, står nedskrevet og kan dermed dokumenteres ved at gå til kilderne. Hovedparten af det, jeg nu vil fortælle, er ikke nedskrevet. Det hviler på oplevelsen og erindringen, hvorfor det har en helt anden natur. Det er ikke mine erindringer, der er tale om som sådan; allerhøjest et meget kortfattet resumé.

Som nævnt blev min far født den 14. april 1900 og døbt *Sophus Skou Sørensen*, men i henhold til lov nr. 89 af 22. april 1904 kunne man efter ansøgning få tilladelse til et andet navn, hvis det var gængs på egnen eller kendt i familien. For farfars vedkommende har begge kriterier været opfyldt, og i 1905 blev det tilføjet i kirkebogen, at farfar og alle de da levende børn herefter hed *Skou* ligesom farmor, og far således *Sophus Skou*. Vi husker, at vi efterlod ham ved folketællingen i 1911, da han var tjenestedreng på en gård i Termestrup i Hvilsager Sogn, og vi fandt også hans konfirmation dér.

Efter den tid er det en gåde, hvor han blev af. Ved folketællingen i 1916 fandt jeg ham ikke i noget sogn på Djursland. Senere har jeg bedt Rosenholm kommune være mig behjælpelig med at finde ham, som den jo skal være det efter nugældende lov, men den kunne ikke klare meget mere, end jeg selv havde fundet. Endelig søgte jeg ham i lægdsrullen fra 1917 mange steder uden at finde ham, så han må være rejst temmelig langt bort - måske til Aarhus. Soldat har han været, for mine søskende mener bestemt, at de har set et billede af far i uniform sammen med andre soldater. Jeg har også undersøgt, om hans ældste bror Søren Skou har taget sig af ham, og det gjorde han på sin vis, som vi så det ovenfor. Videre har jeg noteret, at min bror Kaj har fortalt mig noget om far, som jeg aldrig har vidst. Far skal en tid have boet i Aarhus, hvornår vides ikke. Kaj er også helt sikker på, at han på et senere tidspunkt en tid arbejdede ved Statstelegrafens på Samsø, og endelig skulle han også have arbejdet ved Ommestrup Teglværk.

Derefter er far åbenbart søgt tilbage til landbruget. Kaj er nemlig overbevist om, at far og mor fandt hinanden på Mols, da far tjente på Kvelstrup og mor i Blåkjær. På et tidspunkt har han nemlig kørt dem en tur rundt dernede, for at de kunne se de steder, hvor de i sin tid fandt hinanden.

Jeg har nævnt, at mor blev født i Falstersgade 6 i Aarhus den 14. august 1901. Hun kom først ud at tjene efter sin konfirmation, som vi skal se lidt nærmere på. Hun blev nemlig ikke konfirmeret i Karlby, som man ellers skulle tro.

Fra mine drengear husker jeg, at mor sang meget, og ofte var det Vilhelm Gregersens sange; især husker jeg hun sang "Sorte stær på grene" og "Der er noget i luften". På et tidspunkt har hun fortalt, at det var Vilhelm Gregersen, der konfirmerede hende. Undervejs her kunne jeg ikke rigtig få det til at hænge sammen, for digteren og komponisten Vilhelm Gregersen var præst i Hornslet. Jeg henvendte mig derfor til præsten for Mygind-Skørring-Krogsbæk pastorat Peter Knudsen, som fortalte, at det var en såre enkel sag, idet pastoratets konfirmandstue lå i Mygind, og da der fra Karlby var væsentligt kortere til Hornslet end til Mygind, havde man en aftale om, at konfirmanderne fra Karlby gerne måtte gå til forberedelse i Hornslet. Min erindring var korrekt. Mor blev konfirmeret af Vilhelm Gregersen i Hornslet Kirke den 3. oktober 1915. På sin vis var Vilhelm Gregersen endnu tættere på min fars familie, idet han var præst i Hornslet fra 1898 til 1918. Han har således døbt

min far og forrettet begravelsen af hans forældre.

Som ung pige tjente mor forskellige steder på egnen. Blandt de billeder jeg har af hende er der ét, hvor hun er med i et hold gymnaster i den tids dragter med hvid bluse og sort plisseret nederdel. Det bedste er et atelier billede fra den gang, hun var stuepige på en herregård - antagelig på Skaføgård i Hvilsager Sogn.

Så blev far og mor som nævnt gift i Karlby på 4-årsdagen for morfars død den 5. november 1922, og jeg blev født dér den 15. december 1922. De blev ikke længe i Karlby. Næste år hedder det sig, at de flyttede til Rosenholm; ikke til godset men til Møllegården, som jeg har nævnt. Her fødtes min søster Gerda "fem fjerdingår" efter mig, og det hed sig altid siden, at Gerda var født på Rosenholm. Jeg forstod ikke et pluk, når de voksne talte om de "fem fjerdingår" mellem Gerda og mig, men jeg var fuldstændig overbevist om, at det var noget alvorligt.

Jeg spurgte engang far, hvad han lavede, medens de boede dér (på Rosenholm), og han svarede, at han var altmuligmand på godset. Det er ikke en titel eller et fag, man kan få papir på, men som vi skal se nedenfor, var det netop dét, han var i dette ords bedste betydning gennem alle de erfaringer, han erhvervede sig.

I 1925 flyttede familien så til Termestrup (Bendstrup). Medens de boede der, arbejdede far blandt andet for kommunen med at slå skærver til vejene. Herunder kom han ud for en forfærdelig hændelse, der påvirkede resten af hans tilværelse, idet en splint læderede det ene øje, så det måtte fjernes. I første omgang ville man ikke give ham nogen erstatning, men da hans arbejdskammerater holdt på, at *Sophus* havde haft briller på, da det skete, fik han en erstatning i forhold til et beregnet handicap.

Jeg forstår, at det var den erstatning, der gjorde mine forældre i stand til at købe det husmandssted på ca. 13 tdr. land sandjord i Langkastrup, hvortil vi flyttede engang i løbet af 1927. Det er fra den tid, jeg har mine første kontante erindringer om verden omkring mig. Det vil føre alt for vidt at komme ind på dem her. Blot skal jeg nævne, at jeg på selve flyttedagen var ude at køre i vogn med far. Der var noget, han havde glemt i Bendstrup - blandt andet leen, som var stukket ind i stråtaget for at ikke nogen skulle komme til skade med den. Så spændte far for første gang "Den røde" for fjedervognen, og jeg fik lov at køre med.

I Langkastrup fik jeg to søskende mere. Det var Kaj og Alva.

Det var åbenbart vanskeligt at klare sig på stedet, og derfor havde far andre jobs ved siden af. Blandt andet kørte han mælk til mejeriet Birkehøj henne ved Drastrup, og passede den vindmølle, der pumpede vand til byens vandværk. Det var en firevinget mølle, hver vinge med en række tværklapper, der kunne stilles op mod vinden, og beholderen en betoncylinder dækket med jord, så det nærmest lignede en bronzealderhøj. Der må have været vandværk i Langkastrup længe, for jeg kan huske, at far var med til at grave gamle rustne vandrør op og lægge nye ned, men det var først efter, jeg begyndte at gå i skole.

Så kom krisen i 1929 og gjorde det endnu vanskeligere for far allerede samme år. Jeg kan huske, den sorg det var, da de måtte sælge "Den røde", og far måtte låne en hest for at kunne køre mælk. I 1930 måtte de give op.

Ejendommen i Langkastrup brændte iøvrigt et års tid efter vi flyttede. I vore dage er der en stor grusgrav på stedet.

Jeg har ladet mig fortælle, at far først var i forhandlinger om et sted i Ramten. Det opgav han imidlertid, fordi der var "noget uldent" ved handlen, som han ikke kunne få klarhed på. I stedet lejede mine forældre sig ind i "Villa'en" ved Floes Holdeplads. Det lyder flot, men det var ganske rigtigt en villa - en ret stor rødstensvilla, som mange i tidens løb har antaget for holdepladsens "stationsbygning", men denne var kun et lille vedhæng på Vil-

la'en. Også før konsejlspræsident Jacob Estrup sørgede for, at jernbanen gik dér forbi, lå Villa'en der. Estrup ejede nemlig Floes Teglværk, der lå bekvemt ned mod Landingspladsen ved Grund Fjord. Det var teglværkets direktør, der boede i Villa'en¹⁶⁷. I 1930 var alt det blevet historie, teglværket ruin på naboens mark og Villa'en lejedes ud. Til at begynde med havde vi hele stue-etagen. Mormor - Bedste - og moster Karen boede i den ene ende og vi i den anden. Efter Mormors død og moster Karen kom på plejehjem, flyttede familien Carstens ind i den ende. Ovenpå boede "putkræmmerens" familie i den ene ende. Han blev kaldt sådan, fordi han købte levende høns hos landmændene og solgte dem på markedet i Randers. I den anden ende boede familien Eriksen, der havde sønnen Erik, som jeg ikke måtte lege med, fordi han var en skidt knægt, der gjorde mange forbudte ting, fx husker jeg, at han gik i skoven og plyndrede fuglereder for at få æg til sin samling af fugleæg - men det var nu altså en flot samling, han havde! Engang fangede vi en ål i en grøft ved hjælp af en rive og puttede den levende i en papirpose, som jeg tog med hjem til mor. Hun gav et mægtigt skrig, da jeg åbnede posen, for dernede lå en hugorm. Men Erik Eriksen havde nu mange andre kvaliteter. Han gik på realskole i Allingåbro, hvorfor han blev betragtet som finere end os andre. Han havde for mig at se en utrolig fingersnilde. Således satte han de flotteste drager op, men ikke nok med det, han foldede fint papir og satte det på en pind eller et strå, så det lignede en paraply. Derefter bandt han en lille blyklump i enden og fik paraplyen til at glide op ad dragesnoren indtil et punkt - måske en knude - så hoppede paraplyen af og dalede nok så nydeligt til jorden som en faldskærm. Jeg var dybt imponeret. Under denne leg fortalte han, at man kunne trække lyn ud af en dragesnor. Den troede jeg godt nok ikke på, for enhver vidste da, at lyn kom af tordenvejr. Den gang havde jeg ikke hørt om Benjamin Franklin. Det havde han nok henne på realskolen.

I øvrigt blev Erik Eriksen hovmester i DFDS og kom ulykkeligt af dage ved en skibskollision i Københavns havn. På hans gravsten på Virring kirkegård står der:

Hovmester

Erik W. M. Eriksen * 25.9 1918 † 4.10 1947

Ingen har større Kærlighed end den der sætter Livet til for Næsten

Han omkom under kampen for at redde andre ombordværende.

Lejerne skiftede ikke så sjældent. Efter at jeg på eget initiativ kom ud at tjene i november 1935, fulgte jeg ikke så meget med i udskiftningerne længere, og da jeg rejste til Sønderjylland i 1938, kom det endnu mere på afstand.

Medens vi boede i Villa'en fik jeg endnu tre søskende. Det var Gudrun, Lydia og til sidst Alfred, som først blev født den 9. marts 1939; altså efter at jeg var rejst til Sønderjylland, så jeg blev noget forbavset, da mor skrev, at jeg havde fået en lillebror.

I vore dage er Villa'en der stadig, men landingspladsen er helt borte. Ved vejen fra Floes Skovvej og derved lå husmandsstedet "Sommerlyst", hvor jeg tjente 1935/36. Nu har denne vej fået navnet Sommerlystvej.

Forbavset blev jeg også i 1940, da jeg fik et brev fra mor, der fortalte, at de havde købt Marie Henriks hus syd for Floes Skov. Jeg kendte både det lille hvide hus og den gamle krumbøjede Marie Henriks (enke efter Henrik Jensen), der ofte kom og skældte ud, når vi kortede skolevejen af ved

¹⁶⁷Ditlev Tamm: Konsejlspræsidenten Jacob Brønnum Scavenius Estrup 1825-1913. Gyldendal, 1996.

at løbe gennem hendes have. Nu var hun død, og sønnen havde solgt huset til mine forældre. Efterhånden forbedrede de huset ganske betydeligt, og de boede der i mere end 30 år til deres død i 1971.

Især de første år i "Villa'en" blev strenge. Far var nu regulær arbejdsmand, og den første del af 1930-erne var den værste arbejdsløshedsperiode i Danmarkshistorien. Far var hele tiden på jagt efter arbejde, og når han ikke havde det, måtte han hver dag cykle til Langkastrup til kontrol for at have ret til sin understøttelse.

Hvad laver din far? Han går til kontrol!

De var nogle stykker, der slog sig sammen og fiskede, når der ikke var arbejde. Det var mest ål. De fiskede dem med line, som de lagde ud sidst på dagen og halede ind tidlig på morgenen. Det gav lidt til husholdningen og under tiden så meget, at de ikke gik til kontrol.

Det var vidt forskelligt arbejde, far havde i den tid. Det meste vel hos landmændene, der trods krisen havde brug for hjælp, når der skulle bjerges hø fra engene; også fra den anden side af Grund Fjord, så det måtte sejles over. Jeg husker bedst kartoffelhøsten, der var meget vigtig for alle parter. Det var alle mand af huse, far og mor og alle vi børn uanset alder. Lønnen betaltes i kartofler. Så vidt jeg husker, var det gerne hver syvende kartoffelrække, der måtte stå, til de øvrige rækker var samlet op. Kartoflerne var afgørende for familiens eksistens. Her var mad frem til næste sommer, uanset om der var arbejde eller ej. Opsamling af kartofler var jo arbejde, men det gav ikke penge. Derfor var perioden særlig trang, men købmændene kendte situationen og var langmodige. Hvor ofte er jeg ikke gået til købmanden med kontrabogen med mors bestillinger og spurgt, om "det måtte skrives".

Under uddybningen af Randers Fjord i 1931 arbejdede far som nævnt på en af mudderprammene.

Undertiden blev han sendt i en af kommunens grusgrave for at harpe grus eller slå sten, og han var med, når vejene skulle udbedres med skærver og grus. Men grusgraven var det ringeste arbejde, som man satte folk til, når det var helt galt med andet, mener jeg at huske.

Engang under krigen kom jeg hjem og fandt alle i hele huset, både store og små, optaget af at flette sivsko. De blev solgt til en opkøber og til hvem, der ellers kom og ville købe. På den tid var det særlig vigtigt at være beskæftiget for ikke at komme til at arbejde for tyskerne.

Efter krigen arbejdede far i længere tid som murerarbejdsmand, og omkring midten af 1950-erne blev det til et sjak, der tog til København og arbejdede ved byggeriet. Det, far var med i, virkede i området ved Nærum. Jyderne var dårligt lidt af de lokale arbejdere og blev kaldt morakkere, fordi man fandt, at de lavede for meget. Det førte til, at sjakket gik i stykker. Trods det fortsatte far en tid endnu. Det var strengt. Hele ugen i skurvogn, så hjemme i Floes i weekenden og tilbage for at starte igen mandag morgen. Jeg forstår heller ikke, hvordan han turde have mor gående alene derhjemme, for siden i begyndelsen af 1940-erne havde hun lidt af dårligt hjerte.

I en senere periode var han nede i Sønderjylland, for at hjælpe morbror Sven med at bygge om på kostalden. En dag, han ville hjælpe Sven ved at læsse roetop af en vogn, skred der uventet nogle roebladene af vognen, og far faldt med og slog hovedet mod kardanakselen. Siden den tid kunne han ikke længere gå på stilladser.

Når der ingen arbejde var, sad han ikke bare med hænderne i skødet. Tidligt lavede han sit eget krystalapparat, som han til stadighed gik og forbedrede. Så sad han med telefoner på og lyttede til radioen. Undertiden sad han og lavede smukke blomsterborde til mor. Samtidig og senere, vel omkring ved 1933-34, ville far have sin egen robåd. Han skaffede sig tegninger og redskaber samt efterhånden også tømmer, og så gik han bare i gang. Det lykkedes, og det var en meget spændende dag, da båden blev trans-

porteret ned til landingspladsen. Hvordan ville den ligge på vandet? Den lå som den skulle, og kammeraterne udtrykte anerkendelse. Det varede heller ikke længe, før der kom nogle og ville købe den. I første omgang ville han ikke sælge. Nu havde han jo lige bygget den for selv at have båd. Ja men, du kan da bare bygge dig én til. Og sådan blev det efterhånden.

Far blev også jæger. Det kom på en sjov måde. Det var Staack, ejeren af Floes Skov og måske også af Villa'en, der en dag kom og solgte far et gevær med et underligt kort løb (oversavet jagtgevær?). Far tog ofte på fjorden med det, men han kom aldrig hjem med noget, og han kunne bevise, at geværet ikke engang havde været fyret af, så det nyttede ikke, at de påstod, at det var fordi han ikke kunne ramme. Efterhånden blev det en stående vittighed: "Nå, *Sophus*, har du skudt noget?". En dag kom han alligevel hjem med en gråand, han havde været så nær på, at hovedet næsten var skudt helt af. Kort efter købte far et normalt jagtgevær, og det blev ikke så lidt fuglevildt fra fjorden, mor serverede i tiden, der fulgte.

Figur 21. Mine forældre *Anna Gudrun Skou* (1901-1971) og *Sophus Skou* (1900-1971). Fotograferet ved sølvbryllupet 1947.

Under alt dette havde mor nok at gøre med hus og børn - og ikke mindst med at sy tøj og sy tøj om. Det var jo nødvendigt, at det strakte og blev slidt til sidste træv. Og maden! Uanset om der var arbejde og penge eller ej, så var der altid fantasi nok til at lave varierende, god og tilstrækkelig mad. Hvert år fik de på én eller anden måde fat i en gris som blev slagtet. Det skyldtes blandt andet, at landmændene af og til hellere ville betale på den måde end med penge. Var der ikke fisk, fugl eller noget i sulekarret, gik mor ud og slagtede en kanin, for vi holdt kaniner - en masse kaniner.

Fra mine barneår, indtil jeg kom ud at tjene, husker jeg, at mor ofte sang. Senere hørte jeg det sjældent. Jeg var jo ikke hjemme, men det har snarere sin årsag i, at hun fik dårligt hjerte og let fik åndenød. I sine sidste 25 år havde hun besvær med at bevæge sig ret meget uden for hjemmet. Det ændrede sig, da loven om støtte til biler til handikappede kom. Med baggrund i mors situation ansøgte far om at komme i betragtning. Det kom han, og i løbet af kort tid tog han kørekort, selv om han var noget over 60 år og kun havde

ét øje. Så kom de ud og fik set sig om. Efter få år - det har vel været midt i tresserne - måtte det stoppe igen, for far var ved at blive blind af grå stær i det øje, han havde. Da han var næsten total blind, kom han ind og blev opereret på Rigshospitalet. Tre måneder efter kørte han bil igen.

En gang, da far og mor var på besøg hos Kaj og Ruth i Glostrup, blev det så galt med mors hjerte, at hun blev kørt på Glostrup sygehus i ambulance. Da hun var kommet til sig selv igen og fået fjernet vandet fra lungerne, var hun forfærdet over, at de havde taget al hjertemedicinen fra hende. Hun fik til svar, at det var rigtig nok, at hun havde et dårligt hjerte, men det var da meget værre med hendes astma. Det havde de aldrig talt om på Randers amtssygehus. Når Anna Skou blev indlagt, vidste de, at hun bare skulle have noget mere hjertemedicin. Efter den tid havde mor det i hvert fald noget bedre, selv om hun stadig fik anfald. Mor døde på Ørsted sygehus på Djursland den 29. marts 1971.

Fem måneder senere var far på besøg hos Kaj og Ruth i Glostrup. Der fik han en aften så voldsom næseblod, at han måtte indlægges på sygehuset. Jeg ved ikke hvornår, han blev indlagt, for vi var på bustur til Østrig og Jugoslavien på den tid. Vi besøgte ham på sygehuset den 19. august og fortalte om vor tur, som vi ville vise ham billeder fra, når han nu kom hjem. Det var aftalt, at han skulle hentes på sygehuset næste dag kl. 12, og så ville han gerne hjem til Floes så snart som muligt, så han kunne få den sten, som han havde udset sig, lagt på mors grav. Næste morgen var han død. Han havde haft for højt blodtryk, og i løbet af natten sagde hjertet stop.

Med fem måneders mellemrum i 1971 blev far og mor begravet på Virring kirkegård, og den sten, som far selv havde valgt, står på deres grav.

Meget senere. I 1987 var vi til 80 års fødselsdag med morbror Sven. Han og jeg kom til at drøfte hvad far var på den ene og anden måde. Politisk holdt Sven på, at han var kommunist, medens jeg var af den opfattelse, at han ikke havde noget fast ståsted. Han kunne så meget, han var en mærkelig mand, slog Sven fast. Set nu på den lange afstand, må jeg give Sven ret. Han var helt igennem "a self made man" i dette udtrykks bedste betydning.

Det er næppe forkert at slutte, at hans skolegang har været ringe. Den viden, han senere var kendt for, har han fået ved at lytte og erfare. Det, han kunne med hænderne, kom også af erfaringen gennem de mange beskæftigelser, han havde. Når han blev spurgt om, hvad han lavede, da han var på Rosenholm, yndede han at sige, at han var altnuligmand, og det er nok den bedste betegnelse, der kan gives ham.

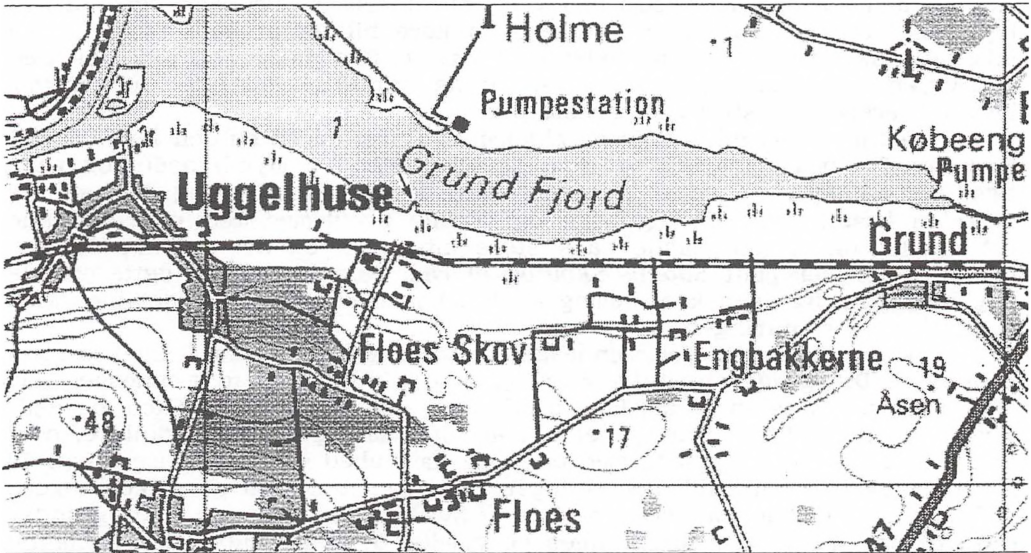
Trods manglende skolegang og manglende uddannelse, var det ikke få, der i tidens løb kom og søgte råd hos *Sophus Skou*, både når det gjaldt lov og ret, og når det gjaldt håndens arbejde.

Engang, efter jeg kom hjemmefra, sendte arbejdernes fagforening ham på kursus på Roskilde Højskole, fordi de ville have én der kunne kontrollere arbejdsgivernes - kommunernes - opmålinger af arbejdernes indsats fx mængden af harpet grus og slæde skærver. Det var helt utroligt at høre ham fortælle om, hvad han havde fået ud af dette korte kursus. Det var tydeligt, at det havde givet ham meget af det, han mere eller mindre ubevidst manglede på grund af sin ringe skolegang. Hvad kunne det ikke være blevet til under rimeligere betingelser?

Far gik aldrig på kompromis med sin sans for retfærdighed. En gang medens han var medlem af bestyrelsen for den lokale fagforening, var der nogen, der hævdede understøttelse samtidig med, at de tjente penge ved at skære tagrør på fjorden. Da fagforeningen ville tage dem til nåde, så de ikke fik karantæne, gik far ud af bestyrelsen. Han kunne ikke sådan være med til at forsøge at omgå gældende lov, selv om tiderne var nok så strenge.

En anden gang. Det var under krigen, hvor han havde en del med Røde Kors at gøre og havde taget deres samaritterkursus. Da et tog på et tids-

punkt blev sprængt i luften et sted mellem Uggelhuse og Allingåbro, blev samaritterne kaldt til hjælp. En del af de tilskadekomne var tyske soldater, og selv om nogle af dem var værre medtagne end danskerne, fik de lov at ligge til sidst. Det fandt han uden for reglerne og var ikke med mere. Det kan kaldes anklage eller flugt, som man vil, men sådan var fars opfattelse altså.

Kort 8. Detalje fra Topografisk Atlas med Villa'en ved Floes Holdeplads
- pil opad. Overfor, syd for gården lå (ruinen af) Floes Teglværk.
Pilen nedad i Grund Fjord viser Landingspladsen.

Ved fars død skrev jeg et mindeblad om ham i Randers Dagblad den 25. august 1971. Det gengiver jeg her:

Sophus Skou in memoriam

Sophus Skou, Floes Skov, døde i fredags, samme dag som han skulle udskrives fra Glostrup Sygehus efter en tilsyneladende ikke særlig alvorlig sygdom.

Hvem var han, der har boet i Floes i ca. 40 år?

Han var en af de små i samfundet, men han kan ikke betragtes som en "samfundets taber" for at bruge et morne udtryk - dertil holdt han fanen for højt i kampen for sin og familiens eksistens.

Skal der sættes en fællesnævner over det han stod for, kan det ikke gøres bedre end med Bjørnsons ord: "Hvad du evner kast af i de nærmeste krav". Det var det, han gjorde hele livet igennem.

Hvem spørger en ufaglært, hvad han kan, og hvilke handicap han har? Han må tage det arbejde, der er. Det kan udvikle stor alsidighed. Sådan gik det *Sophus Skou*, der åbenbart fra naturens hånd var udstyret med betydelig fingersnilde og dømmekraft om proportioner.

For omkring 45 år siden bestod hans arbejde i at slå sten til skærver. Derved mistede han sit ene øje, men det hindrede ham ikke i at gøre de ting, som måtte gøres, som om han netop var uddannet til det håndværk. Han var landmand, landarbejder, pramdrager på fjorden og fisker. Derudover var han en fingernem snedker, og når han ønskede at have en robåd, der ikke var

penge til, byggede han selv en, og da den viste sig salgbar, blev det til flere. Så blev han murerarbejdsmand og murer, kom til fjerne arbejdspladser, og da han i København fik tegningen til et hus stukket i hånden og blev spurgt, om han kunne bygge det - ja, så byggede han det selvfølgelig - også det blev til flere. Man kan spekulere over, hvordan nøjagtigheden og tagrygningen klaredes med et øje. Det eneste svar, der kan gives her er, at det skyldes den stædige vilje, som han var i besiddelse af. Den kom også til udtryk, da han i en alder af 65 år lærte at køre bil for at hans syge hustru ikke altid skulle være bundet indenfor hjemmets fire vægge, og ikke nok med det, viljen var så stærk, at bilkørslen kunne fortsætte også efter, at han var blevet opereret for stær i sit eneste øje.

Sophus Skou gik aldrig på akkord med uretten enten den kom fra høj eller lav, fra omgangskreds og meningsfæller eller fra myndigheder og politiske modstandere, og uanset hvad det måtte koste ham selv - og det har undertiden kostet dyrt. Særlig børn og sociale problemer med de tilhørende rettigheder og pligter havde hans store interesse, og det er ikke få, der gennem tiden har bedt *Sophus Skou* om et råd. Hans indsigt på dette område skyldes en særlig egenskab, nemlig at det, han hørte og læste, det blev sidende klart i erindringen.

Det er ikke godt for mennesket at være ene, står der i skabelsesberetningen. Det gælder livet igennem og ikke mindst, når to mennesker har levet sammen i næsten 50 år. For få måneder siden døde *Anna Skou*, og dermed faldt de forpligtigelser og det ansvar, der var lagt på hans skuldre, bort - et ansvar, som han røgtede med omhu og kærlighed gennem de mere end 20 år, *Anna Skou* var invalid. Der er ingen tvivl om, at det, at der ikke længere stilledes krav til ham har været med til at svække ham. Han var glad og åndsfrisk til det sidste, men spændingen og glæden over at skulle hjem og netop i denne weekend skulle købe gravsten til sin hustrus grav, fik hans hjerte til at briste.

Sådan var han, set med den ældste søns øjne, og det skulle glæde, om han i nogen tid må blive husket sådan.

Der er nu så stille i huset ved Floes Skov, men livet går videre. Kort før sin død solgte *Sophus Skou* huset til den næstældste søn. Dermed vil familien stadig være knyttet til stedet og egnen, som den trods virkefelter i mange andre egne af landet stadig holder af.

J. P. Skou
Vibevej 33, Roskilde

Forældrenes børn

"...talrige, som stjerne på himelen
og sandet ved havets bred...".

Tegn og forkortelser: * og † = fødsels- og dødsdatoer,
d. = dødsdato, b. = dato for begravelse, f. og d. = født
og død samme år, o. = omkring ved og () = halvsøskende,
og børnene er nummereret kuld for kuld.
-?- = data ukendte. Arstal står som anført i kilderne.

Probånd

**Jens Peder Skou, *15/12 1922 &
Asta Skou f. Richardt, *3/8 1925:**

1. Kaare Richardt Skou, *30/12 1947,
politisk redaktør ved TV-2, ~
med Ingelise Skou f. Hansen
*11/10 1947, tegner.

Datter: Tove Kirstine Skou, *3/12 1977.

2. Gunnar Richardt Skou, *3/8 1950,
lærer ved Beder Gartnerskole, ~
med Vera Larsen *9/11 1954,
lærer ved Næshøjskolen, Harlev.

Døtre: Marie Skou *27/1 1986 og

Signe Skou *16/5 1988.

3. Anne-Bodil Skou Pedersen, *22/12
1960, afdelingsleder ved Dalhoff-
Larsen & Hornemann i Høje Tå-
strup, ~ med Ole Pedersen *25/9
1961, TV-operatør (kloak). Døtre:

Nanna Skou Pedersen *23/2 1987 og

Mette Skou Pedersen 29/7 1989.

2 & 3

forældre

**Sophus Skou, *14/4 1900-†20/8 1971
& Anna Gudrun Skou f. Pedersen,
*14/8 1901-†29/3 1971:**

1. Jens Peder Skou, *15/12 1922,
probånd.

2. Gerda Else Jørgensen f. Skou,
*12/3 1924-1989, var ~ med Har-
rald Jørgensen, der bor på Klo-
sterparkvej 101 i Kalundborg.

3. Kaj Roar Skou, *15/1 1928 ~ med
Ruth Skou f. Nielsen; bor i Floes.

4. Alva Marie Grangaard f. Skou,
*5/9 1929 ~ med Svend Gran-
gaard, bor Hesseløgade 6 i Kø-
benhavn.

5. Gudrun Sofie Skou Pedersen f.
Skou, *29/11 1931 ~ med Verner
Skov Pedersen, skilt; hun bor
Skovledet 20 i Hillerød.

6. Lydia Skals f. Skou, *7/5 1934 ~
med Jens Skals, der er død. Hun
bor på Anne Damborgsvej 18 i
Arden.

7. Alfred Skou, *3/3 1939 ~ med
Jytte Skou f. Krarup Jensen. De

bor på Dølbyvej 10 i Skive.

4 & 5

bedsteforældre

**Peder Laursen Skou f. Sørensen*,
*12/3 1852-†17/1 1914 & Else Marie
Sophie Nielsen Skou, *27/5 1861-
†12/10 1907:**

1. (Niels Peter Skou Larsen, *13/12
1880 ~ med Ketty Jørgine Chri-
stensen 1/11 1902 fra Terme-
strup, fyrbøder og lokomotivfø-
rer, bosat i Viborg).

1. Caroline Cathrine Sørensen,
1884-†19/4 1891.

2. Søren Skou Sørensen, *13/3 1885,
~ 14/1 1909 med Johanne Marie
Jørgine Christensen fra Terme-
strup, ansat ved FDB' fabrikker,
boede i Viby J.

3. Niels Skou Sørensen, *30/5 1887-
†27/9 1888.

4. Niels Skou Sørensen, *26/5 1889-
†9/7 1891.

5. Carl Skou Sørensen, *5/3 1891,
~ med Mathilde, uddannet smed,
værkfører ved Amstrups maskin-
fabrik i Aarhus, boede i Bra-
brand (Kongsvang).

6. Jens Skou Sørensen, *29/8 1893,
~ med Martha, boede i Risskov.

7. Otto Skou Sørensen, *20/10 1895,
~ med Marie, rebslager i Aarhus.

8. Ejler Skou Sørensen, *21/2 1898,
~ med Karla, først sømand siden
ved Aarhus gasværk, boede i
Mejlgade i Aarhus.

9. Sophus Skou (Sørensen), *14/4
1900-†20/8 1971 (ane nr. 2).

* Fra 1905 hed alle de da levende Skou.

6 & 7

bedsteforældre

**Jens Christian Pedersen, *9/2 1867-
†5/11 1918 & Anne Kathrine Marie
Pedersen, *7/12 1873-†28/10 1931:**

1. Peter Martinus Pedersen, *4/3
1893-1960, ~ med Mette Kirsti-

- ne Kopp Bjerregaard, død 1949; tømrer og arkitekt, boede i Aarhus, Ålborg, Århus og Odense.
2. Gerda Kathrine Pedersen, *15/3 1895-†26/7 1909.
 3. Alfred Albert Pedersen, *5/5 1897, tømrer, rejste ud som skibstømrer og var med til at transportere amerikanske tropper til Europa under 1. verdenskrig, senest kontakt med ham o. 1931.
 4. Karen Andrea Pedersen, *19/10 1899-1955(?), ~ med gårdejer Jens Adam Mikkelsen i Termestrup; senere skilt.
 5. Anna Gudrun Pedersen, *14/8 1901-†29/3 1971 (ane nr. 3).
 6. Anders Christian Pedersen, *2/10 1904-†16/6 1908.
 7. Sven Ingvar Pedersen, *28/2 1907-1988 ~ med Karen Pedersen på Vandinggård mellem Bovlund og Branderup i Sønderjylland.
 8. Rigmor Margrethe Pedersen, *7/12 1909-†30/1 1992, ~ med husmand Alfred Rasmussen i Skørring ved Galten.

8 & 9

oldeforældre

- Søren Pedersen, *15/5 1827-†25/6 1911 & Caroline Dortha Pedersdatter, *2/9 1820-†4/4 1892:
1. Peder Laursen Sørensen, *12/3 1852-†17/1 1914 (ane nr. 4.).
 2. Carl Johan Sørensen, *9/8 1853, ~ med Johanne Marie Nielsdatter, landarbejder i Svejstrup.
 3. Marius Sørensen, *19/4 1855-†1/4 1873.
 4. Maren Sørensen, *7/1 1857-†24/6 1873.
 5. Helene Sophie Sørensen, *6/5 1859 ~ 1/10 1880 med Lauritz Sommer Schiøler Johansen Risch, smed i Hårby.

10 & 11

oldeforældre

- Niels Jensen Skou, *27/11 1826-†9/2 1890 & Trine Henriksdatter, *31/10 1826-†16/6 1888:
1. Jens Henrik Nielsen Skou, *17/8 og †20/10 1854.
 2. Jens Peder Nielsen Skou, *25/10 1855, muremester.

3. Hans Henrik Nielsen Skou, *15/11 1858-†24/9 1921 ~ den 13/3 1883 med Magdalene Marie Nielsen, 24/6 1865-4/2 1919. Smed i Rodskov.
4. Else Marie Sophie Nielsen Skou, *27/5 1861-†12/10 1907 (ane nr. 5).
5. Nielsine Cathrine Nielsen Skou, *5/6 1868.

12 & 13

oldeforældre

- Peder Pedersen Marcussen, *12/2 1820-†27/3 1897 & Marie Cathrine Jensdatter, *1/11 1834-†23/11 1899:
1. Anne Marie Pedersen, *10/4 1855, 9. maj 1885 ~ med Anton Andersen Kruse.
 2. Mette Marie Pedersen, *26/12 1856-†14/4 1861.
 3. Jens Peder Pedersen, *29/4 1858-†6/10 1901 i Neenah, Wi. U.S.A. ~ med Metter Marie Pedersen, *4/8 1864-†30/12 1939 i Kenosha, Wi., U.S.A. Tømmersvend da de rejste ud i 1892. Rest. inventar i kirker, var violinbygger og havde strikkemaskiner.
 4. Martinus Pedersen, *21/12 1859-†24/2 1875.
 5. Mette Marie Pedersen, *4/10-†11/10 1861.
 6. Mette Marie Pedersen, *28/9 1862-†15/1 1864.
 7. Jens Christian Pedersen, *3/3 1865-†1/1 1866.
 8. Jens Christian Pedersen, *9/2 1867-†5/11 1918 (ane nr. 6).
 9. Mette Marie Pedersen, *16/12 1868-†5/4 1869.
 10. Mette Marie Pedersen, *20/7 1871-†29/8 1872.
 11. Søren Frederik Pedersen, *17/4 1873-b. 27/6 1930, ~ med Anne Marie Pedersen, snedker i Dejret.

14 & 15

oldeforældre

- Anders Pedersen, *1/7 1848-†11/6 1920 & Karen Andersen, *20/8 1840-†21/2 1925:
1. (Thomas Peter Kristensen, *13/3 1870).

1. **Anne Kathrine Marie Pedersen**, *7/12 1873-†28/10 1931 (ane nr. 7).
2. **Andrea Christiane Pedersen**, *16/6 1875-†10/7 1890.
3. **Mads Christian Pedersen**, *25/5 1877 ~ med Agnes. Skrædder i Nykøbing Mors.
4. **Ingvar Albert Pedersen**, 1879/80-†5/10 1906. Tømrer.

16 & 17

tipoldeforældre

- Peder Laursen**, d. 14/9 1802-†1/5 1860 og **Maren Sørensdatter**, d. 16/9 1804-†28/1 1883:
1. **Søren Pedersen**, *15/5 1827-†25/6 1911 (ane nr. 8).
 2. **Maren Pedersen**, *4/2 1832, konfirmeret 1846.

18 & 19

tipoldeforældre

- Peder Rasmussen**, d. 27/4 1788-†5/3 1866 og **Helene Sophia Pedersen**, d. 11/10 1798-†16/8 1858:
1. **Caroline Dorthea Pedersdatter**, *2/9 1820-†4/4 1892 (ane nr. 9).

20 & 21

tipoldeforældre

- Jens Pedersen Mols**, *28/5 1806-†15/2 1884 /&/ **Else Pedersdatter**, 1/4 1804-†20/8 1841:
1. **Mads Jensen**, *26/5 1824 ~ med Marianne Nielsdatter i Søby 12/5 1855.
 2. **Niels Jensen Skou**, *27/11 1826-†9/2 1890 (ane nr. 10).
 1. (Else Jensen, *17/4 1834).
 2. (Peder Jensen, født 1835).
 3. (Ane Cathrine Jensen, født 1839).

22 & 23

tipoldeforældre

- Henrik Henrichsen Knop**, 1791-†29/12 1836 & **Anne Marie Sophie Schütte**, 1791-lev. 1840:
1. **Jørgen Henrich Knop**, *13/10 1816.
 2. **Marie Henriksdatter**, *16/7 1820.
 3. **Henrich Henriksen**, *11/12 1822.
 4. **Trine Henriksdatter**, *5/8 og †14/8 1825.
 5. **Trine Henriksdatter**, *31/10 1826-†18/6 1888 (ane nr. 11).

6. **Johan Henriksen**, *4/9 1830.
7. **Sophie Henriksdatter**, *18/6 1833 ~4/11 1855 med skrædder Peder Nielsen i Bendstrup i Hvilsager Sogn. Hun nød aldersrente i Lime 1901.

24 & 25

tipoldeforældre

- Peder Marcussen**, d. 26/2 1786-†4/12 1861 & **Mette Marie Pedersdatter Danmand**, d. 1/6 1789-†5/7 1860:
1. **Peder Pedersen Marcussen**, *12/2 1820-†27/3 1897 (ane nr. 12).
 2. **Maren Pedersdatter**, *26/9 1821-†14/12 1841.
 3. **Christiane Pedersdatter**, *8/2 1823, fæster stedet ca. 1860, ug.
 4. **Sidsel Kirstine Pedersdatter**, *20/6 1826, 2/12 1848 ~ med Niels Peter Jensen i Egens.
 5. **Ane Cathrine Pedersdatter**, *31/5 1832-†20/5 1842.

26 & 27

tipoldeforældre

- Jens Jensen Sparre (Winther)**, *20/8 1802-†29/3 1835 & **Annemarie Sørensdatter**, *29/4 1809-†28/4 1850:
1. **Marie Cathrine Jensdatter**, *1/11 1834-†23/11 1899 (ane nr. 13).
 1. (Jens Sørensen, 1840-b. 1/8 1845)
 2. (Søren Peter Sørensen, 1842-b. 1845).

28 & 29

tipoldeforældre

- Peter Christian Andersen**, *8/10 1827-†16/5 1890 & **Anne Cathrine Pedersdatter**, o. 1812-†20/11 1886:
1. (Anders Peter Jensen, *1/10 1839).
 2. (Sidsel Kirstine Jensdatter, *12/8 1842).
 1. **Anders Pedersen**, *1/7 1848-†11/6 1920 (ane nr. 14).
 2. **Peder Christian Pedersen**, *3/8 1851, skrædder.
 3. **Else Cathrine Pedersen**, *27/3 1855.

30 & 31

tipoldeforældre

- Anders Madsen**, *28/4 1810-†8/2

1871 & **Sidsel Marie Madsdatter**, *8/3 1813-†7/2 1863:

1. **Karen Andersen**, *20/8 1840-†21/2 1925 (ane nr. 15).
2. **Mads Visti Andersen**, *7/4 1842.
3. **Karen Marie Andersdatter**, *24/6 1844.
4. **Mette Marie Andersdatter**, *23/2 1846.
5. **Maren Andersdatter**, *20/7 1848
6. **Mads Andersen**, *16/3 1851.
7. **Anne Andersdatter**, *19/11 1853-†26/7 1859.
8. **Søren Andersen**, *2/9 1856.
9. **Andreas Andersen**, *3/10 1859; udvandrede til Brasilien i 1886.

32 & 33

Laurs Mortensen, d. 27/8 1775-†7/6 1838 & **Maren Pedersdatter**, d. 30/8 1778-†11/4 1844:

1. **Peder Laursen**, *14/9 1802-†1/5 1860 (ane nr. 16).
2. **Maren Laursdatter**, * 15/9 1804-†12/4 1831, ~ med **Christen Jacobsen**, husmand i Nygårde.
3. **Kirsten Marie Laursdatter**, *7/9 1806, konfirmeret 1821.
4. **Morten Laursen**, *24/4 1808.
5. **Anne Laursdatter**, *13/3 1810, hjemme 1834 men ~ med **Jørgen**.

34 & 35

Søren Christophersen, d. 18/8 1765-†22/8 1839 & **Cathrine Jacobsdatter**, d. 24/11 1765-b. 17/6 1829:

1. Unavngivet barn f. og d. 1792.
2. **Christopher Sørensen**, 1793-†29/4 1796 3½ år gammel.
3. **Maren Sørensdatter**, 1794-†15/3 1798 3½ år gammel.
4. Dødfødt barn 12/2 1797.
5. **Anne Sørensdatter**, *7/2 1798.
6. **Christopher Sørensen**, *19/10 1800 ~ 29/10 1829 med **Maren Christensdatter** (21 år).
7. **Maren Sørensdatter**, d. 16/9 1804-†28/1 1883 (ane nr. 17).
8. **Ane Marie Sørensdatter**, 1807-†8/3 1812 5 år gammel.

36 & 37

Rasmus Sørensen, d. 29/8 1734-†19/2 1811 & **Karen Andersdatter**, 1752 -:

1. (**Maren Rasmusdatter**, 1758-1763).

2. (**Anne Rasmusdatter**, f. 1760).

1. **Maren Rasmusdatter**, d. 13/3 1782.
2. **Søren Rasmussen**, d. 23/11 1783.
3. **Peder Rasmussen**, d. 27/4 1788-†5/3 1866 (ane nr. 18).
4. Dødfødt søn begravet 27/3 1791.
5. **Jacob Rasmussen**, *13/9 1793.
6. **Anne Marie Rasmusdatter**, *25/5 1797.

38 & 39

Johan Henrik Pedersen, *21/6 1752-†24/7 1838 & **Caroline Dorothea Sadolin**, d. 14/3 1766-†30/1 1804:

1. **Olivia Cathrine Pedersen**, d. 25/4 1788*.
2. **Johanne Dorthea Pedersen**, *8/3 og †12/3 1790.
3. **Hans Henrik Pedersen**, *6/3 1791*.
4. **Cecilie Dorothea Pedersen**, *26/9 1792, ~ med **Casper Severin Asmussen**, 1/9 1793-1886(1) **Flemminge**. Søn af **Mikael Overgaard Asmussen** og **Birgitte Schade**, præst i Them 1787-1835.
5. **Anina Pedersen**, *13/10 1794
6. **Thomas Wissing Pedersen**, *20/4 1796*.
8. **Helene Sophia Pedersen**, *8/8 1798-†16/8 1858* (ane nr. 19).
9. **Anne Sophie Pedersen**, *7/5 og †1/8 1801.
10. **Peder Bolt Hurtigkarl Pedersen**, *12/9 1802-†3/6 1803.

* Levede til voksen alder.

40 & 41

Peder Jensen Mols, d. 15/6 1783-†7/4 1835 /&/ **Karen Marie Jensdatter**, -?-:

1. **Jens Pedersen Mols**, *28/5 1806 (ane nr. 20).
1. (**Ane Pedersdatter**, d. 18/7 1833 †5/5 1834).

42 & 43

Peder Hansen, d. 8/8 1773-†20/5 1835 & **Else Nielsdatter**, d. 17/12 1769-†1/4 1832:

1. **Maren Pedersdatter**, *7/12 1797 ~ med **Jens Andersen** i Tendrup.
2. **Anne Cathrine Pedersdatter**, *12/1 1801 ~ med **Jacob Christensen** i Dråby.
3. **Else Pedersdatter**, (1/4) 1804-†20/8 1841 (ane nr. 21).

4. Mette Kirstine Pedersdatter, *25/8 1808, ~ med gårdmand Søren Sørensen på Thorngård i Tendorup.

44 & 45

- Forældre ukendte; i Holsten, sandsynligvis i Knoop ved Kielerkanalen: **Henrich Henrichsen Knop**, 1791-†29/12 1836 (ane nr. 22).

46 & 47

- Forældre ukendte; i Mecklenburg: **Anne Marie Sophie Schütte**, 1791- (ane nr. 23).

48 & 49

- Marcus Pedersen**, 1729-b. 1/10 1796 & **Sidsel Jensdatter**, 1759-†3/4 1823:
1. **Peder Marcussen**, d. 26/2 1786-†4/12 1861 (ane nr. 24).
 2. **Mariane Marcusdatter**, d. 20/8 1787-b. 30/8 1788.
 3. **Anne Marie Marcusdatter**, f. 1792, (ved folketæll. 1801).
 4. **Marcus Marcussen**, *19/5 1797-†16/1 1803.

50 & 51

- Peder Jensen Danmand**, *13/7 1760-†14/1 1840 & **Maren Andersdatter Udengaard**, d. 3/5 1764-†4/8 1801:
1. **Mette Marie Pedersdatter Danmand**, d. 1/6 1789-†5/7 1860. (ane nr. 25).
 2. **Anne Pedersdatter Danmand**, *29/7 1792.
 3. **Jens Pedersen Danmand**, 1793-†20/11 1802.
 4. **Anne Marie Pedersdatter Danmand**, *23/10 1796.
 5. **Anders Pedersen Danmand**, *25/8 1799-†15/1 1801.
 1. (Jens Pedersen Danmand, *1/7 1802).
 2. (Datter d. 9/3 1803).
 3. (Maren Pedersdatter, *7/3 1804).
 1. (Kirsten Pedersdatter, d. 22/10 1809-b. 23/12 1810).
 2. (Anne Pedersdatter, *4/1 1812-†14/7 1813).

52 & 53

- Jens Hansen Sparre**, d. 18/2 1770-†29/1 1825 & **Maren Jensdatter Win-**

ther, d. 3/5 1767-†8/8 1844:

1. (Maren Jensdatter, *20/1 1795).
1. **Hans Jensen**, d. 22/2 og b. 23/5 1801.
2. **Jens Jensen Sparre (Winther)**, *20/8 1802-†29/3 1835 (ane nr. 26).
3. **Hans Wilhelm Jensen (Winther)**, *1/1 1805, ~ med Ane Sophie Frederikke Frederiksdatter, murer.

54 & 55

- Søren Jørgensen Knøvel (Greve)**, d. 29/5 1774-†17/6 1826 & **Karen Sørensdatter**, d. 20/2 1774-†20/11 1841:
1. **Maren Sørensdatter**, *11/5 1804, ~ 24/7 1827 med daglejer Anders Laursen i Dejret. Havde to år forinden fået en uægte født søn, Laurs Jensen med tjenestekarl Jens Laursen Amme i Landborup.
 2. **Jørgen Sørensen**, *6/10 1806; ved skiftet tjente han på Isgård.
 3. **Annemarie Sørensdatter**, *29/4 1809-†28/4 1850 (ane nr. 27).

56 & 57

- Anders Nielsen Døes (Bøgeskov)**, *4/7 1797-23/9 1881 & **Kirsten Jensdatter**, *2/10 1802-lev. 1860:
1. **Niels Andersen**, *26/6 1823, Fruergård ved Gludsted.
 2. **Jens Peder Andersen**, *26/5 1825
 3. **Peder Christian Andersen**, *8/10 1827-†16/5 1890 (ane nr. 28).
 4. **Andreas Andersen**, født 1832.
 5. **Anne Marie Andersen**, *19/9 1834 ~ med Christen Sørensen, gårdmand i St. Thorlund.
 6. **Anders Christian Andersen**, *8/8 1837.
 7. **Marianne Andersen**, *16/4 1840.
 8. **Laurits Andersen**, født 1843.
 9. **Anne Johanne Andersen**, *13/9 1845.

58 & 59

- Peder Madsen**, †6/10 1856 73 år gammel & **Sidsel Marie Andersdatter**, o. 1780-†15/2 1861:
1. **Anne Cathrine Pedersdatter**, o. 1812-†20/11 1886 (ane nr. 29).
 2. **Lars Pedersen**, *27/4 1815.

60 & 61

Mads Andersen, *18/1 1778-†16/10 1860 & **Karen Jensdatter**, d. 31/10 1780-†5/2 1839:

1. **Anders Madsen**, *28/4 1810-†15/2 1871 (ane nr. 30).
2. Ane Madsdatter ~ med boelsmand Jørgen Jeppesen i Boring Skov.
3. Ane Cathrine Madsdatter, *13/2 1812 ~ med gårdmand Niels Sørensen i Honum.
4. Mette Marie Madsdatter, *4/5 1814. Ikke i skiftet 1839.
5. Maren Madsdatter, *7/5 1816.
6. Jens Madsen, *27/1 1818.

62 & 63

Mads Vistesén, o. 1770-†8/7 1840 & **Karen Andersdatter**, d. 30/12 1779-†24/1 1840:

1. Charlotte Nicoline Madsdatter, *11/10 1807, ~ med gårdmand Jørgen Larsen i Ølholm.
2. Andreas Emanuel Madsen, *8/6 og †27/11 1809,
3. **Sidsel Marie Madsdatter**, *8/3 1813-†15/2 1863 (ane nr. 31).
4. Andreas Emanuel Madsen, *27/11 og †4/12 1814 (?).
5. Andreas Emanuel Madsen, *8/6 1815-†12/3 1881, arvede gården.
6. Kjersten Marie Madsdatter, *30/5 1817*.
7. Anne Madsdatter, *26/10 1819*.
8. Maren Madsdatter, *4/7 1822*.

* Levede også ved skiftet.

64 & 65

Morten Salomonsen, 1719-†10/1 1801 & **Maren Laursdatter**, 1737-†29/4 1821:

1. **Laur Mortensen**, d. 27/8 1775-†7/6 1838 (ane nr. 32).

66 & 67

Peder Eriksen, b. 13/6 1781 knap 40 år gammel & **Maren Jensdatter**, d. 17/3 1754-†20/5 1833:

1. **Maren Pedersdatter**, d. 30/8 1778-†11/4 1844 (ane nr. 33).
2. Anne Pedersdatter, d. 16/4 1780
1. (Johanne Andersdatter, d. 22/9 1782).
2. (Kiersten Andersdatter, d. 24/11 1784).
3. (Peder Andersen, d. 22/10 1786-b.

29/4 1792).

4. (Jens Andersen, †30/5 1792 3 år gammel).
5. (Peder Andersen, f. o. 1793).
6. (Jens Andersen, f. o. 1795).
7. (Sophie Marie Andersdatter, f. o. 1797).

68 & 69

Christopher Sørensen, d. 2/1 1739-†12/10 1811 & **Maren Johansdatter**, d. 10/12 1730-†7/10 1794:

1. (Rasmus Poulsen, d. 19/2 1753; fæstede i 1788 sin morbrors gård i Adslev By).
2. (Maren Poulsdatter, d. 29/9 1754).
3. (Johan Poulsen, b. 1762 4 år og 3 mdr. gl.)
4. (Kirsten Poulsdatter, d. 4/11 1759).
1. Karen Christophersdatter, b. 19/4 1764 2 år og 4 mdr. gammel.
2. **Søren Christophersen**, d. 18/8 1765-†22/8 1839 (ane nr. 34).

70 & 71

Jacob Pedersen, d. 11/7 1745-b. 15/6 1775 & **Anna Rasmusdatter**, d. 12/10 1744-†6/3 1828:

1. **Cathrine Jacobsdatter**, d. 24/11 1765-b. 17/6 1829 (ane nr. 35).
2. Christian Jacobsen, d. 14/1 1770.
3. Maren Jacobsdatter, d. 27/6 1773.
1. (Jacob Andersen, født 1777).
2. (Gunder (Gunner) Andersdatter, d. 22/11 1778).
3. (Anne Andersdatter, d. 23/6 1782).

72 & 73

Søren Rasmussen Bødker, d. 24/9 1713-b. 22/2 1767 & **Johanne Nicolausdatter**, *21/12 1704-b. 1/3 1772:

1. **Rasmus Sørensen**, *29/8 1734-†19/2 1811 (ane nr. 36).
2. Karen Sørensdatter, *15/12 1737-b. 10/7 1740.

76 & 77

Hans Pedersen, født -/11 1713-†10/11 1796 & **Elise Cathrine Bolt**, o. 1713-b. 14/5 1779:

- Hans Pedersens** kone introduceret 21/12 1749, men intet barn nævnt.
1. Christian, d. 5/5 1751.

- Søn begravet 6/7 1751.
 2. **Johan Henrik Pedersen**, *21/6
 1752-†24/7 1838 (ane nr. 38).
 3. Datter begravet 9/5 1753.
 4. Else Kirstine, d. 15/4 1755.

78 & 79

Ole Christian Sadolin, d. 16/10 1732-
 †23/2 1787 & **Cecilia Dorothea Braad**,
 d. 1/11 1734-b. 30/4 1804:

1. Christian Albert Sadolin, d. 12/8
 1761-18/8 1813, betjent i Viborg,
 barnløs.
2. Ane Cathrine Sadolin, *27/7 1762-
 b. 25/1 1763.
3. Ane Margrethe Sadolin, *16/8
 1763; to gange gift: ¹skolelærer
 Rosted og ²forvalter Reinert.
4. Ellen Catarina Sadolin, *21/1
 1765, død ugift i Viborg.
5. **Caroline Dorothea Sadolin**, d. 14/3
 1766-†30/1 1804 (ane nr. 39).
6. Sophia Amalia Sadolin, -?-, ~
 med birkedommer Søren Fogh til
 Frisholt.

80 & 81

Jens Jensen Laursen, 1738-†28/5
 1815 & **Karen Pedersdatter Mols**, o.
 1755-†20/1 1841:

1. **Peder Jensen Mols**, d. 15/6 1783-
 †7/4 1835, gårdmand i Karlby fra
 1811 (ane nr. 40).
2. Jens Jensen Mols, d. 8/10 1780,
 husmand i Karlby.
3. Poul Jensen, født 1785, husmand
 i Mejlbj.
4. Karen Jensdatter, *12/5 1786-
 1861; ved skiftet enke efter
 husmand Christen Sørensen i
 Søby.
5. Ane Jensdatter, d. 17/10 1790,
 ~ med smed Niels Rasmussen, i
 Hvilsager.
6. Maren Jensdatter, d. 27/7 1800,
 ~ med Poul Sørensen i Uggel-
 huse.
7. Bodil Jensdatter, d. 27/12 1804,
 boede ved skiftet i Assentoft.

84 & 85

Hans Sørensen Laasbye, d. 12/8
 1742-b. 21/3 1784 & **Anne Cathrine
 Pedersdatter**, -?-:

1. Kirsten Hansdatter, d. 1/4 1770-b.
 12/6 1771.

2. **Peder Hansen**, d. 8/8 1773-†20/5
 1835 (ane nr. 42).
3. Søren Hansen, d. 31/12 1775.
4. Jens Hansen, d. 29/3 1778.

86 & 87

Niels Jørgensen Skou, o. 1724-b.
 19/3 1786 & **Else Sørensdatter**, 1725-
 o. 1802:

1. Søren Basse Nielsen Skou, d. 11/9
 1757, 7/7 1780 ~ med Anne Cath-
 rine Pedersdatter, jagtkusk ved
 Rosenholm, hos statsminister Fr.
 Chr. Rosenkrantz i København
 ved skiftet i 1787.
2. Anders Nielsen Skou, d. 22/7
 1759-†27/5 1827, gartner på Ro-
 senholm og senere på Gl. Estrup.
3. Jens Nielsen Skou, d. Fest. Gra-
 tium Action 1762.
4. Anne Marie Nielsen Skou, d. og b.
 †23/9 1764.
5. Anne Marie Nielsen Skou, d. 17/4
 1767. Malkepige på Rosenholm
 1801.
6. Lars (Laurs) Nielsen Skou, d.
 17/12 1769. Boede i Hornslet
 1808.
7. **Else Nielsdatter**, d. 17/12 1769-
 †1/4 1832 (ane nr. 43).
8. Maren Nielsen Skou, d. 22/3 1772-
 b. 2/9 1781.
9. Ingeborg Nielsdatter, d. 12/3
 1775, hjemme ved skiftet.
10. Else Marie Nielsdatter, d. 1/1
 1779-†5/12 1826 i Drammelstrup.
 Stuepige på Rosenholm 1801, ~
 med smeden Ernst Klessen i
 Liltved.

100 & 101

Jens Pedersen Hellesten Danmand,
 d. 13/4 1724-b. 27/9 1792 &
Maren Pedersdatter, d. 13/2 1729-b.
 13/11 1779:

1. Maren Jensdatter, d. 2/7 1758 ~
 med Anders Jensen i Tillerup.
2. **Peder Jensen Danmand**, *13/7
 1760-†14/1 1840 (ane nr. 50).
3. Rasmus Jensen, d. 9/5 1762, boe-
 de 1801 i Eg.
4. Anne Jensdatter, d. 21/8 1763.
5. Peder Jensen, d. 30/7 1769.

102 & 103

Anders Pedersen Bonde, d. 12/4

1733-o. 1796 & **Maren Jensdatter Udengaard**, o. 1732-†29/4 1795:

1. (Peder, d. 17/8-b. 31/8 1760).
1. **Maren Andersdatter Udengaard**, d. 3/5 1764-†4/8 1801 (ane nr. 51).
2. Niels Andersen, d. 23/2 1766. Kaldte sig Udengaard og stod fadder 22/8 1799.
3. Anne Andersdatter, d. 23/12 1770.
4. Peder Andersen, *29/5-†1/6 1775.

104 & 105

Hans Olesen, o. 1729-b. 16/7 1786 & **Kirsten Nielsdatter Sparre**, d. 23/6 1743-lev. 1787:

1. Maren Hansdatter, d. 28/4 1765.
2. Anne Margrethe Hansdatter, d. 23/11 1766.
3. Maren Hansdatter, d. 28/2 1768.
4. **Jens Hansen Sparre**, d. 18/2 1770-29/1 1825 (ane nr. 52).
5. Søren Hansen, d. 1/1 1772-b. 16/12 1788.
6. Mette Hansdatter, d. 19/3 1775.
7. Ole Hansen Sparre, d. 16/11 1777.
8. Anne Hansdatter, d. 13/8 1780-b. 4/2 1785.

106 & 107

Jens Pedersen Stisen, d. 6/9 1716-b. 16/5 1779 & **Maren Jensdatter Winther**, d. 6/9 1739-†9/6 1812:

- Et dødfødt barn begravet 1761
1. Johanne Jensdatter, d. 13/12 1761.
 2. Kiersten Jensdatter, d. 25/11 1764.
 3. **Maren Jensdatter Winther**, d. 3/5 1767-†8/8 1844 (ane nr. 53).
 4. Karen Jensdatter, d. 1/4 1770.
 5. Peder Jensen Winther, d. 1/8 1773-†17/7 1852.
 6. Ane Jensdatter, d. 8/4 1776.

108 & 109

Jørgen Olesen Knøvel, d. 6/1 1736-b. 14/1 1781 & **Maren Sørensdatter Greve**, d. 28/2 1751-†21/3 1790:

1. (Ole Jørgensen Knøvel, d. 11/4 1757, ~ med Kirsten Mickelsdatter).
2. (Mette Kierstine Jørgensdatter, født 1760).
3. (Jens Jørgensen Knøvel, d. 20/4 1766).

1. **Søren Jørgensen Knøvel (Greve)**, d. 29/5 1774-†17/6 1826 (ane nr. 54).
2. Karen Jørgensdatter, d. 19/2 1775.
3. Kjersten Jørgensdatter, d. 9/11 1777.
4. Maren Jørgensdatter, født 1781.
1. (Jørgen Jensen Kruse, d. 26/10 1783-b. 8/2 1784).
2. (Maren Jensdatter Kruse, d. 2/12 1781).
3. (Kjersten Jensdatter Kruse, d. 28/11 1784).
4. (Ane Jensdatter Kruse, d. 25/2 1787).

110 & 111

Søren Sørensen Ibsen d.y. alias Sudder, o. 1743-†5/4 1800 &

¹Maren Sørensdatter, 1729-b. 10/5 1768. Var Jens Jensen Sudders 2. kone og enke, død i barselsseng:

1. (Anne b. 10/5 1768, død kort efter fødslen).
2. ²Maren Jensdatter, b. 24/7 1785:
1. Jens Sørensen, d. 18/6 1769-b. 6/1 1772.
2. Anne Margrethe Sørensdatter, d. 15/3 1772.
3. **Karen Sørensdatter (Wendels)**, d. 20/2 1774-†20/11 1841 (ane nr. 55).
4. Maren Sørensdatter, f. 1777-o. 1786.
3. ³Mette Jensdatter Høeg (1761-1792) ~ 10/3 1786:
1. (Søren Sørensen Sudder, d. 21/5 1786)
2. (Jens Sørensen, d. 18/9 1791-b. 21/8 1793)
4. ⁴Maren Christensdatter:
1. (Tvillingebarn dødfødt 12/8 1795) (søsteren Maren Sørensdatter, d. 13/8 1795).

112 & 113

Niels Madsen Døes, d. 28/2 1753-†18/10 1810 & **Marianne Andersdatter**, o. 1761-†4/9 1830:

1. Else Marie Nielsdatter Døes, d. 18/3 1784.
2. Marianne Nielsdatter Døes, født 1785.
3. Mads Nielsen Døes, d. 20/1 1788, ved skiftet soldat, senere gmd. i Lille Hessel i Borbjerg Sogn.
4. Karen Nielsdatter, *4/10 1789.
5. Christiane Nielsdatter Døes, d. 7/11 1791.

6. Maren Nielsdatter Døes, d.
28/12 1793.
Dødfødte trillinger, 2 drenge og
1 pige 10/6 1796.
7. Anders Nielsen Døes (Bøgeskov),
*4/7 1797-†23/9 1881, tjente ved
skiftet i Overlund i Navr Sogn
(ane nr. 56).
8. Christen Nielsen Døes, d. 1/2
1800.

114 & 115

- Jens Pedersen Halgaard**, d. 2/4
1770-†7/1 1820 & **Anna Christens-**
datter, d. 17/5 1767-†4/9 1829:
1. Anne Jensdatter, f. 1800.
 2. Johanne Jensdatter, *24/4 1801.
 3. Kiersten Jensdatter, *10/10 1802-
(?) (ane nr. 57).
 4. Mariane Jensdatter, d. 30/6 1804.
 5. Peder Jensen, d. 27/10 1805.
 6. Maren Jensdatter, d. 27/6 1808.

116 & 117

- Mads Pedersen Smed**, o. 1761- og
Mette Nielsdatter, o. 1751-:
1. Peder Madsen, 1783-†6/10 1856
(ane nr. 58).
 2. Anne Marie Madsdatter, født 1792.

118 & 119

- Anders Nielsen**, o. 1736- & **Maren**
Christensdatter, o. 1749-:
1. Niels Andersen, født 1769.
 2. Kirsten Andersdatter, født 1777.
 3. Sidsel Marie Andersdatter,
1780-†15/2 1861 (ane nr. 59).
 4. Anne Marie Andersdatter, født
1784.

120 & 121

- Anders Nielsen Bødker**, d. 18/10
1750-†4/8 1818 & **Anne Cathrine**
Madsdatter, d. 31/8 1749-†13/1 1823:
1. Niels Andersen, d. 28/1 1776, ~
med Maren Michelsdatter og fæs-
ter hendes fars gård boelsted
nr. 2 i Ale.
 2. Mads Andersen, d. 18/1 1778-
†16/10 1860 (ane nr. 60).
 3. Christen Andersen, d. 9/7 1780,
gårdmand i Flemming.
 3. Søren Andersen, d. 7/10 1782,
husmand i Honum Skov.
 4. Karen Andersdatter, d. 10/7 1785
 5. Jens Andersen Bødker, *2/12

1787.

6. Ole Andersen Bødker, d. 7/11
1790, død 1861; moren skøder
ham gården 1821 ~ med Dorthe
Jensdatter fra Klovborg.

122 & 123

- Jens Frandsen**, *2/2 1743-†2/12 1820
& **Anne Jørgensdatter**, d. 14/8 1746-
†31/7 1816:
1. Frands Jensen, d. 22/12 1776.
 2. Karen Jensdatter, d. 31/10 1780-
†5/2 1839 (ane nr. 61).

124 & 125

- Viste Madsen**, d. 4/7 1734-lev. 1787
& **Else Jensdatter**, o. 1735-:
1. Mads Vistesen, o. 1770-†8/7 1840
(ane nr. 62).
 2. Jens Vistesen, d. 28/9 1771.
 3. Kirsten Vistesdatter, d. 7/2 1774
Et dødfødt pigebarn, 1776.
 4. Jens Vistesen, d. 9/6 1778 ~ med
Anne Marie Knudsdatter; hus-
mand i Honum.

126 & 127

- Anders Nielsen Lund**, d. 17/11 1743-
†22/8 1813 & **Anne Chrestensdatter**,
d. 26/11 1752-†9/1 1831:
1. Chresten Andersen, d. 2/2 1776
 2. Niels Andersen, født 1777.
 3. Karen Andersdatter, d. 30/12
1779-†24/1 1840 (ane nr. 63).
 4. Christen Andersen, d. 29/11 1781.
 5. Marie Andersdatter, d. 25/11
1784.
 6. Søren Andersen, d. 16/11 1787.
 7. Maren Andersdatter, d. 18/3 1790.
 8. Jens Andersen, d. 27/4 1792.

128 & 129

- Salomon Rasmussen**, født o. 1696, ~
med **Karen Jensdatter**:
1. Morten Salomonsen, 1719-†10/1
1801 (ane nr. 64).
 2. Christian Salomonsen (fadder
1775).
 3. Jens Salomonsen (fadder 1775).

132 & 133

- Erick Pedersen**, d. 18/8 1709-b. 8/5
1755 & **Maren Lauridsdatter**, d. 4/10
1711-b. 21/4 1782:
1. Peder Eriksen, d. mellem 29/9 og
1. søndag i advent 1737; død før
1743.

2. Laurs Eriksen, d. 27/7 1738, død før 1750.
3. Maren Eriksdatter, d. 17/9 1739
4. **Peder Eriksen**, født 1743-b. 13/6 1781 (ane nr. 66).
5. Johanne Eriksdatter, født 1746.
6. Mette Eriksdatter, født 1748.
7. Laurids Eriksen, d. 9/8 1750.

134 & 135

- Jens Pedersen**, d. 5/6 1702-b. 13/10 1778 & **Anne Sørensdatter**, † 22/5 1803 72 år gammel:
1. (Jacob Jensen, b. 5/5 1745 3 år gammel).
 1. Søren Jensen, d. 30/8 1752.
 2. **Maren Jensdatter**, d. 17/3 1754-†20/5 1833 (ane nr. 67).
 3. Jacob Jensen, d. 6/8 1756.
 4. Sidsel Marie Jensdatter, d. 17/12 1758.
 5. Kiersten Jensdatter, d. 30/8 1761.
 6. Rasmus Jensen, d. 11/3 1764.
 7. Johanne Jensdatter, d. 1768.

136 & 137

- Søren Poulsen**, d. 11/3 1710-b. 14/2 1756 & **Maren Sørensdatter**, b. 24/11 1775 70 år gammel:
1. (Anne Christophersdatter, b. 25/3 1749).
 2. (Johanne Christophersdatter, b. 21/9 1751 knap 17 år gammel).
 3. (Karen Christophersdatter, -?- ~ med Christen Lauridsen i Alken, død 1762).
 1. **Christopher Sørensen**, d. 2/1 1739-†12/10 1811 (ane nr. 68).
 2. Poul Sørensen, d. 1/1 1741
 3. Søren Sørensen, d. 7/4 1743
Dødfødt barn b. 31/1 1746
 4. Olluf (Olle) Sørensen, d. 3/4 1747.
 5. Rasmus Sørensen, b. 9/8 1750.
godt 1 år gammel.

138 & 139

- Johan Johansen Dose Mahler**, død > 9/1 1743 & **Maren Jensdatter**, b. 28/3 1745 i Lillering:
1. Hans, d. 28/11, b. 12/12 1723.
 2. Hans Johansen, d. 29/10 1724,
†7/1 1792 ~ med Mette Jørgensdatter, gårdfæster i Adslev.
 3. Dorthe Johansdatter, d. 22/5 1727-b. 24/10 1734.
 4. **Maren Johansdatter**, d. 10/12

1730, † 29/9 1794 (ane nr. 69).

140 & 141

- Peder Jacobsen**, o. 1718-b. 24/10 1779 & **Cathrine Troelsdatter**, d. 10/10 1723-b. 11/5 1763:
1. **Jacob Pedersen**, d. 11/7 1745-b. 15/6 1775, der fæstede gården (ane nr. 70).
 2. Jens Pedersen, født 1753.
 3. Troels Pedersen, b. 20/2 1757
godt 8 år gammel.
 4. Margrethe Pedersdatter, b. 21/3 1762 knap 21 år gammel.
 5. Troels Pedersen, b. 8/1 1764 godt 1 år gammel.

142 & 143

- Rasmus Christensen**, b. 1/3 1771 56 år gammel & **Maren Rasmusdatter**, d. 1/1 1719-†26/11 1797:
1. Chresten Rasmussen, d. 26/8 1742-b. 30/12 1767.
 2. **Anne Rasmusdatter**, d. 12/10 1744-†6/3 1828 (ane nr. 71).
 3. Rasmus Rasmussen, d. 28/1 1748 ~ med Johanne Nielsdatter.

144 & 145

- Rasmus Nielsen Bødker**, begr. o. 1725 & **Anne Rasmusdatter**, b. 27/11 1739 71 år gammel:
1. Datter ...? d. 2/11 1710.
 2. **Søren Rasmussen Bødker**, d. 24/9 1713-b. 22/2 1767 (ane nr. 72).

146 & 147

- Nicolaus Møller**, b. 25/3 1736 90 år gammel & **Karen Jensdatter** -?-:
1. Margaretha Nicolajsdatter, trol. 31/7 1712 med courassier Johan Nicolaj Schnabel.
 2. Anne Nicolajsdatter, b. 9/10 1763 75 år gammel.
 3. Lisbeth Nicolajsdatter, b. 29/4 1762 72 år gammel.
 4. Maren, d. 29/1 1693.
 5. Ingeborig, d. 20/10 1695.
 6. Maren, d. 25/4 og b. 15/10 1698
 7. Hans Møller; var i 1726 rytter, som faren tidligere var.
 - 8/9. Jens og Maren, d. 19/2 1702.
 10. **Johanne Nicolajsdatter**, d. 21/12 1704-b. 1/3 1772 (ane nr. 73).
 11. Rasmus, d. 23/9 1708.
 12. Johan, d. 10/5 1714.

154 & 155

Adam Levin Boldt, d. 25/7 1689-1726
& **Elise Sophie Innis**, død 1750:
Fire børn!

156 & 157

Christian Albert Olesen Sadolin,
*2/6 1700-†24/3 1774 & **Ellen Cathrine
Jørgensdatter Hjørsing**, o. 1711-
b. 5/8 1750:

1. **Ole Christian Sadolin**, d. 16/10
1732-†23/2 1787 (ane nr. 78).
2. **Inger Sadolin**, d. 22/1 1734-1750.
3. **Jørgen Sadolin**, 1735-b. 9/8 1793,
~ 7/12 1773 **Anna Cathrine Hans-
datter Bøgh**, født 11/11 1750.
præst i Trige og Ølsted.
4. **Albert Sadolin**, *24/1 1736-†23/11
1810, ~ 1761 med **Marie Kirstine
Ravn** fra Hinge, præst i Hinge og
Vinderslev og fra 1791 i Øster-
Tørslev, hvor han var provst.
5. **Mathias Sadolin**, d. 15/5 1737-død
1738.
6. **Margrethe Sadolin**, d. 4/6 1738-
død 1812, ~ med **Jacob Utzon
Hornemann**, præst i Marstal,
†10/8 1787.
7. **Dorothea Sadolin**, født 1739.
8. **Christian Sadolin**, *5/1 1741.
9. **Hans Henrik Sadolin**, *19/2 1742-
†17/10 1791, ~17/10 1772 med
**Margrethe Cathrine Albertdatter
Sadolin**, født o. 1720 (far **Albert
Olesen Sadolin** i Blære), præst i
Oddense.
10. **Ellen Christensdatter Sado-
lin**, *29/4 1746 † jan. 1782,
~14/6 1775 med præsten **Poul
Friis Nicolaisen Nyboe**, b. 4/5
1786 i Thisted.
11. **Nicolai Mathiis Sadolin**, *9/10
1743.
12. **Nille Sadolin**, * mell. 23/3 og
28/3 1745.
13. **Immanuel Sadolin**, *6/10 1747
14. og 15. **Kirstine Marie** og **Anne
Sophie Sadolin**, *22/1 1749
16. **Johan Andreas Sadolin**, *2/8
1750.
 1. (**Inger Cathrine Sadolin**, *10/8
1755 - dagen efter døde mode-
ren).

158 & 159

Simon Simonsen Braad, d. 22/3 1691-
†18/4 1750 & **Anne Christensdatter**

Hurtigkarl b. 21/4 1747:

1. **Rasmus Christian Braad**, d. 28/6
1722; studerede i København ved
skiftet; relegeret 1762.
2. **Sidse**, d. 17/9 1723.
3. **Simon**, d. 28/6 1726.
4. **Sidsel**, d. 23/5 1728-b. 26/1 1734.
5. **Simon Braad**, d. 19/10 1729; op-
holdt sig i Kolding ved skiftet
(mølleriejer?).
6. **Niels Hurtigkarl Braad**, d. 27/6
1731, cand. theol. 1751; ægtede
1761 birkedommer **Lars Thistrups
enke Sophie Amalie Bagge** og
overtog gården Refstrup ved
Gadbjerg, som han havde til
1772. Ved folketællingen i 1787
boede de i Arhus, hvor han var
konsumtionskontrollør.
7. **Cecilia Dorothea Braad**, d. 1/11
1734-b. 30/4 1804; hos sin mor-
bror provst **Niels Hurtigkarl** i
Grønbæk ved skiftet (ane nr.
79).
8. **Dorthe**, d. 8/6 1738-b. 9/11 1767;
hos **Thomas Stephansen** i Horsens
ved skiftet; i 1766 ~ med **An-
dreas Jørgen Fischer** til Graubal-
legård og Tvillumgård.

168 & 169

Søren Laasbye, b. 28/5 1752 & **Kir-
sten Sørensdatter**, -?-:

1. **Rasmus Sørensen Laasbye**, d.
26/10 1732.
2. **Peder Sørensen Laasbye**, d. 5/9
1734-†9/3 1783.
3. **Kirsten Laasbye**, b. 19/12 1805 70
år gammel.
4. **Hans Sørensen Laasbye**, d. 12/8
1742-b. 21/3 1784 (ane nr. 84).
1. **Søren Sørensen Laasbye**, d. 14/2
1745, den 22/1 1788 trol. med
Kirsten Christensdatter i Horn-
slet.

170

Peder Bertelsen i Hornslet:

1. **Anne Cathrine Pedersdatter**, d.
18/7 1745-? (ane nr. 85).
2. **Jens Pedersen**, d. 13/9 1748.
3. **Thyge Pedersen**, d. 11/3 1754-
†25/2 1834 ~ med ¹**Kirsten Hans-
datter** og ²**Kierstin Nielsdatter**.

172 & 173

Jørgen Skou, død 1727/32 & **Anne (?) Andersdatter**, død 1776 84 år gammel:

1. **Maren Jørgensdatter**, d. 19/2 1716, b. 6/9 1731.
2. **Niels Jørgensen Skou**, f. o. 1724, b. 29/3 1786 (ane nr. 86).
3. **Jens Jørgensen**, d. 30/11 1727.
 1. (**Barbara Christensdatter**, f. o. 1734).

174 & 175

Søren Bassesen, o. 1700-b. 25/8 1756 & **Anne Sørensdatter**, d. 1/10 1696-b. 5/2 1758:

1. (**Laurids Jensen**, d. 30/11 1724).
2. (**Maren Jensdatter**, d. 26/12 1726).
 1. **Else Sørensdatter**, o. 1730, død o. 1802 (ane nr. 87).
Dødfødt søn b. 26/6 1736.
 2. **Jens Sørensen**, d. 19/10 1738.

200 & 201

Peder Rasmussen Danmand, b. 6/1 1759 95 (?) år gammel & **Maren Jensdatter Hellesen**, d. 29/7 1694-b. 16/8 1761:

1. **Jens Pedersen Hellesen Danmand**, d. 13/4 1724- †22/9 1792 (ane nr. 100).
2. **Rasmus Pedersen Danmand**, d. 22/6 1727.
3. **Anne Pedersdatter**, født o. 1731.
4. **Maren Pedersdatter**, d. 12/12 1734.
5. **Karen Pedersdatter**, d. 19/7 1739.

202 & 203

Peder Rasmussen Fast, d. 10/10 1700-b. 1/2 1767 & **Anne Jensdatter Ahm**, d. 13/12 1696-b. 8/2 1767:

1. **Anne Pedersdatter**, d. 17/12 1724.
2. **Anne Pedersdatter**, d. 17/3 1726.
3. **Rasmus Pedersen Fast (Ahm)**, 1727-1787, overtog fæstet 16/2 1766.
4. **Maren Pedersdatter**, d. 13/2 1729-b. 13/11 1779 (ane nr. 101).
5. **Jens**, d. 10/6 1731-b. 15/6 1732.
6. **Jens Pedersen**, d. 14/5 1733, ~ 1757 med **Mette Hansdatter**.
7. **Mette Pedersdatter**, d. 17/6 1736.

204 & 205

Peder Jensen Bonde, o. 1700-b. 25/6

1769 & **Maren Rasmusdatter**, død o. 1745:

1. **Anders Pedersen Bonde**, d. 12/4 1733-o. 1796 (ane nr. 102).
2. **Jens Pedersen Bonde**, d. 24/4 1735, ~ med **Maren Jensdatter**.
3. **Rasmus Pedersen Bonde**, d. 8/6 1738.
4. **Anne Pedersdatter**, d. 30/10 1740
1. (**Jens Pedersen**, d. 23/4 1747, fæstede farens gård på htk. 5 tdr. 6 skp.).
2. (**Karen Pedersdatter**, d. 18/1 1751).
3. (**Søren Pedersen**, d. 1/1 1753).

206 & 207

Forældre ukendte:

Jens Jensen Udengaard, død 1762, gårdfæster i Knebel under Is-gård.

1. **Maren Jensdatter Udengaard**, 1732-†29/4 1795 (ane nr. 103).

208 & 209

Ole Pedersen, d. 26/9 1706-b. 28/1 1785 & **Mette Thomasdatter**, d. 8/2 1707-b. 12/2 1774:

1. **Hans Olesen**, o. 1729-b. 16/7 1786 (ane nr. 104).
2. **Peder Olesen**, d. 25/2 1731-b. 1732.
3. **Rasmus Olesen**, d. 24/2 1732-b. 1732.
4. **Karen Olesdatter**, d. 3/5 1733.
5. **Anne Olesdatter**, d. 5/9 1734, ~ med **Therkild Pedersen** i Skæring 19/6 1765.
6. **Peder Olesen**, d. 22/7 1736.
7. **Anders Olesen**, d. 11/3 1738.
8. **Niels Olesen**, d. 10/1 1740, ~ med **Dorthe Jørgensdatter af Egå** 16/7 1765.
9. **Maren Olesdatter**, d. 4/6 1741.
10. **Rasmus Olesen**, d. 4/2 1742, boede i Hesselballe i Hjortshøj Sogn, senere i Grøttrup i Todbjerg Sogn.
11. **Maren Olesdatter**, d. 1/11 1742.
12. **Inger Olesdatter**, d. 25/4 1745.
13. **Inger Olesdatter**, d. 23/5 1748.
14. **Mette Olesdatter**, d. 8/3 1750.

210 & 211

Niels Sørensen Sparre, d. 3/11 1715-b. 16/3 1785 & **Maren Rasmusdatter**,

d. 4/8 1715-b. 6/3 1785:

1. **Kirsten Nielsdatter Sparre**, d. 23/6 1743 (ane nr. 105).
2. **Rasmus Nielsen Sparre**, -?-.
3. **Søren Nielsen Sparre**, d. 27/7 1746-†17/4 1797 51 år gammel, ~ med **Maren Laursdatter**, boelsfæster under Skæring Munkegård efter faren, skifte 21/5 1797.
4. **Jens Nielsen Sparre**, d. 2/5 1749-b. 7/10 1782, ~ med ¹Karen Jensdatter b. 1779 30 år gl., ²Dorthea Andersdatter b. 1/10 1782 41 år gl., skifte 12/12 1782.
5. **Niels Nielsen Sparre**, d. 27/6 1751, ~ med **Karen Andersdatter**, død 1783, skifte 22/3 1783.
6. **Maren Nielsdatter Sparre**, d. 16/4 1755.

212 & 213

Peder Stisen, 8/6 1684?-b. 17/7 1746 & **Kirsten Pedersdatter Skiærp**, d. 26/7 1689-:

1. **Søren Pedersen Stisen**, d. 16/6 1709-b. 1/4 1778 ~ med **Anne Pedersdatter**, b. 12/8 1792 62 år gl.
2. **Niels Pedersen Stisen**, d. 13/9 1711, gdr.fæster 1748 ~ med **Kirsten Jensdatter Sudder**.
3. **Jens Pedersen Stisen**, d. 6/9 1716-b. 16/5 1779 (ane nr. 106).
4. **Anne Pedersdatter**, d. 22/9 1720.
5. **Peder Pedersen Stisen**, d. 4/4 1723 ~ med **Anne Søren Suddersdatter**, fæstebonde i Vrinneres.
6. **Maren Pedersdatter**, d. 18/12 1728 -b. 5/6 1793 (ane nr. 219).

214 & 215

Jens Lauridsen Olufsen, o. 1693-b. 1/3 1763 & **Johanne Jensdatter Winther**, d. 16/7 1704-b. 25/3 1760:

1. **Maren Jensdatter**, d. 15/1 1730-b. 14/6 1752.
2. **Maren Jensdatter**, d. 21/10 1731.
3. **Laurids Jensen**, d. 9/8 1733, konfirmeret 1751, smed i Tved.
4. **Jens Jensen**, d. 3/3 1737.
5. **Maren Jensdatter Winther**, d. 6/9 1739-†9/6 1812 (ane nr. 107).

216 & 217

Ole Jørgensen Knøvel, d. 4/9 1701-b. 17/4 1757 & **Sidsel Dinesdatter**, d. 17/1 1707-b. 24/6 1764:

1. **Jens Olesen Knøvel**, d. 1/11 1733.
2. **Jørgen Olesen Knøvel**, d. 6/1 1736-b. 14/1 1781 (ane nr. 108).

218 & 219

Søren Rasmussen Greve, d. 11/7 1717-b. 16/6 1793 & **Maren Pedersdatter**, d. 18/12 1728-b. 5/6 1793:

1. **Peder Sørensen Greve**, d. 12/1 1750, ~ i Vistoft Kirke 27/11 1772 med **Maren Sørensdatter af Fuglsø**.
2. **Maren Sørensdatter Greve**, d. 28/2 1751-†21/3 1790 (ane nr. 109).
3. **Kiersten**, d. 19/11 1752.
4. **Anna**, d. 6/1 og b. 11/1 1756.
5. **Anna**, d. 23/11 1760.

220 & 221

Søren Sørensen Ibsen d.æ., d. 30/5 1717-b. 10/2 1771 & **Mette Andersdatter Greve**, d. 10/6 1715-b. 20/9 1772:

1. **Søren Sørensen Ibsen d.y. (alias Sudder)**, o. 1743-†5/4 1800 (ane nr. 110).
2. **Jens Sørensen Ibsen**, overtog farens fæste den 5/1 1768.
2. **Rasmus Sørensen Ibsen**, født 1744.
3. **Anne Sørensdatter Ibsen**, født 1744.
4. **Karen Sørensdatter Ibsen**, d. 9/7 1747.

224 & 225

Mads Nielsen Døes, †3/5 1767 56 år gammel & **Else Mogensdatter**, -?-:

1. **Niels Madsen Døes**, d. 28/2 1753-†18/10 1810 (ane nr. 112).
2. **Sidsel Madsdatter**, d. 27/2 1757.
3. **Christen Madsen Døes**, d. 1/11 1761, boede i Måbjerg.
4. **Anne Madsdatter** i Sir.

226 & 227

Forældre ukendte:

1. **Marianne Andersdatter**, o. 1761-†4/9 1830.
2. **Jens Andersen**, -?-.

228 & 229

Peder Jørgensen Halgaard, d. 15/7 1727-b. 19/11 1809 & **Johanne Jensdatter**, b. 23/5 1829 90 år gammel:

1. Poul Pedersen, født 1765 iflg. lægdsrullen.
2. Jørgen Pedersen, d. 28/2 1768.
3. Jens Pedersen Halgaard, d. 8/4 1770-†7/1 1820 (ane nr. 114).
4. Mette Pedersdatter, d. 27/7 1772.
5. Peder Pedersen Halgaard, d. 6/11 1774.
6. Anders Pedersen, d. 6/10 1778.
7. Maren Pedersdatter, født 1779?
8. Karen Pedersdatter, d. 23/7 1782.
9. Anne Pedersdatter, d. 13/9 1785.

230 & 231

Christen Nielsen Skrædder, b. 24/10 1786 69½ år & **Kiersten Jensdatter**, 60 år i 1787:

1. (Anna Christensdatter, d. 10/10 1737).
2. (Boel (Bodil) Kierstine Christensdatter, d. 5/6 1741).
3. (Mette Christensdatter, d. 13/4 1744).
4. (Else Marie Christensdatter, d. 8/1 1747, ~ med Christen Schougaard).
5. (Niels Christensen, d. 5/10 1749).
6. (Ingeborg Christensdatter, 5/5 1754, b. 31/10 1756).
1. Marie Cathrina Chrestensdatter, d. 15/9 1765 ~ i Vognstrup med Anders Nielsen fra Falsig, der overtog stedet.
2. **Anna Christensdatter**, d. 17/5 1767-b. 20/10 1829 (ane nr. 115).
3. Ingeborg Christensdatter, d. 22/10 1769.
4. Marie Anne Christensdatter, d. 19/2 og b. 8/5 1777.

234 & 235

Niels Mickelsen, o. 1721-lev 1787 & **Karen Jensdatter**, o. 1707-lev. 1787:

1. **Mette Nielsdatter**, født o. 1751 (ane nr. 117).
2. arveafkald efter datter, 8/10 1783, gift med Christen Jensen fæster under Bjerre gods.

240 & 241

Niels Christensen Bødker, b. 1/3 1770 74 år gammel & **Maren Olesdatter**, b. 10/12 1785 81½ år gammel:

1. (Christen Nielsen, d. 3/8 1727, bosat i Ale og levede ved skif-

tet i 1770).

1. Anne Nielsdatter, d. 11/7 1729, ~ med Niels Pedersen i Føvling.
2. Otte Nielsen, d. 4/5 1732.
3. Karen Nielsdatter, d. 30/12 1734 ~ med Christen Rasmussen i Tørring.
4. Christen Nielsen, d. 18/8 1737.
5. Christen Nielsen, d. 28/12 1739.
6. Anders Nielsen, d. 16/7 1741.
7. Karen Nielsdatter, d. 1743, ~ med Christen Rasmussen i Tørring.
8. Else Nielsdatter, d. 28/2 1745
9. **Anders Nielsen Bødker**, d. 18/10 1750-†4/8 1818, overtog fæstet i 1774 (ane nr. 120).

242 & 243

Mads Pedersen, o. 1688-b. 28/11 1755 & **Karen Pedersdatter**, o. 1710-†14/9 1777*:

1. Peder Madsen, d. 2/2 1742, tiende Terkild Jørgensen i Kalhave.
2. Peder Madsen, født 1743, gårdmand i Honum.
3. Søren Madsen, født 1747, tienende faren.
4. **Anne Cathrine Madsdatter**, d. 31/8 1749-†13/1 1823 (ane nr. 121).
5. Rasmus Madsen, d. 2/2 1751, tiende Peder Olufsen i Boring.
6. Else Madsdatter, d. 2/6 1754, ~ med husmand Knud Christensen i Honum (se nr. 254 & 255).

* Alle børnene levede ved skiftet i 1777.

244 & 245

Frants Hansen, d. 8/9 1693-b. 18/9 1746 & **Karen Jensdatter**, 29/5 1712-†1/1 1749:

1. (Maren Frantsdatter, d. 19/9 1723-†10/12 1776, ~ Søren Knudsen i Boring).
2. (Laurids Frantsen, født o. 1723).
3. (Hans Frantsen, d. 14/2 1728).
4. (Jørgen Frantsen, d. 15/4 1731 ~ med ¹Karen Madsdatter, enke efter Christen Hansen skovfoged i Honum Skovhus og boede i Hornborg By (skifte 7/11 1783) og ²Mette Mortensdatter, skifte 6/6 1812).
1. **Jens Frandsen**, *2/2 1743-†2/12

1820 (ane nr. 122).

246 & 247

Jørgen Christensen, 1713-b. 4/4
1761 & **Mette Hansdatter**, d. 26/7
1711-b. 9/4 1786:

1. **Anna Jørgensdatter**, d. 14/8
1746-†3/7 1815 ell. 1816 (ane nr.
123).
2. **Hans Jørgensen**, d. 15/2 1750 ~
med **Anne Rasmusdatter**, skifte
21/4 1810.

248 & 249

Mads Vistesén, 79 år i 1787 &
Kiersten Jensdatter, b. 3/8 1773 64
år gammel:

1. **Viste Madsén**, d. 4/7 1734 (ane
nr. 124).
2. **Anna Madsdatter**, d. 1/7 1736.
Død ved skiftet.
3. **Jens Madsén**, d. 9/3 og b. 3/8
1738.
4. **Jens Madsén**, 36 år ved skiftet i
1773, tjenende i København.
5. **Christen Madsén**, 34 år ved
skiftet i 1773, hjemme.
6. **Kiersten Madsdatter**, d. 26/3
1742-b. 3/6 1744.
7. **Sidsel Madsdatter**, d. 21/6 1744, ~
med **Søren Nielsen** i Plovstrup
under Hvolgårds gods.
8. **Anne Kirstine Madsdatter**, d. 2/5
1745, ~ med **Søren Nielsen**, smed
i Bjerlev.
9. **Hans Madsén**, d. 11/6 1747.
Opholdssted ukendt i 1773.
10. **Maren Madsdatter**, d. 16/8 1750
~ med **Chresten Pedersen**, 42 år
i 1787, gårdbeboer i Linnerup.
11. **Anne Madsdatter**, 20 år ved
skiftet i 1773, hjemme.

252 & 253

Niels Sørensen Lund, d. 13/5 1703-†
8/5 1776 & **Karen Andersdatter**, d.
15/3 1705-b. 7/2 1790:

1. Barn død 1735.
- 2 og 3. **Tvillingerne Kirsten og Anna**
d. 4/3 1736.
4. **Søren Nielsen Lund** f. o. 1737, ~
med ¹Maren Nielsdatter, skifte
13/9 1791 og ²Sidsel Mickels-
datter i, gårdmand i Honum.
5. **Anders Nielsen Lund**, d. 17/11
1743-†22/8 1813 (ane nr. 126).
6. **Maren Nielsdatter**, d. 19/10

1749.

254 & 255

Christen Knudsen, d. 18/5 1712-b.
7/5 1796 & **Maria Jensdatter**, d. 25/5
1722-b. 26/7 1789:

1. (**Else Christensdatter**, d. 7/8
1740).
2. (**Knud Christensen**, d. 11/3 1742).
1. **Knud Christensen**, d. 25/2 1748.
2. **Jens Christensen**, d. 9/8 1750.
3. **Anne Christensdatter**, d. 26/11
1752-†9/1 1831 (ane nr. 127).
4. **Søren Christensen**, f. o. 1755.
5. **Ellen Christensdatter**, d. 17/4
1757.
6. **Mickel Christensen**, d. 16/11 1759.
7. **Mickel Christensen**, d. 21/12 1760.

256 & 257

(**Rasmus Salomonsén**, skifte 25/10
1704 & **Karen Steffensdatter** i Rye):

1. **Steffen Rasmussen**, født o. 1687
2. **Mette Rasmussen**, født o. 1693
3. **Salomon Rasmussen**, født o. 1696
(ane nr. 128).
4. **Søren Rasmussen**, født o. 1700
5. **Christen Rasmussen**, født o. 1702
1. (**Gregers Rasmussen** i Rye, død
1705 ~ med **Birgitte Adamsdatter**).

264 & 265

Peder Sørensen, b. 22/1 1734 74 år
gammel & **Mette Ericksdatter**, b.
1772 95 år gammel:

[Børn af 1. kones 1. ægteskab:

1. **Peder Andersen**, f. o. 1691.

2. **Birgitte Andersdatter**, f. o. 1693].

1. (**Søren Pedersen**, d. 29/1 1695).
2. (**Maren Pedersdatter**, d. 13/4
1696).
3. (**Else Pedersdatter**, f. 1697).
4. (**Søren Pedersen**, d. 1/5 1698).
5. (**Anders Pedersen**, f. 1700 ~ med
Anne Pedersdatter).
6. (**Søren Pedersen**, d. 16/7 1702).
7. (**Anne Pedersdatter**, d. 7/10
1703).
8. (**Rasmus Pedersen**, d. 14/12 1704).
1. **Giertrud Pedersdatter**, d. 16/1
1707.
2. **Erick Pedersen**, d. 18/8 1709-b.
8/5 1755 (ane nr. 132).
3. **Cidsel Pedersdatter**, d. 15/4 1714.
4. **Karen Pedersdatter**, f. 1718.
5. **Søren Pedersen**, d. 21/1 1721.
6. **Johanne Pedersdatter**, d. 18/4

1724.

7. Maren Pedersdatter, b. 1735 ~
med Niels Olufsen i Grumstrup.

266 & 267

Laurids Pedersen, b. 21/4 1735 50
år gammel & **Johanne Christensdatter**,
b. 25/8 1762 84 år gammel:

1. Maren Lauridsdatter, d. 4/10
1711-b. 21/4 1782 (ane nr. 133).
2. Anne Lauridsdatter, d. 11/12
1712, ~ med Anders Andersen i
Hårby.
3. Peder Lauridsen, d. 27/12 1713.
4. Christen Lauridsen, d. 1/3 1714-
b. 1/3 1716.
5. Peder Lauridsen, d. 19/1 1716-b.
14/2 1719.
6. Birthe Lauridsdatter, d. 18/5
1717.
Unavngivne børn 1719 og 1721.
7. Peder Lauridsen, d. 21/5 1720-b.
7/11 1723.
8. Christen Lauridsen, 1722-1762 ~
med Johanne Rasmusdatter i Al-
ken, som døde 1757; derefter gift
med Karen Christoffersdatter.

268 & 269

Peder Jensen, død efter 1725 ~ med
Sidsel Knudsdatter, b. 8/12 1754 90
år gammel:

1. Anne Pedersdatter, d. 2/5 1700, ~
med Rasmus Jespersen i Emborg,
skifte 9/9 1757.
2. Jens Pedersen, d. 5/6 1702-b.
13/10 1778 (ane nr. 134).
3. Maren Pedersdatter ~ med Jørgen
Nielsen Svejstrup Østergaard,
skifte 25/6 1742.
4. Pedersdatter ~ med Rasmus
Jensen i Svejstrup.

270 & 271

Søren Rasmussen, d. 2/2 1699-b.
13/4 1768 af Firgårde ~ med **Kirsten
Jensdatter**:

1. Anne Sørensdatter, o. 1731-b.
26/5 1803 (ane nr. 135).
2. Niels Sørensen, der fæstede går-
den efter faren.
2. Søren Sørensen, d. 20/7 1732 ~
med Maren Rasmusdatter - datter
af Rasmus Knudsen og Margrethe
Olufsdatter i Firgårde.
3. Christen Sørensen, d. 18/11 1736.

272 & 273

Poul Rasmussen, b. 11/9 1712 48 år
gammel & **Mette Rasmusdatter**, -?:

1. Rasmus Poulsen, født o. 1702.
2. Niels Poulsen, d. 19/3-b. 14/4
1705.
3. Maren Poulsdatter, b. 23/9 1708
2 år og 5 mdr. gammel.
4. Kiersten Poulsdatter, født o.
1708.
5. Søren Poulsen, d. 11/3 1710-b.
14/2 1756 (ane nr. 136).
1. (Karen Jensdatter, d. 19/11 1713).

274 & 275

Søren Sørensen, b. 8/1 1734 54 år
gl. & **Maren Olufsdatter**, b. 8/12
1751 65 år gl.:

1. Maren Sørensdatter, b. 24/11 1775
70 år gammel (ane nr. 137).
2. Anne Sørensdatter, d. 6/5 1708.
3. Søren Sørensen, d. 10/6 1710.
4. Ole Sørensen, d. 5/5 1712.
5. Rasmus Sørensen, d. 19/3 1713.
6. Christen Sørensen, -?- i Firgår-
de, d. 23/4 1715, fæstede den
29/10 1735 den gård i Firgårde,
som nu afdøde Peder Pedersen
havde fæstet den 2/11 1734
efter sin afdøde mor Anne
Nielsdatter (ane nr. 541) og gif-
tede sig med søsteren Maren
Pedersdatter. De var børn af
hendes 2. ægteskab.
7. Søren Sørensen, d. 10/12 1719.
8. Johanne Sørensdatter, d. 26/12
1721.
9. Anne Sørensdatter, f. o. 1724.
10. Anders Sørensen, f. o. 1725.
11. Anne Sørensdatter, f. o. 1730.

276 & 277

Johan Dose af Vissing, hans livsmål
er ukendt & **Kirsten Rasmusdatter**
b. 1/11 1733 70 år gl.:

1. Johan Johansen Dose Mahler, f.
før kirkebogens beg. 1692 (ane
nr. 138).

280 & 281

Jacob Bertelsen, o. 1671-b. 11/10
1740 & **Margrethe Jensdatter**, 1688-
25/10 1751:

1. (Søren Jacobsen, f. 1706).
2. (Dorthe Jacobsen, f. 1709).
1. Jens Jacobsen, f. o. 1714 ~ med

Anne Sørensdatter Leth, f. o.
1711, i Oustrup.

2. Peder Jacobsen, o. 1718-b. 24/10 1779 (ane nr. 140).
3. Bertel Jacobsen i Forlev, f. o. 1722, ~ med Dorthe Troelsdatter; skifte 16/9 1765 og 15/6 1757.

282 & 283

Troels Jensen, b. 25/2 1743 & Bodil Sørensdatter, b. 25/1 1773 85 år gammel:

- 1.(4?). Datter døbt den 5. juli 1716, ingen navn anført - måske Dorthe, hvis dåb ikke er fundet.
1. Cathrine Troelsdatter, d. 11/4 1721.
2. Cathrine Troelsdatter, d. 10/10 1723-b. 11/5 1763 (ane nr. 141).
3. Maren Troelsdatter, d. 25/9 1724
4. (1?). Dorthe Troelsdatter, død 1757 - se nr. 280 & 281.
5. Karen Troelsdatter, d. 2/2 1727.
6. Karen Troelsdatter, d. 24/6 1731.

284 & 285

Christen Clausen, b. 16/12 1759 92 år gl. & Johanne Jensdatter, b. 22/9 1765 84 år gl.:

1. Rasmus Christensen, o. 1715-1771 (ane nr. 142).
2. Maren Christensdatter ~ med Mickel Pedersen i Illerup, død 1751 (se ane nr. 532).

286 & 287

Rasmus Pedersen Skov, b. 19/12 1745 60 år gammel & Maren Poulsdatter, b. 24/1 1768 89 år gammel:

1. Maren Rasmusdatter, d. 1/1 1719-b. 30/11 1797 (ane nr. 143).
2. Anne Rasmusdatter, d. 22/2 1727.

288

Niels Sørensen i Svejstrup:

1. Rasmus Nielsen Bødker, død o. 1725 (ane nr. 144).

294 & 295

Se nr. 536 & 536.

308 & 309

Jochum Boldt, død 1695 & Christine Frederiksdatter Suhr, o. 1671-1707:

1. Adam Levin Boldt (ane nr. 154).
2. Frederik Bolt til Algestrup, d. 10/11 1692 død 23/7 1720.

312 & 313

Ole Albertsen Sadolin, d. 3/11 1663-†28/3 1731 & Margrethe Christensdatter Friis, 1673-†30/6 1738:

1. Christian Albert Olesen Sadolin, *2/6 1700-†24/3 1774 (ane nr. 156).
2. Hans Christian Olesen Sadolin, 1704-1756, præst i Strandby, Bjørnsholm og Malle. 21/11 1732 ~ med Eleonora Marie Hildebrand.
3. Knud Henrik Olesen Sadolin, *21/6 1705-†19/4 1773, ~ 1748 med Christine Marie Ørsted, præst i Haderup.
4. Albert Olesen Sadolin, *28/2 1709-†21/12 1792, præst i Blære og Eidrup. ~ med Dorothea Sophie Fochsdatter Ørsted af S. Vissing, o. 1720-†10/2 1787. Deres datter Margrethe Cathrine var ~ med præsten i Oddense, Hans Henrik Sadolin (se nr. 156); to andre var ~ med præsten Peter Timmermann i Udbyned og Kastbjerg - 11/4 1784 Mette Marie (o. 1756-1785) og da hun døde året efter blev han ~ med søsteren Karen Sophie.
5. Sophie Olesdatter Sadolin, født 1714-b. i Viborg 20/11 1778, ~ med Jacob Jørgensen Graae, præst i Grundfør og Spørring (1711-†24/4 1760).

314 & 315

Jørgen Nielsen Hjersing, o. 1682-1754 (skifte 17/9) & Inger Madsdatter Lyngaae, †26/1 1759:

1. Ellen Cathrinne Jørgensdatter Hjersing, o. 1711-b. 5/8 1750 (ane nr. 157).
2. Nille Jørgensdatter Hjersing, *4/8 1713-†1/11 1759, ~ med Christen Jensen Høst af Haurum (1708-1752) i dennes 2. ægteskab, præst i Vitten, Haldum og Hadsten.
3. Anne Margrethe Jørgensdatter Hjersing, o. 1714-b. 12/8 1763 ~ med Peder Ebbesen Gimlinge 10/1 1701-†5/10 1775, der efterfulgte hendes far som præst i Lyngå.

316 & 317

Simon Simonsen Braad, d. 30/10 1659-b. 5/7 1743 & Sidsel Sørensdatter Wejle, b. 14/10 1719:

1. Simon Simonsen Braad, d. 22/3

- 1691-†18/4 1750 (ane nr. 158).
2. Mogens Braad, d. 10/11 1692 og døde 3 mdr. gammel.
 3. Anne Marie Braad, d. 24/9 1693-b. 8/12 1719, ~ med Hein Justesen i Horsens.
 4. Karen Simonsdatter Braad, d. 28/3 1697, ~ med Thedin og bosat i Borås i Sverige.
 5. Dødfødt søn 15/3 1704.
 6. Margrethe Elisabeth Braad, d. 4/5 1705-b. 3/2 1710.

318 & 319

Christen Nielsen Hurtigkarl, død 1708 & **Dorthe Nielsdatter**, -?-:

1. Mette Christensdatter Hurtigkarl, (o. 1680)-1748, ~ med Lorentz Jürgensen i Haurvig, toldkontrolør i Varde.
2. **Anne Christensdatter Hurtigkarl**, født kort før 1700-b. 21/4 1747 (ane nr. 159).
3. Niels Hurtigkarl, 1700-†26/4 1766, provst i Grønnebæk.
4. Jens Christensen Hurtigkarl ~ med Else Jensdatter, testamente 1729.

348 & 349

Basse Nielsen, b. 20/6 1723 77 år gammel & **Else** b. 14/6 1739 76 år gammel:

1. **Søren Basseten**, 1700-b. 25/8 1756 (ane nr. 174).
2. Anne Basseten, b. 15/6 1738 30 år gammel i Ugelbølle.
3. Peder Basseten, -?- ~ med Helle Rasmusdatter i 1725.
4. Christen Basseten, -?-.

350 & 351

Søren Jensen, b. 2/12 1731 & **Maren Pedersdatter**, b. 2/5 1734:

1. (Maren Sørensdatter, d. 22/5 1687).
2. (Karen Sørensdatter, d. 28/9 1688).
3. (Anne Sørensdatter, f. 3/3 og begr. 27/2 1695).
1. **Anne Sørensdatter**, d. 1/10 1696-b. 5/2 1758 (ane nr. 175).
2. Peder Sørensen, d. 23/7 1699.
3. Jens Sørensen, forlover ved Annes bryllup.
4. Else Sørensdatter, d. 18/6 1702.

5. Niels Sørensen, d. 7/12 1704.
6. Maren Sørensdatter, d. 22/9 1709.
7. Hans Sørensen, d. 6/2 og b. 29/6 1714.

402

Jens Hellesen, død o. 1723 og **Karen Helles** b. 21/4 1696 - sandsynligvis hustru:

1. **Maren Jensdatter Hellesen**, d. 29/7 1694-b. 16/8 1761 (ane nr. 201).

404 & 405

Rasmus Rasmussen Fast, død o. 1730 & **Maren Pedersdatter**, b. 20/3 1746:

1. Rasmus Rasmussen Fast, d. 7/5 1693-b. 3/9 1730.
2. Karen Rasmusdatter, født 1695 (dato ulæselig).
3. Niels Rasmussen Fast, d. 15/8 1698.
4. **Peder Rasmussen Fast**, d. 10/10 1700-b. 12/7 1767 (ane nr. 202).
5. Søren Rasmussen Fast, d. 23/12 1703.
6. Jens Rasmussen Fast, d. 12/12 1706.

406 & 407

Jens Rasmussen Ahm, -?- & **Ane Pedersdatter**, b. 19/12 1700:

1. (Knud Jensen Ahme, b. kristihimelfartsdag 1756 66 år gammel).
2. Maren Jensdatter, d. 23/10 1692.
3. **Anne Jensdatter Ahm**, d. 13/12 1696-b. 19/7 1767 (ane nr. 203).
4. Kirsten Jensdatter, d. 5/3 1699.

416 & 417

Peder Olufsen, b. 17/9 1730 & **Maren Sørensdatter**, b. 14/8 1735:

1. Niels Pedersen, d. 3/5 1696.
2. Maren Pedersdatter, d. 2/2 1698.
3. Ane Pedersdatter, d. 3/10 1700-b. 28/12 1709.
4. **Ole Pedersen**, d. 26/9 1706-b. 28/1 1785 (ane nr. 208).
5. Birgitte Pedersdatter, d. 25/12 1709.
6. Søren Pedersen, d. 18/12 1712.
7. Jens Pedersen, d. 22/12 1715.

418 & 419

Thomas Andersen Gius, b. 4/7 1751

& **Karen Hansdatter**, b. 24/8 1727:

1. Anders Thomsen, d. 1/3 1705.
2. **Mette Thomasdatter**, d. 8/2 1707-b. 12/2 1774 (ane nr. 209).
3. Søren Thomsen Gius, d. 19/10 1710.
4. Peder Thomsen, d. 2/10 1712.
5. Olau Thomsen, d. 2/6 1715.
6. Rasmus Thomsen, d. 4/7-b. 12/12 1717.

420 & 421

Søren Nielsen Sparre, b. 11/3 1736 48 år gammel & **Maren Fredericksdatter**, b. 2/10 1746:

1. Søren Sørensen Sparre, d. 18/3 1714.
2. Niels Sørensen Sparre, d. 3/11 1715-b. 16/3 1785 (ane nr. 210).
3. Else Sørensdatter, d. 18/7 1717.
4. Rasmus Sørensen, d. 28/4 1726.

422 & 423

Rasmus Ericksen, b. 21/12 1732 & **Maren Ditlevsdatter**, d. 22/7 1694-b. 12/1 1749:

1. **Maren Rasmusdatter**, d. 4/8 1715-b. 6/3 1785 (ane nr. 211).
2. Erick Rasmussen Ditlev, d. 2/1 1718.
3. Mette Rasmusdatter, d. 26/5 1720.
4. Niels Rasmussen (Niels Ditlev), d. ...? 1722.

424

(Sti Nielsen, død 1685):

1. Peder Stisen (ne nr. 212)

426 & 427

Peder Lauridsen Skiærp, død o. 1736 & **Karen Sørensdatter**, 1655-1699:

Barn b. 1/11 1687 3 uger gammelt.

1. **Kirsten Pedersdatter Skiærp**, d. 26/7 1689 (ane nr. 213).
2. Jens Pedersen Skiærp, d. 2/2 1690
3. Maren Pedersdatter Skiærp, d. 29/3 1692.
4. Maren Pedersdatter Skiærp, d. 8/9 1695.
5. Peder Pedersen Skiærp, d. 25/4 1698.
6. Knud Pedersen Skiærp, d. 26/3 1699-b. 1759 (dato ej læselig).

428

Laurids Olufsen, død efter 1693:

1. **Jens Lauridsen Olufsen**, 1693-b. 1/3 1763 (ane nr. 214).
2. Dorrethe Lauridsdatter, fadder 1730 og 1731.
3. Anne Lauridsdatter, fadder 1733.

430 & 431

Jens Sørensen Winther, d. 24/6 1664-2/1 1729 & **Maren Sørensdatter**, b. 14/12 1721 57 år gammel:

1. Søren Jensen, b. som nyfødt 4/8 1695.
2. Kiersten Jensdatter, d. 21/11 1697-b. 27/6 1717.
3. Maren Jensdatter, d. og b. 11/2 1700.
4. Maren Jensdatter Winther, d. 4/9 1701.
5. **Johanne Jensdatter Winther**, d. 16/7 1704-b. 25/3 1760 (ane nr. 215).

432 & 433

Jørgen Nielsen Knøvel, o. 1669-b. 7/2 1751 & **Anna Jensdatter Rosser**, 13/7 1672-b. 31/1 1751:

1. **Ole Jørgensen Knøvel**, d. 4/9 1701-b. 7/4 1757 (ane nr. 216).
2. Anna Jørgensdatter Knøvel, d. 23/3 1705.
3. Jens Jørgensen Knøvel, d. 13/3 1707, ~ med Karen Knudsdatter i 1744.
4. Maren, hjemmedøbt 8/1 og begravet 13/1 1710.
5. Maren Jørgensdatter Knøvel, d. 18/4 1713.
6. Niels Jørgensen Knøvel, d. 19/7 1716.

434 & 435

Dines Jensen, d. 13/7 1673-b. 20/8 1717 & **Kirsten Jensdatter**, -?-:

1. Jens Dinesen, d. 19/3 1699.
2. Maren Dinesdatter, d. 6/1 1701, 26/11 1720 ~ med Niels Rasmussen, død 1727 34 år gl.
3. Sidsel Dinesdatter, b. som spæd 25/12 1702.
4. Niels Dinesen, d. 22/6 1704.
5. **Sidsel Dinesdatter**, d. 17/1 1707-b. 24/6 1764 (ane nr. 217).

436 & 437

Rasmus Nielsen Greve, o. 1677-b. 18/10 1761 & **Maren Sørensdatter Skaarup**, (-?-):

1. Dorethe Rasmusdatter, d. 15/1 1713-b.-2/4 1786, ~ med Jens Christensen Hvoll, d. 20/8 1702-b. 22/1 1772.
2. Elisabeth Rasmusdatter, d. 15/5 1714-b. 28/8 1763, ~ med Mads Rasmussen i Bjødstrup b. 10/7 1774 62 år gl.
3. Søren Rasmussen, d. 19/7 og b. 7/8 1716.
4. Søren Rasmussen Greve, d. 11/7 1717-b. 16/6 1793 (ane nr. 218).
5. Karen Rasmusdatter, d. 21/7 1720-b. 12/12 1784, ~ med Søren Rasmussen Hjulmand i Dejret, d. 8/10 1719-† 13/5 1798.
6. Maren Rasmusdatter, d. 5/7 1722-†6/11 1774, ~ med Jens Jensen Farsen i Dejret, b. 20/9 1786 59 år gl.
7. Niels Rasmussen Greve, d. 25/3 1724-b. 10/12 1782, ~ med Maren Andersdatter, †25/4 1793. De havde Strandgården i Strands i Vistoft Sogn, hvor hun kom fra.
8. Jacob Rasmussen, d. 17/3 og b. 22/12 1726.

438 & 439

Peder Stisen: Se 212 & 213!

440

Søren Ibsen, -?- & navn ikke nævnt:

1. (Maren Sørensdatter, d. 30/6 1689).
1. Anne Sørensdatter Ibsen, d. 29/9 1715.
2. Søren Sørensen Ibsen d.æ., d. 30/5 1717-b. 10/2 1771 (ane nr. 220).
3. Maren Sørensdatter Ibsen, d. 24/11 1720, død af tærende syge, b. 29/11 1767.
4. Knud Sørensen Ibsen, d. 24/10 1723.
5. Karen Sørensdatter Ibsen, d. 11/6 1727.

442 & 443

Anders Andersen Greve, b. 11/6

1752 & **Karen Sørensdatter**, b. 10/5 1725:

1. Anne Andersdatter Greve, d. 9/10 1712.
2. **Mette Andersdatter Greve**, d. 10/6 1715-b. 20/9 1772 (ane nr. 221).
1. (Anders Andersen Greve, d. 26/5 1726, ~ 27/6 1754 med Karen Ericksdatter. Fæstede farens gård).
1. (Dorthe Andersdatter Greve, o. 1734-b. 21/4 1755).

448 & 449

Niels (Døes) & Sidsel Christensdatter b. 30/5 1753 80 år gammel:

1. Jens Nielsen Døes, 1704-†5/1 1767.
2. **Mads Nielsen Døes**, †3/5 1767 56 år gammel (ane nr. 224).
3. Peder Nielsen Døes, †10/10 1757.

456 & 457

Jørgen Christensen (Hesel) Halgaard, d. 12/11 1682-b. 20/3 1765 & **Maren Laugesdatter Halgaard**, b. 23/3 1763 75 år gammel:

1. Johanne Jørgensdatter Halgaard, d. 28/3 1719.
2. Christen Jørgensen Halgaard, d. 25/2 1721.
3. Jens Jørgensen Halgaard, d. 25/11 1723.
4. Maren Jørgensdatter Halgaard, d. 15/11 1725.
5. Peder Jørgensen Halgaard død 1727?
Begr. et 3 uger gammelt barn f. 1727?
6. **Peder Jørgensen Halgaard**, d. 15/7 1727-1809-b. 19/11 1809 (ane nr. 228).

460 & 461

Niels Chrestensen Schredder i Krunderup, b. 22/11 1750 65 år og 5 mdr. & **Anna Chrestensdatter**, b. 7/6 1761 74 år 20 uger og 4 dage:

1. Christian Nielsen Skrædder i Krunderup, 64 år i 1787 ~ med Anna Cathrina Madsdatter, 66 år i 1787. Datter af Mads Chrestensen Gade, b. 11/6 1751 57 år og 5 mdr. og Mette Eschildsdatter, b. 10/1 1768 knap 85 år.
2. **Christen Nielsen Skrædder** i Vognstrup, b. 24/10 1786 (ane

nr. 230).

480

Christen Bødker, død 1726, fæster af gård nr. 5 i Ale By:

1. **Niels Christensen Bødker**, b. 1/3 1770 74 år gammel (ane nr. 240).
2. **Jens Christensen Bødker**, fæstede 1727 gård nr. 10 i Ale By, samme år ~ med **Anne Sørensdatter**.
3. **Jørgen Christensen Bødker** fæstede i 1735 gård nr. 1, som han måtte afstå i 1740 og blev fæster af boelsted nr. 4 i Ale ~ med **Karen Madsdatter**, skifte 23/1 1761.
4. **Peder Christensen Bødker** fæstede 1731 et hus i Ale, ~ med **Kirsten Nielsdatter**, skifte 4/9 1763.

482

Oluf (Ole) i Uldum:

1. **Maren Olesdatter** (ane nr. 241).
2. **Maren Olufsdatter**, skifte 19/2 1757 ~ med **Rasmus Pedersen** i Uldum, skifte 18/6 1872 under **Rask gods**.
3. **Christen Olufsen** i Uldum ~ med **Else Christensdatter**, skifte 27/10 1760 under **Rask gods**.
4. **Else Olesdatter** i Uldum, fadder af og til indtil 1741.

484 & 485

Forældre ukendte:

1. **Mads Pedersen**, 1688-b. 28/11 1755 (ane nr. 242).
2. **Peder Pedersen** i Uldum ~ med **Bodil Mickelsdatter**, skifte 30/5 1760.

486 & 487

Forældre ukendte:

1. **Karen Pedersdatter**, 1710-b. 14/9 1777 (ane nr. 243).
2. **Rasmus Pedersen**, -?-.

488 & 489

Hans Jørgensen, d. 1/- 1661 før morskens introd. 28/7-b. 14/12 1721 & **Mette Pedersdatter** d. 31/3 1662:

1. **Hans Hansen**, d. 23/11 1683-b. 24/6 1706 (der står blot søn).
2. **Anne Hansdatter**, d. 15/9 1686.
3. **Karen Hansdatter**, d. 6/3 1691.
4. **Anne Hansdatter**, d. 20/3 1692.

5. **Frants Hansen**, d. 8/9 1693-b. 18/9 1746 (ane nr. 244).

6. **Bodil Hansdatter**, d. 18/3 1698.

7. **Niels Hansen**, d. 16/4 1699.

490 & 491

Se nr. 510 & 511.

492 & 493

Forældre ukendte:

1. **Jørgen Christensen Skrædder**, 1713-b. 4/4 1761 (ane nr. 246).
2. **Niels Christensen**, tjente på Laagegaard i 1761.

504 & 505

Søren Nielsen Lund, d. 8/3 1668-b. 3/5 1746 & **Sidsel Jørgensdatter**, 10/12 1673-b. 14/11 1745:

1. Barn døbt 9/10 1692.
2. **Karen Sørensdatter**, død 1697.
3. **Anne Sørensdatter**, d. 15/1 1699, ~ med **Oluf Michelsen** 1724.
4. **Birgitte Sørensdatter**, d. 22/5 1701.
5. **Niels Sørensen Lund**, d. 13/5 1703-†8/5 1776 (ane nr. 252).
6. **Kiersten Sørensdatter**, d. 15/11 1705.
7. **Maren Sørensdatter**, d. 24/3 1709.
8. **Christen Sørensen**, d. 1/11 1711.
9. **Margrethe Sørensdatter**, d. 30/9 1714.

506 & 507

Anders Christensen, død 15/2 1729 & **Maren Sørensdatter**, død 23/2 1740:

1. (**Anne Rasmusdatter** ~ 28/6 1722 med **Christen Sørensen** i Honum, begge døde omkr. 1733).
1. **Karen Andersdatter**, d. 16/3 1704.
2. **Karen Andersdatter**, d. 15/3 1705-b 7/2 1790 (ane nr. 253).
3. **Rasmus Andersen**, d. 9/12 1709, fæstede gården. Senere fæster under under **Klaks Mølle** - måske samme gård, ~ med **Mette Knudsdatter**, skifte 23/2 1780.
4. **Maren Andersdatter**, d. 3/5 1711.
5. **Christen Andersen**, d. 18/5 1713, i Vrønding ved skiftet 1740 og i **Kørup** ved skiftet 1780.
6. **Kirsten Andersdatter**, boede som 27-årig i Vrønding ved skiftet 1740.

7. Barn begavet 21/3 1714.
8. Søren Andersen, d. 29/3 1716.
9. Maren Andersdatter, d. 19/12 1717, begravet 1718.
10. Søren Andersen, d. 7/1 1720.

508 & 509

Niels Thomsen, ægtemand i Kalhave fik et uægte barn med Anne Knudsdatter, d. 18/2 1683-b-10/5 1722:

1. Christen Knudsen, d. 18/5 1712-b. 7/5 1796 (ane nr. 254).

510 & 511

Jens Sørensen, -?- & Birthe Rasmusdatter, †28/4 1760:

1. (Mickel Jensen Bisgaard, 25/7 1700-b. 26/12 1741, ~ med Mette Pedersdatter i Kalhave, skifte 28/2 1742).
2. (Barn begravet 7/7 1701 - ingen navn anført).
3. (Anne Margrethe Jensdatter ~ med Jeppe Jensen i Boring, skifte 2/2 1778).
4. (Anne Jensdatter ~ med Søren Hansen i Hornborg).
5. Birrethe Jensdatter, d. 30/5 1704.
6. Mette Jensdatter, d. 16/1-b. 23/1 1707.
7. Mette Jensdatter, d. 8/1 1708-b. 25/2 1781 ~ med Jens Hansen Trane, fæster i Nim under Serriidslevgård, skifte 8/3 1773. Derefter boede hun hos sin søster søster Johanne i Hornborg.
8. Kirsten Jensdatter, d. 7/12 1710 ~ med Peder Marcussen i Honum, skifte 15/10 1774.
9. Karen Jensdatter, d. 29/5 1712-b. 1/1 1749 (ane nr. 245).
10. Søren Jensen, d. 30/6 1715 ~ Maren Jensdatter i Honum, skifte 19/2 1762.
11. Rasmus Jensen i Honum, d. 13/6 1717, lev. 1760.
12. Johanne Jensdatter, d. 30/6 1720 ~ med Søren Jensen Friis i Hornborg, skifte 28/11 1788.
13. Maria Jensdatter, d. 25/5 1722-b. 26/7 1789 (ane nr. 255).
14. Iver Jensen ~ med Kirsten Jensdatter i Neder Kodallund, skifte efter hende 16/4 1764. Derefter blev han gift igen.

528 & 529

Se nr. 1080 & 1081.

530 & 531

Erick (Nielsen) & Maren Rasmusdatter, b. 22/1 1740 o. 78 år gl.:

1. Mette Ericksdatter, b. 8/6 1772 95 år gammel (ane nr. 265).
1. (Hans Jacobsen ~ med Niels Ericksens enke Dorthe Gregersdatter i Hoved og fæstede gården i 1714).
2. (Else Jacobsdatter, lev. 1753 ~ med Jens Madsen i Møballe, skifte 14/6 1745).
3. (Erick Jacobsen, 1694-1767, overtog Nissumgård ~ med Helle Mortensdatter fra Ringkloster).
4. (Maren Jacobsdatter, f. 1698, skifte 18/10 1757, ~ med ¹Mickel Olufsen i Røde Mølle, skifte 5/8 1735). ²med Hans Pedersen samme sted.
5. (Anne Kirstine Jacobsdatter, f. 1703 ~med Jens Nielsen i Rasborg).
6. (Else Cathrine Jacobsdatter, f. 1706 ~ med Poul Nielsen Jordbjerggård.

532 & 533

Peder Pedersen, b. 14/4 1696 59 år gl. ~ Maren Andersdatter, -?-:

1. Anders Pedersen, o. 1678 ~ med Anne Jensdatter, i Illerup, skifte 23/1 1717.
2. Peder Pedersen, f. o. 1681, i Alken.
3. Peder Pedersen, f. o. 1684, i København.
4. Laurids Pedersen, o. 1685-b. 21/4 1735 (ane nr. 266).
5. Birgitte Pedersdatter, f. o. 1688 ~ med Mickel Poulsen i Illerup, søn af ane nr. 574 & 575, skifte 11/6 1734.
6. Johanne Pedersdatter, f. o. 1691 ~ med Rasmus Nielsen i Illerup, skifte 7/9 1740.
7. Mickel Pedersen, o. 1694-1751 ~ med Maren Christensdatter. Datter af ane nr. 284. Skifte 14/6 1751.
8. Anne Pedersdatter, d. 7/10 1694. Død før skiftet.
1. (Maren Lauridsdatter, f. o. 1701).

534 & 535

Christen Sørensen, b. 20/4 1697 50 år gammel & **Birgitte Rasmusdatter**, b. 19/2 1720 67 år gammel:

1. **Johanne Christensdatter**, b. 25/8 1762 84 år gammel (ane nr. 267).
2. **Maren Christensdatter**, -?-.
3. **Rasmus Christensen**, d. 25/6 1696.

536 & 537

Jens Pedersen, b. 1/1 1701 68 år gammel & **Maren Rasmusdatter**, b. 28/4 1709 68 år gammel:

1. **Peder Jensen**, -?- (ane nr. 268).
2. **Søren Jensen**, -?- ~ med **Karen Sørensdatter**, der var datter af **Søren Rasmussen** (død 1695) & **Kirsten Jensdatter** i Mesing (se nr. 1148), overtog fæstet på halvdelen af Overgård efter **Nicolaus Møller** i 1703.
3. **Karen Jensdatter**, -?- (ane nr. 147).

538 & 539

Se nr. 1146 & 1147.

540 & 541

Rasmus Sørensen, b. 21/4 1702 i sit 34. år & **Anne Nielsdatter**, b. 18/7 1734 63 år og 2 mdr gammel:

1. **Anne Rasmusdatter**, død 22/3 1696 i sit 7. år.
2. **Christen Rasmussen**, d. 9/10 1692 (b. 12/11 1736?).
3. **Maren Rasmusdatter**, boede i Firgårde.
4. **Kiersten Rasmusdatter**, født o. 1692, ~ med **Jens Rasmussen** i Nørre Vissing.
5. **Jens Rasmussen**, d. 11/11 1694*
6. **Niels Rasmussen**, d. 3/5 1696-1737 ~ med **Helle Sørensdatter** i Dallerup - enke efter **Poul Lauridsen**, død 1723.
7. **Søren Rasmussen**, d. 2/2 1699-b. 13/4 1768 (ane nr. 270).
8. **Else Rasmusdatter**, d. 12/6 1701, ~ med **Olle Christensen** i Veng.
 1. (**Marie Pedersdatter**, d. 19/8 1703*).
 2. (**Maren Pedersdatter**, -?-, ~ med **Christen Sørensen** (søn af ane nr. 274 & 275 - se under dem), der overtog fæstet den 29/10 1735).

3. (**Peder Pedersen**, født o. 1711, død 1735 få måneder efter overtagelsen af fæstet).

* Ikke med ved skiftet.

542 & 543

Jens Jacobsen, o. 1658-b. 28/3 1700 & **Karen Lauridsdatter**, b. 13/9 1736 77 år gl.:

1. **Maren Jensdatter**, d. 18/4 1693*).
2. **Søren Jensen**, d. 6/5 1694.
3. **Lisbeth Jensdatter**, f. o. 1694.
4. **Anne Jensdatter**, d. 5/4 1697.
5. **Kirsten Jensdatter**, f. o. 1697 (ane nr. 271).

*) Nr. 1, 2 og 4 døde før skiftet i 1701.

544 & 545

Rasmus Troelsen & **Maren Poulsdatter**, b. 23/2 1703 66 år gl.:

1. **Gertrud Rasmusdatter** ~ med ¹**Søren Rasmussen** fra Vissing, død 1694 og ²**Laurids Madsen** fra Højen.
2. **Søren Rasmussen** i Veng, o. 1660-1733 ~ med **Cathrine Madsdatter**, o. 1660-1713 (skifte 7/7 1716).
3. **Poul Rasmussen**, b. 11/9 1712 48 år gammel (ane nr. 272).
4. **Rasmus Rasmussen**, o. 1671-1694.

546 & 547

Rasmus Laursen Smed, død 1690 & **Else Nielsdatter**, b. 11/10 1716 59 år gl. i Firgårde, skifte 10/10 1690:

1. **Mette Rasmusdatter** af Firgårde, (ane nr. 273).

548 & 549

Se nr. 1080 & 1081.

550 & 551

Oluf Andersen, b. 24/3 1720 72 år gl. ~ med **Sørensdatter**:

1. **Maren Olufsdatter**, b. 8/12 1751 65 år gl. (ane nr. 275).

552 & 553

Johan Dose Mahler, b. 26/2 1736 84 år gl. af Søballe & **Øllegaard Eilersdatter**, b. 7/7 1720 80 år gl.:

1. **Johan Dose** (ane nr. 276).

560 & 561

Bertel Pedersen & **Karen Ibsdatter**, skifte 18/8 1691:

1. Maren Bertelsdatter ~ med Anders Thomsen i Vroid, skifte 5/11 1704 og 25/6 1723.
2. **Jacob Bertelsen**, o. 1671-b. 1/10 1740 (ane nr. 280).
3. Anne Bertelsdatter i København, f. o. 1675, skifte 27/5 1705.
4. Karen Bertelsdatter, o. 1679-1724 ~ med ¹Rasmus Sørensen i Forlev, skifte 14/4 1703, søn af ane nr. 1126 og 1127 og ²Søren Sørensen i Forlev, søn af ane nr. 566 & 567, skifte 1/7 1724.
5. Kirsten Bertelsdatter, o. 1681 ~ med Peder Sørensen i Mesing, skifte 1/7 1724 og 13/7 1725, hvor P.S. var i 2. ægteskab med Johanne Olufsdatter.

562 & 563

Jens Pedersen & Anne Sørensdatter i Skanderborg Ladegård, skifte 20/12 1711:

1. Peder Jensen, 25 år ved skiftet, overtog farens fæste 10/3 1706.
2. Søren Jensen, nævnt ved skiftet.
3. Niels Jensen, druknet 1734 ~ med Clara Eleonora Ovesdatter, skifte 10/9 1736.
4. **Margrethe Jensdatter**, o. 1688-b. 25/10 1751 63 år (ane nr. 281).

564 & 565

Jens Christensen, o. 1631-b. 1/9 1718 & **Maren Troelsdatter**, b. 15/2 1693 58 år gammel:

1. Christen Jensen, -?-, overtog gården, ~ med Maren Christensdatter i Boes, som døde 1724.
2. **Troels Jensen**, b. 25/2 1743 (ane nr. 282).
3. Anne Jensdatter, -?-
4. Karen Jensdatter ~ med Niels Rasmussen i Emborg, skifte 1699.

566 & 567

Søren Sørensen, død 1702 & **Dorethe Michelsdatter**, -?- i Forlev:

1. Søren Sørensen i Forlev, o. 1675-1757 ~ med Karen Bertelsdatter, død o. 1724, se ane nr. 560 og 561; derefter gift med Anne Kirstine Nielsdatter.
2. Michel Sørensen, født o. 1678; rejste til Ostindien.

3. Peder Sørensen, født o. 1679, marinesoldat i København 1702.
4. Cathrine Sørensdatter, født o. 1685, død 1709, ~ med **Jacob Bertelsen** i Forlev i hans 1. ægteskab (ane nr. 280).
5. **Bodil Sørensdatter**, b. 25/1 1773 o. 85 år gammel (ane nr. 283).

568 & 569

Claus Andersen, -?- & **Maren Christensdatter**, fra Rye:

1. Anders Clausen i Grumstrup ~ med Anne Rasmusdatter (skifte 1725).
2. **Christen Clausen**, 1667-1759 i Illerup (ane nr. 284).
3. Niels Clausen tjente ved skiftet 24/10 1712 hos præsten i Rye.
4. Johanne Clausdatter, ~ med Mathias Abrahamsen i Rye, død 1730.
5. Anne Clausdatter i Rye.

570 & 571

Jens Rasmussen, b. 18/4 1723 over 70 år gl. & **Anne Madsdatter**, 1643-b. 21/5 1709:

1. **Johanne Jensdatter**, 1684-1765 (ane nr. 285).
2. Anne Jensdatter, født 1686.

572 & 573

Peder Rasmussen Skov, b. 11/3 1725 77 år gammel & **Karen Knudsdatter**, b. 27/8 1706 67 år gammel:

1. (Knud Jensen, født o. 1673).
2. (Kiersten Jensdatter, født o. 1677, ~ med Jens Christensen i Alken, der var rytter og ved skiftet efter moren var i Hal-land i kongens tjeneste[†]).
1. (Olle Jensen, født o. 1679 ~ i 1702 med Maren Michelsdatter; havde den 2. halvgård. Han stiller altså sammen med stedfaren en rytter).
2. (Anne Jensdatter, født o. 1680, ~ med Rasmus Nielsen, dragon i Hårby 1706).
3. (Maren Jensdatter, født o. 1682, tjente hos sin farbroder skomager Peder Olufsen i Skanderborg i 1706).
4. (Mette Jensdatter, født o. 1684)
1. **Rasmus Pedersen Skov**, født 1687-b. 19/12 1745 (ane nr. 286).

2. Maren Pedersdatter, d. 26/2 1693
3. Jens Pedersen, b. 21/4 1705 9 år og 4 mdr. gammel.

* Antagelig blandt de af kongen støttede partisaner - "snaphaner" - i skovene på Hallandsåsen.

574 & 575

Poul Jensen, b. 15/10 1723 70 år gammel & **Karen Laursdatter**, o. 1660-1748:

1. **Maren Poulsdatter**, b. 24/1 1768 89 år gammel (ane nr. 287).
2. **Jens Poulsen**, o. 1680-8/3 1772 i Illerup, ~ med **Helvig Andersdatter**, o. 1697-3/12 1751 i Veng.
3. **Laurs Poulsen**, -?- , ~ med **Dorthe Sørensdatter** fra Forlev, havde gården efter faren (skifte 1729).
4. **Mickel Poulsen**, død 1734, ~ **Birgitte Pedersdatter** i Illerup; fæster **Anders Pedersens gård** (se ane nr. 532).
5. **Karen Poulsdatter**, født 1700, ~ med **Jens Jensen** i Boes.
6. **Rasmus Poulsen**, født 1702
7. **Anne Poulsdatter** i Illerup.
8. **Peder Poulsen**, b. 1/11 1706 knap 2 år gammel.

590 & 591

Se nr. 1070 & 1071.

618 & 619

Frederik Suhr, 25/10 1644-† 28/11 1706 & **Cathrine Pedersdatter**, 1639-†3/5 1706:

1. **Christine Frederiksdatter Suhr** (ane nr. 309).
2. **Bernt Frederiksen Suhr**, 1673-1710, præst i Viby og Tilst.
3. **Margrethe Suhr**, 1673-1717, gift med købmand i Næstved **Hans Hornemann**.
4. **Johan Christopher f.** og d. 1675.
5. **Johan Christopher Suhr**, 1676-1714, præst i Nr. Vedby og Nr. Alslev.
6. **Berendt Frederiksen Suhr**, 1677-1745, præst i Købelev og Vindeby ~ med **Christine Hornemann**.
7. **Peder Frederiksen Suhr**, 1678-1735, præst i Utterslev på Lolland.
8. **Anne Frederiksdatter Suhr** ~ med sognepræsten **Gregers Zimmer** i Nykøbing F.

624 & 625

Albert Christensen Sadel, død 1680 & **Sophie Jørgensdatter**, -?-:

1. **Jørgen Albertsen Sadolin**, st. Slagelse 12/7 1680, præst i Asmindrup og Grandløse fra 8/3 1690 og død o. 1696.

2. **Ole Albertsen Sadolin**, *3/11 1663-†28/3 1731 (ane nr. 312).
3. **Peder Albertsen Sadolin**, st. Herlufshom 22/7 1687, degn i Ubby ved Kalundborg, hvor morbroderen var præst, se anerne nr. 1250 og 1251.
4. **Kirsten Albertsdatter Sadolin**, †14/11 1718 49 år gammel, ~ med **Peder Jensen Smed** i Sørby-magle.

626 & 627

Christen Christensen Friis, o. 1643-†21/1 1695 & **Anne Sørensdatter Lyngaae**, død 1679:

1. **Christen Christensen Friis**, *19/10 1671-†27/11 1737, ~7/2 1703 med **Jytte Madsdatter Schytte** af Karby født 1670 - en søster til farens 2. kone - præst i Alsted og Bjergby på Mors.
2. **Margrethe Christensdatter Friis**, 1673-†30/6 1738 (ane nr. 313).
3. **Maren Christensdatter Friis**, †19/11 1732, ~ med **Johan Hansen Mumme**, degn i Sindal.
1. (**Anne Christensdatter Friis**, *23/3 og †23/4 1681).
2. (**Anne Johanne**, *23/12 1682).
3. (**Knud Arrild Christensen Friis**, *11/12 1684-b. 9/12 1763, præst i Sæby-Gershøj).
4. (**Katrine Christensdatter Friis**, *21/3 1686-død 1763, ~ med **Niels Brasch**, degn i Hinge).
5. (**Martha Christensdatter Friis**, *13/9 1687-død 1757, ~ med **Niels Pedersen Stub**, købmand i Århus).
6. (**Margrethe Cathrine Christensdatter Friis**, *26/8 1688-død 1729, ~ med ¹**Christen Michelsen Rottbøll**, død 1729, ridefoged på Hørbygård og i 1731 med ²**Ole Nicolai Nielsen Faxøe**, forvalter på Hagestedgård).
7. (**Søren Christensen Friis**, d. 11/11 1689-†3/4 1722, kapellan i Aby i Kær Herred).
8. (**Mathias Christensen Friis**, d. 19/3 1691).
9. (**Helle Helene Christensdatter Friis**, født 1693).

628 & 629

Niels Nielsen Hiersing, *5/6 1650-†29/1 1713 & **Catharina Hansdatter Owidt**, 1650-1724:

1. Jens Nielsen Hiersing, *1/12 1675-1722, præst i Ørting-Falling.
2. Niels Nielsen Hiersing, o. 1679-1729, præst i Søften-Foldby.
3. Hans Nielsen Hiersing, *30/7 1682-6/5 1766, præst i Skivholme-Skovby.
4. **Jørgen Nielsen Hiersing**, o. 1682-†17/9 1754, præst i Lyngå (ane nr. 314).
5. Mogens Hiersing, forp. på Marselisborg.
6. Dorothea Nielsdatter Hiersing, o. 1686-b. 15/10 1759 ~ med ¹Søren Olesen Franck, død 1708, forpagter af Norringgård og ²Svend Madsen Sparre, †22/3 1742, præst i Thorsager og Bregnet samt provst i Øster Lisbjerg Herred.
7. Anne Cathrine Hiersing ~ med Søren Clementin præst i Hvorslev.
8. Inger Katrine Hiersing ~ med Kristen Jensen Lindtner forp. på Ryssensten.

630 & 631

Mads Sørensen Lyngaae, død 1713 & **Ellin Christensen Basballe**, død 1698:

1. Madam Lisbeth Madsdatter, skiftet 1712.
2. **Inger Madsdatter Lyngaae**, †21/1 1759 (ane nr. 315).
3. Mademoiselle Dorthe Madsdatter, skiftet 1712.
4. Mademoiselle Dorthe Marie Madsdatter, skiftet 1712.
5. Søren Madsen Lyngaae, død 1707, præst efter faren fra 1705.

632 & 633

Simon Simonsen Braad, 1623-1692 & **Margareta Hendricksdotter Schlüter**, 1636-1677:

1. Maren, født 1656, ~ 1676 med Jöns Månsson.
2. Elisabeth, d. 16/6 1658-død 1680, ~ med Peder Söfre[n]sson i Karlshamn.
3. **Simon Simonsen Braad**, d. 30/10 1659-b. 5/7 1743 (ane nr. 316).
4. Hans, født og død 1661.

5. Jacob, 1663-1664.

6. Jacob, 1664-1711, handelsmand i Ronneby.

7. Margareta, født 1665, ~ 1690 med Jöran Beijer i Karlshamn.

8. Albrecht, født 1666, ~ 1709 men ukendt.

9. Christopher, 1668-1720, handelsmand og rådmand i Karlskrona. To gange ~, ¹Edela Margareta Lund og ²Wendela Calvagen.

10. Johan, 1672-1712, ~ 1702 men ukendt.

636

Niels Nielsen Hurtigkarl, nævnt 1650-1670 - sandsynlige børn:

1. Jens Nielsen Hurtigkarl, nævnt omkring 1660.
2. **Christen Nielsen Hurtigkarl**, død 1708 (ane nr. 318).

696

Niels Jensen Bassesen, fæster 1655-o. 1683:

1. Rasmus Nielsen, fæster af Ommestrupgård.
2. Christen Nielsen Basse, Rodskov.
3. **Basse Nielsen d.y.**, o. 1646-1723 (ane nr. 348).

832

Oluf Sørensen på gård 2 i Skæring o. 1661-o. 1690:

1. **Peder Olufsen** (ane nr. 416).
2. Maren Olufsdatter (begr. 22/4 1731), gudmor for alle **Peder Olufsens** børn.

3. Mogens Olufsen, fadder 1698.

4. Jens Olufsen, fadder 1696, 1698 og 1700.

834 & 835

Søren Rasmussen, lev. 1696 & **Johanne Jensdatter**, b. 12/3 1703 59 år gammel:

1. Rasmus Sørensen på gård nr. 3 i Skæring.
2. **Maren Sørensdatter** (ane nr. 417).

836 & 837

Anders Nielsen Gius, død 20/4 1693 & **Mette Andersdatter**, død 11/2 1704:

1. Niels Andersen Gius, b. 22/1 1700 53 år.

2. Søren Andersen Gius, fadder 1705.
3. **Thomas Andersen Gius**, b. 4/7 1751 (ane nr. 418).

840

Forældre ukendte (se nr. 1680); følgende må anses for søskende:

1. **Søren Nielsen Sparre**, b. 11/3 1736 (ane nr. 420).
2. Mette Nielsdatter, gudmor 1714.
3. Anne Nielsdatter Sparre, fadder 1714 og gudmor i 1726. Hus i Skæring 1752.
4. Maren Nielsdatter, fadder 1715.
5. Peder Nielsen, fadder 1715.

846 & 847

Ditlev Hansen, †3/7 1711 50 år gammel & **Kirsten Nielsdatter**, b. 25/2 1725:

1. **Maren Ditlevsdatter**, d. 22/7 1694-b. 12/1 1749 (ane nr. 423).
2. Ane Ditlevsdatter, d. 18/10 1696.
3. **Margrethe Ditlevsdatter**, fadder 1718 og 1722.

852

Forældre ukendte:

1. **Peder Lauridsen Skiærp**, b. 3/5 1709 56 år gammel (ane nr. 426).
2. **Jens Lauridsen Skiærp**, o. 1655-b. 3/5 1708.

856

Forældre ukendte:

Laurids Olufsen, død efter 1693. Hans mulige søskende:

- Jens Olufsen af Bjødstrup** b. 1/1 1750 83 år gammel.
Mickel Olufsen af Tillerup b. 22/3 1750 82 år gammel.
Kiersten Olufsen af Dejret b. 7/8 1750 82 år gammel.

860 & 861

Søren Rasmussen Winther, b. 7/12 1670 66 år gammel & **Kirsten Andersdatter Grønfeld**, b. 25/5 1708 76 år gammel:

1. **Rasmus Sørensen Winther**, d. 6/3 1659-b. 8/3 1722.
2. **Søren Sørensen Winther**, d. 7/7 1661-b. 19/6 1707.
3. **Jens Sørensen Winther**, d. 24/6 1664-2/1 1729 (ane nr. 430).

4. **Anders Sørensen**, d. 4/1 1667-b. 18/6 1724.
5. **Lauritz Sørensen**, d. 17/7 1670.

864

Niels Knøvel i Strands:

1. **Jørgen Nielsen Knøvel**, 1669-b. 7/2 1751.

866 & 867

Jens Christensen Rosser, d. o. 1642-b. 13/7 1704 & **Anne Olufsdatter**, d. 12/7 1646-b. 11/2 1676:

1. **Anne Jensdatter**, b. 31/1 1751 85 år gammel (ane nr. 433).

868 & 869

Jens Lauritzen Dinesen, b. 29/3 1709 80 år gammel & **Sidsel Lauritzdatter**, o. 1640-b. 28/2 1703:

1. (Ane, d. 1646).
2. (Oluf, d. 1650).
1. **Dines Jensen**, d. 13/7 1673-b. 20/8 1717 (ane nr. 434).
2. **Lauritz Jensen**, d. 13/5 1677.

872

Niels Mickelsen Greve:

1. **Rasmus Nielsen Greve** (ane nr. 436).
2. **Søren Nielsen Greve**, fadder 1720.

874

Søren (Pedersen) Skaarup, død ca. 1690:

1. **Maren Sørensdatter Skaarup**, -?- (ane nr. 437).
2. **Rasmus Sørensen Skaarup**, b. 21/7 1754 70 år gl., ~ med **Karen Hansdatter af Dejret**, b. 26/2 1764 76 år gl.
1. (Jens Sørensen Skaarup).

912 & 913

Christen Jensen, d. 2/11 1651 b. 7/3 1686 & **Anne Pedersdatter**, d. 22/1 1655-?:

1. **Jens Christensen**, d. 15/1 1681.
2. **Jørgen Christensen Halgaard** fra **Hesel**, d. 12/11 1682-b. 20/3 1765 (ane nr. 456).
3. **Peder Christensen**, d. 15/3 1685.

914

Lauge Halgaard, -?- i Halgårde: Dødfødt barn 8/1 1686.

1. **Peder** d. 20/3 og b. 19/6 1687.

2. **Maren Laugesdatter Halgaard**, d. 26/8 1688-b. 23/3 1763 (ane nr. 457).
 3. Peder Laugesen, d. 29/3 1691.
 4. Else d. 15/1 og b. 5/5 1693.
 5. Else Laugesdatter, d. 28/3 1694.
 6. Anne Laugesdatter, d. 21/2 1697.
 7. Anders Laugesen, d. 1/3 og b. 7/10 1699.
- Et barn død 2 timer gl. 14/7 1700.
8. Anders Laugesen, d. 27/11 1701.
 9. Kirsten Laugesdatter, 1702-1728.
 10. Gunner (Gunder) Laugesdatter, d. 7/2 og b. 30/5 1706.

976 & 977

Jørgen Rasmussen, b. 29/4 1706 & **Kirstine Hansdatter**, -?-:

1. Karen Jørgensdatter, b. 27/12 1720 53 år gammel.
2. Laurids Jørgensen, b. 1/9 1720 52 år gammel, havde fæste på en halvgård i Boring.
3. Christen Jørgensen, ~ 1689 med Maren Andersdatter af Rask og den 7/4 1709 ~ med Anne Hansdatter, havde fæste på halvgård i Boring.
4. Jens Jørgensen, havde fæste på halvgård i Boring.
5. Anne Jørgensdatter, ~ 1688 med Hans Jensen af Ale.
6. Maren Jørgensdatter, ~ med 23. p. T. 1691 med Ole Christopher- sen af Boring.
7. **Hans Jørgensen**, født før 28/7 1661-b. 14/12 1721 (ane nr. 488).

978

Peder Mickelsen af Boring:

1. **Mette Pedersdatter**, d. 31/3 1662 (ane nr. 489).
2. Niels Pedersen, d. 29/3 1674
3. Anders Pedersen, d. 5/6 1681.

1008 & 1009

Niels Sørensen, b. 11/3 1708 & **Kirstine Pedersdatter**, b. 12/10 1710:

1. **Søren Nielsen Lund**, d. 8/3 1668-b. 3/5 1746 (ane nr. 504).
2. Anne, døbt 1671-b. 11/2 1677.
3. Peder Nielsen, d. 13/4 1674.
4. Citzell, d. 8/7 1677.
5. Hans, d. febr. 1679.
6. Anders, d. 30/1 1681-b. 18/12 1687.

1010 & 1011

Jørgen Christensen, b. 28/4 1715 & **Maren Nielsdatter**, b. 28/4 1715, boede i Boring, døde i Honum:

- 1-4. Anne Jørgensdatter - fire af det navn døde som spæde.
5. **Sidsel Jørgensdatter**, d. 10/12 1673-b. 14/11 1745 (ane nr. 505).
6. Peder Jørgensen ~ med Giertrud Michelsdatter den 23/9 1694.
7. Niels Jørgensen, d. 18/2 1679.

1018 & 1019

Knud Mogensen Bøcher, b. 1730 (?) & **Sophia Tangaards**, b. 6/1 1709, i Kalhave:

1. Jens Knudsen, d. 22/9 1678 som uægte født.
2. **Anne Knudsdatter**, d. 18/2 1683-b. 10/5 1722 (ane nr. 508).
3. Jens Knudsen, d. 18/2 1683-b. 7/5 1690.
4. Mette Knudsdatter, ~ 9/2 1714 med Niels Andersen fra Hvirring præstegård.

1020

Forældre ukendte:

1. **Jens Sørensen**, død før 1749 (ane nr. 510).
2. Chresten Sørensen i Kalhave.
3. Iver Sørensen.

1056

Peder Sørensen d. æ., fæster i Boes:

1. **Søren Pedersen**, ane nr. 528.

1058 & 1059

Se nr. 1070 & 1071.

1062 & 1063

Rasmus Rasmussen, b. 8/3 1693 72 år gammel & **Karen Rasmusdatter**, b. 22/3 1705 76 år gammel i Svinsager:

1. **Maren Rasmusdatter** ~ med **Erick (Nielsen)** (aner nr. 530 & 531).
2. Rasmus Rasmussen i Svinsager, fæstede farens gård 12/4 1699.

1064 & 1065

Peder Lauritzen, nævnt 1625-1635 & **Maren Jensdatter**, skifte 7/6 1684:

1. Laurids Pedersen, 1632-1696 ~ med Anne Hansdatter b. 23/7 1723 82 år gl., i Alken.
2. **Peder Pedersen**, død 1696 i Alken (ane nr. 532).

3. Anne Pedersdatter, død 1701 i Illerup, ~ med Søren Jensen.
4. Jens Pedersen, o. 1633-b. 1/1 1701, i Svejstrup (ane nr. 536).
5. Karen Pedersdatter, -?- ~ med Thomas Andersen i Vrold, -?-.
6. Johanne Pedersdatter, -?-, (ane nr. 1103).
7. Anne Pedersdatter, -?- ~ med Simon Andersen, -?- i Siim.
8. Maren Pedersdatter, død 1687, ~ med Jens Thomsen i Firgårde.

1070 & 1071

Unge Rasmus Sørensen, medio 1600-tallet & Maren Rasmusdatter, b. 2/2 1693 78 år gammel, fæstede halvgård nr. 3 i Svejstrup 1642/44:

1. Anne Rasmusdatter, b. 15/11 1712 69 år gammel (ane nr. 529).
2. Birgitte Rasmusdatter, b. 19/2 1720 67 år gammel (nr. 535).
3. Maren Rasmusdatter, b. 28/4 1709 68 år gl. (ane nr. 537).

1072 & 1073

Se nr. 1064 & 1065.

1076

Se nr. 2292.

1078

Se nr. 2294.

1080 & 1081

Søren Pedersen i Boes, død 1686 skifte 1687 & Anne Rasmusdatter, b. 15/11 1712 69 år gammel:

1. Peder Sørensen, o. 1664-b. 22/1 1734 i Boes (ane nr. 264).
2. Rasmus Sørensen, b. 21/4 1702 i sit 34. år, i Firgårde (nr. 540).
3. Maren Sørensdatter, f. o. 1673 ~ med Christopher Rasmussen i Firgårde, skifte 18/12 1753.
4. Anders Sørensen i Boes, o. 1674-1724 ~ med ¹Gunder Nielsdatter og ²Anne Lauridsdatter, skifte 17/2 1724.
5. Johanne Sørensdatter, o. 1675-1724 ~ med Jørgen Sørensen i Boes, skifte 17/2 1724.
6. Søren Sørensen i Alken, o. 1679-1734 (ane nr. 274).
7. Christen Sørensen, født o. 1682 i Firgårde.

1082 & 1083

Niels Poulsen, b. 6/4 1697 73 år gl. & Else Thomasdatter, b. 2/2 1716 i sit alders 83 år:

1. Bertel Nielsen, død 1690, ~ med Anne Mogensdatter.
2. Maren Nielsdatter, død 1705, ~ med Peder Rasmussen d.y. (eller den lille), o. 1646-1723 i Mesing.
3. Gertrud Nielsdatter, død 1704, ~ med Peder Sørensen i Boes.
4. Anne Nielsdatter, 1671-1734 (ane nr. 541).

1084 & 1085

Jacob Thomsen, b. 27/1 1695 75 år gammel og Kiersten Ericksdatter, død 1696:

1. Erick Jacobsen i Jaungyde.
2. Jens Jacobsen, b. 28/3 1700 (ane nr. 542).
3. Søren Jacobsen, tjente Niels Lauridsen i Arhus 1696.
4. Thomas Jacobsen, hjemme i 1696.
5. Jacob Jacobsen, overtog stedet efter faren b. 26/8 1750 godt 84 år gammel).
6. Maren Jacobsdatter, ~ med ¹Anders Pedersen Dyhr i Tulstrup, skifte 13/8 1711.
7. Anne Jacobsdatter, ~ med Jens Gundersen i Virring, skifte 1710.
8. Anne Jacobsdatter, hjemme i boet 1696.

1086 & 1087

Laurids Andersen, antages død mellem 1690 og 1692 & Lisbeth Christensdatter, b. 24/2 1704, i Firgårde:

1. Maren Lauridsdatter ~ med Søren Andersen i Siim, skifte 25/11 1706.
2. Karen Lauridsdatter, b. 13/9 1736 77 år gl. (ane nr. 543).
3. Anne Lauridsdatter ~ med Jens Jensen, der fæstede gården, skifte 24/9 1723.

1088 & 1089

Se nr. 1130 & 1131.

1090 & 1091

Se nr. 2164 & 2165.

1094 & 1095

Forældre ukendte:

1. Else Nielsdatter i Firgårde (ane

nr. 547).

2. Niels Nielsen i Vissing.
3. Knud Nielsen i Firgårde.
4. Laurids Nielsen i Firgårde.

1102 & 1103

- Søren Ovesen**, b. 9/1 1693 & **Johanne Pedersdatter**, -?- i Alken:
1. **Sørensdatter**, (ane nr. 551).

1120 & 1121

Peder Sørensen & Karen Bertelsdatter i Forlev:

1. **Bertel Pedersen**, død o. 1691 (ane nr. 560).

1122 & 1123

Jep Nielsen & Anne Jostdatter, skifte 1664:

1. **Karen Ibsdatter** (ane nr. 561).
2. **Rasmus Jepsen**, o. 1642-1722 i Mesing og Svejstrup ~ med ¹Johanne Sørensdatter og ²Kirsten Pedersdatter.
3. **Just Ibsen** i Svejstrup ~ med **Anne Rasmusdatter**, skifte 14/10 1682.
4. **Anne Ibsdatter** i Slagelse.
5. **Karen Ibsdatter** i Holbæk.
6. **Niels Jepsen** i Stjør.

1124

Peder Jensen, død o. 1675, i Skanderborg Ladegård fra 1662:

1. **Jens Pedersen**, samme sted (ane nr. 562).
2. **Niels Pedersen**, o. 1662-1734, samme sted ~ med ¹Bodil Mouritsdatter, død o. 1702 og ²Bodil Jensdatter, skifte 20/12 1717.
3. **Oluf Pedersen**, o. 1669-1720, samme sted ~ med **Anne Pedersdatter** af Mesing, o. 1662-1745.
4. **Johanne Pedersdatter** ~ med **Christen Rasmussen** samme sted.

1126 & 1127

Søren Mickelsen, død o. 1699 & **Dorthe Andersdatter Bonde**, f. o. 1629, selvejer i Mesing:

1. **Peder Sørensen**, o. 1670-1724 i Mesing ~ med ¹Kirsten Bertelsdatter, o. 1681-1720 og ²Johanne Olesdatter.
2. **Mickel Sørensen** i Rode.
3. **Rasmus Sørensen** i Forlev ~ med **Karen Bertelsdatter**, skifte 14/4

1703.

4. **Anne Sørensdatter** (ane nr. 563).
5. **Anders Sørensen**, o. 1688-1746, i Kolt fra 1705 ~ med **Margrethe Nielsdatter**, død 1685.
6. **Jørgen Sørensen** i Kousted.
7. **Niels Sørensen**, b. 16/1 1729 62 år gl. i Fruering ~ med **Kirsten Simonsdatter**, skifte 29/3 1729.

1128 & 1129

Forældre ukendte:

1. **Jens Christensen**, o. 1631-b. 1/9 1718 i Boes (ane nr. 564).
2. **Vendel Christensdatter**, -?- ~ med ¹Jens Pedersen i Nygårde, skifte 4/1 1693 og ²Peder Olufsen i Nygårde.

1130 & 1131

Troels Hagensen, død 1669 & **Karen Jensdatter**, død efter 1669 i Boes:

1. **Jens Troelsen**, død i Hvolbæk ~ med **Sidsel Rasmusdatter**.
2. **Hagen Troelsen**, død i Mesing, skifte 4/10 1687, ~ med **Anne Jensdatter**.
3. **Laurids Troelsen**, død i Hvolbæk, skifte 15/2 1690, ~ med **Kirsten Mickelsdatter**.
4. **Maren Troelsdatter**, o. 1635-b. 18/2 1693 (ane nr. 565).
5. **Rasmus Troelsen** (ane nr. 544).

1134 & 1135

Mickel Pedersen, b. 27/5 1698 68 år gammel & **Anne Ibsdatter**, *7/4 1631-†29/1 1700, skifte 30/6 1699:

1. **Peder Michelsen**, udenlands på 30. år ved skiftet.
2. **Søren Mickelsen**, overtog gården.
3. **Margrethe Mickelsdatter** ~ med **Gregers Gregersen Prytz** i [Vester] Tørslev, der var død ved skifte skiftet i 1699. Sammenlign Brejl nr. 1389.
4. **Dorethe Michelsdatter**, -?- (ane nr. 567).
5. **Karen Michelsdatter**, skifte 28/6 1704 ~ med **Niels Jacobsen** i Ustrup.
6. **Cathrine Michelsdatter**, skifte 9/6 1699, ~ med **Peder Sørensen** i Hoved.

1136

Anders Ibsen i Rye:

1. Claus Andersen, ane nr. 568.

1138 & 1139

Christen Laursen, -?- & Johanne Svendsdatter, -?- i Rye:

1. Anne Christensdatter, ~ med ¹Hans Pedersen kornmøller i Kbh. og ²Niels Hansen.
2. Mette Christensdatter, levede 1712.
3. Karen Christensdatter, i Hørning.
4. Laurs Christensen i Rye.
5. Maren Christensdatter, -?- (ane nr. 569).
6. Anne Christensdatter, ~ med Hans Jensen Høeg i Rye.

1140 & 1141

Rasmus Jensen, død o. 1688 & Johanne Jensdatter, skifte 1/12 1680:

1. Jens Rasmussen (ane nr. 570).
2. Niels Rasmussen, ved skifte 1680.
3. Johanne Rasmusdatter, do.

1142

Mads Jensen, Illerup/Svejstrup:

1. Anne Madsdatter, 1643-1709 (ane nr. 571).
1. (Niels Madsen ~ med Mette Thomasdatter i Illerup, skifte 28/11 1703).

1146 & 1147

Knud Justesen, død 1685 & Anne Nielsdatter, -?-:

1. Karen Knudsdatter, død 1706. Hun var ved skiftet efter faren ~ med Jens Olufsen i Illerup (ane nr. 573).
2. Just Knudsen Østergaard, begr. 26/2 1709 54 år gammel ~ med ¹Maren Jensdatter (se Brejl nr. 1) og ²Maren Lauridsdatter (død 1723), som senere blev gift med Jørgen Nielsen (skifte 1742) i Svejstrup, der også kaldte sig Østergaard og senere giftede sig med Maren Pedersdatter, som var søster til Jens Pedersen i Svejstrup (ane nr. 134).
3. Niels Knudsen, -?- i Svejstrup.
4. Jens Knudsen, -?- i Mesing.
5. Kirsten Knudsdatter, -?-, ~ med Jens Andersen i Svejstrup, skifte 17/12 1711.
6. Anne Knudsdatter, -?-, i Svej-

strup.

7. Sidsel Knudsdatter, o. 1664-b. 8/12 1754 (ane nr. 269).

1148

Jens Poulsen, død senest 1688 i Illerup, konen levede 2/4 1688:

1. Niels Jensen, død før 1722, ~ med Maren Rasmusdatter i Siim.
2. Poul Jensen, o. 1653-1723 (ane nr. 574).
3. Bodil Jensdatter, skifte 1711 ~ med Peder Jensen i Illerup (se nr. 2302).
4. Johanne Jensdatter, død 1717, ~ med Søren Rasmussen i Illerup.
5. Kirsten Jensdatter, skifte 1729, ¹~ med Søren Rasmussen, skifte 14/11 1695, ² med Søren Jensen, skifte 31/10 1709 og ³med Jens Eriksen alle i Mesing.
6. Maren Jensdatter, -?-, ~ med Laurs Pedersen, b. 5/5 1701 75 år gammel (ane nr. 1150) i den-nes andet ægteskab.
7. Anne Jensdatter, -?-, ~ med Thomas Mickelsen, død 1705 i Illerup. I 2. ægtesk. m. Anders Pedersen i Illerup (se ane nr. 532).
8. Karen Jensdatter, -?- ~ med ¹Eske Jensen i Elling og ²Jens Christensen i Elling.

1150 & 1151

Laurs Pedersen, b. 5/5 1701 75 år gammel & Karen Jensdatter, død 1683:

1. Karen Laursdatter, o. 1660-1748 (ane nr. 575).
2. Peder Laursen, -?-, i Forlev 1713. 3. Jacob Laursen, født o. 1667.
3. Rasmus Laursen, født o. 1670.
4. Oluf Laursen, født o. 1672, skifte 1737, ~ med Maren Christensdatter i Illerup.
5. Peder Laursen, født o. 1677 og var i Århus 1713.
6. Jens Laursen, født o. 1667, i Nr. Vissing.
 1. (Karen Laursdatter, født o. 1685).
 2. (Maren Laursdatter, født o. 1693).

1236

Bernt Suhr, o. 1615-1685:

1. Caspar Suhr, 1642-1701, præst i Saxild og Nølev.
2. Frederik Suhr, 1644-1706 (ane nr. 618).

1248 & 1249

Christen Jensen Sadel, b. 7/10
1666 oppe i 80-erne & **Kirstine Albertsdatter**, død ca. 1656:

1. (Hans Christensen Sadel, o. 1601-1637, ordineret kapellan i Halsted 1629, præst i Ryde og Gurreby fra 1631).
 2. (Jens Christensen Sadel (Sahl), o. 1600-1644, præst i Dollerup-Finderup-Ravnstrup 1629 og ~ med Bodil Christensdatter).
 3. (Søn død 1628 som discipel på Kalundborg latinskole).
1. **Albert Christensen Sadel**, død 1680 (ane nr. 624).

1250 & 1251

Jørgen Dinesen Høfding, o. 1600-1660, præst i Nordby på Samsø & **Anne Olufsdatter**, ?-?:

1. Olle Jørgensen Høfding, o. 1640-1719, præst i Ubby ved Kalundborg ~ med Dorthe Christensdatter, død 1690.
2. Kiersten Jørgensdatter, lev. 1682, ~ med farens efterfølger Knud Christensen Friis, søn af ane nr. 1252.
3. Anne Jørgensdatter, ?-? ~ med Oluf Rasmussen Porchstein, død 1682, præst på Sejrv fra 1663.
4. Maren Jørgensdatter, ?-? ~ med Elias Hansen Svane, rådmænd i Kalundborg.
5. **Sophia Jørgensdatter**, ?-? (ane nr. 625).
6. Elisabeth Jørgensdatter, ~ med Dines Jensen Rosenstjerne, o. 1607-1677 i hans 2. ægteskab, døde 1653 efter et ½ års ægteskab. Han var præst i Magleby på Langeland.
7. Dines Jørgensen Høfding, f. o. 1644, student i Århus 1664.

1252 & 1253

Christen Nielsen Friis, 1604-†13/9 1664 & **Karen Clemensdatter**, o. 1610-1685:

1. Knud Christensen Friis, o. 1631-†1682; præst i Nordby på Samsø fra 1660, ~ med Kirsten Jørgensdatter Høfding, lev. 1682.
2. Karen Christensdatter Friis, født o. 1635-b.23/9 1677, ~ med Henrik Christensen Blichfeldt,

*18/8 1631, præst ved Vor Frue i Århus efter svigerfarens.

Hans far, Christen Henriksen Blichfeldt, 1600-1641, var Søren Madsen Ørstedes forgænger i Lyngå og Skjød.

3. Niels Christensen Friis, født o. 1637, præst i Skårup-Tvillum, ~ med Ingeborg Nielsdatter Ferslev, datter af forgængeren Niels Thomsen Ferslev, o. 1596-1660 og Ingeborg Nielsdatter Vragel.
4. Clemens Christensen Friis, født o. 1638-o. 1665.
5. Anne Christensdatter Friis, født o. 1640-†2/5 1704, ~ med Jens Christensen Basballe, o. 1632-død 1708, han havde tidligere været gift med Maren Jacobsdatter Wintther, men hun døde efter et års ægteskab, rådmænd fra 25/11 1667 og borgmester i Århus fra 1695, boede i Immervad nr. 6 - meget rig! Se nr. 1262 & 1263.
6. **Christen Christensen Friis**, o. 1643-†21/1 1695 (ane nr. 626).
7. Jens Christensen Friis, *28/8 1646-†27/9 1702, præst i Feldballe-Nøddager, ~ med Anna Jespersdatter Hutfeld, †28/10 1714.
8. Sidsel Christensdatter Friis, *1/11 1647-†2/7 1728, to gange ~: ¹Arrild Jørgensen Bentsen, *3/12 1639-†23/9 1681, præst i Tyrsted-Uth og provst i Hatting Herred. ²Jeremias Anchersen, *12/3 1650-†1/5 1719, efterfulgte forgængeren og var fra 1713 sognepræst ved Århus Domkirke samt fra 1715 stiftsprovst.
9. Ole Christensen Friis, o. 1648-b. 22/9 1698, præst i Hundslund, ~ med Anne Cathrine Lauridsdatter Brorson fra Dybvad.

1254 & 1255/1260 & 1261

Søren Madsen Ørsted, 1610-†17/3 1684 & **Margrethe Thomasdatter**, lev. 1672, præst i Lyngå:

1. (Dorthea Christensdatter Blichfeldt, ~ med ¹Niels Christensen Hjerminde, præst i Bjerring og Mammen og ²Rasmus Christensen Fogh samme sted).
2. (Henrik Christensen Blichfeldt,

født 1631, ~ med Karen Christensdatter Friis (se nr. 1252/53).

3. (Thomas Christensen Blichfeldt, præst i Tørring 1665-1689).
1. **Anne Sørensdatter Lyngaae**, død 1679 (ane nr. 627).
2. **Mads Sørensen Lyngaae**, død 1713 (ane nr. 630).

1256 & 1257

Niels Andersen Hiarsing & Anne Nielsdatter, København:

1. **Niels Nielsen Hiarsing**, *5/6 1650-†29/1 1713 (ane nr. 628).

1262 & 1263

Christen Jensen Basballe d.æ. †12/11 1687 76 år gammel & **Lisbeth Pedersdatter Basballe**, †27/10 1652 44 år gammel:

1. Jens Christensen Basballe, født o. 1632-1708, borgmester i Aarhus. Se nr. 1252 & 1253.
2. Peder Christensen Basballe, født o. 1644, død 1711, ~ med Karen Regel; på grevskabet Langeland.
3. Augustinus Christensen Basballe, død 1694, 1681 præst til Mygind, Skørring, Krogsbæk menigheder.
4. Silche Christensdatter Basballe, død 1694, skipperkone i Aarhus, ~ med ¹Hans Hansen Hay, død 1675, og ~²Peder Rasmussen Gylling, død 1685.
5. Maren Christensdatter Basballe, -?-, ~ med skipper Morten Agerup på Samsø.
6. Anne Christensdatter Basballe død 1685, ~ med ¹Hans Hansen Storm, død 1671 og ²Michel Jacobsen, skipper og købmand i Aarhus.
7. Margrethe Christensdatter Basballe, -?-, ~ med præsten i Mørke Søren Pedersen Sommer.
8. **Ellin Christensen Basballe**, død o. 1700, se ovenfor (ane nr. 631).
1. (Hieronimus Christensen Basballe, †25/1 1708, købmand i Aarhus).

1264

Simon Braad, beg. af 1600-tallet:

1. **Simon Simonsen Braad**, 1623-1692 (ane nr. 632).

1266 & 1267

Hendrich Hermansson Schlüter, b.

11/3 1659 & **Johanne**, b. 2/2 1663:

1. Catharina, død før 1637.
2. **Margareta Hendricksdatter Schlüter**, 1636-1677 (ane nr. 633).
3. Elisabet Hendrich Schlüters, b. 10/12 1662.
4. Elias Hendrichson Schlüter, b. 1692 rådmand i Ronneby.
5. Hans Hendrichsson Schlüter, b. 1654, ~ med Ane, købmand i Ronneby.
6. Hendrick Hendrichson Schlüter (unge Henrik Schlyter), b. 25/5 1675, købmand i Ronneby.

1392

Jens Bassesen, fæster af Omme-strupgård:

1. **Niels Jensen Bassesen**, samme sted 1655-1683 (ane nr. 696).

1680

Søren Spare, i Skæring nævnt i Skanderborg lens jordebog 1609-21 fæster:

1. **Niels Sørensen** i Skæring, nævnt i matr. 1688 (måske ane nr. 840).

1692

Søskende:

1. **Ditlev Hansen** (ane nr. 846).
2. Maren Hansdatter, fadder 1696.
3. Sara Hansdatter af Aars (Aarhus), fadder 1696.

1694

Niels Mortensen, b. 13/10 1726:

1. **Kirsten Nielsdatter**, b. 25/2 1725 (ane nr. 847).
2. Rasmus Nielsen, fadder 1696.

1720

(Forældre ikke fundet):

- faddere ved dåb af **Sørens** børn:

1. **Søren Rasmussen Winther** i Stødov, b. 7/12 1670 66 år gammel (ane nr. 860).
2. Ane Rasmusdatter i Kiergaard.
3. Anders Rasmussen Printz i Borup.
4. Christen Rasmussen i Ørby.
5. Jens Rasmussen Præst af Fejrup.
6. Karen Rasmusdatter i Stødov.
7. Kirsten Rasmusdatter i Ørby.
8. Niels Rasmussen i Ørby.

1722 & 1723

Anders Sørensen Grønfeld, b. 2/3 1672 90 år gl. på Rougård & **Maren Sørensdatter**, b. 17/10 1658 70 år

gl.:

1. Søren Andersen Grønfeld på Rougård ~ med ¹Ane Nielsdatter og ²Birgitte Sørensdatter.
2. Kirsten Andersdatter Grønfeld, b. 25/5 1708 76 år gammel (ane nr. 1151).
3. Maren Andersdatter Grønfeld, fadder 1/8 1652.

1732 & 1733

Christen Andersen Rosser, b. 2/2 1661 83 år gl. & 1. hustru, b. 7/1 1645:

1. Jens Christensen Rosser (ane nr. 866).

1734

Oluf Christensen, b. 19/11 1647:

1. Navnløst barn b. 19/7 1642.
2. Søren Olufsen, d. 2. Adv. 1643.
3. Anne Olufsdatter (ane nr. 867).

1736 & 1737

Lauritz Dinesen, b. 26/6 1676 84 år gammel & hans første hustru, b. 30/5 1644:

1. Jens Lauritzen Dinesen, b. 29/3 1709 80 år gammel (ane nr. 868).
(1. Christen Lauritzen, d. 1/8 1652)

1824

Jens Christensen af Trabjerg, b. 18/4 1682 79 år gl:

1. Else Jensdatter, d. 15/5 1649.
2. Christen Jensen, d. 2/11 1651 (ane nr. 912).

1826 & 1827

Peder Jørgensen, b. 10/2 1689 69 år gl. & **Karen Jensdatter**, b. 18/4 1680:

1. Maren Pedersdatter, d. 7/5 1650.
2. Anne Pedersdatter, d. 22/1 1655 (ane nr. 913).

1828 & 1829

Peder Pedersen Halgaard, o. 1646-1720 i Halgårde & Else:

1. **Lauge Halgaard** (ane nr. 914)
2. Jens Pedersen (-?-)

2039

Kirsten Tangaards, b. 6/4 1722 104 år gammel:

1. Anders Tangaard, nævnt 1668. Antagelig far til Karen Andersdatter Tangaard.

2. **Sophia Tangaards**, b. 6/1 1709 (ane nr. 1019).

2126 & 2127

Rasmus Pedersen, død >1664 & **Maren Madsdatter**, død o. 1681, skifte 26/4 1681 (se Brejl nr. 15):

1. Jens Rasmussen Ovesen i Hvolbæk.
2. Peder Rasmussen i Holsten.
3. Kirsten Rasmusdatter ~ med Søren Pedersen i Svinsager.
4. **Karen Rasmusdatter**, o. 1629-b. 22/3 1705 (ane nr. 1063).
5. Anne Rasmusdatter i Fruering.
6. Maren Rasmusdatter i Vitved.

2128

Lauritz Pedersen Fisker (Fischer), Alkengård *ad gratiam* fra 1609, død 1617/18:

1. Peder Lauritzen (ane nr. 1064).

2142

Rasmus Sørensen, Svejstrup Overgård:

1. **Maren Rasmusdatter**, b. 2/2 1693 78 år gl. (ane nr. 1071).

2152

Se nr. 4584.

2156

Se nr. 4588.

2164 & 2165

Poul Bertelsen, død >1670 & **Giertrud Sørensdatter**, død o. 1684:

1. (Maren Nielsdatter, lev. 1684).
1. **Niels Poulsen**, b. 6/4 1697 (ane nr. 1082).
2. Bertel Poulsen, ~ med Anne Andersdatter, o. 1635-1710, skifte 3/4 1670.
3. Johanne Poulsdatter, o. 1633-1720 ~ med store Peder Rasmussen i Mesing.
4. **Maren Poulsdatter**, o. 1637-1703 (ane nr. 545).

2168 & 2169

Forældre ukendte, Firkårde):

1. **Jacob Thomsen**, o. 1620-b. 27/1 1695 (ane nr. 1084).
2. **Else Thomasdatter**, b. 2/2 1716 i sit 83. år (ane nr. 1083).
3. Jens Thomsen ~ med Maren Pe-

dersdatter i Firgårde, skifte 5/10
1687.

2180 & 2181

Se nr. 2242 & 2243.

2204

Ove Poulsen, nævnt 1625-1635:

Søren Ovesen, b. 9/1 1693 (ane
nr. 1102).

2240

Søren Nielsen i Forlev:

1. Peder Sørensen (ane nr. 1120).

2242 & 2243

Bertel Nielsen & Maren Jensdatter i
Firgårde:

1. Søren Bertelsen i Firgårde, død
1680 ~ med Mette Andersdatter,
arveafkald 1680.
2. Niels Bertelsen, overtog gården
1649/50.
3. Karen Bertelsdatter (ane nr.
1121).
4. Poul Bertelsen, død >1670 (ane
nr. 1090).
5. Laurids Bertelsen i Skovsrod.

2244

Se nr. 2294.

2246

Se nr. 2292.

2252 & 2253

Mickel Sørensen nævnt til gård 3b i
Mesing 1643-1661:

1. Søren Mickelsen (ane nr. 1126).

2254 & 2255

Anders Michelsen Bonde, o. 1602-
1678 ~ med Apelone Nielsdatter, o.
1594-b. 20/4 1664:

1. Helle (?) Andersdatter, hjemme-
døbt 20/2 1625.
2. Niels Andersen, d. 20/11 1625.
3. Sissel Andersdatter, d. 9/12 1627.
4. Dorthe Andersdatter Bonde, f. o.
1629 (ane nr. 1127).
5. Karen Andersdatter, d. 22/2 1635.
6. Michel Andersen, d. 17/6 1638.

2268 & 2269

Peder Sørensen, død o. 1649/50 &
Karen Jørgensdatter, enke 1649/50:

1. Michel Pedersen, o. 1630-1698

(ane nr. 1134).

2278

Svend Frandsen i Rye:

1. Johanne Svendsdatter, ane nr.
1139.

2292

Jost Knudsen, Svejstrup:

1. Knud Justesen, død 1685 (ane nr.
1146).
2. Anne Justdatter, død 1664 (ane
nr. 1123).

2294

Niels Jensen Østergaard, død 1626/
27, Svejstrup Østergård:

(1. Jens Nielsen)

1. Anne Nielsdatter, -?- (ane nr.
1147).
 2. Jep Nielsen, -?- (ane nr. 1124).
1. (Niels Jensen, Yding ~ med Karen
Hansdatter, skifte 10/12 1712).

2296

Poul Jensen, Illerup:

1. Jens Poulsen, Illerup (ane nr.
1148).

2300

Peder Laursen, Illerup:

1. Laurs Pedersen, Illerup (ane nr.
1150).

2302

Jens Sørensen i Illerup, ~ to gange,
men begge er ukendte:

1. (Peder Jensen, Illerup, død 1712,
~ med ¹Bodil Jensdatter, død
1711 og ²Bodil Sørensdatter i sit
1. ægteskab (ane nr. 283).
 2. (Kiersten Jensdatter, ~ med
Hans Andersen i Illerup).
 3. (Karen Jensdatter, ~ med Jens
Sørensen i Vrold).
1. Søren Jensen i Forlev, død før
1683, barn: Else Sørensdatter g.m.
Willum Mickelsen i Forlev.
2. Lars Jensen i Hemstok, død før
1683, børn: Rasmus Larsen i Hemstok,
Jens Larsen og Peder Larsen i Galten,
Karen Larsdatter g.m. Jens Nielsen i
Biedstrup, Anne Larsdatter g.m. Denise
Sørensen i Hårby og Maren Larsdatter g.m.
Rasmus Hansen i Galten.
3. Karen Jensdatter, Illerup (ane nr.
1151).
 4. Anne Jensdatter, ~ med Lars

Ibsen i Hemstok, død før 1683,
børn: Jacob Larsen i Vinding og Karen
Larsdatter g.m. Mickel Adslief (?) i
Løynkiær.

2498

Albert Hansen, død o. 1630:

1. **Kirstine Albertsdatter**, død 1656 (ane nr. 1249).
2. **Maren Albertsdatter** i Nestelsø, ~ med Christopher Andersen Barsøe (o. 1614-1656), præst i Nestelsø og efterfulgtes af hendes søstersøn **Albert Christensen Sadel**, se nr. 624.

2500

Dines Jørgensen, død 1605 i Hunseby på Lolland:

1. **Hans Dinesen Høfding**, o. 1597-1654, præst i Maribo og Hillested.
2. **Jørgen Dinesen Høfding**, o. 1600-1660 (ane nr. 1250).

2504 & 2505

Niels Christensen Friis, †10/6 1621, hans 1. kone er ukendt:

1. **Christen Nielsen Friis**, o. 1604-1664 (ane nr. 1252).
2. **Anne Nielsdatter Friis**, -?-*
3. **Poul Nielsen Friis**, -?-*

Kan dog være børn af 2. ægteskab indgået o. 1608.

2506 & 2507

Clemen Jensen Smagbier, †18/6 1626 & **Anna Olufsdatter**, o. 1578-†11/2 1650:

Med sin 1. kone Maren Christensdatter havde han:

1. (Niels Clemensen, død før 1626, borger i Aarhus 9/2 1609).
2. (Jens Clemensen, o. 1585-1655, borger i Aarhus 18/12 1623 og rådmand 1651, ~ med Karen Christensdatter Blichfeld, o. 1594-1666).
3. (Sidsel Clemensdatter, død 1632, ~ med Peder Christophersen, borger i Aarhus 1596, kænner 1609 og byfoged 1625, død 1638).
4. (Søren Clemensen, død 1654, ~ med Gjertrud, borger i Aarhus 16/3 1620, kænner 1642-45, rodemester 1646 ejede farens gård i Mejlgade (nr. 78); ligsten ved siden af farens. Hans søn

Jacob Sørensen (1631-1665) er den eneste, der bruger navnet Smagbier. Han var præst i Linå og Dallerup; barnløs).

5. (Christen Clemensen, kaldet Clementin, 1596-1654, ~ med Mette Mathiasdatter Jacobæus (1609-1654), foruden i København studerede han ved universiteterne i Strasbourg og Siena, økonom ved Herlufsholm, Økonom ved Herlufsholm; boede fra 1642 i Næstved; begge døde af pest.).
 1. **Karen Clemensdatter**, o. 1610-b. 27/3 1685 (ane nr. 1253).
 2. **Maren Clemensdatter**, o. 1614-†3/11 1690, ~ med Anders Lydichsen, o. 1597-1664; begge meget betydelige personer i Aarhus; han var medunderskriver på tilintetgørelsen af Frederik III's håndfæstning 16/10 1660 og af arvebevoldsaften 10/1 1661. Der er et flot epitafium over dem, opsat 1666 i Domkirken.

2508 & 2509/2520 & 2521

Mads Jensen & Karen Jensdatter, Ørsted på Djursland:

1. **Søren Madsen Ørsted**, 1610-1684 (ane nr. 1254).

2510 & 2511

Thomas Nielsen Ferslev, død 7/8 1623 & **Karen Thomasdatter** 1/2 1620:

1. **Mette Thomasdatter**, 1606-1689, ~ med præsten Niels Sørensen Nykirk i Lyngby og Albøge, i hans 3. ægteskab.
2. **Otto Thomsen**, 21/3 1608-1671, præst i Haslund og Ølst.
3. **Niels Thomsen Ferslev**, o. 1596-1660, præst i Skorup og Tvillum ~ med Ingeborg Nielsdatter Vragel (se nr. 1252 & 1253).
4. **Jacob Thomsen Lyngaae (Ferslev)**, 24/7 1618-1702, præst i Karlby og Voldby.
5. **Margrethe Thomasdatter**, ane nr. 1255.
6. **Anne Thomasdatter**, fadder ved en dåb i 1636.
7. **Datter gift** ~ med Ole Christensen Nørup, præst i Tirstrup-Fuglslev.
8. **Datter gift** med Jens Sørensen Borre, præst i Hvorslev-Gjerning 1616-1640.

9. Peder Thomsen, antagelig i Sorø skole 1612.

2524

Jens Christensen, kaldte sig efter sit 2. giftermål Basballe, død o. 1650:

1. Christen Jensen Basballe, †12/11 1687 76 år gammel (ane nr. 1262).
2. Jens Jensen Basballe, †9/8 1671, vintapper, ~ med Anne Olufsdatter.

2526 & 2527

Peder Nielsen Basballe, død 1626 & Kirsten Pedersdatter, -?-:

1. Lisbeth Pedersdatter Basballe, o. 1608-†27/10 1652 (ane nr. 1263).

2532 & 2533

Herman Schlüter, o. 1572-o. 1633 & Catharina, b. 17/1 1636:

1. ukendt ældste søn med på epitafiet i Ronneby Kirke.
2. Herman Hermansson Schlüter, 1600-1678, borgmester i Ronneby, ~ 16/7 1637 med Anna Pedersson, 1620-1679, datter af borgmester Lauritz Pedersson.
3. Hendrich Hermansson Schlüter, b. 11/3 1659 (ane nr. 1266).
4. Johan, b. 23/1 1650 ~ med Margareta Hansdotter, datter af præsten Hans Jørgensen og Margareta Larsdotter.
5. Datter, død før 1636 med på epitafiet.

2784

Basse Nielsen, fæster af Ommestrup Hovedgård 1578-1608:

1. Jens Bassen, fæster af Ommestrupgård 1608-1655 (ane nr. 1392).
2. Niels Bassen, fæster af gård nr. 2 i Ommestrup 1608-1655.
3. Rasmus Bassen, fæster i Ommestrup.

3388

Morten Nielsen, selvejer ca. 1657-80:

1. Niels Mortensen, b. 25/2 1725 (ane nr. 1694).

3472

Dines Jensen, o. 1571-b. 19/2 1659:

1. Lauritz Dinesen (ane nr. 1736).

4256

Peder Ibsen (Per Ibssen), Alkengård 1573/75:

1. Lauritz Pedersen Fisker (Fischer) (ane nr. 2128).

4360

Niels Bertelsen i Firgårde:

1. Bertel Nielsen (ane nr. 2180).

4362 & 4363

Jens Bertelsen & Anne Pedersdatter:

1. Bertel Jensen i Tulstrup, delefoged i Gern Herred fra 7/12 1608 ~ med Anne Rasmusdatter.
2. Rasmus Jensen på Kalbygård, delefoged i Gern Herred fra 28/7 1631.
3. Maren Jensdatter (ane nr. 2181).

4504 & 4505

Søren Mickelsen & Anne Rasmusdatter på gård 3b i Mesing 1631-1643:

1. Mickel Sørensen (ane nr. 2252).

4536

Søren Mickelsen i Grumstrup:

1. Peder Sørensen, død o. 1649/50 (ane nr. 2268).

4538

Jørgen Sørensen i Grumstrup, død 1636/37:

1. Karen Jørgensdatter, enke 1649/50 (ane nr. 2269).

4584

Knud Pedersen på gård nr. 2 i Svejstrup:

1. Jost Knudsen på samme gård 1609-1642 (ane nr. 2292).

4588

Jens Sørensen, Svejstrup Østergård 1573-1605:

1. Niels Jensen Østergaard, død 1626/27 samme sted (ane nr. 2294).

4592

Jens Poulsen, Illerup:

1. Poul Jensen, Illerup (ane nr. 2296).

4600

Laurits Pedersen, Illerup:

1. **Peder Lauritsen, Illerup** (ane nr. 2300).

4604

Søren Rasmussen, død 1626, Illerup:

1. **Jens Sørensen, Illerup** (ane nr. 2302).

5012

Jens Perss Smagbier:

1. **Clemen Jensen Smagbier** (ane nr. 2506).

5014

Oluf Sørensen Bonde, død 1617:

1. **Anna Olufsdatter, o. 1578-b. 25/2 1650** (nr. 2507).

5020

Niels Ferslev, o. 1500->1560:

1. **Thomas Nielsen Ferslev, ane nr. 2510.**

5022

Thomas Christensen, død 1584 33 år gl. & E... Hendricksdatter, død 16..:

1. **Christen Thomsen Sodie, præst i Harridslev-Albæk 1613-1628.**
 2. **Karen Thomasdatter ane nr. 2511. + 3-6. Ukendte børn.**
- (+ mindst 8 børn med sin 2. mand).

5064

Elias Schlüter, d. 1529-, af Ribnitz:

1. **Herman Schlüter, o. 1572-o. 1633.** (nr. 2532).

8726 & 8727

Peder Pedersen, død o. 1584 & Maren Andersdatter, levede endnu i 1609:

1. (Laurits Pedersen Bordum, 1543-1602, lektor theologiæ ved Arhus Domkirke).
1. **Oluf Pedersen, levede 1655, selvejer i Borum ~ med Karen Sejersdatter, levede 1666.**
2. **Jesper Pedersen, død o. 1655 på Oustrupgård, herredsfoged i Gern Herred ~ med Johanne Grøn.**
3. **Anders Pedersen i Borum, herredsfoged i Framlev Herred efter faren. ~ med ¹Barbara Nielsdatter og ²Boel Lauritsdatter.**

4. **Niels Pedersen, rådmand og borgmester i Arhus. ~ med ¹Anne Jacobsdatter, ²Kirsten Lauritsdatter og ³Karen Jørgensdatter.**

5. **Anne Pedersdatter ~ med delefoged Jon Andersen Kalbygård.**

6. **Anne Pedersdatter, (ane nr. 4363)**

9008 & 9009

Mickel Sørensen & Anne (Jensdatter, død 1608; Pedersdatter, død 1623?):

1. **Søren Mickelsen, død o. 1699** (ane nr. 4504).
2. **Rasmus Mickelsen, død >1674 i Mesing.**
3. **Maren Mickelsdatter ~ med Niels Jensen Gammelgaard i Søballe.**

9010 & 9011

Rasmus Pedersen, død o. 1649 & Anne Thomasdatter, død o. 1627 på gård 3a i Mesing:

1. **Villum Rasmussen, husbondhold 1645/46**
2. **Anders Rasmussen ~ med Maren Jensdatter, overtog gården 1655, skifte 27/8 1662.**
- (3. **Anne Rasmusdatter** (ane nr. 4505)).

9076

Søren Jørgensen i Grumstrup:

1. **Jørgen Sørensen, død 1636/37** (nr. 4538).

9184

Poul Jensen i Illerup:

1. **Jens Poulsen, Illerup** (nr. 4592).

10.044

Christen Thomsen, død 1572:

1. **Thomas Christensen ane nr. 5022.**

10.128 & 10.129

Joachim Schlüter, 1491/92-19/5 1532 & Catharina Gele, som flyttede til Ribnitz:

1. **Elias Schlüter, døbt 1529** (nr. 5064).

18.016

Søren Mickelsen i Mesing:

1. **Mickel Sørensen** (ane nr. 9008).
2. **Karen Sørensdatter ~ med Mickel Andersen i Stilling, sælger 1608.**
3. **Oluf Sørensen i Blegind, sælger 1623.**

4. Karen Sørensdatter, død i Mesing før 1623.

18.020 & 18.021

Peder Torsen & Willumsdatter:

1. Rasmus Pedersen (ane. nr. 9010).

36.032

Mickel Ovesen i Mesing:

1. Valborg Mickelsdatter ~ med Jesper Mickelsen, død 1592.

2. Søren Mickelsen (ane nr. 18.016).

3. Anne Mickelsdatter ~ med Peder Øvli i Blegind, sælger 1608.

4. Mads Mickelsen, sælger 1623.

5. Jens Mickelsen i Forlev, sælger 1592.

6. Laurids Mickelsen, død før 1621.

36.042

Willum Pedersen i Mesing, død 1609, herredsfoged:

1. Willumsdatter (ane nr. 18.021?).

72.064

Ove Mickelsen i Mesing:

1. Ovesdatter (?).

2. Mickel Ovesen (ane nr. 36.032).

72.084

Peder Mickelsen i Mesing:

1. Willum Pedersen (anr nr. 36.042).

2. Oluf Pedersen i Jeksen.

3. Birgitte Pedersdatter i Næstved.

144.128

Gl. Mickel Ovesen i Mesing:

1. Gl. Jens Mickelsen, død <1567.

2. Ove Mickelsen (ane nr. 72.064).

3. Johanne Mickelsdatter, død <1567.

144.168 & 144.169

Mickel Pedersen & Ovesdatter:

1. Peder Mickelsen (ane nr. 72.084).

288.256

Ove Mickelsen i Mesing:

1. Gl. Mickel Ovesen (ane nr. 144.128).

"De gamle vi ogsaa vil komme i Hu.

De vare engang, hvad vi ere nu,

da vare de unge og glade og fri,

og at de har elsket, bevise jo vi".

Karen Blixen i "Et Familieselskab i Helsingør". Syv fantastiske Fortællinger. 1935.

Slægtens navneliste

Alfabetisk efter mandens tilnavn eller patronymikon

	Side
406: Jens Rasmussen Ahm (-?-) boede i Torup og Eg, Tved Sogn på Mols.	238
407: Anne Pedersdatter (død 1700).	
568: Claus Andersen (-?-) halvgårdsmand i Rye, Gl. Rye Sogn.	130
569: Maren Christensdatter (-?-).	
1086: Laurids Andersen (død før 1692) gårdfæster i Firgårde, Dover Sogn.	146
1087: Lisbeth (Elisabeth) Christensdatter (død 1704 69 år).	
60: Mads Andersen (1778-1860) gårdmand i Honum, Hvirring Sogn.	266
61: Karen Jensdatter (1780-1839).	
550: Oluf Andersen (død 1720 72 år) gårdfæster i Alken, Dover Sogn.	155
551: Sørensdatter (-?-).	
28: Peder Christian Andersen (1827-1890), husmand i St. Thorlund, Ejstrup Sogn.	253
29: Anne Cathrine Pedersdatter (o. 1812-1886).	
1262: Christen Jensen Basballe d.æ. (død 1687 76 år) storkøbmand i Aarhus.	31
1263: Lisbeth Pedersdatter Basballe (død 1652 44 år).	
2526: Peder Nielsen Basballe (død 1626) borger og kægler i Aarhus.	30
2527: Kirsten Pedersdatter (-?-).	
1392: Jens Basseten gårdfæster på Ommestrupgård 1608-1655, Mørke Sogn.	166
696: Niels Jensen Basseten gårdfæster på Ommestrupgård 1655- o. 1683, Mørke Sogn.	168
174: Søren Basseten (1700-1756), gårdfæster i Bale, Mørke Sogn.	175
175: Anne Sørensdatter (1696-1758).	
280: Jacob Bertelsen (o. 1671-1740) rytterbonde i Forlev, Skanderup Sogn.	118
281: Margrethe Jensdatter (1688-1751).	
4362: Jens Bertelsen fik i 1574 livsbrev på gård i Skovsrod, Tulstrup Sogn.	112
4363: Anne Pedersdatter (-?-).	
4360: Niels Bertelsen boede i Firgårde i Dover Sogn, nævnt i jordebogen 1573.	113
170: Peder Bertelsen i Hornslet Sogn <i>medio</i> 1700-tallet.	184
1090/2164: Poul Bertelsen (død efter 1670) ejer af gård nr. 2 i Mesing.	114
1091/2165: Gertrud Sørensdatter (død o. 1684).	

	Side
154: Adam Levin Boldt (1689-1726) kapellan i Landet-Ageby-Ryde på Lolland.	89
155: Elise Sophie Innis (død o. 1750)	
308: Jochum Boldt (død 1695) forpagter af Halsted Kloster og amtsskriver i Halsted Kloster amt.	89
309: Christine Frederiksdatter Suhr (død 1707)	
2254: Anders Mickelsen Bonde (1602-1678) selvejer af Fajstrup Bundgård, Lading Sogn.	104
2255: Apelone Nielsdatter (o. 1600-1664).	
102: Anders Pedersen Bonde (1733-o. 1796) jordløs husmand i Dejret og Tillerup, Tved Sogn på Mols.	241
103: Maren Jensdatter Udengaard (1732-1795).	
204: Peder Jensen Bonde (1700-1769) gårdfæster i Dejret, Tved Sogn på Mols.	239
205: Maren Rasmusdatter (død o. 1745).	
5014: Oluf Sørensen Bonde (død 1617) rådmand i Aarhus.	26
1264: Simon Braad (beg. af 1600-tallet) i Nordjylland.	52
632: Simon Simonsen Braad (1623-1692) handelsmand i Ronneby, Blekinge.	52
633: Margareta Hendricksdotter Schlüter (1636-1677).	
316: Simon Simonsen Braad d. æ. (1659-1743), hospitalsforstander og konsumtionsforpagter i Horsens.	53
317: Sidsel Sørensdatter Wejle (død 1719).	
158: Simon Simonsen Braad d. y. (1691-1750) hospitalsforstander og købmand i Horsens.	69
159: Anne Christensdatter Hurtigkarl (død 1747).	
1018: Knud Mogensen Bøcher (død 1730 (?)) bødker i Kalhave, Hornborg Sogn.	284
1019: Sophia Tangaards (død 1709).	
120: Anders Nielsen Bødker (1750-1818) gårdejer i Ale, Ale Sogn.	264
121: Anne Cathrine Madsdatter (1749-1823).	
480: Christen Bødker (død 1726) fæster af gård 5 i Ale, Ale Sogn.	261
240: Niels Christensen Bødker (1696-1770) gårdfæster i Ale, Ale Sogn.	262
241: Maren Olesdatter (1704-1785).	
144: Rasmus Nielsen Bødker (død o. 1725) i Svejstrup, Dover Sogn.	91
145: Anne Rasmusdatter (død 1739).	
72: Søren Rasmussen Bødker (1713-1767) i Svejstrup, Dover Sogn.	92
73: Johanne Nikolajsdatter (1704-1772).	

	Side
506: Anders Christensen (død 1729) fæstebonde i Flemming, Hornborg Sogn.	282
507: Maren Sørensdatter (død 1740).	
2524: Jens Christensen (Basballe) (død o. 1650) rådmand i Aarhus.	30
2525: Første kone ukendt.	
1824: Jens Christensen (o. 1603-1682) i Trabjerg, Borbjerg Sogn.	257
564: Jens Christensen (o. 1631-1718) gårdmand i Boes, Dover Sogn.	119
565: Maren Troelsdatter (o. 1635-1693).	
246: Jørgen Christensen (1713-1761) skrædder og fæster i Boring, Dover Sogn.	278
247: Mette Hansdatter (1711-1786).	
1010: Jørgen Christensen (død 1715) boede i Boring og Honum, Dover Sogn.	281
1011: Maren Nielsdatter (død 1715).	
1734: Oluf Christensen (død 1647) i Borup på Helgenæs.	197
142: Rasmus Christensen (o. 1715-1771) gårdmand på Illerup Skovgård, Dover Sogn.	129
143: Maren Rasmusdatter (1719-1797).	
5022: Thomas Christensen (død 1584, 33 år) præst. i Virring-Essenbæk, Virring Præstegård.	39
5023: E... Hendricksdatter (død 16..).	
34: Søren Christophersen (1765-1839) halvgårdsmand i Svejstrup, Dover Sogn.	141
35: Cathrine Jacobsdatter (1765-1829).	
284: Christen Clausen (1667-1759) gårdfæster i Illerup, Dover Sogn.	132
285: Johanne Jensdatter (1681-1765).	
100: Jens Pedersen Hellesen Danmand (1724-1792) i Eg, Tved Sogn på Mols.	235
101: Maren Pedersdatter (1729-1779).	
50: Peder Jensen Danmand (1760-1840) husfæster i Eg, Tved Sogn på Mols.	236
51: Maren Andersdatter Udengaard (1764-1801).	
200: Peder Rasmussen Danmand (1664-1759 (?)) i Eg på Mols.	234
201: Maren Jensdatter Hellesen (1694-1761).	
868: Jens Lauritzen Dinesen (1629-1709) skrædder i Ørby på Helgenæs.	205
869: Sidsel Lauritzdatter (1640-1703).	
1736: Lauritz Dinesen (død 1676 84 år) i Ørby på Helgenæs.	205
1737: Ukendt.	

	Side
138: Johan Johansen Dose Mahler (død >1743) i Lillering, i Framlev Sogn.	136
139: Maren Jensdatter (død 1745 59 år).	
276: Johan Dose (-?-) i Nørre Vissing, Veng Sogn.	136
277: Kirsten Rasmusdatter (død 1733 70 år).	
552: Johan Dose (Mahler) (død 1736 84 år) i Søballe, Veng Sogn.	136
553: Øllegaard Eilersdatter (død 1720 80 år).	
56: Anders Nielsen Døes (Bøgeskov) (1797-1881) gårdmand flere steder - senest i St. Thorlund, Ejstrup Sogn.	252
57: Kirsten Jensdatter (1802-lev. 1860).	
224: Mads Nielsen Døes (1767 56 år) i Måbjerg Sogn.	248
225: Else Mogensdatter (-?-).	
448: Niels (Døes?) i Måbjerg Sogn.	248
449: Sidsel Christensdatter (død 1753 80 år).	
112: Niels Madsen Døes (1753-1810) i Vognstrup, Naur Sogn.	250
113: Marianne Andersdatter (1761-1830).	
66: Peder Ericksen (1743-1781) gårdmand i Boes, Dover Sogn.	163
67: Maren Jensdatter (1754-1833).	
422: Rasmus Ericksen (død 1732) i Skæring, Egå Sogn.	225
423: Maren Ditlevsdatter (1694-1749).	
202: Peder Rasmussen Fast (1700-1767) husfæster i Torup, Neder Tved og Eg, Tved Sogn på Mols.	238
203: Anne Jensdatter Ahm (1696-1767).	
404: Rasmus Rasmussen Fast (død o. 1730) fastebonde i Vrinnens Skovgård, Rolsø Sogn på Mols.	237
405: Maren Pedersdatter (død 1746).	
5020: Niels Ferslev købmand og byfoged i Randers fra 1536.	36
2510: Thomas Nielsen Ferslev (død 1623) præst i Lyngå og Skjød, Lyngå Sogn.	37
2511: Karen Thomasdatter (død 1620).	
2128: Lauritz Pedersen Fisker (Fischer) (død 1617/18) på Alkengård, Dover Sogn.	151
122: Jens Frandsen (1743-1820) gårdfæster i Honum, Dover Sogn.	276
123: Anne Jørgensdatter (1746-1816).	
2278: Svend Frandsen afstod gadehus i Rye til svigersønnen 1642/43.	130
626: Christen Christensen Friis (o. 1643-1695) præst i Boddum, Ydby og Hurup i Thy 1683-1695 og provst i Refs Herred.	28
627: Anna Sørensdatter Lyngaae (død 1679).	

	Side
1252: Christen Nielsen Friis (o. 1604-1664) præst ved Vor Frue kirke i Aarhus og provst i Ning Herred.	24
1253: Karen Clemensdatter (o. 1610-1685).	
2504: Niels Christensen Friis (død 1621) borger 1603 og rådmand i Aarhus.	23
2505: Første kone ukendt.	
836: Anders Nielsen Gius (død 1693 80 år) 1688 fæster af gård nr. 1 i Skæring, Egå Sogn.	231
837: Mette Andersdatter (død 1704 60 år).	
418: Thomas Andersen Gius (død 1751) i Skæring, Egå Sogn.	232
419: Karen Hansdatter (død 1727).	
442: Anders Andersen Greve (død 1752) i Knebel Sogn.	212
443: Karen Sørensdatte (død 1725).	
872: Niels Mickelsen Greve, fæster i Dejret	207
436: Rasmus Nielsen Greve (o. 1677-1761) gårdfæster i Dejret, Tved Sogn på Mols.	207
437: Maren Sørensdatte Skaarup (-?-).	
218: Søren Rasmussen Greve (1717-1793) gårdfæster i Dejret, Tved Sogn på Mols.	207
219: Maren Pedersdatte (1728-1793).	
1722: Anders Sørensen Grønfeld (o. 1582-1672) på Rougård i Fejrup på Helgenæs.	214
1723: Maren Sørensdatte (død 1658, 70 år gl.).	
1088/1130: Troels Hagensen (død 1669) i Boes, Dover Sogn.	119
1089/1131: Karen Jensdatte (død >1669).	
114: Jens Pedersen Halgaard (1770-1820) husmand på Nørregård i Harrestrup, Nørre Felding Sogn.	258
115: Anne Christensdatte (1767-1829).	
456: Jørgen Christensen Halgaard (Hesel) (1682-1765) i Mejrup, Tvis Sogn.	256
457: Maren Laugesdatte Halgaard (1688-1763).	
914: Lauge Halgaard (-?-) i Halgårde, Tvis Sogn.	256
228: Peder Jørgensen Halgaard (1727-1809) gårdmand i Mejrup og Sognefoged i Tvis Sogn.	257
229: Johanne Jensdatte (1740-1829).	
1828: Peder Pedersen Halgaard (o. 1646-1720) i Halgårde, Tvis Sogn.	255
1829: Else.	
2498: Albert Hansen (død o. 1630) slagter i Kalundborg.	20
846: Ditlev Hansen (1661-1711) i Egå By og Sogn.	225

	Side
847: Kirsten Nielsdatter (død 1725).	
244: Frants Hansen (1693-1746) gårdfæster i Boring, Hvirring Sogn.	275
245: Karen Jensdatter (1712-1749).	
42: Peder Hansen (1773-1835) daglejer og hyrde i Tendrup, Hornslet Sogn.	183
43: Else Nielsdatter (1769-1832).	
402: Jens Hellesen (død 1723), skrædder i Dejret, Tved Sogn på Mols.	232
403: Karen Helles (død 1696).	
314: Jørgen Nielsen Hjersing (1682-1754) præst i Lyngå.	44
315: Inger Madsdatter Lyngaae (død 1759).	
1256: Niels Andersen Hiersing fontainemester i København.	43
1257: Anne Nielsdatter.	
628: Niels Nielsen Hiersing (1650-1713) forvalter af Frijsenborg, forpagter af Favrskov, Lyngå Sogn og ejer af Amstrupgård.	43
629: Catharina Hansdatter Owidt (1650-1724).	
318: Christen Nielsen Hurtigkarl (død 1708) fiskereder i Nibe.	79
319: Dorthe Nielsdatter (-?-).	
636: Niels Nielsen Hurtigkarl (omkr. 1650-60) i Nibe.	77
1250: Jørgen Dinesen Høfding (død 1660 60 år) præst i Nordby på Samsø.	16
1251: Anne Olufsdatter (-?-).	
1136: Anders Ibsen (-?-) i Rye 1666/67.	130
4256: Peder Ibsen (Per Ibssen) betalte landgilde af Alkengård 1573/75 Dover Sogn.	151
440: Søren Ibsen (død o. 1740) fæstebonde i Andrup, Rolsø Sogn.	210
441: Ukendt.	
220: Søren Sørensen Ibsen d. æ. (1717-1771) fæstebonde i Andrup, i Rolsø Sogn.	210
221: Mette Andersdatter Greve (1715-1772).	
110: Søren Sørensen Ibsen d. y. alias Sudder (o. 1743-1800) fæstebonde i Vrinner, Rolsø Sogn.	210
111: Maren Jensdatter (1740-1785).	
542: Jens Jacobsen (o. 1658-1700) rytterbonde i Firgårde, Dover Sogn.	144
543: Karen Lauridsdatter (o. 1659-1736).	
140: Peder Jacobsen (o. 1718-1779) gårdmand i Illerup, Dover Sogn.	120
141: Cathrine Troelsdatter (1723-1763).	
912: Christen Jensen (1651-1686) i Trabjerg, Borbjerg Sogn.	257

	Side
913: Anne Pedersdatter (født 1655 - gift igen).	
3472: Dines Jensen (død 1659, 88 år gl.) i Ørby på Helgenæs.	204
434: Dines Jensen (1673-1717) i Ørby på Helgenæs.	205
435: Kirsten Jensdatter (-?-)	
1142: Mads Jensen i Illerup, Dover Sogn.	131
2508: Mads Jensen, bonde i Ørsted Sogn på Djursland.	34
2509: Karen Jensdatter.	
268: Peder Jensen (død > 1725) fæstede gård nr. 4 i Svejstrup 18/11 1698, Dover Sogn.	157
269: Sidsel Knudsdatter (o. 1664-1754).	
1124: Peder Jensen (død o. 1675) i Skanderborg Ladegård, Skanderup Sogn.	107
9184: Poul Jensen fæstede faderens gård 1598/99, gård nr. 4 i Illerup, Dover Sogn.	126
2296: Poul Jensen i Illerup i lensregnsk. 1645-1652, Dover Sogn.	127
574: Poul Jensen (1653-1723) rytterbonde i Illerup, Dover Sogn.	127
575: Karen Laursdatter (o. 1660-1748).	
1140: Rasmus Jensen (død 1688) fæstebonde i Illerup, Dover Sogn.	131
1141: Johanne Jensdatter (død 1680).	
350: Søren Jensen (død 1731) i Kolind By og Sogn.	174
351: Maren Pedersdatter (død 1734).	
282: Troels Jensen (død 1743) halvgårdsmand i Illerup, Dover Sogn.	120
283: Bodil Sørens datter (o. 1687-1773).	
1146: Knud Justesen (død 1685) overtog faderens halvgård (gård nr. 2) i Svejstrup 1641/42, Dover Sogn.	135
1147: Anne Nielsdatter (-?-).	
2500: Dines Jørgensen (død 1605) præst i Hunseby og provst i Musse Herred på Lolland.	12
2501: Første kone ukendt, død efter 1600.	
488: Hans Jørgensen (1661-1721) gårdfæster i Boring, Hvirring Sogn.	274
489: Mette Pedersdatter (født 1662).	
1826: Peder Jørgensen (o. 1620-1689) boede i Trabjerg, Borbjerg Sogn.	257
1827: Karen Jensdatter (død 1680).	
9076: Søren Jørgensen nævnt til gård nr. 8 i Grumstrup 1581, Vedslet Sogn.	122

	Side
22: Henrik Henriksen Knop (1791-1836) husfæster i Skødstrup under Vosnæsgård.	188
23: Anne Marie Sophie Schütte (1791-lev. 1840).	
254: Christen Knudsen (1712-1796) fæstebonde og bødker i Neder Kodallund, Hvirring Sogn.	285
255: Maria Jensdatter (1722-1789).	
2292: Jost Knudsen på gård nr. 2 i Svejstrup 1609-1642, Dover Sogn.	135
2293: Ukendt.	
864: Niels Knøvel i Strands	200
432: Jørgen Nielsen Knøvel (1669-1751) i Borup, Helgenæs Sogn.	200
433: Anne Jensdatter Rosser (1672-1751).	
108: Jørgen Olesen Knøvel (1736-1781) husfæster i Torup, Tved Sogn på Mols.	201
109: Maren Sørensdatter Greve (1751-1790), født i Dejret.	
216: Ole Jørgensen Knøvel (1701-1757) i Torup, Tved Sogn på Mols.	200
217: Sidsel Dinesdatter (1707-1764).	
54: Søren Jørgensen Knøvel (Greve) (1774-1826) husmand i Dejret, Tved Sogn på Mols.	203
55: Karen Sørensdatter (1774-1841).	
1064: Peder Lauridsen fæster af Alkengård fra 1625, Dover Sogn.	152
1065: Maren Jensdatter (skifte 7/6 1684).	
1138: Christen Laursen (-?-) på gård nr. 3 i Rye, Rye Sogn.	130
1139: Johanne Svendsdatter (-?-).	
80: Jens Jensen Laursen (1738-1815) gårdejer på Skørring Mølle og i Karlby, Krogsbæk Sogn.	185
81: Karen Pedersdatter Mols (o. 1755-1841).	
2300: Peder Laursen nævnt 1616 og 1652 til gård nr. 3 i Illerup, Dover Sogn.	127
16: Peder Laursen (1802-1860) gårdmand i Svejstrup, Dover Sogn.	142
17: Maren Sørensdatter (1804-1883).	
126: Anders Nielsen Lund (1743-1813) gårdfæster i Honum, Hvirring Sogn.	283
127: Anne Christensdatter (1752-1831).	
252: Niels Sørensen Lund (1703-1776) fæstebonde i Honum, Hvirring Sogn.	281
253: Karen Andersdatter (1705-1790).	
1008: Niels Sørensen Lund (død 1708) på Bondegården i Lund, Tamdrup Sogn.	280
1009: Kirstine Pedersdatter (død 1710).	
504: Søren Nielsen Lund (1668-1746) fæstebonde i Honum,	280

Hvirring Sogn.	
505: Sidsel Jørgensdatter (1672-1745).	
630: Mads Sørensen Lyngaae (død 1713) præst i Lyngå og provst i Sabro Herred.	42
631: Ellin Christensdatter Basballe (død 1698).	
84: Hans Sørensen Laasbye (1742-1784) matr. nr. 17 i Hornslet.	183
85: Anne Cathrine Pedersdatter (-?-).	
168: Søren Laasbye (død 1752) boede i Rodskov, Hornslet Sogn.	182
169: Kirsten Sørensdatter (-?-).	
30: Anders Madsen (1810-1871) parcellist i Honum Skov, Hvirring Sogn.	270
31: Sidsel Marie Madsdatter (1813-1863).	
58: Peder Madsen (1783-1856) smed i St. Thorlund, Ejstrup Sogn.	260
59: Sidsel Marie Andersdatter (1780-1861).	
124: Viste Madsen (født 1734-lev. 1787) hyrde i Gribstrup, Klovborg Sogn.	290
125: Sidsel Jensdatter (o. 1735-?).	
24: Peder Marcussen (1786-1861) daglejer på Kvelstrup, Tved Sogn på Mols.	243
25: Mette Marie Pedersdatter Danmand (1789-1860).	
12: Peder Pedersen Marcussen (1820-1897) boelsmand og snedker i Dejret, Tved Sogn på Mols.	244
13: Marie Cathrine Jensdatter (1834-1899).	
234: Niels Mickelsen (o. 1721-lev. 1787) smed i Ejstrup By, Ejstrup Sogn.	260
235: Karen Jensdatter (o. 1707-lev. 1787).	
288.256: Ove Mickelsen selvejerbonde købte gård i Mesing 1458, Mesing Sogn.	98
72.064: Ove Mickelsen (død før 1567) selvejerbonde i Mesing Sogn.	100
72.084: Peder Mickelsen ejer af gård nr. 3a i Mesing 1567-1591	102
978: Peder Mickelsen i Boring, Hvirring Sogn.	275
18.016: Søren Mickelsen (død o. 1592) selvejerbonde i Mesing Sogn.	100
4504: Søren Mickelsen på gård nr. 3 i Mesing.	102
4505: Anne Rasmusdatter, gift 1620/21.	
1126: Søren Mickelsen (død 1699) selvejerbonde i Mesing Sogn.	103
1127: Dorte Andersdatter Bonde (født 1629).	
4536: Søren Mickelsen nævnt 1616 til gård nr. 6 i Grumstrup, Vedslet Sogn.	123

	Side
20: Jens Pedersen Mols (1806-1884) af Karlby, Krogsbæk Sogn senere tømrer bosat i Mørke.	187
21: Else Pedersdatter (1804-1841).	187 188
40: Peder Jensen Mols (1783-1835) gårdmand i Karlby i Krogsbæk Sogn.	186
41: Karen Marie Jensdatter - senere bosted ukendt.	
32: Laurs Mortensen (1775-1838) gårdmand i Emborg, Rye Sogn.	150
33: Maren Pedersdatter (1778-1844).	
1694: Niels Mortensen (død 1726) selvejer gårdmand Egå, Egå Sogn.	224
146: Nicolaus Møller (o. 1646-1736) rytter, halvgårdsmand på Svejstrup Overgård 1700-1709, Dover Sogn.	157
147: Karen Jensdatter (-?-).	
118: Anders Nielsen (o. 1736-?) gårdfæster i Krejbjerg, Ejstrup Sogn.	261
119: Maren Christensdatter (o. 1749-?).	
2784: Basse Nielsen d. æ. gårdfæster på Ommestrup hovedgård 1578-1608, Mørke Sogn.	166
348: Basse Nielsen d.y. (1646-1723) gårdfæster i Bale, Mørke Sogn.	170
349: Else (o. 1693-1739).	
2180/2242: Bertel Nielsen i Firgårde, nævnt i jordebogen 1581, Dover Sogn.	113
2181/2243: Maren Jensdatter (-?-).	
530: Erick (Nielsen?).	160
531: Maren Rasmusdatter på Nissumgård fra o. 1690, død 1740.	
1122: Jep Nielsen fæstede forfalden gård i Svejstrup 1643/44, Dover Sogn.	118
1123: Anne Jostdatter (død 1664).	
3388: Morten Nielsen selvejer gårdmand i Egå o. 1657-1680.	223
(424): Sti Nielsen (død 1685) Andrup, Rolsø Sogn.	206
2240: Søren Nielsen i Forlev, Skanderup Sogn, afstod fæstet til sønnen 1626/27.	116
104: Hans Olesen (1729-1786) husfæster under Skæring Munkegård, Egå Sogn.	229
105: Kirsten Nielsdatter Sparre (1743-lev. 1787).	
214: Jens Lauridsen Olufsen (1693-1763) husfæster med jord i Dejret, Tved Sogn på Mols.	216
215: Johanne Jensdatter Winther (1704-1760).	
416: Peder Olufsen (død 1730) i Skæring, Egå Sogn.	226

	Side
417: Maren Sørensdatter (død 1735).	
144.128: Gamle Mickel Ovesen (f. mellem 1458 og 1470) i Mesing.	98
36.032: Mickel Ovesen (død før 1567), nævnt i Mesing 1550-1557.	100
1102: Søren Ovesen (død 1693) i Alken, Dover Sogn.	154
1103: Johanne Pedersdatter (-?-).	
14: Anders Pedersen (1848-1920) skrædder og handelsmand, boede senest i Sjelle.	254
15: Karen Andersen (1840-1925).	
560: Bertel Pedersen (død 1691) rytterbonde i Forlev, Skanderup Sogn.	117
561: Karen Ibsdatter.	
132: Erick Pedersen (1709-1755) gårdmand i Boes, Dover Sogn.	163
133: Maren Lauridsdatter (1711-1782).	
76: Hans Pedersen (1713-1796) organist og stadsmusikant i Aarhus.	82
77: Elise Cathrine Bolt (1713-1779).	
70: Jacob Pedersen (1745-1775) selvejer gårdmand i Illerup, Dover Sogn.	121
71: Anne Rasmusdatter (1744-1828).	
536: Jens Pedersen (o. 1633-1701) halvgårdsmand til det halve af Svejstrup Overgård, Dover Sogn.	157
537: Maren Rasmusdatter (o. 1641-1709).	
134: Jens Pedersen (1702-1778) fæstede faderens gård i Svejstrup 16/4 1723, Dover Sogn.	158
135: Anne Sørensdatter (o. 1731-1803).	
562: Jens Pedersen (død 1711) i Skanderborg Ladegård 1688-1707, Skanderup Sogn.	108
563: Anne Sørensdatter.	
6: Jens Christian Pedersen (1867-1918) snedker i Karlby, Krogsbæk Sogn.	294
7: Anne Kathrine Marie Pedersen (1873-1931).	
38: Johan Henrik Pedersen (1752-1838) præst i Rye 1789-1809 og Dover 1809-1818.	84
39: Caroline Dorthæa Sadolin (1766-1804).	
4584: Knud Pedersen på gård nr. 2 i Svejstrup 1573-1605, Dover Sogn.	134
266: Laurids Pedersen (o. 1685-1735) rytterbonde og halvgårdsmand på Alkengård, Dover Sogn.	154
267: Johanne Christensdatter (1678-1762).	
4600: Laurits Pedersen nævnt til gård nr. 3 i Illerup.	127

	Side
1150: Laurs Pedersen (død 1701 75 år) rytterbonde nævnt i matr. 1664 til gård nr. 3 i Illerup.	127
1151: Karen Jensdatter (død 1683)	
242: Mads Pedersen (1688-1755) gårdfæster på Over Kodallund.	272
243: Karen Pedersdatter (1710-1777).	
48: Marcus Pedersen (1729-1796) i Vejlbj Sogn (Allingåbro).	243
49: Sidsel Jensdatter (1759-1823).	
144.168: Mickel Pedersen, skøde på gård nr. 3a i Mesing 1565-1567	102
144.169: Ovesdatter?	
1134: Mickel Pedersen (død 1698 68 år) rytterbonde i Grumstrup, Vedslet Sogn.	123
1135: Anne Ibsdatter (1631-1700).	
208: Ole Pedersen (1706-1785) i Skæring, Egå Sogn.	228
209: Mette Thomasdatter (1707-1774).	
8726: Peder Pedersen (død o. 1584) i Borum, Herredsfoged i Framlev Herred.	109
8727: Maren Andersdatter (lev. 1609).	
532: Peder Pedersen (o. 1637-1696) rytterbonde på Alkengård, Dover Sogn.	152
533: Maren Andersdatter (-?-).	
9010: Rasmus Pedersen (død o. 1649), skøde på dele af gård 3a i Mesing 1618, 1622 og 1624	103
9011: Else Thomasdatter (død o. 1627)	
2126: Rasmus Pedersen (død før 1664) rytterbonde i Virring, Fruering Sogn.	162
2127: Maren Madsdatter (død o. 1681).	
8: Søren Pedersen (1827-1911) gårdmand i Svejstrup, Dover Sogn.	94
9: Caroline Dorthea Pedersdatter (1820-1892).	
528: Søren Pedersen (død 1686) rytterbonde i Boes, Dover Sogn.	159
529: Anne Rasmusdatter (o. 1643-1712).	
36.042: Willum Pedersen (død o. 1609) købte del af gård 3a i Mesing efter sin far. Herredsfoged i Hjelmlev Herred.	102
4592: Jens Poulsen fæstede gård nr. 4 i Illerup 1632/33, Dover Sogn.	126
1148: Jens Poulsen (død o. 1688) nævnt i matr. 1664-1688 i Illerup, Dover Sogn.	127
1149: Konens navn ukendt (lev 2/4 1688).	
1082: Niels Poulsen (1697 73 år) rytterbonde i Firgårde, Dover Sogn.	114
1083: Else Thomasdatter (1716 83 år).	
2204: Ove Poulsen (-?-) i Alken.	154

	Side
136: Søren Poulsen, (1710-1756) halvgårdsmand i Firgårde, Dover Sogn.	140
137: Maren Sørensdatter (1705-1775).	
570: Jens Rasmussen (død 1723) rytterbonde i Illerup, Dover Sogn.	131
571: Anne Madsdatter (1643-1709).	
976: Jørgen Rasmussen (død 1706) fæster af Boringgård, Hvirring Sogn.	273
977: Kirstine Hansdatter (-?-).	
18: Peder Rasmussen (1788-1866) musiker i Svejstrup.	93
19: Helene Sophia Pedersen (1798-1858).	
272: Poul Rasmussen (o. 1664-1712) rytterbonde og $\frac{1}{2}$ -gårdsmand i Firgårde.	139
273: Mette Rasmusdatter (-?-).	
1062: Rasmus Rasmussen (o. 1621-1693) rytterbonde i Svinsager i Fruering Sogn.	162
1063: Karen Rasmusdatter (o. 1629-1705).	
128: Salomon Rasmussen i Rye.	148
129: Karen Jensdatter.	
834: Søren Rasmussen fæster af gård nr. 3 i Skæring 1664 og 1688, lev. 1696, Egå Sogn.	229
835: Johanne Jensdatter (død 1703).	
4604: Søren Rasmussen (død 1626) nævnt til gård nr. 5 i Illerup 1611/12, Dover Sogn.	127
270: Søren Rasmussen (1699-1768) gårdfæster i Firgårde, Dover Sogn.	147
271: Kirsten Jensdatter (-?-).	
1732: Christen Andersen Rosser (o. 1578-1661) i Borup på Helgenæs.	197
1733: Hans første hustru.	
866: Jens Christensen Rosser (o. 1642-1704) i Borup på Helgenæs.	198
867: Anne Olufsdatter (1646-1676).	
624: Albert Christensen Sadel (død 1680) præst i Nestelsø og Mogenstrup.	20
625: Sophie Jørgensdatter (-?-).	
1248: Christen Jensen Sadel (død 1666) tømrer i Kalundborg.	19
1249: Kirsten Albertsdatter (død 1656).	
156: Christian Albert Olesen Sadolin (1700-1774) præst ved Sortebrødre kirke i Viborg.	46
157: Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing (o. 1711-1750).	
312: Ole Albertsen Sadolin (1663-1731) præst i Viborg Søndre Sogn.	21
313: Margrethe Christensdatter Friis (1673-1738).	

	Side
78: Ole Christian Sadolin (1732-1787) præst i Høbjerg og Elstrup, senere i Thorning og Karup.	47
79: Cecilie Dorothea Braad (1734-1804).	
64: Morten Salomonsen (1719-1801) gårdfæster i Emborg, Rye Sogn.	149
65: Maren Laursdatter (1737-1821).	
256: Rasmus Salomonsen (død 1704) i Rye, Rye Sogn.	148
257: Karen Steffensdatter.	
5064: Elias Schlüter (døbt 1529) af Ribnitz.	75
1266: Hendrich Hermansson Schlüter (død 1659) i Ronneby i Blekinge.	76
1267: Johanne (død 1663).	
2532: Herman Schlüter (o. 1572-1633) rådmand i Ronneby i Blekinge.	75
2533: Catharina (død 1636).	
10.128: Joachim Schlüter (1491/92-1532) protestantisk reformator i Rostock.	74
10.129: Catharina Gele.	
460: Niels Chrestensen Schredder (o. 1685-1750) i Krunderup, Naur Sogn.	259
461: Anne Cherstensdatter (o. 1687-1761).	
426: Peder Lauridsen Skiærp (død o. 1736) i Vrinner, Rolsø Sogn.	206
427: Karen Sørensdatter (1655-1699).	
1: Jens Peder Skou (1922-) professor, dr. agro. i Roskilde.	165 213
1a: Asta Richardt (1925-).	
172: Jørgen Skou (død 1727/32) skovfoged i Elkier, Hornslet Sogn.	176
173: Anne (?) Andersdatter (død 1776 84 år gammel).	
10: Niels Jensen Skou (1826-1890) træskomager i Hornslet By.	189
11: Trine Henriksdatter (1826-1888).	
86: Niels Jørgensen Skou (o. 1724-1786) gårdfæster i Bale, Mørke Sogn.	178
87: Else Sørensdatter (>1726-o. 1802).	
4: Peder Laursen Skou (f. Sørensen) (1852-1914) skovarbejder i Hornslet.	191
5: Else Marie Sophie Nielsen Skou (1861-1907).	
2: Sophus Skou (1900-1971) arbejdsmand i Floes, Virring Sogn.	195ff 301ff
3: Anna Gudrun Pedersen (1901-1971).	
572: Peder Rasmussen Skov (1648-1725) rytterbonde på Illerup Skovgård, Dover Sogn.	128
573: Karen Knudsdatter (1639-1706).	
286: Rasmus Pedersen Skov (1685-1745) rytterbonde på Illerup Skovgård, Dover Sogn.	128

	Side
287: Maren Poulsdatter (o. 1679-1768).	
230: Christen Nielsen Skrædder (o. 1717-1786) i Vognstrup, Naur Sogn.	259
231: Kiersten Jensdatter (60 i 1787).	
874: Søren (Pedersen Skaarup) (død ca. 1690).	207
2506: Clemen Jensen Smagbier (død 1626) borger 1580 og rådmand i Århus.	25
2507: Anna Olufsdatter (o. 1578-1650).	
5012: Jens Perss Smagbier borger i Århus 1532.	25
116: Mads Pedersen Smed (o. 1761-?) husmand og smed i Ejstrup By.	260
117: Mette Nielsdatter (o. 1751-?).	
546: Rasmus Laursen Smed (død 1690) smed i Firgårde, Dover Sogn.	139
547: Else Nielsdatter (o. 1657-1716).	
52: Jens Hansen Sparre (1770-1825) røgter på Kvelstrup, boede i Dejret, Tved Sogn på Mols.	219
53: Maren Jensdatter Winther (1767-1844).	
26: Jens Jensen Sparre (Winther) (1802-1835) daglejer i Torup, Tved Sogn på Mols.	220
27: Annemarie Sørensdatter (1809-1850).	
210: Niels Sørensen Sparre (1715-1785), boelsfæster i Egå.	222
211: Maren Rasmusdatter (1715-1785).	
1680: Søren Sparre gårdfæster (1609-1621) i Skæring, Egå Sogn.	221
420: Søren Nielsen Sparre (1688-1736) i Egå.	222
421: Maren Fredericksdatter (død 1746).	
106: Jens Pedersen Stisen (1716-1779) gårdfæster i Dejret, Tved Sogn på Mols.	216
107: Maren Jensdatter Winther (1739-1812).	
212: Peder Stisen (1684-1746) gårdfæster i Vrinnens, Rolsø Sogn.	206
213: Kirsten Pedersdatter Skiærp (1689-?).	
1236: Bernt Suhr (død 1685) hofffourer hos Frederik III, København.	88
618: Frederik Suhr (1644-1706) amtaforvalter i Maribo amt, kammerråd Alholm/Nysted.	88
619: Cathrine Pedersdatter (1639-1706)	
534: Christen Sørensen (o. 1647-1697) rytterbonde på Svejstrup Overgård, Dover Sogn.	156
535: Birgitte Rasmusdatter (død 1720 67 år).	
68: Christopher Sørensen (1739-1811) gårdmand på gård 2 Svejstrup,	141

Dover Sogn.	
69: Maren Johansdatter (1726-1794).	
4588: Jens Sørensen nævnt til Svejstrup Østergård 1573-1605, Dover Sogn.	133
2302: Jens Sørensen i Illerup, Dover Sogn - fæstede sit fødehjem gård nr. 5 1626/27.	127
490/510: Jens Sørensen (-?-) gårdfæster i Honum, Hvirring Sogn. 491/511: Birthe Rasmusdatter (død 1760).	286
4538: Jørgen Sørensen (død 1636/37) fæstede faderens gård (nr. 8) i Grumstrup 1626/27.	122
9008: Mickel Sørensen i Mesing først i 1600-tallet.	101
9009: Anne (Jenssdatter), død 1608 (1623).	
2252: Mickel Sørensen nævnt til gård nr. 3b i Mesing 1643-1661	103
288: Niels Sørensen hvis gadehus i Svejstrup sønnen overtog i 1718, Dover Sogn.	91
832: Oluf Sørensen på gård nr. 2 i Skæring o. 1661-o. 1690, Egå Sogn.	226
1120: Peder Sørensen i Forlev, Skanderup Sogn, afstod sit fæste til sønnen 1662/63.	116
1121: Karen Bertelsdatter.	
2268: Peder Sørensen (død o. 1649/50) i Grumstrup, Vedslet Sogn.	123
2269: Karen Jørgensdatter (enke 1649/50).	
1056/2160: Peder Sørensen d. æ. gårdfæster i Boes fra 1643/44, Dover Sogn.	158
264: Peder Sørensen (død 1734 74 år) rytterbonde i Boes, Dover Sogn.	160
265: Mette Ericksdatter (1772 95 år).	
2142: Rasmus Sørensen nævnt til Svejstrup Overgård 1630-1642, Dover Sogn.	156
540: Rasmus Sørensen (1668-1702) rytterbonde i Firgårde, Dover Sogn.	147
541: Anne Nielsdatter (1671-1734).	
1070: Unge Rasmus Sørensen (-?-) fæstede Svejstrup Overgård 1642/44,	156
1071: Maren Rasmusdatter (1615-1693).	
36: Rasmus Sørensen (1734-1811) musiker i Svejstrup, Dover Sogn, hvor han var født.	92
37: Karen Andersdatter (1752-?).	
274: Søren Sørensen (o. 1679-1734) rytterbonde i Alken, Dover Sogn.	155

	Side
275: Maren Olufsdatter (død 1751 65 år).	
566: Søren Sørensen (død 1702) rytterbonde i Forlev, Skanderup Sogn.	126
567: Dorethe Mickelsdatter (-?-).	
2039: Kirsten Tangaards (død 1722 104 år), Hvirring Præstegård.	283
10.044: Christen Thomsen præst i Virring-Essenbæk o. 1550-1572.	39
1084: Jacob Thomsen (død 1695) rytterbonde i Firgårde, Dover Sogn.	144
1085: Kirsten Ericksdatter (død 1696).	
508: Niels Thomsen - ægtemand i Kalhave, Hornborg Sogn.	285
509: Anne Knudsdatter (1683-1722).	
18.020: Peder Torsen fik 1609 skøde på gård 3a i Mesing	103
18.021: Willumsdatter (?)	
544: Rasmus Troelsen fæstebonde i Firgårde fra 1661/62, Dover Sogn.	119
545: Maren Poulsdatter (o. 1637-1703).	
430: Jens Sørensen Winther (1664-1729) i Dejret, Tved Sogn på Mols.	215
431: Maren Sørensdatter (1664-1721).	
860: Søren Rasmussen Winther (1604-1670) i Stødov på Helgenæs.	215
861: Kirsten Andersdatter Grønfeld (1632-1708).	
248: Mads Vistesen (79 år i 1787) gårdfæster på Solgården i Linnerup.	289
249: Kiersten Jensdatter (død 1773).	
62: Mads Vistesen (o. 1770-1840) gårdmand i Honum, Hvirring Sogn.	290
63: Karen Andersdatter (1779-1840).	
1254/1260: Søren Madsen Ørsted (1610-1684) præst i Lyngå og provst i Sabro Herred.	35
1255/1261: Margrethe Thomasdatter (lev. 1672).	
2294: Niels Jensen Østergaard (død 1626/27) på Svejstrup Østergård, Dover Sogn.	134
2295: Ukendt.	

Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger - SSF -

udgiver - som bindeled, både til de 35 medlemsforeninger og disses medlemmer, de ca. 4.000 enkelte slægtsforskere - først og fremmest bladet **SLÆGTEN - Forum for slægtshistorie** to gange årligt, 1.1. og 1.7. - Foruden programmer fra de fleste af SSFs foreninger bringer bladet meddelelser fra SSF, referat fra årsmødet, foredragsholderens litteraturlister fra det årlige weekendkursus, nyttige artikler, råd og vejledninger samt tilbud fra den slægts- og lokalhistoriske verden.

Som tillæg til **SLÆGTEN** - uden for abonnementet - er følgende udgivet:

1 Slægtsforskning - din Danmarkshistorie. (ISBN 87-985050-9-2)

12 siders introduktion til slægtsforskning. Her forklares de absolut nødvendige grundbegreber og fortælles, hvor på biblioteket bøger for slægtsforskere findes. Desuden oplyser en aktuell adresseliste om de statslige arkiver og de slægtshistoriske foreninger i og uden for SSF.

2 Slægtsforskere: Lad os hige og søge i bøgerne! (ISBN 87-90331-07-9)

40 sider med flere end 500 titler af den righoldige litteratur for slægtsforskere. - 4. udvidede udgave (1998) af litteraturliste tilegnet Hans H. Worsøe på 60 årsdagen 1992.

3 Sognefoged, lægdsmand og Dannebrogsmænd. (ISBN 87-984-484-0-4)

På 20 sider fortælles med udgangspunkt i den store sognefoged-forordning 1791 om denne lokale myndighedspersons arbejdsområder. Desuden oplysninger om hvervet som lægdsmand samt om Dannebrogsmændenes Hæderstegn. - Temahæfte tilegnet SSFs daværende formand Ingvar Musæus på 70 årsdagen 1993.

4 Slægtsforskere: Lad os vedgå arv og gæld! (ISBN 87-90331-06-0)

32 siders hjælpemiddel til studiet af skifter - en 14 siders ordliste med forklaring på mange af skifternes gamle ord og begreber, artikler om bl.a. afholdelse af skifte, en oversigt over de myndigheder, der afholdt disse, og en litteraturliste. - Temahæfte tilegnet **SLÆGTENS** første kasserer Peter Kudsk på 50 årsdagen 1998.

5 Sogn, herred - kirkebøgerne på Statens Arkiver. (ISBN 87-90331-08-7)

Praktisk hjælpemiddel til at finde de rigtige mikrokort med kirkebogen fra det rette sogn, herred og amt. - Med kirkebøgerne fra samtlige landets sogne på alle Statens Arkiver er dette hæfte med bl.a. pastoraternes/sogne-nes numre og kirkebøgernes begyndelsesår u-undværlig, både under forberedelserne derhjemme og på selve læsesalen. - Hæftet benyttes også til at finde sognets folketælling.

3. udvidede udgave med tillæg om *flere end 150 kirkebogs-nøgler (afskrifter/registre)*, *Lengnicks kirkebogsuddrag* og *S. Nygårds sedler* (bl.a. kirkebogsuddrag).

6 Slægtsforskere: Lad os stå vagt og værne! (ISBN 87-90331-04-4)

Hæfte på 50 sider med militære emner som lægdsruller, disses forkortelser, stambøger, det militære sprog, introduktion til Forsvarets Arkiver, krigsdeltagermedaljer mv. - **2. udvidede udgave 1998.**

9 Skanderborg Rytterdistrikt. - Uddrag af samtlige bevarede 3.002 skifter 1680-1765. Udarbejdet af Erik Brejl. 1995, 296 s. (ISBN 87-985050-6-8)

Referat med samtlige arvinger i de mange skifter fra rytterdistriktet mellem Vejle, Brande, Silkeborg og Århus. - Register over arveladere og ægtefæller, 6.226 navne; desuden en liste over skifternes fordeling på sogne og lokaliteter.

10 Litteraturfortegnelse 1980-85. Litteratur for slægtshistorisk interesserede. - Personalthistorie. Lokalhistorie. Arkivvæsen. Udarbejdet af Ingvar Musaeus. 1996, 120 s. (ISBN 87-985050-8-4).

Godt 1.000 titler vedr. personal- og lokalhistorie samt arkivvæsen udgivet 1980-85. De lokalhistoriske titler opført i topografisk orden, amt for amt, sogn for sogn; under sognene henvises til de personalthistoriske titler, som desuden er opført alfabetisk. - Udgivelsen er forløberen for SSF's litteraturliste, der siden 1987 findes i *HVEM FORSKER HVAD*, og den lukker hullet mellem Dorthe Gissels fortegnelse over dansk slægtslitteratur 1973-79 (*Personalthist. Tidsskrift* 1982) og listerne i *HVEM FORSKER HVAD*.

11 Er du i familie med bryggerne? - Slægterne bag J.C. og Carl Jacobsen på Carlsberg. - Publi- ceret af Birgit Øskov og Anton Blaabjerg. 1997, 90 s. (ISBN 87-90331-02-8)

90 siders anetavle for Carl Jacobsen, 1842-1914, tilbage til 1600-tallet og endnu længere tilbage. - 25 efter- slægtslinjer viser forbindelser til kendte og ukendte for og nu.

Anetavlens personer er ikke omtalt i den traditionelle rækkefølge: Generation for generation, men i slægtslinjer: Slægt efter slægt.

Anetavlen indeholder oplysninger om bl.a. den fædrene slægt, vendsys- selske bønder i Albæk, Dronninglund og Ulsted sogne (bl.a. Clemen- og Løve- eller Levi-slægterne fra Mel- holt). Dertil parykmager-slægten Holst fra Thisted og Aalborg, den norske slægt Hille- eller Hellemann fra Stavanger, præsteslægterne Hof- mann og Lind fra Vest- og Sydvest- Norge, den dansk-norske slægt Scave- nius fra København og Stavanger, garver- eller feldberederslægten Sæ- bye fra Thisted og Aalborg med af- stamning via købmandsslægten Mum- gaard i Aalborg og den gamle her- redsfogedslægt fra Fleskum. Herrerd fra Kjærulf-slægten, præsteslægterne Steenstrup og Vogelius samt orgelbyg- gerslægten Bodtzen, slægten Søltoft med afstamning fra de gamle Ribe- slægter Baggesen, Friis, Stage, Klyne m.fl., samt de fremtrædende vestjyske slægter Ballebye og Dahl fra Strand- bjerggaard og Vadskærgaard. - Fra anetavlens personer henvises til litte- ratur med fyldigere oplysninger.

25 slægtslinjer viser forbindelser til bl.a. Carl Jacobsens oldebarn: Dron-

ningens hofdame, og til hans mors næstsøskendebarn/halvfætter: En skomager i Vejle, der kvalte sin kone og blev halshugget 1839! - Dertil forbindelse via den vestjyske studehandler-slægt Breinholt til skibsreder Lauritzen, andre forbindelser til dronningens grandonkel, Jørgen Castenskiold, forfatteren Leif Panduro, den norske forfatter Alexander Kielland, eventyreren Jørgen Jürgensen (Kongen af Island) og hans nevø, den humoristiske tegner Fritz Jürgensen - samt en lang række slægtsforskere!

12 Voer og Nim samt Nørvang herreder. - Uddrag af samtlige bevarede 2.959 skifter i herredernes godser og hospitaler 1716-1850. - Udarbejdet af Erik Brejl. 1997, 291 s. (ISBN 87-90331-05-2)

I retskredsen Voer og Nim herreder ved Skanderborg og Horsens ligger godserne Rask, Serridslevgaard, Stensballegaard, Tamdrup Bisgaard, Tyrrestrup, Urup og Klags Mølle samt hospitalerne i Hansted og Horsens, hvortil kommer øen Endelave, der mærkeligt nok hører til denne retskreds. - Den flittige bibliotekar fra Ringkøbing, hvis uddrag af skifterne fra nabo-området Skanderborg Rytterdistrikt er velkendt, har også her medtaget samtlige arvinger, lavværger og formyndere i uddragene. Personregi-

steret omfatter afdøde og ægtefæller. Hertil kommer en oversigt over skifternes fordeling på lokaliteter. - Erik Brejls gennemgang har vist, at landsarkivets registre mangler henvisninger til ikke færre end 120 skifter fra Rask og Stensballegaard.

Som tillæg genudgives Erik Brejls uddrag af alle bevarede 660 gods-skifter fra Nørvang Herred ved Vejle, nemlig skifteprotokollerne fra godserne Agersbøl, Brandholm, Grundet og Højgaard, Hvolgaard, Laage, Mindstrup, Skovgaard og Stougaard.

Priser

- *For pjecen 1:* 5 kr. pr. stk., rabatpris ved køb af 40 stk. og 100 stk. henholdsvis 4 og 3 kr.
- *for temahæfterne 2-6:* 20 kr. pr. stk, rabatpris ved køb af 15 og 40 stk. af samme hæfte henholdsvis 12 og 10 kr.
- *for bøgerne 9 og 12:* 130 kr.
- *for bogen 10:* 40 kr. pr. stk., rabatpris ved køb af 40 stk. 25 kr. pr. stk.
- *for hæftet 11:* 30 kr.

Priserne er incl. moms, men excl. forsendelse. - Publikationerne bestilles hos **SLÆGTENS** ekspedition: Birgit Øskov, Rolighedsvej 56, 9400 Nørresundby ☎ 98 17 63 76.

Jens Peder Skou, født 1922

Landbrugskandidat 1948, planteavlkonsulent i Hads Herreds Landboforening 1949-56, student 1956, assistent ved Statens plantepatologiske Forsøg 1954-59, licentiat i mikrobiologi fra Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) 1960, ansat ved Forsøgscen-ter Risø 1959-1992, professor ved RUC 1972-1973, dr. agro. 1979, censor ved KVL i mikrobiologi 1965-1990 og i plantepatologi 1978-1992. Har skrevet mere end hundre afhandlinger og artikler i danske og internationale fagtidsskrifter. Skrev i 1997 "Braesaga" i Personalhistorisk Tidsskrift.

Adresse: Vibevej 33, 4000 Roskilde.